ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE FONETICĂ ŞI DIALECTOLOGIE
„AL. ROSETTI”

MARIA MARIN • IULIA MĂRGĂRIT

GLOSAR DIALECTAL
MUNTENIA

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE FONETICĂ ŞI DIALECTOLOGIE
„AL. ROSETTI"

MARIA MARIN • IULIA MĂRGĂRIT

GLOSAR DIALECTAL
MUNTENIA

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREŞTI, 1999

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PREFAȚĂ

PRECIZĂRI PRELIMINARE. Cu *Glosar dialectal. Muntenia* (= GL. MUNT.) se încheie seria de texte și glosare consacrate ariei graiurilor sudice ale dacoromânei, realizate în cadrul sectorului de dialectologie al Institutului de Fonetică și Dialectologie „Al. Rosetti", sub conducerea și cu aportul științific ale celui care a fost profesorul Boris Cazacu.

Concepută ca lucrare complementară în raport cu *Noul Atlas Lingvistic Român*, seria amintită reflectă stadiul actual al graiurilor dacoromâne sudice vorbite pe teritoriul provinciilor Oltenia, Muntenia și Dobrogea, valorificând textele culese, în decursul a cincisprezece ani, după principii și cu metode unitare, riguros respectate[1]. Menționăm că acest set de lucrări include *Texte dialectale. Oltenia*, *Glosar dialectal. Oltenia*, apărute în 1967, trei volume de *Texte dialectale. Muntenia*, publicate în anii 1973 (vol. I), 1975 (vol. al II–lea) și 1987 (vol. al III–lea), precum și un volum de *Texte dialectale și glosar. Dobrogea*, apărut în 1987.

GL. MUNT. cuprinde material lexical (termeni, locuțiuni, expresii dialectale) din cele trei volume de texte dialectale muntenești. El valorifică, totodată, materialul lexical extras din texte nepublicate, înregistrate pe benzi de magnetofon în cele 200 de localități din Muntenia care fac parte din rețeaua *Noului Atlas Lingvistic Român. Muntenia și Dobrogea* (punctele cartografice 671 – 870; vezi harta). În acest fel, glosarul de față este, considerăm, cea mai cuprinzătoare întreprindere de acest gen asupra graiurilor muntenești[2].

ELABORAREA GLOSARULUI. Pentru realizarea lucrării s-au parcurs mai multe etape de lucru la care au participat majoritatea cercetătorilor din sectorul de dialectologie.

Prima etapă a constat în extragerea și glosarea materialului lexical de pe benzile de magnetofon. Operațiile au fost îndeplinite de către cercetătorii care au efectuat transcrierea fonetică a textelor din localitățile

---

[1] Scopul, principiile și metodele propuse pentru culegerile de texte dialectale, culegeri inițiate de Al. Rosetti, au fost expuse de Valeriu Șuteu în *Arhiva fonogramică a limbii române*, în FD, I (1958), p. 211-219. Ele au fost reluate, apoi, în parte, în *Prefața* la *Texte dialectale. Oltenia*, București, 1967.

[2] Subliniem că textele dialectale nu-și propun cercetarea, în primul rând, a lexicului și, în consecință, glosarul nu este rezultatul unei investigații speciale asupra acestui compartiment al graiurilor, ci el înregistrează elementele lexicale așa cum apar ele în textele culese pentru *Arhiva fonogramică a limbii române*.

FD, XIII, București, 1994, p. 125-235

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

incluse în cele trei volume menţionate: Costin Bratu (20), Mihai Conţiu (3), Galina Ghiculete (21), Paul Lăzărescu (18), Maria Marin (40), Bogdan Marinescu (25), Victorela Neagoe (17), Ruxandra Pană-Boroianu (29), Marilena Tiugan (8), Magdalena Vulpe (19). Etapa a coincis, deci, cu perioada elaborării volumelor de texte (1967 – 1974).

A doua etapă a constat în atestarea elementelor de glosar cu principalele dicţionare ale limbii române şi cu o serie de lucrări lexicografice referitoare, în primul rând, la zona cercetată sau la zone învecinate. Această operaţie a fost efectuată, în perioada 1976 – 1978, de către Eugenia Flintea, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit şi de către regretatul Aurel Nicolescu.

În cea de a treia etapă (1981 –1982) s-a realizat redactarea într-o primă formă a glosarului de către un colectiv format din Eugenia Flintea (literele D – F, Î, L şi o parte din literele C şi P), Maria Marin (literele A, B, Ş – Ţ), Anca Marinescu (literele N, O şi o parte din litera P) şi Iulia Mărgărit (literele G – I, J, M, R, S, U – Z şi o parte din literele C şi P).

Redactarea în formă finală, stabilirea variantelor şi a sinonimiilor şi revizia întregii lucrări au fost efectuate de Maria Marin şi Iulia Mărgărit, în două perioade distincte (1984 şi 1992). Cele două autoare au realizat şi atestările cu GL. OLT., GL. DOBR., cu dicţionarul Dorinei Bărbuţ şi cu volumele din DLR apărute după 1982.

CONCEPŢIA LUCRĂRII este, în linii mari, cea care a stat la baza elaborării glosarelor dialectale publicate de sectorul de dialectologie al institutului nostru (cf. GL. OLT., V – XI).

Materialul prelucrat prezintă o bogăţie, o varietate şi o complexitate mult sporite comparativ cu celelalte glosare (peste 5600 de cuvinte-titlu, termeni de bază şi variante, faţă de cele aproximativ 1600 din GL. OLT.), ceea ce presupune un grad de dificultate mai mare în elaborare şi, implicit, necesitatea de adaptare la specificul acestui material. Deosebirile cantitative sunt în relaţie directă cu întinderea zonei şi cu numărul de localităţi cercetate (200 în GL. MUNT. faţă de 100 în GL. OLT., de exemplu), fapt din care decurge, firesc, un număr cel puţin dublu de informatori (aproximativ 1200), de vârste diferite, potenţiali furnizori de elemente lexicale; în acelaşi timp, amploarea şi varietatea textelor sunt considerabil mai mari comparativ cu cele culese din Oltenia. Nu trebuie neglijată nici experienţa dobândită ulterior de dialectologi, experienţă fructificată de noi sub diverse aspecte.

Lucrările de dialectologie consideră, în general, că graiurile munteneşti sunt mai unitare şi mai apropiate de româna standard decât alte graiuri ale dacoromânei, inclusiv la nivelul lexicului. GL. MUNT. reuşeşte, credem, să nuanţeze această imagine, în special în privinţa anumitor aspecte precum: prezenţa unor termeni ori sensuri considerate în dicţionare ca învechite, arhaice, ieşite din uz sau specifice altor zone ale dacoromânei (recunoscute pentru caracterul lor mai conservator); marea disponibilitate în crearea unor elemente lexicale noi prin derivare, prin mijloace gramaticale ori prin procedee stilistice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

În privința inventarului de elemente lexicale, am considerat că atestarea într-o singură lucrare lexicografică a unui termen nu este suficientă pentru a elimina termenul în cauză din glosar; ca urmare, am procedat la excluderea unui cuvânt doar atunci când el este semnalat ca muntenism sau ca aparținând limbii comune în cel puțin trei dintre dicționarele generale ale limbii române. Ideea acestei selecții ne-a fost impusă, pe de o parte, de dorința de a reflecta cât mai fidel a c t u a l i t a t e a și v i a b i l i t a t e a unor termeni atestați în dicționare elaborate, unele, cu peste cincizeci de ani în urmă și, pe de altă parte, de faptul că, uneori, dicționarele mai recente, chiar dacă înregistrează unele elemente, ele preiau ca atare atestările anterioare, fără a le completa cu date mai noi. În felul acesta, GL. MUNT., adresându-se specialiștilor (lingviști, dialectologi, lexicografi), dar și unor categorii mai largi de cititori (etnografi, etnologi, scriitori, cadre didactice), poate servi, totodată, la elaborarea unui dicționar tezaur al limbii române contemporane.

REDACTAREA MATERIALULUI a avut în vedere câteva principii (unele dintre ele aplicate și în elaborarea dicționarelor generale), printre care le menționăm doar pe cele strict necesare pentru înțelegerea modalității de lucru.

Alineatul I

1. *Cuvântul-titlu* este redat în transcriere literarizată, în forma în care a fost întâlnit în text, cu notarea accentului și cu indicarea numărului de silabe atunci când accentul nu este suficient pentru a distinge hiatul de diftong; de ex. ACIÓI (3 sil.) s.n. „clopot mare"; BIȚÁIC (2 sil.) s.n. „drojdie de bere". Dacă termenul e constituit din două silabe, notarea accentului este suficientă pentru a se subînțelege acest lucru; cf. **piá**, **páus**, **șiéț**, **trión** ș.a., așa după cum lipsa accentului sugerează că forma respectivă este monosilabică: cf. **bau**, **biu**, **trânci**. Când cuvântul a fost înregistrat cu mai multe forme, am ales pentru titlu nominativul singular la substantive, masculinul la adjective (elemente care nu mai sunt specificate în descrierea termenului), persoana 1 sau a 3-a indicativ prezent la verbe.

2. *Indicațiile gramaticale* referitoare la forma din titlu se dau cu prescurtările explicate în *Lista de abrevieri*. La verbe, indicația tranz./ intranz. apare numai când este necesar să se atragă atenția în mod special asupra acestui fapt; de ex. FIGURÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. „așezam (buștenii) în stive, în f i g u r i "; MĂRÍT, *am* ~ vb. intranz. ind. pf. c. 1 sg. „am crescut, m-am făcut mare" ș.a. În cazul în care, din răspunsurile înregistrate, nu rezultă clar genul, numărul etc. unui substantiv, acestea nu sunt notate; de ex. BĂNÍC s. „bănuț (la ou)"; GENUNCHÉR s. „bucată de piele folosită pentru a proteja genunchii lucrătorilor la pădure".

Dacă un element lexical are o formă ce poate fi interpretată atât ca adjectiv, cât și ca participiu, am procedat diferit de la caz la caz; astfel, când forma este în mod indiscutabil participiul unui verb prezent în glosar,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

aceasta este considerată ca atare; când, însă, în glosar nu este atestată forma verbală propriu-zisă, pentru a nu risca reconstituirea unui verb care, poate, s-a pierdut sau n-a apărut încă în grai, mai ales, că, adesea, în vorbire/limbă un verb îşi face apariţia printr-un adjectiv/participiu, ca abia pe urmă să se constituie întreaga paradigmă, am preferat să tratăm termenul ca adjectiv; de ex. CHIDÁT adj. „acoperit cu chidă, cu chiciură"; FURTUNÁT adj. „furios, nervos, în toane rele". Aceasta a atras după sine renunţarea, cu bună ştiinţă, la unele sinonime posibile; de ex. OLĂRÍT adj. [despre un buştean] „rotunjit la capete" nu a fost considerat sinonim cu ŞPRONŢUÍM vb. ind. prez. 1 pl. „rotunjim un buştean la capete", deşi participiul acestuia, atestat de asemenea în glosar, are sens identic cu adjectivul amintit.

3. Urmează *numărul cartografic* al localităţii şi *sigla informatorului*[3] de la care s-a înregistrat forma-titlu a cuvântului. Informatorii ocazionali sunt indicaţi printr-un asterisc notat la umărul numărului cartografic.

4. *Glosarea* are în vedere forma gramaticală a cuvântului-titlu, iar când, pentru înţelegerea sensului, sunt necesare explicaţii suplimentare, indicaţiile redactorului se dau, înaintea definiţiei, între paranteze drepte; de ex. CALÍC adj. 1° [despre om] „rău la suflet". 2° [despre un animal] „lacom".

Dacă materialul o impune, am apelat, pentru o glosare cât mai fidelă, la un termen neatestat în dicţionarele limbii române actuale; de ex. CHIŞIÓS (3 sil.) adj. „cu nisip, cu chişai", pentru cuvintele cu circulaţie regională sau cu mai multe sensuri specificându-se (între paranteze rotunde) semnificaţia cu care sunt utilizate; am recurs la acest procedeu în special în cazul diminutivelor unor termeni dialectali necuprinşi în glosar; de ex. CUTIŞOÁRE s. f. pl. dim. de la *cută* („felie, bucată dintr-un întreg"); atunci când definiţia cuprinde un termen prezent în glosar, acesta se notează spaţiat; de ex. SĂRÍTA s.f. art. „numele unei figuri la dansul numit c ă l u ş "; ÎNVÂRGHIÁSCĂ (5 sil.), *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. „să pună v â r g h i i la casă".

5. Sensurile cuvintelor au fost ilustrate adesea cu unul sau mai multe *exemple*. Pentru simplificare, citatele au fost literarizate (cu păstrarea unor forme specifice variantei munteneşti a limbii vorbite; de ex. *dă* „de", *pă* „pe", *dân* „din" ş. a.), redând în transcriere fonetică doar termenul glosat sau varianta acestuia.

6. *Sinonimele* sunt notate în continuare, spaţiat, în ordine alfabetică, precedate de cf.; pentru comprimarea spaţiului tipografic, când un sinonim

---

[3] Întrucât lista informatorilor ar fi încărcat considerabil volumul, fără a aduce elemente ştiinţifice strict necesare pentru interpretarea materialului, am renunţat la aceasta. Siglele informatorilor corespund categoriilor de vârstă şi de sex respectate în volumele de texte şi glosare dialectale publicate de sectorul nostru (cf. *Prefaţa* la *Texte dialectale. Oltenia*, Bucureşti, 1967, p. XIX). Pentru termenii înregistraţi de la vorbitorii (de regulă VIII) care au fost şi informatori la *NALR. Muntenia, Dobrogea*, se foloseşte sigla A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

este o sintagmă sau o variantă a unui cuvânt, se face trimitere doar la cuvântul-titlu din glosar sub care apare sinonimul respectiv; de ex. RÁZĂ s.f. „f l o a r e a s o a r e l u i”; cf. f l o á r e 5°, în loc de f l o á r e s o á r e ; MATOLÉŞTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. „se îmbată, se chercheleşte”; cf. l e á s ă 2°, în loc de s - a f ă c ú t l e á s ă .

Cazuri speciale la alineatul I

1. Când cuvântul-titlu este însoţit de determinant, acesta se dă după caracterizarea gramaticală a cuvântului-titlu; de ex. CÁLE s. f. 2° *~primáră* „drumul pe care îl fac mirii, înainte sau după nuntă, la oraş, pentru cumpărături”; dacă, în unele localităţi, este înregistrat doar cuvântul-titlu, iar în altele el apare, cu acelaşi sens, însoţit de un determinant, se fac trimiterile necesare după fiecare caz în parte; de ex. CAP s. n. 4° 719VIIa, 783 VII, 808 VII, 827 VII, 832 VII, 868 VII, *~ de ţărấnă* 774 VIIa, 779 VIIc, 785 VIIb, 803 V, 805 VIII, 828 VII, 837 V, 862 VII, *~ slóbod* 815 V „pomană la înmormântare sau, ulterior, la termene fixe”; când determinantul este cel pentru care atestăm un sens nou, acesta este considerat cuvânt-titlu; de ex. ORB adj. în *maţ* ~ „cec (la porc)”. Atunci când ambii termeni sunt la fel de importanţi din punctul de vedere al sensului, chiar dacă sunt semnalaţi atât sub cuvântul-titlu, cât şi sub celălalt, sintagma este explicată o singură dată; de ex. **ridícă panaghía, poártă cápetele** semnalate sub **panaghíe** 1°, respectiv, sub cap 4°, sunt detaliate numai sub **ridícă** şi, respectiv, sub **poártă**. În acelaşi fel am procedat în cazul expresiilor. Locuţiunile figurează o singură dată în glosar, considerându-se cuvânt-titlu termenul pregnant semantic; de ex. VAL s.n. 3° *se dă în* ~ loc. vb. „fierbe, clocoteşte”.

2. Când cuvânul-titlu are mai multe sensuri, acestea sunt date în ordinea numărului de atestări, sinonimele şi exemplele ilustrative notându-se pentru fiecare în parte. În unele cazuri, deşi am fi putut grupa mai multe sensuri sub o singură definiţie, cuprinzătoare, am preferat tratarea lor separată, dat fiind faptul că fiecare sens ilustrează o anumită zonă; aşa se explică, de exemplu, sensurile multiple ale unor cuvinte ca **grátie, hóră, húlă** etc. Atunci când unul dintre sensuri este specific unei variante a cuvântului-titlu, acest lucru este marcat în primul alineat, pentru a nu se crede că şi sensurile 2°, 3° etc. aparţin aceleiaşi forme; de ex. CARTABÓŞ s. 1° „tobă preparată în cecul porcului”. 2° var. pl. „caltaboşi”. 3° var. „stomac (la porc)” ş. a. Dacă un termen are mai multe sensuri, atestate sub forme gramaticale diferite, am selectat pentru cuvântul-titlu, în cazul verbului, forma cea mai apropiată de pers. 1 ind. prez., iar dintre sensuri am trecut pe primul loc pe cel mai apropiat de atestările din dicţionare sau, după caz, pe cel cu atestările mai numeroase; de ex. DUBEÁM vb. 1° part. „argăsit”. 2° ind. impf. 1 sg. „albeam torturile (de cânepă) ţinându-le într-un amestec de apă cu mălai”.

3. Un caz special îl constituie cuvintele cu circulaţie în limba comună, reţinute în glosar pentru un sens neatestat, care prezintă, totodată,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

o variantă formală (neatestată sau atestată pentru alte zone) având sensul general cunoscut al cuvântului-titlu; pentru a evita glosarea variantei prin însuşi cuvântul-titlu, am preferat tratarea acesteia separat, considerând-o cuvânt-titlu. Aşa se motivează existenţa unor cuvinte-titlu ca **cheg, cólte, derépt**, deşi glosarul cuprinde şi formele **cheag, colţ, drept**.

4. Termenii neologici cu forme sau cu sensuri diferite de limba standard au fost reţinuţi numai dacă au mai multe atestări.

5. În acordarea statutului de diminutiv unei forme lexicale am avut în vedere prezenţa formei nediminutivale în grai; de ex. **iéne** – dim. **ienícă**, **dádă** – dim. **dădică**. Nu sunt considerate diminutive formele care, deşi prezintă sufixe specifice, sunt singurele variante întâlnite în grai, fapt rezultat din ancheta dialectală; astfel, termenului **ábur** din unele localităţi îi corespunde în altele **aburél**, între cei doi stabilindu-se o relaţie sinonimică.

Alineatul al II-lea cuprinde formele gramaticale înregistrate pe lângă cea din cuvântul-titlu, cu indicaţiile gramaticale corespunzătoare şi cu siglele localităţilor şi ale informatorilor de la care provin.

Alineatul al III-lea conţine variantele fonetice şi/sau morfologice ale cuvântului-titlu, notate în formă literarizată, cu indicarea caracteristicilor gramaticale, a localităţilor şi a informatorilor de la care provin, precum şi, în continuare, a formelor gramaticale atestate ale acestora. Fiecare variantă figurează şi separat cu trimitere la cuvântul-titlu sub care este tratată.

a) Sunt considerate variante f o n e t i c e formele prezentând transformări fonetice *specifice graiurilor*, de tipul:

– proteza sau afereza lui a-: **răvăcéşti** – var. *arăvăcéşti* ; **atârnătoáre** – var. *târnătoáre;*

– căderea lui h- sau prezenţa acestuia ca urmare a hipercorectitudinii: **huruitór** – var. *uruitór;* **amuşésc** var. *hămuşésc;*

– forme hipercorecte rezultate în urma „depalatalizării" unor consoane (considerate, în grai, modificate ca urmare a palatalizării): **chíşcă** – var. *píşcă, fíşcă;*

– sonorizări sau asurziri ale unor consoane ori confuzii între sunete din serii apropiate: **boroghínă** – var. *moroghínă;* **vârghii** – var. *bấrghină;*

– accidente fonetice (metateze, acomodări, disimilări, haplologii etc.): **motoloácă** – var. *tomológ;* **chemeléţ**–var. *mecheléţ;* **hălălăí** – var. *hălăí;* **firmituréşti** – var. *frimiturim;* **storcoşít** – var. *strocoşít, stroşít;* **glăveájă** – var. *gleájă* ş.a.

În unele cazuri, trecerea de la o formă de bază la variantă are un drum mai sinuos şi, drept urmare, la prima vedere raţionamentul după care am considerat o formă drept variantă a alteia poate scăpa cititorului. Aşa este situaţia cuvântului NACAVÁLELE s.f. pl. art. „treburile, angaralele" cu var. *năféluri* s.n. pl. „petreceri gălăgioase, bairamuri". Termenul are la origine un *nafacá* (după DLR turcism înv.) devenit, prin metateză, *nacafá* (după DLR înv. şi reg.); după pl. *năcăfále* (v. Ion Creangă) s-a refăcut un sg. *năcăfálă* (v. LEXIC REG., I, p. 83, Vâlcea) care poate

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

presupune un pl. *năcăféluri* (cf. *bucăţuri*, *bătrânéţuri* din glosar) şi care, la rândul său, prin haplologie, ajunge la forma *năféluri*.

b) Am considerat variante m o r f o l o g i c e formele rezultate din schimbarea caracteristicilor gramaticale (schimbări de gen, de declinare, la substantive, schimbări de conjugare, la verbe; de ex. **aplecătoáre** – var. *aplecătór;* **boronéz** – var. *boronésc;* **cărărắm** – var. *cărărím*). Menţionăm aici că, la substantive, am procedat diferenţiat, în funcţie de caracterul numelui desemnat: la cele mobile, denumind fiinţe, atunci când este atestat atât masculinul, cât şi femininul, acestea au fost tratate sub cuvinte-titlu separate; de ex. **stropolitóri** s.m. pl. şi **stropolitoáre** s.f. pl.; pentru termenii desemnând substantive neînsufleţite, formele masculine/neutre au fost considerate variante ale femininelor sau invers, de la caz la caz; de ex. **vol** s. n. – var. *voálă* s. f.; **zdrobitór** s.n. – var. *zdrobitoáre* s. f.

În anumite cazuri, forme ale unor cuvinte prezente în diverse lucrări lexicografice ca termeni diferiţi se întrepătrund, în graiuri, în aşa măsură, încât ne-a fost dificil să le despărţim în cuvinte-titlu separate. Astfel, sub cuvântul-titlu **bútul** am tratat şi pe *bútur*, întrucât sg. *but* are pl. *buţi*, dar şi *búturi*, de la care s-a refăcut un sg. *bútur(ă)* considerat de noi, din această cauză, variantă. Tot aşa, sub cuvântul-titlu **cap**, cu pl. *cápuri*, dar şi *cápete*, am inclus ca variantă *cápăt*, singular refăcut şi având în glosar sensuri identice cu *cap*.

Uneori, în crearea unei variante acţionează schimbări fonetice combinate cu cele morfologice. Aşa este situaţia lui TRAMBULEÁSCĂ, *să se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. „să se mute dintr-un loc într-altul, să se trambaleze", cu variantele *nu tărămbăní* vb. imperat. 2 sg., având acelaşi sens, şi *tărăivenite* vb. part. f. pl. „nearanjate, în dezordine". Forma considerată cuvânt-titlu este ea însăşi o variantă a termenului din limba comună *trambalá*, rezultată prin disimilare şi prin schimbarea conjugării, care a atras după sine schimbarea sufixului morfologic. Varianta *tărămbăní* este rezultatul anticipării lui ă şi al schimbării l > n, prin acomodarea m—n; forma *tărăivenite* a rezultat prin disimilarea totală a lui m *(tărămbăní > *tărăbăni)*, anticiparea lui i semivocalic *(*tărăbăni > *tărăibăní)* şi schimbarea b > v, frecventă în graiuri (cf. *tăvănui > tăbănuí).*

Considerarea unei forme, dintre mai multe variante atestate, drept cuvânt-titlu ne-a fost impusă, de regulă, ca în exemplul citat mai sus, de criteriul maximei apropieri de forma din limba comună. Atunci când, însă, acest criteriu nu a putut funcţiona, dat fiind faptul că variantele atestate fie că nu aveau corespondent în limba comună, fie că erau toate la fel de apropiate sau îndepărtate de acesta, am considerat cuvânt-titlu forma cu cele mai multe atestări; de ex. **zgămuşéşti**, cuvânt atestat în trei localităţi, cu variantele *zgămoşím* şi *zgârmuşít*, cu câte o atestare fiecare.

Cuvintele formate cu diferite prefixe sau sufixe lexicale sunt tratate drept sinonime şi nu variante; de ex. **păpuşéşti** – **împăpuşéşti**; **legătoáre** – **legătúră**.

Alineatul al IV-lea cuprinde trimiterile la dicţionarele şi glosarele

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

care înregistrează cuvântul respectiv în alte regiuni sau cu alte sensuri ori cu diferite indicaţii limitative, precum arh., înv., reg., rar, fam. etc.

Trimiterile la lucrările de referinţă se fac cu v. (= vezi) atunci când elementul din glosar se suprapune formal şi semantic cu cel atestat şi cu cf. (= confer) atunci când termenul din glosar se prezintă sub o formă sau cu un sens apropiate.

Lucrările de referinţă la care facem trimiteri au fost grupate în trei categorii: dicţionare, glosare regionale şi liste de termeni dialectali apărute în diverse publicaţii de specialitate; cu excepţia DA/DLR, cel mai cuprinzător dicţionar pentru scopul urmărit de noi şi, drept urmare, menţionat primul pe lista de atestări, în cadrul fiecărei grupe am încercat respectarea ordinii cronologice a apariţiei. Atunci când atestările au putut fi grupate, pentru a reduce din spaţiul tipografic, această ordine a fost încălcată cu bună ştiinţă.

În încheiere, autoarele aduc mulţumiri, în mod deosebit, colegei Magdalena Vulpe, ale cărei observaţii şi sugestii numeroase şi pertinente au contribuit substanţial la îmbunătăţirea glosarului; mulţumim, totodată, colegilor Ion Ionică, Nicolae Saramandu şi Dana Zamfir care, parcurgând parţial sau integral volumul, ne-au atras atenţia asupra unor aspecte variate susceptibile de ameliorări. Un cuvânt de mulţumire adresăm, de asemenea, tuturor colegilor care, pe parcursul elaborării acestei lucrări, ne-au sugerat diverse soluţii pentru cazurile mai dificile.

AUTOARELE

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ABREVIERI

adj. = adjectiv
adv. = adverb, adverbial
arh. = arhaic
art. = articulat
art. nehot. = articol nehotărât
augm. = augmentativ
Ban. = Banat
bibl. = biblic
Bucov. = Bucovina
cit. = citat
colect. = colectiv
cond. = condiţional
conj. = conjunctiv
conjuncţ. = conjuncţie
dat. = dativ
denum. = denumire
dim. = diminutiv
Dobr. = Dobrogea
expr. = expresie
f. = feminin
fam. = familiar
fig. = figurat
gen. = genitiv
ger. = gerunziu
imper. = imperativ
impers. = impersonal
impf. = imperfect
ind. = indicativ
inf. = infinitiv
interj. = interjecţie
intranz. = intranzitiv
invar. = invariabil
înv. = învechit
lb. v. = limba veche
loc. adj. = locuţiune adjectivală
loc. adv. = locuţiune adverbială
loc. conjuncţ = locuţiune conjuncţională
loc. subst. = locuţiune substantivală
loc. vb. = locuţiune verbală
m. = masculin
m.m.c.pf. = mai mult ca perfect
Maram. = Maramureş
mod. = modern
Mold. = Moldova
Munt. = Muntenia
n. = neutru
num. card. = numeral cardinal
Olt. = Oltenia
p. = pagina
part. = participiu
pas. = pasiv
peior. = peiorativ
pf. c. = perfect compus
pf. s. = perfect simplu
pl. = plural
poez. pop. = poezie populară
pop. = popular
prep. = prepoziţie
prez. = prezent
prezumt. = prezumtiv
pron. = pronume
pron. dem. = pronume demonstrativ
pron. nehot. = pronume nehotărât
prov. = provincialism
refl. = reflexiv
reg. = regional
s. = substantiv
sg. = singular
sil. = silabă
sup. = supin
Trans. = Transilvania
tranz. = tranzitiv
unipers. = unipersonal
val. = valoare
var. = variantă
vb. = verb
viit. = viitor
voc. = vocativ

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LISTA LUCRĂRILOR DE REFERINŢĂ

AAF = *Anuarul Arhivei de Folklor*, publicat de Ion Muşlea, Cluj, 1922 ş. u.
An. Dobr. = *Analele Dobrogei*. Revista Societăţii culturale dobrogene. Director C. Brătescu, Constanţa, Cernăuţi, Anul I (1920) ş. u.
Arh. = *Arhiva Societăţii ştiinţifice şi literare. Iaşi*, Iaşi, Anul I (1889) ş. u.
BĂRBUŢ = Dorina Bărbuţ, *Dicţionar de grai oltenesc*, Craiova, 1990.
BL = *Bulletin linguistique*. Faculté des lettres de Bucarest. Publié par A. Rosetti, Bucureşti-Paris-Copenhague. Vol. I (1933) ş. u.
B Ph = *Buletinul Institutului de filologie română „Alexandru Philippide"*. Universitatea din Iaşi. Iaşi, vol. I (1934) ş. u.
CADE = I. Aurel Candrea – Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*, Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1926–1931.
CL = *Cercetări de lingvistică*, [Cluj], Academia Română, Filiala Cluj, Institutul de Lingvistică. Anul I (1956) ş. u.
COMAN, GL. = Petre Coman, *Glosar dialectal*, în Academia Română. „Memoriile Secţiunii Literare", Seria III, Tomul IX, Mem. 5, Bucureşti, 1939, p. 63 – 149.
CV = *Cum vorbim*. Revistă pentru studiul şi explicarea limbii. Bucureşti, Anul I (1949) ş. u.
DA = *Dicţionarul limbii române*, Tom I, partea I: *A – B*, Bucureşti, Librăriile „Socec", 1913; Tomul I, partea II: *C*, Bucureşti, Tipografia ziarului „Universul", 1940; Tomul I, partea III, fascicula I: *D – de*, Bucureşti, Universul, 1949; Tomul II, partea I: *F – Î*, Bucureşti, Imprimeria naţională, 1934; Tomul II, partea II, fascicula I: *J – lacustru*, Bucureşti, Universul, 1937; Tomul II, partea III: *Ladă – lojniţă*, [fără editură şi an](Academia Română).
DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, 1975.
DLR = *Dicţionarul limbii române*. Serie nouă. Tomul VI, Fascicula 1: *M – mandră*[1], 1965; Fascicula a 2-a: *Mandră*[2] *– mascat*[1], 1965; Fascicula a 3-a: *Mascat*[2] *– mămăiţă*, 1966; Fascicula a 4-a: *Mămălatiţă – mătărîngă*, 1966; Fascicula a 5-a: *Mătăsar – mergător*, 1966; Fascicula a 6-a: *Mergătoriu – microbiologie*, 1966; Fascicula a 7-a: *Microbiologist – miniaturistică*, 1967; Fascicula a 8-a: *Miniaturiza – mititel*, 1967; Fascicula a 9-a: *Mititeluş – mîrlănime*, 1967; Fascicula a 10-a şi Fascicula a 11-a: *Mîrleală - morsă*[1] 1968; Fascicula a 12-a şi Fasciula a 13-a: *Morsă – Muzur-aga*, 1968; Tomul VII , Partea 1, Litera *N*, 1971; Partea a 2-a: Litera *O*, 1969; Tomul VIII, Partea 1, Litera *P*, *P – păzui*, 1972; Partea a 2-a, Litera *P*, *Pe – pînar*, 1975; Partea a 3-a, Litera *P*, *Pînă – pogribanie*, 1977; Partea a 4-a, Litera *P* , *Pogribanie – presimţire* , 1980; Partea a 5-a, Litera *P*, *Presin – puzzolană*, 1984; Tomul IX, Litera *R*, 1975; Tomul X, Partea 1, Litera *S*, *S – sclăbuc*, 1986; Partea a 2-a, Litera *S*, *Scladă – semînţărie*, 1987; Partea a 3-a, Litera *S*, *Semn – sîveică*, 1990; Tomul XI, Partea 1, Litera *Ş*, 1978; Partea a 2-a, Litera *T*, *T – tocăliţă*, 1982; Partea a 3-a, Litera *T*, *Tocană – twist*, 1983, Editura Academiei Române.
DM = *Dicţionarul limbii române moderne*, [Bucureşti], Editura Academiei, 1958.
DR = *Dacoromania*. Buletinul Muzeului Limbei române condus de Sextil Puşcariu, Cluj, Anul I (1920–1921) ş. u.
GL. ARGEŞ = D. Udrescu, *Glosar regional Argeş*, Bucureşti, 1967.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GL. DOBR. = *Texte dialectale și glosar. Dobrogea*, publicate de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Nicolae Saramandu, București, 1987.
GL. OLT. = *Glosar dialectal. Oltenia*. Întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, București, 1967.
GLOSAR REG. = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, București, 1961.
GS = *Grai și suflet*. Revista Institutului de filologie și folclor publicată de Ovid Densusianu. București, Atelierele Socec & Co., Vol. I (1924) ș. u.
LEXIC REG., I, II = *Lexic regional*, București, vol. 1. Redactor coordonator: Gh. Bulgăr,1960; vol. 2. Redactor coordonator: Lucreția Mareș, 1967.
LR = *Limba română*, Academia Română, Institutul de lingvistică, București, Anul I (1952) ș. u.
SCL = *Studii și cercetări lingvistice*, București, Editura Academiei Române, Institutul de lingvistică din București, Anul I (1950) ș. u.
SCRIBAN = August Sriban, *Dicționarul limbii românești* (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, neologisme, provincialisme), Edițiunea întâia. Iași, Institutul de arte grafice «Presa bună», 1939.
SCȘt. Iași = *Studii și cercetări științifice*. Filologie, Iași, Anul I (1950) ș. u.
ȘĂINEANU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, Revăzut și adăogit la Ediția a VI-a, [Craiova], Editura „Scrisul Românesc", [1929].
Șez. = *Șezătoarea*. Revistă pentru literatură și tradițiuni populare. Fălticeni, 1982 ș. u.
TDRG = Dr. H. Titkin, *Rumänisch-deutsche Wörterbuch* [Band I – III]. Bukarest, Staatsdruckerei. I: 1903; III: 1911; III: 1924.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

A prep. 709 VIII, 711 VII, 721 VIIb, 723 VIII, 731 II, 732 III, VI, 733 II, 739 V, 743 VI, 753 VI, 755 VIIb „la”: Stăm până ...*a* ziuă, *a* ziuă plecăm fiecare acasă 743 VI.

v. DA, TDRG (înv.), CADE (vechi şi pop.), LEXIC REG., II, p. 19 (Vâlcea), GL. DOBR. s.v.

ABĂLÁR s. m. 791 VII, 794 VII, 796 VII, 797 VII, 798 VII, 801 VII, A „abagiu”: *Abălárį* care le da [dimiile] la piuă 801 A.

pl. *abălári* 794 VII.

ÁBĂNĂ adj. f. 843 V [despre pâine] „crescută bine, afânată”: Frământăm pâinea [...] şi pă urmă când creşte o punem în străchini [...] Şi iese o pâine, măi frate, *ábănă!*

ABĂTEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 843 V „se zbătea (ca să se descurce în viaţă)”: Ea [= mama] *să abăţeá* şi-n stânga şi-n dreapta şi nu ne lăsa să răbdăm dă foame; cf. n ă t r i i , s t o r o n í t .

ABÉD s. în expr. *o ia-n* ~ 834 A „o ia razna”.

ABÍ, *de-*~ loc. adv. 760 VIIb „de abia”.

v. DA (Turnu-Severin) s.v. *abia,* CADE (Olt.) s.v., SCRIBAN (Ban.) s.v. *abea,* GS, 1931–1932, p. 118 (Gorj) s.v.

ABREZEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 747 V „se presează”: [Toba] o pun la teasc. Pă un funduleţ, încă alt funduleţ pă ea, un ... piatră, greutate pă ea, de *să abrezeáză* ea; cf. p i s t o n e á z ă , p i s t o s é s c 2°, s t i c i u í m , t a x e á z ă .

ÁBRIG s. n. 686 VI, 864 VI „rindea mecanică”: Doagele le luăm de-acolo şi le băgăm, le dăm la banzic, le subţiem, pe urmă le dăm la *ábrig* pă muchie 686 VI.

ABŢIGUIÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 870 VIIIc „se ameţea de băutură, se îmbăta”; cf. m a t o l é ş t e , p i c á t 4°

v. GL. ARGEŞ s. v. *abţigui;* cf. CV, 1951, 12, p. 37 (Dolj) s. v.

ÁBUR s. 741 VII, 746 VII, 749 VII, 753 VII, 754 VII, 851 VII, 858 VIIb, 863 VII, 869 VII „pomană constând din mâncare caldă dată zilnic, timp de o săptămână, după înmormântare”: Noi [mortului] îi purtăm săptămâna: toată săptămâna facem în fiecare dimineaţă un *áburu̯* 753 VII. *Ábur,* ca să iasă aburu din mâncare, să mănânce cald, să se ducă aburu la mort 851 VII; cf. a b u r e á l a, a b u r é l 2° .

v. DA, GL. DOBR. s. v.

ABUREÁLA s. f. art. 741 VII „pomana constând din mâncare caldă dată zilnic, timp de o săptămână, după înmormântare”; cf. á b u r , a b u r é l 2°.

cf. DA, GL. DOBR. s. v. abur.

ABURÉL s. 1° 697 VII, 741 VII, 851 VII dim. de la a b u r . 2° 742 VIIb „pomană constând din mâncare caldă dată zilnic, timp de o săptămână, după înmormântare”; cf . á b u r , a b u r e á l a.

2° cf. DA, GL. DOBR. s. v. *abur.*

ABURITOÁRE s. f. 687 V „cameră specială (cu aburi) într-o fabrică de cherestea, în care se tratează scândura”.

ACÉEAŞI, *după* ~ loc. adv. 806 VIa „după aceea, pe urmă, apoi”;

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. a c í 1°, a c ó l e a 1°, a c ó l o , á i a , a p ó i l e a .

ACHITÁM vb. ind. 1° impf. 1 sg. 768 VI „terminam": În vreo două săptămâni, trei *akitám* cu secera. 2° ind. prez. 1 sg. 760 VI „omor"; cf. p ú n e 4°.

2° ind. prez. 1 sg. *achít* 760 VI, pf. c. 3 sg. *a achitát* 766 V.

1° v. GL. ARGEŞ, LR, 1959, 2, p. 51 (Argeş) s. v. *achita;* 2° v. B. Ph., 1935, p. 51 (Piteşti) s. v. *achita.*

ACÍ 1° *de-* ~loc. adv. 690 VIII, 765 VIII, 766 VIII, 772 VIIIb, 778 VI, 779 VIIa, c, VIII, 780 VII, 782 V, VII, VIIIb, 784 VIIb, 785 V, 791 VII, 792 VII, A, 794 III, VII, 795 V, VII, VIIIa, 797 II, VII, 799 V, VII, VIIIb, 800 V, 801 Va, VII, A, 803 I, VIIa, b, c, VIII, 806 VI, 808 VII, 809 VIII, 823 VII, A, 829 V, VII, 830 V, 835 VI, 842 VIII „pe urmă, după aceea, apoi": Aduceam boabele acasă noi, *d-acî* căram paiele acasă, le făceam şiră şi *d-acî* dam grâul la ţilindru 801 A; cf. a c é e a ş i , a c ó l e a 1°, a c ó l o , á i a , a p ó i l e a . 2° var. într-~loc. adv. 767 II „încoace": [Bibliotecara] mă luă-*ntr-aíc̑ĉ.*

var. 1° *de-acílea* loc. adv. 687 VI, 693 VII, 769 VIII, 779 IIa, VIIa, 782 III, V, VII, 785 VI, 792 VII, 794 VI, 796 VI, VII, 799 A, 802 VI, 803 I, VIII, 805 VIII, 806 VI, 807 V, 817 III, VII, VIII, 823 VII, A, 825 VII, 832 V, 835 VII, VIII, 842 VIII; *de-acíle* loc. adv. 806 VI; 2° *într-aíci* loc. adv. 767 II.

1° cf. DA, CADE s. v., SCRIBAN (vest) s. v., GL. DOBR. s. v. *acia.*

ACÍLE, *de-* ~ v. *ací* 1°.

ACÍLEA, *de-* ~ v. *ací* 1°.

ACIÓI (3 sil.) s. n. 807 V „clopot mare; talangă": Simţ în cap ca un ... ca un bâtaci dă *acîu̯ói̯*, zic, când e *acîu̯ói̯u* ăla aşa mare, dă sună la bou la gât; cf. p ă c ă n e á ţ ă , t e l e á n c ă , t r á c ă , t r ă c ă l í e .

cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN s. v. *acioaie,* LEXIC REG., I, p. 49, II, p. 90 (Făgăraş) s. v. *ceoaie,* BĂRBUŢ s. v. *cioaie.*

ACIORÁSE (5 sil.), *se* ~vb. refl. ind. m. m. c. pf. 3 pl. 722 VIII „se aciuaseră".

cf. SCRIBAN (Vâlcea, Argeş) s. v. *aciuiez,* LR, 1959, 5, p. 75 (Argeş) s. v. *aciora.*

ACOÁLE adv. 701 VIIb „acolea".

ACÓLEA 1° *de-* ~loc. adv. 701 VIIb, 717 VIIIc, 719 V, 724 Ia, b, VI, VII, 727 VI, A, 728 II, III, VII, A, 732 V, VII, 733 I, V, VII, 735 V, VI, VIIa, 736 VII, 737 V, VI, 738 VII, 740 VII, A, 741 VII, 742 VIIIb, 744 I, VIIa, 745 V, VIIIa, 748 VI, 749 II, IV, VII, 751 VIIIb, 821 VI, VII, A, 827 I, 837 VI, VII, 838 Va, b, 839 VI, VII, 847 VI, VIII, 848 VII, 851 VII, 858 V, VIIa, 866 VIII, 868 VI, VIII, 869 VII, VIIIb „pe urmă, apoi, după aceea"; cf. a c é e a ş i , a c í 1°, a c ó l o , á i a , a p ó i l e a . 2° *pân-* ~loc. adv. 868 VI „până atunci, până în acel moment": [Porumbul s-a îndreptat după ploaie] şi *pîn-acóle̯a* era veşted.

1° v. DA, CADE (arh.), GL. DOBR. s. v.

ACÓLO, *de-* ~loc. adv. 733 V, 741 Vb, VII, 742 VIIb, A, 844 V,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

847 VII, 849 VI „pe urmă, după aceea, apoi"; cf. a c é e a ş i , a c í 1°, a c ó l e a 1°, á i a , a p ó i l e a .

cf. DA, CADE (arh.), GL. DOBR. s. v. *acolea*.

ACRÚI adj. 839 VI „acrişor": Cireşile are un gust *acrúį* aşa.

ACTIVÁT adj. 815 A [în terminologia militară] „trecut la partea activă".

ACULEGÉM vb. ind. prez. 1 pl. 805 VI „culegem": Pe urmă venea toamna, [porumbul] îl *aculeĝeám* 803 VIII.

ind. prez. 3 pl. *aculége* 783 III, impf. 1 pl. *aculegeám* 803 VIII, 805 VI; sup. *la aculés* 803 V, 805 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se aculége* 827 VI.

v. LEXIC REG., II, p. 67 (Roşiori de Vede), GL. OLT. s. v.

ACÚMÂLEA adv. 827 VII, 830 VIII, 835 VII „acum": Fata *acúmîlea* este rămasă acasă, e casnică 835 VII.

ADĂLMÁŞ s. n. 766 VIIIb „ospăţ la terminarea construcţiei unei case".

cf. DA, CADE (Mold.), TDRG s. v.

ADĂPOSTOÁSĂ adj. f. 707 VIa „bună de adăpostit": [Facem] un adăpost bun în pădure, unde-i pădurea mai deasă, mai *adăpostuásă*.

ADEVĂRÁT. *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 755 VI „s-a adeverit".

v. DA, TDRG, CADE (înv.) s. v. *adevăra*, SCRIBAN (înv.) s. v. *adeveresc*.

ADÍBA adv. 816 VIIb „cu atenţia mărită": Acu, eu, când a grijit pă Stănica, am stat *adíba* lângă popa când a grijit-o. E! am fost atentă.

v. DA (Muscel) s. v. *a-diba*, SCRIBAN (Munt.) s. v. *diba*; cf. GL. ARGEŞ s. v. *adib*, LEXIC REG., II, p. 19 (Vâlcea) s. v.

ADÍBUIE v. *dibuiá*.

ÁDO v. *ále*.

ADRIÉLUL (4 sil.) s. art. 762 II „numele unui joc de copii".

ADUCĂTOÁRE adj. f. 727 A [despre o plantă] „productivă": Mai este iarba de Sudan, aia, da nu-i *aducătuáre* ca parângu.

ADUCĂTÚRĂ s. f. 827 VIII „cotitură, curbă": La orice *aducătúră* [a drumului] venea şi să prindea [roata stricată].

ADUNĂTÚRĂ s. f. 844 V „bani adunaţi; economii": Am avut *adunătúră*, ni s-a adunat; hai să cumpărăm alt loc, ca să ne mutăm.

ÁFÂNĂ adj. f. 747 VIIIb „afânată": [Tescovina] o băteam bine ca să nu stea *áfînă*.

AFIONÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 697 VIIIb „a tratat cu afion; a anesteziat".

conj. prez. 3 sg./pl. *să afionéze;* part. *afionát* 674 VIIIb.

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM s. v. *afion*, GL. ARGEŞ s. v. *afiona*, GL. OLT. s. v. *afionată*.

AFUMĂRÍE s. f. 705 VI „fumăraie".

AFUNDÉZI vb. ind. prez. 2 sg. 858 V „înfunzi": O *afundézį* şi o predai la vândut [putina cu brânză].

v. DA (rar) s. v. *afunda*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

AGHÍPERI s. m. pl. 731 VIII „jnepeni, ienuperi": Acolo pe nişte jneperiş, cârlanii era băgaţi p-acolo pân jneperi de ăia, *agíperi*; cf. j i p . cf. GS, 1929, 1, p. 133 (Prahova), s. v. *neghiper*.

AGRESÍEI s. f. gen. 771 VIII „igrasiei"; cf. a g r i s i é r e .

AGRISIÉRE (5 sil.) s. f. 838 VI „igrasie"; cf. a g r e s í e i .

AGÚD s. m. 722 V, 723 VI, VII, 726 II, VII, 727 V, 728 A, 735 V, 736 V, 737 V, 738 V, 740 V, 741 Vb, 743 VI, 744 VII, 745 VIIb, 749 VII, 751 VII, 839 VI,VII 842 V, 847 VII, 848 V, 866 VII, 868 V, 869 VII „dud".

pl. *agúzi* 754 V, 839 VII, 847 VII, 853 VIIa, 868 VII.

v. DA s. v., TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est), DM (reg.), GL. DOBR. s. v.; cf. CV, 1950, 4, p. 41 (Tecuci) s. v. *agudoiu*.

AGÚDE s. f. pl. 726 II „dude".

v. DA s. v. *agudă*, CADE (Mold.), SCRIBAN (est) s. v. *agudă*; cf. TDRG, ŞĂINEANU (Mold.) s. v. *agud*.

AGÚSTRU s. 790 VIII „nume al lunii august".

v. GL. ARGEŞ s. v.

AHÁ adv. 804 V „cât pe-aci, aproape": *Ahá* să mă bage la-nchisoare. Ne-am judecat cu comuna Lăceni, *ahá* să facem şi-nchisoare; cf. **dar** 1°.

ÁIA, *de-* ~ loc. adv. 804 VIIIa, *dintr-* ~ loc. adv. 838 VIIa „după aceea, apoi, pe urmă"; cf. a c é e a ş i , a c í 1°, a c ó l e a 1° , a c ó l o , a p ó i l e a .

AÍCI v. *ací* 2°.

AÍCILEA adv. 827 VIII, 834 VIII, 835 VII „aici".

cf. DA, TDRG, CADE s. v. *acilea*, DM s. v. *aici*.

AIÉPT vb. ind. prez. 1 sg. 674 V „aranjez".

ind. impf. 1 sg. *aieptám* 674 VII.

v. GL. ARGEŞ s. v. *aiepta*, LR, 1959, 5, p. 74 (Argeş), 6, p. 50 (Hunedoara) s. v. *aiepta*; cf. DA s. v. *aiepta*, SCRIBAN (rar) s. v. *aiept*, LEXIC REG., II, p. 97 (Orăştie) s. v. *aiepta*.

AÍNTE adv. 784 VIIb „înainte, demult"; cf. î n d e m ú l t , t i m p 1°, v a c , v e c h i , v e c h í m e 2°, v r é m e 1°.

v. DA (înv.) s. v. *înainte*, TDRG, SCRIBAN (înv.), CADE (arh.) s. v.

AJÚNGE *se* ~ vb. refl. ind. 1° prez. 3 pl. 746 VIII [despre oameni] „cresc, se fac mari": Mai înainte vreme de mine, am văzut că majoritatea caselor era cu nuiele [...] de când *m-am ajúns* eu încoace nu mai e cu nuiele 838 VIII; cf. î n m ă r í t , m ă r í t . 2° pf. c. 1 pl. 844 V „ne-am înstărit, ne-am ridicat din punct de vedere material": Şi pe urmă înaintasem, făcusem case bune iar şi pe urmă, de-acolo, ne-am decis să ne mutăm aici, că *ne* mai *ajunsésem*, la ce să zic, *ne ajunsésem* bine; cf. a t â r n ă 2°, g h e r b é s c , î n c h e r b á 2°.

1° ind. pf. c. 1 sg. *m-am ajúns* 746 VIII, 838 VIII, 848 VIa, 855 V, VI, 1 pl. *ne-am ajúns* 848 VIb, 3 pl. *s-a ajúns* 746 VIII; 2° ind. pf. c. 1 pl. *ne-am ajúns*, m. m. c. pf. 1 pl. *ne ajunsésem* 844 V.

1° v. GL. DOBR. s. v. *ajuns*.

AJÚNGERE s. f. 800 VII „îndestulare, belşug".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

AJUTOÁREA s. f. art. 735 III „domnişoara de onoare": cf. c ă l ţ ú n e, c h e m ă t o á r e 1°, î n s o ţ i t o á r e a.

AJUTÓR s. m. 1° 779 III „tânăr care poartă bradul la nuntă": Fratele de mână merge cu lumânările, când merge la biserică, şi *ajutóru* cu bradu; cf. b r ă d é n i, b r ă d é ţ. 2° ~ *de nun* 794 V „invitat al nunului la nuntă": Naşu, c-o săptămână înaintea nunţii, îşi strânge şi el câţiva oameni care să numesc picioru dă nun sau *ajutór dă nun;* cf. l ă t u r ó i, n ă ş ă r ắ u, p i c i ó r 3°, r ă ţ ó i i. 3° pl. 735 III „persoane care ajută la masa de nuntă"; cf. a l e r g ă t ó r i 1°, c ă l ţ u n á r, c ă l ţ u n á ş i, c h é n d e r, s t r o p o l i t ó r i i. 4° s.n. 869 VI „fiecare dintre prăjinile care se pun transversal peste loitre, pentru a mări capacitatea carului"; cf. f r u n t á r, m i j l o c á ş u l.

pl. 3° *ajutóri* 735 III.

ALÁRGI adj. f. pl. 753 VI „largi".

ALÁRMĂ s.f. 733 VII, 753 VIII „larmă, gălăgie": A făcut o *alármă* câinii, ciobanii 753 VIII; cf. h a l i m á, r e v á l, t a l a b a n ţ u l, t ă l ă m b ă l ắ u, t ă r â m b ó i.

ALÁSE, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 748 VIIb „să lase".

refl. ind. prez. 3 sg. *se alásă* 753 VII, impf. 3 sg. *se alăsá* 746 V.

ALÁT s.n. 785 III „cablu de sârmă (cu care se scoate găleata din fântână)": *Alátu* ăla dă să scoate apă, citura cu el; aşa să spune, nu e lanţ, e din sârmă aşa sucită; cf. ş ú f ă.

cf. LEXIC REG., I, p. 33 (Gura Jiului) s.v.

ALĂMÂIE s.f. 726 VII, 743 V „lămâie".

v. DA (Mold., Trans.) s.v. *lămâie*, TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), CADE (Mold., Trans.), SCRIBAN (est), GL. DOBR. s.v.

ALĂSTĂREÁLA v. *lăstăreálă*.

ÁLBĂ adj. f. 1° 717 V [despre vatra cuptorului] „încinsă, arsă bine": Cuptoru să arde, se face vatra zis, noi aşa zicem: vatră *álbă*. 2° 747 VIIb (despre o zi) „nelucrătoare": Noi n-avem zi *álbă*, ca să zicem c-am terminat de treabă.

2° cf. DA, TDRG, CADE s.v. *alb*.

ALBEÁLĂ s.f. 745 VI „pârguială, pârg": Când îi gata grâul de ... dat în *algắlâ*, ori coasa pe el, ori combina.

ALBEŞTÉNII s.m. pl. art.855 VII „locuitorii comunei Albeşti".

ALBIÉZI (3 sil.) vb. ind. prez. 2 sg. 776 V „modelezi, rotunjeşti în formă de albie": [Pământul pentru ţest] e *albiját* pe muşuroi, cf. b u r i c á t 2°.

part. *albiát* 776 V.

v. GL. ARGEŞ s.v. *albiat*.

ALCALÁC s.n. colect. 835 A „cantitate mare de fiare; fierărie"; cf. f i e r 2°

cf.DA, TDRG, SCRIBAN, DEX (înv.) s.v. *halca*, CADE s.v. *alca*.

ALCOLÍSTĂ adj. f. 745 VIIIb [despre o băutură] „care conţine alcool; alcoolică".

ÁLDO v. *ále*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÁLDOR v. *ále.*

ÁLE art. invar. 778 III, 783 I, III, V, 784 I, 785 III, V. VI, VIIa, b, 805 VIII, 807 III „alde": N-a ştiut *ále* maică-sa, nimeni 783 III.

var. *ádo* art. invar. 775 V; *áldo* art. invar. 777 IV b, VIII, 800 IV, V, 828 VII, 829 V; *áldor* art. invar. 775 VI.

ALÉI s.n. 835 A „heleşteu"; cf. g â l d ắ u.

pl. *aléie* 835 A.

ALERGÁTĂ s.f. 793 II, 823 II, 844 VII, 855 V, art. 695 II, 699 II, 706 II, 730 II, 734 I, 784 I, 787 II, 815 VI, 820 IIa, *cu* ~ loc. subst. 694 II, *de-a* ~ loc subst. 838 II, 840 I „nume al unui joc de copii"; cf. a l e r g ú ş u l , p r í n s a .

var. *alergáte* s.f. 843 IIa, art. 709 II, 710 II, 718 III, 743 IIa, 848 I, *la* ~ loc. subst. 717 Ib.

v. LEXIC REG., II, p. 56 (Sibiu), GL. DOBR. s.v.

ALERGÁTE v. *alergátă.*

ALERGĂTÓRI s.m. pl. 1° 770 V, 771 Vb, 788 VII, 790 VII, 791 VII, 792 V, 794 V, 797 V, 799 V, 801 Va, 812 V, VII, 815 VII, 823 VII, 834 VII, 835 VIII „persoane care ajută la masa de nuntă": Luni ne-am adunat toţi: fraţii lu socru mare, vecinii şi *alergătóri,* cum să spune, adică cei care au ajutat duminică la masă, la servit 794 V; cf. a j u t ó r 3°, c ă l ţ u n á r , c ă l ţ u n á ş i , c h é n d e r , s t r o p o l i t ó r i i . 2° 762 V „tineri care invită la nuntă".

var. 1° *lergătóri* s.m. pl. 809 VII, 835 Vb.

1° v. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *alergător,* LEXIC REG., I, p. 51 (Vânju Mare) s.v.; cf. GL. OLT. s.v. *lergătorii;* 2° v. DA s.v.

ALERGĂTÓRILE s.f. pl. art. 812 V „femeile, rude ale mirilor, care ajută la masa de nuntă"; cf. c ă l ţ u n ă r e á s ă , l e r g ă t o r é - s e l e , s t r o p o l i t o á r e .

cf. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *alergător,* LEXIC REG., I, p. 51 (Vânju Mare) s.v. *alergători.*

ALERGÚŞUL s.n. art. 678 II, III „numele unui joc de copii"; cf. a l e r g á t ă , p r í n s a .

ALÉS adv. 1° 674 V, VII, 720 VII, 727 V, 732 VII, 735 VIIb, A, 760 VIIIb, 776 V, 814 V, 817 A, 818 A, 820 VII, 823 A, 836 A, 844 VII, 847 VII, 867 VIIa, VIII „mai cu seamă, mai ales": Făceam clacă, venea toate fetele, *alés* când auzea fetele mari, maica lu dumnezeu! 844 VII. 2° 690 VII „separat": [Cânepa] o culegeam *alés,* p-a dă vară, dă vară, p-a dă toamnă, dă toamnă.

1° v. DA (cu citate din limba veche), TDRG, CADE (înv.), ŞĂINEANU, SCRIBAN (pop. şi vechi), GL. DOBR. s.v.

ALGEREÁNCĂ s.f. 848 VIII „soi de viţă de vie"; cf. a l g e - r i á n ă .

var. *argeleáncă* s.f. 739 VI, 839 VI.

ALGERIÁNĂ (5 sil.) s.f. 771 VIII, 774 VI, 778 VIIIb „soi de viţă de vie"; cf. a l g e r e á n c ă .

var. *argeliánă* (5 sil.) s.f. 782 VI; *argeriánă* s.f. 801 VI.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. LEXIC REG., I, p. 33 (Gura Jiului) s.v. *ageriană*.

ALICÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 815 A „disting, recunosc": Nu *alicésc* [o fotografie sau o persoană].

cf. DA ŞĂINEANU s.v. *alici*, DM (rar), GL. ARGEŞ s.v. *alici*, SCRIBAN (vest, rar) s.v.

ALINÁT , *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 673 VIII, 763 VI „s-a aninat, s-a agăţat": După ce l-a retezat de la suprafaţa pământului, [copacul] a venit şi *s-a alinát* dă alt copac 763 VI.

part. *alinát;* ger. *alinându-se* 673 VIII.

v. CADE (Olt., Ban.) s.v. *alina*.

ALTCEVÁŞILEA pron. nehot. 793 III, 815 VII, 817 VIII „altceva": Mireasa îi lua [naşei] un batic sau îi făcea *alcevâşilea* 815 VII.

cf. DA s.v. *alt*.

ALTOÁIE s.f. 675 VII „vaccin": [Copilului] i-a făcut o *altoáie* şi a ars rău şi a prins aprindere la plămâni; cf. s t u r n ă t ú r ă .

v. GL. ARGEŞ s.v. ; cf. DA, CADE s.v. *altoi*, SCRIBAN (vest) s.v. *altoi*.

ALUÁ vb. ind. impf. 3 sg. 748 VIIb „lua".

AMARNICÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 776 VIII „m-am amărât, m-am chinuit": *M-am amarnicít*, vai de viaţa mea!; cf. s t r ă - d u í t , u r i c i n á t , u r i c i ú n e a 3°.

cf.SCRIBAN (Mold.) s.v. *amărnicit*.

AMÂNÁR v. *amnáre*.

AMEGÍT adj. 780 VII „ameţit, zăpăcit" Să te culci, d-aci să nu mai te scoli, să te scoli *amegít* aşa ?; cf. c a n í u , m e c e á c ă n ă , m e l c í e, t ú i e r ă , v ă l m ă t ă c í t ă .

AMIRÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 727 A „se mira": Da ea *să amirá* singură dă ea.

AMNÁRE s.n. pl. 725 A, 727 VI, 736 VI, A „stâlpi la colţurile casei, pentru susţinut acoperişul".

var. *amnári* s.m. pl. 727 VI; *amânár* s.m. , pl. *amânári* 724 VI; *amânáre* s.n. pl. 724 VIII.

v. DA (Mold., Bucov.), CADE (Mold.) s.v. *amnar;* cf. GL. ARGEŞ s.v. *amănar*.

AMNÁRI v. *amnáre*.

AMÓI adv. 858 VIII „la înmuiat în apă": La douăsprezece venea cu ei [=bivolii] la Borcea, de sta *amói* în apă până se răcorea.

cf. DA (Trans.), CADE (arh., Ban,) TDRG, SCRIBAN s.v., LEXIC REG., I., p. 47 (Turnu-Severin), GL.DOBR. s.v.

AMORTÁT, *am* ~ vb. ind.pf. c. 1 pl. 849 VII „am încremenit, am înlemnit": A venit nemţii sus la noi. A întins livorveru şi noi am *amortát;* cf. b u l i m á c 2°, î n m é r i e .

AMUŞÉSC, *să* ~ vb. 1° tranz. conj. prez. 1 sg. 780 VIb „să înăbuş, să încing": Am mai scurtat [viţa de vie] ca să pot să-i leg, să nu acopăr strugurii, *să*-i *amuşásc*, să zic, să-i înăbuş; cf. á r d e. 2° var. refl. ind.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

prez. 3 pl. 740 VI [despre piei la argăsit] „îşi pierd părul, se degradează": Le mai întoarcem din două în două zile în zer, ca să se amestece bine, ca *să nu să hămuşăscă* pieile. Că dacă le ţii strânse aşa, ele *să hăméşeşte* dă căldură.

1° sup. la *amuşít* 830 A.

var. 2° *să se hămuşeáscă* vb. refl. conj. prez. 3 pl. 740 VI.

1° v. LEXIC REG., II, p. 67 (Roşiori de Vede) s.v. *amuşi;* 2° v. DA (Ban.) s.v. *amuş*, SCRIBAN (Ban.) s.v., DM, DEX (reg.) s.v. *amuşi*, GL.OLT. s.v. *amuşească*.

AMVÓN s.n. 855 VII, VIII „prispă": Aveam *anvónu*, prispe [...] aveam de jur împrejur prispă VII.

ANAFÓR s.n. 848 VIII „ochi, vârtej de apă": Şi când te fură *anafóru* nu mai scapi de-acolo, te-nvârteşti acolo; cf. s f o r.

v.SCRIBAN (Dobr.), DM, DEX (reg.) , GL. DOBR. s.v., BL, 1937, p. 56 (Almăj) s.v.

ANANÁS s. 819 VIb „soi de viţă de vie".

var. *ananásă* s.f. 801 VI.

ANANÁSĂ v. *ananás.*

ANCURÓD s. 783 VI „gheară metalică de strâns cârligele (la pescuit)": [Pescarul] se duce cu un ciuline, la noi zis *ancuród;* cf. c i u l í n e 2°.

cf. CADE, DM, DEX s.v. *ancorot.*

ANGÁŞUL s.n. art. 863 VI „fiecare dintre prăjinile care, legate împreună la unul din capete, se aşază pe o căpiţă pentru a o apăra de vânt".

pl. *angáşuri* 863 VI.

cf. DA (Dobr.), GL. DOBR., LR, 1963, 1, p. 46 (Constaţa, Tulcea) s.v.

ANTEPLINÓR s.m. 734 VIIb „antreprenor".

pl. *anteplinóri* 683 VIIIa.

APÁIŢ v. *opáiţ* 2°.

ÁPĂ s.f. 1° 790 V, VII „nume al unui obicei la nuntă: duminică dimineaţa, înainte de cununie, mireasa merge la fântână şi stropeşte cu un mănunchi de busuioc înmuiat în apă în toate direcţiile": Sâmbătă cheamă fata, mireasa, fete şi le spune să vină duminică dimineaţa la *ápă,* să gătească bradu, adică care fac *ápă* V; cf. u d á t. 2° pl. 779 VIIc, 782 V, VII, 787 VII, 793 VII, 798 VII „cantitate de apă cărată ritual la casa cuiva, timp de şase săptămâni după înmormântare": Dai la o fată *ápili,* două *ápe:* una dă patruzeci şi cinci de cobiliţe şi una de optzeci şi opt. Le cară fata aia până la şase săptămâni 779 VIIc. 3° ~ *máre* loc. subst. 760 V, 766 VII, 768 VIIIb, 770 VIIa, b, 771 Va, 773 VIII, 775 V, 776 V, 778 VIIb, 779 VIIc, 780 V, 782 V, 784 V, 789 VII, 793 VII, 794 VII, 797 VII, 799 VII, 821 VII, 827 VII, 833 VIIa [în opoziţie cu a p a m i c ă] „cantitate de apă cărată ritual la casa cuiva, zilnic sau în anumite zile ale săptămânii, de obicei timp de şase săptămâni după înmormântare": În timpu ăsta dă şase săptămâni dai la două fetiţe şi aduc apă, în fiecare zi una; *ápa mícă* să numeşte-n fiecare zi şi *ápa máre* să numeşte numai marţea,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

joia şi sâmbăta 760 V. Aia de optzeci şi opt de cobilițe e *ápa máre* şi aialantă de patruzeci şi patru este *ápa mícă* 779 VIIc. 4° ~ *mícă* loc. subst. 760 V, 766 V, 768 VIIIb, 770 VIIa,b, 771 Va, 773 VIII, 775 V, 776 V, 777 VII, 778 VIIb, 779 VIIc, 780 V, 782 V, 784 V, 789 VII, 793 VII, 794 VII, 797 VII, 799 VII, 821 VII, 827 VII [în opoziție cu a p a m a r e] „cantitate de apă cărată ritual la casa cuiva, zilnic sau în anumite zile ale săptămânii, de obicei timp de şase săptămâni după înmormântare". 5° ~*rea* loc. subst. 846 VIII „ţuică fără tărie"; cf. c o d l e á l ă , m i t i l í c , o l é r c ă , p i ş o á r c ă , p o á l ă 3°, p o s l é d i u , v ó d c ă , v u r t . 6° pl. 706 VIIIc, 827 VI, 844 VI, 855 VI „planuri înclinate la acoperiş": Aduceam un meşter, mi-o făcea [casa] în patru *ápe* [...] ba în două *ápe* 827 VI; cf. p l á s ă. 7° 865 II „linie trasată pe teren la jocul de copii z d r e c h e a ": Este o *ápâ*, o linie, şi, dacă a trecut de *áp*-aia, nu sânt spurcat.

pl. *ápe* 2° 779 VIIc, 782 V, VII, 793 VII, 798 VII; 3° 777 VII; 6° 706 VIIIc, 827 VI, 844 VI, 855 VI.

6° v. GL. OLT. s.v. *ape;* 2°, 3°, 4° cf.GL . ARGEŞ s.v. *apă.*

ÁPĂI, *(~...~)* conjucț. 823 V, VII „sau, fie (că) " : [Pâinea] o băgăm în cuptor, *ápăi̯* în tavă, *ápăi̯* jos V. Dumneata să-mi trimiți telegramă *ápăi̯* scrisoare VII; cf. c h i a r , o á r e² 2°.

var. *păi ... păi* conjuncț. 691 V, VI, 816 VIIa.

APESTÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 1° 814 A, 821 A, 835 A [despre lună] „răsare şi apune în fiecare seară din ce în ce mai târziu, întârzie: [Luna] *apestéşte* şi când răsare şi când să pune 821 A. 2° 814 A [despre soare, lună etc.] „apune": *Să apesteá* peste coastă, ştii, sfințea luna 794 VIII; cf. p ú n e 3°.

2° refl. ind. prez. 3 sg. *se apestéşte*, impf. 3 sg. *se apesteá*, m. m. c. pf. 3 sg. *se apestíse* 794 VIII.

1°, 2° cf. DA, LEXIC REG., II, p. 67 (Roşiori de Vede) s.v. *apesti,* SCRIBAN s.v. *apestesc.*

APLECĂTOÁRE v. *aplecătór* 2°, 3°.

APLECĂTÓR 1° adj. 830 VIII „înclinat, aplecat"; cf. p l e ş í t. 2° s. n. 834 VIII „încăpere adăugată pe un perete al casei, sub prelungirea acoperişului": Când făcea casa, îi făcea în spatele casei tot un celar, un *aplecătór* cât ține casa şi acolo băga şi butoaie şi mai multe trancanaie ale omului; cf. l ă s ă t ó r , ş á t r ă . 3° var. 694 VI „parte de sub streaşină la acoperiş"; cf. c u c u v e á , p a z í e , s a c e á c . 4° var. pl. 674 VI „oi cu lapte, înainte de a pleca la munte": *Plecătórile* astea sânt mânzări, le spunem la deal, la munte nu să mai spune *plecătóri*, astea sânt cu lapte, dă le mulgem. Pă izlaz aşa le spunem, *plecătóri.*

var. 2° *aplecătoáre* s.f. 783 VI, 832 A, pl. *aplecătóri* 832 A; 3° *aplecătoáre* s.f. 694 VI; 4° *plecătóri* s.f. pl. 674 VI.

2° cf. LEXIC REG., II, p. 19 (Vâlcea), GL. DOBR. s.v. *aplecătoáre;* 4° v.DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v.; cf. GS, 1933–1934, p. 46 (Râmnicu Sărat) s.v. *plecătoare.*

APÓILEA (3 sil.) adv. 689 IIIa, VII, 692 II, 760 I, III „pe urmă,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

apoi, după aceea"; cf. a c é e a ş i , a c í 1°, a c ó l e a 1°, a c ó l o , á i a .

cf. GL. ARGEŞ s.v. *apăilea*.

APRÍNDERE s.f. 764 VI „căldură, temperatură ridicată": [Gunoiul] l-am lăsat în juru dă fro patru zile, până a făcut *apríndere*, căldură, şi am semănat sămânţă.

cf. DA (mai ales fig.), LEXIC REG., II, p. 67 (Roşiori de Vede) s.v.

APROPIÁT *n-am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 820 A „n-am apucat, n-am ajuns": *N-am apropiját* să merg zece paşi, c-a ieşit [lupul] înaintea noastră.

cf. DA (cu citate din lb. v.), CADE (arh.) s.v. *apropia*.

APUCÁT, *m-am* ~ vb 1° refl. ind. pf. c. 1 sg. 796 II „m-am luat la ceartă". 2°refl. ind. prez 3 sg. 724 VII [despre un copil mic] „se îmbolnăveşte de epilepsie": [Copilul] când *s-apucá*, plângea întruna, după aia nici nu mai mânca cum trebuie.

2° tranz. ind. impf. 3 sg. *apucá* 867 VIIb; refl. ind. prez. 3 sg. *se apúcă*, impf. 3 sg. *se apucá* 724 VII.

2° cf. DA, TDRG (Munt.), ŞĂINEANU, GL. ARGEŞ s.v. *apuca*, SCRIBAN s.v. *apuc*.

APUCĂTÚRĂ s.f. 741 VII „lucru (obicei, fel de a vorbi etc.) apucat, păstrat din bătrâni; deprindere".

v. DA s.v. 5° SCRIBAN s.v.; cf. CADE s.v.

ARĂCÁRUL s. art. 782 VI [la plantarea răsadurilor] „lemn, ţăruş pentru făcut gropi"; cf. c i o á c ă [1], î n f i g ă t ó r i i 2°, p l a n - t a t ó r u l .

ARĂMÚC v. *haramúce*.

ARĂTÁTEA, *pe* ~ loc. adv. 808 IIa [în jocul de copii t â r p u - l u g u l] „arătând (pietrele câştigătoare)".

ARĂVĂCÉŞTI v. *răvăcéşti* 1°.

ARÂNÉŞTE v. *hărănít* 1°, 2°.

ARCÁ[1] s.f. 863 A „arcan".

ARCÁ[2] v. *harcáua*.

ARCÁŞ s. 697 VI „loc ferit, neîngrădit, unde se adăpostesc oile primăvara când urcă la munte": Primăvara [oile] este goale, că ... tunse d-atunci. Şi le duce-aşa-ntr-o parte, mai adăpost, la poalele brazilor. Ş-acolo doarme până să-mbracă ea niţel (...) dă are şi ea nevoie dă adăpost. Şi acolo-i spune la *arcáş*, la marginea pădurii.

cf. DA, CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v. *arcaci*.

ARCÚŞ s.n. 753 VII, 783 VII „arc, nuia folosită la scărmănatul bumbacului"; cf. c e r c 1°, z b â r n a, z d r â m b i ţ ă.

v.GL. DOBR. s.v.

ÁRDE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 837 VI [despre tutun] „se încinge şi putrezeşte"; cf. a m u ş é s c 1°.

ARDÉI, ~ *boiá* s. compus 797 V „boia de ardei".

ARDICÁT v. *ridícă*.

AREÁPĂ s.f. 1° 682 VI, 697 VI, 707 VIa „parte laterală, margine

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

a unei turme de oi": De exemplu aici sânt trei sute de oi și ciobanu nu să culcă în mijloc, să culcă aici afară, în *arẹápă*, în margine. Unu în *arẹápa* asta, unu în *arẹápa* aia, și le-mprejmuiește așa, ca să le păzească 697 VI. 2° 674 V, VIIIa „gard care împrejmuiește târla oilor": Locu să numește târlă și gardu ăla să numește *arẹápă* VIIIa.

pl.2° *arépe* 674 V.

1° cf. DA s.v. *aripă*, SCRIBAN s.v.; 2° cf. LEXIC REG., II, p. 48 (Făgăraș), p.56 (Sibiu), LR, 1959, 3, p. 64 (Pitești) s.v.

ARGĂSEÁ, *se* ~vb. refl. ind. impf. 3 sg. 757 VIII b [despre lapte] „se acrea, se altera": Tot laptele se strica, *să argășẹá*, s-acrea tare.

ARGELEÁNCĂ v. *algereáncă*.

ARGELIÁNĂ v. *algeriánă*.

ARGERIÁNĂ v. *algeriánă*.

ARGINTEÁSĂ, ~ *bătútă* s. compus 774 VI „soi de viță de vie (nealtoită)".

ARÍCI s. pl. 753 VI „tăvălugi pentru nivelarea terenului semănat": Semănătorile-l seamănă [porumbul] și după aia urmează ... îi dau cu... cum să spune aici la noi, cu *aríčili* [...] Alea sânt niște tăvăluci de fier, mari, cu colți lungi așa de zece-doisprezece centimetri și la ăia le spune *aríč*.

art. *arícele* 753 VI.

ARÍNE s.m. 674 VII „anin".

v. DA (Trans., Mold., Bucov.), TDRG (Trans.) s.v. *arin*, LEXIC REG., I, p. 89 (Făgăraș) s.v.

ARIOÁIE v. *ariói* 1°.

ARIÓI (3 sil.) s.n. 1° 690 VIII, 727 A, 728 A, 729 A, 737 A, 740 A, 741 A, 793 A, 803 VIII, 866 VIII „arie (la treieratul cu cai)": Prășea iarba de prima dată, unde făcea *ariuói̯u*, bătea un țăruș în mijloc acolo și îl ... punea caii sau boii 793 A; cf. t ó r i ș t e 2°, v á t r ă 2°. 2° 848 VIII, 863 A „grămadă de boabe strânse la arie": *Ariuói̯* să numea o strângătură de toate boabele, la steajeru ăla, la paru ăla. Le strângeam, le făceam grămadă 863 A. 3° 736 A „ogor de cânepă sau de in". 4° 736 A 746 A „oglindă a stupului".

pl. *arioáie* 1° 866 VIII, 2° 848 VIb, VIII.

var. 1° *arioáie* s. f. 831 VI.

1° cf. BĂRBUȚ, GL. OLT. s.v. *arioaie;* 2° cf. CADE s.v.

ARMÁN s.n. 728 VII, A, 852 VIb, VIII „curte boierească; conac":[În 1907] haide la *armánu̥* toată lumea acolo să distrugem *armánu* boieresc a lu Simionescu 728 A.

pl. *armáne* 735 V.

cf. DA, CADE, ȘĂINEANU s.v., SCRIBAN (sud), DM, DEX (reg.), GS, 1929–1930, p. 128 (Prahova) s.v.

AROÍTUL s.n. art. 731 VI „acțiunea de a roi; roitul": *Aroi̯ítu* artificial e mai bun la [stupii] sistematici.

ARSĂTÚRĂ s. f. 845 V [la mâncare, săpun etc.] „arsură".

v. BĂRBUȚ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ARŞÍN s. 848 V, 853 VIIa „scul (de borangic)": La bumbac, bumbac zicem, da ăsta era dă borangic şi d-aia-i ziceam *arşín* dă borangic 853 VIIa; cf. c h i l í p , r o á t ă 2°, t r ă s ú r ă 2°.

pl. *arşíne* 848 V, 866 VII, *arşíni* 866 VII.

v. GL. DOBR. s.v. 1°; cf. DA s.v., CADE (arh.), SCRIBAN (Dobr.) s.v.

ARTÁN v. *hartánele*.

ARTĂNÁŞELE s. n. pl. art. 808 III dim. de la a r t a n .

ARTÉLNIC s. m. 779 VIII „magaziner într-un regiment".

v. COMAN, GL. (Muscel), SCRIBAN, Arh., 1914, p. 140 s.v.

ARÚNCĂ vb. ind. prez. 3 sg. 801 A [despre o plantă] „începe să dea rod": Al doilea an [viţa] *arúncă* şi ea puţini struguri. Nu mulţi, doi-trei struguri *arúncă*, dă mâncare. Şi al treilea an *arúncă* mai mulţi 801 A. Când *să*-i *arúnce* lui tufa, [porumbul] îl mai tăia sau mai copileam 868 VI; cf. l e á p ă d ă 1°.

ind. impf. 3 sg. *aruncá* 768 VIIIa, 805 VI; conj. prez. 3 sg. *să arúnce* 766 VIIIa, 868 VI.

v. DA (rar) s.v *arunca*, GL. DOBR. s.v.

ARUNCĂTÚRĂ s. f. 809 VIII, 825 VI „grămadă formată prin aruncarea ştiuleţilor în timpul culesului": Când era ploi şi nu puteam să-l culegem [porumbul], să-l aruncăm pă loc, să-l facem *aruncătúri*, îl culegeam în coşuri. S-aruncă nu risipit aşa [...] aruncam până puteam cu mâna aşa s-aruncăm, pă urmă treceam dă *aruncătúra* aia, mai aruncam în alta 825 VI.

pl. *aruncătúri* 825 VI.

ARVÁŢI s. m. pl. 677 VIII, 706 VII „populaţii năvălitoare": Pă vremuri, când cu *arváţi*, când a... *arváţi* şi cu turcii, [localnicii] s-a bătut şi-a fugit aici în munţi 677 VIII.

cf. DA, SCRIBAN (înv.), CADE (arh.) s.v. *arvat*, LEXIC REG., I, p. 89 (Făgăraş), CV, 1950, 3, p. 36 (Teleorman) s.v.

ARZÍNTE adj. 772 VII, 798 VII, 802 V, 806 VII, 829 V, 834 A „fierbinte, clocotit": Mălaiu opărit îl iei la mestecat cu făcăleţu, că te arde terciu dacă... la mână, că-i *arzínte* 829 V; cf. î n f i e r b â n t .

v. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, CV, 1951, 1, p.35 (Roşiori de Vede) s.v.

ASCÚNSA 1° s. f. art. 725 I, 810 II, IV „numele unui joc de copii; de-a v-aţi ascunselea"; cf. a s c u n s ă r i i , î m p i t i t a , m i j i t o á r e a , p â r p á c , p i t i l í ş u l , p i t í t a , p i t i t o á r e a , p i t u l á t a , p i t u l ú ş u l , t i c t á c 1°, t í c t ă 1°. 2° var. s. compus 727 I „numele unui joc de copii".

var. 1° *ascúnselea, de-a m-* ~ loc. subst. 741 II; 2° *ascúnsul băţului* s. compus 727 I.

1° v. GL. DOBR. s.v.

ASCUNSĂRII, *făţa* ~ s. compus 723 II „numele unui joc de copii; de-a v-aţi ascunselea"; cf. a s c ú n s a 1°, î m p i t i t a , m i j i t o á r e a , p â r p á c , p i t i l í ş u l , p i t í t a , p i t i t o á r e a , p i t u l á t a , p i t u l ú ş u l , t i c t á c 1°, t í c t ă 1°.

ASCÚNSELEA, *de-a m-* ~ v. *ascúnsa* 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ASCÚNSUL v. *ascúnsa* 2°.

ASPRESÓR s. n. 803 IV „aspersor".

pl. *aspresoáre* 781 VI.

ASTABILEÁZĂ, *se* ~vb. refl. ind. prez. 3 sg. 791 VII „se aşază, se stabileşte": [Cloşca] să duce la cuib şi *să astabileázā.*

ASTĂRÉŞTE, *se* ~vb. ind. impf. 3 sg. 824A „se pune astereală la casă".

var. *astereá* vb. ind. impf. 3 sg. 824 VIII.

v. DA, CADE (arh.) s.v. *astări*, SCRIBAN (rar azi) s.v. *astăresc.*

ASTELÁTĂ adj. f. 764 VI [despre grapă] „stelată, cu dinţii dispuşi în formă de stea".

ÁSTELEA pron. dem. f. pl. 697 V, VII, VIIIa „acestea": Mai demult nu era maşini d-*ástilea* VIIIa.

ASTEREÁ v. *astăréşte.*

ASTRĂGÁRI adj. m. pl. 762 VII [despre miei] „din rasa astrahan".

ASTRÂNG, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 711 I, 725 VII „se strâng".

ind. pf. c. 3 pl. *s-au astrâns* 733 VII.

v. DA (Ban., Trans., Mold.), CADE (Ban.), TDRG s.v. *astrânge*, SCRIBAN (Olt., Ban.) s.v., LEXIC REG., II, p. 67 (Roşiori de Vede) s.v. *astrânge.*

ASTRIÚCĂ v. *astrucắm.*

ASTRUCẮM, *să ne* ~vb. refl. conj. prez. 1 pl. 734 V, 743 VI „să ne adăpostim, să intrăm în casă": Când omu e gata cu casa, *ne astriucắm* la ea acolo 743 VI.

var. *se astriúcă* vb. refl. ind. prez. 3 sg., 1 pl. *ne astriucắm* 743 VI.

cf. DA (prin Ban., rar, Trans.), TDRG (pop. Olt.), CADE (Olt., Ban.), ŞĂINEANU (Bucov., Olt., Trans.), LEXIC REG., I, p. 19 (Vâlcea), BĂRBUŢ, LR, 1959, 5, p. 74 (Piteşti) s.v. *astruca*, SCRIBAN (înv.) s.v. *astruc*, GL. REG. (Vatra Dornei) s.v. *astrucat.*

ASTUPĂTÚRĂ s. f. 769 V, 784 VIIb, 805 VI „astmă"; cf. h á z m ă .

ASUPRÉŞTE vb. ind. prez. 3 pl. 786 III „copleşesc, întrec măsura": Şi-i bat şi eu [pe copii] , da aşa când m-*asupréşte* prea rău, dă nu mai pot 786 III. Şi pe urmă, când l-*a asuprít* de-a copt apendicita, s-a dus şi n-a mai vrut doctoru să-i mai facă [operaţie] 782 V.

ind. pf. c. 3 sg. *a asuprít* 782 V; part. *asuprít* 791 IIIb.

v. DA, CADE (înv.) s.v. *asupri.*

AŞEZÁT s.n. 736 A, 776 VIII, 806 VII „înţelegere în vederea căsătoriei; logodnă": Pă urmă venea cu *aşezátu* [...] cu băutură, cu mâncare, venea la socri acolo la fată 806 VII; cf. a ş e z ă m â n t , c ă s ă t o r í e , c r o i á l ă , î m p ă c ă c i ú n e 1°, l o g o d e á l ă , l o g ó n d ă 1°, t o c m e á l ă .

v. DA s.v., TDRG (înv.) s.v. *aşeza*, DR, 1922–1923, p. 458 (Muscel) s.v.; cf. GS, 1931–1932, p. 118 (Gorj) s.v. *aşază.*

AŞEZĂMÂNT s. n. 731 A, 796 VII, 799 V „înţelegere în vederea

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

căsătoriei; logodnă": Am plecat acasă la el, am făcut *aşezămînt* cu lăutari 799 V; cf. a ş e z á t , c ă s ă t o r í e , c r o i á l ă , î m p ă c ă c i ú n e 1°, l o g o d e á l ă , l o g ó n d ă 1°, t o c m e á l ă .
v. DA (înv.), CADE (arh., Trans.), ŞĂINEANU (înv.), SCRIBAN (Trans.), LEXIC REG., II, p. 19 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v.

AŞTEÁMĂ adv. 833 A „în urmărire, urmărind pas cu pas".
cf. DA (Teleorman, Brăila), CADE, GL. ARGEŞ s.v. *aşteamăt*, BĂRBUŢ s.v. *asteamăt*, B. Ph., 1939, p. 211 (Gorj), CV, 1949, 7, p. 34 (Mehedinţi) s.v. *aşteamătu*.

ATÂRNĂ vb. 1° ind. prez. 3 sg. în expr. ~ *la clocít* 692 V [despre găină] „este pe punctul de a cădea cloşcă": Când vedem că găina nu mai ouă şi *atírnă la clocît*, noi strângem ouăle; cf. p i c á t 2°. 2° refl. ind. m. m. c. pf. 1 sg. în *mă atârnásem de gospodăríe* 762 VI „mă înstărisem, devenisem gospodar": Am stătut la ţară, aveam boi, aveam toate, în fine mă formasem, *m-atîrnásem dă gospodăríe bine;* cf. a j ú n g e 2°, g h e r b é s c , î n c h e r b á 2°.
2° refl. ind. m. m. c. pf. 1 sg. *mă atârnásem* 762 VI.

ATÂRNĂTOÁRE v. *atârnătóri* 2°.

ATÂRNĂTÓRI 1° adj. m. pl. 748 VIIb „leneşi, delăsători": Să duc la muncă, nu sânt *atîrnătórį*, munceşte copiii. 2° var. s.f. 708 V „loc, în pădure, unde se odihnesc oile în timpul amiezei"; cf. n i m i e z ă - t o á r e , t a b ú n .
var. 2° *atârnătoáre* s.f. 708 V; *târnătoáre* s. f. 767 VI.
2° v. DA (Brebu–Prahova) s.v. *atârnătoare*.

ATÂTĂLEA adv. 827 VII „atâta".

ATÍNSA s.f. art. 859 II „numele unui joc de copii; leapşa"; cf. l é p c e a , l e p ş ó i u l , p l á t a .
var. *atínsea* s. f. art. 784 I.

ATÍNSEA v. *atínsa*.

ATÚNCILEA adv. 827 VII, 833 VI, 834 VII, VIII „atunci".

AŢEÁZĂ vb. imper. 2 sg. 807 VIII „înhaţă, apucă!".
imper. 2 pl. *aţáţi* 807 VIII.

ÁULA v. *háula*.

AURÓRA s. f. art. 832 III „numele unui soi de pătlăgele roşii".

AÚSTRU s. 753 VIII „punct cardinal dinspre care bate austrul; sud": Bătea un vânt din soare; ştii ce-nseamnă soare? de aici din *aựústru;* cf. s o á r e .
v. DA (înv.), TDRG (bibl.), CADE (arh.), ŞĂINEANU s.v.; cf. SCRIBAN s.v.

ÁUTUL v. *háot*.

AUZÍTEA, *după ~, prin ~* loc. adv. 717 VIIIb „din auzite".
cf. GL. DOBR s.v. *auzite*.

AVAÉT s. n. 828 VIII, 870 VIIIb „corvoadă, obligaţie suplimentară în muncă prestată de ţăran pe moşia boierului care i-a arendat pământ": *Avaįétự:* îţi da [boieru] două hectare dă pământ şi la două hectare îţi da un hectar dă mazăre de-o coseai, o strângeai acolo şi o cărai la maşină şi

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

o treierai. Şi-ţi da şi un hectar dă grâu dă-l secerai cu mâna 828 VIII; cf. f i n i t í v, p o g ó n 3°, r a c ó n t r ă, r e s f é t.

pl. *avaéturi* 828 VIII.

cf. DA, TDRG, ŞĂINEANU, DM, DEX (înv.), CADE (arh.) s.v.

AVALÍU s. 827 VIII „înclinare”: Dacă e înălţime mare [la căruţa încărcată], face *avalíu* la câte-o groapă, la câte ceva, face *avalíu* şi să poate întâmpla să... răstoarne. Da dacă e pus mai larg şi mai lung, vine mai în jos şi nu mai are atâta *avalíu*.

AZĂVÁDĂ s.f. 779 VIIc „adăpost, loc adăpostit”: [Tutunul] îl bagi la *azăvádă* să nu-l bată vântu, să nu-l usuce.

v. LEXIC REG., I, p. 26 (Balş), CV, 1951, 1, p. 35 (Teleorman), 9–10, p. 45 (Gorj), LR, 1959, 5, p. 73 (Craiova) s.v.; cf. GS, 1929–1930, p. 136, (Prahova) s.v. *zăvadă*, LEXIC REG., I, p.40 (Gura Jiului) s.v. *zevedi*.

AZIMIŞOÁRĂ (4 sil.) s. f. 795 V dim. de la *azimă*.

AZI-NOÁPTE loc. adv. 750 VIII a „în timpul nopţii respective”: M-am băgat [în timpul războiului] pă neşte rădăcini de salcie, sub malu Siretului şi acolo am stat până la douăşpe *az-noápte*, pă rădăcini.

cf.SCRIBAN (Munt. fals) s.v. *azi*.

AZOTÁTURI s.n. pl. 855 VI „azotaţi, îngrăşăminte cu azot”.

BÁBĂ s.f. 1° art. 842 VII, 866 VII „moaşa” : [La naştere] aducea *bába*, vinea *bába*, mă consulta ea aşa cum ştia 866 VII; cf. m o á ş ă 2°. 2° ~ *de cápete* loc. subst. 863 VII „femeie bătrână care pregăteşte prescurile şi c a p e t e l e pentru pomeni, parastase etc.”; cf. c ă p i t ă - n e á s ă .3° 675 VII, 676 V, 677 V, 681 V, VII, 682 V, VII, 697 V, VII, 698 VIIa, 705 III, Va, 706 V, 707 VII, 709 V, 710 V, VII, 711 V, 712 V, 734 VIIa, 736 VII, 737 V, 739 V, 745 VIIb, 850 V „stomac (la porc)”: *Bába*, cum îi zicem noi, burta, o facem tobă 734 VIIa; cf. b u r t á n 1°, b u r t i c á n 1°, c a r t a b ó ş 3°, c h í ş c ă 1°, m o á ş ă 1°, t r á i s t ă 3°. 4° 706 V, 709 V, 850 V „tobă preparată în stomacul porcului”; cf. b ú r t ă 1°, b u r t á n 2°, b u r t i c á n 2°, c h í ş c ă 2°. 5° 733 VII, 755 V, 838 Va, VIIb „cec (la porc)”; cf. b u r f é i u l, b u r t ó i 1°, c h e a g, c h í ş c ă 3°, f u n d á c, f u n d á n u l, f u n d ă r ắ u l, f u n d ă r é ţ u l, f u n d ă r ó i, f u n d ắ u, f u n - d é i u l, f u n d ó i, f ú n d u l, m a ţ 2°, m o ş 1°, t ă g ắ r ţ ă, t e s á c, t r á i s t ă 1°, t r ă i s t ó i u l, t r ă i s t ó r, t r ă i s t ú ţ a 1°, u n c h i á ş u l. 6° pl. 707 VIb [la pădurărit] „scânduri care formează fundul canalului pe care sunt coborîţi buştenii”. 7° pl. 713 II „puncte câştigate la jocul de copii numit g r u i a” Dacă n-o prinde [ţurca], i-o dă acolo şi bate *bábe;* şi care dă mai multe *bábe* ăla câştigă. 8° art. *de-a-n~ oárba* loc. subst. 742 I „numele unui joc de copii; de-a baba oarba”.

pl. *bábe* 6° 707 VIb, 7° 713 II.

1° v. DA, CADE (Ban.) s.v.; 4° v. GL.DOBR., LR, 1959, 2. p. 51 (Argeş) s.v.; 7° cf. DA s.v., CADE (Mold., Trans.) s.v.

BABÍC s. 747 V „tobă preparată în cecul porcului”: [Cecul] îl fac *babíc* eu [...] tot din compoziţia asta umplu care pun la tobă; cf. b u r t ó i

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

2°, c a r t a b ó ş 1°, m o ş 2°, t r á i s t ă 2°, t r ă i s t ú ţ a 2°.

BABÚŞCĂ s.f. 780 VIa, b „un fel de buruiană care creşte prin culturi".

v. DA (prin Tutova, Covburlui, Tecuci) s.v. *băbuşcă.*

BADGADÍEI v. *bagdadíe.*

BADÍE, *în* ~ loc. adv. 721 VI „în ţinută lejeră, comod": Prin luna iunie, cald, frumos, [umblam] în pantof, în *badíi̯e* aşa ... lejer, cu pantofu descheiat, numa în cămaşă.

cf. COMAN, GL. (Muscel) s.v. *badii.*

BADÓC s.n. 717 VI, 809 VI „ţarc de vite; padoc"; cf. h a r c á n , ţ ă r c ă d ắ u .

BÁFTINA s.f. art. 864 A „norocul, şansa": Alţii s-au mai dus [la război], da eu am avut *báftina* ş-am stat acasă.

cf. DA, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), TDRG (fam. Mold.), SCRIBAN (rar), DM, DEX (fam.) s.v. *baftă.*

BAGADEÁ s.f. 1° 711 VII „dantelă": [Mama] lucra [...] te duceai la ea pân murgu serii aşa şi ea făcea la *bagade̯á.* 2° pl. 835 A „garnitură din lemn traforat, aplicată sub streaşina casei".

pl. *bagadéle* 1° 785 VIIb, 807 III, 830 VII, 835 VIII, 844 VII; 2° 835 A.

1° cf. DA, ŞĂINEANU s.v. *bagatelă* 2°.

BÁGĂ 1° ~ *şipcă* loc. vb. 753 VI „ şipcuieşte, bate şipcă la pereţii casei"; cf. b a s c h i é z , c e r c u i á i , î m p a i e n t e á z ă , î n c e r c u í m 2°, j o r d ă i á , l ă n ţ u i é ş t e , o s t r e ţ e á z ă , p a i e n t é z , s t u c ă t o r é ş t e , ş i p c e á i , ţ ă n d ă r e á . 2° ~ *bob* loc. vb. 719 IV, 739 VIII, 855 VIII [despre cereale] „rodesc, prind rod": [Grâul] când face spicu, nu face cu bobu odată. Când îi dă spicu, îi dă spicu şi pe urmă, la un moment dat, *bágă* grâul *bob;* el atunci formează bobuleţu 855 VIII.

BAGDADÍE s.f. 721 A, 742 VIII, 754 VIII „tavan": A ars numai acoperişu şi corzile, rămăsese *bagdadía* asta 742 VIII; cf. t a b á n u l, t ă v ă n e á l a, t e r á z.

var. *bagdadíei* s.f. dat. art. 726 VIb.

v. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.) s.v.

BAIBÓLŢ (2 sil.) s. 754 VI „gândac de apă, mic şi negru": *Bai̯bólţ* este un gândac mic, negru vine, şi el cântă în apă.

BAIESCHÉZI v. *baschiéz.*

BAINÉZE (4 sil.). *să se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. 672 VI [la pădurărit] „să se ude jgheabul pe care alunecă buştenii": Şi acolo trebuie *să se baĭinéze,* să să ude planta, ca să meargă lemnele.

cf.GLOSAR REG. (Vatra Dornei) s.v. *bania.*

BAL, ~ *coşar* s. compus 846 VI „petrecere la inaugurarea unei case": Mergem la cutărică să facem *bal cᵘoşár,* joc de noi între noi.

BALAMÚCILOR s.m. pl. voc. art. 867 VIIb „nebunilor, zvăpăiaţilor": Fire-aţi ai dracului să fiţi, să dea dracii-n voi, *balamúcilor* ! cf. s c a l ó i 2°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. GL. ARGEŞ s.v. *balamuci*.

BALÁSTRU s.n. 695 VI, 742 A, 760 VI, 821 VIb „amestec de pietriş cu nisip; balast".

BALDÁC s.n. 748 V 1° art. *la* ~ „numele unui joc de copii". 2° „piatră folosită la jocul de copii numit ~ ": Pietre din alea rotundele, noi îi spunem *baldác*, ne jucăm *la baldácu*.

1° pl. art. *la baldácele* 748 V.

BALDAHÁRUL s. art. 687 VII „intestinele (la porc)": După ce-l dăsface oamenii, noi scoatem *baldahíru* ăla tot d-acolo dân năuntru [porcului], le dăsfacem, zvârlim murdăria aia afară.

cf. DA (Ilfov) s.v. *baldâr*.

BALÉRCĂ s.f. 722 VIII, 723 A, 742 VI, 850 VIII „putină": [Mustul] curge într-un hârdău sau într-o *balércă* mare, făcută tot dă lemn 850 VIII; cf. b ă d á n ă, b ó t ă 2°, p ú t i e, p ú t i n e.

pl. *balérci* 721 A, 738 V.

cf. DA (Mold., Bucov.), TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.) s.v.

BALERCÚŢĂ s.f. 725 A dim. de la b a l e r c ă : Nu mai am vederea bună aşa, da tot mai ciocănesc: câte-o *bal̦ercúţă*, câte-o putină de murături.

v. DA (Mold., Bucov.), CADE (Mold.) s.v., TDRG s.v. *balercă*.

BALHÓI s. 736 II „baraj rudimentar pe cursul unui râu"; cf. l e á s ă 1°, n ă s á d ă.

cf. DA s.v. *balhui*.

BÁLIE (2 sil.) s.f. 1° 722 VII, 723 VII, 742 V „vas mare, din doage, în care se spală rufe"; cf. b e i . 2° 742 V „putină (în care se păstrează brânza)": Şi o aşez la *bálie*, ce este, brânza, şi pui saramura; cf. p r i t ó c.

1° v. DA (Mold., Bucov.), TDRG, CADE (Mold.), SCRIBAN (est) s.v.

BÁMBIA (3 sil.) s.f. art. 835 A „bama".

pl. *bámbii* 835 A.

cf. DA s.v. *bame*, CADE, SCRIBAN (Mold.), TDRG s.v. *bamă*, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *bame*.

BÁNCA s.f. art. 694 VIII [în terminologia mineritului] „stratul de cărbune": Bătea huma aia, o scotea afară dintre ... porţiunea dă sus şi porţiunea ... *bánca* dă sus şi *bánca* dă jos.

cf. DA s.v. *banc*, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *bancă*.

BANCHÉT s.m. 810 VIII „stivă de cărămizi puse la uscat": Şi pă urmă [cărămida] am făcut-o *banḱéţ!* dup-aceea am ars-o 865 VI.

pl. *banchéţi* 865 VI.

v. DA (înv.) s.v. *banchetă*, CV, 1951, 9–10, p. 47 (Vâlcea) s.v.

BANDAJÁT adj. 694 VI [despre puţ] „căptuşit cu schele": N-a mai vrut să sape [la puţ], din cauză că era adâncime rău şi-i era frică să să surpe, cu toate că era *bandaját*.

BÁNTĂ s.f. 760 V, 841 VI, 858 VIII „ceată, bandă; cf. c a n a -

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

r á l e, ş l e á t c ă, ş v e u.

cf. CV, 1950, 5, p. 42 (Tecuci) s.v.

BÁNZIC s.n. 686 VI, 864 VI „ferăstrău mecanic; circular": [Lemnele] le spargem la *bánzic*, din salcâm, le facem pătrate, cu dimensiunile respective, cât ne trebuie.

cf. GL. OLT. BĂRBUŢ s.v. *banţig*.

BARABÁNĂ s.f. 698 VIII „tambur pe care se înfăşoară frânghia (la sonda rudimentară)" : [Se înfăşoară] o frânghie mare p-o *barabánă* mare, o roată mare.

cf. DA (rar, înv.) s.v. *baraban*, ŞĂINEANU s.v., TDRG, CADE s.v. *barabancă*.

BARÁC s.m. 674 VI „rasă de câine mare şi mustăcios".

pl. *barácí* 674 VI.

cf. DA (rar), SCRIBAN (înv.) s.v., CADE s.v. *brac*.

BARÂTAI v. *barítai*.

BÁRBURILE s.f. pl. art. 687 VIIb „cele nouă zile în care nu se lucrează după sărbătoarea numită *Barbură* (4 decembrie) ": Nu speli azi [...] că e ... s-au pornit *bárburile*.

v. DA, CADE s.v. *barbură*.

BARÍTAI adj. invar. 711 VII, 827 A „ditamai, uriaş": Când , *barítai* lupu!

var. *barâtai* adj. invar. 840 VIII; *bátai* adj. invar. 703 V.

BASCHÍE s.f. 809 VIII, 835 VI „laţ, şipcă": [Bucăţile de pământ] le îndesa cu mâna pântre *baskíili* care erau acolo, bătute pă ... paiantă 835 VI; cf. c e r c 1°, g r ă d e á u a 1°, l á c r e, p a i á n t ă 1°, r ă z l ó g i, r í g l ă 3°, s t a c h é ţ i, ş i p 1°, ş t u c ă t o á r e.

pl. *baschíi* 809 VIII, 834 VIII, 835 VI.

BASCHIÉZ (3 sil.) vb. ind. prez. 1 sg. 834 VIII „bat b a s c h i i (la casă)"; cf. b á g ă 1°, c e r c u i á i, î m p a i e n t e á z ă, î n c e r c u í m 2°, j o r d ă i á, l ă n ţ u i é ş t e, o s t r e ţ e á z ă, p a i e n t é z, s t u c ă t o r é ş t e, ş i p c e á i, ţ ă n d ă r e á.

ind. prez. 3 sg. *baschiáză*, 834 VIII, impf. 3 sg. *baschiá* 835 VI; refl. ind. impf. 3 sg. *se baschiá* 835 VI.

var. *baieschézi* vb. ind. prez. 2 sg. 834 VIII.

BÁŞCA, *de-a* ~ loc. adv. 814 V „de-a valma, grămadă, laolaltă".

v. LEXIC REG., I, p. 74 (Vâlcea) s.v.

BAŞOLDÍI adj. f. pl. 785 VIIa „şubrede (în ceea ce priveşte sănătatea); bolnăvicioase"; cf. b e c é ş n i c i, g ă l e ş í t ă, m e r é u 2°, m o l t í c i.

cf. DA s.v. *başordină*, LEXIC REG., II, p. 11 (Argeş), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *başoldiu*, LR, 1959, 5, p. 54 (Argeş) s.v. *başoldin*.

BÁTAI v. *barítai*.

BATERÍE s.f. 1° pl. 773 III „suită de dansuri; potpuriu": [La horă se joacă] jocuri obişnuite, hora pă două, sârbe, dansuri, *baterîi* d-ăstea, astea sânt dansuri. 2° 744 VIII „loc amenajat pentru cazanul de rachiu; povarnă"; cf. r a c h i e r í e, v é l n i ţ ă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 1° *baterii* 773 III.

BATÍSTA, ~ *împarfumátă* s. compus 728 II „numele unui joc de copii"; cf. b a t i s t ú ţ a, b a t i ş t i o á r ă 2°.

BATISTÚŢA s.f. art. 805 I „numele unui joc de copii"; cf. b a t í s t a, b a t i ş t i o á r ă 2°.

BATIŞTIOÁRĂ (4 sil). s.f. 1° 795 VII, 799 V, 823 VII dim. de la *batistă:* [Mireasa] pleca pân sat, la fântână, să ude, c-un borcan frumos, cu *batiştoáră* aşa legat 823 VII. 2° art. 792 I „numele unui joc de copii"; cf. b a t í s t a, b a t i s t ú ţ a.

pl. 1° *batiştioáre* 795 VII, *batişcióri* 797 VII.

cf. GL ARGEŞ s.v. *batiscioară.*

BAU interj. 711 VI „cuvânt folosit de muncitorii forestieri pentru a anunţa, între ei, plecarea unei încărcături de buşteni pe canal".

cf. LEXIC REG., I, p.74 (Vâlcea) s.v.

BAZACONEÁLĂ s.f. 730 VII „bazaconie".

BÁZMĂ s.f. 720 VI „născocire, poveste mincinoasă": Altu spunea o *bázmă,* altu o poveste, ştiţi, făceam şi clacă; cf. p a r a l ó g i e.

cf. DA s.v. *basm,* TDRG (înv.), CADE (arh.), BĂRBUŢ s.v. *basnă.*

BĂBÁR s.m. 809 V, 810 V, 830 V „bărbat despărţit de nevastă".

v. LEXIC REG., II, p. 67 (Bucureşti) s.v.; cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN s.v.

BĂBĂRÍŢI s.f. pl. 735 VIIa „babe descântătoare; vrăjitoare": Sânt vrăjitoare de-alea, unele *băbăríţí,* care să ia laptele la vacă, la capră; cf. d r u m o á i c e l e, l ă u t o á r e l e.

cf. DA, CADE s.v. *băbăreasă,* DM, DEX (reg.) s.v. *băbăreasă.*

BĂBÂRNÁCI v. *bobârnác* 1°.

BĂBÚŢĂ s.f. 869 VII „cocoloş din aluat cu care se ornează prescurile şi c ă l ă v i i l e": Călăviile să face tot aşa [ca prescura], o turtică, şi pe urmă o taie aşa, şi o dai peste astalaltă, şi-i mai pui o *băbúţă* aici [în colţ].

BĂCÍE s.f. 712 VIII „ciobănit": Am douăzeci şi şapte de veri de *băcíe.*

cf. DA s.v., GLOSAR REG. (Neamţ) s.v.

BĂCIOÁICĂ (3 sil.) s.f. 754 VII „băciţă": Închegam, strângeam, fierbeam zeru; eu eram *băcoáică,* că dacă ei [= bărbaţii] pleca la treabă, eu eram acasă.

cf. DA (Ban.) s.v. *băcioi.*

BĂDÁN v. *bădánă.*

BĂDÁNĂ s.f. 757 VI, 772 VI „putină": [La povarnă] e o *bădánă* mare care-i cu apă în ea, care trece să răcească aburii ăia 757 VI; cf. b a l é r c ă, b ó t ă 2°, p ú t i e, p ú t i n e.

pl. *bădáne* 770 VI, *bădắni* 756 VI.

var. *bădán* s.n. 756 VI.

v. DA (Ban., Olt.) s.v. *bădan;* cf. TDRG, CADE (Ban.), SCRIBAN (Ban., Olt.), ŞĂINEANU s.v. *bădan,* LEXIC REG., I, p. 74 (Vâlcea) s.v.

BĂDĂDÁNII s.f. pl. 678 VIIIa „buruieni (mari)": Azi am mai

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cosât nişte *bădădănii* p-acolo pă dăvale, tot pentru [viţei]. Buruieni d-alea mari; cf. b ă l ă r ắ u, c ă p c ă l á n i, d u d ắ u, p ă b l á g i i.

cf. GL. ARGEŞ s.v. *bădădău*, LR, 1959, 6, p. 55 (Argeş) s.v. *bididănii*.

BĂDẮU s.n. 697 VI „putinei mare": Ciobanii la munte au *bădáie*, la noi, putineie 673 V.

pl. *bădáie* 673 V.

v. GLOSAR REG. (Neamţ) s.v.; cf.DA (Ban., Trans., Mold.), BĂRBUŢ s.v. *bădăi*, TDRG (Ban., Trans.), CADE (Olt., Trans.), ŞĂINEANU (Trans.), SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v., LR, 1961, 3, p. 102 (Olt.) s.v. *bădăi*.

BĂHĂNÍŞ s.n. 708 V „zmeuriş".

cf. DA, CADE s.v. *bahnă*, TDRG s.v. *băhniş*, DM, DEX (reg.) s.v. *bahnă*.

BĂIÁT s.m. 732 VII „copil (indiferent de sex)": Eu îs al treilea *băeát* sau al patrulea, aşa 732 VII. *Băiéţi* care-i aveam era numai fete 726 A.

pl. *băiéţi* 724 V, VII, 726 V, A, 733 V, 734 VIIa, b, 736 VII, 748 VI, VIIb, 830 VII, 836 VII, 837 VI, VII, 847 VI.

var. *băiéţ* s.m. 724 VI.

v. DA (Trans.) s.v. I. 1., GL. DOBR. s.v. *băieţi*.

BĂIECÁN s.m. 703 VIII „băieţandru": Eram *băiecán* de fro treişpe, paişpe ani; cf. b ă i e c á n d r u, c i o r t á n, d â r l e c á n, g h e r l á n 2°, g o d i n á c, t o i t á n, ţ u b ó i.

BĂIECÁNDRU s.m. 697 VIIIb, 708 VIII, 712 VIII, 723 A, 729 VI, 732 VI, 839 VIIIb „băieţandru": Când eram la tata *băiecándru* aşa, pregăteam plugu 729 VI; cf. b ă i e c á n, c i o r t á n, d â r l e c á n, g h e r l á n 2°, g o d i n á c, t o i t á n, ţ u b ó i.

pl. *băiecándri* 712 VI, 749 A, 754 VIa, 848 VIII.

v. GL. DOBR., GS, 1929–1930, 1, p. 128 (Prahova) s.v.

BĂIERÉLE s.f. pl. 785 VIIb dim. de la *baieră*.

cf. DA s.v. *băierel*.

BĂIÉŢ v. *băiát*.

BĂIEŢÚŞ s.m. 794 VII dim. de la *băiat*.

BĂLÁN 1° adj. 733 VII „alb": Puneai o petică de cearceaf *bălán*. 2° s.f. art. 788 VI „zăpada": [Oile] le mai târam până aproape de Crăciun, până începea *bălána* să vie, zăpada; cf. o m ắ t.

1° f. *bălánă* 844 VII, pl. *băláne* 733 VII, 834 VII; 2° *bălána* s.f. art. 788 VI.

BĂLĂCĂNÍT v. *bălắcăr*.

BĂLẮCĂR, *să mă* ~ vb. refl. conj. prez. 1 sg. 672 V „să mă cert, să mă insult": [Cu soacra] nu m-am certat niciodată, *să mă bălắcăr* cu ea; cf. ş u c ă r í s e.

var. *am bălăcănít* vb. ind. pf. c. 1 sg. 711 VII.

v. BĂRBUŢ s.v. *bălăcări;* cf. DA (Trans.), CADE (Olt., Trans.), DM, DEX (reg.) , GL. ARGEŞ s.v. *bălăcări*, LR, 1960, 2, p. 19 (Craiova) s.v. *bălicări*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BĂLĂÍȚĂ s.f. 863 VI „obleț"; cf. b o b l é t e , l ă t ă n e á ț ă , s o r e á ț ă 2°, s o r é ș t i .
BĂLĂLÁIE v. *bălăráu.*
BĂLĂNCĂNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 692 VI „bălăngănea, se bălăbănea": Vine lupoaica la o juma de oră. *Bălăncăneá* ugeru ei; cf. f l e n c ă n e á.
v. SCRIBAN s.v. *bălăngănesc,* GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *bălăncăni;* cf. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU s.v. *bălăncăni.*
BĂLĂRÁU s. 866 A „buruiană mare"; cf. b ă d ă d ắ n i i , d u d ắ u , p ă b l á g i i .
var. *bălăláie* s.n. pl. 805 VIII.
v. GL. DOBR. s.v.
BĂLBĂTÁIE s.f. 801 VII „vâlvătaie".
cf. CADE (Olt.) s.v. *bâlbătaie.*
BĂLCÚȚĂ s.f. 735 VIIa dim. de la b â l c ă.
BĂLIGĂRÁT v. *băligărésc.*
BĂLIGĂRÉSC vb.ind. prez 1. sg. 785 VI „îngraș terenul cu băligar": Îl *băligărésc* pă pământ acolo pă locu... pă porțiunea care pui eu vie.
ind. impf. 3 sg. *băligăreá* 688 VIII; part. *băligărít,* f. pl. *băligăríte* 818 VIII.
var. *băligărát* vb. part. 792 VII.
v.GL. ARGEȘ s.v. *băligări.*
BĂLTĂCEÁ vb. 1° tranz. ind. impf. 3 sg. 716 VII „spăla superficial": Înnăștea copilu, îl *băltăcâ*-n nițică apă rece. 2° var. ind. impf. 3 pl.. 727 A [despre ape curgătoare] „bălteau, făceau bălți": Când se lăsa apele de la munte, de la vale, ele aicea vărsa, *băltăgâ* aici la noi; cf. l o c o v é ș t e .
var. 2° *băltăgeá* vb. ind. impf. 3 pl.; conj. prez. 3 pl. *să băltăgeáscă* 727 A.
1° v. BĂRBUȚ s.v. *băltăci;* cf. DA s.v. *băltăci* 2°, LEXIC REG., I, p.. 74 (Vâlcea), GL. ARGEȘ s.v. *băltăci;* 2° cf. DA s.v. *băltăci* 1°.
BĂLTĂRÉȚ s.m. 740 A „punct cardinal: est".
BĂLTĂRÍA s.f. art. 768 III, 769 III „numele unui dans popular (de flăcăi)": [Tinerii] începe să joace: hora mare, *băltăría* pentru băieți, joiana 768 III.
cf. DA, CADE s.v. *băltăreasca.*
BĂLTÍNE s.f. pl. 850 VII „locuri cu bălți": Era crivăi din astea [...] *băltíne,* cum le spuneam noi, ș-o băgam acolo [cânepa]; cf. c r i v ắ i .
var. *băltínuri* s. pl. 757 IV.
v. DA (înv.) CADE (Olt.), BĂRBUȚ s.v. *băltină.*
BĂLTÍNURI v. *băltíne.*
BĂLTÍT adj. 728 A [despre un teren] „cu bălți": Unde t-ei uita, numai apă, terenu, așa-i terenu, *băltít;* cf. p ă d i n ó s.
cf. DA (rar Mold. și peste Carpați) s.v. *bălti.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BĂLTOÁRE s.f. 697 VII „apă stătătoare": [Cânepa] o ducem la un lac, îi spune ... îi spune aşa o *băltuáre*, care nu circulă; cf. b â l c ă, l a c, v â l c é l e l e.

BĂLUÓR (3 sil.) s.m. 777 VIII „nume al unui soi de iarbă înaltă".

cf. DA, CADE, SCRIBAN s.v. *bălúr*.

BĂNĂNĂÍ s.f. pl. 678 VIIIa „vorbe de nimic; baliverne": El o fi-nţeles că spune nişte *bănănăi*; cf. n á c o d ă 2°, p r i m i é l i.

cf. DA s.v. *bănănăi*, SCRIBAN s.v. *bănănaie*, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *bănănău*.

BĂNCÚŢĂ s.f. 858 III „bănuţ (la ou)"; cf. b ă n í c, p a r á u a, p ă r ă l ú ş ă, p ă r ă l ú ţ a, s ă m â n ţ ă.

BĂNÉI s.m. pl. 729 VI dim. de la *ban* („monedă").

BĂNÍC s. 676 V „bănuţ (la ou)" : Să vede un *băníc* [la ou], la lumină sau la lumânare; cf. b ă n c ú ţ ă, p a r á u a, p ă r ă l ú ş ă, p ă r ă l ú ţ a, s ă m â n ţ ă.

BĂNUIE vb. 1° ind. prez. 3 sg. 739 VIII [despre căruţa cu fân] „se înclină, tinde să se răstoarne": Te uitai . . . cam în ce parte *ar bănuí* [căruţa] oleacă. „E, *bănuie*", zice, „în hăis"; cf. p o s o m o r í t, p o v e s t í t 2°. 2° ind. prez. 3 sg. 711 VI „apreciază, socoteşte, evaluează": Sânt oameni dă meserie, care trebuie să cunoască, nu poate să facă dintr-o talpă un stâlp. *Bănuiéşte*, „domnule, astea-s bune dă tălpi". 3° refl. ind. impf. 3 sg. 870 VIIIc „se îndoia, nu era sigur": [Tata] *să* cam *bănueá* dă mine; zice, „ei", zice „cine ştie ce dracu-a făcut Ioniţă"; cf. î n v ă l u i 1°.

1° cond. prez. 3 sg. ar *bănuí* 739 VIII; 2° ind. prez. 3 sg. *bănuiéşte* 711 VI; 3° refl. ind. impf. 3 sg. *se bănuiá* 870 VIIIc.

l.v. GL. DOBR. s.v.

BĂRĂBÁIE s.f. 795 VII „petrecere, ospăţ, chef": Mireasa cheamă oamenii ei, toţi, neamurile, părinţii mamei, pe-ai lu tata, fraţii, aşa, dă la moşi, dă la strămoşi, vecini şi facem o *bărăbáe* mare; cf. b e r i á n, c h e f u i á l ă, c h e r f e n e á l ă, c h i l a b á, g h e l a b ú c, h ă n t ă l ắ u, h u l e á i, t ă r b ă c á u a, z a f é t u r i, z u r v a l ấ c.

BĂRĂITEÁZĂ (4 sil.) vb. ind. prez. 3 pl. 724 V „se nărăvesc, se învaţă rău": Când vin [urşii] lângă sat şi să-nvaţă ba la o vacă, ba la un cal sau la mai ştiu eu ce, *bărăiteáză* la carne şi sare şi la om.

cf. DA (Munt.) s.v. *bărăta*, LEXIC REG., I, p. 33 (Gura Jiului) s.v. *bărăitat*, BĂRBUŢ s.v. *bărăita*.

BĂRBĂRĂTÚRĂ s.f. 728 VI „nume al unui semn de recunoaştere în urchea oii (în forma unui L)".

cf. DA s.v. *bărburătură*.

BĂRCÚŢE s.f. pl. 695 VIII „lădiţe de forma unui trunchi de piramidă răsturnat, în care se pun fructe".

BĂRDÁCĂ s.f. 832 VI „sfoară subţire, folosită la înşirat tutunul".

BĂRDIHÁN s.n. 855 VI „stomac (la vite); burduhan".

pl. *bărdiháne* 855 VI.

BĂRHĂNIT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 852 VII [despre lup] „a muşcat, a sfâşiat la burtă": Le-am mai luat din târlă oile, le-*a* mai *bărhănít*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

câteodată le ... rupea, le rupea burta, le ... ca lupu.

cf. LEXIC REG., I. p.48 (Turnu-Severin) s.v. *borhan*.

BĂRUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 746 VIII „ne lăfăiam, aveam din belşug": Şi noi puneam:unu punea mei, unu porumb, unu orz, nu prea *băruiám* în grâu. Decât grâu era la boieri.

BĂSMÉŞTE adv. 835 VII „ca într-un basm" Lasă, că astea [=cuvintele] le compuneţi dumneavoastră aşa, acuma eu le-am spus aşa *băzméşte* aşa.

v. LEXIC REG., II, p. 67 (Roşiori de Vede), CV, 1950, 4, p. 36 (Buzău) s.v.

BĂŞICÁTE adj. f. pl., *ciréşe* ~ 704 A „soi de cireşe mari, altoite".

cf. ŞĂINEANU s.v. *băşicată*.

BĂTÁIE s.f. 1° 702 II, 748 V „loc de unde se aruncă sau se loveşte mingea la oină". 2° 844 II „băţ cu care se bate ţurca": Prima dată dăm aşa cu *bătáea* şi azvârlim ţurca. 3° pl. 724 VII „bătături (la picioare)": Mergeam legată la picioare, aşa la tălpi, ne legam cu cârpe, cu alea, că dacă ... se făcea *bătăi*. 4° în expr. *fáce* ~ 839 VI [la pescuit] „goneşte peştele, prin lovituri puternice şi repetate în barcă, spre locul unde este fixată plasa".

pl. *bătăi* 2° 844 II, 3° 724 VII.

4° cf. DA, TDRG, CADE s.v.

BĂTĂIÁŞ s.m. 785 VIII „om angajat pentru a bate deţinuţii": Şi acolo [la închisoare] era un *bătăiáş* care ... ne bătea.

BĂTĂÍŢĂ s.f. 846 V [la războiul de ţesut] „bătătură, băteală": Cânepa era urzeală şi *bătăíţa* bumbac.

BĂTĂIÚŞI s.m. pl. 807 VIIIa „oameni care bat pământul cu maiul (la construirea unei case)": Era mai mulţi *bătăiúşi*, *bătăiúşi* cu maiu, care bătea acolo [la pereţii casei de pământ].

BĂTĂTÓR s.n. 845 VI „unealtă rudimentară de zdrobit strugurii pentru must"; cf. z d r o b i t ó r.

BĂTĂÚŞ s.m. 841 VIII „hăitaş, gonaci": Doi lupi care i-am împuşcat, i-am împuşcat de la ... vânători cu oameni, cu *bătăuúşi* 770 VIII.

pl. *bătăúşi* 770 VIII, 810 VIII.

v. LEXIC REG., I, p.74 (Vâlcea). s.v.

BĂTCÚŢĂ s.f. 697 VI „floare de munte viu colorată".

cf. DA (Trans.) s.v. *botcuţă*.

BĂTEÁLĂ s.f. 672 III „un fel de sos pentru dres ciorba, obţinut din făină amestecată cu ouă, bulion şi apă sau lapte": În rântaş mai pui şi ulei, dar în *băteálă* pui numai ou, făină de grâu, puţin bulion, dacă vrei îi mai pici şi puţin lapte dulce şi apă.

BĂTRÂN s.m. 699 VII, 734 VI, 792 A, 827 VIII „bunic": A mai trăit *bătrînu* pă urmă, tata-mare 734 VI; cf. b â t í c u l, b â t u l, t á t a 1°.

v. LR, 1959, 6, p. 53 (rar, Iaşi) s.v.

BĂTRÂNA s.f. art. 734 VI, A. 849 V „bunica": Şi aveam pă mamamare, *bătrîna* 734 VI; cf. b â t a, b â t í c ă, m á i c a 1°, m á m a 1°, m a m á i e 1°, m ă í c a.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. art. *bătrânele* 849 V.
v. LR, 1959, 6, p. 53 (rar, Iași) s.v.

BĂTRÂNÉȚURILE s.f. pl. art. 699 VII „bătrânețile".

BĂTRÂNÍ, *vom* ~ vb. ind. viit. I 1 pl. 823 VII „vom îmbătrâni".
v. DA (vechi, pop.), TDRG (graiuri) s.v. *îmbătrâni*, CADE (înv.) s.v., SCRIBAN (înv., Trans. pop.) s.v. *bătrânesc*.

BĂTURÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 847 VI „bătătorește"; cf., o t â n c é ș t e, p a s á, p ă p u ș é ș t i 2°.
refl. conj. prez. 3 sg. *să se bătureáscă* 753 VI.

BĂȚĂGĂNOÁSĂ adj. f. 833 A [despre cânepă] „cu tulpina fibroasă"; cf. b e l i g o á s ă, f ă ș i o á s ă, p a m b l i f c i o á s ă, s f o r o á s ă, t e l ó s.

BĂȚĂRÁIE s. pl. 827 VI „bețe mari": [Trestia] o curățăm dă foaie [...] și ce rămânea, *bățărăịile* alea, alea să-ntrebuința pentru învelitu caselor.

BĂUTÓR adj. 819 VIb [despre un lichid alcoolic] „bun de băut, care se bea cu plăcere": [Vinul de zahăr] e *băutᵘór*, că ăla naturalu vine puțin acrișor, da ăsta dă zacăr e dulceag.
f. *băutoáre* 732 VI.

BÂCLIȘÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf.c. 3 sg. 721 VIIa [despre cânepa toarsă pusă la albit] „s-a îmbibat cu cenușă": După ce-am copt-o [cânepa], de-am turnat apă din aia fiartă mereu, ea *s-a bîclișít* acolo cu cenușa aia și s-a muịet.

BÁJA, *dau* ~ loc. vb. 769 V „mă grăbesc, mă zoresc, alerg"; cf. c h i t í t, c u l c á, d ó s u l, g o á n ă 2°, s p á t e l e 3°.
cf. GL. ARGEȘ s.v.

BÁLCĂ s.f. 735 VIIa „apă stătătoare; băltoacă"; cf. b ă l t o á r e, l a c, v â l c é l e l e.
cf. DA, TDRG, CADE (Mold.), SCRIBAN (est, rar) s.v. *bâlc*, LR, 1961, 2, p.86 (Argeș) s.v.

BÁRCĂ s.f. 689 VII [peior.] „oală de pământ": [La clacă] fierbea câte-o *bírcă* dă boabe acolo; cf. m o á c ă.
pl. *bârci* 689 VII.
cf. SCRIBAN (Olt.) s.v. *bârc*, LEXIC REG, II p.18 (Pitești) s.v. *bâlcă*.

BÁRCÂIE vb. ind. prez. 3 sg. 776 VIII „orbecăie, bâjbâie": Se scoală el, *bírcîịe* pă lângă pat p-acolo; cf. p i p i á m 3°.
cf. CADE (Mold.), SCRIBAN (Olt.) s.v. *bârcâi*, LEXIC REG., I, p. 33 (Gura Jiului), BĂRBUȚ, LR, 1959, 1, p.61 (Olt.) s.v. *bârcăi*.

BÁRGHII v. *várghii* 2°.

BÁRGHINĂ v. *várghii* 1°.

BÂRÁCE s.f. 757 VI „pârâiaș; cf. b u z o i é l, c i ș m e á.
v. BĂRBUȚ, CV, 1950, p.33 (Vâlcea) s.v., LEXIC REG.II, p.68 (Roșiori de Vede) s.v. *bârâcă;* cf. DA (Țara Hațegului) s.v. *bărăcie*, CADE s.v. *bârâcie*, SCRIBAN (Ban.) s.v. *bară*, LEXIC REG., I. p.51 (Vânju

Mare), p.75 (Vâlcea) s.v. *bârâc*, LR, 1961, I, p.23 (Roşiori de Vede) s.v. *bârâcă.*

BÂRÂÍM vb. ind. prez. 1 pl. 676 VI „împinge buştenii cu ţapina la vale": Corhănit, adică lemnele, care sânt făcute figuri pă coastă, le *bîrîím* în vale pă nişte canale; cf. c o r h ă n é ş t e, h u l u c ă n e á m, î m p u ş c á .

cf. DA, CADE s.v. *bârâi.*

BÂRNUIÁLA s.f. art. 721 A „acţiunea de a b â r n u i": După ce am terminat sus cu *bîrnuiála* casei până la grinzi, sus, o grinduim; cf. b â r n u í t u l .

v. GL. OLT. s.v.; cf. DA s.v. *bârnui*, TDRG, CADE (Mold.), BĂRBUŢ s.v. *bârnui.*

BÂRNUIÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 711 VI, 724 VIII „aşază bârnele pentru a ridica pereţii casei": Începem *să bîrnuiím*, dacă o facem [casa] de bârne 721 A; cf. d r u g ă n í t, î m b â r n u í m, î n v â r g h i á s c ă .

ind. pf. c.1 sg. *am bârnuít* 697 VI; conj. prez. 1 pl. *să bârnuím* 721 A.

v. DA s.v. *bârnui*, TDRG, CADE (Mold.), BĂRBUŢ s.v. *bârnui.*

BÂRNUÍTUL s.n. art. 721 A „acţiunea de a b â r n u i "; cf. b â r n u i á l a .

cf. DA s.v. *bârnui*, TDRG, CADE (Mold.), BĂRBUŢ s.v. *bârnui.*

BÂSTÂCÂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 1° 733 VII „ se zbătea, se agita": A căzut calu din hăis în gura de ham şi *bîstîciiá* acolo. 2° 788 A „trebăluia, alerga după treburi": Toată ziua *bîstîciiá* omu în toate direcţiile; cf. b o ş c o d í t, î n d r u j n e á m.

1° v. SCRIBAN (Munt., Mold.), LEXIC REG., II, p. 11 (Argeş) s.v. *bâstâcâi;* cf. GL. ARGEŞ s.v. *bâstâcâi* 1°, BĂRBUŢ s.v. *bâstâcăit.*

BÂŞNÍT v. *buşníră.*

BÂTA s.f. art. 723 VII, 728 A, 733 I, 750 VII, 751 VIII, 769 V, 782 VIIIb, 783 IIb, 810 VII, 825 A, 834 V, 844 VII, 867 VIIb „bunica": *Bîta* mea, bunica mea, mamaia mea d-acasă, ea... a murit d-o sută şase ani 844 VII; cf. b ă t r â n a, b â t í c ă, m á i c a 1°, m á m a 1°, m a m á i e 1°, m ă í c a.

voc. *bâtă* 782 VII.

v. DA (prin Buzău, Ialomiţa, Brăila, Ilfov, Constanţa, Covurlui), CADE (Mold.), SCRIBAN (Munt., Mold. sud) s.v. *bât*, LEXIC REG., I, p. 40 (Gura Jiului), GL. DOBR., BĂRBUŢ, GS, 1929-1930, p. 128 (Prahova), LR, 1959, 5, p.74 (Argeş) s.v.

BÂTÁCI s.n. 807 V „limbă la clopot": Simţ aşa ca un *bîtáči* dă acioi, zic când e acioiu ăla aşa mare dă sună la bou la gât.

BÂTÍCĂ s.f. 723 VII „bunică"; cf. b ă t r â n a, b â t a, m á i c a 1°, m á m a 1°, m a m á i e 1°, m ă í c a.

var. *bâtíga* s.f. art. 741 VI.

v. DA s.v. *bâtic*, GS, 1929-1930, p.128 (Prahova) s.v. *bâta.*

BÂTÍCUL s.m. art. 855 VII „bunicul": Mama mea spunea că alde *bâtícu* avea bordei; cf. b ă t r â n, b â t u l, t á t a 1°, t a t á i e.

v. DA s.v. *bâtic.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BÂTÍGA v. *bâtícă.*

BÂTOÁCE s.n. pl. 771 VII „ciomege"; cf. c i o m á g ă.

cf. LR, 1959, 3, p. 70 (Oradea) s.v. *bâtoacă.*

BÂTUL s.m. art. 719 VIIIb, 728 A, 733 VII, 737 VIIIb, 740 A, 755 VIIa, 779 VI, 782 VIIIb, 784 V, 802 VI, 810 VII, 832 VII 870 V „bunicul": [Se zicea] *bîtu,* acuma tataia, nu să mai zice aşa 870 V; cf. b ă - t r â n, b â t í c u l, t á t a 1°, t a t á i e.

voc. *bâtule* 779 VI, 782 VIII b, 864 A, pl. art. *bâţii* 782 VIIIb.

v. DA (prin Buzău, Ialomiţa, Brăila, Ilfov, Constanţa, Covurlui), SCRIBAN (Munt., Mold. sud), GL. DOBR. s.v., LEXIC REG., I, p.40 (Olt.), GS, 1929-1930, p. 128 (Prahova) s.v., BĂRBUŢ s.v. *bâtu;* cf. CADE (Mold.) s.v. *bâtă.*

BÂZÁLNICĂ adj. f. 743 VII „zvăpăiată, fâşneaţă": A spus mama că nu mă dă la şcoală că ... eu eram cam *bîzálnică,* nu eram urâtă ca acuma; şi că ... scriu la băieţi; şi eu tot scriam, că puneam pe altcineva. *Bîzálnică* eram, mă plăceau flăcăii; cf. f â n é l.

cf. DA s.v. *bâzalnic.*

BÂZĂ s.f. în expr. *ia în* ~777 IVb „ia la rost, trage la răspundere": Mă *ia* şi ăla [= şeful] *în bîză,* că nu e apă la maşină, că nu e ştearsă, că nu e spălată.

v. GL. ARGEŞ s.v., LR, 1959, 1, p. 61 (Olt.) s.v.

BEC s.n. în expr. *să fie* ~721 VI „să fie curăţat, să fie curat lună": Să curăţă poiana de pietroaie, dă orişice, şi ... s-aranjează poiana [...] ca *să fie* poiana *bec.*

BECÉJNICI adj. m. pl. 775 V „bolnăvicioşi, cu sănătatea şubredă": [Puii de curcă] e *becéjnic,* mor repede; cf. b a ş o l d í i, g ă l e ş í t ă, m e r é u 2°, m o l t í c i.

v. DA (înv.) s.v. *bicisnic.*

BEDREÁG s. 691 VIII „sul de lemn pe care se înfăşoară lanţul la fântână": Pune nişte furci în pământ, îi pune un *bedreág* aşa ş-o roată, şi găleţi, dă poate să scoaţă apa; cf. v ă l ú g 1°.

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (înv.), DM, DEX (reg.) s.v.

BEFLÓRUL s. art.695 VIII „numele unei varietăţi de mere": *Beflóru* este p-o parte roşie şi p-o parte galbenă.

var. *béflorul* s. art. 695 VIII.

BÉFLORUL v. *beflórul.*

BEI s.n. 693 VII „vas mare, din doage, în care se spală rufe"; cf. b á l i e 1°.

BEL s. 835 VI [la casă] „lemn gros pus peste grinzi".

BELGIÁNĂ s.f. 778 VIIIb, 782 VI „soi de viţă de vie".

BELÍGA s.f. art. 715 VI „trunchiul (de tei) decojit": *Belíĝile* alea dă tei, care le cojeşte şi rămâne... rămâne *belíga* dă tei şi coaja o-ntrebuinţăm. *Belíĝ,* aşa-i zice la alea dă tei, cojite.

pl. *belígi* 715 VI.

cf. DA s.v. *beligă,* CADE (Mold.) s.v. *beligă.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BELIGOÁSĂ adj. f. 838 VIIb [despre cânepă] „fibroasă": [Cânepa] aia de vară era bună, dar aia de toamnă era mai *beligoásă*, firu mai lat aşa; cf. b ă ţ ă g ă n o á s ă, f ă ş i o á s ă, p a m b l i f c i o á s ă, s f o r o á s ă, t e l ó s.

cf. DA s.v. *beligă*, CADE (Mold.) s.v. *beligă*.

BÉNE s.f. pl. 725 VI, 747 VI „vase mari din doage pentru transportat strugurii de la vie": Cei care sânt mai departe poate să aducă [strugurii] şi-n *béne* sau în alte cărători, aşa cu căruţele 725 VI.

cf. DEX s.v. *benă*.

BENT s.n. 690 III, VIII, 784 III, 846 V „lac artificial (amenajat pentru udatul grădinii, pentru creşterea peştilor etc.): *Bent*e o apă care ... e peşte mult [...]. A făcut un dig aşa dă la Ialomiţa şi până în *béntu* ăsta şi când şi când prospătează apa 846 V.

pl. *bénturi* 690 VIII.

v. SCRIBAN (Munt., Dobr.), GL. ARGEŞ s.v.; cf. DA, CADE s.v., CV, 1950, 5, p.32 (Teleorman), LEXIC REG., II, p.67 (Roşiori de Vede), BĂRBUŢ s.v., LR, 1961, 2, p.85 (Argeş) s.v.

BERBÉC s.m. 1° 775 VI „za cu care se prinde un o c h e t e de altul (la grapă)" 2° 751 VI „semănătoare pentru porumb, trasă de cai". 3° 770 VIIc „legătură din mai multe păpuşi de tutun".

pl. 3° *berbéci* 727 VI, 779 VIIc.

BERBECÚŞUL s.m. art. 775 VI dim. de la b e r b e c 1°.

BEREGĂŢÍTĂ adj. f.764 VIII „sugrumată, sfâşiată la beregată": Găseam dimineaţa una sau două [oi] ... *beregăţîtă*, când o trântea [lupul].

v. GL. ARGEŞ s.v. *beregăţit;* cf. SCRIBAN (fam.) s.v. *beregăţesc,* LR, 1961, 2, p. 74 (Bucureşti) s.v. *beregăţi.*

BEREZÓI s. pl. „persoane mascate; brezăi"; cf. m ă g ă ó i 3°, m ă s c ó i, m o ş c ă l ă i.

BERIÁN (3 sil.) s.n. 815 VII, 816 VIIb „petrecere, bairam": Marţi dă dimineţă [după nuntă] mai făcem un *berián* şi pleca marţi lăutarii acasă 815 VII; cf. b ă r ă b á i e, c h e f u i á l ă, c h e r f e n e á l ă, c h i l a b á, g h e l a b ú c, h ă n t ă l ắ u, h u l e á i, t ă r b ă c á u a, z a f é t u r i, z u r v a l ấ c.

v. GL. ARGEŞ s.v.; cf. DA, CADE (Trans., Bucov.) s.v. *berean* TDRG (Bucov.) s.v. *bere,* GL. OLT., BĂRBUŢ, LR, 1959, 5, p. 74 (Argeş) s.v. *bărăian.*

BESÉDIE (4 sil.) s.f. 815 A „vorbă, expresie de ocară"; cf. l í t i i, p o l o m ó j d i i 1°, p r o r o r ó v i e.

pl. *besédii* 815 A.

cf. DA (Buzău), Cade (Trans., Maram., Oaş), SCRIBAN (Olt.), TDRG s.v. *beseadă,* BĂRBUŢ s.v. *besadă.*

BESTEGÁLUL, *de-a* ~ loc. adv. 787 VIII „de-a berbeleacul": Şi m-a-ntors dă fro două-trei ori, m-am întors aşa *d-a bestegálu;* cf. b o u 2°, c a p 3°, s t r ă v ă l e á c u l.

cf. GL. ARGEŞ s.v. *bestegală,* BĂRBUŢ s.v. *bestregăli.*

BETEÁLĂ s.f. 770 V, 772 V, VI, 774 VIIb, 784 V, 804 III, 807

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

VII „petrecere care se face, la casa miresei, sâmbătă seara, înaintea nunţii": Nunta să-ncepea dă sâmbătă, venea, să strângea lumea [...] cum îi zicea pă timpuri, la *beţeálă* aşa-i zicea 807 VII; cf. c é r g ă 1°, c u n ú n i, f e d e l é ş, l o g ó n d ă 2°, v á d r ă 3°, v e l í n ţ ă.

var. *peteálă* s.f. 764 V.

BÉŢE s.n. pl. 842 II „puncte marcate la jocul de copii z d r e c h e a , fiecare fiind de mărimea unui pas": Dacă-l lovesc cu băţu şi el se duce departe [...] înnumăr câţi paşi. Şi să joacă pe *béţe*, iar zece *béţe* formează un cal.

BEŢEÁC s. 811 VIII „băţ, tulpină (de cânepă)": Dac-o semeni prea rară [cânepa], se face *beţeácu* ăla prea gros.

BIA interj. 768 VII, 770 VIIa, 784 VIIb, 826 VIIb „formulă de adresare către femei; fă"; cf. f ă i.

v. CADE (Olt.), SCRIBAN (Munt. de vest, Olt.), BĂRBUŢ s.v.

BÍBĂ s.f. 757 V, 811 A „gaură, adâncitură": [la ţest] face o momâie aşa dă pământ şi după ce-l netezeşte bine, bine, îl întoarce şi face o *bíbă* înăuntru [...] ca să vie aşa ca căciula 757 V.

pl. *bíbe* 811 A.

cf. DA (Munt.), GL. ARGEŞ, LEXIC REG., I, p.75 (Argeş), BĂRBUŢ, Şez., 1925, p. 85 (Gorj) s.v.

BIBILOÁIE s.n. pl. 835 VII „sculuri mici (de bumbac)"; cf. r e t ó r t u r i .

BIBILOÁNE s.n. pl. 789 VII „biberoane".

BIBÍNE s.f. pl. 793 VII „podoabe din dantelă aplicate la poalele sau la mânecile cămăşii ţărăneşti".

BIC v. *bobíc* 1°.

BICIULÉŢUL s.n. art. 695 VI dim. de la *bici*.

BIDINEÁUA s.f. art. 803 IV „numele unui dans popular".

BIJNUÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c.1 sg. 701 VIIb „m-am obişnuit".

BILĂRÍE s.f. colect. 680 VII „cantitate mare de bile [«buşteni cam de un metru şi jumătate lungime»]".

BILĂTÚCII s.m. pl. art. 680 VIII „buştenii cam de un metru şi jumătate lungime; bilele".

cf. COMAN, GL. (Muscel) s.v. *bilătruc*.

BILEÁM vb. ind. impf.1 pl.721 VIIa, 722 VII „înălbeam pânza".

sup. la *bilít* 721 VIIa.

v. DA, CADE (Trans., Mold.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *bili*, SCRIBAN (vechi, Trans.) s.v. *bilesc*, DM, DEX (reg.) s.v. *ghili*.

BILIMANÉLE s.f. pl. 733 VIII „cosoroabe": Dă la furci [la casă], pă urmă să punea lunguri, aşa zicea, de brad, din alea groase, să numea... noi le ziceam lunguri, acum să zic *bilimanléli;* cf. c ă l c ă t o á r e 2°, c o r â n e, c o r d á r u l 2°, c o s t o r o á g ă, l e g ă t ú r ă 4° l e p ă d á t a, l u n g 1°, l u n g í m u r i 2°, l u n g í ş u r i, r a i é l e, t e m é i, u r s 2°, v á n t r o ş e.

BILIÓN v. *bilón*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BILÍT s.n. 722 VII „nume al acțiunii de a albi tortul de cânepă"; cf. d u b e á l ă 2°.

cf. DA, CADE (Trans.,Mold.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *bili*, SCRIBAN (înv.,Trans.) s.v. *bilesc*.

BILÓN s.n. 756 VI, 763 VI, 773 VIa, 857 VIII „şanț în care se pun răsadurile la grădina de zarzavat sau la vie": Plantează *bilión*, viță, ca să prindă vița, o altoieşte... o scoate din cutii şi o plantează pă *bilión* lung 762 III; cf. r í g l ă 2°.

pl. *biloáne* 718 VI, 772 VIIIb, 773 VI, 857 VIII.

var. *bilión* (3 sil.) s.n.716 A, 762 III, pl. *bilioáne* 716 A, 725 A, 762 VI, VIII; *rebelión* (4 sil.) s.n. 760 VI.

cf. GL. OLT., BĂRBUȚ, s.v. *bilion*.

BILONÁM vb. ind. impf. 1 pl. 857 VIII „făceam b i l o a n e".

part. *bilonát* 857 VIII; sup. *la bilonát* 763 VI.

BISIÓCUL, ~ *albinelor* s. compus 713 A „plantă plăcut mirositoare cu care se şterge interiorul stupului".

cf. DA s.v. *busuioc*.

BÍSMARCUL s. art. 695 VIII „numele unui soi de mere": *Bísmarcu* [sunt] nişte mere mari, şi cu preț şi cu gust.

BIȚÁIC (2 sil.) s.n. 845 III, V „drojdie de bere": *Bițáịc*, drojdie, cum să spune, punem la pâine V; cf. ț a i c.

BIU, *din* ~ loc. adv. 715 VII „din belşug, din abundență": Care are porc şi are untură de pristos, *dîn biu̯*, face săpun; cf. p r i s t ó s [1].

v. DA (arh.), TDRG (înv.), SCRIBAN (Ban.), LEXIC REG., I, p. 68 (Oradea) s.v.

BIZÓN s. 718 VI, 784 VI, 829 VIb, 832 III „nume al unui soi de pătlăgele roşii".

BIZUÍ vb. inf. 764 VII „(a) învinge, (a) birui"; cf. d o b â n d í.

BLÁŞTINĂ s.f. 827 A „mlaştină"; cf. b r o á ş t i n ă, b ú r t ă 2°.

pl. *bláştini* 827 A.

BLĂNĂRÍE s.f. colect. 802 VI „mulțime de blăni («scânduri»)".

BLĂNĂȚÚIE s.f. 817 A dim. de la *blană* („scândură").

BLÂNDULÍȚĂ adj. f. 816 VIIIb dim. de la *blândă:* Cucoana era cam *blîndulíță* ea.

BLEASC s.n. 744 V, 747 V „murdărie, jeg": *Bleasc* noi îi spunem,un fel de jeg aşa, murdărie 744 V; cf. b o h o t í n ă, j e g ă r í a, m u r d ă l í a, s p u r c.

cf. DA, BĂRBUȚ s.v., LR, 1961, 4, p.23 (Roşiori de Vede) s.v. *blească*, GL. ARGEŞ s.v. *blescăi*.

BLEGUŞÓR adj. 727 A dim. de la *bleg*.

BLENCĂU s.m. 712 VIII „om prostănac, bleg": Era un *blencău̯*, un ăla, dă pă la Bacău, zicea că el nu ştie de unde e.

cf. SCRIBAN (Olt.), GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s.v. *bleonc*, CV, 1950, 4, p.38 (Muscel) s.v.

BLEOJ adj. 845 VIII „poznaş, glumeț": Ştiți dumneavoastră ce-i *bleoj?* [...] Aşa, ala era un om chiznovat, care făcea sabie de lemn, punea

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

o tivgă-n cap și făcea ochi d-ăia dă om așa la lumină și petrecea toată iarna; cf. p o z n i c i ó s.

cf. CADE (Olt.) s.v.

BLIDÓNUL s.n. art. 760 VIIb „bidonul"; cf. g a r n í s t r e .

var. *bridoáne* s.n. pl. 805 VIII.

v. COMAN, GL. (Muscel) s.v.

BLOCI s.m. pl. 702 VIb „blocuri, bucăți mari".

BLOGODÓRIȚĂ s.f. 808 III, V, 809 Va, 810 VII, 834 VII „petrecere (cu mâncare și băutură) între femei, care se face după naștere":Când era... dă năștea femeia, ziua aia atuncea, atunci să făcea asta, *blogodóriță, blogodórița* la copil, la lăuză; să ținea două, trei femei, făcea o turtă dă pâine acolo, o-mpărțea cu toatele acolo, o mânca 834 VII; cf. p o n ó d.

BLÓJDII s.f. pl. 791 A „bârne": Am pomenit și câteva [case] care să făcea dân lemne, dân *blójdii*, dân bârne; cf. d r u g á n 1°, p i é r ș e, v ấ r g h i i 1°.

cf. DA (Prahova,Muscel), CADE, ȘĂINEANU s.v. *blojdină*, LEXIC REG., I, p.75 (Vâlcea) s.v. *blujdă*, II, p.68 (Roșiori de Vede) s.v. *bleojdină*.

BLUZULÍȚĂ s.f. 841 VIIb dim. de la *bluză*.

BOÁCĂ, *tare de* ~ loc. adj. 815 A „îndrăzneț, curajos, îndârjit": Era un om rezistent, ca cum să spui eu, un om *táre dă boácă*, dă nu-i era frică dă nimic; cf. n e f r i c o á s ă, t ă t ă r ó ș i.

cf. DA (Trans.rar), CADE, ȘĂINEANU, BĂRBUȚ s.v., LEXIC REG., II, p.20 (Vâlcea) s.v.

BOÁLDA s.f. art. 766 VIIIa „rarița (fără cormane)"; cf. d r ó - p i ț a .

BOÁRȚĂ s.f. 768 VIIb „pește mic de râu; ghigorț".

cf. LEXIC REG., II, p.68 (București) s.v. *borțoi*.

BOÁSCĂ s.f. 702 VIb, 703 VI, 704 VIII, 705 VI , 717 VI, 722 VIII, 723 A, 725 VI, A, 726 VIa, A, 727 VI, 733 VI, 736 VI, 737 VI, 739 VI, VIII, 740 VI, 742 VI, 745 VI, 748 VI, VIIIa, 749 VI, VIIIb, 750 VI, 753 VI, VIII, 755 VI, VIIIb, 757 VI, 766 VIIIa, 768 VIIIa, 773 VIa, 776 VI, 792 VI, 815 VI, 819 VIb, 820 VI, VIII, 831 VIIIb , 836 VI, VIII, 837 VIII, 839 VI, VIIIb, 840 VI, 843 VI, VIII, 844 A, 845 VI, 846 VIII, 847 VI, 848 VIa,b, VIII, 851 VI, VIII, 852 VIa, 853 VIIIa, 855 VIII, 856 VIII, 860 VI, 861 VI, VIII, 862 VIII, 863 VI, 865 VIIIa, 866 VI, 867 VIII „tescovină": Într-o parte curgea vinu, într-o parte rămânea *buásca* și *buásca* o băgam la țuică 704 VIII; cf. t e s c ă t ú r a .

genit. *boáscii* 865 VIIIa.

v. DA (rar, Olt., Mehedinți), CADE (Olt.,Ban.), SCRIBAN (Olt.), GL. ARGEȘ s.v., LEXIC REG., II, p.68 (București), BĂRBUȚ s.v.

BOÁȘCĂ v. *bóșcă*.

BOBÂRNÁC s.m.1° 808 VIII, 828 III, 834 VII, 835 A „colă-cel care se dă colindătorilor; colindeț": Făceam noi colaci, făceam așa lungi, *bobîrnắc*, așa să zicea, și-i făceam astăzi și deseară venea copii și striga la geam și ieșeam și le dam la copii o nucă și-un *bobîrnác* 834 VII. 2° pl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

835 V, VIII „nume al unui obicei în seara din ajunul Crăciunului; colindat".

pl. *bobârnáci* 1° 804 V, 808 VIII, 828 III, 834 VII, 835 V, VIII, 864 A; 2° 835 V, VIII.

var. 1° *băbârnáci* s.m. pl. 835 VII.

1° cf. CV, 1949, 9, p.34 (Teleorman) s.v. *bobârnaci*.

BOBÍC s.1° 819 V, 820 A „nume al unui joc de copii". 2° 820 A „bilă de lemn la jocul de copii numit ~": Ca oul este *bobícu*.

var. 1° *bic* s. 707 II; *borbínc* s. 1°, 2°, pl. *borbínci* 812 II.

v. LEXIC REG., II, p.68 (Bucureşti) s.v.; cf. DA s.v.

BOBÍNĂ s.f. 800 VII „aţă de cusut îmbobinată": [Plapuma] o cos cu aţă, cu *bobínă*.

cf. DA, CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v.

BOBÍRCE v. *bobírci*.

BOBÍRCI s. pl. 691 VII, 788 V „fire de cânepă de calitate inferioară, rămase pe cânepişte după cules".

var. *bobírce* s. pl. 691 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *poghircă*, GL. ARGEŞ s.v., LEXIC REG., II, p.68, CV, 1949, 9, p.34 (Teleorman) s.v., 1950, 5, p.32 (Teleorman) s.v. *bobircă*, 1951, 11, p.36 (Argeş) s.v.; cf. CADE (Mold.) s.v. *poghirc*, COMAN, GL. (Vlaşca) s.v. *pieritură*.

BOBIŢÁRI s.m. pl. 728 VI „nume dat locuitorilor din regiunea de deal; podgoreni".

BOBLÉTE s.m. 832 VI „obleţ"; cf. b ă l ă í ţ ă, l ă t ă n e á ţ ă, s o r e á ţ ă 2°, s o r é ş t i.

cf. DA s.v. *obleţ*, CADE s.v. *obleţ*.

BOBOCÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 816 VIIIa „împodobeşte, înfrumuseţează (un obiect, cu multă îndemânare şi cu mijloace puţine)".

BOBOROÁDĂ s.f. 792 VII, 793 VII, 821 A „pâinică, chiflă care se împarte la pomeni, la botez etc.": [la Rusalii] cumpără oale, vase d-astea şi-mpărţeşte sâmbătă, cu flori la mânuşa oalei, cu...dasupra pune o chifl-acolo, o *boboroádă*, cum să face la noi aicea 792 VII.

pl. *boboroáde* 793 VII, 794 VII, 821 A.

v. DA s.v. *borboase*, LEXIC REG., II, p.20 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.

BOBOROÁŢE s.f. pl. 824 V „bule mici care se formează la prepararea săpunului (în timpul fiertului)": Mestecă bine, bine, bine [săpunul la fiert] până s-alege *boboroáţă*; cf. g h i o á c ă 4°, z d r o - b u r o á n ţ e.

BÓBOTĂ, *pe* ~ loc. adv. 702 VIIa „pe bâjbâite, la întâmplare": [Copilul] l-am căutat *pă bóbot*-aşa.

cf. DA, TDRG, CADE s.v. *bobote*, SCRIBAN (est, fam.), ŞĂINEANU (Mold.), BĂRBUŢ s.v. *bobote*, LEXIC REG., II, p.11 (Argeş) s.v. *bobota*.

BÓBUL s.n. art. 760 VI „scripetele": Lucra cu *bóbu*, ştiţi, [ducea] material de jos sus; cf. c i c l í c, c r i v á l, f r e c ţ i ó n, h é g n ă, s c l í p e t e, t e r t e l e á c 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BOCÂNTA s.f. art.708 VII „sania de cărat lemne": [La pădure] munceam la metri, căram copacu cu *bocîntili*, metri dă pădure.

pl. art. *bocântele* 708 VII.

BOCÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. 843 V „migălești": Toată ziua stai în casă, *bocéști* dă lucrezi; cf. b o g h i s é ș t i , b u n g h i n á m , m i g o r o ș é ș t i , p i g u l e á m .

BOGHINÚȚE s.f. pl. 672 VII „grămezi mici de fân": Am strâns la fân toată ziua și azi l-a plouat, așa numai *boginúțe;* cf. p i d e á .

cf. DA (Trans., Mold.), CADE (Trans.) s.v. *boaghe*, TDRG s.v. *boghe*, SCRIBAN (nord) s.v. *boghineț*, LEXIC REG., I, p.75 (Vâlcea) s.v. *bogheană*.

BOGHISÉȘTI, *să* ~ vb. conj. prez. 2 sg. 726 Vb „să migălești": Că dacă era vorba ca să *buogiséști* la fiecare fir, păi nu mai țeseai coți pe zi; cf. b o c é ș t i , b u n g h i n á m , m i g o r o ș é ș t i , p i g u l e á m .

BOHOTÍNĂ s.f. 860 VII „murdărie, jeg"; cf. b l e a s c , j e g ă r í a , m u r d ă l í a , s p u r c .

cf. LEXIC REG., II, p.45 (Brașov) s.v. *bolhotină*.

BOI s.n. 1° 738 VII „bucată de pânză cu care se înfășoară trupul mortului înainte de a fi îmbrăcat; giulgiu": [Mortul] îl scaldă și are un... ceva așa de pânză albă, îi spune *bóiu;* cf. î m p â n z í t , o r á r . 2° 845 VIII, 849 VIII, 856 VIII „porțiune a peretelui casei sau a gardului cuprinsă între doi pari".

pl. 2° *bóiuri* 849 VIII, 856 VIII.

1° v. GL. DOBR. s.v. *boi*[1] ; cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN, DM s.v.; 2° cf. CV, 1949, 8, p.32 (Ialomița) s.v.

BOIERNÁCI s.m. pl. 750 VIIIa „boiernași".

BOJBÁCÂIE vb. ind. prez. 3 pl. 791 VII „umblă în toate părțile, se învârtesc pretutindeni": Nu stau găinile la un loc, *bojbícîie*.

refl. ind. pf. c.1 sg. *m-am bojbâcâít* 790 I.

var. *bojbocăind* vb. ger. 786 VIII.

cf. LEXIC REG., II, p.68 (Roșiori de Vede), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *bojbâcâi*, GL. OLT. s.v. *bojbecăit*, LR, 1959, 5, p.74 (Argeș) s.v. *bojbâcăi*.

BOJBOCĂÍND v. *bojbâcâie*.

BOLBORÓCI s. 1° m. pl. 685 VIIb, 807 VII „cocoloașe": După ce fierbe mălaiu, pă urmă-i faci nițel *bolborócî* äia 685 VIIb. 2° var. 825 VI „bășici în lichide la fiert"; cf. n á s t u r i 1°.

var. 1° *bulburúci* s.m. pl. 812 VIIIa; 2° *borboroáce* s.n. pl. 825 VI; *borboáce* s.f. pl. 865 VI.

1° cf. COMAN GL. (Muscel) s.v. *bulburuc;* 2° cf. DA s.v. *bulbuc*, LEXIC REG., II, p.12, 20 (Argeș), BĂRBUȚ s.v. *bulburuc*.

BOLBOTÍNA s.f. 1° art. 723 A „bocceaua"; cf. s a r s a n á u a . 2° var. pl. 729 V „mărunțișuri"; cf. m ă r u n t á i 2°.

var. 2° *borbotíne* s.f. pl. 729 V.

BOLCĂÍM v. *boncăít*.

BÓLCĂNE vb. ind. prez. 3 sg. 818 VII „clocotește încet"; cf.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

p â l p â i e .

v. LEXIC REG., I, p.51 (Gura Jiului) s.v. *bolcăni*, II, p.20 (Vâlcea) s.v. *bolcăit*.

BOLDÁN s.n. 814 A „movilă mică"; cf. b o l d u l é ț , p r ă g ú ș .

pl. *boldáne* 814 A.

cf. DA (Predeal) s.v., CADE s.v. *boldău*, GL. ARGEȘ s.v. *bold*.

BOLDULÉȚ s.n. 692 VI „movilă mică": Își caută el un adăpost acolo [...] într-un *boldulét*, acolo-n stufurile alea; cf. b o l d á n , p r ă g ú ș .

cf. GL. ARGEȘ s.v. *bold*.

BÓLDURI s.n. pl. 718 VI „bețe așezate transversal în ramele răsadniței pentru a o consolida".

cf. DA s.v. *bold* II, SCRIBAN, GL. ARGEȘ s.v. *bold*, LEXIC REG., II, p.20 (Vâlcea), BĂRBUȚ s.v. *bold*.

BOLÉRCĂ v. *olércă*.

BOLINDÉȚ s. 831 VIIIb „coș mic de nuiele, prevăzut cu un băț, în care colindătorii își înfigeau covrigii": Colindau băieții cu *bolindéț* din ăla dă ... făcut așa dă nuiele frumos.

BOLOVĂNÁȘ s.m. 815 VII dim. de la *bolovan*.

pl. *bolovănáși* 733 VIII.

BÓLTE s.f. pl. 733 VIII „serpentine din hârtii colorate, cu care se împodobește bradul de nuntă"; cf. s c á r a .

cf. DA s.v. *boltă*.

BOLTEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 771 VIII „se îndoaie, se încovoaie": Dac-o înválește cu tablă, vine și să lasă casa dă greutatea pământului ăluia care să bagă și dă multe ori să *bolteázá* fieru [de la acoperiș].

BOLȚ s.n. 711 VI „un fel de cârlig prin manevrarea căruia se descarcă buștenii de pe căruciorul funicularului".

BONCĂÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 868 III „a murdărit, a mânjit": M-*a boncăiít* pă ochi dă negreală.

refl. ind. m.m. c. pf. 3 sg. *se boncăíse* 745 VIIIb.

var. *ne bolcăím* vb. refl. ind. prez. 1 pl. 831 V.

BOND s. 863 A „despărțitură în grajd, amenajată pentru izolarea vițeilor de vaci".

BONGHINEÁM v. *bunghinám*.

BORÁNĂ v. *boroánă*.

BORĂNÁI v. *boronézi*.

BORĂNEÁM v. *boronézi*.

BORĂȘTE vb. 1° ind. prez. 3 sg. 862 VIII [despre mustul în fierbere] „iese afară din butoi, se revarsă": Dacă umpli butoiu, *bᵘoráște*, curge afară. 2° refl. ind. prez. 3 sg. 832 A [despre soare] „se întunecă, se acoperă de nori".

2° refl. ind. prez. 3 sg. *se* ~ 823 A.

BORĂNÁM v. *boronézi*.

BORÂNĂ v. *boroánă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BORÂNEÁM v. *boronézi.*
BORBÍNC v. *bobíc* 1°, 2°.
BORBOÁCE v. *bolboróci* 2°.
BORBOCÁTĂ adj. f. 813 VII „umflată, bulbucată": [Tigva] era aşa, ştii, *borbocátâ.*
BORBOROÁCE v. *bolboróci* 2°.
BORBOTÍNE v. *bolbotína* 2°.
BORCEGHÍŞTE s.f. 843 VI „teren de pe care s-a cosit borceagul".
BORDEIÁŞUL s.n. art. 683 III „numele unui dans popular".
BORFĂIÁM v. *burfuiá* 3°.
BORHÓTUL s. art. 733 VII „materiile fecale din maţele porcului": Maţele le luai, le spălai de... *borhótu,* de mizeria care o aveai; cf. m o l ó z .
cf. DA, CADE, DM, DEX (pl.),GL. ARGEŞ s.v. *borhot.*
BOROÁNĂ s.f. 699 VI, 703 VI, 712 VIII, 715 VIIIb, 719 VI, 726 V, A, 728 A, 733 VIII, 737 VIIIb, 752 V, VI, 760 VI, 794 VI, 837 VIII, 843 VI, 844 A, 846 VIII, 847 VI, 848 VIa, b, VIII, 850 VI, VIII, 853 VI, VIII, 855 A, 861 VI, 863 A, 866 VI, 867 V, 868 VI, 869 VI „grapă (cu dinţi de fier)": Să grăpa fie cu grapa dă lemn sau cu grapa dă fier, noi îi spuneam *boroánă* 843 VI.
pl. *boroáne* 719 VIIIb, 858 VII.
var. *boránă* s.f. 720 V, VII, VIIIa, b, 739 VIII, 741 VI, A, 745 VI, VIIIb, 748 VI, VIIIa, 755 VIIIb, 836 VI, VIII, 837 VIII, 838 Vb, VI, 839 VI, 851 VI, VIII; *borână* s.f. 738 VI, A, 741 A, 742 VI, 750 VIIIa, 751 VIIIa, 753 VIII, 754 VI, 839 VI, VIIIa, b, 842 VIII, pl. *borâni* 742 VI, 838 VI, VIII; *borúnă* s.f. 753 VI.
v. DA s.v., CADE, ŞĂINEANU (Mold.) s.v., TDRG (Mold.) s.v. *boronă,* SCRIBAN (est), GL. DOBR. s.v.
BOROGHÍNĂ s.f. 1° 672 VIII, 678 VIIIa, 693 VI, 800 V, 823 A, 864 A, 870 VIIIc „fructe sau rămăşiţe de la storsul strugurilor, fermentate, pentru prepararea rachiului". 2° 818 VIII „drojdie de vin": Nu bagi furtunu până la ... până jos [în butoi], să mai rămâie ceva ... o juma de metru; dacă-l bagi până jos, tragi cu *borogínă* d-aia groasă. 3° 691 V, 701 VIIb, 799 V, 801 Vb, 807 V, 815 VII „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r ţ o r o á g ă , c e n ú ş ă , c o t r e á ţ ă , c r á n g h i ţ ă , l e ş í e 1°, m á m ă 2°, m â z g o á r e , m o á r e , p o s c ó r n i ţ ă , r ă u - t á t e a , s c r á d ă , s t e r e g h e á ţ ă , s t e r e j í e 1°, t o r o - c á l ă , t o r o f í n ă , t r â n c i 1°, t r o ş í e , t u r b u c á l ă , u r i c í m e a 1°, u r â c i ú n e a 1°, v r é c i e 1°.
var. 3° *moroghínă* s.f. 810 Va.
1° v. DA (rar), CADE (Mold., Trans.), LEXIC REG., I, p.75 (Vâlcea), II, p.68 (Roşiori de Vede), GL. ARGEŞ s.v., SCRIBAN (Munt.) s.v. *borovină;* 2° v. GL. DOBR. s.v.
BOROIÁM v. *boronézi.*
BORONÁTUL s.n. art. 683 VI a „acţiunea de a b o r o n a ;

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

grăpatul".

cf. DA, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *boronit*, TDRG, CADE (Mold.), DM, DEX (reg.), GL. DOBR. s.v. *boronit*.

BORONÉZI vb. ind. prez. 2 sg. 850 V „grăpezi cu b o r o a n a ".

ind. impf. 2 sg. *boronái* 850 VIII, 1 pl. *boronám* 716 A, 850 VI, VIII, 853 VI, 863 A, 867 V, 869 VIIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se boroneáză* 863 VI, impf. 3 sg. *se boroná* 866 VI.

var. *borănái* vb. ind. impf. 2 sg. 847 VIII, 855A, 1 pl. *borănám* 838 VIII, 853 VIIIa, 855A; refl. ind. impf. 3 sg. *se boráná* 852 VIa; part. *borănát* 855A; *borăneám* vb. ind. impf. 1 sg. 745 VI, 2 sg. *borăneái* 739 VIII, 3 sg. *borăneá* 838 VIII, 1 pl. *borăneám* 737 VI, 745 VI, 751 VIIIa, 3 pl. *borăneá* 737 VI, VIIIb, 838 VIII; refl. ind. prez. 3 sg. *se borănéşte* 733 VIII; part. *borănít* 746 VIII; *borânám* vb. ind. impf. 1 sg. 846 VIII, 3 sg. *borâná* 837 VIII, 1 pl. *borânám* 728 A, 749 VI, 754 VIII, 842 VIII, 843 VIII, 846 VIII, 848 VIII; *borâneám* vb. ind. impf. 1 sg. 851 VIII, 1 pl. *borâneám* 742 VIII, 3 pl. *borâneá* 755 VIIIa; *boruná* vb. ind. impf. 3 sg. 781 VIII; *boroiám* vb. ind. impf. 1 sg. 745 VI.

v. DA s.v. *boroni*, TDRG, CADE, (Mold.) s.v. *boroni*, SCRIBAN (est), GL. DOBR. s.v. *boronesc*, DM, DEX (reg.) s.v. *boroni*.

BÓRTĂ s.f. 1° 720 V, 722 VIII „scorbură, gaură în copac": *Bórte* din astea să numeşte vizuini 722 VIII. 2° 731 VI „stup primitiv făcut în scorbură de copac": [Sunt] stupi din ăştia, *bórte*, cum le spunem noi.

pl. *bórte* 1° 722 VIII, 2° 731 VI.

1° v. DA, CADE, (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), LR, 1959, 3, p. 71 (Vaşcău) s.v.

BORTORÓŞI adj. m. pl. 713 A „scorburoşi, cu b o r t e ".

cf. DA (Mold., Bucov.) s.v. *bortă*, CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est) s.v. *bortos*.

BORŢOROÁGĂ s.f. 703 V, 708 Va „reziduu la prepararea săpunului": Şi a doua zi îl tăiem [săpunul] şi scoatem d-acolo dân *borţoroágă* 703 V; cf. b o r o g h í n ă 3°, c e n ú ş ă, c o t r e á ţ ă, c r â n g h i ţ ă, l e ş í e 1°, m á m a 2°, m â z g o á r e, m o á r e, p o s c ó r n i ţ ă, r ă u t á t e a, s c r á d ă, s t e r e g h e á ţ ă, s t e r e j í e 1°, t o r o c á l ă, t o r o f í n ă, t r â n c i 1°, t r o ş í e, t u r b u c á l ă, u r i c í m e a 1°, u r î c i ú n e a 1°, v r é c i e 1°.

cf. COMAN, GL. (Brezoi, Vâlcea, Galaţi, Năsăud, Someş) s.v.

BORUNÁ v. *boronézi*.

BORÚNĂ v. *boroánă*.

BOSOLEÁLĂ 726 VII „tăvăleală, trânteală, frământare": [Taurul] l-a luat [pe soţ] la *b^u osoleálă* şi l-a făcut numa sânge.

cf. DA, CADE, (Mold.) s.v. *bosoli*.

BOSOLÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 741 VII „frămânţi susţinut, omogenizezi, zdrobeşti (caşul, aluatul etc.)": Cerneam mălaiu [...] tot aşa-n covată, şi fierbeam apa, şi turnam acolo, şi-l *bosoleám* cu un sucitor, cu un făcăleţ 749 VII; cf. m â n ă 2°, z b a ţ i .

ind. impf. 1 sg. *bosoleám* 749 VII, 753 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA, CADE (Mold.) s.v. *bosoli.*

BOSOROÁBĂ v. *boţoroáge.*

BOSOROÁGE v. *boţoroáge.*

BOSTÁN s.m. 1° 721 VI, VIIa, 722 VII, 726 VII, 728 III, 739 VIII, 742 VIIb, „dovleac"; cf. l ú b e n 1°. 2° v. *bostánă.*

1° v. DA, CADE, SCRIBAN (Mold., Trans.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), DM, DEX, (reg.) s.v.

BOSTÁNĂ s.f. 753 VI, 754 V, 770VI, 841 VIII, 851 III, VI „teren cultivat cu pepeni; pepenărie": Mă duc la o *bụostánâ*, să luăm şi noi câte un pepene 753 VI.

var. *bostán* s. 863 V, 866 VI, VII, 869 Vb, VII.

v. DA (Ban.) s.v. *bostan*, TDRG (Munt.), CADE (Mold., Bucov.), ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (sud, est), DM, DEX (reg.) s.v., GL. OLT., GL. DOBR. s.v. *bostan*, CV, 1949, 7, p.33 (Covurlui) s.v.

BOŞÂNGÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c.3 sg. 720 V „s-a mocăit, s-a moşmondit": S-a sculat [soţul], când s-a sculat, până *s-a boşîngît* el să să îmbrace, s-aprindă, să caute chibritu, a plecat hoţii.

BÓŞCĂ s.f. 694 VIII, 697 V, 775 VIII, 787 VII „adăpost rudimentar": Făceam şi-o *bóşcă* la bordei, mai alături, dă dâncoa aşa, făceam o... surlă aşa [...] tot cu parmaci şi-o-nvăleam în pămînt şi ne strângeam şi noi putina cu varză, putina cu murături 775 VIII. Şi acolo [la stână] face o *bóşcă*, o *bóşcă* acolo aşa-nvălită cu rogojini sau cu carton 694 VIII.

genit. *bóştii* 697 V.

var. *boáşcă* s.f. 775 VIII.

v. SCRIBAN (Munt. vest) s.v. 2°, CV, 1951, p. 35 (Roşiori de Vede), LR, 1959, 6, p. 55 (Argeş) s.v.; cf. DA s.v. *baştă* 2°.

BOŞCODÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 785 VIIb „am trebăluit, am robotit": Ai făcut treabă, aşa să zice *c-ai boşcodít* [...] *Am boşcodít* până a-nserat; cf. b â s t â c â i á 2°, î n d r u j n e á m .

ind. pf. c. 2. sg. *ai boşcodít;* conj. prez. 1 sg. *să boşcodésc* 785 VIIb.

cf. COMAN GL. (Muscel) s.v.

BOŞCULÍŢĂ s.f. 775 VIII dim. de la b o ş c ă .

BOŞTOROÁGĂ s.f. 693 VI, 699 VI, VIII „reziduu din fructele fermentate, după fierberea rachiului".

cf. DA, CADE, ŞĂINEANU s.v. *boştină* 2°, TDRG (Munt.) s.v. *boştină*, SCRIBAN (Munt.) s.v. *hoştină.*

BOT v. *bótă* 2°.

BÓTĂ 1° s.f. 695 VIII, 791 VI, 794 VIII „ vas din doage în care curge rachiul la cazan": *Bụóta* de la cazan vine lângă putina cu apă. [Este] din doage de stejar 695 VIII; cf. c u r g ă t ó r , d é j ă , g ă l e t á r . 2° var. 721 VI „putină"; cf. b a l é r c ă , b ă d á n ă , p ú t i e , p ú t i n e .

var. 2° *bot* s. 721 VI.

1° v. LEXIC REG., I, p. 40, 75 (Gura Jiului, Vâlcea) s.v. 1°; cf. DA, CADE (Trans.), TDRG, SCRIBAN (Munt., Mold.) s.v., ŞĂINEANU

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

s.v.; 2° v. DA (Trans.) s.v. 2°, GS, 1927–1928, p.131 (Râmnicu Sărat) s.v.

BOTEÁZA s.f. art. 757 VII „botezul (la Bobotează)": Vine popa cu iordănitorii, cu *boteáza*-i spunem.

cf. DA, TDRG s.v.

BOTÉZ s.n. 674 VIII b „nume al sărbătorii religioase numite Bobotează".

BOTÍŞ adv. 708 VII „strâns, ghemuit": [La pădure] aveam un bordei [...] băteam un par în pământ, pe cujbă făceam mâncare acolo şi dormeam acolo *botíş* pe lângă foc; cf. c i u c i u l í ş, c i u c i u l í t e.

BOŢOGÁŞ adj. 687 V, 692 III, 759 VI „neastâmpărat": Erau băieţi *boţogáşi* care ne fugăreau 692 III; cf. n ă z b ú c, n e î n ţ e l e g ú t, ş a r l ă u, z v ă p ă i ó ş i.

pl. *boţogáşi* 692 III, 785 VI.

v. LEXIC REG., I, p.34 (Gura Jiului), II, p.11 (Argeş), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v., LR, 1959, 6, p. 55 (Bucureşti) s.v.

BOŢOROÁGE s.f. pl. 819 VIb „năzbâtii, năzdrăvănii, boroboaţe".

var. *bosoroáge* s.f. pl. 785 VI; *bosoroábă* s.f. 854 VII.

v. SCRIBAN s.v. *boroboaţă*, LR, 1961, 1, p. 23 (Roşiori de Vede) s.v. *boţoroagă*; cf. ŞĂINEANU s.v. *boţorog*, GL. ARGEŞ s.v. *boţoroagă*, BĂRBUŢ s.v. *bosoroadă*.

BOU s.m. 1° 839 VI „plută la năvod pentru a indica echilibrul optim al acestuia": *Bóii* este astea două plute, de mărimea la o foaie de caiet aşa, una-ntr-o parte şi una-n alta, de tubgă, care astea ţine echilibru [năvodului]. 2° art. *de-a-n* ~ loc. adv. 792 A „de-a berbeleacul": [Lupul] a început să vie dăvale, pă coastă, *d-a-n bóu* aşa... a venit, aşa *d-a-n bóu* a venit dăvale, n-a mai mers pă picerele lui ... d-a berbeleaca; cf. b e s t e - g á l u l, c a p 3°, s t r ă v ă l e á c u l.

pl. 1° *boi* 839 VI.

2° cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v.

BOULÁŞI s.m. pl. 854 VIIIb dim. de la *bou*.

BOZÓCUL s. colect. art. 838 VIIb „impurităţile din boabele de grâu": [Dacă nu e curăţat] iese tot *bozócu*-n bob, nu iese grâu curat; cf. g o r g o z é n i i.

BRÁCURI s.n. pl. 839 VI, 853 VIIIb „scânduri plane pe o parte şi convexe pe cealaltă, tăiate de la marginea unui buştean; lătunoaie"; cf. ş o r í c i.

cf. DA (Mold.), CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *brac*, DM, DEX (reg.), COMAN, GL. (Năsăud) s.v.

BRADÓC s.m. 835 A „colac, înţepat de patruzeci şi patru de ori, care se face la sărbătoarea religioasă de la 9 martie; mucenic".

pl. *bradóci* 835 A.

cf. DA (Munt.) s.v. *brăduleţ*, TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Olt.), BĂRBUŢ s.v. *bradoş*, LEXIC REG., II, p.68 (Roşiori de Vede) s.v. *brados*.

BRÁDUL, ~*iepurilor* s. compus 700* „buruiană stufoasă; coada calului".

BRÁDURI s.n. pl. 681 IV, 746 VII „brazi": [La nuntă] să ducea la

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

biserică, cu *brádurì*, cu colăceri 746 VII.

v. GL. OLT. s.v.; cf. GL. DOBR., BĂRBUŢ s.v.

BRAGADIRÉNI s.m. pl. 808 VIa „locuitori ai comunei Bragadiru".

BRÁNIŞTE s.m. 1° 779 VIIb, 781 V, 782 V, VII, 783 III, V, VII, 784 V, VIIb, 785 V, 807 III, VII, 809 Va, 834 VIIa „cavaler de onoare (al miresei)": *Bránişte* să pune un băiat, un fel dă... nu ştiu cum să spune acuma, frate dă mână 783 III; cf. c ă l ţ ú n i , d e v e r í g ă , f r á t e 2°, s o ţ 2°. 2° pl. 808 VII, „invitaţi la nuntă ai mirelui şi ai miresei".

genit. art. *brániştelui* 1° 808 VII, pl. *brániştì* 2° 808 VII, 834 A.

BRÁNIŢĂ s.f. 726 VIb, 755 VIIb, 847 A, 850 VI, 857 VIII „mraniţă": Şi pă urmă să pune [pe teren] nişte *brániţă*, aşa-i spune, gunoi dân ăsta putrezit 850 VI; cf. b r ă n i ţ ắ u , m l ă j i ţ ắ u .

BRĂDÁC s.m. 721 A dim. de la *brad*.

BRĂDĂCÉL s.m. 731 VIII dim. de la b r ă d a c : Şi văz două arme rezemate de un *brădăcél*.

pl. *brădăcéi* 731 VIII.

BRĂDĂRÍŞ s. colect. 727 A „lemne de brad".

BRĂDĂRÍŢE s.f. pl. 752 VII „fete care participă la petrecerea din sâmbăta nunţii numită brad".

cf. DA s.v. *brădancă*, LEXIC REG., I, p. 40 (Gura Jiului), BĂRBUŢ, GS, 1937, p. 246 (Dolj) s.v. *brădeancă,* GL. OLT. s.v. *brădence*.

BRĂDÉNI s.m. pl. 814 V „tineri care poartă bradul la nuntă": [Mirele] intră la masă cu *brădénì* cu tot; cf. a j u t ó r 1°, b r ă d é ţ .

cf. DA s.v. *brădar*, TDRG s.v. *brădan*, LEXIC REG., I, p. 40 (Gura Jiului) s.v. *brădeancă*, GL.OLT. s.v. *brădence*.

BRĂDÉŢ s.m. 789 VII „tânăr care poartă bradul la nuntă"; cf. a j u t ó r 1°, b r ă d é n i .

BRĂGÁRI s.m. pl. 827 VI „bragagii".

cf. DA, TDRG (Mold.), CADE, (Mold., Bucov.) s.v. *bragagiu*.

BRĂNIŢẮU s.n. 755 VI, 838 Vb, VI „mraniţă"; cf. b r á n i ţ ă , m l ă j i ţ ắ u .

BRĂŢUÍM vb. ind. prez. 1 pl. 788 VI „strângem în cantităţi cât putem duce în braţe, facem braţe": Frunza, după ce să curăţă dân pom, o *brăţuiím* şi o lăsăm să să usuce.

v. LEXIC REG., II, p. 68 (Roşiori de Vede), GL. ARGEŞ s.v. *brăţui*.

BRĂZDÍCĂ s.f. 747 VIIb dim de la *brazdă* (de fân).

BRÂNCIUIÁLĂ s.f. 691 VI „îmbrânceală, îmbrâncire": Ne-am luat la *brîncuiálă* aşa, la joacă; cf. î m b r â n c i u i á l ă .

BRÂNZÁR s.m. 830 VIII „persoană care prepară brânza la stână; baci": Frate-meu ăla care a fost pân Dobrogea p-acolo, ăla era *brânzár;* rămânea la stână şi făcea brânză, făcea telemea; cf. c ă ş á r 1°.

cf. DA s.v.

BRÂNZORÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 759 Vb „mulge (oile) pentru a face brânză": [La noi, oile] nu le *brânzoréşte* [...] nu, nu ia laptele ca să facă brânză; cf. l ă p t ă r é ş t e 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BRÂU, *~des* s. compus 687 VI, *~în vals* s. compus 850 V „numele unor dansuri populare”.

BRE interj. 684 VI, 833 A, 845 III, V, VI, „formulă de adresare folosită drept marcă a respectului față de bătrâni sau de străini”.

v. DA (sud, Ban., aproape înv., fam.) s.v.

BRÉNIC s. 718 VIII „glonț la cartușul de vânătoare”; cf. b r o g h í n ă .

var. *breníchiul* s.n. art. 722 VIII.

BRENÍCHIUL v. *brénic.*

BREZĂIÉR s.m. 835 VIII „brezaie”.

BRÉZE adj. f. pl. 693 VII „viu colorate”.

cf. GL. ARGEȘ s.v. *breza.*

BRICEÁGĂ s.f. 827 A „briceag”.

BRIDOÁNE v. *blidónul.*

BRIȘCUIÁLĂ v. *drișcuiálă.*

BRIȘCUÍTUL s.n. art. 783 VI „acțiunea de netezire a tencuielii cu drișca; drișcuitul”; cf. d r í ș c a , d r i ș c u i á l a , z g â r i á t .

cf. LEXIC REG., I, p. 34 (Gura Jiului) s.v. *brișcui,* BĂRBUȚ s.v.

BROÁȘTINĂ s.f. 834 A „teren mlăștinos; mlaștină”; cf. b l á ș t i n ă , b ú r t ă 2°.

pl. *broáștine* 834 A.

BROBONOREÁM vb. ind. impf. 1 sg 848 VIII „treceam broboanele (boabele de struguri) prin ciur pentru a scoate mustul”: Un ciur cam cât intră buricu deștului [...] și-l puneam pe cadă [...] și eu numa *brobonoreám;* când făceam cu mâinile așa, cădea tot în cadă.

cf. GL. ARGEȘ s.v. *brobona.*

BROBOZÍCĂ s.f. 845 VII dim. de la *broboadă.*

BROGHÍNĂ s.f. 722 VIII „glonț la cartușul de vânătoare”: Când am pus pușca la ochi și când am tras în unu, drept i-a intrat [porcului mistreț] brenichiul p-aici așa, *brogínă,* așa să numește; cf. b r é n i c .

BRÓZBELE s.f. pl. art. 772 VIIIb, „bucățile mari de pământ; brazdele”: [Erau] *brózbile* aruncate ca loitra căruței [după explozia unei bombe]; cf. l ó b e 3°.

BRÚCE s.f. pl. 734 VI „șipci de dimensiuni mici, din care se fac lăzi”.

cf. DA (Mehedinți), CADE (Olt.), LEXIC REG., I, p. 48 (Turnu-Severin), BĂRBUȚ, LR, 1960, 5, p. 360 (Craiova) s.v. *brucă.*

BRUSTUCÁLĂ s.f. 748 V „gogoașă (din aluat)”: Noi le zicem *brustucálâ,* unii le spune [gogoși] turnate; cf. n a l a n g â t ă .

pl. *brustucále* 748 V.

BUBUIÁLĂ s.f. 846 V, VII, „acțiune de a b u b u i ”: [Boiangiul] le vopsea [dimiile] și le dădea și la *bubuiálă* nițel, la piuă să zicea VII.

BÚBUIE vb. ind. prez. 3 sg. 675 VII „bate (dimia) la piuă”: [Dimia] o *búbuie,* o bate la piuă; cf. p í u i e .

BUBULEÁZĂ, *se ~* vb. refl. ind. prez. 3 sg. 765 VIIa [despre săpun] „face bășici (la fiert)”: [Săpunul] să cunoaște când e gata, că vine

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

dă *să bubuleáză* pă deasupra; cf. z d r o b â n ț e á z ă .

cf. COMAN, GL. (Sălaj) s.v. *bubulat,* BĂRBUȚ s.v. *bubura.*

BUBULÍU adj. 818 A [despre pământul arat] „ridicat, proeminent".

BUBURÚZ s.m. 812 V „bucată mică de cărămidă (întrebuințată la construirea cuptorului de ars vase din ceramică)": [Cuptorul] este îngrădit cu pari, zidit cu cărămidă crudă, așa, și-acolo făcuți zis niște *buburúji* tot dă cărămidă.

pl. *buburúji* 812 V.

cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v.

BUCĂRÉII s.m. pl. art. 723 VII dim. de la *buci* (de cânepă).

BUCĂTĂRIOÁRĂ s.f. 779 VI, 788 VII dim. de la *bucătărie.*

BUCẮȚI s.f. pl. 747 V, 787 V „porții de carne fiartă sau prăjită": Dăm la vecini străchini cu mațe, cu pite, cu *bucắți*, cu ce este 787 V.

BUCĂȚIOÁRELE (6 sil.) s.f. pl. art. 704 V dim. de la *bucată.*

BUCẮȚURI s.f. pl. 805 VIII „bucăți": După asta să pune niște alte *bucắțuri* de material.

BÚCIM s. 724 VII „bucium": [Flăcăii] ieșea în muche și cânta, cu *búĉimu.*

v. DA, SCRIBAN (înv.) s.v. *bucium.*

BÚCIUMĂ vb. tranz. 1° ind. prez. 3 sg. 821 VIa „freacă, fricționează (calul transpirat) cu un șomoiog de paie": Să duce înapoi cu el, să duce acasă, îl *búĉumă* bine [pe cal], îl freacă bine cu paie. 2° part. 816 A „bătut": Trebuie *buĉumát* cățelu ăsta [ca să nu mai latre]; cf. b u ș - n é ș t e 3°, p o c é l i , t u f l e á s c ă .

2° part. *buciumát* 816 A.

2° cf. LEXIC REG., I, p. 76 (Vâlcea), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *bușuma,* LR. 1959, 5, p. 75 (Horezu) s.v. *bușumi.*

BUCLUCÓS adj. 751 VIIIa [despre grâu, orz etc.] „murdar, cu impurități": [După treierat] adunam orzu cel mai bun, cel mai *buclucós* îl dădeam la vite.

cf. DA (Trans.), CADE (Ban., Trans.) s.v. *bucluc,* ȘĂINEANU, s.v. *bocluc,* GL. DOBR. s.v. *bucluc.*

BUDURÓI s.n. 780 VIb, 816 VI, 862 VIII „tub, din lemn scobit, din ciment sau din piatră, care se bagă în pământ și ține loc de ghizduri la fântână": Băga *buduroáie* [la fântână], dă lemn, și punea ciment pe lângă pământ și *buduroáiele,* sălta *buduroáie* până când o făcea mare 768 VIIIa. Acuma a ieșit cu *buduroáie* dă țiment 862 VIII; cf. g h í z d u r i , ș t u b é u r i .

pl. *buduroáie* 768 VIIIa, 779 VI, 781 VI, 784 VI, 801 A, 811 VI, 816 VI, 832 VIIIa, 835 VI, 836 VIII, 841 VI, 856 VIII, 862 VIII.

cf. DA s.v. 2°, CADE (Olt.) s.v. 2°, BĂRBUȚ, LR, 1964, 1, p.77 s.v.

BUFĂNTÚRA s.f. art. 823 VII „partea bufantă la mâneca de cămașă țărănească".

BÚFĂRĂ adj. f. 835 A [despre o oaie] „de culoare cafeniu deschis".

pl. *búfere* 835 A.

cf. CV, 1951, 1, p. 35 (Roșiori de Vede) s.v. *bufur* .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BUHÁCI s. 673 VI „pădure măruntă şi deasă; desiş, hăţiş": [Ursul] vine prin *buháĉ*, tot aşa prin locuri dosite; cf. c r ă c ă r í ş , h ă g é t , h u g i , m l ă j ắ z i , r e d e ú ş , s c h í d ă , s t u r i c h í ş , t u - f i r í ş , ţ ă c ă r í ş .

v. LEXIC REG., II, p. 57 (Sibiu) s.v.; cf. DA (Mold., Trans., Bucov., Maram.), CADE (Mold., Trans.) s.v. *buhaş*, LEXIC REG., I, p. 75 (Vâlcea) s.v. *buhac*.

BULBURÚCI v. *bolboróci* 2°.

BULDÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 743 VI [despre apă] „bufneşte, ţâşneşte, năvăleşte": [La construcţia fântânii] când *buldéşte*, iese apa, îi scoţ apa, dau apa afară, iar pui piatră în de rându, iar mereu; cf. b u ş - n é ş t e 1°, ţ â s t e á .

cf. DA (Trans.) s.v. *buşdi*, CADE (Trans.) s.v. *bujdi*, SCRIBAN (Trans.) s.v. *bujdesc*.

BULGĂREÁLĂ s.f. 732 A, 752 VI, 844 A, 862 VIII, „acţiune de a bulgări pereţii unei case"; cf. b u l g ă r í t u l , g h i o n t ă i á l ă , g h i o n t e á l a , î m b o l d e á l ă , î m b o l d í t , î m b u l g ă - r e á l ă , î n f u n d á t 2°, î n g h i o n t ă r e á l a , î n g h i o n t e á l ă , t r â n t e á l ă 1°.

cf. DA s.v. *bulgări*, SCRIBAN s.v. *bulgăresc*.

BULGĂRÍTUL s.n. art. 836 VIII „acţiunea de a bulgări pereţcase"; cf. b u l g ă r e á l ă , g h i o n t ă i á l ă , g h i o n t e á l ă , î m b o l - d e á l ă , î m b o l d í t , î m b u l g ă r e á l ă , î n f u n d á t 2°, î n - g h i o n t ă r e á l a , î n g h i o n t e á l ă , t r â n t e á l ă 1°.

BULIHÁNIE s.f. 727 A, 734 A, „namilă": Văz o *bulihánie* de urs, da mare de tot, şi mânca căpcălani, brusturi d-ăia 734 A; cf. j a r c ắ l , j a r c ắ u , n ă t ă b ắ z ă .

cf. COMAN, GL. (Tutova) s.v. *bulihănos*, GL. ARGEŞ s.v. *budihanie*.

BULIMÁC s.m. 1° 731 VIII, 734 A, 743 A, 744 A „stâlp de susţinere sau grindă de lemn întrebuinţată la casă, la porţi etc.; bulumac". 2° în expr. *rămânea* ~ 731 VIII „stătea nemişcat; împietrea"; cf. a m o r t á t , î n m é r i e .

1° v. GS, 1929–1930, p.129 (Prahova) s.v.; cf. DA, CADE, SCRIBAN s.v. *bulamac*, DM s.v. *bulumac*, BĂRBUŢ s.v. *bulmac*.

BULZULÉŢE s. pl. 686 V „felii de pâine date de pomană după înmormântare": Trei zile, în fiecare dimineaţă omu tămâie în casă şi-mparte câte nouă felii dă pâine la nouă femei sau oameni; astea să spune *bulzuléţe*.

cf. CADE (Olt., Trans.) s.v. *bulz* 6°.

BUMBÁR s. 832 VI „ştiulete mic, nedezvoltat": La noi, aici, la porumb, ala care-i mai mic, noi îi zicem *bumbár* ; cf. c o c o l ó ş , g l o j d á r u l , g o g o l á n i .

BUMBĂLÁU s. 697 VII „bumbac nemercerizat, de calitate inferioară": Era odată *bumbălắu* d-ăla grosu, dezlânat, cum să spunea [...] ca un fel de vată toarsă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BUMBÉȘTE vb. ind. prez. 3. sg. 772 VI [despre vița de vie] „înmugurește": O punem primăvara [vița de vie]. Când vedem că *bumbéște* căpușa, nu trebuie să umblăm la ea.

BÚMBUL s.m. art. 732 VII „nasturele".

v. DA, CADE (Mold., Trans., Bucov.), TDRG, ȘĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Mold., Trans.), DM, DEX (pop.) s.v. *bumb.*

BÚNĂ adj. f. 1° 765 VIIb, 767 VII, 780 V, 806 VII „sănătoasă, validă, în putere": [În tinerețe] eram și eu mai *búnă,* eram și eu... păi cum să stai toată ziua [de lucru] 806 VII; cf. b u n i c é i , n e b o l n á v . 2° pl. 846 VII [despre dimii] „de calitate superioară, țesute mai des (în opoziție cu s o b u n e și m i s t r e ț e)". 3° pl. în *cáse ~, famílii ~* 816 V „cupluri conjugale neștirbite și nerefăcute": *Famili̮i búne,* cum s-ar zice; să nu fie văduvi sau să fie de-a doua oară; bărbat de-a doua oară sau femeie de-a doua oară; numa *case búne;* cf. î n t r e á g ă . 4° în expr. *da în ~* 832 VIIIb, *dădeá în ~* 867 VIII „era de acord, (se) învoia". 5° în expr. *am dat în de ~* 815 VII „am făcut să spere, am lăsat să se înțeleagă că sunt de acord".

BUNGHINÁM *mă ~* vb. refl. ind. impf. 1 sg. 849 V „migăleam": Toată ziua *mă bunginám* și alegeam, c-am băgat războiu și le-alegeam [șervetele]; cf. b o c é ș t i , b o g h i s é ș t i , m i g o r o ș é ș t i , p i g u l e á m 1°.

var. *ne bonghineám* vb. refl. ind. impf. 1 pl. 695 VII.

v. GS, 1931–1932, p.119 (Gorj) s.v. *bunghini;* cf. DM, DEX (reg.) s.v. *bunghini,* SCRIBAN (sud) s.v. *bunghinesc,* GL. ARGEȘ s.v. *îmbunghini,* BĂRBUȚ s.v. *bunghi,* Arh., 1912, 1 (Buzău) s.v. *bunghinesc.*

BUNICÉI adj. m. pl. 777 VII „sănătoși, în putere"; cf. b ú n ă 1°, n e b o l n á v .

BÚNURI s.n. pl. 748 V, 750 V „produse de calitate; bunătăți": Tot numa *búnuri̮* îți trebuie și la ele [=prăjituri]: și miroase, și ouă 748 V.

cf. GL. ARGEȘ s.v. *bun.*

BURACLÁ s.f. 848 VIII, 850 VIII „nutreț verde, constând din porumb furajer (amestecat cu ovăz, borceag, mazăre)".

cf. DA, SCRIBAN s.v.

BURĂTÓRUL s.n. art. 702 VIb [în terminologia mineritului] „bățul cu ajutorul căruia se burează într-o mină".

BURDÚFI s.m. pl. 823 VII „câlți (de cânepă)": *Burdúfi,* că așa să zicea, *burdúfi̮* d-ăia, făceam fuior iar și ala, o trăgeam [cânepa] pentru urzeală, de preșuri; cf. c i u p i , c i u t á c 2°, c i ú t u r i , m ă r u n - t á i 1°, ș t i m , z g r é b e n i 1°.

BURDUȘÉL s.m. 812 V „pernă mică (rotundă sau pătrată)".

pl. *burdușéi* 812 V.

BURECHEÁZĂ v. *buricát.*

BURÉȚI s.m. pl. 703 V, 705 V, 791 V, 799 V „ficați și plămâni; măruntaie": [Porcului] îi scotea mațele d-acolo, ăștia... *buréți̮i,* cum să zice la noi, ficații și cu bojogii 791 V; cf. m ă r u n t á i u r i l e .

cf. LEXIC REG., I, p. 48 (Turnu-Severin), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ, s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

BURFÉIUL s.n. art. 685 VIIb „cecul (la porc)"; cf. b á b ă 5°, b u r t ó i 1°, c h e a g, c h í ş c ă 3°, f u n d á c, f u n d á n u l, f u n d ă r ắ u l, f u n d ă r é ţ u l, f u n d ă r ó i, f u n d ắ u, f u n - d é i u l, f u n d ó i, f ú n d u l, m a ţ 2°, m o ş 1°, t ă g ấ r ţ ă, t e s á c, t r á i s t ă 1°, t r ă i s t ó i u l, t r ă i s t ó r, t r ă i s t ú ţ a 1°, u n c h i á ş u l.

cf. CADE (Ban.) s.v. *burfă*.

BÚRFELE s.f. pl. art. 826 VIIb „boarfele"

BURFUIÁ vb. 1° ind. impf. 3 pl. 826 VIIb „scotoceau, cotrobăiau": [În timpul războiului, turcii] umbla şi *burfujá* şi vai de lume. Lua burfele, ce găsea; cf. c o t o r o í n d. 2° refl. conj. prez. 3 sg. 783 VI „să se năruie, să se surpe": *Să nu se búrfuje* pământu, ca să apuce cetăţeni jos, să-i omoare. 3° var. ind. impf. 1 pl. 848 VIII [la treieratul cu cai] „întorceam spicele, pe arie, ca să se separe paiele de boabe": Şi după ce grohoia [grâul] bine, îl mai întorceam cu o lopată, aşa dă jur împrejur, îl *b^{u}orfăjám;* cf. î m p ă i á m 2°, p ă i á.

var. 3° *borfăiám* vb. ind. impf. 1 pl. 848 VIII.

1° cf. DA s.v. *burfui,* CADE (Ban.), SCRIBAN (nord), BĂRBUŢ s.v. *burfăi.*

BURHÁI, *~ de ploáie* loc. subst. 816 A, 818 A, 851 VIII „aversă": Ne dusesem la câmp şi a venit un *burháj dă ploáje* 851 VIII.

cf. DA (Ţara Oltului) s.v. *bură,* SCRIBAN (Munt., Mold.), DM, DEX (reg.), LEXIC REG., II, p. 48 (Făgăraş) s.v. I, p. 34 (Gura Jiului), BĂRBUŢ s.v. *burfai.*

BURÍC s.n. 863 V „rămăşiţă din caşul frământat, care nu încape în tipar (la prepararea caşcavalului)".

cf. GL. ARGEŞ s.v. 3°.

BURICÁT, *am ~* vb. tranz. 1° ind. pf. c. 1 sg. 721 VIIb „am legat buricul (noului născut)": Şi eu *am buricát,* vreo trei [copii] *am buricát.* Îl leagă frumos. 2°. ind. pf. c. 3 sg. 827 VIII „ a ridicat, a îngrămădit (pământul)": A fost întins pământu şi l-a mai strâns, l-*a* mai *buricát;* cf. a l b i é z i.

ind. pf. c. 3 sg. *a buricát* 2° 827 VIII.

var. 2° *se burecheázā* vb. refl. ind. prez. 3 sg. 811 A.

1° v. BĂRBUŢ s.v. *burica;* 2° cf. DA s.v. *buric,* TDRG (Munt.), SCRIBAN (pop.), ŞĂINEANU s.v. *buricat,* GL. ARGEŞ s.v. *burica.*

BURICÉLUL s.n. art. 752 VII, 837 V dim. de la *buric.*

cf. DA (Suceava) s.v. *buric.*

BURIŞOÁRĂ s.f. 817 VIII dim. de la *bură;* cf. b u r u l í ţ ă.

BURLÚC s. cu val. adv. 673 V, 701 VII b „buluc, grămadă": [Oile] ni le strângeam *burlúc,* iar ne mai jucam şi noi 701 VIIb; cf. h a r a - m ú c e, v â j d ó c 2°.

v. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, s.v.; cf. LEXIC REG., II, p. 20 (Argeş) s.v.

BURTÁN s.n. 1° 759 Vb, 767 V, 769 V, 770VIIb, 774 V, VIIb, 776 V, 779 V, 783 VII, 794 V, 803 V, „stomac (la porc)": Şi *burtánu* ăla, porcu are un *burtán* mai măricuţ, ăla mi-l fac tobă 769 V; cf. b á b ă 3°,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

burticán 1°, cartabóş 3°, chíşcă 1°, moáşă 1°, tráistă 3°. 2° 759 Vb, 765 V, 774 V, VIIb, 776 V, 780 V, 783 VII „tobă preparată în stomacul porcului"; cf. bábă 4°, búrtă 1°, burticán 2°, chíşcă 2°.

1°, 2°, v. GL. OLT. s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v.

BÚRTĂ 1° s.f. 672 III, 673 V, 840 VII „tobă preparată în stomacul porcului"; cf. bábă 4°, burtán 2°, burticán 2°, chíşcă 2°. 2° ~ *de vacă* loc. subst. 817 II „loc mlăştinos; mlaştină"; cf. bláş-tină, broáştină.

1° v. GL. OLT. s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v.; 2° v. LEXIC REG., I, p. 40 (Gura Jiului) s.v.

BURTICÁN s.n. 1° 784 III, 800 V „stomac (la porc)": Stomacu, *burticán*, cum îi spunem noi, se umple cu şorici, cu ficat şi se fierbe cu totu şi se pune pe urmă la presat 784 III; cf. bábă 3°, burtán, cartabóş 3°, chíşcă 1°, moáşă 2°, tráistă 3°. 2° 804 VII „tobă preparată în stomacul porcului": Burta o facem *burticán*; cf. bábă 4°, burtán 2°, búrtă 1°, chíşcă 2°.

v. GL. OLT. s.v. 2°, LR, 1960, 2, p.19 (Craiova) s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v.

BURTÓI s.n. 1° 758 V „cec (la porc)"; cf. bábă 5°, burféiul, cheag, chíşcă 3°, fundác, fundánul, fundărául, fundăréţul, fundărói, fundáu, fundéiul, fundói, fúndul, maţ 2°, moş 1°, tăgârţa, tesác, tráistă 1°, trăistóiul, trăistór, trăistúţa 1°, unchiaşul. 2° var. 759 Vb „toba (preparată în cecul porcului); cf. babíc, cartabóş 1°, moş 2°, tráistă 2°, trăistúţa 2°.

var. *burţóiul* s.n. art. 1°, 2° 759 Vb.

2° v. GL. OLT. s.v. 2°, BĂRBUŢ s.v.

BURTUCÁLĂ s.f. 707 VIII, 709 V, 714 V, „rest nefolosit (după fierberea fructelor pentru prepararea ţuicii, a cojilor de nucă pentru vopsit, a săpunului)"; cf. mătrăgúnă.

cf. DA s.v. *burduf.*

BURŢÓIUL v. *burtoi* 1°, 2°.

BURUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 809 VIII „pliveam, curăţam de buruieni": Unde era buruieni, le mai şi *buruiám*, sigur; cf. jumuleám, privéşte 1°.

cf. GL. DOBR. s.v. *buruiască*

BURUIÁŞ s.n. 735 A „butoiaş".

cf. DA, CADE s.v. *buriu*, TDRG, SCRIBAN (Munt.), GS, 1929–1930, p.129 (Prahova), BĂRBUŢ s.v. *buriu.*

BURULÍŢĂ s.f. 692 VI dim. de la *bură:* Era o *burulíţă* de ploaie măruntă; cf. burişoáră.

BUŞÉŞTE v. *buşnéşte* 4°.

BUŞITOÁRE s.f. 695 II „pocnitoare (cu carbid)": [Copiii] aveau o *buşituáre* dă asta, o ţeavă mare; băga carbitru şi cu o cârpă mare o astupa.

BUŞNÉŞTE vb. 1° ind. prez. 3 sg. 799 V [despre lichide] „răbuf-

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

neşte, ţâşneşte": Şi mai *bujnéşte* câte un pic leşia în săpun; cf. b u l d é ş t e , ţ â s t e á . 2° ind. pf. s. 3 pl. 775 VII „năvăliră, dădură buzna": Când a ieşit tata acolo, a ieşit pă poartă la şosea, *a buşnít* lupu peste el 792 VII; cf. î m b u f n e á m , n ă g r ă b í t , p o r b o t í t . 3° tranz. ind. impf. 3 sg. 784 VIII „lovea, bătea, buşea": Pe care nu-i prindea, se ducea acasă şi ... mai *buşneá*, mai bătea ceva, le da drumu; cf. b ú c i u m ă 2°, p o c é l i , t u f l e á s c ă . 4° var. ind. prez. 3 sg. 815 A „încolţeşte, iese la suprafaţă": Că [porumbul] până nu-i dă vâna să să ducă în pământ, el nu *buşéşte* afară; cf. î n s e m n e á z ă 2°.

2° ind. pf. s. 3 pl. *buşníră* 775 VII, pf. c. 3. sg. *a buşnít* 791 A, 792 VII; 3° ind. impf. 3 sg. *buşneá* 784 VIII.

var. 2° *a bâşnít* vb. ind. pf. c. 3 sg. 823 A; 4° *buşéşte* vb. ind. prez. 3 sg. 815 A.

1°, 2° v. CADE (Olt.), BĂRBUŢ s.v. *bujni;* cf. DA (Trans.) s.v. *buşdi,* LEXIC REG., I, p.34 (Gura Jiului), GL. ARGEŞ s.v. *bujni,* LEXIC REG., II, p. 20 (Vâlcea) s.v. *bâşti.*

BÚŞUL s.m. art. 708 V „sculul de lână"; cf. c á n u r ă .

cf. DA (Trans.) s.v. *buş.*

BUTÁC s.m. 700 III, 702 VIb, 712 VI, 746 VI, 773 VIa, 791 VI, A, 843 VI „butaş la viţa de vie": Am ales o mie de *butáči* care să aibă ... *butácu* cel puţin trei-patru noduri 791 A; cf. c i o á t ă 1°.

pl. *butáci* 691 VI, 700 III, 702 VIb, 712 VI, 773 VIa, 791 VI, A.

BUTĂCEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 783 VIII „îngropam în pământ (viţa de vie), încolăcind toată tulpina portaltoiului şi lăsând la suprafaţă altoiul".

cf. GL. DOBR. s.v. *butăcesc.*

BÚTIE (3 sil.) s.f. 821 A „ovar (la floarea de grâu)".

BUTÓI s.n. 742 VI „căptuşeală de scânduri în interiorul fântânii"; cf. g h i z d e á l ă , m á s ă 4°, t r o n 2°, t r o n i ş ó r , v i s t e r í e , v í z d u r i .

BUTÚC s.m. 1° 793 A „dispozitiv metalic (la plug) care reglează lăţimea brazdei". 2° 674 V „bucată mare de carne de porc (în opoziţie cu p e c i e); şold: Când o taie, zice „mă", zice, „hai să peciuim carnea aia!" Că ea o taie *butúči*, de-ăia, cu picior cu tot; cf. b ú t u l 3°, s p e t í i l e .

pl. 2° *butúci* 674 V.

1° cf. DA s.v.

BUTUCÉI s.m. pl. 839 VI „butaşi de viţă de vie cărora le-au dat rădăcini": [Viţa de vie] era bună, c-avea rădăcină; şi la aia-i spunem ... *butucéi* sau mustăceri; cf. m u s t ă c é r i .

cf. DA s.v. *butuc.*

BUTUCÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 847 A, 855 VIII „înmulţeşti viţa de vie cu b u t u c e i ": Luai o coardă de la ălălalt [butuc] şi o duceai pân pământ aşa şi puneai pământ pe ea acolo aşa. Şi coarda aia îşi făcea, dân nodurile alea, îşi făcea rădăcină [...] O altoieşti sau o *butucéşti* 855 VIII; cf. m ă r t ă c e á m .

BÚTUL s. 1° m. art. 851 VIII „tulpina". 2° var. pl. art. 736 VII

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

„cioturile": [Gogoașa de mătase] o pui în tuci cu apă ... și bagi o crăcuță de cătină, să aibă buturoiașe așa multe. Se agață toate firișoarele alea de *búturele* alea; cf. c i t i r é g i , c l e á n c u r i , ș t e a p 1°. 3° var. m. 785 V, 805 V „șold (la porc)": Picioarele [porcului] câte patru să scoate dă la *búture* și rămâne decât osu cu toată carnea și la alea-i zice *búture* 754 V; cf. b u t ú c 2°, s p e t í i l e . 4° var. m. 828 VIII „cotor (la snopii de trestie întrebuințați la acoperirea caselor)": *Búture* [este] partea mai groasă dă jos a snopului de trestie.

pl. art. *búții* 3° 754 V.

var. *bútur* s.m. 3° 785 V, 805 V; *búture* s.m. 3° 785 V, 4° 828 VIII; pl. *búturi* 3° 785 V, 4° 828 VIII, art. *búturele* 2° 736 VII.

3° v. SCRIBAN (Munt.), GL. ARGEȘ s.v., LEXIC REG., I, p.28 (Băilești), BĂRBUȚ s.v. *butur*, B. Ph., 1939, p.211 (Gorj) s.v. *buture;* cf. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU, DM, DEX s.v.; 4° cf. DA s.v., LEXIC REG., I, p.28 (Băilești) s.v. *butur.*

BÚTUR v. *bútul* 3°.

BÚTURE v. *bútul* 3°, 4°.

BUTUROIÁȘE s. pl. 736 VII dim. de la b u t u l 2°.

BUZOIÉL s. 737 VI, VIIb, VIIIb „izvor, pârâiaș" cf. b â r â c e , c i ș m e á .

cf. SCRIBAN (Munt.est) s.v. *buzăiel.*

CABANÍSTĂ s.f. 671 III, 672 III, 674 V, 724 A „femeie care gospodărește la cabana muncitorilor forestieri".

CABZĂURI s.n. pl. 732 A „lemne, butuci pe care alunecă rotilele r ă z b o i u l u i (la ferăstrăul de apă)": Și mergea pe două lemne rotilele alea ale războiului, făcute drept așa la cumpănă, cioplite drept, care se chema *cabzắᵘurị*.

CADRÁM vb. ind. impf. 1 pl. 702 VIIb „încadram": Noi, fetele, *cadrám* cu pachetele alea de mâncare, cu ouă și cu cozonaci ... și *ne cadrám* cu ei așa la masă și luam masa.

refl. ind. impf. 1 pl. *ne cadrám* 702 VII b.

CÁDRĂ s.f. 1° 861 VI „cadă (de baie)". 2° 772 VII „vas de metal, emailat, pentru conservat untură sau carne prăjită".: Uite, avem o ... *cádră*, aia plină de untură; cf. d a m i g e á n ă , g a m é l ă 2°, g á r n i ț ă .

CAFTÁLUL s.n. art. 708 VI „bucata scoasă din trunchiul unui copac când se face o tapă": Se taie cu drujba două tăieturi în partea unde vrea să dea arborele, copacul, două tăieturi cam la ... șapte, opt centimetri una de alta la rădăcină jos și scoate *caftálu* ăla dintre tăieturile astea; cf. t á l p ă 2°

CAIÁUA, *picat cu* ~ v. *pici* 5°.

CÁIZER s.m. 829 VIII „împărat".

CAL s.m. 1° 719 VIIIb „lemn lung, la coama casei, între vârfurile căpriorilor": Se pune trei popi, pe popi se pune, zis pe țărănește, un *calᵘ;* cf. c ă l ă r á ș 2°, c o á r d ă , c o r d á r u l 1°, i s t ú m . 2° 862 VIII „nume dat snopului pus în vârful clăii, cu spicele în jos, răsfirate în patru

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

părţi; popă”: Ăla să numea *cálu* că era călare pă toţi, pă toţi snopii. 3° 842 II „număr de zece puncte marcate în jocul de copii z d r e c h e a ”: Şi se joacă pe beţe, iar zece beţe formează un *cal.* 4° pl. 853 VI, VIIIb „scânduri pătrate (în număr de patru) care, mişcându-se pe un ax, ajută la introducerea snopilor în batoză”. 5° *în ~ de rege şi ~ de prinţ* 842 II „nume al unui joc de copii”.

pl. *cai* 2° 842 II, 4° 853 VI, VIIIb.

2° v. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.; 1°, 4° cf. DA s.v. I. 2°; 2° cf. DA s.v. I. 2°; 3°, 5° cf. CADE s.v.

CÁLCĂ vb. 1° ind. prez. 3 sg. în expr. *(mă) ~ légea* 839 VIII „sunt obligat, sunt constrâns de legislaţie”. 2° conj. prez. 3 sg. în expr. *să cálce ápa* 865 II „să se menţină, înotând din picioare, la suprafaţă, fără a avansa”: S-a găsit un doctor care era aici aşa, ştia să *cálĉe ápa* şi l-a găsit [pe înecat]. 3° part. f. pl. 675 VII [despre ouă] „cu plod”. 4° part. f. 829 A [despre scânduri] „cu marginile cioplite pentru a se îmbina între ele”.

part. f. *călcátă* 4° 829 A, pl. *călcáte* 3° 675 VII.

1° cf. DA s.v. *călca* III. 1° d; 2° v. DA s.v. IV. f.; 3° v. DA s.v. *călca* IV. 4°c.

CÁLE s.f. 1° 675 V, 680 V, VIIIa, 685 VIIa, 686 V, 688 III, V, 689 V, 6 91 VII, 694 V, VI, VIIa, b, 695 V, VII, 696 VII, 698 VIIa, 701 VIIb, 706 Vb, VII, 707 III, VII, 708 VII, 722 VII, 757 IV, V, 759 Va, b, 761 V, 762 V, 765 III, 766 VII, 767 V, 769 III, 770 V, 771 Va, b, 773 III, 774 VIIb, 776 V, 778 V, 779 V, VIIb, 781 VII, 787 VII, 788 V, VII, 790 V, VII, 791 V, 792 VII, 793 III, VII, 796 V, 797 VII, 800 IV, 803 V, VIIc, 807 VII, 808 VII, 816 VIIb, 817 III, VII, 821 V, 823 VII, 828 III, 831 VIIc; art. *~ d-a-ndărătele* 766 VII; *~ ínáltă* 759 Va, b, 762 V, 765 III, 767 V, 770 V, 773 III, 774 VIIb, 776 V, 778 V, 779 V, VIIb, 781 VII, 787 VII, 788 VII, 790 V, 791 V, 792 VII, 793 VII, 797 VII, 803 VIIc, 817 III, VII, 821 V, 823 VII, 828 III; *~ (î)ntoársă* 689 V, 761 V, 769 III, 771 Va, b, 788 V, 790 VII, 796 V, 800 IV, 803 V, 807 VII, 816 VIIb; *~ máre* 680 V, VIIa, 694 V, VIIb, 695 V, VII, 696 VII, 698 VIIa, 706 Vb, VII, 707 III, VII, 708 VII, 757 IV, V; *~ mirései* 831 VIIc; *~ primară* 685 VIIa, 691 VII, 694 VI, VIIa, 701 VIIb, 722 VII, 808 VII; *~ vale* (a) 675 V, 686 V, 688 III, V „prima vizită pe care, conform tradiţiei, o fac tinerii căsătoriţi, după nuntă, părinţilor sau naşilor”: Pe *cálẹa-náltă* se duce cu plocon şi d-acilea se duce la socri întâi, d-acilea se duce la naşi, tot aşa pe *cálẹa-náltă* 693 VII. Pleca gătiţi amândoi cu coşu cu plocon, se ducea pe *cálẹa máre* la părinţi 695 VII. Cu un colac la părinţi acolo, o dezlegare, *cálẹa mirési*, că nu se duce pân-atunci la părinţi 831 VIIc. Joi se duc la părinţii fetei, se zice că se duce pe *cálẹa-vále* 688 V; cf. *i e r t ă c i ú n e* 4°, î m p ă c ă c i ú n e 2°, î n t o r s ú r i 2°. 2°art. în *~ máre* 694 V; *~ primáră* 694 VIIa „drumul pe care îl fac mirii, înainte sau după nuntă, la oraş, pentru cumpărături”.

1° v. DA (reg) s.v. *primar* [1], TDRG (pop.) s.v.4°, 5°, CADE (Olt.), SCRIBAN, GL.OLT.,GL.DOBR., LR, 1959, 2, p. 51 (Argeş) s.v.; cf. DA s.v. *alb* 4°, TDRG (înv.) s.v. 3°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CÁLFA s.f. art. în expr. *erá* ~ 864 VII „era cineva, era grozav": La nunta noastră a fost patru mese şi strânsese vreo şaptezeci de lei. Când strângea treizeci de lei *erá cálfa* [...] era cineva.

CALÍC adj. 1° 678 VIIIa [despre om] „rău la suflet". 2° 762 VII, 821 A [despre un animal] „lacom".

1° v. BĂRBUŢ s.v.; cf. DA (rar) s.v. 5°, SCRIBAN (Munt.), LEXIC REG., I, p.76 (Vâlcea), GL. ARGEŞ s.v.

CALIFÓNIA s. f. art. 829 VIb „soi de pătlăgele roşii de California ".

CALISTÉRĂ s.f. 835 A „săpăligă"; cf. c h í r c a[1] .

pl. *calistére* 835 A.

cf. DA, SCRIBAN (Mold.) s.v. *calistir*, LEXIC REG., I, p. 76 (Vâlcea) s.v. *calistră*, II, p. 68 (Roşiori de Vede) s.v. *carastelă*, BĂRBUŢ s.v. *calostire*.

CALOIENÍCĂ s.m. 755 III, V „caloian"; cf. c o l o i á n , i é n e , i e n í c ă , m á m a 3°, m u m u l í ţ ă , p é t r e , s c a l ó i 1°, t á t a 2°.

CALOIENÍŢĂ s. f. 755 V, 838 Va „pereche feminină a caloianului"; cf. c o l o i ţ a .

cf. GL. DOBR. s.v. *caloiţă*.

CAMÁN s. 736 II „nume al unui joc de copii".

CAMANEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 736 II [la jocul de copii c a m a n] „scuipă în locul fixat dinainte, pentru a arăta că a câştigat".

CÁMĂNĂ s.f. 839 VI [la pescuit] „funie groasă şi rezistentă cu care se trage năvodul": Şi trece doi oameni, unu-n ciocu la o barcă, unu-n ciocu la o barcă, şi trage unu, trage pluta, şi unu trage *cámăna*.

cf. DA, SCRIBAN s.v.

CAMIZÓN s.n. 832 A „bluză de stambă sau de stofă subţire, cu talia foarte sus şi cu bască largă, purtată mai demult de femei"; cf. m a t i n í u .

pl. *camizoáne* 832 A.

var. *carmizoále* s.n. pl. 831 VIIIb.

c.f. DA, CADE, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v. *camizol*, TDRG s.v. *camision*, SCRIBAN s.v. *camizolă*.

CAMPIÓNUL (4 sil) s. n. art. 853 II „numărul de puncte cu care se poate câştiga la unele jocuri de copii".

CANADIÉNE s.f. pl. 675 VI „ferăstraie mecanice"; cf. b á n z i c , c i r c u l á r u l , d r ú j b ă .

CANARÁLE s.f. pl. 673 V „grupuri, cete": Şi d-aci [colindătorii] se-mmpart în trei *canarále*; cf. b á n t ă , ş l e á t c ă , s v e u .

v. DA s.v. 3°, SCRIBAN (Munt.vest), GL. ARGEŞ s.v. *canara*.

CANCIÓG s.n. 707* „sită, strecurătoare de metal": [Prunele fierte] le strecor aşa printr-un *cancóg* sau sită deasă.

cf. DA s.v. *canceu*, TDRG s.v. *canciuc*, CADE, SCRIBAN, DM, DEX, GL. ARGEŞ s.v. *cancioc*.

CANÍU adj. 823 VII, A „zăpăcit, aiurit, candriu": Omu ăla a rămas *caníu* aşa [...] zăpăcit aşa A; cf. a m e g í t , m e c e á c ă n ă , m e l c í e , t ú i e r ă , v ă l m ă t ă c í t ă .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA, CADE s.v., SCRIBAN (Munt. fam.), ŞĂINEANU (fam.) s.v. *candriu.*

CÁNTĂ s.f. 1° 836 V „cană mare". 2° 845 VIII „găleată"; cf. v á d r ă 1°, v i d r o á n ă .

pl. 1° art. *cắnţile* 836 V.

1° v. DA (Ban., Trans. de vest), CADE (Ban., Maram.) s.v.; cf. GL. OLT. s.v.; 2° v. SCRIBAN (Ban., Olt.) s.v.

CÁNTURI s.n. pl. 727 V „adâncituri, şănţuleţe, crăpături (în pământ)".

cf. SCRIBAN s.v. *cant.*

CÁNURĂ s.f. 693 VII, 697 V, 711 VII, 714 V, 715 Vb, VII „jirebie, scul": [Lâna] ne-o aduce aşa *cắnuṛ*, da, depănată şi le facem noi gheme. Le ţinem pe mână şi le deşirăm noi 697 III; cf. b ú ş u l .

pl. *cắnuri* 675 VII, 697 III, V, VII, 710 VII, 714 V.

CAP s. n. 1° 768 III, VII „legătură (de lemne) transportată pe cap sau în spate": Am adus un *cap* de lemne de la pădure; o spinare cum s-ar spune III; cf. c r ó s n i e , p r ắ z n e . 2° *de-a peste* ~ loc. adv. 696 VIIIb, pl. art. *de-a-n* ~ loc. adv. 785 II, 821 VIa, 830 A, 831 IV „de-a berbeleacul, peste cap": S-a dat de trei ori *de̯-a-n cápetele* şi s-a făcut un porumbel 785 II; cf. b e s t e g á l u l , b o u 2°, s t r ă v ă l e á c u l . 3° 808 VII, 809 V, 845 VII, 851 VII, 863 VII, 868 VII, 869 VII „colac dat de pomană la înmormântare sau la parastase": [La pomană] face o prescură şi un *cap* 868 VII. Îi face *cápete* coapte-n cuptor 738 VII; cf. c ă p e ţ é l 1°. 4° 719 VII, 783 VII, 808 VII, 827 VII, 832 VII, 868 VII; ~ *de ţărấnă* 774 VII, 779 VIIc, 785 VIIb, 803 V, 805 VIII, 828 VII, 862 VII; ~ *slóbod* 815 V; art. ~ *de la ţărấnă* 837 V „pomană la înmormântare sau ulterior, la termene fixe": La trei zile-i făcea [mortului] *cápu de ţărínă*, c-aşa-i spunea, *cápu de ţărínă* 862 VII. Să face pomeni, îl pomeneşte pe mort de trei zile, îl pomeneşte de nouă zile, îl pomeneşte de trei săptămâni, d-aci dă şase îi face p-aia marea, face *cápete*, cinci, şase *cápete* 808 VII; cf. ţ ă r â n ă 1°.

pl. *cápuri* 1° 769 III; *cápete* 2° 785 II, 821 VIa, 830 A, 831 IV; 3° 808 VII, 863 VII, 869 VII; 4° 728 VII, 862 VII; *poártă* ~ v. *poártă.*

var. *cápăt* s.n. 3° 697 VII, 730 VII, 748 VII, 755 VIIa, 860 VII; 4° 699 VII, 710 VII, 718 VII, 728 VII, 860 VII; pl. *cápete* 3° 707 VII, 708 Va, b, VII, 729 VIIb, 732 VII, 748 VIIa, 752 VII, 858 VIIb; 4° 718 VII, 726 Vb, 729 VIIb, 732 VII, 736 VII, 738 VII, 740 VII, 808 VII; *scápetele, de-a-n* ~ loc.adv. 2° 750 IIa, b, 863 II.

3° v. DA s.v. VI. 8°, SCRIBAN (Munt., Mold.) s.v. *călăvie,* GL. DOBR. s.v. *capăt;* cf. TDRG, ŞĂINEANU, GL. ARGEŞ s.v., LEXIC REG., I, p. 90 (Făgăraş) s.v. *capete* 2°, CV, 1949, 6, p. 30 (Ialomiţa) s.v. *capăt.*

CAPÁC s.n. 1° 824 V „fund de lemn (pentru mămăligă)": [Mămăliga] o punem pe masă, pe *capác* şi o mâncăm cu mâncare; cf. d o g , f u n d ă t o á r e . 2° 698 VI, 702 VIa, 796 VIIIa, 818 VI „acoperiş (la casă)". 3° 688 A, 739 VIII, 837 VI „totalitatea şipcilor bătute pe căpriori

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pentru a susţine tabla pe acoperiş": Deasupra se puneau grinzi, cum se spunea atuncea, uşi, stâlpi şi pe urmă urma *capácu* 688 A; cf. c ă p ă c e á l ă , l ă s t ă r e á l ă .

pl. 3° *capáce* 711 VI, 805 VIII, 835 VI.

CAPACÍTE adj. f. pl. 808 V [despre construcţii] „acoperite, învelite"; Solariile *capacîte* aşa cu ciolofane d-astea cum sunt.

CAPARẮM vb. ind. prez. 1 pl. 688 VI „cuprindem": Am pus un motor acuma care trage apă din râu [pentru irigaţii], da totuşi nu *caparắm* toată cultura care trebuie udată.

CÁPĂT s.n. 803 V, 827 VI „cap": Băiatu administratorului a repezit un furcoi în *cápătu* lu preşedintili frontu plugari 827 VI. După ce tăiem mielu, îi tai *cápătu*-ăla cu lâna lui zis 803 V.

CÁPIA, *ardéi* ~ s. compus 829 VIb „soi de ardei gras, de formă alungită"; cf. c ă p r é s c , c o á r n e 2°, p ă s t á i e 1°.

var. *cápiu* (2 sil.) 764 A.

CAPITÁL s.n. în expr. *să príndă de* ~ 800 IV „să ia în serios": Maică-sa nici nu şi-a dat ei pân cap, ce, dacă i-a zis o vorbă, gata, el *să príndă de capitál* să se supere pe ea ?

CÁPIU v. *cápia.*

CAPÓRTUL s.n. art. 783 VI „partea acoperită, din faţă, a unei bărci".

CAPSOMĂNÍE s.f. 786 VIII „încăpăţânare, îndărătnicie": Omu poate mai are şi un pic de *capsomăníe*, cum s-ar zice, în cap, să nu vrea.

CARÁBA s.f. art. 711 VIII „cimpoiul".

v. DA s.v. 3°, TDRG, CADE (Trans.), ŞĂINEANU s.v., SCRIBAN (Olt., Munt., Mold.) s.v.; cf. LEXIC REG., II, p. 76 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v., B. Ph., 1939, p. 212 (Gorj) s.v. *cărabă.*

CARABÓI s.n. 708 Va, 788 VII, 793 VII, 794 VII, 798 VII, 817 A, 851 VII, 869 VII „sulfat feros folosit la vopsirea în negru; calaican": Era... un fel de *carabuói* îi zicea. Ca piatra vânăt-aşa, da numa era cam maro aşa la culoarea lui 851 VII.

v. DA, TDRG, CADE (Ban.), SCRIBAN (Ban., Olt.) s.v. *caraboia,* BĂRBUŢ s.v.

CARAGÁŢĂ s. f. 866 VI „nuia ataşată la coasă pentru ca iarba sau spicele să cadă în brazde regulate"; cf. p a r m á c e .

CARAMÉLĂ s. f. 673 VI, 675 VIIIb „grămadă de lemne în dezordine": Buştenii să-ncurcă şi noi le ziceam atunci *caramélă*, unde se-ncurcă 675 VIIIb.

CARÁŞ s.m. 720 VI „caras".

cf. DA, CADE (Mold.) s.v. *caras*, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *caras.*

CARDINÁL s. 836 VI „soi de viţă de vie altoită".

CARÉLTU v. *cărél.*

CARMÁCE s.n. pl. 738 II „cârlige de pescuit": Am scos râma, am pus în *carmáce* şi când am tras, am scos o plătică.

cf. DA s.v. *carmac*, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Dunăre) s.v. *carmac.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CARMIZOÁLE v. *camizón*.

CARTABÓȘ s. 1° 674 V „tobă preparată în cecul porcului": cf. b a b í c, b u r t ó i 2°, m o ș 2°, t r á i s t ă 2°, t r ă i s t ú ț a 2°. 2° var. pl. 675 VII, 697 V, VII, 706 Vb „caltaboși"; cf. g â l b á j, m a ț 1°. 3° var. 834 V „stomac (la porc)"; cf. b á b ă 3°, b u r t á n 1°, b u r t i c á n 1°, c h í ș c ă 1°, m o á ș ă 1°, t r á i s t ă 3°. 4° var. 692 V „caltaboș preparat în stomacul porcului".

var. *cartabúș* s.m. 1° 803 V; *cârtaboáșe* s.n. pl. 2° 675 VII, 697 V, VII, 706 Vb; *tartabóș* s. 2° 808 VII, 813 V, 835 VII, 3° 834 V. pl. *tartabóși, tartaboáșe* 3° 834 V; *catabórș* s. 4° 692 V.

cf. DA s.v. *caltaboș*, DLR (Olt.), GL. OLT., GL. DOBR. s.v. *tartaboș*.

CARTABÚȘ v. *cartabóș* 1°.

CARTEÁ s.f. 697 VII „cartelă".

CARTÉL s.n. 735 I, 751 II „nume al unui joc de copii": *Cartél* ...punem niște pietre, așa mai multe, și dăm de trei ori cu mingea, dacă le dărâmăm, noi fugim și jucătoru celălalt ne aleargă, dacă ne prinde a băgat gol 735 I.

CARTOÁFE s.f. pl. 738 III „cartofi".

v. DA (Mold., înv.), TDRG, CADE (Mold., Bucov.), ȘĂINEANU, SCRIBAN s.v., DM, DEX (reg.) s.v. *cartof*.

CARTOFĂRÍE s.f.colect. 833 A „cantitate mare de cartofi".

CÁSĂ s.f. 1° 730 VII „sicriu": [Pe mort] îl așază pe o masă până i să face lemnu, ăsta, *cása*, coșciugu; cf. l e m n 2°, t r o n 1°. 2° art. 863 VI „coșul căruței": Avea un tron așa făcut de-ncăpea în casa căruții; cf. c o ș c i u g 2°, d r i c, s a n d â c, s c o r ț á r, t r o n 4°. 3° 811 A [la războiul de țesut] „spațiu între dinții spatei".

1° v. DA (Ban., Trans.) s.v. II. 1°; 2° v. DA s.v. II. 4°; 3° v. GL. ARGEȘ s.v. 1°.

CASÂNCĂ s.f. 729 VIIb „broboadă de lână colorată, împodobită cu flori cusute într-unul din colțuri".

v. CADE (Mold., Bucov.) s.v.; cf. DA (Mold., Bucov.), ȘĂINEANU, SCRIBAN (Mold.), DM, DEX (reg.) s.v.

CÁSNIC adj. 778 VIIIa „care se îndeletnicește cu gospodăria": Și eu rămâi *cásnic* cu toată gospodăria curții.

cf. DA s.v. I. 3°.

CAȘ s.m. 751 VIIIb „cantitate de lapte închegat obținut de la o mulsoare": Și eu duc laptele... *cáșu* de astăzi, de la douășpe, ăl de seară și cu ăl de mâne de dimineață, trei *cași*.

pl. *cași* 751 VIIIb.

CAȘCAVÁ v. *cașcaveá*.

CAȘCAVEÁ s.f. 706 Vb, 708 Va, VII, 731 VIII „cașcaval": Mă duc și caut aicea în sat o *cașcaveá* mică așa 731 VIII.

pl. *cașcavéle* 708 Vb.

var. *cașcavá* s.f., pl. *cașcavéle* 697 VII; *cășcăválă* s.f. 674 VII.

v. DA (înv.) s.v. *cașcaval;* cf. LR, 1959, 3, p. 64 (Argeș) s.v. *cășcăvală*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CATABÓRŞ v. *cartabóş* 4°.
CATÁNĂ s.f. 721 VI „soldat".
v. DA (Mold.) ŞĂINEANU s.v. *cătană*, SCRIBAN (rar, azi fam.), TDRG s.v.; cf. CADE (Trans.) s.v. *cătană*.
CATÁRCI v. *catárgă* 2°.
CATÁRGĂ s.f. 1° 816 A „cârlig cu care se prinde oiştea la căruţă". 2° var. pl., *în* ~ 721 VI [la pădurărit] „mod de a doborî copacii cu crengi cu tot": [Copacii] să doboară *în catárčʲ*, pentru că tot materialu iese *în catárčʲ* afară; nu are voie să scoată un metru din pădure; *în catárčʲ* se scoate de la tulpină şi până la ultima creangă.
pl. 1° *catărgi* 816 A.
var. 2° *catárci* s.f. pl. 721 VI.
cf. DA s.v. *catárcă*, SCRIBAN (Botoşani) s.v., COMAN, GL. (Neamţ) s.v. *catarge*.
CÁTURI s.n. pl. 711 VI „bucăţi de lemn legate cap la cap pentru a prelungi un stâlp": Face stâlpi, să face *cáturʲ*, adică zis colea unde să plătuieşte lemnu să fie dă zece metri lung şi vine din două bucăţi.
CAÚSTA adj. f. art. 815 VII [despre sodă] „caustica": Pui uite-atâta un bolovănaş de sodă, sodă d-aia *caústa;* cf. c a ú s t r i c ă .
CAÚSTRICĂ adj. f. 743 V [despre sodă] „caustică": Punem apă cu sodă ... *caᵘústrică;* cf. c a ú s t a .
CAZÁCUL s.n. art. 764 A „numele unui dans popular".
v. DA s.v. 3°.
CAZANGÍUL s.m. art. 825 VI „proprietarul cazanului de rachiu": Vine *cazanĝíu* şi-şi ia uiumu.
pl. art. *cazangíii* 779 VI.
CÁZNICĂ adj. f. 699 V „anevoioasă, cu cazně". [Cânepa] era prea muncită, s-o culeg, s-o meliţ ... prea căznită... *cáznică* era; cf. m i n u - n á t ă .
CĂCĂREZEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 743 VIII [despre capră] „face căcăreze": Ca cum *se căcărezeáză* capra, dă face căcăreze de alea negre-aşa.
v. GL.ARGEŞ s.v. *căcăreza*.
CĂCIÚLĂ s.f. 1° 788 VI „schelet de acoperiş (la casă)": După ce o încheie şi să ridică [casa] cu *căĉúlă* cu tot, o ostreţează; cf. c ă p e n e á g 1°. 2° pl. 837 VII „persoane": Nunu avea atâţia inşi, şaizeci dă *căĉúlʲ* avea.
1° v. DA s.v. II. 1°; 2° cf. DA, DM. GL. ARGEŞ (fig.), SCRIBAN s.v.
CĂDĂŢÚICĂ s.f. 721 A dim. de la *cadă* („putină").
pl. *cădăţúici* 721 A.
CĂIERÍM vb. tranz. ind. prez. 1 pl. 679 VIIb „facem lâna caiere": Tundem oaia şi spălăm lâna, o scărmănam, la urmă o *căiereám*, o torceam 757 VII.
ind. impf. 1 sg. *căiereám* 757 VII, 762 VII, 817 VII.
v. GL. OLT. s.v., BĂRBUŢ s.v. *căieri*.
CĂIERÚŢE s.n. pl. 709 VII dim. de la *caier*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. GL. Olt. s .v.

CĂLĂRÁŞ s.m. 1° 722 VIII, 736 A „coardă la viţa de vie": La patru ani am lăsat coardă, *călăráş* 736 A; cf. j o á r d ă , l e m n 1°. 2° 727 VIIIb „lemn lung la coama casei, care uneşte vârfurile căpriorilor"; cf. c a l 1°, c o á r d ă , c o r d á r u l 1°, i s t ú m .

CĂLĂVÍE s.f. 729 VIIb, 755 VIIa, 851 VII, 868 VII „colac stropit cu vin, dat de pomană": Face *călăvíe*, o pâinişoară şi o rupe şi o pune-n farfurie şi pune zahăr şi vin peste ea şi aia-i *călăvía* mortului 868 VII.

pl. *călăvíi* 755 VIIa, 851 VII, 858 VIIb, 863 VII, 865 VII, 868 VII, 869 VII.

v. DA s.v. *colivă*, SCRIBAN, Arh., 1921, p. 70 (Munt., Mold.), GL. DOBR. s.v.

CĂLẤU adj. 1° 712 VI, 819 VIb, 825 VI [despre fân] „neuscat bine, umed": [Fânul] a fost uscat şi n-a fost bine, numa *călíu* aşa 712 VI; cf. m o l ấ u , t r a s , t r â n d á v . 2° 855 VI [despre o persoană] „moale, cu mişcări încete": *Călíu* să poate zice şi la un om, că „mă eşti *călíu*, mă eşti moale", ştiţi, când îl vezi că e... încetinior aşa, dă merge-ncet, dă nu face o treabă dă ispravă; cf. t ă f ă l ó g .

f. 2° *călấie* 855 VI.

var. 1° *călíu* adj. 825 VI.

1° cf. DA (Munt.) s.v. *călâi*, CADE (Olt.), SCRIBAN (sud), GL. ARGEŞ s.v., LEXIC REG., I, p. 28 (Băileşti) s.v. *căliu*, GS, 1929-1930, p.129 (Prahova) s.v. *călâie*.

CĂLCẮRILE s.f. pl. art. 815 A „purtările": Şi-a schimbat *călcắrile*; cf. u m b l ắ r i , u r m ắ r i .

cf. DA s.v. *călca* II. 1°, TDRG, CADE, DM, DEX s.v. *călcare*.

CĂLCĂTOÁRE s.f. 1° 723 A „tălpigă de fier la coada cazmalei, pe care se apasă (se calcă) cu piciorul pentru a spori eficienţa la săpat": Fie că-l sapi [terenul] la un rând, mai la *călcătuáre*, cum se zice la noi. 2° 769 VIII, 783 VI, 788 A, 805 VIII, 827 VI, 830 VIII „cosoroabă" : Zidurile se făcea din lemne, stâlpi bătuţi în talpă şi-n *călcătoáre* sus 769 VIII; cf. b i l i m á n e l e , c o r ấ n e , c o r d á r u l 2°, c o s t o r o á g ă , l e g ă t ú r ă 5°, l e p ă d á t a , l u n g 1°, l u n g í m u r i 2°, l u n g í ş u r i , r a i é l e , t e m é i , u r s 2°, v á n t r o ş e . 3° pl. 752 VI „maşini agricole care, la semănat, acoperă cu pământ seminţele": După ce-i puneam [porumbul], n-aveam *călcătuóri*, cum sânt acuma astea mecanice.

pl. *călcătóri* 2° 690 VI, 772 VIIIa, 780 VIII, 788 A, 797 VIII, 800 VI, 803 VI, 821 VIb, 830 VIII, 834 V, 835 VI, 3° 752 VI.

1° cf. DA s.v., BĂRBUŢ s.v. *călcător*, LR, 1961, 4, p. 317 (Argeş) s.v.; 2° cf. DA (Muscel), GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

CĂLCẤIE s.n. pl. 705 VI „cepuri lăsate pentru rod la viţa de vie": Când se curăţă via, s-alege nişte *călcîie*, zis la noi, nişte *călcîie* cu... trei muguri sau patru; cf. c ă l u ş á r .

CĂLDĂROÁIE s.f. 748 VIIa augm. de la *căldare*.

cf. DA s.v. *căldare*, DM s.v. *căldăroi*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CĂLDĂRÚȘĂ s.f. 672 IV, 674 VIIIb dim. de la *căldare* („vale închisă cu pereți de piatră”): [Ursul] le-a dus [oile] pă colo pă Pojarna p-o *căldărúșe* d-alea pân-le-a băgat în jip 674 VIIIb.

cf. DA, ȘĂINEANU, DM, DEX s.v. *căldare* 2°.

CĂLDIOÁRĂ adj. f. 684 Va dim. de la *cald:* Pui leșia fierbinte, nu fierbinte rău, să fie *căldiuáră;* cf. c ă l d u l í ț e .

CĂLDULÍȚE adj. f. pl. 775 VIII dim. de la *cald:* Erau *căldulíțe* bordeiele; cf. c ă l d i o á r ă .

CĂLIÁN v. *coloián.*

CĂLÍNĂ s.f. 809 V, 810 VII „cumnată”: Pe timpuri [cumnatei] s-a zis în... schimbat: *călínă...* drăghincă 809 V; cf. d r ă g h í n c ă .

v. CADE (Olt.), BĂRBUȚ s.v.; cf.SCRIBAN (Olt.fam.) s.v.

CĂLÍU v. *călâu* 1°.

CĂLȚÚN s.m. 1° 832 A, 868 VII „încălțăminte confecționată din postav sau croșetată din lână ori din cânepă”: *Călțúnî* mama la Paști ne făcea dă tort [...] făcea într-un cârlig așa, în loc de pantofi 777 VIII; cf. p o s t á l i , t i p i g é i , t u z l ú g . 2° pl. 714 VII „cavaleri de onoare (la nuntă)”: Îi dădea șervete ca de *călțúnî;* cf. d e v e r í g ă .

pl. *călțúni* 1° 777 VIII, 817 VII, 832 A, 864 VII, 868 VII, 2° 714 VII.

1° v. DA (Munt., Trans.), TDRG (lb.v.) s.v.; cf. DM (înv. și pop.) s.v.; 2° cf. DA s.v. *călțunar* 3°.

CĂLȚUNÁR s.m. 841 VII „persoană care ajută la masa de nuntă”: Se pun *călțunárî* și din partea lui [=mirelui] și din partea miresii 702 III; cf. a j u t ó r 3°, a l e r g ă t ó r i 1°, c ă l ț u n á ș i , c h é n d e r , s t r o p o l i t ó r i i .

pl. *călțunári* 702 III, 837 III, VIII, 841 VII, 861 VII.

cf. DA s.v. 3°, CADE s.v., DM, DEX (reg.) s.v.

CĂLȚUNÁȘI s.m. pl. 713 III „persoana care ajută la masa de nuntă”: La *călțunáșî* să zice luni; adică rămâne socrii în stropolitori, rămâne toți și ăștia să zice *călțunáșî* [...] rămâne lunea numai... adică neamurile lor, *călțunáși;* cf. a j u t ó r 3°, a l e r g ă t ó r i 1°, c ă l ț u n á r , c h é n d e r , s t r o p o l i t ó r i i .

CĂLȚUNĂREÁSĂ s.f. 846 VII „femeie care ajută la masa de nuntă”; cf. a l e r g ă t ó r i l e , c ă l ț u n ă r e á ț ă , l e r g ă t o - r é s e l e , s t r o p o l i t o á r e .

pl. *călțunărése* 752 VII, 841 VII, 861 VII.

cf. DA s.v. *călțunar* 3°, CADE s.v. *călțunari*, ȘĂINEANU s.v. *călțunar*, DM, DEX (reg.) s.v.

CĂLȚUNĂREÁȚĂ s.f. 846 VII „femeie care ajută la masa de nuntă; cf. a l e r g ă t ó r i l e , c ă l ț u n ă r e á s ă , l e r g ă t o - r é s e l e , s t r o p o l i t o á r e .

CĂLȚÚNE s.f. pl. 714 VII „domnișoara de onoare”: Și dădea basmale ca de surori de ginere, de *călțúne;* cf. a j u t o á r e a , c h e m ă t o á r e 1°, î n s o ț i t o á r e a .

CĂLÚGĂRUL s.m. art. 733 II „numele unui joc de copii”: Jucam

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

călugăru, un joc care...care aproape ne place la toţi.

cf. DA, TDRG s.v.

CĂLÚŞ s.n. 1° 733 VII, 763 V, 764 VII, 780 III, 784 VIII, 797 V, 799 VII, 827 VI „ nume al unui dans bărbătesc jucat, conform tradiţiei, în preajma Rusaliilor": Venea în sat cu *călúşu*, începea să joace *călúşu* 799 VII. 2° 768 VII, 773 VII, 833 VI „nume al băţului împodobit (cu o basma albă şi cu grâu verde) ca un steag, cu care joacă participanţii la dansul numit ~": Când a luat-o pă ea din căluş, *călúşu* să-ngropase, ce să mai facă, ea juca mereu, s-a dus de-a dezgropat băţu ăla dă juca cu el, steagu ăla 773 VII. 3° 777 VII „ceată, formaţie de flăcăi care, în costume tradiţionale, execută dansul numit ~": A venit *călúşu* şi l-a dus [pe băiatul bolnav] la o poiană şi-a cântat cu *călúşu* acolo. 4° 764 VII, 833 VI „reprezentaţie, spectacol susţinut de formaţia numită ~" : Ne strângeam câte cinci-şase căluşuri [din sate diferite], pă centru, făceam câte un *călúş* acolo fiecare [formaţie], fiecare căuta să-şi arate dracii 833 VI. 5° în expr. *a luát din* ~ v. *luám* 3°. 6° art. în expr. *leágă* ~ v. *leágă* 2°. 7° art. în expr. *dezleágă* ~ v. *dezlégi* 3°. 8° art. în expr. *îngropáse* ~ v. *îngropáse*. 9° art. 793 VIII „bucată de fier pe care se sprijină grindeiul plugului şi care se introduce în găurile p r a v ă ţ u l u i pentru a regla adâncimea brazdei". 10° 698 VIII „pârghie orizontală care învârtea sapa de foraj la exploatarea primitvă a ţiţeiului": Atuncea se lucra cu sistemu canadian. Învârtea omu la gura puţului c-un băţ aşa, c-un lemn, să numea *călúşᵘ*, şi sapa mergea.

pl. 4° *călúşuri* 833 VI.

1° v. DA s.v. 16°, DM (reg.) s.v. 5°; cf. CADE s.v. 8°; 3° cf. DA, CADE s.v. *căluşar*, SCRIBAN s.v. *căluşari*.

CĂLUŞÁR s.m. 718 VIII „cep lăsat pentru rod la viţa de vie": *Căluşár*, când taie [via], lasă un crac acolo, unu-ntr-o parte şi unu la mijloc, ăla-i zice *căluşár;* două coarde şi un *căluşár;* cf. c ă l c â i e .

CĂLZÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 777 VI „încălzeşte": [Ia apă] în căldarea mare şi vine ş-o *călzéşte* niţel.

CĂMĂŞLUÍT s.n. 722 VIb „operaţie de fixare a scheletului de scânduri la acoperişul casei".

CĂMĂŞUIÁLĂ s.f. 1° 685 VIII, 690 VII, 715 Vb, 815 VII, 825 V, 854 VIIIb „înveliş, pojghiţă protectoare (la gogoşile de mătase)": [Gogoşile] le curăţam bine de... *cămăşuịála* aia, le puneam la soare, să usca şi le trăgeam borangic 690 VII; cf. p o i e j e á l ă , p o i e j í ţ ă , s c á m ă . 2° 764 VIII „înveliş, pojghiţă la boabele de cereale": Băgam iar caii [în grâu, la treierat], îl zobea boabe-aşa, să mai dăspice *cămăşuịála* aia du pă boabe; cf. m ă r u n t á i 3°, p ă n u ş í ţ ă , s p é r l ă 2°. 3° 740 A, 772 VI, VII „pojghiţă, peliculă formată deasupra lichidelor": Când începeam să consum [vinul], îi puneam canea. Şi de la canea, nu-i ca când umblă cu furtunu-n el dintotdeauna de-i sparge *cămăşuịála* aia de deasupra 740 A.

3° v. GL. ARGEŞ s.v. 3°, BĂRBUŢ s.v.

CĂMÍN s.n. 1° 677 VI, 695 VI, 840 V „loc, teren (de casă)": Bani

n-aveam să cumpărăm *cămín* de casă 677 VI; cf. p l a n , p o m ó s t . 2° 685 VI [în terminologia mineritului] „loc în mină unde se lărgește galeria și se întorc vagonetele": *Cămínuri* era unde ... dublație dă vagonete din alea dă cărbuni, care venea din toate părțile, din toate galeriile, vagonetele dă cărbuni, ș-a-colo era *cămín*, să spunea dublație mai mare, unde să-nvârtea vagonetele.

pl. 2° *cămínuri* 685 VI.

1° v. BĂRBUȚ s.v.; cf. DA s.v. 4°, LR, 1959, 3, p. 64 (Pitești) s.v.

CĂNURÍCĂ s.f. 708 V dim. de la *canură*.

CĂPĂCEÁLĂ s.f. colect. 832 VIIIa [la acoperiș] „totalitate a șipcilor bătute pe căpriori pentru a susține țigla sau tabla": Și cum este [casa] asta cu tablă, i se zice *căpăceálă* la astea care se pune scândura pe... martaci, pe căpriori; cf. c a p á c 2°, l ă s t ă r e á l ă .

CĂPĂCÉLE s. pl. 726 V „vase de lemn; putini mici": [Sămânța de cânepă] mi-o puneam acolo-n niște cofe, în niște *căpăcéle* prin pod.

CĂPĂSTRUL s.n. art.778 V „tăietura în formă de cruce făcută pe capul porcului tăiat înainte de a-l despica": Taie pe mijlocu căpățânii, așa sgârie cu cuțâtu, pă urmă zgârie așa peste bot cu cuțâtu... dă la urechi în părți așa pă la gură. Și lumea cică *căpăstru* ... porcului, c-așa să face când să taie porcu; cf. f r â u .

CĂPĂTÂI, *cu nici un fel de* ~ loc.adv. 791 V „nicidecum, deloc, cu nici un chip": Nu vrea tăticu să-l iau *cu nič un fel dă căpătíi*, ce mai, nu mă lasă să-l iau orice ar fi; cf. n e a m .

CĂPĂU s.m. 730 A „copoi".

v. TDRG (Mold.) , DA s.v. *copoi*, CADE (Mold., Olt., Trans.) s.v.; cf. SCRIBAN (nord) s.v. *copoi*.

CĂPCĂLÁNI s.m. pl. 734 A „brusturi": Văd o bulihanie de urs, da mare de tot, și mânca *căpcălánï*... brusturi d-eia.

cf. DA, CADE, BĂRBUȚ s.v. *căptălan*, ȘĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est), TDRG s.v. *captalan*.

CĂPENEÁG s.n. 1° 691 VIII „lemnărie, schelet de lemn care susține acoperișul casei": Îi făcea [casei] *căpeneág*, trebuia să-i facă și *căpeneág*; cf. c ă c i ú l ă 1°. 2° var. 775 VIII „cămașă țărănească".

var. 2° *chipeneág* s.n., pl. *chipenége* 775 VIII.

2° cf. DA, CADE s.v., LEXIC REG., II p. 21 (Vâlcea), BĂRBUȚ s.v.

CĂPEȚÉL s.n. 1° 677 VII, 757 VII, 789 V, VII, 790 VII; ~ *de țărână* 761 VII „colac de diverse forme dat de pomană la înmormântare și/sau la parastase": Face ca un colac așa cu niște helea dă făină tot așa, adus, cu cruci pă el și la ăla-i spunem *căpețél* 757 VII; cf. c a p 3°. 2° 682 V, 690 V, 694 V, 696 VIIIa, 712 V, 813 V „pomană constând din colaci slujiți care se împart la înmormântare sau la trei, nouă zile ori la trei săptămâni după aceasta": După aia-i faci [mortului] *căpețél* dă trei zile, dă nouă zile, dă trei săptămâni, dă șase săptămâni atunci faci pomană mai mărișoară 694 V. 3° ~ *fiert* 675 V, VII „colivă": [Mortului] îi facem *căpețél fiert* din grâu, cum se spune, colivă V. 4° art. 803 V „colacul cel mai mare din c a p u l d e ț ă r â n ă ".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 1° *căpețéle* 694 V, 760 VIIb.

1° v. CADE (Olt., Ban.) s.v., SCRIBAN (Munt., Mold.) s.v. *călăvie;* cf. DA s.v. 4°, SCRIBAN s.v.; 2° v. BĂRBUȚ s.v.

CĂPISTĂRÚI s.f. pl. 811 VIII dim. de la *căpistere.*

CĂPISTÉLE s.f. 763 IIIb „căpistere".

v. DA s.v. *căpistere.*

CĂPÍȚĂ s.f. 1° 788 VI „căpiță de fân": [Fânul] îl făceam *căpíță* mare sau îl băgam în grajd. 2° pl. 846 V „grămezi, glugi de cânepă": Veneam acasă cu ea [= cânepa], o mai făceam așa *căpíțĭ*, mai mici așa, ca să să usuce mai repede; cf. c o v é r g ă 3°, i z v o r e á l ă , s ú r l ă .

pl. 2° *căpíți* 846 V.

cf. DA (Munt.) s.v. *căpiță*, TDRG s.v. *copită.*

CĂPITĂNEÁSĂ s.f. 851 VII „femeie care pregătește c a p e - t e l e pentru pomeni"; cf. b á b ă 2°.

CĂPRÁR s.m. 791 A „persoană care organiza treieratul la arie": Ceat-asta... puneam numit un *căprár* care s-o conducă.

CĂPRĂRÍE s.f. colect. 788 A [la treierat] „grup de gospodari condus de un c ă p r a r ; ceată": După ceata-ntâia urma [la treierat] ceata a doua, altă *căprăríe* de oameni.

pl. *căprăríi* 793 A.

CĂPRÉSC adj., *ardéi* ~ 814 V „soi de ardei gras, de formă alungită"; cf. c á p i a , c o á r n e 2°, p ă s t á i e 1°.

v. GL. ARGEȘ, LR, 1961, 4, p. 317 (Argeș) s.v.

CĂPRICÍCĂ s.f. 781 V, VII „obicei de Anul Nou; capră: Când umbla plugușoru să mai făcea și *căpricícă* VII.

CĂPȘUNÉLE s.f. pl. 837 VII „capsule cu sământă (la cânepă)".

CĂPȘUNÍCĂ s.f. 699 VI „soi de viță de vie nealtoită".

v. GL. ARGEȘ s.v.

CĂPTÚF s.n. 823 VII, 827 A, 835* „parte de sus a iei țărănești, constând din piept și spate"; cf. c ă p ú t .

pl. *căptúfuri* 827 A, 835*.

v. GL. ARGEȘ s.v.; cf. DA s.v., CADE (Olt.) s.v. *căptug*, SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *căptuh.*

CĂPUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 741 A „săpam, prășeam porumbul": [Porumbul] îl... dădeam cu borâna, cu grapa de mărăcini și-l *căpuiám* acolo.

cf. DA, BĂRBUȚ s.v. *copăi*, ȘĂINEANU (Mold.) s.v. *copăit.*

CĂPÚȘI s.f. pl. 810 VI „boboci (la bumbac)": [Bumbacul] făcea *căpúșĭ*, înflorea.

CĂPÚT s.n. 818 A „parte de sus a iei țărăneștui, constând din piept și spate"; cf. c ă p t ú f .

pl. *căpúturi* 818 A.

CĂRÁRE s.f. 779 VIIa „șanț făcut cu rarița între rândurile de porumb". Porumbu când să făcea așa, să făcea niște *cărárĭ* pe... noi îi ziceam că-l rălițăm; cf. c ă r ă r ă t ú r ă , c â r l á n 1°, d r u j í n e , r ă r i ț ă t ú r ă 3°, r ă s t á v u r i , u l ú c 4°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *cărắri* 779 VIII, 793 A, 827 VI.
cf. DA s.v.
CĂRĂMIZÁRI s.m. pl. 865 VI „cărămidari”,
v. DA s.v. *cărămidă.*
CĂRĂRẮM vb. ind. prez. 1 pl. 831 VIIIb 1° „facem c ă r ă r i prin porumb”: Aveam rariţă şi dam şi o... *cărăreám* aşa pântre rânduri şi d-aci încolo a doua oară-i luam la sapă [porumbii] 690 VIII. 2° „scoatem, cu ajutorul cuţitului, un rând de boabe de pe ştiulete, pentru a-l putea curăţa cu mâna”: [Porumbul] îl curăţ în două zile cu baba, cu mâinile, fără ... decât cu cuţitu îl *cărărắm.*
1° ind. impf. 1 pl. *cărărám* 809 VIIIb, 822 VIIIb, 834 VIII, 835 VIII; part. *cărărát* 835 VIII.
var. 1° *cărărésc* vb. ind. prez. 1 sg. 833 A, 1 pl. *cărărím* 827 VI, impf. 1 pl. *cărăreám* 690 VIII; part. f. pl. *cărăríte* 827 VI.
1°, 2° v. DA s.v. *cărare;* cf. SCRIBAN s.v. *cărăruiesc.*
CĂRĂRĂTÚRĂ s.f. 815 VIII „şanţ făcut cu rariţa printre rândurile de porumb”; cf. c ă r á r e , c â r l á n 1°, d r u j í n e , r ă r i ţ ă t ú r ă 3°, r ă s t á v u r i , u l ú c 4°.
CĂRĂRÉSC v. *cărărắm* 1°.
CĂRĂÚŞUL s. art. 821 VII „numele unui dans popular”.
CĂRCÁ vb. ind. impf. 3 pl. 869 VIII „încărcau”: *Cărcá* căruţa asta, venea alta, *cărcá* şi p-aia.
v. DA (în poezia pop.) s.v. *încărca.*
CĂRÉL interj. [?] 721 A „fugi, cară-te”.
var. *caréltu* interj. [?] 864 V.
v. GL. ARGEŞ s.v.
CĂRNIŞOÁRĂ s.f. 747 VIIa dim. de la *carne.*
v. DA, TDRG s.v. *carne.*
CĂRNOTÉIE v. *cărnotíe.*
CĂRNOTÍE s.f. 775 V „excrescenţă cărnoasă la ochii bolnavului de albeaţă”: [Doctorul] mi-a spus să mă duc într-un timp, ca să mă opereze [...] să-mi taie *cărnotíia* aia [de la ochi].
pl. *cărnotíi* 773 VIII.
var. *cărnotéie* s.f. 768 VIIIa.
v. BĂRBUŢ s.v. *carnotie* 3°; cf. LEXIC REG., I p. 28 (Băileşti), p.34 (Gura Jiului), GL. ARGEŞ s.v.
CĂRNUIÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 704 V [la tăierea unui animal] „scoate carnea de pe oasele mari”: Şi p-ormă o *cărnuiéşte,* dă scoate carnea dă pă şolduri şi rămâne numa oasele.
cf. DA s.v. *carne,* CADE (Ban.) s.v. *cărnui,* SCRIBAN (rar) s.v. *cărnosesc.*
CĂRUŢÁŞ s.n. 672 II „cărucior (de copii)” Ce, era ca acuma leagăn şi câte, şi câte, şi *căruţáşe* de-alea, cum am văzut eu ? 743 VII; cf. t r ă s ú r ă 3°.
pl. *căruţáşe* 743 VII.
CĂRUŢĂRÍE s.f. colect. 811 VIII „părţi componente ale unei căruţe”: Era meşteri de ştia să facă roate... *căruţăríie* d-astea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA, TDRG s.v. *căruță*, SCRIBAN s.v.

CĂSĂPÍSE vb. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 850 VIII „sfârtecase": [Lupul] tocmai *căsăpíse* mânzu.

cf. DA (mai ales în Mold.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), CADE (Mold., Bucov., Ban.), DM, DEX s.v. *căsăpi*, SCRIBAN (est) s.v. *căsăpesc*.

CĂSĂTORÍE s.f. 864 VII „logodnă": Dintâi când să-nțelegea, zicea *căsătoríe*; cf. a ş e z á t, a ş e z ă m â n t, c r o i á l ă, î m - p ă c ă c i ú n e 1°, l o g o d e á l ă, l o g ó n d ă 1°, t o c m e á l ă.

CĂSĂTORÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 844 VI „m-am căsătorit": Cum am venit din armată *am căsătorít*; cf. c ă s n i c í t, î n c l i n í t, î n t u r l u c á m.

conj. prez. 1 sg. *să căsătorésc* 687 VIIa.

CĂSNICÍA s.f. art.703 A „rostul casei"; cf. h á u l a.

CĂSNICÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 813 A „m-am căsătorit, am făcut căsnicie"; cf. c ă s ă t o r í t, î n c l i n í t, î n t u r l u c á m.

CĂSÓI s. 740 A „încăpere (din scânduri, la stână) unde se încheagă laptele".

cf. DA, SCRIBAN s.v. *căsoaie*, ŞĂINEANU s.v., LEXIC REG., I, p.76 (Vâlcea) s.v. *căsoaie*.

CĂŞÁR s.m. 1° 792 V „cioban care prepară caşul, la stână"; cf. b r â n z á r. 2° 827 VIII „proprietar de oi care se ocupă cu prepararea şi comercializarea brânzei".

pl. 1° *căşári* 796 VII.

1° v. DA s.v. 1°.

CĂŞĂRÍE s. f. 827 VIII „munca de c ă ş a r 2°": Am făcut-o şi p-asta, *căşăríe*; închegam sute de kile de lapte, tatăl meu era căşar.

cf. DA s.v. *căşar*, SCRIBAN, DM, DEX s.v.

CĂŞCĂVÁLĂ v. *caşcaveá*.

CĂTĂNÍE s.f. 671 VIII „serviciu militar": Eu am făcut paisprece ani dă *cătăníe*.

v. DA s.v. *catană*, CADE (Trans.), SCRIBAN (fam.), DM (reg.), TDRG, ŞĂINEANU s.v.

CĂTINÍU adj. 728 A „de culoarea florii de cătină; liliachiu deschis".

f. *cătiníe* 728 A.

CĂTUNÁŞ s.n. 839 VIIb dim. de la *cătun*.

CĂŢĂNEÁU vb. ind. impf. 1° 3 pl. 798 VI [despre lupi, vulpi] „scoteau strigăte caracteristice": Noaptea, când dormeam, urlau lupii şi *căţăneáu* astea, vulpile. 2° var. 3 sg. 715 VI „chiţăia": [Omul] *ḱelţăneá* acolo ca un... ca un şoarece; cf. c h i ţ u i á u.

var. 1° *cherţănínd* vb. ger. 692 VI; 2° *chelţăneá* vb. ind. impf. 3 sg. 715 VI.

cf. LEXIC REG., I p. 76 (Vâlcea), GL.ARGEŞ, CV, 1950, 3 p. 35 (Teleorman) s.v. *căţăni*, LEXIC REG., I, p. 57 (Sibiu) s.v. *căţăli*, GL. ARGEŞ s.v. *cherţăi*.

CĂŢELÁŞ s.m. 735 VIIa dim. de la *căţel*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *căţeláşi* 692 VI.
v. DA (rar) s.v. *căţel.*

CĂŢÉLUL s.m. 1° art. ~*pământului* s. compus 851 VII „bursucul"; cf. v i é z u r e . 2° pl. 803 VI [la tutun] „frunze de calitate inferioară, crescute în partea de jos a tulpinii": Începe să ... recoltatu la câteva foi [de tutun] care le are mai coapte acolo jos la pământ. Noi pe limbaju nostru spunem *căţéi;* cf. f u r d á , p o á l ă 1°. 3° pl. în ~ *(de turbáre)* 792 A „germeni (de turbare)": [Oamenii] au fost muşcaţi de lup ş-a-nviat *căţéi*-eia *de turbáre.*

pl. *căţéi* 2° 803 VI, 3° 792 A.
1° cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM s.v.; 2° cf. DA, TDRG s.v. 6°, ŞĂINEANU s.v. *căţeli.*

CĂZĂICÚŢE s.f. pl. 732 VII „scurte (matlasate); pufoaice".

CĂZNICÍE, *în* ~ loc. adv. 735 VI „cu cazna, căznit": Am trăit tot *în căznicíe*-aşa zis.

CÂINĂRÁIE s.f. colect. 832 VIIIb „mulţime de câini".
cf. DA s.v. *câne.*

CÂLPÍCI v. *chirpícă.*

CĂLŢĂVEÁM, *mă* ~ vb. refl. ind. impf. 1 sg. 834 A „mă ciorovăiam, mă ciondăneam"; cf. c i o r â r ă í t , c i o r o m ă n í t .

CÂLŢUIÉŞTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 1° 751 VII [despre cânepă] „se frânge şi se scămoşează": Cânepa topită şi uscată o pune pă pietroi ş-o bate, ştii, de *să* ... *cîlţuiéşte,* cum să spui, paiu ăla. 2° 721 VIIb [despre cânepa toarsă] „se încâlceşte".
1°, 2° cf. DA s.v. *câlţi,* CADE s.v. *câlţui* 3°, SCRIBAN s.v. *câlţuiesc,* BĂRBUŢ s.v. *câlţi.*

CÂMP s.n. în *la* ~ 797 II, 823 II „figură, moment în jocul de copii ţ â c a - n c a s ă ": Noi facem un cerc cu un băţ şi un băţ mai mic aşa. Şi noi îl numim ţâca-n casă. Şi îi dăm aşa cu ciumagu, şi care-l prinde la... *la cîmp,* ia suta 797 II.

CÂNTARAGÍU s.m. 703 A „persoană care cântăreşte produsele (la moară)": Am fost *cîntaragíu* la moară vo tri ani dă zile.
cf. DA, TDRG, ŞĂINEANU s.v. *cantaragiu.*

CÂNTĂ, *se* ~ vb.refl. ind. prez. 3 sg. 676 V, VII „jeleşte, boceşte (mortul)": La noi *să cîntă,* jeleşte mortu VII.
v. DA, TDRG, CADE (Trans.) s.v. *cânta,* SCRIBAN (Trans. rar) s.v. *cânt,* AAF, 1935 (Almăj), 1939 (Scărişoara), B. Ph., 1939, p. 215 (Gorj), LEXIC REG., II, p. 76 (Turda) s.v. *cânta,* GL. OLT. s.v.

CÂNTĂRÁŞ s.n. 840. A dim. de la *cântar.*
cf. DA s.v. *cântar.*

CÂNTĂRĂ vb. ind. prez. 3 pl. 671 VIII „cântăresc": Ia atuncea acolo şi *cíntără* brânza.

CÂRCÁLĂ s.f. 671 VII „lucru nesemnificativ, activitate neimportantă": Aici la noi eşti muncită muierea, toată zâua alergi la *cîrcắlį* 675 VII. [La covoare] e modelile mai grele, mai multe halea aşa pă velinţe, mai multe... *cîrcắlį* acolo 697 III

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *cârcắli* 675 VII, 697 III

cf. DA, CADE s.v. *cârcăli*, SCRIBAN (vest), GL. ARGEŞ s.v., LEXIC REG., II, p. 49 (Făgăraş) s.v.

CÂRD, *de* ~ loc. adv. 702 VIIb, 816 A „cu grămada; angro”: Face opinci ca să le dea *de cârd*, să le vânză 816 A.

cf. DA, TDRG, CADE s.v.

CÂRJĂLEÁSCA s.f. art.. 825 A „numele unui dans popular”.

CÂRLÁN s. m. 1° 792 VI, 793 A 818 VI „şanţ între rânduri în lanul de porumb”: Veneam şi băgam raliţa pă *cîrlánu* respectiv, pă răliţătură, şi spărgeam 792 VI; cf. c ă r á r e, c ă r ă r ă t ú r ă, d r u j í n e, r ă r i ţ ă t ú r ă 3°, r ă s t á v u r i, u l ú c 4°. 2° 721 A „cuţitoaie curbată pentru fasonat butoaiele în interior”.

pl. 1° *cârláni* 792 VI, 793 A, 817 VIII, 818 VI.

CÂRLĂNEÁLA s.f. art. 721 A „numele acţiunii de a c â r l ă n i”; cf. c â r l ă n í t u l.

CÂRLĂNÍM vb. ind. prez. 1 pl. 721 A „fasonăm butoaiele, în interior, cu c â r l a n u l 2°”.

CÂRLĂNÍTUL s.n. art. 721 A „numele acţiunii de a c â r l ă n i”; cf. c â r l ă n e á l a.

CÂRLÍG s.n. 1° pl. 703 V „prăjini între care se fixează cânepa în topilă”: [Cânepa] o duceam la apă şi o băgam între ... *cârlíĝe* aşa. 2° art. în expr. *am* ~ *în míne* 721 VIIa (fig.) „am un ghimpe, am un cui în inimă; sufăr”: Însă inima tot a fost c-*am cîrlígu-n míne*, că sânt jignită tare în inima mea de fete.

pl. 1° *cârlíge* 703 V.

2° v. GL. ARGEŞ s.v. 3°.

CÂRLIGOŢÁTE adj. f. pl. 677 VIII „cârlionţate, spiralate”.

CÂRLIÓNŢ s. 869 VIIIa „plasă de vânturat boabele la treieratul cu cai”; cf. p r i m i t e á.

cf. DA s.v. 2°, SCRIBAN (Brăila, Ialomiţa) s.v.

CÂRMÍRE s.f. 869 VI „acţiune de rupere a vârfurilor la răsadurile de roşii”.

cf. DA s.v. *cârni* I, 3°, CADE (Olt.) s.v. *cârni* 3°.

CÂRPÍC v. *chirpícă*.

CÂRPÍT s.n. 759 VI, VIIIb „completare a zonelor cu plante nerăsărite (din terenurile cultivate cu porumb sau cu viţă de vie)”: La o săptămână, după ce încep să răsaie boabele, începem *cîrpítu*, zicem noi, acolo une nu ies toate boabele VI.

v. ŞĂINEANU s.v.; cf. DA s.v. *cârpi* I. 3°, LEXIC REG., II, p.23 (Vâlcea) s.v. *cârpi*, BĂRBUŢ s.v. *cârpitură*.

CÂRPITÚRĂ s.f. 793 A, 815 A „porumb semănat ulterior pentru completarea golurilor din cultură”: Când începea să iasă *cîrpỉitúra*, îi dam cu prăşitoarea 793 A.

v. GL. ARGEŞ s.v., LEXIC REG., II, p. 23 (Vâlcea) s.v.; cf. DA s.v. *cârpi* I. 3°, BĂRBUŢ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CÂRPÓI s.n. 671 VII „maramă": Înainte când m-am căsătorit eu, să punea peşchir, *cîrpóį* din ăla; cf. f i ş ó n , p e ş c h í r .
v. GL. OLT., LEXIC REG., I, p. 77 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v.; cf. DA s.v. *cârpă*.
CÂRPUŞOÁRELE s.f. pl. art. 740 VII dim. de la *cârpă* („basma").
cf. DA (Munt.), TDRG s.v. *cârpă*.
CÂRTABOÁŞE v. *cartabóş* 2°.
CÂRTOJÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c.1 sg. 730 A „am cârpit (încălţămintea)": [Opincile] le-*am cîrtojít* cu nişte curea; cf. p o t l o g e á .
v. LEXIC REG., I. p. 90 (Făgăraş), GS, 1929-1930, p. 130 (Prahova) s.v. *cârtoji;* cf. GL. ARGEŞ s.v. *cârpoji*, CV, 1950, 4, p. 35 (Buzău) s.v. *încârtojit*.
CÂŞTIGÁ vb. inf. 786 V „(a) salva": [Copilul] l-am dus la spital şi i-a făcut nişte transfuzii, nu l-am putut *cîştigá*.
CÂT ŞI, ~ ... ~ adv. corelativ 712 V „atât . . . cât şi": Sâmbătă seara era vedre *cît şi* la mireasă, *cît şi* la ginerică.
CÂŢÂÍŢI s.m. pl. tantum 827 A „alesături": Şervete cu *cîţîįíţį*.
CEAÍR (2 sil.) s. n. 734 A „împrejmuire (pe lângă casă) pentru porci şi pentru păsări".
cf. DA (Muscel), CADE, ŞĂINEANU (Mold.), TDRG, SCRIBAN s.v., DM, DEX (înv. şi reg.) s.v., BĂRBUŢ s.v. *ciair*, BPh, 1939, p. 212 (Gorj) s.v. *ceir*.
CEAÍZ (2 sil.) s. 749 VII [în trecut] „petrecere luni seara după nuntă": Luni după nuntă, pe timpuri, când eram noi, se făcea un... luni înspre marţi, seara, se făcea *ĉeaíz*, un... o petrecere aşa cu mâncare, cu băutură.
cf. DA (rar) s.v.
CEAMÚR s. n. 737 VIIIb, 743 VIII „lut frământat cu apă, care se pune în gropile cu butaşi de viţă de vie": *Ĉiamúr*, faci *ĉamúr* într-o găleată ce-aveai acolo cu neşte pământ 743 VIII; cf. m o r c i o i á l ă , m u r u i á l ă .
cf. TDRG (Munt.), SCRIBAN (Dobrogea), DA, CADE, ŞĂINEANU, DM, DEX, GL. ARGEŞ s.v., GL. OLT., LEXIC REG., I, p. 48 (Turnu Severin) s.v. *cemur*.
CEANÁC (2 sil.) s. n. 743 VII „vas din lemn (folosit la muls); şiştar": *Ĉanác* care mulg vaca-n el, da, de lemn; acu sânt şi de fier şi de lemn.
var. *cenác* s. n. 724 VII, 732 VII, pl. *cenáce* 724 VI.
cf. DA, TDRG (Munt.)., LEXIC REG., II, p. 69 (Roşiori de Vede), BĂRBUŢ s.v. *cenac*, CADE s.v., SCRIBAN (sud), DM, DEX (reg.) s.v.
CEANGHÍRELE v. *cinghél* 3°.
CEÁRCĂNUL s. n. art. 831 VII „cercul (roşu) din jurul unei părţi degerate": Da mi-a degerat picerele, veneam acasă, se tăvălea fetele mele astea marile când mă vedea că ţipam şi şedea pân-a doua zi *ĉárcănu* dă ... dă-ngheţătură, picioru roşu până la jumătatea ţurloiului.
CEARDÁC s.n. 1° 674 VI „târlă mică (în care se separă oile când

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

sânt bolnave sau când se desface stâna)". 2° art. 821 VII „numele unui dans popular".

pl. 2° *ceardácuri* 717 VII.

1° cf. DA s.v. *cerdac* II. 1°.

CEARŞAVÁL s.n. 738 VII „cearşaf": I-a pus o saltea, pe urmă *ĉ͡earşaválu*, dantelă, o pătură.

CEAŞÁCURI v. *saceác*.

CEATÁLE s. n. pl. 869 VIII [la grâu] „spice înfrăţite": Îi da *ĉeatále* de la un fir [de grâu], îi da *ĉeatále*.

cf. DA s.v. *ceatal*.

CEAUNÉLUL s.n. art. 748 VIIb, 850 VII, 869 Va dim. de la *ceaun*: Speli *ĉeaunĭélu* bine-acolo 748 VIIb.

CEAÚŞ s. 854 IV „soi de viţă de vie".

v. DA s.v., ŞĂINEANU s.v. 6°; cf. SCRIBAN s.v. *ceauşă*.

CECLĂU s.n. 820 VIII [la căruţă] „lemn de care se înhamă calul de rezervă (al treilea); ceatlău".

cf. LEXIC REG., II, p. 69 (Roşiori de Vede) s.v. *ceaclău*.

CELEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 793 V „căleam (zarzavatul)": Coceam un fir de praz, îl *ĉeleám* bine pă . . . în cuptoru sobii.

v. GL. ARGEŞ s.v. *celi*, GL. OLT. s.v. *celim*; cf. DA s.v. *celi* 1°, LEXIC REG., I, p. 22 (Vâlcea), p. 48 (Făgăraş), p.98 (Lăpuş), BĂRBUŢ s.v. *celi*.

CENÁC v. *ceanác*.

CENT s. m. 1° 686 VIII, 696 VIIIa „alcoolmetru": [Ţuica] o centuiai cu *ĉéntu* 686 VIII; cf. c e n t i g r á d , g r a d 1°. 2° pl. 703 VI, 705 VI „grade (la rachiu)": [Ţuica] scădea din . . . *ĉénţi* ei, nu mai avea aceeaşi tărie 705 VI.

pl. 2° *cenţi* 703 VI, 705 VI.

1° v. GL.ARGEŞ s. v.; cf. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v. *centă*.

CENTIGRÁD s. n. 696 VIIIa, 714 VI „alcoolmetru": Avem grad adică la... la două deca, la trei deca, *ĉentigráde* care-l grăduim, ca cantitatea de ţuică să iasă cât mai tare 696 VIIIa; cf. c e n t 1°, g r a d 1°.

pl. *centigráde* 696 VIIIa.

CENTUIÉŞTE vb. ind. prez 3 sg. 714 VI „măsoară tăria ţuicii cu c e n t u l (sau cu c e n t i g r a d u l)": [Ţuica] o *ĉentuịáị* cu centu, o mai *ĉentuịáị* şi cu limba 686 VIII.

ind. impf. 2 sg. *centuiái* 686 VIII, 3 sg. *centuiá* 681 VII.

v. GL. ARGEŞ s. v. *centui*.

CENTÚRĂ s. f. 691 VI, 695 VI, 699 VI, 776 IV, 833 VI [la casă] „brâu de beton la baza sau deasupra zidurilor": Că-mi trebuia ... îmi trebuia stâlpii ăia şi *ĉentúra* sus, aşa să spune, *ĉentúră* 695 VI.

CENÚŞĂ s. f. 687 VIIa „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 3°, b o r ţ o r o á g ă , c o t r e á ţ ă , c r á n g h i ţ ă , l e ş í e 1°, m á m ă 2°, m â z g o á r e , m o á r e , p o s c ó r n i ţ ă , r ă u t á t e a , s c r á d ă , s t e r e g h e á ţ ă , s t e r e j í e 1°, t o r o c á l ă , t o r o f í n ă , t r â n c i 1°, t r o ş í e , t u r b u -

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

c á l ă, u r i c í m e a 1°, u r î c i ú n e a 1°, v r é c i e 1°.

CEOLOFÁN s.n. 733 VIII, 808 V „celofan".

pl. *ceolofáne* 808 V.

CEPIŞÓRI s.m. pl. 772 VI [la viţa de vie] „mlădiţe": Al doilea an nu-i lăsam [viţei de vie] decât o căpuşă, că-i pleacă nişte *ĉepişóri*.

v. DA s.v. *cep* 2°; cf. DM, DEX s.v. *cepuşor*.

CEPUIÉŞTE vb. tranz. 1° ind. prez. 3 sg. 828 VIII [în viticultură] „copileşte, taie cepurile": Al doilea an o taie [viţa], capu ăla care iese din pământu ăla, din muşuroiu ăla acolo, o *ĉepuiéşte*. 2° part. 675 VI [despre un copac] „curăţat de cepuri («noduri»)": Bradu se lucrează-n două faze: este tăiat [...] *ĉepuít*.

ind. pf. c.1 sg. *am cepuít* 1° 828 VIII; part. *cepuít* 2° 675 VI, f. *cepuítă* 867 VIII.

1° v. GL. DOBR. s.v. *cepuiam;* 2° cf. DA s.v. *cepui*, LEXIC REG., I, p. 99 (Rădăuţi) s.v. *cepui*.

CERC s. n. 1° 868 V „unealtă pentru scărmănat bumbacul, formată dintr-o nuia arcuită în semicerc, între capetele căreia este întinsă o aţă": Aveam un *ĉerc* uite-aşa cu o aţă, o nuia de la pomi [...] şi le agăţam o aţă aşa frumos; cf. a r c ú ş, z b ấ r n ă, z d r ấ m b i ţ ă. 2° pl. 671 VI „nuiele sau leaţuri cu care se c e r c u i e s c pereţii casei de lemn": După ce se-ncheie [casa] s-aduce *ĉércuri* de alun sau de scânduri de brad; cf. b a s c h í e, g r ă d e á u a 1°, l á c r e, l ă n ţ ó i, p a i á n t ă 1°, r ă z l ó g i, r í g l ă 3°, s t a c h é ţ i, ş i p 1°, ş t u c ă t o á r e.

pl. 2° *cércuri* 671 VI.

2° v. DA (Solnoc) s.v. I. 10°.

CERCĂTÓR s. n. 812 V [la cuptorul de ars vasele din lut] „orificiu mic prin care olarul controlează stadiul arderii": Mă uitam la un *ĉercătór* acolo pe ... pe cuptior, dacă vedeam că s-a lucit şi să vede floarea, nu-i mai băgam foc.

CERCEFIÓR s.n. 823 VII dim. de la *cearceaf*.

CERCUIÁI vb. ind. impf. 2 sg. 765 VI „băteai c e r c u r i la casă": Pe pereţi, dup-aceea, după ce face din ostreţe, *să ĉércuie*, se bate cercuială la casele care sânt făcute din ostreţe, din bârne 689 VI; cf. b á g ă 1°, b a s c h i é z, î m p a i e n t e á z ă, î n c e r c u í m 2°, j o r d ă í a, l ă n ţ u i é ş t e, o s t r e ţ e á z ă, p a i e n t é z, s t u c ă t o r é ş t e, ş i p c e á i, ţ ă n d ă r e á.

ind. pf. c. 1 sg. *am cercuít* 765 VIII; refl. ind. prez. 3 sg. *se cércuie* 671 VI, 689 VI; part. f. *cercuítă* 769 VIII.

v. DA (Someş), GL. ARGEŞ, LEXIC REG., I, p. 77 (Vâlcea) s.v. *cercui*.

CERCUIÁLĂ s. f. colect. 671 VI, 689 VI, 763 VIII, 769 VIII, 773 VIb, 788 VI „totalitate a leaţurilor care se bat pe pereţii casei de lemn": Se bate *ĉercuiálă* la casele care sânt făcute din ostreţe, din bârne adică. Se bate *ĉercuiálă*, se bate stacheţi 689 VI; cf. l ă ţ u i á l ă, ş i p c u i á l ă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. COMAN GL., LEXIC REG., I, p. 77 (Vâlcea) GL. ARGEŞ s.v.; cf. DA (Someş) s.v. *cercui*.

CEREALÍNĂ (5 sil) s. f. 869 VI „substanţă chimică cu care se stropea lanul de cereale împotriva dăunătorilor": [Lanurile de grâu] le dam cu nişte *ĉerealínă* ... aşa le ziceam noi atunci, nişte gălbeneală, le tratam zis.

CERÉRE s.f. 797 VII „cerere".

v. DA (Olt.) s.v.

CERGÁNCĂ s.f. 848 VIII „soi de viţă de vie nealtoită": Să punem de asta algeriancă, *ĉergáncă*, mă rog, mai multe soiuri de viţă aşa cum era.

CÉRGĂ s. f. 1° 771 Vb „petrecere, sâmbătă seara, înaintea nunţii (la care fetele obişnuiau să joace în jurul unei cergi, ţinând-o cu mâinile)"; cf. b e t e á l ă , c u n ú n i , f e d e l é ş , l o g ó n d ă 2°, v á d r ă 3°, v e l í n ţ ă . 2° pl. 860 VI, 865 VI „nuiele la gura târbocului pe care se fixează plasa": Se bagă lemnele-alea cu beţele-alea de se usucă, se ţine o săptămână, două, trei, se ţine lemnele alea, *ĉérĝile*, denumirea lor e *ĉerĝ* 865 VI; cf. c e r g h í l ă 1°, c o r n ă ţ é l , c o v é r g ă 1°.

pl. 2° *cergi* 860 VI, 865 VI.

1° v. CV, 1950, 4, p. 45 (Teleorman) s.v.

CERGHÍL v. *cerghílă* 2°.

CERGHÍLĂ s.f. 1° 835 A „nuia îndoită în semicerc pe care se sprijină coviltirul căruţei sau se prinde plasa de pescuit": Aşa este târbocu, ştiţi, un fel de lingură, ştiţi, şi aduce nişte *ĉergíle*-aşa 808 VIa; cf. c é r g ă 2°, c o r n ă ţ é l , c o v é r g ă 1°. 2° var. 779 III „adăpost, cort făcut în curte, în care se pun mesele pentru nuntă": Munceşti o săptămână, două, alergi şi faci *ĉergíl* mare aşa, să-l îmbraci cu macate frumoase, să fie frumos în *ĉergíl;* cf. c o r d ú n , c o r t í n ă , s a l ó n .

pl. 1° *cerghíle* 808 IIa, VIa, 835 A.

var. 2° *cerghíl* s. 779 III.

CERÍE adj. f. 728 A „de culoarea cerului"; cf. n o r í u .

cf. LR, 1959, 3, p. 65 (Argeş) s.v. *ceruliu*.

CERLĂIÁŞ s.m. 840 A „cel de al treilea cal la căruţă, de rezervă, folosit odinioară la treieratul cu cai".

pl. art. *cerlăiáşii* 840 A.

cf. DA s.v. *ceatlău*.

CERNĂTÚRĂ s.f. 720 V, 748 VIIb, 837 VII „cantitate mică (de făină) cât se poate cerne o dată": Mă duc cu ciuru şi iau aşa cât se poate lua cu ciuru, aia-i *ĉernătúră* de făină 720 V; cf. z b ă t ă t ú r ă .

cf. DA s.v. *cerne*.

CERŞIFICÁT s. n. 702 V „certificat".

CESÁCURILE v. *saceác*.

CÉSNICULE s.m. voc. 821 VII [în descântece] „urîciosule, posacule": Tu-ncleştatule, îmbeznatule, *ĉésnicule*, urîtule, întâmpinatule; cf. c i u b á t , d u g ó s , t o c s ú n .

cf. DA (Teleorman) s.v. *cesnic*, BĂRBUŢ s.v. *ceşnică*.

CETÁTE s. f. 842 II „nume al unui joc de copii".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CHEABÁC (2 sil.) ~ *de sânge* loc. adj. 682 VII „însângerat": Acolo era sfoara plină de sânge, *ḱabác de sînĝe* cămașa lui cu pantaloni d-ăia albi, *ḱabác de sînĝe*.

cf. DA, SCRIBAN (înv.) TDRG s.v. *chebap*.

CHEAG s. n. 836 V „cec (la porc)"; cf. b á b ă 5°, b u r f é i u l, b u r t ó i 1°, c h í ș c ă 3°, f u n d á c, f u n d á n u l, f u n d ă r ắ u l, f u n d ă r é ț u l, f u n d ă r ó i, f u n d ắ u, f u n d é i u l, f u n d ó i, f ú n d u l, m a ț 2°, m o ș 1°, t ă g ấ r ț a, t e s á c, t r á i s t ă 1°, t r ă i s t ó i u l, t r ă i s t ó r, t r ă i s t ú ț a 1°, u n c h i á ș u l.

CHEFUIÁLĂ s. f. 682 VII „chef, petrecere": Face-acolo *ḱefuiálă*, mamă, mamă, toți acolo, cu țuică; cf. b ă r ă b á i e, b e r i á n, c h e r f e n e á l ă, c h i l a b á, g h e l a b ú c, h ă n t ă l ắ u, h u l e á i, t ă r b ă c á u a, z a f é t u r i, z u r v a l ấ c.

cf. DA s. v. *chef*.

CHEG s. n. 703 V, 706 VIIIa „cheag": Îl încălzim un pic laptile într-un tuci, pe urmă-i punem *ḱeg* d-ăla de miel, *ḱeg*, și-l mesticăm bine 703 V.

CHEGULÉȚ s. n. 846 VI dim. de la *cheag*.

CHÉIE s. f. 1° 714 VI, 727 VI, 760 VI, VIIb, 788 A „loc în care se îmbină bârnele orizontale, la pereții casei de lemn": [Casei] i-ai pus acoperișu ... *ḱéi̯a*, care vine pă amnari, dă la *ḱei̯* de-acolea pleacă căpriorii, grinzile și acoperișu 727 VI. 2° *lemn de* ~ s. compus 758 VI „bârnă cioplită peste care se aplică o alta similară, pentru a se încheia, astfel încât din îmbinarea lor să rezulte colțul casei": Aicea bârnele e-ncheiate, aicea cu *lemn de ḱéi̯e*.

pl. 1° *chei* 727 VI.

1° v. GL. ARGEȘ, GL. OLT. s.v., LR, 1961, 6, p. 567 (Brașov) s.v.; cf. DA s.v. II. 4°.

CHELĂCĂÍ, *a* ~ vb. 1° inf. 731 VIII [despre câini] „a schelălăi": Începe cățelu a *ḱelăcăí*; cf. c h i ș n é ș t e, g e o t é ș t e, g é u n e, m i e r c ă n í n d, s t e n c ă n e á. 2° ind. impf. 3 pl. 749 VII [fig.] [despre oameni] „chiuiau (la petreceri)": [La nuntă] să ridica masa, să facea ziuă, iar mai *ḱelăcăi̯á*.

ind. impf. 3 pl. *chelăcăiá* 2° 749 VII; ger. *chelăcăínd* 1° 710 VI.

var. 1° *cherlăcăiá* vb. ind. impf. 3 sg. 815 A; conj. prez. 3 sg. *să cherlắcăie* 815 A; *schelắcăie* vb. ind. prez. 3 pl. 738 II; ger. *schelăcăínd* 738 II; *scherlăínd* vb. ger. 833 VIIa; 2° *chelăncăneá* vb. ind. impf. 3 pl. 848 VII.

1° v. DA s.v., SCRIBAN (Munt. est) s.v.; cf. CADE, DM, DEX s.v. *chelălăi*, GL. ARGEȘ s.v. *cherlăi*, BĂRBUȚ s.v. *chelălăială*.

CHELĂNCĂNEÁ v. *chelăcăí* 2°.

CHÉLNER s. 833 A „unealtă cu care se însemnează, pe metal, locul unde se dă gaură cu priboiul".

CHELTÉU s. n. 673 II a „coș din nuiele împletite": Apoi el ia un *ḱeltéu̯* de fructe din acelea; cf. t â r n ă 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. *tăltéu* s. n. 671 VII.

v. DA (Trans.) s.v., SCRIBAN (Argeş) s.v. *tolteu*, GL.ARGEŞ s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v. *chelter*.

CHELŢĂNEÁ v. *căţăneáu* 2°.

CHEMĂTOÁRE s. f. 1° 735 III, VIIa „domnişoară de onoare"; cf. a j u t o á r e a , c ă l ţ ú n e , î n s o ţ i t o á r e a . 2° 863 III, V, VII „vizită a naşilor şi a părinţilor fetei la tinerii căsătoriţi": La o săptămână ori la două, făcea un fel de *ḱemătoáre* şi se chema pe naşi şi pe părinţii fetei la scoru ăl mare VII.

1° cf. DA s.v. *chema*, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Trans.), DM, DEX (pop.) s.v. *chemător*.

CHEMELÉŢ s. 833 VIIa, 834 A „accesoriu constând dintr-un cerc de metal îmbrăcat în pânză, purtat de femei sub basma (în portul bătrânesc)".

pl. *chemeléţi* 833 VIIa, *chemeléţe* 834 A.

var. *mecheléţ* s.n., pl. *mecheléţe* 834 A.

CHÉNDER s. m. 724 VII „persoană care ajută la masa de nuntă": *Ḱénderu* îi ajută la nuntă ca o femeie, mai bine; cf. a j u t ó r 3°, a l e r - g ă t ó r i 1°, c ă l ţ u n á r , c ă l ţ u n á ş i , s t r o p o l i t ó r i i .

CHERFENEÁLĂ s. f. 852 VIII „chef, petrecere": Şi mai trage o *ḱerfeneálă* dă băut doamna nună şi cu domnii gineri; cf. b ă r ă b á i e , b e r i á n , c h e f u i á l ă , c h i l a b á , g h e l a b ú c , h ă n - t ă l ắ u , h u l e á i , t ă r b ă c á u a , z a f é t u r i , z u r v a l ấ c .

CHERLĂCĂIÁ v. *chelăcăí* 1°.

CHERLĂITÚRĂ s. f. 687 VIII „chelălăitură": Când am tras în el [=lup], o *ḱerlăitúră* de s-a auzit la doi kilometri.

v. GL. ARGEŞ s. v.; cf. DA s.v. *chelălăi*.

CHÉRTURILE s. n. pl. art. 824 VIII „scobiturile de la extremităţile tuburilor de ciment, unde acestea se îmbucă": Încheie, că are *ḱérturile* alea ale lor şi să-nchide fix.

CHERŢĂNÍND v. *căţăneáu* 1°.

CHIAR, ~ ... ~ conjuncţ. 827 VIII „fie ... fie, sau ... sau": Un beţişor aşa, un băţ *ḱar* dă lemn, *ḱar* dă trestie; cf. á p ă i , o á r e 2°.

CHIBRÍTĂ s. f. 709 VIII „chibrit".

CHIDÁT adj. 765 VIIb, 791 VII, 794 V „acoperit cu c h i d ă ": Pă puntea asta ce să punea [la Bobotează] acolo, să punea mărgele, busuioc, şi, dacă mărgelele şi busuiocu erau *ḱidáte*, ai noroc în viaţă 794 V; cf. î n c h i d á t e .

pl. f. *chidáte* 794 V.

v. DA (Ban.) s. v. *chida*.

CHÍDĂ s. f. 760 V, 791 VII, 793 VII, 821 V, 825 V „chiciură".

v. DA s. v., CADE (Olt., Ban., Bucov.), SCRIBAN (Olt.), DM, DEX (reg.) s.v.

CHILABÁ s. f. 755 VIIIb, 815 VII „petrecere, ospăţ, chef": [Luni după nuntă] făcea un berian, aşa, un berian până la prânz, mai făcea *ḱilabá*, până la douăşpe ... că să termine băutura dă la socru, o masă ... o petrecere

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

815 VII; cf. b ă r ă b á i e, b e r i á n, c h e f u i á l ă, c h e r f e n e á l ă, g h e l a b ú c, h u l e á i, t ă r b ă c á u a, z a f é t u r i, z u r v a l â c.
var. *ghilabálele* s. f. pl. art. 848 VIb.
v. DA, GL. ARGEȘ, GL. DOBR. s. v.; cf. SCRIBAN (Munt.) s.v. *ghilaba*.
CHÍLĂ s. f. 850 VIII „măsură de capacitate pentru cereale"; ~ *máre* „măsură egală cu cantitatea cuprinsă în patrusprezece saci"; ~ *mícă* „măsură egală cu cantitatea cuprinsă în șapte saci".
CHILÉR s. n. 808 VII „bucătărie de vară, separată de restul casei, în care se poate și dormi".
cf. DA, CADE s.v., SCRIBAN (Munt.), DM, DEX (reg.) s.v.
CHILIÁNCĂ (4 sil.) s.f. 676 VII „îngrijitoare la biserică și/sau la cimitir": Mama mea a fost îngrijitoare la biserică, știi, *ḱiliiáncă*, așa se zice.
CHILIÉR (3 sil.) s.m. 733 VIII „administrator la curtea boierească".
CHILÍP s. n. 799 VII, 802 VIIa, 803 VIIc, „scul (de borangic)": Sculu dă ...*ḱilípu*, așa-i zicea, *ḱilíp* dă borangic 802 VIIa; cf. a r ș í n, r o á t ă 2°, t r ă s ú r ă 2°.
pl. *chilípe* 775 V, 779 VIIc, 799 VII, 801 VIIIa.
v. DA (Turnu-Măgurele, Teleorman), LEXIC REG., I, p. 69 (Roșiori de Vede), GL. ARGEȘ s. v.; cf. TDRG s.v. *caleap*, SCRIBAN (nord) s.v. *căleap*, GL. OLT. s.v. *chilim*, GL. DOBR. s.v. *chelep*.
CHILOMĂNÉȘTE vb. refl. 1° *se* ~ ind. prez. impers. 837 VIII, 847 VII „se petrece zgomotos, se face chiloman". 2° ~ *-te* imper. 2 sg. 865 VII „vaită-te, aolește-te": M-a băgat în casă, m-a lăsat singură-n casă, s-a dus la bab-aia și mi-a adus pe moaș-aia și pă urmă dă-i țâpatu și *ḱilomănéște-te*, am pățit rău; cf. o l ă c ă i é ș t i, u l e á m.
1° cf. CADE (Olt.) s.v. *chilomăni*, TDRG (Munt. fam.), SCRIBAN (fam.), DM (reg.), DEX (pop.), DA, BĂRBUȚ s.v. *chiloman;* 2° cf. ȘĂINEANU (fam.) s.v. *chiloman*.
CHIMICĂRÍI s.f. pl. 832 VIIIb, „chimicale".
CHIMINÉȚ s.m. 701 VIII, 812 V „strat din bucăți de cărămidă înălțat în cele patru colțuri ale cuptorului (de ars varul sau vasele din ceramică) pentru protejarea parilor din construcția acestuia".
pl. *chiminéți* 812 V.
cf. DA s.v. *cămin*, CADE (prov.) s.v. *căminet*.
CHÍNGĂ s.f. 678 VIIIa, 689 VIII „ploaie locală rapidă (cu grindină)": A venit o *ḱíngă* dânspre Slatina ș-a trecut încoace 689 VIII; cf. s f o á r ă 2°.
CHIOFTELEREÁSĂ s. f. 830 A „bucătăreasă care pregătește chiftele".
pl. *chioftelerése* 830 A.
CHIOFTELÚȚE s. f. pl. 835 Vb „chifteluțe".
cf. DA, SCRIBAN s.v. *chiftea*, GL. ARGEȘ s.v. *chioftea*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CHIOLÁN (3 sil.) s. 709 VIII: „loc de dormit pe soba bătrânească". cf. DA, TDRG s. v. *chiulhan*, SCRIBAN s. v. *chiolhan*.

CHIONCĂNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 727 A „clipea mereu": Cam *ḱoncăneá* ea de un ochi, da n-avea nimic.

cf. COMAN, GL. (Muscel), GL. ARGEŞ, CV, 1950, 4, p. 42 (Tecuci) s.v. *chioncăni*.

CHIORCHÍNI s. f. pl. 818 VIII „ciorchini de struguri fără boabe, rămaşi după stors": Mai e *ḱorḱínʲ* d-alea care-a fost boabele, pă alea le facem ţuică; cf. v r é j i i .

var. *ciorchíile* s. f. pl. art. 785 VI.

CHIOREÁSCA adv. 738 V „orbeşte, ca chiorii": Am fugit aşa *ḱoreásca*.

CHIORTÍŞ adv. 726 Vb, „piezis, oblic"; cf. c o s í ş , g h i - r ú n c .

cf. DA s.v. *chiorâş*, CADE (Mold.) s.v. *chiordiş*.

CHIÓRUL s. art. 865 II „cifra 1 (unu) marcată pe o latură a z d r e c h e i ": Şi face o zdreche ... pătrată, ascuţită la capete şi punem p-o parte-i *ḱóru*, unu.

CHIOŞTÉCUL s. n. art. 754 VIII, 869 VIIIb „şomoiogul de paie răsucite, băgat într-una din găurile g r i v e l e i ": Erau făcute din paie, din paie care nu erau treierate, ia aşa lungimea asta, şi la mijloc legam odgonu şi *ḱoştécu* ăla-l băgam la grivele 754 VIII.

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX, GL. DOBR. s.v. *chiostec*.

CHÍOTUL s. n. art. 781 V „jalea, durerea, plânsul": S-a mai depărtat *ḱíuotu*, cum să zice, sânt unşpe ani de-atunci; cf. j á l e t e , p l â n g e r e .

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX, s.v.

CHIPENEÁG v. *căpeneág* 2°.

CHIPÍCI s.m. pl. 843 V „papuci din postav; cipici"; cf. c i o c i .

v. LEXIC REG., I, p. 34 (Gura Jiului) s.v.; cf. DA (Munt., Dobr.), TDRG, CADE (Olt.), DM, DEX s.v. *cipic*.

CHIPUIÁLĂ adv. 748 VIIa, 750 VIIIb „chipurile".

v. DA s.v. *chip*, CADE (Mold.), COMAN GL. (Muscel) s.v.; cf. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v. *chipului*.

CHIPUIÉŞTE v. *ţipuiéşte*.

CHÍRCA[1] s. f. art. 869 Vb, VI „sapă îngustă folosită la săpatul printre rânduri; săpăliga": *Ḱírca* este-o sapă aşa îngustă dă vro patruzeci dă centimetri aşa, cu coadă, şi chircuim printre rânduri Vb; cf. c a l i s - t é r ă .

v. DA (Mold., Dobr.), CADE (Dobr.), SCRIBAN (Mold. sud) s.v.

CHÍRCĂ[2] 827 A, 857 VI „soi de grâu cu paiul subţire, scurt şi cu boabe mici şi rare în spic": Am bătut *ḱírcă* dă grâu, atâta era dă mică, era mărunţică 857 VI.

v. DA s.v.; cf. CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX s.v. *ghircă*.

CHIRCUÍM vb. ind. prez. 1 pl. 869 Vb „săpăm cu c h i r c a prin-

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

tre răsaduri": Le *ḱircuím* cu... *ḱircuím* printre rânduri.
part. *chircuít* 869 VI.
CHIRIOÁRĂ s. f. 713 VI dim. de la *chirie* („cărăuşie"): Mai faci câte-o *ḱiriuár* -aşa particulară, la unu, la altu.
CHIROPÁSTIE s. f. în expr. *a căzút în* ~ 813 VII a „a dat de bucluc".
cf. DA s.v. *chiropaste*, LEXIC REG., II, p. 12 (Argeş) s.v. *chinopastie*, p. 22 (Vâlcea) s.v. *chinopaste*, GL. ARGEŞ s.v. *chilopaste*, BĂRBUŢ s.v. *chinopastă*.
CHIRÓV s. n. 725 A, 729 II „tractor marca Kirov": Şi săpa, desfunda la o jumăta de metru, sau săpa cu... *ḱiróvu* 725 A .
pl. *chiroáve* 729 II.
v. GL. DOBR. s.v.
CHIRPÍCĂ s.f. 742 VI, 858 VI, 868 VIII „chirpici": Acuma casa să face din cărămidă, să face din *ḱirpícă* 868 VIII; cf. t ú l ă 1°.
var. *cârpíc* s. m. 862 VI, pl. *cârpíci* 737 VIIIb, 751 VIIIa, 825 VII, 862 VI, 864 VI; *câlpíci* s. f. pl. 826 III, VI.
cf. DA, CADE (Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX, s.v. *chirpici*, GL. DOBR., BĂRBUŢ s.v. *chirpic*.
CHIŞÁI s.n. 1° 723 VI, 739 VI, 816 VIIIb „vână de apă": După ce dăm de apă, de-un *ḱişáį* de apă aşa 739 VI. 2° 839 VI „emanaţie (de gaze) din materii în stare de putrefacţie": Calu, cât a stat în puţ acolo, a format... gaze, gaze, un fel de *ḱişáį*, cum să spune.
1° cf. DA, CADE, BĂRBUŢ s.v., SCRIBAN (est) s.v.
CHÍŞCĂ s.f. 1° 721 V, VIIa, 722 V, 723 V, 725 V, 726 Va, 727 V, 733 V, VII, 738 V, VII, 740 V, 741 VII, 742 VIIa, b, 745 VIIb, 746 V, 748 V, 751 V, 753 V, 754 V, 842 V, VIII, 858 V, 863 V, 866 V, 868 V, 869 Va, b „stomac (la porc)": Toba o punem în stomacu porcului, în *ḱíşcă* 842 V; cf. b á b ă 3°, b u r t á n 1°, b u r t i c á n 1°, c a r t a b ó ş 3°, m o á ş ă 1°, t r á i s t ă 3°. 2° 723 V, 858 V, „tobă preparată în stomacul porcului"; cf. b ú r t ă 1°, b u r t á n 2°. 3° 728 A, 755 V, 848 VII „cec (la porc)"; cf. b á b ă 5°, b u r f é i u l, b u r t ó i 1°, c h e a g, f u n d á c, f u n d á n u l, f u n d ă r ắ u l, f u n d ă r é ţ u l, f u n d ă r ó i, f u n d ắ u l, f u n d é i u l, f u n d ó i, f ú n d u l, m a ţ 2°, m o ş 1°, t ă g ắ r ţ a, t e s á c, t r á i s t ă 1°, t r ă i - s t ó i u l, t r ă i s t ó r, t r ă i s t ú ţ a 1°, u n c h i á ş u l. 4° 728 V, 729 V, „vezică urinară (la porc)"; cf. g o g o á ş ă 2°.
var. 1° *fîşca* s.f. art. 838 VIIa; 3° *píşcă* s.f. 747 V, 848 V.
1°, 2°, 3° v. DA s.v., CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN, GL. DOBR. s.v.
CHIŞIÓS (3 sil.) adj. 816 VIIIb „nisipos": Era neşte pământ *ḱişiós*, dă chişai.
cf. DA, CADE, BĂRBUŢ s.v. *chişai*, GL. ARGEŞ s.v. *chişăios*.
CHIŞNÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 829* [despre câini] „schelălăie"; cf. c h e l ă c ă í 1°, g e o t é ş t e, g é u n e, m i e r c ă n í n d, s t e n c ă n e á.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

conj. prez. 3 sg. *să chişnească* 829*.

CHÍTĂ[1] s. f. 774 VI „grămadă, teanc (de bani); cf. t r e a p .

v. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.; cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX s.v.

CHÍTĂ[2] s. f. 816 VIb „moment, termen, soroc": Toţi zicea că e *k̂ítă,* gata să moară.

v. DA, TDRG, ŞĂINEANU (Mold.) s.v.

CHITÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. în expr. ~ ~ *de fúgă* 778 VIIb „ a luat-o la sănătoasa, a fugit": A fugit, s-a sculat în fugă, da, s-a sculat ş-*a k̂itít dă fúgă* acasă; cf. b â j a , c u l c á , d ó s u l , g o á n ă , s p á t e l e 3°.

cf. DA s.v. *chiti*, SCRIBAN s.v. *chitesc*, LR, 1959, 1, p. 62 (Balş) s.v. *chiti.*

CHITOÁCELE v. *chitúc* 2°.

CHITÚC s. 1° 822 A „bucată groasă de lemn de aproximativ un metru lungime". 2° pl. 726 VIa, b, 745 VI „stâlpi groşi bătuţi în pământ la temelia unei case": Am făcut gropile pentru *k̂itúĉ* 745 VI. Am pus talpa peste *k̂itúĉ* 726 VIb. 3° pl. 707 VIa, „pari scurţi; ţăruşi": Am crintă instalată pă ... *k̂itúš*, pă ţăruşi.

pl. *chitúci* 2° 726 VIa, b, 745 VI, 3° 707 VIa, *chitúce* 1° 822 A.

var. 2° *chitoácele* s. n. pl. 711 VI.

1° v. LEXIC REG., II, p. 12 (Roşiori de Vede), p. 69 (Argeş), BĂRBUŢ s.v. 2°; 3° cf. DA, CADE s.v., LR, 1966, p. 95 (Vâlcea, Tulcea) s.v.

CHITUCEÁLĂ s. f. colect. 711 VI „totalitate a c h i t u c i l o r 2°": Bagă la ... în *k̂ituĉálă*, adică toate chitoacile de lemne le-nfundă.

CHITUCÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 711 VI „bate c h i t u c i 2°": *K̂ituĉéşte*, adică ... să-nfundă, cică bagă la... în chituceală, adică toate chitoacele de lemne le-nfundă.

CHIŢUIÁU vb. ind. impf. 3 pl. 828 II [despre iepuri] „chiţăiau": Au vânat dăcât vro patru iepuri pe care îi dădeau... călcau cu picioru pă ei şi ei *k̂iţuiáu̯* şi ieşeau afară; cf. c ă ţ ă n e á u 2°.

v. DA s.v. *chiţăi* .

CHIÚCĂ (2 sil.) s.f. 743 VII „femeie proastă": Că-i o ... *k̂úcâ*, o aia, l-a făcut din flori aşa pă prostu-ăla de băiat.

cf. DA, SCRIBAN s.v. *ciucă.*

CHIURÉURI (3 sil.) s. n. pl. 695 VIII „nume al unui soi de pere tomnatice altoite": Pere tomnatice... *k̂uréuri.*

cf. GL. ARGEŞ s.v. *chiureu.*

CICLÍC s.n. 784 VI, 802 VIa „scripete": Un *ĉiclíc*, adică o rotiţă care-nvârteşte, terteleac îi spune bătrânii 784 VI; cf. b ó b u l , c r i v á l , f r e c ţ i ó n , h é g n ă , s c l í p e t e , t e r t e l e á c 1°.

cf. DA s.v. *cicărâc*, CADE s.v. *cicric*, DM s.v. *cicârâg.*

CÍCURĂ s.f. 795 II „nume al unui joc de copii".

CIMENTUÍTĂ adj. f. 840 A „cimentată".

var. *ţimentuíte* adj. f. pl. 720 VI.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. GL. DOBR. s.v. *cimentuiești;* cf. OLT. s.v. *ţimentuiesc,* BĂRBUŢ s.v. *ţimentui.*

CÍNCIURI s.n. pl. 825 VI „grămezi din cinci snopi": [Grâul] îl făceam *ĉínĉ!ur!,* adică cinci snopi, cinci snopi, puneam așa.

CINGHEÁ v. *cinghél* 2°.

CINGHEÁRE v. *cinghél* 1°.

CINGHEL 1° s.n. 737 VI „cârlig de fier (cu diverse întrebuinţări în gospodăria ţărănească)": Sus [fânul] îl legam, îl legam, puneam lemn la mijloc, un *ĉingél* și-l strângeam cu priponu de inima căruţei. 2° var. s.f. 829* „instrument rudimentar pentru extracţii dentare, constând dintr-o scoabă cu două gheare". 3° var. s.f. pl. art. 675 VI „ghearele (ursului)": [Ursul] aleargă după el [= bou], s-aruncă-n spinare, înfige *ĉangírl*-elea; cf. c i u l í n e 1°.

var. 1° *cingheáre* s.f. pl. 823 VI; 2° *cingheá* s. f. 829*; 3° *ceanghírele* s. f. pl. art. 675 VI, *geanghíre* s. f. pl. 697 VI.

1° – 3° cf. TDRG (Munt.), DA, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX s.v., COMAN, GL. (Muscel) s.v. *ceanghir,* LEXIC REG., I, p. 28 (Băilești) s.v. *ceangher,* p. 26 (Balș), p 34 (Gura Jiului), p. 52 (Vânju Mare) s.v. *cinghir,* BĂRBUŢ s.v. *ceangher, cinghir.*

CIOÁCĂ[1] (2 sil.) s.f. 798 VIII, 814 V, 817 VIII [la plantarea răsadurilor] „lemn, ţăruș pentru făcut gropi": [Tutunul] îl puneam cu ... *ĉoácă* d-aia dă lemn 798 VIII; cf. a r ă c á r u l , î n f i g ă t ó r i i 2°, p l a n t a t ó r u l .

cf. DA, CADE, SCRIBAN s.v., LR, 1959, 2, p. 51 (Argeș) s.v. 2°.

CIOÁCĂ[2] (2 sil.) s.f. 697 II „săniuţă rudimentară din lemn".

cf. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU s.v. *cioaclă,* SCRIBAN (vest), DM, DEX (reg.) s.v. *cioaclă.*

CIOÁNTĂ (2 sil.) s.f. 867 VI „tăietură la urechea oii ca semn de recunoaștere": *Ĉoántă* [...] urechea tăiată drept la aia, *ĉoántă,* vârfu urechii tăiat drept.

v. LR, 1959, 2, p. 51 (Argeș) s.v.; cf. DA, CADE s.v. *ciont* 1°.

CIOÁTĂ (2 sil.) s.f. 1° 821 V „butaș (la viţa de vie); cf. b u t á c . 2° *la lócul ~* loc. adv. 721 VI „la faţa locului": Și pă urmă se fac în clăi mari de câte șapte-opt mii, trei mii de kile, după cum are omu propietatea... la propietatea, *la luócu ĉoátă,* la locu unde este fânu.

pl. 1° *cioáte* 841 VI.

CIOBĂNÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. 701 III, 812 III „tai în bucăţi, tranșez carnea": Găina o curăţ de fulgi, dup-aia o *ĉobănésc* 701 III; cf. c i ó p ă n e , c i o p ă ţ é ș t e 1°, p a r c e l é ș t i , t i p u - i é ș t e .

ind. prez. 2 sg. *ciobănéști* 713 III, 3 sg. *ciobănéște* 704 V, 705 Va, 710 III, V, 713 V, 715 V, 1 pl. *ciobăním* 699 V, 703 V, 3 pl. *ciobănésc* 679 V, impf. 1 sg. *ciobăneám* 780 VIII, 1 pl. *ciobăneám,* 751 VIII, pf. c. 1 sg. *am ciobănít* 760 VIII, 812 III; conj. prez. 1 pl. *să ciobăním* 703 V; refl. ind. prez. 3 sg. *se ciobănéște* 698 III, 705 III; part. f. pl. *ciobăníte* 710 VII.

cf. DA, BĂRBUŢ s.v. *cebălui* , SCRIBAN (Olt.) s.v. *cebăluiesc.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CIOBĂNÍTUL s. n. art. 785 VI, 862 VIII „plata, suma de bani cuvenită ciobanului pentru îngrijirea oilor": Toamna... îi plătea la cioban, îi plătea *ĉobănítu*, cât urma să-i plătească lui 785 VI.
v. DA s.v. *cioban*.
CIOBĂNOÁICĂ s. f. 804 V, 830 VII „ciobăniţă": Tata m-a dus după oi, *ĉobănoáică* 830 VII.
CIOCÂNÊ s.n. pl. 740 A „ştiuleţi curăţaţi de boabe".
CIOCANTÍNĂ s. f. 821 A „specie de porumb cu bobul mare şi roşcat la vârf".
cf. DA, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX, s.v. *ciocantin*.
CIOCĂNÉI s. m. pl. tantum 737 VI „porumb furajer"; cf. c o c e - n á ş i , c o c é n i , s i l ó z .
cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX, s.v. *ciocan*.
CIÓCĂNI, *să* ~ vb. conj. prez. 2 sg. 785 VI „să sapi (pământul) superficial, să scormoneşti": După ce dă căpuşa [la viţa de vie] dă iese din pământ, atuncea-l sap mai rar când creşte iarba; da până dă căpuşa trebuie *să*-l *ĉócănĭ* mereu după orice ploaie; cf. s c ấ r m ă , ţ ă c ă n e á , z g ă m u ş é ş t i .
conj. prez. 1 pl. *să ciocăním* 797 V.
CIOCĂNÍTEA s. f. art. 808 IIa, „nume al unui joc de copii (cu patru pietre)".
CIOCĂTÉALĂ s. f. în *o* ~ *(de coásă)* 673 VIII [peior.] „cantitate mică de cositură, câteva brazde": Nu mai pot lucra încolo, pe-acasă, pe colea: un lemn, *o ĉocăţeálă dă coásă*, două-trei copiţe-ntr-o zi, două-trei în alta.
CIOCÁLŢII s. m. pl. art. 846 VIII „cocenii de porumb": Culegeam porumbu-ntâi, pă urmă... tăiam *ĉocílţii*, i-aduceam acasă; cf. c o f r a g [2].
cf. DA, CADE, s.v. *ciocâltău*, TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN, GL. ARGEŞ s.v. *ciocâlteu*.
CIOCÂRLÁNUL s. m. art. 774 V „numele unei buruieni care creşte prin semănături".
v. DA (Mehedinţi) s.v. II. 3°.
CIOCÂRLÍE s. f. 727 A, 736 VIIa, 737 VI, VIIIb, 742 VI, 745 VI, 746 VI, 748 VI, 755 VI „lăstar la viţă de vie": *Ĉocîrlíľe* este coarda de la vie, să taie din ea.. patru-cinci ochi sau şase ochi ş-aia îi spune *ĉocîrlíľe* şi din aia vrem să plantăm altă vie 742 VI.
pl. *ciocârlíi* 723 A, 725 VII, A, 726 VIa, A, 733 III, 740 A.
CIOCÂRTÉŞTI v. *ciopăţéşte* 2°.
CIOCI s. m. pl. 843 V „papuci din postav"; cf. c h i p í c i .
v. TDRG (Trans.) s.v. *cioc* 1°, GL. ARGEŞ s.v. *cioci* 2°; cf. DA (Trans., Muscel), CADE, SCRIBAN (Trans.), ŞĂINEANU s.v., LEXIC REG., II, p. 49 (Făgăraş) s.v.
CIOCNÍT, *a* ~ vb. tranz. 1° ind. pf. c. 3 sg. 795 VIIIa „a înţepat": Mi-a dat un ghimpe, m-*a ĉocnít* în vâna deştului. 2° conj. prez. 3 pl. 727 V [despre viermii de mătase] „să străpungă oul pentru a ieşi": [Viermii]

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

începe *să ĉocneáscă* pe colo puțin.

2° conj. prez. 3 pl. *să ciocneáscă* 727 V.

1° cf. DA s.v., SCRIBAN s.v. *ciocnesc;* 2° cf. DA s.v.

CIOFLINGĂREÁLA s. f. art. 727 A „hoinăreala, trândăvia, viața ușoară": Puturos ... șarlatan, nu să ... îi place *ĉoflingăreála,* fetele, dansurile; cf. g o l ă n í a .

cf. DA, TDRG, ȘĂINEANU, SCRIBAN, DM, BĂRBUȚ s.v. *cioflingar,* DEX (pop. și fam.) s.v. *cioflingar* .

CIOFLÍNȚI s. m. pl. 721 VI [la pădurărit] „cuie de fier folosite la prinderea bușteanului de tânjală".

cf. DA (Mold., Maram., Bucov.), SCRIBAN (Trans., Mold.) s.v. *cioflânc,* DM s.v. *cioflâng.*

CIÓITINĂ (3 sil.) s. f. 724 V „stârv (de vită)": O vită moartă, când o trântește un lup, ș-așa i să spune, e *ĉóịtină.*

cf. DA s.v. *hoit,* SCRIBAN (est) s.v. *hoitină.*

CIOMÁGĂ s. f. 703 VIIb, 843 V „ciomag": Iese moșu c-o *ĉiomágă,* măi frate, și pune mâna pe țața Caterina, și dă-i, ș-o omoară 843 V; cf. b â t o á c e .

v. GL. DOBR. s.v.

CIOMPĂM vb. ind. prez. 1 pl. 757 VI „tăiem vârful, cârnim (vița de vie)": După ce o legăm via pă... capetele, lăstarii care nu au strugure, îi rupem... îi *ĉompắm* dă la patru, cinci frunze și dup-aceea începem cu stropitu; cf. c r â m e á m .

cf. GL. ARGEȘ s.v. *ciompi* , DA s.v. *ciumpav,* GL. OLT. s.v. *cimpi,* BĂRBUȚ, s.v. *ciomp.*

CIÓPĂNE vb. ind. prez. 3 sg. 702 V „taie în bucăți, tranșează carnea": Și-ncepe să-l taie [porcul], *să*-l *ĉópăne;* cf. c i o b ă n é s c , c i o p ă ț é ș t e 1°, p a r c e l é ș t i , t i p u i é ș t e .

conj. prez. 3 sg. *să ciópăne* 702 V.

CIOPĂȚÉȘTE vb. ind. prez. 1° 3 sg. 771 Vb, 834 V „taie în bucăți, tranșează carnea": [Porcul] îl tăiem, îl *ĉopățím* și-i punem carnea-ntr-o ladă 766 V; cf. c i o b ă n é s c , c i ó p ă n e , p a r c e l é ș t i , t i p u i é ș t e . 2° var. 2 sg. 750 VIIIa „tai scoțând bucăți mici dintr-un lemn; ciopleşti".

1° ind.prez. 1 pl. *ciopățím* 766 V.

var. 1° *ciumpățím* vb. ind. prez. 1 pl. 718 V; 2° *ciocârtéști* vb. ind. prez. 2 sg. 750 VIIIa.

1°, 2° v. TDRG s.v. *ciocârti,* SCRIBAN (Munt.)s.v. *ciopățesc;* cf. DA, CADE, DM, DEX s.v. *ciopârți,* GL. ARGEȘ s.v. *ciopățit,* BĂRBUȚ s.v. *ciocârti,* GS, 1929–1930, p. 129 (Prahova) s.v. *ciopăți.*

CIOPÂRTÁC s. m. 695 II, 697 VII, 721 VI „bucată de lemn; scurtătură": Și pă urmă șarpele să ducea, venea după noi [...] și pă urmă am luat un *ĉopîrtág* d-ăla marele și... i-am rupt gâtul 695 II.

pl. *ciopârtáci* 697 VII.

var. *ciopârtág* s. n. 695 II, 732 VII, pl. *ciopârtáge* 732 VII; *ciopârțáge* s. n. pl. 732 VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA, SCRIBAN (rar), ŞĂINEANU, GL. ARGEŞ s.v., TDRG, CADE s.v. *ciopartă*, BĂRBUŢ s.v. *ciomârdac*.

CIOPÂRTÁG v. *ciopârtác*.

CIOPÂRŢÁGE v. *ciopârtác*.

CIOPLEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 726 A, 788 A „curăţam buruienile din culturi săpând pe ici, pe colo": *Cᵘopleám* pământu, *cᵘopleám* ... la câmp cu sapa 726 A.

ind. impf. 3 sg. *ciopleá* 717 VIIIb.

v. DA s.v. *ciopli* 3°.

CIORÂRĂÍT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 797 VII „ne-am ciondănit, ne-am ciorovăit"; cf. c â l ţ ă v e á m , c i o r o m ă n í t .

CIORÂŞFLEÁŞCĂ v. *ciorofleácă*.

CIORBÁR s.n. 695 V, 699 V, 720 V, 741 VII, 748 V, 837 V „polonic": Iau c-un ... *ĉorbár*, polonic cum să spune 748 V.

CIORCHÍILE v. *chiorchíni*.

CIORCHINOÁSĂ adj. f. 817 VII [despre cânepă] „cu ciorchina mare": Cânepa o făceam glugă, o ţineam trei zile sau nouă zile, după cum avea ciorchina dă mare, dacă era *ĉiorkinoásă* o ţineam mai mult.

v. DA s.v. *ciorchine*.

CIORCIOBOÁTE v. *ciorciobúte*.

CIORCIOBÚTE s. f. pl. 840 A, 851 VII „lucruri vechi dintr-o gospodărie, rareori utilizate"; cf. c i o r o b o á i e , t r a n c a f ú s e , t r a n c a n á i e .

var. *ciorcioboáte* s. f. pl. 741 VII.

cf. DA s. v. *ciorciobâtii*, SCRIBAN (Buzău fam.) s.v. *ciorcioboate*.

CIÓRCOVA s.f. art. 777 V „sorcova".

CIOREÁSCĂ adj. f., *prúnă* ~ 694 VI „varietate de prune de culoare închisă": Adică pruna neagră, zis cum să zice pă la noi, să zice cam *ĉorắscă, prúnă ĉorắscă*, da alţii zice şi prune negre.

v. DA s.v. *cioară;* cf. BĂRBUŢ s.v. *ciorăsc*.

CIORICEI s. m. pl. 706 VII dim. de la *cioareci*.

CIOROBOÁIE s. f. pl. 816* „lucruri vechi dintr-o gospodărie, rareori utilizate"; cf. c i o r c i o b ú t e , t r a n c a f ú s e , t r a n - c a n á i e .

v. GS, 1929–1930, p. 130 (Prahova) s.v.

CIOROBÓŢII s. m. pl. art. 805 VII „numele unei buruieni cu flori albastre şi cu frunze mari": *Ĉorobóţî* face nişte beţe-aşa şi cu flori albastre-n vârf aşa cu neşte măciuci, *ĉorobóţi*, da nu-nţeapă.

CIOROFLEÁCĂ s. f. 777 Vb, „preparat nereuşit, nefiert suficient, fără consistenţă": E mămăligă-ntre mămăligă: e unele care face *ĉorîş-fleáşcă*, o pune, nu poţi s-o mănânci... o las-aşa *ĉorîşfleáşcă*, nici închegată, nici... 806 VII.

var. *ciorâşfleáşcă* s.f. 806 VII.

cf. DA s.v. *ciorofală*, SCRIBAN (Covurlui) s.v. *ciurfuială*, LEXIC REG., I, p. 26 (Balş), II, p. 12 (Argeş), BĂRBUŢ s.v., LEXIC REG., I, p. 52 (Vânju Mare) s.v. *ciorofleaşcă*, LR, 1959, 5, p. 73 (Caracal, Severin)

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

s.v. *ciorofleac.*

CIOROMĂNÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 pl. 682 VIII „s-au ciondănit, s-au ciorovăit"; cf. c â l ț ă v e á m , c i o r â r ă í t .

CIORPINÍȚĂ s. f. 832 VIIIb dim. de la *ciorpină* („ciorchine de strugure").

CIORTÁN s. m. *în* ~ *de băiát* 840 A „băiețandru": Și când am plecat din port, era un *ĉortán* așa *de băiát;* cf. b ă i e c á n , b ă i e c á n - d r u , d â r l e c á n , g h e r l á n 2°, g o d i n á c , g o d i n á ș i , t o i t á n , ț u b ó i .

cf. DA (Munt., Dobr.), SCRIBAN (sud), ȘĂINEANU s.v.

CIORTĂNÉI s. m. pl. 739 III „pui (de găină) mărișori".

cf. DA, ȘĂINEANU s.v. *ciortan,* SCRIBAN (sud) s.v. *ciortănică.*

CIOTOÁIE s.n. pl. 683 III, 756 III, V, 759 IIIa „pulpe de pasăre": La friptură să pune *ĉotoájele,* pieptu 736 III; cf. c o p ó n , h a r - t á n e l e .

v. DA s. v. *ciot,* CADE (Olt.), LEXIC REG., II, p. 22 (Vâlcea), BĂRBUȚ s.v. *ciotoi.*

CIR s. n. 677 III, VII, 680 III, VIIa, 683 V, 687 VIIa, 689 IIIa, 756 III, 757 V, 760 I, V, 791 VII „terci (de mămăligă)": Presărăm câteva mâini de să-ngroașă un pic, îi facem un *ĉir* [mămăligii], cum să zice 677 VII; cf. p ă s á t .

v. DA (Mold., Bucov.), TDRG, ȘĂINEANU (Mold.), CADE (Mold., Trans.), SCRIBAN (nord), DM, DEX, (reg.), LEXIC REG., II, p. 36 (Reșița), GL. DOBR., Arh., 1912 (Mold. nord) s.v.; cf. GL. ARGEȘ, BPh, 1939, p. 214 (Gorj) s.v.

CIRÉȘ s. m. 839 VI „vișin": *Ĉiréșu* este ... astea le face [fructele] mai... mărunte și roșii așa, până se coace, ele se face aproape maro.

CIRÉȘE s. f. pl. 839 VI „vișine": *Ĉiréșile* are un gust acrui; din *ĉiréșe* să face vișinată.

CIRÍC s. 817 A „lucru de nimic, ceva foarte mic și fără valoare": Nu pot să fac față nici unui *ĉiríc;* ăl mai mic lucru din lume *ĉirícu* e.

cf. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN s.v.

CIȘMEÁ s. f. 781 VI „izvor"; cf. b â r â c e , b u z o i é l .

CITIRÉGI s. pl. 707 VIII „cioturi (la prepeleac)": [Prepeleci] niște ăia cu ștepi pe el, cu... cu *ĉitiréĝ* așa; cf. b ú t u l 2°, c l e á n c u r i , ș t e a p 1°.

cf. DA s. v. *ciot,* SCRIBAN (Buzău), LEXIC REG., II, p. 12 (Argeș), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *citireag,* CV, 1951, 2, p. 35 (Roșiori de Vede) s.v. *cetereag.*

CIUBÁT adj. 855 VI „urîcios, posac": Ș-o puneam [fata, în strigături] c-un moș; un moș *ĉubát*, urît, care era mai rău din sat; cf. c é s n i - c u l e , d u g ó s , t o c s ú n .

cf. DA s. v. *ciudat* 3°, LEXIC REG., II, p. 79 (Turda) s.v. *ciudat.*

CIUBUCĂREÁLA s. f. colect. art. 806 VI [la casă] „ornamentele din partea de sus a zidurilor; ciubucăria": D-acilea vine și-i face [casei] *ĉubucăreála* pe sus [...] sus la strașină zicem noi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA s. v. *ciubuc* 6°, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, s.v. *ciubucărie.*

CIUBUCÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 761 VIIIb „câştig bani în mod ocazional": Ieri am fost la brigadă d-am învălit o casă, că mai *ĉubuĉésc* şi eu, ba că dulgherie, ba că şiţărie, ba că... iau şi eu ce pot.

CIUBÚCUL s. n. art. 753 VI „contribuţia bănească (la organizarea horei)": Venea fetele-acolo gratis la bal, nu mai plătea la bal seara, le luasem *ĉubúcu* de ziua.

CIUCIUBÁTĂ adj. f. 750 VII, 869 Vb [despre îmbrăcăminte] „urîtă, veche, uzată": Îşi punea câte-o pălărie *ĉuĉubátă* 869Vb.

CIUCIULÍŞ adv. 798 VI „ghemuit, stârcit": Noi am stat aşa *ĉuĉulíş* puţin pă vine şi l-am şi văzut [lupul], l-am văzut, a trecut prin faţa noastră; cf. b o t í ş , c i u c i u l í t e .

cf. DA s.v. *ciuci,* CADE (prov.) s.v. *ciuciuli,* SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *ciuciulesc.*

CIUCIULÍTE, *pe* ~ loc. adv. 761 II „ghemuit, ciuciulit": Ne-am dus cu nişte copii să furăm mere, rupem noi o ulucă, acolo, să facem un loc să intrăm *pă ĉuĉulíte*; cf. b o t í ş , c i u c i u l í ş .

cf. DA s.v. *ciuci,* SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *ciuciulesc,* CADE (prov.) s.v. *ciuciuli.*

CIUCIUMÉL s. cu val. adv. în *încărcát* ~ 808 IIa, 815 A, 824 A [despre un pom, o plantă] „plin de roade": Pom *încărcát ĉuĉumél* 824 A; cf. h ă l ă c i ú g ă , r á p ă n .

var. *ciurciumél* s. cu val. adv. 760 VIIa, 815 A.

cf. DA (Vâlcea) s.v. *ciuci,* LEXIC REG., II, p. 12 (Argeş), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *ciurciumel.*

CIUFUIÁLĂ s. f. 775 III „bătaie, chelfăneală": Adică *ĉufuiálă* am luat.

cf. DA s.v. *ciufuli.*

CIULÁNI s. m. pl. 846 V „ciulini": Da... *ĉulánĭ;* are nişte ace ca ghimpii, cum e pă arici aşa este *ĉuláni* iştia; cf. c i u r l í n i , v ă l ă t ú c .

CIULÍNE s. m. 1° pl. 671 VI „gheare": Ghearele de la... ale labelor se numesc *ĉulínĭ;* cf. c i n g h é l 3°. 2° 783 VI „gheară metalică de strâns cârligele (la pescuit)"; cf. a n c u r ó d .

pl. 1° *ciulíni* 671 VI.

cf. DA (ieşit din uz) s.v. *ciulin* II.

CIULPÍNI s. m. pl. 805 VI „capsule (la ricin)": *Ĉulpínį*-ăia care-i face [ricinul] i-adunăm până când terminăm cu totu [...] el pă băţu-ăla al lui formează sus acolo adunăm numai ... cu totu-aşa ... bobiţe, bobiţe, d-ale lui d-acolo.

CIUMÁDĂ s. f. 828 VII „obicei la nuntă: luni se plimbă nuntaşii prin sat, cu lăutarii, făcând diferite pozne": Lunea... făcea *ĉumádă* aşa, să plimba cu lăutarii pă drum, cânta, făcea-n tot felu.

cf. LEXIC REG., II, p. 22 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v. *ciomăndi.*

CIUMPĂŢÍM v. *ciopăţéşte* 1°.

CIUP s. 726 VIa „vârf, gurgui la opincă": Aicea la spate să-ntorcea

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

[opinca], să cosea patrat aşa, ş-aicea cu un *ĉup* aşa făcut... strâns aşa; cf. n a s .

v. LEXIC REG., II, p. 89 (Crişana) s.v.; cf. DA (Brăila, Covurlui) s.v.

CIUPERCÁT adj. 678 VIIb, „ca o ciupercă": Îl fotografiaţi aşa *ĉupercát* cu pălăria asta?

v. COMAN, GL. (Muscel) s.v.

CIUPI s.m. pl. 736 VII, 745 VIIb „câlţi": Cânepa mai groasă, cum să spune *ĉúki* ăia care-i scoteam de la dărac dintr-aia buna, îi torceam mai groscior 745 VIIb; cf. b u r d ú f i , c i u t á c 2°, c i ú t u r i , m ă r u n t á i 1°, ş t i m , z g r é b e n i 1°.

v. DA s.v. 2°, TDRG, CADE, (Trans.), SCRIBAN (vest) s.v.

CIÚRĂ s.f. 706 II „unealtă de pescuit, alcătuită dintr-o plasă prinsă de un inel metalic".

CIURCIUMÉL v. *ciuciumél.*

CIURLÉZ s. 673 III, 674 VIII, 681 V, 682 V „petrecere (între tineri) în seara de Anul Nou sau de Bobotează": La Anu Nou face *ĉurléz*, face horă, să distrează, ş-aici la noi îi spunem *ĉurléz* 673 III.

cf. DA s.v. *chiraleisa*, SCRIBAN s.v., COMAN, GL. (Muscel) s.v. *ciurlezi.*

CIURLÍNI s.m.pl. 811 VI, 841 VI „ciulini"; cf. c i u l á n i , v ă l ă t ú c .

CIUŞ adv. 783 VII „în cârcă": Îl ducea mă-sa *ĉíuş*, mergea ce mergea şi sta pe vine.

cf. DA, TDRG (Olt.), BĂRBUŢ s.v.

CIUTÁC s.m. 1° 790 III „dansator, penultimul, din grupul de căluşari": Primu ar fi vătafu şi penultimu *ĉiutác*. 2° pl. 736 VII „câlţi"; cf. b u r d ú f i , c i u p i , c i ú t u r i , m ă r u n t á i 1°, ş t i m , z g r é b e n i 1°.

pl. 2° *ciutáci* 736 VII.

CIÚTURI s.m. pl. 845 V „câlţi": Cânepa o dădeam prin darac, rămânea *ĉúturi*, aşa-i spuneam noi la ce era aşa... mai încurcaţi; cf. b u r - d ú f i , c i u p i , c i u t á c 2°, m ă r u n t á i 1°, z g r é b e n i 1°.

CIUVÍT (2 sil.) adj. 830 VII „albastru închis, indigo".

cf. DA (Munt.), SCRIBAN (rar), CADE, ŞĂINEANU s.v. *civit.*

CLAD v. *cládă.*

CLÁDĂ s.f. 678 VIIIb „copac smuls de furtună şi căzut la pământ": Când este câte un brad căzut în jos, e răgăliat, ala-i zice *cládă.*

var. *clad* s.n. 678 VIIIb.

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX s.v., LEXIC REG., I, p. 100 (Rădăuţi) s.v. *coloadă.*

CLANARÉTĂ s.f. 792 VI „clarinet": Aveam unu şi c-o *clanarétă* care ne mai cânta.

v. GLOSAR REG. (Vatra Dornei), BĂRBUŢ s.v.; cf. DA (pop.), SCRIBAN (Munt., pop.) s.v. *clarinet*, CADE s.v. *clarinetă*, LEXIC REG., I, p. 53 (Vânju Mare) s.v. *clănăretă*, p. 90 (Făgăraş) s.v. *clănăret*, GL. ARGEŞ s.v. *clanaragiu.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CLANȚĂ s.f. 800 VII „limbă la meliță”: Aveam meliț-a așa cu *clanț*-așa; cf. c o ț o f á n ă .

CLÁSĂ s.f. 1° 733 II „careu desenat pe pământ în jocurile de copii”: Tragem o liniuță cu creta, cu creta pă pământ, și facem patru *cláse*-n partea asta, patru *cláse*-n partea asta 774 II. 2° pl. art. *de-a* ~ loc. subst. 774 II „numele unui joc de copii; șotron”; cf. c r u c i u l í ț ă , j a r , p i e t r i c í c a , ț a n c 4°.

pl. *cláse* 1° 733 II, 2° 774 II.

CLÁȚĂ s.f. 769 V, 787 VIII „clanță”: Pui mâna pă... *cláță* și nencuiată 787 VIII.

v. GL. ARGEȘ, LR, 1961, 4, p. 320 (Argeș) s.v.

CLĂNȚÁU s.n. 867 VI „pâlc de oi; clățău”; cf. v â j d ắ u , v â j d ó c 1°.

CLĂPÚȚĂ s. f. 809 VI dim. de la *clapă*.

CLĂȚĂIÉR s. m. 785 VI „sătean care dă câteva oi (un clățău) la stână”: Care șădea cioban în permanent lua și el o zi mai mult; înțeles cu *clățăiéri*, așa să numea, *clățăiér!*.

pl. *clățăiéri* 785 VI.

CLEÁNCURI s.n. pl. 684 VI, 686 VI „cioturi (la prepeleac)”: Prepelece, adică un par cu *cleáncur!*, cum să spune 686 VI; cf. b ú t u l 2°, c i t i r é g i , ș t e a p 1°.

v. BĂRBUȚ s.v., LR, 1959, 2, p. 52 (Argeș) s.v.; cf. DA s.v. *creangă*, LEXIC REG., I, p. 90 (Făgăraș) s.v. *cleangă*.

CLINCIOÁIE (3 sil.) s.f. 697 III „vale seacă, pe care curge apă numai după ploi abundente”: *Clincioáie* , așa să zice la noi, părău mare. Acuma cât e secetă nici nu vine apă, da când vine ploaie așa mare, e părăuri mai multe și să strânge la un loc.

CLIVISÉȘTE v. *sclivisésțe*.

CLÓCE s.f. 671 III „cloșcă”: Luăm mai multe ouă, câte vrem, paișpe, până la douăzeci de ouă, și punem în juru *clócei;* cf. c l ó ț ă .

cf. DA s.v. *clocă*.

CLOCÚȚĂ s.f. 676 VIII dim. de la *clocă* („cloșcă”): Chiar și eu am acuma zece pui la o *clocúță* .

v. TDRG s.v. *cloșcă;* cf. DA s.v. *clocă*.

CLOMPĂNÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 721 III [despre cloșcă] „cloncănește”.

CLOPEȚÍCĂ s.f. 855 II „clopoțel”; cf. p i o n á c e , ț ă c ă l í e .

CLOȘCÁR s.m. 727 A „om șmecher, șarlatan”.

pl. *cloșcári* 727 A.

CLOȘCĂREÁ, *se* ~ vb. refl. ind. 1° impf. 3 pl. 727 A „se preocupau de lucruri neimportante”. 2° pf. c. 3 pl. 727 A „s-au înstărit, s-au îmbogățit prin șmecherii, pe căi necinstite”: După ce *s-a cloșcărít* negustorași p-aici, lua pe un preț mai ieftin, de-acolea-l ducea [orzul] el la Brăila să câștige el; cf. n e g u s t o r e á s c ă .

2° ind. pf. c. 3 pl. *s-a cloșcărít* 727 A.

CLOȘCĂREÁLĂ s.f. 727 A „învârteală, șmecherie”: Tot *cloșcă*-

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

reálă, că trebuia să-l dai [orzul] la alții, să te negustorească ăia.

CLOŞCĂRÍTUL s. n. art. 727 A „numele acțiunii de a se cloşcări 2°".

CLOTÓL v. *corlón* 2°.

CLOȚ s.n. 685 VI, 823 A „bucată de lut ars (sau de lemn), de diverse dimensiuni, folosită la zidărie (sau la dogărie)": O bucată din fagu ăla, care l-am tăiat, îl tăiam aşa dă şaizeci dă centimetri, ş-ăla-i *cloț* 685 VI.

pl. *cloáțe* 756 VIII, 822 VIIIb, *clóțuri* 822 VIIIb, 823 A.

v. DA (Vâlcea, Romanați, Dâmbovița), CADE, (Olt.), TDRG, SCRIBAN, (Munt., Mold. de sud) s.v.; cf. GL. ARGEŞ s.v. 4°, BĂRBUȚ s.v. *cloțuri*.

CLOȚÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 756 VIII „se spărgea, se făcea cloțuri".

CLÓȚĂ s. f. 757 V, VII, 759 IIIb, 762 VII, 769 V „cloşcă": Puneam douăzeci, douăşiunu dă ouă sub *clóță* şi cloceşte trei săptămâni 757 V; cf. clóce.

pl. *clóțe* 683 III.

v. DA (Trans., Ban., Olt.), CADE (Olt., Ban.), DM (reg.), BĂRBUȚ, B Ph, 1939, p. 215 (Gorj) s.v., TDRG (Ban.), SCRIBAN (Ban., Olt.) s.v. *cloşcă*.

CLOȚÚI adj. în *prun* ~ 684 VIII „soi de prun".

cf. GL. ARGEŞ s.v. *cloț*, LEXIC REG., II, p. 23 (Vâlcea) s.v. *cloațe*.

CLOȚUIÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl. 715 Vb, „să clocească": [Cloțele] pă urmă le pui *să cloțueáscă* trei săptămâni.

cf. DA (Trans., Ban., Olt.), CADE (Olt., Ban.) s.v. *cloță* 1°, TDRG (Ban.), SCRIBAN (Ban., Olt.) s.v. *cloşcă*.

CLUB s. n. 671 III, 785 VIIb, „grup de vecini, cu relații mai strânse": Ne strângem, de! fetili toate, stăm de vorbă, mergem la horă, mergem ş-aşa, ne strângem *club* aşa; *clubu*-ăsta, toți vecinii luăm apă [de la aceeaşi fântână] 671 III.

pl. *clúburi* 671 III.

CLÚŞCĂ v. *cúşcă* 1°.

COÁDĂ s.f. 1° pl. 793 VI, 829 VIb „rămăşițe de la strugurii storşi pentru must, din care se face rachiu; tescovină": Din *cuádili* alea, cum să spune, tescovină, făcea țuică 829 VIb; cf. prăştínă, scârci 1°. 2° 701 VIIb, 813 A, 815 VI, 820 VI „parte finală, de calitate inferioară, obținută la fiertul țuicii, al săpunului sau al leşiei": [Vasul cu leşie] îl țineam trei, patru zile şi curgea frunte, curgea mijloc, curgea *coádă* 701 VIIb. 3° 699 VII „toarte": Era vase dă pământ cu două *coáde*.

pl. *coáde* 1° 793 VI, 829 VIb, 3° 699 VII.

COAFĂRÍȚĂ (4 sil.) s.f. 710 III „coafeză": O femeie dă la coafor, *coafăríța* d-aicea dă la noi.

COÁLBĂ (2 sil.) s.f. 832 A „parte metalică în formă de cerc la diverse unelte".

cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN, DM, DEX, s.v. *coarbă*.

COÁMĂ s.f. 1° 839 V „ridicătură formată de aripioarele dorsale

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

la pești". 2° pl. 694 VI, 811 VI „olane": Am pus țigla pă casă, am pus *cuámile, cuámile* le-am pus cu ciment la colțuri 694 VI.

pl. *coáme* 1° 839 VI, 2° 694 VI, 811 VI.

2° cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN s.v.

COÁPENE v. *copón.*

COÁRDĂ s.f. 835 VIII, 862 VIII „lemn lung, la coama casei, între vârfurile căpriorilor": Sus pă capu popicilor să punea alte *coárde* 803 VI; cf. c a l 1°, c ă l ă r á ș 2°, c o r d á r u l 1°, i s t ú m .

pl. *coárde* 803 VI.

cf. DA s.v. VI. 1°, CADE s.v. 12°.

COARDIÓNUL (4 sil.) s.n. art. 838 VIII „acordeonul".

COÁRNĂ v. *coárne* 2°.

COÁRNE s. 1° n. pl. 682 V „colțuri": Năprojnie spunem la prescurea aceea cu patru *coárne.* 2° var. f. 794 V „soi de ardei gras, de formă alungită (ca un corn)"; cf. c á p i a , c ă p r é s c , p ă s t á i e 1°.

var. 2° *coárnă, ardéi* ~ s. compus 794 V.

1° v. DA, CADE, (Mold., Bucov., Trans.), DM, DEX, (reg.) s.v. *corn;* 2° v. GL. OLT. s.v. *ardei* 2°.

CÓBĂR s. 725 VI, A „soi de viță de vie nealtoită".

COBZĂRÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. 713 VIII „am convenit, am căzut de acord"; cf. î m p ă c á t , î m p o g o d í t , î n d o g ă ț é s c , p o g o d e á m .

cf. GL. ARGEȘ s.v. *cobzări.*

COC s. 842 VIII „împletitură din snopi mici de stuf peste coama acoperișului": Mă suiam pă creștetu casei acolo și-i puneam un șomoiog de stuf, unu din partea asta, unu din partea asta și făceam un *c*ᵘ*oc*ᵘ, cum îi spuneam atuncea.

COCĂTÚRI s.f. pl. 858 III, V, „prăjituri de casă".

cf. GL. ARGEȘ s.v. *cocătură.*

COCENÁR s. 689 VI „stog mare din snopi de coceni": Cocenii-i tăiem, îi legăm [...] i-aducem acasă, facem glugă sau *cocenár* [...] *cocenáru* care e mai mare, dă să pune coceni mai mulți.

v. GL. ARGEȘ s.v.

COCENÁȘI s.m. pl. tantum 713 VI, 818 I, 827 VI, VIII „porumb furajer": Îmi car fânu, îmi car porumb, *cocenáși,* ce am 713 VI; cf. c i o - c ă n é i , c o c é n i , s i l ó z 2°.

COCÉNI s.m. pl. tantum, ~ *semănáți* 762 VI „porumb furajer": Mai puneam în curte trifoi, *cocéni sămănáți,* orz, ovăz și le țineam [oile]; cf. c i o c ă n é i , c o c e n á ș i , s i l ó z 2°.

COCOÁCE s.f. 799 V, VII, 808 VII, 823 V „turtă": Să pune o *c*ᵘ*ocoáce* dă pâine 808 VII.

pl. *cocóci* 823 V, 830 V.

v. LEXIC REG., I, p. 26 (Balș), II, p. 69 (Roșiori de Vede), GL. DOBR., BĂRBUȚ s.v.; cf. DA (Teleorman, Dâmbovița) s.v. *cocă.*

COCOCÉLE s.f. pl. 808 VII dim. de la c o c o a c e .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. LEXIC REG., II, p. 69 (Roşiori de Vede) s.v. *cococică*.

COCOLÓŞ s. n. 684 VIII, 689 VI „ştiulete rămas nedezvoltat": Mai rămâne în coceni câte-un *cocolóş* sau cum să spune ... *cocolóş* dân ăia care n-au boabe 689 VI; cf. b u m b á r, g l o j d á r u l, g o g o - l á n i.

pl. art. *cocoloáşele* 699 VIII.

v. GL. ARGEŞ, LR, 1959, 3, p. 65 (Argeş) s.v.; cf. DA, TDRG, CADE s.v., ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (vest, rar) s.v.

COCOLOŞÉL s. 839 V, 842 VIII, 869 VII dim. de la *cocoloş*.

pl. *cocoloşéle* 712 VIII.

COCONÍŢI adj. m. pl. 735 VIIa „răsfăţaţi, cocoloşiţi".

v. DA s.v. *cocon;* cf. SCRIBAN s.v. *cocolesc*, DM, DEX (reg.) s.v. *corconi*.

COCÓS adj. 821 VIa „lipicios, cum e coca": Grâul e *cuocós* el când îl mănânci.

f. *cocoásă* 810 V.

CODLEÁLĂ s.f. 848 VIII „ţuică de calitate inferioară, care curge ultima la cazan": Ce-a rămas acolo, a rămas în apa aia, a rămas *codleál*-aia, cum să zice, acolo-şa, *cuodliálâ;* cf. á p ă 5°, m i t i l í c, o l é r c ă, p i ş o á r c ă, p o á l ă 3°, p o s l é d i u, v ó d c ă, v u r t.

CODLÓN v. *corlón* 1°.

COFÍŢI s.f. pl. 725 VII „cofiţe".

cf. DA s.v. *cofă*.

COFLECÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 841 Va „m-am înmuiat, mi-au slăbit puterile".

cf. DA, GL. ARGEŞ s.v. *cofleşi*, SCRIBAN s.v. *cofleşesc,* LEXIC REG., II, p. 12 (Argeş), CV, 1950, 4, p. 36 (Făgăraş) s.v. *cofleşit*.

COFOÁIE s. f. pl. 725 VII augm. de la *cofă* („doniţă"): Venea cu cofe, cu *cuofuáje*, cu cofiţi, cu ... şi cumpăram.

cf. DA s.v. *cofă*.

COFRÁG[1] s.n. 751 VI, 816 VI, 833 VI „cofraj": Să toarnă... fondaţia, după aia să face *cofrág* de să toarnă elevaţia 751 VI.

var. *cofreág* s.n. 760 VI; *cufrág* s.n. 760 VI.

COFRÁG[2] v. *covrág*.

COFREÁG v. *cofrág* 1°.

COFÚNDĂ vb. intranz. ind. prez. 3 sg. 821 A „se scufundă": Când am intrat [cu plugul pe loc] a doua [oară], *a cofundát* boul. *A cofundát* bou-n pământ, gol, cine ştie cum.

ind. pf. c. 3 sg. *a cofundát* 821 A.

COINÁC s.n. 825 A [la războiul de ţesut] „băţ la iţe, de care se leagă iepele".

pl. *coináce* 825 A.

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v.

COINĂRÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 pl. 727 A „au hoinărit".

COJÁNE s. pl. 743 VI „amestec de pământ cu paie folosit în construcţia caselor": La noi aicea punem pământ cu paie, cum să pune,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cojáne, cojáne, cum punem la câmp.

cf. DA, CADE, SCRIBAN s.v. *cojan*.

COJÁT adj. 846 V [despre săpun] „cu coji; grunzuros”: Să nu iasă [săpunul] colțurat, *c^{u}oját,* să iasă la un nivel tot; cf. colțurát, zdrobonțós.

COJITÓR s. 706 VI „instalație mecanică pentru cojirea buștenilor”: Să varsă-n *c^{u}ojitór* [...] și d-acolo din *cojitóru* ăla, dacă să bagă lemne multe, el să-nvârtește [...] și lemnili să freacă unu d-altu.

COL, *de* ~ loc. adv. 790 VI „de pază”: Eram *dă col,* cum s-ar spune p-aici pă la noi, dă pază pân sat.

v. DA (Munt.), GL. ARGEȘ, LEXIC REG., II, p. 23 (Argeș) s.v.

CÓLBIȚĂ v. *colibíță*.

CÓLCĂITE v. *cólcăt*.

CÓLCĂT s. n. 682 VII „clocot”: Fierbi apa-n *cólcăt*.

pl. *cólcăte* 845 III, 860 V.

var. *cólcăite* (3 sil.) s. n. pl. 870 VIIb; *córcote* s. n. pl. 769 I.

cf. DA, TDRG (Munt.), DEX (pop.) s.v. *clocot,* CADE, ȘĂINEANU, GL. ARGEȘ s.v. *colcot,* SCRIBAN (vest), DM s.v. *clocoti*.

COLDÓN v. *corlón* 1°.

COLIBÍȚĂ s. f. 713 Va „cobiliță”: *Colibíța* care-aducem gălețile cu apă pă ea.

pl. *colibíțe* 713 Va.

var. *cólbiță* s.f. 785 VIIb, 815 A, 832*, pl. *cólbiți* 815 A, *cólbițe* 832*.

COLIERÁȘ s. 865 VI dim. de la *colier* (podoabă).

COLÍNDECE s. pl. 676 V, VII „colinde”: Când eram eu fetiță, când eram dă vârstă de treișpe, paișpe ani, ne strângeam mai multe fete și ne-nvățam *colíndeĉe* V; cf. colindéțea.

COLINDÉȚEA s. f. art. 819 VIII „colindul”; cf. colíndece.

cf. DA, CADE s.v. *colindeț,* TDRG, SCRIBAN, ȘĂINEANU, DM, DEX s.v. *colindeț,* GL. ARGEȘ s.v. *colindețar*.

CÓLIVĂ s. f. 671 III „colivă”: La Rusalii să mai duc la biserică cu *cólivă,* cum să spune.

v. TDRG (înv.) s.v. *colivă*.

COLIVÍȚĂ s. f. 703 V dim. de la *colivă;* cf. colivúță.

COLIVÚȚĂ s. f. 682 VII dim. de la *colivă;* cf. colivíță.

COLOIÁN s. m. 733 I, VII, 741 III, VII, 753 I, III, VII, 754 V „caloian”; cf. caloienícă, iéne, ienícă, máma 3°, mumulíța, pétre, scalói 1°, táta 1°.

var. *căliân* s. m. 729 VIIb.

v. DA (Munt.) s.v. *caloian;* cf. TDRG s.v. *scaloian*.

COLOÍȚA s. f. art. 753 I „perechea feminină a coloianului”: O fată face coloian și alta face *coloíța;* cf. caloieníță.

pl. *coloíțe* 753 V.

var. *scaloíță* s. f. 846 V, 859 VIIb.

v. GL. DOBR. s.v.; cf. DA s.v. *caloian*.

CÓLTE s. m. 780 III, VIa, „colț (la semințele în germinație)”:

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

Atuncea [orezul] să-ncălzeşte şi pleacă *cóltele*, aşa grămadă cum e el VIa.

COLŢÁR s. m. 1° 733 VII „pieptene (cu dinţii rari)". 2° pl. 850 VIII „ţăruşi care se fixează în colţurile unui ţarc".

pl. 2° *colţári* 850 VIII.

COLŢÁT v. *colţátă*.

COLŢÁTĂ s. f. 763 IIIb, VIII, 792 V „obicei (la Bobotează sau la Sfântul Ion) în cadrul căruia tinerii îşi ghicesc viitorul": Înspre Sfântu Ion, să duce fete, băieţi, trage la *colţátă*. E, la *colţát* este pâine, inel, pieptene, oglindă. *Colţáta*-i ziceam noi sau pieptenele 763 IIIb; cf. g h i - c i t o á r e, p é r i a, p i e p t ă n ú ş, p i é p t e n e 3°.

var. *colţát* s. n. 763 IIIb.

CÓLŢUL s. m. 1° art. ~ *cálului* 736 A „numele unui soi de porumb". 2° pl. tantum 701 VIIa, b „tetanos": Dă *cuolţi*, uite l-apuca [pe copil] nişte crize aşa şi-l încleşta, i-ncleşta guriţa [...] şi murea, maică VIIb.

pl. 2° *colţi* 701 VIIa, b.

1° v. DA s.v. I. 1°.

COLŢURÁT adj. 846 V [despre săpun] „grunzuros, colţuros"; cf. c o j á t, z d r o b o n ţ ó s.

cf. DA, TDRG s. v. *colţ*.

COLVITÍR s. n. 861 VIII „coviltir".

pl. *colvitíre* 861 VIII.

COMEDIÁŞ adj. 865 VIIIb „comic, poznaş": Era un om bătrân, Crier, cam *cuomediáşu*.

cf. DA (înv., Mold., Trans.) s.v. *comedie* .

COMPERATÍVĂ v. *cumpărătívă*.

CONÁC s. n. 1° 851 VI, 868 VI „pauză de masă în timpul lucrului la câmp": Aram până la dooşpe, la unşpe jumate, făcea *conacu* 868 VI. 2° 820 VII „mâncare (gătită) pentru amiază": Trebuia să facă *conac* la ăilanţi, că mai aveam şapte copii. 3° 673 VII „bucată mică de teren (care se poate lucra într-o jumătate de zi)": Primăvara dă bruma, nu rămân bucate, toamna dă bruma de timpuriu, or ce moartea, noi, un *conác* dă arătură, cu ce să trăieşti? 4° 717 VIIIb, [la stână] „cantitate de lapte obţinută la o mulsoare": Făceam socoteală pă oi: câte oi ai cu lapte, atâtea ai la *conác* [...] Dacă ieşea două oi sau trei oi la *conác*, aveai cinci oi sau şase oi cu lapte, luai două *conáĉe*.

pl. 4° *conáce* 717 VIIIb.

1° v. DA (aproape ieşit din uz) s.v. 1°; cf. SCRIBAN, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.; 2° v. DA s.v. 1°; 3° cf. DA s.v. 2°.

CONĂTĂU s. n. 1° 724 A „manivelă la capătul crivacului (la puţul de foraj)". 2° 724 VIII „ax (la roata ferăstrăului de apă)".

pl. 1° *conătáie* 724 A.

CONCEREÁLĂ s. f. 735 III, V, VIIa „obicei conform căruia, luni după nuntă, se îmbrobodeşte mireasa ca nevastă": Aşa să numea, *cuonĉereálă*, de-o lega pă mireasă, o-mbrobodea, luni de zi VIIa; cf. î n v e - l i t o á r e, l e g á t u l, l e g ă t o á r e 3°, l e g ă t ú r ă 4°, l e ó c ă 2°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CONCÉSUL s. n. art. 754 V „concesia": I-au făcut *concêsu* lui să-și ia armă de vânătoare.

CONCI s. n. 809 VII „horă la nuntă; nunească"; cf. h ó r ă 2°, l u n e á s c a , n u n e á u a .

CONCOÁRDE s. f. pl. 806 VII „cocarde (la nuntă)": Începea să dea la toată masa [nunții] *concoárde* în piept; cf. d i c o r á ț i e , f ú n d e 2°, n ă l ú c .

var. *concórzi* s. f. pl. 751 V.

CONCÓRZI v. *concoárde*.

CONSOÁNĂ v. *consól*.

CONSÓL s. m. 698 VI [la casă] „lemn de susținere la streașină; consolă".

pl. *consóli* 698 VI, 702 VIa, b, 807 VIIIa, 816 VI.

var. *cónsuli* s. m. pl. 769 VIII, 772 VIIIb; *consoánă* s. f. 819 A, pl. *consoáne* 819 A, 835 VI.

v. GL. OLT. s.v. *consuli;* cf. LEXIC REG., I, p. 78 (Vâlcea), BĂRBUȚ s. v. *consoane*.

CONSOLĂRÍA s. f. colect. art. 698 VI [la casă] „totalitatea c o n s o l i l o r".

CÓNSULI v. *consól*.

CÓNTĂ, *pe ~ că* loc. conjunct. 748 VIIb, „pe motiv că": Când ne-am divorțat *pâ cuóntâ câ* era baba, din cauza babii ... pleca toate.

cf. DA s. v. *cont*, CADE (Mold., Bucov.), GL. ARGEȘ s.v.

CONTÍN adv. 844 A „continuu"; cf. n ă p r i s t á n , n ă c o n t i o á r ă , ú n a 3°.

CONTINÁ vb. ind. impf. 3 sg. 701 VIIb „termina, contenea".

v. DA (Ban., Olt., Munt. parțial) s.v. *conteni*.

CONTRAGÍU s. m. 782 VI „flăcău care organizează hora, încasează banii de la participanți și plătește lăutarii": În cursu când ne duceam cu lăutarii la fete, ele nu ne plăteau astea cu odoarli, ele nu da nici la lăutari, că vrea să-i plătească băieții, *contragîii* c-un pol, cum eram noi băieții care conduceam lăutarii; cf. g a r á n t .

pl. art. *contragíii* 782 VI.

cf. GS, 1929–1930, p. 130 (Prahova) s.v.

CONTRAFÍSE s. f. pl. 706 VIIIc [la casa de paiantă] „lemne așezate oblic între stâlpii de la pereți": Pui *contrafise* la stâlpi, ca să fie-ntăritură.

v. GL. OLT. s. v.

COPĂIÁLA s. f. art. 683 VIa „prașila a doua a porumbului": [Porumbul] îl săpam și-l lăsam și veneam cu cuibăritu sau *copăiála*-i spuneam noi; cf. c u i b ă r í t u l , o g o r î t .

v. GL. OLT., BĂRBUȚ s.v.; cf. DA s.v. *copăi*, CADE (Olt., Ban.) s.v. *copăi*, ȘĂINEANU (Mold.) s.v. *copăit*.

COPCEÁLĂ s. f. 723 A „nume al acțiunii de a c o p c i "; cf. c o p c í t u l 1°.

COPCEÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 681 IV „afânam pământul pe lângă pomi".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

COPCÍTUL s. n. art. 1° 681 IV „numele acțiunii de a c o p c i ”: Primăvara începeau săpăturile, *copcîtu*, cum să spune, le puneam bălegar, îi copceam [pomii]; cf. c o p c e á l ă . 2° 773 VIa, 836 VI „tăiatul viei”: *Copcîtu* ... să dăsface bilonu, să dăsface vița ... ș-acolo supt altoi îi dă niște vinișoare, alea trebuie curățite 773 VIa.

2° v. GL. OLT., BĂRBUȚ s. v.

COPICIOÁRE s. f. pl. 705 VIII, 815 VI dim. de la *copită* („căpiță de fân”): [Fânul] îl fac copiți, îl fac *copișoáre* și-l bag în pod 705 VIII; cf. c o p i ț é l e .

COPÍI interj. 680 III „cuvânt folosit la chemarea puilor de curcă”: [Puii de curcă] îi strigăm *copíi* și p-ăi dă găină pui.

v. GLOSAR REG. (Fălticeni, Neamț) s.v. *copi*.

COPILĂRÍE s. f. colect. 699 VII „mulțime de copii”: Era lume, nu că așa, lumea toată, *copilăríe*, toată lumea la nuntă.

COPILÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 855 VIII [la o plantă] „îi dau copili”: Dintr-un bob, dacă-i merge bine, [grâul] face o tulpină, face cinci-șase boabe, *cok'iléște* el din bobu ăla.

COPIȚÉLE s. f. pl. 672 VIII dim de la *copită* („căpiță de fân”); cf. c o p i c i o á r e .

v. DA s. v. *căpiță;* cf. GL. OLT. s.v. *copețele*, BĂRBUȚ s.v. *copețea*.

COPÓLNIȚĂ s. f. 830 A „clopotniță”.

var. *copórniță* s. f. 744 V.

cf. DA (Munt.) s.v. *clopot*, SCRIBAN s.v. *clopomiță*.

COPÓN s. n. 835 A „pulpă de miel sau de pasăre”; cf. c i o - t o á i e , h a r t á n e l e .

var. *coápene* s. pl. 835 A.

cf. DA, TDRG, CADE s.v. *copan*, SCRIBAN (Munt.), GL. ARGEȘ s.v. *copan*.

COPÓRNIȚĂ v. *copólniță*.

COPTOROȘÍT adj. 869 VIIIb [despre beci] „boltit ca un cuptor”.

cf. GL. OLT. s. v. *cupturite*, BĂRBUȚ s.v. *cupturi*.

CORÁJURI s. n. pl. 750 VIIIb „distracții”: [La târg erau] lăutari peste lăutari, *corájurĭ* peste *corájurĭ*.

v. SCRIBAN s.v. *curaj;* cf. DA, TDRG, CADE s.v. *curaj*.

CORÂNE s. f. pl. 719 VIIIb „bârne care se pun pe ziduri la casele de paiantă și pe care se așază grinzile; cosoroabe”; cf. b i l i m a n é l e , c ă l c ă t o á r e 2°, c o r d á r u l 2°, c o s t o r o á g ă , l e g ă t ú r ă 4°, l e p ă d á t a , l u n g 1°, l u n g í m u r i 2°, l u n g í ș u r i , r a i é l e , t e m é i , u r s 2°, v á n t r o ș e .

var. *corâni* s.f. pl. 719 VIIIb.

CORÂNI v. *corâne*.

CORCODÁRI s. m. pl. 827 VI „corcoduși”: Are omu doi, trei pomi în curte-acolo, *corcodárĭ* sau ... pruni; cf. z á r z ă r .

CORCOFELÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 785 VIIb „zăpăcește”; cf. î n c o r c o f e l é ș t i , r ă t u t í t .

cf. DA (Ban.) s.v. *corcofeală* 2°, CV, 1950, 4, p. 38 (Munt.), LR,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1961, 4, p. 320 (Argeş) s.v *corcofeli*.
CÓRCOTE v. *cólcăt*.
CORCOŢÁRI s. m. pl. 677 VIII „oameni prost îmbrăcaţi, zdrenţăroşi"; cf. j u v é t e .
CORDÁRUL s. n. 1° art., ~ *máre* 737 VIIIb [la casă] „lemnul lung de la coama acoperişului"; cf. c a l 1°, c ă l ă r á ş 2°, c o á r d ă , i s t ú m . 2° pl. art. 737 VIIIb „cosoroabele"; cf. b i l i m a n é l e , c ă l c ă t o á r e 2°, c o r ấ n e , c o s t o r o á g ă , l e g ă t ú r ă 4°, l e p ă d á t a , l u n g 1°, l u n g í m u r i 2°, l u n g í ş u r i , r a i é l e , t e m é i , u r s 2°, v á n t r o ş e .
pl. art. 2° *cordárele* 737 VIIIb.
CORDEÁ s. f. 687 VIIa, 750 VII „panglică"; cf. p a m b l é l e , p a m b l í c ă .
pl. *cordéle* 760 VIIa, 765 III.
v. DA, CADE, (Mold., Bucov.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Mold., Munt. est) s.v.
CORDÚN s. n. 768 VIIIb „adăpost, cort făcut în curte din cergi întinse pe pari, în care se pun mesele pentru nuntă"; cf. c e r g h í l ă 2°, c o r t í n ă , s a l ó n .
pl. *cordúnuri* 768 VIIIb.
cf. DA s.v. *cordon* II. 3°, CADE (Mold.) s.v. 2°, SCRIBAN, GL. ARGEŞ s.v.
CORHÁNĂ s. f. 722 VIII, 723 V, VIII, 724 V, VII, VIII „coastă de deal râpoasă": Am venit aşa în gât pă *corhana* aia 722 VIII; cf. g h e - r e b é n t , h u s t ú c ă , j g h e a b .
pl. *corhắni* 723 V.
v. DA (Bucov., Mold., Trans. de nord), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est) s.v.
CORHĂNÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 721 VI „împinge buştenii cu ţapina la vale pe c o r h a n ă sau pe canal": Şi noi l-*am corhănít* [buşteanul] dă la locu lui, să-l dăm la vale 706 VI; cf. b â r â í m , h u l u c ă n e á m , î m p u ş c á .
ind. prez. 1 pl. *corhăním*, 676 VI, impf. 3 sg. *corhăneá* 707 VIb, pf. c. 1 pl. *am corhănít* 706 VI; conj. prez. 2 sg. *să corhănéşti* 708 VI, 1 pl. *să corhăním* 706 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se corhănéşte* 708 VI, impf. 3 pl. *se corhăneáu* 672 VI.
v. DA (Bucov., Mold., Trans. de nord) s.v. *corhană*, GL. ARGEŞ s.v. *corhăni;* cf. CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est) s.v. *corhană* .
CORHĂNÍRE s. f. 708 VI „nume al acţiunii de a c o r h ă n i "; cf. c o r h ă n í t .
CORHĂNÍT s. n. 676 VI „nume al acţiunii de a c o r h ă n i "; cf. c o r h ă n í r e .
v. GL. ARGEŞ s.v.
CORHĂNITÓR s. m. 676 VI „muncitor forestier care c o r h ă - n e ş t e buştenii".
v. LEXIC REG., II, p. 23 (Vâlcea) s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CORIÁN (3 sil.) s. m. 812 VIIIa „plantă de câmp cu sămânţa măruntă şi aromată; coriandru".

cf. DA s.v. *coriandru*.

CORJÓC s. n. 735 VI „cojoc".

CORLÁTĂ s. f. 818 VI, 844 VI, A „construcţie rudimentară, constând din două prăjini sprijinite pe patru furci, pe care se pune rama pentru uscat tutunul".

pl. *corláţi* 817 VIII, 844 VI ,A.

cf. DA s.v. 2°, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX, GL. OLT. s.v.

CORLEÁLĂ s. f. 754 V „cocleală": Face sărmăluţele, aşază tot la copăi, că nu le pune la cazan ... că să ţii de sâmbătă şi până duminică noaptea, când să dă masa, i-e teamă de *corleálă*.

CORLÓN s. n. 1° 684 VI, 695 VII, 703 V, 707 VIb, 734 A, 735 VI, A, 744 VI, VIII, 763 VIII „suport zidit în formă de potcoavă, pe care se pune cazanul de rachiu la fiert": Când l-aranjam [cazanul], l-aşezam, făceam *corlón* de cărămidă 744 VIII. 2° var. 832 V „cuptor rudimentar (făcut în curte)": Făceam [pâine] la *cl^{u}otól^{u}*. I-aşa pă bătătură [...] tot aşa ca cuptoru.

var. 1° *corlúnă* s. f. 708 VI; *codlón* s. n. 732 VI; *coldón* s.n. 855 VII; *porlón* s. n. 695 VIII; 2° *clotól* s.n. 832 V, pl. *clotoále* 832 V.

1° cf. CADE (Olt.), DA, SCRIBAN s.v. *cotlon*, LEXIC REG., II, p. 50 (Făgăraş), GL. ARGEŞ s.v., BĂRBUŢ s.v. *cotron*, CV, 1949, 8, p. 32 (Ialomiţa), LR, 1959, 2, p. 52 (Piteşti) s.v.

CORLÚNĂ v. *corlón* 1°.

CORMÁNA s.f. art. 697 VIIIb „culmea, vârful": [Nemţii] să retrăsese din Cincu [...] şi era pă *cormána* dealului.

cf. GL. ARGEŞ s.v.

CORMÉNI s. f. pl. 766 VIIIa „cormane".

CORNĂŢÉL s. n. 810 VIII „fiecare dintre nuielele încovoiate de care se prind colţurile târbocului"; cf. c é r g ă 2°, c e r g h í l ă 1°, c o v é r g ă 3°.

cf. CV, 1951, 6, p. 29 (Teleorman) s.v.

CORNÉCII s. m. pl. art. 677 VII „scaieţii": [Lâna] o curăţim dă *cornéĉi* ăia; cf. c o r n é ţ i i .

v. LEXIC REG., I, p. 35 (Gura Jiului) s. v.

CORNÉL s. 739 VI „soi hibrid de viţă de vie".

CORNÉŢII s. m. pl. art. 846 V „scaieţii": Adunam *c^{u}ornéţi* din lână; cf. c o r n é c i i .

cf. DA s.v. *cornut*, CADE s.v. *cornuţi*.

CORPORÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 852 VI [la armată] „a încorporat": Când *a corp^{u}orát* în leatu nostru.

CORTÉL s. n. 758 VIII „haină de dimie, cu găitane": Haină, *cortél*, aşa-i ziceam, dă lână albă, *cortél*, c-aşa-i zicea, *cortél*, lână albă şi cu găitane negre, aşa.

v. DA (Olt., Argeş), SCRIBAN (vest), GL. ARGEŞ, CV, 1951, 11,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

p. 36 (Argeş) s. v.; cf. CV, 1950, 4, p. 38 (Muscel) s. v. *corlet*.

CORTÍNĂ s. f. 782 VI „adăpost, cort din rogojini, în care se pun mesele la nuntă sau la botez"; Să face afară *c^{u}ortínă* mare, dă intră şaptezeci, optzeci dă meseni; cf. c e r g h í l ă 2°, c o r d ú n, s a l ó n.

CORVEDÍT, *a* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 pl. 700 VIII „au supus la corvoadă": După ce s-a... după ce-a plecat ei [nemţii] şi s-a retras încolo, atuncea ne-*a corvedít* [...] ne lua dă rechiziţie.

CÓRUL s. m. art. 728 VI „pojarul": *Córu* ... iese un pojar pă piele, mărunţel aşa; cf. s p o j á r.

v. DA (Mold., Bucov.) s.v. *cori*, SCRIBAN (Mold.) s.v. 1°; cf. TDRG (Mold.) s.v. *coriu*, CADE (Mold.) s.v. *cori*.

COSÁCI s. m. pl. 706 VIIIc „şindrile mai înguste la un capăt, folosite la colţurile acoperişului": Eu am făcut nişte *cosáĉ!* să zice, *c^{u}osáĉ!*. Vine şindila la un cap lată, cât e ea şi la un cap îi trag ... conic-aşa, o ascuţ la un cap ... la coadă.

cf. DA s.v. *cosac*, CADE (Olt.) s.v. *cosac* 2°.

COSEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 788 A [despre casă] „se încheia din lemne": Şi pă urmă [casa] *să c^{u}oseá* ea-n laţii ceia.

cf. DA (Mold., Bucov.) s.v. *coase* 2°.

COSÍŞ adv. 709 VIII „pieziş"; cf. c h i o r t í ş, g h i r ú n c.

cf. DA s.v. *cosi*.

COSITÓR s. n. 763 VI „unealtă mecanică pentru cosit": [Lucerna] am cosit-o şi cu *c^{u}ositóru* şi cu coasa manuală.

cf. DA s.v. III. 2°, CADE, DM, DEX s.v. *cositoare*.

COSTOROÁGĂ s.f. 722 VIII „cosoroabă"; cf. b i l i m a n é l e, c ă l c ă t o á r e 2°, c o r d á r u l 2°, c o r â n e, l e g ă t ú r ă 5°, l e p ă d á t a, l u n g 1°, l u n g í m u r i 2°, l u n g í ş u r i, r a - i é l e, t e m é i, u r s 2°, v á n t r o ş e.

COSTRÁI s. m. 845 VI „plantă de baltă folosită la învelitul caselor".

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX s.v. *costrei*, GL. ARGEŞ s. v. *costreie*, B Ph, 1939, p. 216 (Gorj) s.v. *costreie*.

COŞ s. n. 1° 834 A „sticlă la lampa de gaz". 2° 718 VI „ramă de răsadniţă, aşezată direct pe băligar şi umplută, pe jumătate, cu pământ"; cf. c o ş c i ú g 1°.

COŞÁR s. m. 788 VI, 861 VI „persoană care introduce snopii în coşul maşinii de treierat": Şi *c^{u}oşáru*-l lua [snopul] foarte frumos şi-l răsfira şi-l băga-n tobă 788 VI.

pl. *coşári* 796 VIIIa, 801 A, 862 VIII.

v. LEXIC REG., I, p. 78 (Vâlcea) s.v.

COŞĂRÉLE s. f. pl. tantum 775 VII, 776 VIII „împletituri din nuiele puse la car, în spate şi în faţă, la transportul cerealelor": [Porumbul] îl culegeam du pă loc, îl puneam în car cu *coşăréle*, l-aduceam acasă, îl descărcam 776 VIII; cf. c o ş ă r í e.

cf. LEXIC REG., I, p. 78 (Vâlcea) s.v. *coşerel*.

COŞĂRÉŞTE adv. 827 VI [despre modul de a construi o casă] „ca

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

un coșar, cu baza căpriorilor rezemată de cunună”: [Casa] se făcea așa *coșăréște;* să-nvelește *coșăréște.*

COȘĂRÍE s. f. 768 VIIIb, 793 A „împletitură din nuiele pusă la car, în față și în spate, la transportul cerealelor”: *Coșăríe* este aia unde pune porumb, îngrădită cu nuiele ș-o pui nainte una ș-una-i în urmă, *coșăríi* 768 VIIIb; cf. c o ș ă r é l e .

pl. *coșăríi* 768 VIIIb.

v. LR, 1961, 4, p. 317 (Argeș) s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 78 (Vâlcea) s.v. *coșerie,* II, p. 12 (Argeș) s.v. *coșeriu,* GL. ARGEȘ s.v. *coșerie* 2°.

COȘĂRÍȚĂ s. f. 778 VIIb „casă sărăcăcioasă, ca un coșar”: Ne-a făcut tata, cum spusei, o *coșăríț*-acolo, cum am putut [...] cu două odăi, învălită cu coceni.

COȘCĂI s. f. pl. 707 VIb, 757 VI „jgheaburi din scânduri, de aproximativ trei metri lungime, pe care alunecă buștenii la vale”: Să făcea portative, niște *coșcăi* dă lungime dă trei metri 707 VIb; cf. p l á n t a , p o r t á t i v , u l ú c 2°.

v. LEXIC REG., II, p. 23 (Vâlcea), BĂRBUȚ s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 116 (Suceava) s.v. *cușcăi.*

COȘCIÚG s. n. 1° 718 VI „ramă la răsadniță, așezată direct pe băligar și umplută pe jumătate cu pământ”: Punem boldurile-alea, ca să nu să scufurdeze *coșcúgu;* cf. c o ș 2°. 2° 810 VIII „coș la căruță sau la sanie”: N-aveam *coșcúg* la sanie, aveam doar nește scânduri care stam pă ele; cf. c á s ă 2°, d r i c , s a n d â c , s c o r ț á r , t r o n 4°.

CÓȘCOVIȚĂ s. f. 840 III „cavitate toracică (la animale)”.

COȘERENÁRI s. m. pl. 841 VIII „locuitori ai comunei Coșereni”.

COȘÉT s. 785 VIIb „croșetă, igliță”; cf. í g l ă .

cf. CADE, SCRIBAN, s.v. *croșet.*

COȘTÉIE v. *coștíe.*

COȘTÍE s. f. 859 VIIa, b, VIIIb „bordei”: Era bordeie, învelite cu pământ, cu ce era-mprejur, așa să zicea, *coștíi* la asta, la bordeiele-alea VIIIa.

pl. *coștíi* 859 VIIa, b, VIIIa, b.

var. *coștéie* s. n. pl. 859 VIIIa, b.

cf. DA (Trans.) s.v. *coștei.*

COTĂLĂU s. n. 678 VIIIb „știulete”; cf. ș t r u l é t e l e .

v. LEXIC REG., I, p. 78 (Vâlcea) s.v.; cf. LEXIC REG., II, p. 24 (Vâlcea), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *cotoloi* .

COTEÁLĂ, ***pusese în ~*** loc. vb. 833 A „fugărise”.

COTECIOÁRĂ s. f. 743 VII dim. de la *coteț.*

cf. DA s.v. *coteț,* CADE s.v. *cotecior.*

COTÉLUL s. n. art. 756 V „trebăluitul (în casă)”: Când faci mâncarea [...] ce faci, *cotélu* casii, ăsta să zice că faci pentru casă, să mâncăm.

cf. DA, CADE, ȘĂINEANU, s.v. *coteli,* COMAN, GL. (Năsăud), LEXIC REG., I, p. 90 (Făgăraș) s.v. *coteală,* BĂRBUȚ s. v. *coteleală.*

COTÉȚ s. n. 751 VI [la casa de paiantă] „împletitură din sârmă și stuf, care formează scheletul plafonului; rabiț”: Face acoperișu [...] p-ormă să bate șipcă, *cotéț* de stuf sau rapiță [...] stuf, din sta de baltă, să

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

alege firu bun şi vine de să-mpleteşte sârmă pe el [...] şi vine de să face ca o plasă. Ş-aia să bate pă plafon; cf. r á p i ţ .

pl. *cotéţe* 785 VIII.

COTICÉL s. n. 715 VII dim. de la *cot* (de pânză): Şi-acuma mai am un *coticél* dă... dă trâmbă, dă pânză.

COTOBÁRIŢĂ s. f. 830 A „codobatură".

cf. BĂRBUŢ s.v. *cotorobatiţă.*

COTONÓG adj. 821 A [despre un lemn] „curbat, îndoit".

COTONOGÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 821 A „curbează, îndoaie, face un lemn să devină c o t o n o g "; cf. h ă r c u i 2°.

COTORĂŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 721 VI „tai lăstarii (la pomi)": După ce-i dai pe rod, îi cureţi şi-i *cotorăşti* din an în an.

refl. ind. prez. 3 pl. *se cotorăsc* 721 VI.

cf. DA, TDRG, CADE s.v. *cotorî.*

COTORÎTUL s. n. art. 721 VI „numele acţiunii de a c o t o r î ": Se curăţă bălegaru de la grajd, să cară la pomi, la *cotorîtu* pomilor.

Cf. DA (Mold.) s.v. *cotorî.*

COTOROGÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 715 Vb „hodorogeşte": Strigoiu se suie pân pod, sparge pân casă, *cotoroĝléşte;* cf. z d r ó n c ă n e .

ind. impf. 3 pl. *cotorogeá* 711 VIII.

COTOROIÁLĂ s. f. 816 VIIa „cotrobăială": Dă-i *cotoroiálă* pă mine, hodorogeală pân pod p-acolo, ca să caut prunili şi fasolea.

cf. DA (Dâmboviţa) s.v. *cotorî.*

COTOROÍND vb. ger. 696 VII „cotrobăind, scotocind": A găsit unu în casă *cotoroiínd* pân halea, p-acolo pân ladă; cf. b u r f u i á 1°.

v. DA (Muscel) s.v. *cotoroi.*

COTOZBÚRUL, *cu* ~ loc. adv. 835 A „cu otuzbirul, cu forţa": A luat-o-n capu lui *cu cotozbúru.*

COTREÁŢĂ s. f. 801 VII, 834 V „reziduu de la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 3°, b o r ţ o r o á g ă , c e n ú ş ă , c r á n g h i ţ ă , l e ş í e 1°, m á m ă 2°, m â z g o á r e , m o á r e , p o s c ó r n i ţ ă , r ă u t á t e a , s c r á d ă , s t e r e g h e á ţ ă , s t e r e j í e 1°, t o r o c á l ă , t o r o f í n ă , t r â n c i 1°, t r o - ş í e , t u r b u c á l ă , u r i c í m e a 1°, u r î c i ú n e a 1°, v r é c i e 1°.

COŢOFÁNĂ s. f. 853 VIIb „limbă la meliţă"; cf. c l á n ţ ă .

COŢOIMÁN (3 sil.) s. 750 IIa, b „nume al unui joc de copii; un fel de capră".

COVÁLI s. m. 722 VIII „fierar": Ţâgan de-ăsta, *coválį.*

v. DA (Bucov., Mold.), CADE (Bucov.) s.v. *covaliu,* SCRIBAN (nord-est) s.v. *covaci,* DM, DEX (reg.) s.v.

COVÁSĂ s. f. 796 VIII „cvas": Ne-a dat nişte *covásă,* îi zicea ei, ca vinu venea, roşu.

cf. DA, CADE (Mold.), ŞĂINEANU, SCRIBAN (est) s.v. *covaşă.*

COVÂRLA s. f. art. 805 VII „cotorul (la varză)": Uite cum să pune varza: o punem la putină, îi scoatem *covîrla* ş-o umplem cu sare.

COVÉRGĂ s. f. 1° pl. 836 VI, 862 VIII „nuiele încovoiate de

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

care se fixează plasa de pescuit": [La halău] să pune neşte *covérĝİ*, aşa-i spunem noi, *covérĝİ* care vine ... să arcuieşte-aşa 836 VI; cf. c é r g ă 2°, c e r g h í l ă 1°, c o r n ă ţ é l . 2° pl. 805 VIII „pătule": I-a pus foc la *covérĝile* cu porumb; cf. s l o n , ţ a r c 1°, ţ u r l ó i 2°. 3° 791 V „glugă din mănunchiuri de cânepă": O făceam [cânepa] aşa *covérgă* [...] o strângeam aşa toată la un loc, roată, dă jur împrejur; cf. c ă p í ţ ă 2°, i z v o r e á l ă , s ú r l ă .

pl. *covérgi* 1° 836 VI, 862 VIII, 2° 805 VIII.

var. 1° *scovérgă* s. f., pl. *scovérgi* 860 VI.

1° v. DA, CADE (Mold.) s.v.; 2° cf. DA (Olt., Munt., Trans.) s.v.

COVÉRTA s. f. art. 851 VII „capota".

COVILTÚRĂ s.f. 745 VIIb „cuvertură".

COVORÉŞTE adv. 735 V [despre modul de a ţese] „ca la covoare": [Când facem carpete] alegem şi cu vergeaua şi *covoréşte*, în război.

COVRÁGUL s. m. art. 734 A „tulpina de porumb fără foi": Dăm la vite coceni de ăştia [...] şi ele mănâncă numa foile şi rămâne *cᵘovrágu* întreg; cf. *ciocấlţii*.

var. *cofrág* s.m. 683 VI, 744 VIII; *covreág* s.m. 767 V, VII, 768 VI.

v. DA, CADE (Olt.), ŞĂINEANU s.v., SCRIBAN (Munt., Olt.), BĂRBUŢ s.v.; cf. LEXIC REG., II, p.95 (Tecuci) s.v., GL. OLT. s.v. *crovagului*.

COVREÁG v. *covrágul*.

COVRÍGI, ~ *de ou* s. compus 675 VII, 676 V, VII „un fel de colăcei preparaţi cu ouă şi zahăr, tradiţionali de sărbători".

CRAI s. m. 723 VII, 730 VII, în expr. ~ *mă rog* 735 VI, pl. art. *de-a* ~ 715 VII, 815 VII, ~ *slozuiésc* [?] 743 VII „numele unor jocuri de societate".

pl. art. *crắii* 715 VII, 743 VII, 815 VII.

CRÁMĂ 839 VII „cămară": [După ce este tăiat] porcu îl băgăm într-o ... *cram*-acolo, într-o odaie.

pl. *cráme* 801 VI.

CRÁNGĂ s.f. 830 A „ac de păr"; cf. s p i r o á n c ă .

pl. *crăngi* 830 A.

CRÁNGHIŢĂ s.f. 866 VII „reziduu de la prepararea săpunului": Când făceam săpunu, rămânea *crángiţă* d-aia dă la săpun, ştii?; cf. b o r o g h í n ă 3°, b o r ţ o r o á g ă , c e n ú ş a , c o t r e á ţ ă , l e ş í e 1°, m á m ă 2°, m â z g o á r e , m o á r e , p o s c ó r n i ţ ă , r ă u t á t e a , s c r á d ă , s t e r e g h e á ţ ă , s t e r e j í e 1°, t o r o c á l ă , t o r o f í n ă , t r â n c i 1°, t r o ş í e , t u r b u c á l ă , u r i c í m e a 1°, u r î c i ú n e a 1°, v r é c i e 1°.

CRÁPĂ s. f. 720 VI „crap": [Se prind] mai mult caraş şi *crápă*.

CRAŞTÓL s. n. 694 VIII [la mină] „derivaţie din galeria principală; galerie secundară": Din înaintare să didea ramuri, adică numite *craştuále*.

pl. *craştoále* 694 VIII.

CRÁŢA s. f. art. 846 VII „puzderia": Ş-apoi a luam [cânepa] după

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ce-o scoteam d-acolo, o luam ş-o scuturam aşa frumos şi curgea *cráţile* alea jos şi rămânea cum îi mătasea [...] Toată *cráţa* cădea; cf. l i ş t e á v 2°, p ă s t á i e 2°, p l e ş t é v e, s p â l d ă r i, s u r c é l e l e, z d r e n í ţ e, z g r é b e n i 2°.

pl. art. *cráţele* 846 VII, 857 VII.

var. *cráţii* s.m. pl. 755 V.

cf. DA s. v. *crate.*

CRÁŢII v. *cráţa.*

CRĂCĂNÁTĂ s. f. 778 VIIIb „soi de viţă de vie".

v. DA (Munt.) s.v. *crăcană;* cf. TDRG s.v. *crăcan* 3°, SCRIBAN (Mold.) s.v. *crăcană.*

CRĂCĂNIŢĂ s. f. 714 VIII dim. de la *crăcană.*

CRĂCĂRIE s. f. colect. 681 VI „mulţime de crăci".

v. DA s. v. *cracă.*

CRĂCĂRÍŞ s. 732 A „desiş": Acolo era o baltă cu *crăcăríş* cu alea; cf. b u h á c i, h ă g é t, h u g i, m l ă j á z i, r e d e ú ş, s c h í d ă, s t u r i c h í ş, t u f i r í ş, ţ ă c ă r í ş.

v .GL.ARGEŞ s.v.

CRĂCHINÓS adj. 835 A „rămuros, cu crăci multe"; cf. r ă t i n ó s.

cf. DA s.v. *cracă.*

CRĂCHÍŢE s. f. pl. 769 V dim. de la *cracă.*

v. DA s.v. *cracă.*

CRĂMIÉRE (3 sil.) s.f. pl. 699 VII „recamiere": Era rogojini înainte, ce era ca acuma ? acum e dormeze, e *crămiére.*

CRĂNGULÍCĂ s. f. 751 VII dim. de la *creangă:* Iei o crenguţă [...] şi dai până când s-agaţă firele-alea [de borangic] de *crăngulíca* aia.

CRĂPĂRÍE s.f. colect. 740 A „mulţime de crapi": Era *crăpăríe* atât de multă, aşa cum stă păru-n cap la mine, aşa era de des.

CRĂPOÁICA s. f. art. 810 VIII „femela crapului".

CRÂMEÁM vb. ind. impf. 1 pl. 866 V „rupeam vârful (plantei de bumbac): [Bumbacul] se făcea mare şi dă multe ori ne duceam şi-i rupeam ... îl *crîmiám,* aşa-i spuneam noi [...] îi rupeam vârfu; cf. c i o m p á m.

cf. DA (Mold., Trans.) s.v. *cârni* II. 3°, CADE (Olt.) s.v. *cârni.*

CRÂMÍT s. 868 V „nume al acţiunii de a c r â m i, de a reteza vârful unei plante"; cf. c â r m í r e.

cf. DA (Mold., Trans.) s.v. *cârmi* II. 3°, CADE (Olt.) s.v. *cârmi.*

CRÂMPOIÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 787 VI „a cotit, a luat-o în altă direcţie": Era să dea o maşină peste noi, atât c-*a crîmpoiát*-o la dreapta şi noi la stânga; cf. r ă z n í t 2°.

CRÂSTÓVUL s.n. art. 759 VII „sărbătoarea religioasă care se ţine la 14 septembrie; Ziua Crucii".

cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN , GL.ARGEŞ s.v. *cârstov.*

CRÉIER s. m. 720 VIIIb, 812 A „fagure din partea de sus a stupului".

CREIÓN, ~ *de cenúşă* s. compus 693 VIII „condei pentru tăbliţă".

CRESCÚT, *în* ~ vb. sup. în expr. *a dat* ~ 780 VII [referitor la un

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

copil] „a fost cedat altei familii pentru adoptare": Un copil l-*a dat în crescút* la Izlaz.

CRESTÉZI s. pl. 862 VIII „crestături": Făcea *crestézį* la ... la blăni așa [...] și la capete să crestau dă intra una-ntr-alta; cf. c r e s t ú ș .

v. DA s.v. *cresta*, CADE, GL. ARGEȘ s.v. *crestez*.

CRESTÚȘ s.n. 777 VII, 788 VII, 821 A, 827 VII „crestătură": Îți da un bețișor cu *crestúșurį*, cu alea pe el, cât știa el că ai 796 VII; cf. c r e s t é z i .

pl. *crestúșuri* 775 VI, 796 VII, 806 I, 821 VIa, A, *crestúșe* 827 VI.

cf. DA s.v. *cresta*, TDRG, CADE, s.v.

CRÉȘTETUL s. n. art., ~ *cásei* 842 VIII „vârful, coama acoperișului": Mă suiam pă *créștetu cásei* acolo și-i puneam un șomoiog de stuf.

cf. DA s.v. 4°.

CRÍTĂ s.f. 742 VIIb „crintă"; cf. u l ú c 3°.

pl. *críte* 742 VIIb.

CRIVÁL s. n. 739 VI „scripete (la fântână)"; cf. b ó b u l , c i c l í c , f r e c ț i ó n , h é g n ă , s c l í p e t e , t e r t e l e á c 1°.

cf. DA, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN, DEX, GL. ARGEȘ s.v.

CRIVĂI s. f. pl. 850 VII „locuri băltoase": Era *crivắį* din astea [...] băltine, cum le spunem noi, ș-o băgăm acolo [cânepa]; cf. b ă l t í n e .

CROD s.m. 702 V, 795 V, VI, 801 Vb, 812 V, 814 V, 815 VII, 816 V, 821 V, 827 V, 840 VII, 843 V, 844 V „codru, bucată": Și i-am dat un *crod* dă săpun, c-așa să da la noi un *crod* dă săpun pentru că ne face săpunu 843 V; cf. ș n e a p , ș t u c i .

pl. *crozi* 702 V, 791 V, 794 VI, 795 V, 812 V, 814 V, 815 V, VIII, 816 V, 821 V, 827 V, 831 V, 844 V.

v. SCRIBAN (Ialomița) s.v. *codru*.

CROIÁLĂ s. f. 832 VII „înțelegere în vederea căsătoriei; logodnă": ș-am făcut *croįálă* [...]. Era înțelegerea, cum este acuma o logondă; cf. a ș e z á t , a ș e z ă m ấ n t , c ă s ă t o r í e , î m p ă c ă c i ú n e 1°, l o g o d e á l ă , l o g ó n d ă 1°, t o c m e á l ă .

CROP s. n. în loc. vb. *dăm în* ~ 812 V, 818 V, *dăm prin* ~ 786 V, *dăm din* ~ 814 V „fierbem a doua oară (săpunul nereușit)"; cf. p r e - m e n í m , v r é c i e 3°.

cf. CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v., BPh, 1939, p. 226 (Gorj) s.v. *încrop*.

CRÓSNIE s. f. 712 A „legătură de lemne transportată în spate"; cf. c a p 1°, p r ấ z n e .

v. GL. ARGEȘ s.v.; cf. DA, ȘĂINEANU, SCRIBAN s.v. *crosnă*, CADE (Mold., Bucov.), DM, DEX s.v. *crosnă*.

CRUCIÓIUL s. n. art. 840 A [la căruță] „lemnul de care se agață șleaurile; orcicul".

pl. *crucioáie* 744 VIII, 754 VI, 840 A.

v. SCRIBAN (vest), GL. ARGEȘ s.v.; cf.DA s.v. *cruce*.

CRUCIULÍCI s.f. pl. 869 VII dim. de la *cruce*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CRUCIULÍŢĂ s.f. 748 I, V „nume al unui joc de copii; şotron": La şotronu, la *crucûlíţâ*, ca cum să joacă ş-acuş fetili V; cf. clásă 2°, jar, pietricíca, ţanc 4°.

CRÚDĂ adj. f. 812 V [despre cărămidă] „nearsă".

CRÚNTĂ adj. f. în expr. *sunt ~ (pe el)* 766 VII „am grijă deosebită, îngrijesc în mod special": *Sînt crúntă pă el*, de! să văz de el. *Sîntém crunţĭ pă el*, de! că pleacă. *Crunţ*, adică să ... stea pă el, să nu cumva să plece; cf. îngrijorát.

pl. m. *crunţi* 766 VII.

CRUNTĂM vb. ind. prez. 1 pl. 762 VIII „tăiem, curmăm": Dup-aia, la cinşpe zile să dăzleagă, *să crunteáză* aţa la altoi.

refl. ind. prez. 3 sg. *se crunteáză* 762 VIII; part. *cruntát* 768 VIII.

v.SCRIBAN s. v. *cruntez*, GL.ARGEŞ s. v. *crunta;* cf. DA s.v. *crunt*.

CU prep. 1° ~ *noáptea* loc. adv. 864 VII „în timpul nopţii, noaptea": Să ducea *cu noáptea*, cu caii la deal, oamenii. 2° 694 II [în jocurile de copii] „de-a"; cf. la 3°.

CUC[1] s. 841 VIIb „coc": Ne pieptănam, nu era fetili rătunjite, nu era nimica, făceam *cucĭ*, ne puneam flori.

CUC[2] s. m. 711 VI „vârf de căprior ieşit deasupra acoperişului".

cf. DA s. v. *cucă*, CADE (Olt.), SCRIBAN (Mehedinţi), GL. ARGEŞ s.v. *cucă*.

CÚCĂ v. *cúclă* 2°.

CUCI s. m. pl. 1° 867 VIII, 868 VII, 870 VI, VIIb „oameni mascaţi care umblau prin sat, a doua zi după Lăsatul Secului": Luni [după Lăsatul Secului] să făcea *cucĭ*. Să făcea oameni, tot d-ai noştri, să făcea *cucĭ*, făcea câte-o mască la ochi, ba făcea şi coarne-aşa, ba făcea şi pamblici, să-mbrăca femeieşte cu roichi dă femei, cu cămăşi şi nu-l cunoşteai 867 VIII. 2° 863 II „nume al unui joc de copii".

1°v. DA (Dobr. sau sudul Munt.) s.v. 9°.

CÚCLĂ s.f. 1° 756 V „scul (de bumbac, cânepă etc.)". 2° var. 684 VII „legătură din mai multe mănunchiuri de cânepă". [Cânepa] o făceam mânuşi ... o făceam *cúcă*, o ... mânuşe pe mânuşe.

pl. 1° *cúcle* 673 VIIa, b, 683 V.

var. 2° *cúcă* s.f. 684 VII.

1° v. DA (Vâlcea), CADE (Olt.), GL.ARGEŞ, LEXIC REG., I, p. 79 (Vâlcea) s.v.; 2° v. SCRIBAN (Munt.) s.v. *glugă*, LEXIC REG., I, p. 79 (Vâlcea) s.v.

CUCLÍŢĂ s. f. 686 VIII dim. de la *cuclă* („glugă de coceni"): Cocenii pe urmă, venea rându coceanului şi-l tăiam, făceam snopişori, după ce-l făceam snopi, îl făceam *cuclíţă*.

cf. DA (Vâlcea), CADE (Olt.) , GL. ARGEŞ, LEXIC REG., I, p. 79 (Vâlcea) s.v. *cuclă*, SCRIBAN (Munt.) s.v. *glugă*.

CUCUVEÁ s. f. 736 A „parte de sub streaşină la acoperişul casei"; cf. aplecătór 3°, pazíe, saceác.

cf. DA, TDRG s.v.

CUFRÁG v. *cofrág*[1].

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CUI s. 793 V, 794 VII, 818 V „nume al unei boli de copii; colici": [Copiii] e mici rău, iar dacă țipă-ntruna să face dă plâns, dă *cui̯* 793 V; cf. m á m ă 4°, r ă s ú r i , s á n c ă .
cf. DA s.v. 7°.
CUIBĂREÁLĂ s.f. 869 VI „nume al acțiunii de a face cuiburi (la roșii)".
v. GL. ARGEȘ s.v.
CUIBĂRÍTUL s. n. art. 683 VIa „prașila a doua a porumbului"; cf. c o p ă i á l a , o g o r í t .
v. GL. ARGEȘ s.v.
CUIÉȘTE v. *hoiéște*.
CÚINE (2 sil.) s.f. 860 VI „bucătărie (de vară)": A ars la ... un cetățean, a ars casa și-n Coțofanc-aicea, vecin cu noi, a ars o *cúi̯ne;* cf. c h i l é r .
v. DA (Munt.), SCRIBAN (vest) s.v. *cuhne;* cf. CADE (Ban., Trans.) s.v. *cuină*, GL. OLT. s.v. *cunie,* BĂRBUȚ s.v. *cuhnie,* CV, 1950, 4, p. 32 (Alba) s.v. *conie.*
CUINIOÁRĂ (4 sil.) s.f. 696 VII dim. de la c u i n e .
CUIȚÉLE (4 sil.) s.n. pl. 828* „cuișoare (arome)".
CÚJBĂ s. f. 732 A [la ferăstrăul de apă] „tijă îndoită în unghi drept, cu ajutorul căreia se leagă grindeiul de roți": [Ferăstrăului de apă] îi puneam la roată, îi punea o *cújbă* de fier, strâmb-așa, o chema *cújbâ* de grindeiu la roate, ș-apăi de roata aia o tânjală și de tânjala aia s-atârna vatalele care punea pânza.
CUJMEÁI, *te* ~ vb. refl. ind. impf. 2 sg. 869 VII „te opinteai, te îndoiai sub greutate"; cf. u ț i u p í t .
cf. LEXIC REG., I, p. 14 (Baia Mare) s.v. *cujdi,* p. 101 (Rădăuți) , GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *cujbi.*
CULBUȘEÁU, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3. pl. 808 VII „se cuibăreau".
CULCÁ vb. ind. impf. 3 sg. în expr. *o ~ de fúgă* 827 VII „fugea, o lua la fugă": Spărgea nunta ș-*o culcá de fúgă* ginerele; cf. b â j a , c h i t í t , d ó s u l , g o á n ă , s p á t e l e 3°.
CULEGĂTOÁRELE s. f. pl. art. 683 VIa „albinele lucrătoare": Primăvara vine cu stropitu-ăsta al pomilor și le distruge *culegătu̯árile* [stupului] și nu mai dă nici un randament.
CÚLME s. f. cu val. adv. 734 VIIb „curmeziș, de-a curmezișul": Iei nuiaua-aia întâi și să duce ș-o pune la un izvor, o pune *cúlme.*
CULÓRURI s. f. pl. 795 V „vopsele": Pui diferite *culórur'* care-mi place mie, să fac culori.
CUMINTÓS adj. 689 VII „cuminte": [Băiatul] e *cumintós,* nu ... ne-aduce banii, în fine, tot, muncește.
CUMPĂRĂTÍVĂ s. f. 693 VII „cooperativă".
var. *comperatívă* s. f. 712 VIII.
v. GLOSAR REG. (Vatra Dornei), GL. ARGEȘ, GL. OLT. s.v., CV, 1950, 4, p. 32 (Alba) s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CUNUNEÁLĂ s. f. 797 V „cununie": Pleacă la ... *cununeálă*, să cunune.

CUNÚNI s. f. pl. tantum 866 VII „petrecere sâmbătă seara înainte de nuntă": Pă urmă seara aveam *cunúni* la salon, iar joc; cf. b e t e á l ă , cérgă 1°, f e d e l é ș , l o g ó n d ă 2°, v á d r ă 3°, v e l í n ț ă .

CÚPĂ s. f. 865 V „formă de lemn pentru pus aluatul de pâine la crescut": Am băgat mâna-n ea, am încălzit un pic de apă și dă-i, trage-i frământături și așa cum ați văzut-o [pâinea] am pus-o la *cúpe*, a mers la cuptor; cf. v é ș t i l e .

pl. *cúpe* 865 V, 870 VIIb.

CUPTIÓR s.n. 722 VII, 723 VI, 725 III, V, 726 Vb, VII, A, 727 V, 728 V, 729 VIIb, 732 V, VII, 737 V, 739 III, 740 VII, 741 Vb, 742 V, VIIb, 745 V, VIIa, 746 V, 748 VIIb, 749 V, VII, 750 IIa, 751 VI, 753 VII, 754 VII, 755 III, 812 V, 832 V, 836 V, 837 V, VI, VII, 838 IIIa, Va, VIIa, 842 VIII, 844 V, 848 I, III, V, VIII, 850 VI, 851 V, VI, VII, 852 VIIa, VIII, 853 VI, 855 VI, 857 V, VII, VIII, 858 V, 869 Vb „cuptor": [Pâinea] dăpă ce crește, băgăm în cuptior pă ... pă vatra goală 726 VII.

pl. *cuptioáre* 720 VIIIb, 726 Vb, VII, 727 A, 728 V, 748 VIIb, 853 VI.

v. DA (Mold.), TDRG (înv. și pop.), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (Munt., Mold.) s.v. *cuptor*.

CUR vb. ind. 1° prez. 1 sg. 847 VII „curăț": Dacă s-a topit [cânepa], *să cură* du pă băț 848 VII. 2° prez. 1 pl. 672 VIII „curățăm știuleții de pănuși": Noi îl culegeam cu foi, porumbu, nu-l luam *curát*, cum să ia acuma, îl rupeam cu foi cu tot și-l aduceam acasă și-l *curám* 745 VI. 3° impf. 2 sg. 753 VIII „curățai boabele de pe știuleți": I-arunc [porcului] și știuleți din magazie, stau *să*-i *cur* mereu ? 864 V.

ind. prez. 3 sg. *cúră* 1° 839 VIIIb, 1 pl. *curắm* 2° 672 VIII, 3 pl. *cúră* 3° 844 II, impf. 1 sg. *curám* 2° 720 VI, 2° sg. *curái* 2° 753 VIII, 755 VI, 3° 753 VIII, 3 sg. *curá* 1° 844 VII, 2° 748 VIIIa, 749 A, 838 VIII, 1 pl. *curám* 1° 861 VIII, 2° 705 VIII, 745 VI, 755 VI, VIIIa, 844 A, 863 VI, 3° 837 VIII, pf. c. 1 pl. *am curát* 1° 847 VII; conj. prez. 1 sg. *să cur* 3° 864 V, 3 sg. *să cúre* 851 VIII; part. *curát* 1° 861 VIII, 2° 672 VIII, 745 VI; sup. *la curát* 2° 720 VI, 735 A; refl. ind. impf. 3 sg. *se curá* 1° 848 VII, 2° 848 VIa.

1° v. DA s.v. *cura* 2°, CADE (arh.) s.v. *cura;* 2° v. DA s.v. *cura* 3°, CADE (arh.) s.v. *cura* 1°, B Ph, 1939, p. 217 (Gorj) s.v. *cura;* 3° v. DA s.v. *cura* 3°, SCRIBAN (vechi vest) s.v. 2°.

CURẤND adv. 825 VI „de puțină vreme, de curând": Punea sulu, dă la război, îl lega cu tei d-ăla jupuitu *curînd;* cf. j o s 2°.

CURCĂNÉI s. m. pl. 734 III „pui de curcă": Am fiert la porci, la *curcănéi*, la pui zis; cf. t u t u n é i .

CURENTEÁZĂ vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 767 V „trage curentul (de aer)": Ioane, tu stai jos, fiincă ești venit de la băi, că te *curenteázā*, că sus e curent prea rece.

ind. pf. c. 3 sg. *a curentat* 781 Ia; conj. prez. 3 sg. *să curentéze* 785 VI.

CURÉTIC s. n. 788 VIII, 789 VIII, 793 VI „rest dintr-o căpiță de fân.".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DA (Dâmboviţa) s.v.

CURGĂTOÁRE v. *curgătór*.

CURGĂTÓR s. n. 735 VI, 744 VIII „vas din doage în care curge rachiul la cazan": Şi-n spate era *curgătóru*, de ieşea ţuica 744 VIII; cf. b ó t ă 1°, d é j ă, g ă l e t á r.

var. *curgătoáre* s. f. 744 VI.

CURM s. n. 704 VIIa „sfoară din fire de bumbac împletite".

cf. DA (Olt., Munt.), CADE (Olt.) s.v.

CURMEZÍŞ s.n. 720 V „bucată de fier care uneşte coarnele plugului".

CURMULÉŢ s. 704 VIIa dim. de la c u r m.

CURNÍCE s. n. pl. 863 A „coteţe pentru păsări": Începuse să zbiere lumea că intra vulpea prin coteţe, prin *curníce*.

v. DA (Munt., Dobr.), SCRIBAN (Munt. est), BĂRBUŢ s.v. *curnic*.

CÚRULEA, *de-a-n* ~ loc. adv. 819 A „stând în şezut".

CUSĂTÚRI s. f. pl. 756 VI [la casa bătrânească] „lemne subţiri aşezate unele lângă altele, sub grinzi, pentru a susţine tencuiala tavanului": La casa dă lemn, când ajunge la pod, să pune un rând dă *cusătúri* peste care se pun grinzi.

CUSCÚŢĂ s. f. 863 V „preparat culinar din crupe de grâu": Făceam bulgur din grâu [...] îl uscam pă sobă în tavă, îl râjneam, veneam acasă cu el şi făceam *cuscúţă*, aşa-i spuneam, îl făceam cu făină şi cu ou şi făceam *cuscúţă*.

cf. DA, CADE, DM, DEX s.v. *cuşcuş*.

CÚŞCĂ s. f. 1° 811 A [în trecut] „leasă fixată pe patru pari, împrejmuită pe trei laturi, pe care se bătea porumbul sau fasolea". 2° 831* „plită montată în curte, pe suport de cărămidă".

pl.1° *cúşci* 811 A.

var. 1° *clúşcă* s.f., pl. *clúşci* 835 A.

CÚTĂ s. f. 815 A, 821 A „bucăţică, cub de zahăr": Puneai două-trei *cúte* de zahăr pe pâine 781 V; cf. t â r ş ă.

pl. *cúte* 777 Ia, 781 V, 784 VIIb, 821 A, 849 VII.

v. GL. ARGEŞ, GL. OLT., BĂRBUŢ, CV, 1951, 1, p. 35 (Teleorman) s.v.; cf. DA s.v.

CUTĂRÍCĂ pron. dem. 745 VIIb, A, 752 VII, A, 846 V, VI, VII, 869 VIIIa dim. de la *cutare*.

v. DA s.v. *cutare*.

CUTÍE s. f. 862 VIII „vas de formă paralelipipedică, în care se pune caşul la scurs": Aşterneam o sidil-aşa-i zicea la cârp-aia rară, punea-n *cutíle* şi p-ormă răsturna laptele; cf. t e j g h e á, t e l e m e á.

CUTIŞOÁRE s. f. pl. 780 III dim. de la *cută* („felie tăiată dintr-un întreg"): [Ardeii şi pătlăgelele] le tăiem aşa *cutişoáre, cutişoáre* şi îi băgăm în damageni.

cf. DA s.v. *cută* 3°.

CUTULÉŢE s. f. pl. 715 VII dim. de la *cută* (la stofă).

v. DA s.v. *cută*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

CUŢULÉŞTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 814 A „se gudură": [Câinele] în loc s-o latre, a-nceput *să să cuţuleáscă* pă lângă ea 787 VIII; cf. g u g u l e á .

conj. prez. 3 sg. *să se cuţuleáscă* 787 VIII.

var. *să cúţure* vb. conj. prez. 3 sg. 697 VI.

CÚŢURE v. *cuţuléşte*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GLOSAR DIALECTAL. MUNTENIA

Partea a II-a: **D-L**

MARIA MARIN și IULIA MĂRGĂRIT

FD, XIV, București, 1995.p. 149–273

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DÁDĂ* s. f. 719 VII, 733 VII, 767 VIII, 769 VII, 810 VII, 830 VI, 831 VIIc, 833 VIIa, 847 VII, 849 VIII, 852 VIIb, 861 V termen de adresare față de o soră mai mare; cf. g á i c ă , g á g ă .

var. *dódă* s. f. 758 III, 759 VII.

v. DA (Olt., Dobr.), TDRG (Munt. pop.), CADE (Olt.), SCRIBAN (vest), ŞĂINEANU, BĂRBUȚ s. v.; cf. GL. ARGEŞ s. v. *dodă*.

DÁFIE[1] s. f. 680 V, 693 III, 757 V, 801 Vb, 812 V, 814 V, 818 V, 821 V, 827 V, 870 V „(foaie de) dafin": [Şunca] o dăm în clocote- aşa cu foi dă *dáfiie*, cu miroase d-astea aşa 821 V; cf. d á f i l .

DÁFIE[2] s. f. 815 A „trăznaie, pozná"; cf. p o á z n e .

v. DA (Munt., Olt., Mold.), CADE (Olt.), ŞĂINEANU (Muscel), SCRIBAN (vest), DM, DEX (reg.), BĂRBUȚ s.v.

DÁFIL s. m. 703 V „(foaie de) dafin"; cf. d á f i e [1] .

DALÁŞURILE s. n. pl. art. 722 A „urmele (vânatului)": Ş-am văzut *daláşurile* pe- acolo pe unde trece [ursul].

DALÁT, *pentru* ~ vb. sup. 778 VI „pentru acoperit cu dale": Am făcut la dale din astea aşa, *pentru dalát* aşa câte un canal.

DAMAGÉNI v. *damigeánă*.

DAMÂNÁT s. n. 865 V „nume al acțiunii d e a d a m â n a".

DAMÂNÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 865 V [despre aluat] „s-a dospit şi este gata pentru a i se da forma de pâine": Am frământat-o [pâinea], am lăsat-o şi când m-am dus la ea ş-am dat cu degetu aşa, am văzut că s-a umflat un pic şi să spune damânat, *s-a damînát*, aşa să zice, ea să face ca s-o punem de-a mâna.

DAMF s. n. 764 VIII, 862 A „miros neplăcut pe care-l capătă țuica": Țuica să nu aibe fum, *damf*, cenuşa aia îi ia toate mirosurile 862 A.

cf. DA, DM, DEX, B Ph, 1940, p. 225 s. v., GL. ARGEŞ s.v. *danf*.

DAMIGEÁNĂ s. f. 760 V, 850 Vb „găleată, vas de metal pentru conservat untura sau carnea prăjită": Scoteam carnea ş-o prăjeam ş-o puneam la *damigếni* 848 VII; cf. c á d r ă 2°...

pl. *damigéni* 848 VII.

var. *damagéni* s. f. pl. 780 III.

DAMIGÍCĂ s. f. 695 VI dim. de la *damigeană*.

DANȚ s. n. 700 V, 784 V, 794 V, 860 V, 865 VII, 866 III, V, VII; art. ~ *stólnicilor* 750 VII „petrecere luni dimineața, după nuntă, la socrii mici": Luni să să ducă [nuntaşii] cu *dánțu* dă la ginerică la mireasă, la tatăl miresei 865 VII; cf. î n t o r s ú r i 1°, p r o ț á p , s o c r e á l ă .

cf. BĂRBUȚ s.v.

DAOLEÁNUL s. n. art. 715 III numele unui dans popular.

---

* Începând cu partea a doua a glosarului, pentru simplificare şi pentru economie de spațiu, în cazul sinonimelor multiple vom da întreaga serie la primul termen, la celelalte urmând să notăm doar cuvântul care o deschide.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DAR[1] s. n. 728 VII „impozit, dare": Mă pune pă mine la *dar* mare şi eu nu pot să plătesc; cf. d á u n i , d i n á r , 2°, n e v ó i e 3°.

DAR[2] v. *dor*[2].

DÁRĂ adv. **1°** 815 A „păi, apoi": Cum să-i zicem *dáră?* **2°** 724 VII „da".

1° v. DA (Trans., vechi), CADE (vechi), ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v; 2° v. DA (Trans., vechi), CADE, ŞĂINEANU (Mold) s. v.

DATÍNA s. f. art. 729 VI „datina": Așa să ținea *datína* bătrânească.

DĂDĂTÚRĂ s. f. 869 VIII „aruncare a plasei de pescuit în apă": Simțeai când avea [ostrețele pește], nu cătai în fiecare *dădătúră* că te obosea.

DĂDÍCĂ s. f. 718 II, 741 VII, 746 V, 831 VIIc, 837 VII, 851 VII dim. de la d a d ă : Băieții-i zice *dădícă*-n sus, *dădícă*-n jos, o știți că-i sor-sa 746 V.

v. GL. OLT., BĂRBUȚ s. v.; cf. CADE (Olt.), TDRG s. v. *dădiță.*

DĂLTUIÁLĂ s. f. 736 VI [la construcții] „loc de îmbucare a două bârne, grinzi etc., lucrat cu dalta".

DĂNĂCÉL s. m. 723 VII dim. de la *dănac* („băiețandru").

cf. DA (Olt., Munt.), CADE (Olt.), SCRIBAN (vest), DM (reg.), BĂRBUȚ s. v., LEXIC REG., I, p. 35 (Gura Jiului) s. v. *dănăci.*

DĂOGÁRI s. m. pl. 732 VII „dogari".

v. GL. OLT., BĂRBUȚ s. v. *dăogar*; cf. CADE (Olt.), DA s. v. *dăoagă*, B Ph, 1939, p. 218 (Gorj) s. v. *dăoagă.*

DĂRÁB s. n. 673 VIII „bucată".

v. TDRG (Trans.), CADE (Trans., Olt.), DM, DEX (reg.), DA, BĂRBUȚ s. v.

DĂRÁMĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 724 VI „se dărâmă".

v. CADE s. v. *dărăma*, DA (Mold.), DM (reg.) s. v. *dărâma.*

DĂRĂDÁICĂ s. f. 677 VII nume al sărbătorii de la 24 iunie: „Drăgaică": *Dărădáica* asta a trecut; pân' la Sâm Petru a fost *dără-dáica*, cu cinci zile până-n Sâm Petru.

DĂRÂMÁM vb. ind. **1°** refl. m. m. c. pf. 3 pl. 749 IV [despre copaci] „căzuseră, se doborâseră". **2°** prez. 1 pl. 781 VI „tăiem vite în cantitate mare": Îi *dărîmăm* pă toți [mieii], adică-i tăiem. **3°** pf. c. 3 pl. 804 V [despre plămâni] „s-au șubrezit".

1° refl. ind. m. m. c. pf. *se dărâmáseră* 749 IV; 2° conj. prez. 1 pl. *să dărâmăm* 760 VI; 3° refl. ind. pf. c. 3 pl. *s-a(u) dărâmát* 804 V.

1° cf. DA, DM s. v. *dărâma*, CADE (înv., Olt., Ban.) s. v. *dărâma*; 2° v. CADE (Olt., Mold.) s. v. *dărăma*; cf. DA (vechi), GL. ARGEȘ s. v. *dărâma*, SCRIBAN s. v. *dărâm.*

DĂRUIÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 794 V „urează": Le *dăruiéște* „să fiți sănătoşi, să trăiți" şi-i sărută soacra pe miri; cf. p r o r o c e á .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ger. *dăruind* 794 V.
cf. DA s. v. *dărui* II. 1°.
DĂSTÍMPURI, *pe* ~ loc. adv. 794 VII „din când în când; în răstimpuri"; cf. r ă s p â n t e 2°, s c ă p ă r i .
cf. TDRG, SCRIBAN s. v. *răstimp*, B Ph, 1940, p. 231 s. v. *dăstâmpăr*.
DĂUNI s. f. pl. 741 VI „dări, impozite": Mai era și fisc, mai era și cu totu multe *dăuni*!; cf. d a r[1]...
DÂRDÂIÁC s. m. 827 A „floare de celuloid, purtată de fete în păr, ca podoabă".
pl. *dârdâiéci* 827 A.
DÂRDÉNII s. m. pl. art. 842 VII „locuitorii comunei Dridu".
DÂRDIȚÉI s. m. pl. 835 Vb „bucăți (mici) de aspic"; cf. t r e m u r ú ș .
DÂRGUL s. n. art. 838 Vb „cociorva": Când a băgat *dîrgu* ăla să tragă cenușa, poc!
v. LEXIC REG., I, p. 90, II, p. 50 (Făgăraș), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ, CV, 1950, 4, p. 36 (Făgăraș) s. v.; cf. CADE (Ban., Trans.) s. v. *drâgl*, GS, 1931-1932, p. 120 (Gorj) s. v. *drâglu*, CV, 1951, 6, p. 29 (Zimnicea) s. v. *drâg*.
DÂRJĂ, *să dăm la* ~ loc. vb. 852 A [fig.] „să batjocorim": Ia *s-o dăm la dîrjă* [pe soacra mare], că nu ne cunoaște, băieți!
cf. CADE (Olt., Trans.), SCRIBAN (vest), LEXIC REG., II, p. 13 (Argeș), BĂRBUȚ, B Ph, 1939, p. 219 (Gorj) s. v. *dârjaiă*, GLOSAR REG. (Fălticeni, Vatra Dornei) s. v.
DÂRLECÁN s. m. în ~ *de băiát* 780 VII „băiețandru": El era necăsătorit, era *dîrlecán dă băiát* așa; cf. b ă i e c á n ...
cf. CADE (Mold., Olt.) s. v. *durlă*, SCRIBAN (est, fam.), BĂRBUȚ s. v. *durlan*, LEXIC REG., II, p. 69 (Roșiori de Vede) s. v. *durlăcan*, GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s. v. *durlac*.
DÂRLIÚȘ (3 sil.) s. n. 710 II, 819 A „derdeluș": Făceam *dîrliuúș* pă drum și nu poate să dea boii dăvale, că aluneca 710 II; cf. d u r d u í ș , p e r g h e l ú ș .
v. SCRIBAN (Munt.) s. v. *derdeuș*.
DÂRMONÍM vb. ind. prez. 1 pl. 695 VII „cernem (sământa de cânepă) prin dârmon".
v. TDRG (înv.), CADE (arh.) s. v. *dârmoni*, SCRIBAN s. v. *dârmonesc*.
DE prep. **1°** 701 VII, 706 VII, 732 VI, 746 VII, 747 VI, 828 VII, 844 A, 848 V, VII, 855 V „din": Era fată *de* sat, de-aicea 732 VI. Vinu îl tragem *de* must 747 VI. **2°** 703 IIb, V, A, 770 I, 810 A, 823 VII, 839 VIIIb, 851 III „la": A fugit *dă* gârlă 703 IIb. Avea pă altcineva care stătea cu chirie, care trăgea nădejde *dă* mine 851 III. A rupt-o *de* fugă 823 VII; în *pe* ~ *márne* 844 V „pe la margine"; ~~ *márne* 841 VIII

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

„din, de la margine"; *pe ~~ jos* 775 VIII, 781 VII „pe din jos". **3°** 671 III, 785 VIIb „în ceea ce privește": Da, e periculos rău *de* lupi la stână, acuma primăvara mai ales 671 III. **4°** 820 A „între": Oltenii și-a făcut sat *de* ei. **5°** 785 VI „în": Grâul să scutură dacă nu-l seceri la timpu lui, să-l iei nițeluș mai *de* pârg așa cum s-ar zice. **6°** ~ *zi* loc. adv. 694 VI, 702 III, VIIb, 735 VIIa, 784 V, 813 V „în timpul zilei; ziua": Duminica *de zi*... este masă la mireasă 813 V. Așa să numea, concereală, de-o lega pă mireasă, o-mbrobodea, luni *de zi* 735 VIIa; ~ *noápte* loc. adv. 770 V, ~~ *noápte* loc. adv. 850 Vb „din noapte, în timpul nopții": La douăsprezece *dă* noapte 770 V; ~ *váră* loc. adv. 730 VII „în timpul verii; vara". **7°** 770 VIII, 829 VII, 830 VII „pentru": Plânge *dă* tas-so 770 VIII.

1° v. DA, CADE (înv., ieșit din uz), GL. DOBR. s. v.; **3°** v. DA (înv.), SCRIBAN s. v.

DEAL, *la* ~ loc. adv. 788 VII „în sus, pe verticală": [Cânepa] dă vară să ridica un moț subțirel *la dẹal*.

DEASÚPREA adv. 727 V, VI, 732 V, VII, 733 VI, 741 Vb, VI, VII, 742 V, VIIb, 743 VI, 746 V, 836 V „deasupra": Presărăm *dẹasúprẹa* mălai 727 V.

v. GL. DOBR. s. v.

DÉCA s. invar. 696 VIIIa, 720 VI, VIIIb, 732 VII, 740 V, 748 VIIIa, 753 VIII, 835 VI, 844 A, 848 A, 851 VIII „decalitru": [Via] ne-a dat vreo nouă *déca* dă vin 720 VIIIb.

v. GL. DOBR. s. v.; cf. B Ph, 1940, p. 232 (Tecuci) s. v.

DECẤT adv. 674 VII, 678 VIIIb, 683 VIa, VIIIa, 694 V, 697 VI, 702 III, V, VIb, 703 V, VIIb, 706 VIIIc, 710 VI, 711 VII, 714 II, 718 VII, 720 V, VII, VIIIb, 725 V, A, 727 A, 728 VI, A, 729 A, 732 VII, A, 733 VI, VII, 734 VIIa, 737 III, 741 VI, A, 743 VI, 746 VII, VIII, 748 VIIb, 750 VII, 752 VII, 753 VIII, 754 V, 756 VI, 761 III, 762 VIII, 765 V, VIIb, 766 VI, 768 VIIIa, 769 A, 770 I, 772 VII, VIIIb, 776 VI, VIII, 782 V, VII, 784 V, 785 VI, VIIb, 789 VII, 792 VII, 793 VII, A, 796 V, 803 V, VIII, 806 VII, 807 V, VIIIa, 810 A, 811 VII, 812 VIIIb, 816 V, VIIb, 821 A, 825 VI, 827 VI, VII, 828 II, III, 831 VIIb, 832 VI, 833 A, 834 III, 835 Vb, VI, 839 VI, 841 VI, 842 VI, 843 V, 844 V, 845 V, 846 V, A, 848 III, V, 851 VII, VIII, 852 III, VIIb, 853 VIIb, 855 V, VI, 856 V, A, 860 VI, 861 VI, 865 V, VII, 868 I, V, 869 VIII „numai, doar": Venea la o săptămână [negustorul], poate și mai curând, *decî́t* da o telegramă, să fie lubenițele culese 762 VIII; cf. d o r², s í n g u r.

v. CADE, TDRG, ȘĂINEANU (Mold.), GL. DOBR. s. v.

DECÉMBRE s. m. 758 VII, 775 V, 817 III „decembrie".

var. *decémvre* s.m. 679 VIII.

DECÉMVRE v. *decémbre*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DECOJÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 741 VI [despre tencuială] „s-a desprins, s-a cojit, a căzut": *S-a decojít* toată tencuiala care-a fost veche.

DEDIȚÉI s. m. pl. 793 VI „încrețituri la opinci"; cf. v â r z ó b .

DEFINITÍV adv. 689 VII, 690 VII, 772 VI, 782 V, 804 V, 812 VIIIb, 816 VIIb, 846 VII, 849 VII, 855 V „de-a binelea, de tot": A născut o femeie un copil negru, negru, negru, negru uite ca dermelu ăsta al meu dân cap, negru *dăfinitív* 690 VII.

DÉGERĂ, *(ne)*~ vb. impers. ind. prez. 852 VIa „(ne) este frig": Nouă *ne* cam *dégeră*, băi Marine, *ne* cam *dégeră* nouă, zice, să mergem înaintea căruței și ne mai încălzim.

ind. impf. *(îmi) degerá* 787 VIIb.

var. *(te) dégeră* vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 691 VII.

DÉGETE, *ca pe* ~ loc. adj. 819 A „gros cât degetul, de grosimea unui deget".

cf. TDRG s. v. *deget*.

DEHOCÁT v. *devoácă*.

DÉJĂ s. f. 721 VI, A, 733 VI, 740 VI, 745 VI „vas din doage în care curge țuica la cazan": Țuica curge-ntr-altă *déjă* 745 VI; cf. b ó t ă 1°...

v. CADE, TDRG (Mold., Trans.), ȘĂINEANU, SCRIBAN (Mold.), DM (reg.), GL. DOBR. s. v.; cf. LEXIC REG., I, p. 69 (Oradea) s. v. *deje*.

DEJGHIOÁCĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 767 V [despre săpun sau carne puse la fiert] „se desprinde de pe pereții cazanului în care a fost preparat ori de pe oase"; cf. d e v o á c ă , d e z g á r d i n ă , d e z g r ă d e á s c ă , g o g í m 1°.

ind. pf. c. 3 sg. *s-a dejghiocát* 765 V.

cf. CADE (fam.) s. v. *desghioca* 1°.

DEJUGĂTOÁREA s. f. art. 735 VI „popasul în care se dejugă boii pentru odihnă": Atuncea făceam *dejugătór!*, plecam seara sau de astăzi să fim pentru mâine la Câmpulung 688 VIII.

pl. *dejugătóri* 688 VIII.

v. CADE s. v., DM, DEX (rar) s.v.

DELIȘÓR s. n. 715 VII dim. de la *deal*: Ș-am avut un petic de *delișór* acolo.

v. SCRIBAN s. v.

DELUNGÁT adv. 847 VI „îndelungat, mult timp"; cf. l u n g 4°.

v. CADE (arh.), SCRIBAN (rar) s. v.; cf. GL ARGEȘ s. v. *dălăngi*.

DELUNGÉȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 814 A „se prelungește (în timp)".

v. TDRG (vechi) s. v. *delunga*, SCRIBAN (vechi) s. v. *delung* 2°; cf. GL. ARGEȘ s. v. *dălăngi*, GS, 1931-1932, p. 44 (Săcele), BĂRBUȚ s. v. *dălungi*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DEMÂNCĂREÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 862 VII „hrănea, dădea de mâncare": Îl *demîncărẹá* [pe copil].
conj. prez. 3 sg. *să demâncăreáscă* 759 VII.
v. GL. OLT. s. v. *demâncărește*, BĂRBUȚ s.v. *demâncări*.
DEMÚLT adv. 678 VIIb, 680 VIIb, 685 VIIb, 691 VI, 768 VI, 774 V, 776 VI, 777 IVb, 778 VIIIb, 785 VIIb, 788 VII, 789 A, 793 A, 794 V, VI, VII, 796 VII, 797 V, 799 V, 802 V, 804 V, 805 VII, VIII, 811 A, 812 A, 816 VIIa, 820 A, 822 VIIb, 825 VI, VII, 827 A, 829 V, 830 V, VII „devreme": Și dimineața ne sculam *demúlt*, pe la ora trei, patru 768 VI; cf. d i n 3°.
v. DLR, DM, DEX (reg.) s. v. *mult*, GL. DOBR. s. v.; cf. CADE, SCRIBAN s. v. *mult*.
DEOCHÉTE s. 782 VIIIb „deochi": Dăscântă dă *dăṷok'éte*, dăscântă dă izdat, dă mătrice.
DEOCHETÓRI s. f. pl. 821 VII „femei care deoache".
cf. BĂRBUȚ s. v. *deochitor*.
DEODÁTĂ adv. 721 VIIa, 727 V, A, 730 A, 752 V, 774 VIII, 839 V „deocamdată, mai întâi": Eu *deodátă* n-am vrut 727 V; cf. d i n t â i l e a.
v. SCRIBAN s. v., DM, DEX (rar), BĂRBUȚ s. v.
DEOLDĂȘÍT (3 sil.), *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 653 VIII „ne-am întovărăşit; ne-am făcut g h i o l d a ş i"; cf. î n d o l d ă ş í t.
cf. DA, TDRG (înv.) s. v. *ghioldaș*, GL. DOBR. s. v. *oldași*.
DEOSEBEÁLĂ s. f. 709 VIII „deosebire".
DEPÁNDĂ vb. ind. prez. 3 sg. 671 VIII, 681 VI, 683 VIb, 719 V, 723 VI, 793 VII, 800 V, 819 VIII, 839 VI, 843 VI, 849 V „depinde"; cf. p á n d ă.
ind. impf. 3 sg. *depandá* 676 VIII.
var. *deprínde* vb. ind. prez. 3 sg. 694 V.
DEPĂNÁM vb. **1°** ind. impf. 1 sg. 858 VII „mişcam picioarele repede din poziție şezând": Ea cu făcălețu îmi dădea jăratecu pă după picioare, eu repede iau foița din pat și mă-nvelesc și *depănám*, că mă frigea. **2°** refl. ind. pf. c. 3 pl. 841 VIIb „au urmat unul după altul": [O fată] a murit când am botezat-o, a țipat o săptămână pân-a murit, unu dă doi ani jumate s-a pus odată o diarie pă el, după ce-a-ngropat-o p-aia, ș-așa *s-a depănát* nici eu nu știu dă ce.
2° refl. ind. pf. c. 3 pl. *s-a depănát* 841 VIIb.
DEPĂRCIÓR adv. 731 VIII dim. de la *departe*.
v. CADE s. v., DM, DEX (reg.) s. v.
DEPLÍN adv. 799 V „suficient"; cf. s ă t ú l, s u f i c i é n t.
DEPRÍNDE v. *depándă*.
DEREÁ s. f. 746 VI „albie a unei ape curgătoare; vale": Am rămas pă o *derẹá* de apă; *derẹá* vine un vad aşa care curge apă pă el.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DM (reg.), GL. DOBR., BĂRBUȚ s. v.

DERÉPT adv. 823 VII „drept, direct": El a rupt-o dă fugă *derépt* pă puț.

var. *dirépt* adv. 731 VIII.

v. CADE, TDRG (înv.) s. v. *drept*, GL. DOBR. s. v.; cf. SCRIBAN (vechi) s. v. *dirept*, DM (pop.), DEX (înv. și reg.) s. v. *drept*, LEXIC REG., II, p. 59 (Sibiu) s. v. *derepta*.

DERMÉLUL v. *dirimeá*.

DÉRNIȚĂ s. f. 708 VII „margine (de pădure)": Dormeam...pă la câte-o *dérniță* dă ...margine dă pădure-așa.

cf. CADE (înv., Olt.), SCRIBAN (Olt.), DM (înv., reg.), BĂRBUȚ, GS, 1931-1932, p. 120 (Gorj) s. v. *delniță*.

DESĂGÚȚII s. m. pl. art. 712 VIII dim. de la *desagi*.

cf. CADE, TDRG, DM s. v. *desăguță*.

DESÂNDÍU adv. 764 VII „definitiv": M-a nenorocit de tot, *dăsîndíu̯*.

DESCÁLȚĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 762 A [despre vie] „se dezgroapă, înlăturându-se pământul din locul unde a fost altoită": *Să dăscálță*, și din dreapta și din stânga, până sub altoi, pământu se dă la o parte; cf. d e s c o p c í m , d e z m o ș o r o i é ș t e .

DESCĂPĂCÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 683 VIa [în apicultură] „înlătur căpăcelele de ceară ale fagurelui": Bag ramele acolo, le *descăpăĉésc* și-nvârtesc de maneju ăla și mierea sare pe pereții vasului.

DESCĂUȘÍ vb. inf. 758 VII „(a) desluși": Așa le *dăscău̯uș̂ám*, uite: ăsta e dâ, ăsta e u, ăsta e mâ.

ind. impf. 1 sg. *descăușeám* 758 VII.

DESCÂLȚEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 877 VII „se scămoșează": [Borangicul pentru urzeală] îl tragi mai gros, că *să descîlțeázǎ* la spată când țeși, *să dăscîlțeázǎ* el; cf. l â n e á , s t o f l o c á .

DESCIOÁRĂ adj. f. 797 VII dim. de la *deasă*: [Cânepa] o semănăm *desĉu̯ár*-așa.

v. GL. ARGEȘ s. v. *descior*.

DESCOPCÍM vb. tranz. ind. prez. 1 pl. 865 VIIIa „săpăm în jurul butucului de viță de vie pentru a dezgropa altoiul": Primăvara o dezgropăm [vița], o tăiem, o *descl̕opĉím*, o legăm, o săpăm. Îi dăm voie la altoi să fie afară; cf. d e s c á l ț ă ...

cf. GL. OLT. s. v. *descopceam*.

DESCORNEȚĂM vb. ind. prez. 1 pl. 842 V „îndepărtăm c o r n e ț i i (din lână)": [Lâna] o *descl̕ornjețăm*, o opărim.

DESCORNUȚĂM vb. ind. prez. 1 pl. 753 V [la vița de vie] „desfacem cârceii de pe sârmă".

DESCULȚÁI vb. ind. impf. 2 sg. 707 VII „descălțai".

conj. prez. 3 sg. *să descúlțe* 707 VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. TDRG (Ib. v., Trans., Prahova) s. v. *descălța*, CADE (vechi, Trans.) s. v. *descul ța*, SCRIBAN s. v. *încalț*.

DESCÚLȚE, *pe* ~ loc. adv. 766 I „cu picioarele goale; desculț”: Am luat-o *pă dăscúlțe* şi am plecat prin noroi direct la cabană.

v. GL. ARGEŞ. s. v. *desculț*.

DESEÁRĂ adv. 675 VII, 789 VII „în seara zilei respective”.

DESFĂCÚT, *am* ~ vb. 1° ind pf. c. 1 pl. 678 VIIb „am făcut să-şi revină, am reanimat”: [Oamenii] l-*au desfăcút* [pe cel înecat]. L-au învârtit, a vomitat şi-aşa mai departe, l-*au desfăcút* 684 VI. 2° refl. ind. pf. c. 3 sg. 770 VIIb, 772 VII „s-a deşteptat, s-a luminat, a evoluat”: Acum *s-a* mai *dăsfăcút* lumea 772 VII.

1° ind. pf. c. 3 pl. *au desfăcút* 684 VI; conj. prez. 1 pl. *să desfácem* 765 VIIb; 2° refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a desfăcút* 770 VIIb, 772 VII; part. f. *desfăcútă* 765 VIIb.

1° cf. GL. ARGEŞ s. v. *dăsface* 2°; 2° cf. GL. OLT. s. v. *desface*.

DESFĂŞURÁREA s. f. art. 869 VI „desfacerea pănuşilor de pe ştiuleţi”.

DESFOÁIE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 775 V [despre gândacii de mătase] „se curăță de membrană; năpârlesc”: După ce creştea, spunea acu *să dăsfọáịe* gândacii.

DESPĂNUŞEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 869 VI „desface pănuşile de pe ştiuleți”: [Porumbul] îl rupea cu frunză cu tot, l-aduceau acasă şi pă urmă-l *despănuşá* acasă zis, îl cura de frunză 863 VI; cf. c u r 2°...

ind. impf. 3 pl. *despănuşá* 742 VI, 863 VI; part. *despănuşát* 794 VI.

cf. GL. DOBR. s. v. *despănuşam*.

DESPILÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 705 II „s-a dezlegat din pripon”: Un băiat i *s-a dăspilát* vaca, i s-a rupt sfoara.

v. GL. ARGEŞ s. v. *despila*; cf. DA s. v. *împila* 2°, SCRIBAN (vest) s. v. *împilez*.

DESPINTECÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 783 VI „a spintecat”.

v. TDRG s. v. *spinteca*, SCRIBAN (urât) s. v. *spintec*, DM, DEX (rar), CADE s. v. *despinteca*.

DESPUIÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 786 VII „s-a descuamat”: *S-a dăspuịát* pielea dă pă mine ca dă pă şarpe; cf. p l e v u i á s c ă .

cf. CADE (arh.) s. v. *despuia*.

DESTEÁCĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 758 VI „se rupe ştiuletele de pe tulpină”: *Să destẹácă* porumb cu porumb şi se desface, se curăță.

DESUCEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 841 VIII „se desfăcea, se desfăşura”: Ş-apoi lua caii de pe marne şi venea până se strângea funia. Pe urmă strângea, sucea caii în partea aia şi *să desucá*, pornea iar.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. GL. ARGEŞ s. v. *desucit.*

DEŞÍME s. f. 844 A „desime”.

DEŞTI s. n. 743 VII, 757 VII, 796 VII, 827 VII, 834 VI, 848 A, 865 VI, VII „deget”.

v. BĂRBUŢ s. v.

DEUNĂSEÁRĂ adv. 820 VII „acum câteva seri”.

v. TDRG s. v.

DEVERÍGĂ s. m. 868 III, VIII „cavaler de onoare la nuntă”: Nu există fată mare ca să nu aibă trei, patru cămăşi, sau cinci sau şase, să dea dă nun, dă socru, dă ginerică sau dă *deverigă* III; cf. c ă l ţ ú n 2°.

gen. *deverígii* 868 VIII.

cf. CADE (Trans., Ban.) s. v. *dever*, GL. DOBR. s. v. *deverică.*

DEVÍNĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 687 VIIa [despre aluat] „să crească”: Facem drojdie, o facem într-un ibric cu apă călduţă, o lăsăm *să devínă* şi facem pâinea; cf. r ă b u f n é ş t e 1°, r ă s á r e, v i u 2°.

DEVOÁCĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 678 V [despre săpun sau carne puse la fiert] „se desprind, se desfac de pe pereţii vasului ori de pe oase”: [Picioarele de porc] le fierbem până *să dăvoácă* du pă os; cf. d e j g h i o á c ă ...

var. *s-a dehocát* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 721 A.

v. DA s. v. *devoca*, LEXIC REG., II, p. 59 (Sibiu) s. v. *devoca*; cf. SCRIBAN (vest) s. v. *devoc*, LEXIC REG., I, p. 90 (Făgăraş) s. v. *desvoca*, GL. OLT. s. v. *dezvoacă*, BĂRBUŢ s. v. *dezvoca.*

DEZBĂŞCUÍŢI adj. m. pl. 774 III „despărţiţi, separaţi”.

DEZGÁRDINĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 776 VIII [despre săpun sau carne puse la fiert] „se desprinde, se desface de pe pereţii vasului ori de pe oase”: [Picioarele de porc] le fierbeam iar bine, până când *să dăzgărdiná* de pe oase 710 VII cf. d e j g h i o á c ă ...

ind. impf. 3 sg./pl. *se dezgărdiná* 710 VII.

var. *să se dezgrădinéze* vb. refl. conj. prez. 3 sg. 815 VII.

v. BĂRBUŢ s. v. *dezgărdina*; cf. CADE, TDRG s. v. *desgărdina*, SCRIBAN s. v. *dezgrădinez.*

DEZGĂTÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 723 VI „dezbracă de hainele de sărbătoare”.

v. GL. ARGEŞ s. v. *dezgăti*; cf. SCRIBAN s. v. *dezgătesc*, GL. DOBR. s. v.

DEZGRĂDEÁSCĂ, *să se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. 721 VIIa [despre săpun sau carne puse la fiert] „să se desprindă de pe pereţii vasului ori de pe oase”; cf. d e j g h i o á c ă ...

DEZGRĂDINÉZE v. *dezgárdină.*

DEZLÉGI vb. 1° ind. impf. 3 sg. în ~ *mireása* 709 V „scotea, luni după nuntă, voalul miresei de pe cap şi îi punea o basma, ca semn de trecere în rândul nevestelor”: Când despre ziuă *dezlegá mirẹása*, aşa se spunea, îi lua floarea aceea de pe cap, volu şi o lega cu un batic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

2° ind. prez. 2 sg. 800 VII, ~ *ápa* 694 V, 784 V, 788 VII, 789 VII, 793 VII „îndeplineşti un ritual la şase săptămâni după înmormântare". Şase săptămâni cară numai sâmbăta şi joia apa şi la şase săptămâni te duci şi-l *dezlég!* la fântână; iei o oală cu tămâie, iei lumânări, aprinzi îi dai o rochie [fetei care a cărat apa], îi dai o basma, dacă ai, şi două turte de pâine 800 VII. **3°** conj. prez. 1 sg. ~ *călúşul* 833 A „să rup jurământul şi să dezmembrez ceata de căluşari": Am fost nevoit *să dezlég călúşu* pentru el [=flăcăul care a încălcat jurământul], ca să-l dezleg pe el şi din nou să-l leg la loc, că, dacă-l lăsam, murea.

1° ind. prez. 3 sg. *dezleágă* 732 III, impf. 1 sg. *dezlegám* 820 VII, 3 sg. *dezlegá* 709 V, pf. c. 3 sg. *a dezlegát* 782 V; 2° ind. prez. 3 sg. *dezleágă* 788 VII, 800 VII, 827 VII, 1 pl. *dezlegắm* 793 VII; refl. ind. prez. 3 sg. *se dezleágă* 2° 793 VII, 3° 833 A; conj. prez. 1 sg. *să dezlég* 2° 789 VII, 3° 833 A.

DEZMINŢÍT adj. 678 VIIIb „fără minţi, smintit, nebun": E *dezminţít*, zice, n-are minţi.

cf. GL. ARGEŞ s. v. *dăzminţit*, LEXIC REG., I, p. 79 (Vâlcea), II, p. 13 (Argeş) s. v. *desminţit*, BĂRBUŢ s. v. *dezminţat*, B, Ph, 1939, p. 218 (Gorj) s. v. *desmetic*, CV, 1952, 2, p. 38 (Gorj) s. v. *desminţi*.

DEZMOBILIZÁŢI adj. m. pl. 867 VII „demobilizaţi".

DEZMOŞOROIÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 710 III [la viţa de vie]: „dezgroapă altoiul": Dezgroapă cu sapa, *dăzmoşoroieşte*, scoate viţa, via din pământ; cf. d e s c á l ţ ă ...

DEZNUNÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg./pl. 710 VIIb „încheie nunta printr-un ospăţ cu nunii": Marţi se zicea aşa, *dăznunẹá*, dacă mai rămânea băutură, mai rămânea mâncare, mai cinstea cu naşă-su, cu ai lor acoale, ştii, nu mai ne chema pe noi, se zicea din bătrâni: *să dăznunéşte* astăzi.

ind. impf. 3 sg. *deznunéa*; refl. ind. prez. 3 sg. *se deznunéşte* 701 VIIb.

DEZUMPLÚT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 850 Vb „am scos conţinutul; am golit": După ce le-*am dăsumplút* [maţele porcului] şi le-am curăţit frumos, le-aduc în casă.

conj. prez. 1 sg. *să dezúmplu* 850 Vb.

DIBÁC adj. 817 VIII „dibaci, priceput, îndemânatic"; cf. d i b ă c o á s ă , d i b u ş á l n i c , î n d e m â n é l n i c ă .

var. *dubáce* adj. f. 791 VII.

v. GL. ARGEŞ s. v. *dubace*, GL. DOBR. s. v.

DIBĂCOÁSĂ adj. f. 752 VII, 816 VIIIa „dibace, pricepută, îndemânatică"; cf. d i b á c ...

pl. *dibăcoáse* 816 VIIIa.

DÍBUI vb. ind. prez. 1 sg. 821 A „pipăi, masez, palpez"; cf. p i p i á m 1°.

ind. impf. 3 sg. *dibuiá* 791 VII, 792 VII.

var. *adibuie* vb. imper. 2 sg. 816 VIIb.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. LEXIC REG., I, p. 67 (Roşiori de Vede), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s. v. *adibui*, GS, 1933-1934, p. 323 s. v. *dibui*.

DIBUŞÁLNIC adj. 692 V „dibaci, priceput, îndemânatic": P-ăsta mare-l am foarte *dibuşálnic*, aşa *dibuşálnic*, că d-asta spune că vrea să dea la electronica, e tare *dibuşálnic* aşa şi are răbdare multă; cf. d i b á c ...

cf. GL. ARGEŞ s. v. *dibuşi*.

DIC s. n. 746 VIII, 842 VI, VIII, 868 VI „dig"; cf. o r í f.

pl. *dícuri* 848 III, 851 VI, 868 VI.

var. *dichi* s. n. 832 VI, 870 VIIIb, c

v. GL. DOBR. s. v.

DICHI v. *dic*.

DICORÁŢIE s. f. 842 V „cocardă (la nuntă)": Îi chemi [pe nuntaşi], le pui *dicuorăţii* la fiecare-n piept; cf. c o n c o á r d e ...

pl. *dicorăţii* 842 V.

DICUIÁLĂ s. f. 863 A „îndiguire".

DICUÍT v. *diguítă*.

DIGUÍTĂ vb. part. f. 808 VIII „îndiguită".

var. *s-a dicuít* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 848 A.

v. GL. DOBR. s. v. *dicuit*.

DIHÓNIŢĂ v. *dihórniţă* 1°, 2°.

DIHÓRNIŢĂ s. f. **1°** 837 V, 843 VIIb, 846 VI, 847 V, VII, 862 VI „recipient cu substanţe inflamabile (păcură, gaz, bucăţi de cauciuc etc.) căruia i se dă foc, conform obiceiului, în seara de Lăsatul Secului de Paşti": Când să lasă Secu pentru postu Paştelui, să aprinde *diuórniţe*, o cizmă pusă-ntr-un arac sau în furcoi şi-i dă puţin gaz şi-i dă foc şi le ridică-n sus, toţi copiii să strânge pă stradă aşa şi cu alea în sus 828 V; cf. f u l u - l í e , o l e l í e , u r l ă r í e 2°. **2°** 837 V, 843V, 864 A nume al obiceiului conform căruia se umblă prin sat cu o ~ aprinsă; cf. u r l ă r í e 1°.

pl. 1° *dihórniţe* 862 VI.

var. *dihóniţă* s. f. 1° 839 VII, pl. *dihóniţi* 847 A; 2° 755 VIIb, 836 VIII, 852 A; *diórniţă* (4 sil.) s. f. 1° 820 VII, 828 V, VII, A, 843 VIII, pl. *diórniţe* 1° 828 V, *diórniţi* 2° 852 VIb; *dióniţă* (4 sil.) s. f. 2° 836 VII.

1° cf. TDRG (Munt.), CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v. *dihoniţă*, GL. ARGEŞ s. v. *diholniţă*.

DIJMUIÁLĂ s. f. art. 750 VIIb „luatul dijmei; dijmuirea".

v. DM, DEX, (rar) s. v.; cf. TDRG, ŞĂINEANU s. v. *dijmui*.

DILIDÁR s. 822 A „soi de mei furajer"; cf. p ă r â n g .

var. *diridár* s. 854 VIIIa.

DIMIÉR (3 sil.) s. m. 816 VIIIa „boiangiu"; cf. f i r á r .

DIMINEÁŢĂ s. f. **1°** ~ *búnă* s. compus 705 III „vizită a tinerilor căsătoriţi, luni după nuntă, la naşi". **2°** pl. 690 V, 692 VII, 786 V „pomeni făcute, după obicei, dimineaţa, timp de şase săptămâni după înmormântare": Îi cari *diminéţl* şase săptămâni, facem mâncare, ducem la o casă zilnic 692 VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 2° *diminéți* 690 V, 692 VII, 786 V.

DIMIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 691 VII dim. de la *dimie*.

DIN prep 1° ~ *aproápe* loc. adj. 733 VII, 841 VI [despre rude] „apropiate, de aproape": Să punea naşa cu fina sau soră, ce avea *din aprµápi* 733 VII; ~ *depárte* loc. adj. 733 V [despre rude] „îndepărtate, de departe". 2° ~ *dóuă* loc. adv. 727 V, 754 VII „în jumătate, pe din două": Ei să muncească, să dea porumbu acolo, să-l culeagă, să-l lase acolo şi cocenii *din dóµă* 727 V; cf. j u m á . 3° ~ *noápte* loc. adv. 797 V, 844 VI, 848 VIII, 849 A, 850 A „dis-de-dimineaţă, de cu noapte": Să ne sculăm *din nµápte* 797 V; cf. d e m ú l t .

3° v. DLR (reg.), GL. DOBR. s. v. *noapte*.

DINÁR s. m. 1° 697 VIIIb „dar la nuntă"; cf. o d ó r 1°. 2° 697 VIIIb „dare, impozit": Spunea biată mama bătrână că venea unu o dată pe an şi trebuia să fie cu toate-n mână, cu cât era pus, trebuia să iasă să dea tot ce era *dináru* lor, darea, viţel, brânză, lână; cf. d a r [1] ...

DINCǪCEÁ adv. 783 VI „dincoace".

DINTÂILEA (4 sil.) adv. 729 VI „mai întâi, deocamdată"; cf. d e o d á t ă .

DÍNTELE, ~ *óii* s. compus 821 A „soi de porumb cu bobul lunguieţ".

cf. CADE s. v. *dinte*.

DÍNTRU prep. 1° 812 V „pentru": La ăştia le dau şervete, ai naşului, câţi are pretenţie, la toţi le dau; eu am avut douăzeci şi două de şervete şi *dintr*-unu tot nu mi s-a ajuns. 2° ~ *-aia* v.*áia*.

DINŢÁR s. n. 866 VII, A „greblă mare, cu dinţi de lemn, pentru strâns paiele de pe mirişte": [La seceriş] târai *dinţáru* până nu mai puteai VII.

DIÓNIŢĂ v. *dihórniţă* 2°.

DIÓR s. m. 832 VII „dihor".

pl. *dióri* 832 VII.

v. TDRG (Ban.) s. v. *dihor*.

DIÓRNIŢĂ v. *dihórniţă* 1°, 2°.

DIRÉGEM v. *dreg* 3°.

DIRÉPT v. *derépt*.

DIRIDÁR v. *dilidár*.

DIRIMEÁ s. f. 833 VIIa „basma".

var. *derméłul* s. n. art. 690 VII.

cf. CADE, DM s. v. *dirmea*, LEXIC REG., II, p. 24 (Vâlcea), BĂRBUŢ s. v. *dirimel*, GL. ARGEŞ s. v. *dermea*.

DISCELIBUÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 838 VIIa „m-am dezmeticit": Tocmai după operaţie *m-am discĕlibuít*.

cf. DA (înv.), BĂRBUŢ s. v. *cebălui*, SCRIBAN (vest, Ban., Olt., Trans.) s. v. *cebăluiesc*, COMAN, GL. (Muscel), LEXIC REG., II, p. 50 (Făgăraş), p. 59 (Sibiu) s. v. *descebălui*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DÍSCUIE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 780 VIa, 781 VI, 812 VIIIa, 835 VI „ară folosind plugul cu disc”.

ind. impf. 3 sg. *discuiá* 812 VIIIa, pf. c. 1 pl. *am discuít* 763 VI; conj. prez. 1 sg. *să díscui* 813 VI, 3 sg. *să díscuie* 785 VI, 808 VIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se díscuie* 689 VI, 741 VI, 764 VI, 770 IV, 776 IV, 784 VI, 797 VI, 831 VI, 835 VI, *se discuiéște* 831 VI, 863 VI, 3 pl. *se discuiésc* 741 VI.

v. DEX, GL. OLT. s. v.

DISCÚTĂ vb. ind. prez. 3 sg. 681 V, 812 III [despre un tânăr sau o tânără] „este în vorbă cu o fată sau cu un băiat”; cf. s t a t, v o r b é s c.

ind. pf. c. 1 sg. *am discutát* 868 IIIa.

DISPĂRÚT, *s-a ~* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg./pl. 681 V, 741 VIIIb, 852 A „a(u) dispărut”: *S-a dispărút* babele, s-a dus, nu mai este 741 VIIIb; cf. p i e r í t 3°, p u r e c á t, s t â r n í t.

DIUDIÚCUL (3 sil.) s. n. art. 866 VII „numele unui instrument muzical făcut dintr-o bucată de trestie”: Făcea *djudjúcur/*, așa să spunea, dă trestie, tăia puțin cu cuțitu și rămânea așa ca nailonu, așa o pieliț-așa și el cânta cu *djudjúcu* ăla, ne cânta și noi jucam.

pl. *diudiúcuri* 866 VII.

v. DR, 1920-1921, p. 275 (Constanța) s. v.

DIÚRNĂ (3 sil.) s. f. 843 V „vas în care se ține păcura pentru uns căruța”: Avea o cutie așa cu păcură și mânjea ulucile la fete, îi zicea *diúrnă* cu păcură.

DIVÁN s. n. 804 III „sfat, taifas”; cf. d u i á l ă, t ă l ă l ă i á l ă.

v. CADE (Ban., Trans.), SCRIBAN (fam., rar), DM s. v.; cf. TDRG, ȘĂINEANU s. v.

DIZALÍNT, *să ~* vb. tranz. conj. prez. 1 sg. 727 A „să dezvăț de alintat”: O alintasem [pe soție], măi, cum să fac eu *s-o dizalínt?*

DO interj. 764 VIII „cuvânt cu care se alungă lupul; ho”, cf. h o r.

DOÁGĂ v. *dog.*

DOÁPE s. n. pl. 707 VI, 790 VI „dopuri”.

DOBÂNDÍ vb. **1°** ind. pf. c. 3 sg. 764 VIII „a căpătat, a făcut o boală”: *A dobîndít* bătaie de inimă. **2°** inf. 678 VIIb „(a) învinge, (a) birui”; cf. b i z u í.

1° ind. pf. c. 3 sg. *a dobândít* 764 VIII.

2° v. TDRG, DM, DEX (înv.), CADE (arh.) s. v., SCRIBAN (vechi) s. v. *dobândesc.*

DOCTORÉȘTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 785 VIIa [despre doctor] „îngrijește, tratează”: Se duce la doctor, le *doctoréște.*

DÓDĂ v. *dádă.*

DOG s. n. 676 VII, 870 V „fund de lemn”: Mămăliga o mesteci și o pui pe *dog* acolo pe masă 676 VII; cf. c a p á c 1°...

var. *doágă* s. f. 812 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. LEXIC REG., II, p. 80 (Cluj), BĂRBUŢ, LR, 1959, 3, p. 65 (Piteşti), CV, 1952, 4, p. 32 (Câmpeni) s. v.

DOGÍT adj. 701 V [despre cap] „lovit, spart": Este lovit la cap și la mână [...] era totu julit la mână şi capu *doĝít.*

DOLOFĂNÉII adj. m. pl. art. 705 A dim. de la *dolofan.*

DOLOMÁNĂ adj. f. 782 V „capricioasă": Eu ca mireasă mă supăram, eram *dolománă*; cf. p â r ț ă g ó s , ț ă n d ă r é ț i .

DOMÉSNICE adj. f. pl. 681 VIII „domestice".

v. TDRG (mod.), CADE (înv.), SCRIBAN (fals) s. v. *dumesnic.*

DOMESNICÍT adj. 703 VI „domesticit".

v. TDRG (mod.), CADE (înv.) s. v. *dumesnici*; cf. SCRIBAN (vechi) s. v. *dumesnicesc.*

DOMNIȘOÁRA s. f. art. în ~ *príma* v. *príma.*

DONICIÓR s. n. 833 VIIa, 834 VI, dim. de la *doniță.*

cf. TDRG s. v. *doniță*, CADE s. v. *donicioară.*

DÓNIȚI s. f. pl. 696 VI, 830 VII „donițe": Înainte să zicea *dóniț'*, nu era vidroane ca acuma 830 VII.

v. TDRG (Mold.) s. v. *doniță.*

DOR[1] s. n. 1° 685 VIII, 688 V, 768 VIIIb, 779 VIIa, 780 III, 781 VII, VIII, 782 V, 783 VII, 784 VIIb, 785 VIIb, 787 V, 789 VII, 796 VII, 817 A, 824 A, 827 VII, 829 A, 832 A, 835 Vb „durere fizică": A avut un *dor* la stomac 685 VIII; cf. d u r í m e , d u r ó r i l e . **2°** ~ *de gúră* s. compus 791 A „febră aftoasă".

pl. art. 1° *dórurile* 789 VII.

1° v. TDRG, CADE, SCRIBAN (Olt.), ŞĂINEANU (vechi), DM, DEX, (reg.) s. v.

DOR[2] adv. 759 VII, 762 II, 764 VII, 767 VIII, 772 VIIIa, b, 773 VIIb, 774 VIII, 778 VI, 779 III, 780 VII, 782 V, 785 VIIb, 793 A, 798 V, 803 V, VIII, 804 V, 806 VII, 810 A, 827 VI, 829 A, 865 VII „doar, numai"; cf. d e c â t ...

var. *dar* adv. 747 VIIb.

v. CADE s. v. *doar*, TDRG (Munt.), SCRIBAN (mai nou) s. v. *doar*, BĂRBUȚ s. v.

DÓRA, *de-a* ~ num. ord. 691 VI, 699 VIII, 777 VIII, 808 VII, 814 V, 819 VIII „al doilea, a doua": Apa *de-a dóra*, adică de-al doilea 699 VIII.

v. GL. DOBR. s. v.; cf. LEXIC REG., II, p. 69 (Roșiori de Vede) s. v.

DOSEÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl. 787 VIII „să părăsească (fugind)": Să le spui *să dosáscă* comuna, să plece, să nu mai... noaptea asta.

v. TDRG, CADE (înv.) s. v. *dosi*, SCRIBAN (vechi) s. v. *dosesc.*

DOSPEÁLĂ s. f. 817 A „nume şi rezultat al acţiunii de a d o s p i 1°".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DOSPEÁM vb. **1°** tranz. ind. impf. 1 pl. 792 VII „puneam cânepa, grâul etc. în glugi sau în clăi la uscat": Se secera, *să dospẹá* grâul în claie 702 VIII; cf. i z g o r á . **2°** refl. ind. prez. 3 sg. 677 VII [despre caş] „fermentează". **3°** refl. ind. prez. 3 sg. 683 V [despre cânepă] „se topeşte"; cf. i z v o r é ş t e . **4°** refl. ind. prez. 3 sg. 722 V [despre carne] „se macerează"; cf. p u t r e z é ş t e .

ind. pf. c. 1 sg. *am dospít* 1° 817 A; refl. ind. prez. 3 sg. *se dospéşte* 1° 792 VII, 2° 677 VII, 3° 683 V, 4° 722 V, impf. 3 sg. *se dospeá* 1° 702 VIII, 711 VII, 714 V, 719 V, 720 VII, 732 V, 2° 785 VI, 3° 705 VII; conj. prez. 3 sg. *să se dospeáscă* 1° 709 V; part. *dospít* 1° 702 VIII; sup. *la dospít* 1° 677 VII, 714 V, 720 VII, 732 V, 736 VII, 759 Vb.

1°, 2° cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU s. v. *dospi*, SCRIBAN s. v. *dospesc*; 3° v. GL. DOBR. s. v. *dospit*.

DOSPÍTUL s. n. art. 817 A „numele acţiunii de a d o s p i 1°".

DÓSUL, *dau* ~ loc. vb. 716 VIIIa, 768 VII, 769 VII, 788 VII, 793 V, 805 VII, 807 V, 825 VII „fug, alerg": *Am dat dósu* la doftor, să vie doftoru imediat 825 VII; cf. b á j a ...

v. SCRIBAN (vest) s. v. *dos*, GL. DOBR. s. v.

DOVEDEÁ vb. **1°** ind. impf. 3 sg. 811 VII „găsea vinovat": M-a urmărit el, m-a sucit, nu m-*a dovedít* cu nimica, da eu zic că dacă mă *dovedẹá*, mă schilodea, mă omora; cf. î n d o v e d í t . **2°** refl. ind. impf. 3 sg. 783 VII, 825 VI „se obişnuia, se întâmpla": Nu, la noi nu *să dovedẹá* aşa ceva 783 VII; cf. o b i c é i .

1° ind. pf. c. 3 sg. *a dovedít* 811 VII; 2° refl. ind. impf. 3 sg. *se dovedeá* 783 VII, 825 VI.

1° v. GL. OLT. s. v. *dovedit*.

DRAG adj. **1°** *aveáu* ~ loc. vb. 688 III, 812 V „se iubeau, se îndrăgeau": Părinţii nu vrea să-l lase [pe băiat] să ia fata asta şi ei *aveáu drag* mai înainte 688 III. **2°** f. în *(mi-)a fost* ~ 731 VI „(mi-)a plăcut, (m-)a interesat": Albinele *mi-a fost drágă* de când le-am văzut.

1° cf. TDRG, ŞĂINEANU s. v.

DRAGOMÁN s. m. 727 A „misit, intermediar": Nu vindeai direct la negustor, negustoru avea doi, trei *dragománi*.

pl. *dragománi* 727 A.

DRĂCĂNÉI s. m. pl. tantum 820 A numele unui dans popular.

DRĂCÓCEA s. m. art. 834 A „dracul": O să vezi pe *drăcócẹa*; cf. i á c a - c u i , î m b e z n á t u l e , î n c h i n á t 2°, î n t â m p i n á - t u l . n i c h i d ú ţ ă , r ă u 1°, t ă m â i e .

cf. GL. ARGEŞ s. v. *drăcuci*.

DRĂGÁN s. m. 804 VII „femeie îmbrăcată bărbăteşte, participantă la dansul jucat la Drăgaică"; cf. d r ă g ă i c ó i .

DRĂGĂICÓI (3 sil.) s. m. 784 V, 785 VIIb, 810 V, VII „femeie îmbrăcată bărbăteşte, participantă la dansul jucat la Drăgaică": Făcea una mireasă ş-una să-mbrăca aşa, fote, da-şi punea căciula-n cap, zicea c-aia-i *drăgăicóiu* 784 V; cf. d r ă g á n .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DRĂGĂICÚȚĂ (3 sil) s. f. 736 VII dim. de la *drăgaică* („nume de plantă").

v. SCRIBAN (Munt. est) s. v.

DRĂGĂNÉLELE v. *zdrăncănéle* 2°.

DRĂGHÍNCĂ s. f. 809 V „cumnată"; cf. c ă l i n ă .

cf. CV, 1950, 2, p. 30 (Vlaşca) s. v. *drăghinc.*

DRĂGHÍNCUL s. m. art. 809 V „cumnatul".

v. CV, 1950, 2, p. 30 (Vlaşca) s. v.

DRĂGOSTÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 785 V „s-a îndrăgostit": Și *s-a drăgostít* de un băiat.

DRÂMB s. 711 VIII instrument muzical: „drâmbă".

v. GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s. v.

DREG vb. ind. prez. **1°** 1 sg. 684 III „adun grămadă netezind (mămăliga, săpunul) după fiert": O iau [mămăliga] la mestecat. O mestec bine, o *dreg* c-o lingură de lemn ș-o răstorn pe masă; cf. t i t i r é ș t i . **2°** 3 sg. 777 VII „înțeapă mortul cu un ac, conform obiceiului, pentru a nu deveni strigoi": *Să*-l *drẹágă* cine are coraj, să ia un acoi d-alea marile, să-l puie...să-l înfigă [mortului] în burtă 756 VII. **3°** var. ind. prez. 1 pl. 675 VII „amenajăm, pregătim terenul pentru semănat".

1° ind. prez. 1 pl. *drégem* 678 V; 2° ind. prez. 3 sg. *drége* 777 VII; conj. prez. 3 sg. *să dreágă* 756 VII.

var. 3° *dirégem* vb. ind. prez. 1 pl. 675 VII.

2° cf. GL. ARGEȘ s. v. *dres.*

DREGĂTÓR s. 671 III „lopățică pentru d r e s mămăliga".

DRÉNȚE s. f. pl. 784 VIII „trențe, zdrențe"; cf. f l é n d e r e , t r o á ș ă .

DREPT **1°** prep. 729 A, 740 A, 746 V, 749 IV, 750 VIIIa, 839 VI, VIIIb „în dreptul, în fața": [Lupul] a ajuns *drept* noi 729 A. **2°** *de* ~ loc. adv. 732 A „ de-a dreptul": Să să ducă p-acasă mai *di drlept.* **3°** ~ *dumnezéu* loc. subst. 789 VII, 795 VII „colac pregătit pentru slujba de înmormântare". **4°** adj. f. pl. în *cămăși* ~ 727 V „cămăşi naționale". **5°** adj. m. pl. în *murătóri* ~ 766 V „murături propriu-zise (în opoziție cu varza murată)".

pl. *drépți* 5° 766 V, f. *drépte* 4° 727 V.

1° v. TDRG (Mold., înv.), SCRIBAN s. v. 2°, GL. DOBR. s. v.; 2° cf. CADE s. v. 2°; 3° v. GL. ARGEȘ s. v. *dumnezeu.*

DREPTÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 848 A „am îndreptat".

DRESÁSE, *se* ~ vb. refl. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 704 A „se deprinsese, se obișnuise".

DRÉVE s. f. pl. 775 VI, 780 VII „drugi de fier; vergele": Aveam un pat dă fier d-ăstea așa cu *dréve*, cum era înainte 780 VII.

v. SCRIBAN (vest) s. v. *dreavă*, GL. ARGEȘ s. v. *drevă* 1°.

DRIC s. n. 793 A, 821 A, 828 II, 862 A, 864 VI, A, 868 VI „coș la căruță; ladă"; cf. c á s ă 2°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DRÍCHEA s. f. art. 1° 843 II „numele unui joc de copii; țurca"; cf. g r ú i a, m a l á c u l, p ó t c ă 1°, ț i c 1°, ț u i, ú i e, z g r í n ț a 1°. 2° var. 853 II, 865 II „bucată de lemn cu care se joacă țurca"; cf. p ó t c ă 2°, ț i c 2°, z g r í n ț a 2°.

var. *zdréche* s. f. 1°, 2° 853 II, 865 II; *zdríche* s. f. 1° 867 II, 2° 865 II; *zdréchie* s. f. 2° 865 II; *zdríchie* s. f. 1° 855 V.

v. SCRIBAN, GL. DOBR. s. v.

DRICUIÁ v. *drígui.*

DRICULÉȚUL s. n. art. 864 VI dim. de la d r i c .

DRÍGUI vb. ind. prez. 1° 2 sg. 775 VII „calci, frămânți pământul, spicele, strugurii, cu picioarele": *Driguiám* pământul [pentru țest] câte trei, patru inse așa, mergea la ocol 807 VII; cf. j o á c ă 1°, t r é i e r i .

ind. prez. 1 pl. *driguím* 807 VII, 808 VIa, impf. 1 pl. *driguiám* 807 VII, 808 VII; part. *driguít* 755 VII, 775 VII.

var. *dricuiá* vb. ind. impf. 3 pl. 815 A.

1° v. DM s. v., LEXIC REG., I, p. 35 (Gura Jiului), CV, 1950, 3, p. 35 (Teleorman) s. v.; cf. CADE, BĂRBUȚ s. v. *dricui.* 2° v. DM s. v.

DRÍGUL s. n. art. 777 VIII, 784 V „dricul".

pl. art. *drígurile* 784 V.

DRÍȘCA s. f. art. 689 VI „drișcuirea": *Drișca* cu nisip și cu pământ se dă la noi; cf. b r i ș c u í t u l ...

v. GL. OLT. s. v.

DRIȘCUIÁLĂ s. f. 735 A, 771 VI „drișcuire"; cf. b r i ș - c u í t u l ...

var. *brișcuiálă* s. f. 782 VIIIb.

cf. CADE, TDRG s. v. *drișcui,* SCRIBAN s. v. *drișcuiesc,* DM, DEX s. v. *drișcuire,* BĂRBUȚ, LEXIC REG., I, p. 34 (Gura Jiului) s. v. *brișcui.*

DROÁGĂ s. f. 777 VI, 796 VI, 804 V „cărucior cu două roți; cotigă": Aduceam apă d-aici de la sat în butoi, cu cărucioru ăla cu două roate, la noi îi spune *droágă* 777 VI.

pl. *droáge* 778 III.

v. GL. ARGEȘ s. v. 1°; cf. TDRG, CADE, ȘĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est) s. v.

DROHĂÍT, *ai* ~ vb. ind. pf. c. 2 sg. 674 V „ai tocat în bucăți mari": Și după ce toc așa, de las ca cum e varza mai *drohăjítă* așa, bucățele mai mari.

conj. prez. 2 sg. *să dróhăi*; part. f. *drohăítă* 674 V.

cf. CADE (Trans.) s. v. *dorovăi,* SCRIBAN s. v. *dorovăiesc,* LEXIC REG., I, p. 95 (Rupea) s. v. *dorovăit.*

DROJDĂIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 709 V „rupeam, frângeam cânepa cu melița".

DRÓJDIE s. f. 797 VIII, 850 VII „țuică de calitate superioară, care curge la începutul fiertului"; cf. p i c ú ș , s p i r t , t ă r í e .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DROJDIÉR (3 sil.) s. m. 756 V „bețiv": Bărbatu-său e cam *drojdiér*.

DRONCĂNEÁU v. *zdróncăne* 2°.

DRÓPIȚA s. f. art. 766 VIIIa „rarița (fără cormane); trupița": Rarița are cormeni și când da cu boalda-i scotea cormenile alea și da numai cu fieru și cu *drópița* aia; cf. b o á l d a .

DRUGÁN s. m. 1° 765 VI „bârnă": [La pereții casei] plecai cu bârnă, bârnă sau din astea, *drugán*, cum îi spune, și băgai între stâlpi; cf. b l ó j d i i ... 2° pl. 815 A „lemne lungi; prăjini": N-aveam loitre pe căruță, era numai scândura și noi puneam niște *drugán* / așa pe de lături.

pl. 2° *drugáni* 815 A.

1° v. BĂRBUȚ, LR, 1959, 1, p. 62 (Balș) s. v.; cf. GL. OLT. s. v., LEXIC REG., I, p. 101 (Rădăuți) s. v. *drucan*.

DRUGĂLĂU s. n. 814 A „băț utilizat ca suveică, pe care se înfășoară fâșiile de zdrențe pentru țesut".

pl. *drugăláie* 814 A.

v. GL. OLT. s. v. 2°; cf. BĂRBUȚ s. v.

DRUGĂNÍT, *am* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 765 VIII „am pus d r u g a n i i la casă"; cf. b â r n u i é ș t e ...

v. GL. OLT. s. v. *drugănea*, BĂRBUȚ s. v. *drugăni*.

DRUGĂRÍA s. f. colect. art. 765 VIII „lemnăria (la casă)": Dacă am turnat țimentu, am plecat cu lemnu, cu urzeala, cu lemnăria, cu *drugăríia*; cf. d u l g h e r í e .

DRUJBÁRUL s. m. art. 721 VI „lucrătorul cu d r u j b a la pădure"; cf. d r u j b í s t .

DRÚJBĂ s. f. 675 VI, VII, 693 A, 706 II, VI, 708 VI, 721 III, IV, 730 A „ferăstrău mecanic de tăiat lemne": Acuma-l taie [lemnul] cu mecanisme, cu *drújbă* îi spune, un fel de fierăstrău mecanic 730 A; cf. c a n a d i é n e .

pl. *drújbe* 693 A.

DRUJBÍST s. m. 708 Vb „lucrător cu d r u j b a la pădure"; cf. d r u j b á r u l .

pl. *drujbíști* 693 A.

DRUJÍNE s. f. pl. 760 VI „șanțuri între rânduri (la porumb)": *Drujíne*, știți, între... răstavurile alea, da, și îndepărtam și făceam șanț, adică bătrânii zicea *drujíne*; cf. c ă r á r e ...

var. *drujíni* s. f. pl. 689 VI.

cf. LEXIC REG., II, p. 13 (Argeș), GL. ARGEȘ s. v. *drujină*.

DRUJÍNI v. *drujíne*.

DRUMĂTÓR s. m. 847 VI „îndrumător, povățuitor, sfătuitor".

DRUMOÁICE (3 sil.) s. f. pl. 732 VI „vrăjitoare": Sânt vestite că sânt de-a lu Cârstea Vrăbianu. Era, de, *drumoáĭcele* alea ce se păzea lumea de ele ca de altă minune; cf. b ă b ă r í ț i ...

DRUȘAÍM s. 714 II „arbust ornamental; indrușaim".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DUBÁCE v. *dibác.*

DÚBĂ s. f. **1°** 777 V „bidon de metal pentru închegat laptele": *Dúbă* e un bidon aşa de fier, de închegi în el [laptele]. **2°** 699 VII „vas mare din doage; cadă": Şi mă suiam pe scară pe o *dúbă* de o mie de vedre, era largă, dai cu căruța roată pe ea. **3°** 732 VII „buştean scobit, folosit în loc de roată la ferăstrăul de apă": [Ferăstraiele] erau şi cu roată şi cu *dúbă*; *dúbă* se chema un brad mare, brad, îl scobea întreg, îi spunea *dúbă* că îl făcea ca un butoi. **4°** 851 VIII „barcă uşoară de pescuit".

pl. *dúbe* 1° 804 V, 4° 851 VIII.

1° cf. SCRIBAN (Mold.) s. v.; 2° v. CADE, SCRIBAN (Mold.) s. v.; 4° cf. CADE, SCRIBAN, DM, DEX s. v.

DUBEÁLĂ s. f. **1°** 726 Va, b, 727 VI, 745 VI „fermentare a tutunului sau a cânepii; dospeală": [Tutunul] îl băgam la *dugálă*, îl țineam o zi ş-o noapte înăuntru la umbră, la-ntuneric 745 VI. **2°** 740 VII „nume al acțiunii de a d u b i 2°"; cf. b i l í t .

1°, 2° cf. TDRG (Mold.) s. v. 1°, CADE (Mold., Bucov.), ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Mold., Trans.) s. v. *dubală.*

DUBEÁM vb. **1°** part. 737 VIIIb „argăsit". **2°** ind. impf. 1 sg. 740 VII „albeam torturile (de cânepă), ținându-le într-un amestec de apă cu mălai"; cf. d u b i l e á .

part. 1° *dubít* 737 VIIIb.

1° v. TDRG, CADE (Mold., Trans.), LEXIC REG., I, p. 90 (Făgăraş) s. v. *dubi*, SCRIBAN (nord) s. v. *dubesc.*

DUBILEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 726 Va, b [despre tortul de cânepă] „se punea la albit într-un amestec de apă cu mălai"; cf. d u b e á m 2°.

DUBLÁJ s. n. 711 VI „tencuială în exteriorul şi în interiorul casei": Cine poate îi face *dubláj*, cine nu, face mai simplă şi pe urmă face *dubláj.*

DÚBLĂ s. f. 701 VIII, 719 VIIIb, 720 V, 747 V, 750 VIIIb, 781 V, 782 VI, 835 A, 838 Vb, 847 VI, 850 A, 853 VI, VIIb, 855 A, 858 VII, 862 A, 865 VIIIa, 869 VIII, 870 VIIIa „măsură de capacitate egală cu un dublu-decalitru"; cf. f é l d e r ă .

pl. *dúble* 702 VIa, 711 VII, 719 VIIIb, 747 V, 768 VI, 778 VIIIa, 782 VI, 788 A, 794 VI, 796 VIIIa, 812 V, 815 A, 839 VI, 844 A, 850 A, 852 A, 853 VI, VIIb, 855 VI, VII, A, 858 V, 862 A, 865 VIIIa, 868 VI, 869 VIII, 870 VIIIa, b.

var. *dúblu* s. n. 686 VIIb, 720 VII, 773 VIII, 791 A, 792 VII, 793 A, 801 A, 822 A, 856 V, 864 VI.

v. SCRIBAN (Munt., pop.), DM (reg.). DEX (pop.), BĂRBUȚ s. v.

DÚBLU v. *dúblă.*

DUCÁCE adj. f. 737 V, 762 V „plimbăreață": N-am plecat, nu m-am dus departe, n-am fost de aia *ducáce* aşa, am fost pe lângă casă eu, n-am fost plimbată 737 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. GL. OLT., BĂRBUŢ s. v. *ducaci*.

DUCEÁ, (*ne*) ~ *putérea* loc. vb. 693 A „puteam, aveam posibilitatea": Nu *ne ducẹá putérẹa* ca să cumpărăm.

DÚDĂ s. f. 731 VI „ţeavă, burlan": Şi aveam o *dúdă*, o aia, de suna ca cornu.

cf. CADE (Olt., Ban., Trans.), ŞĂINEANU, SCRIBAN (Trans.) s. v.

DUDĂRÍE s. f. 702 VIII „livadă de duzi".

DUDĂU s. n. 757 VII, 764 VIII „buruiană mare, bălărie": Vara dacă dă *dudăụu*-n ea [=vie], buruiană d-aia, cum să-i spunem, noi spunem *dudăụ* 764 VIII; cf. b ă d ă d ă n i i ...

v. TDRG, SCRIBAN (Trans., Mold.), CADE (Mold., Trans., Bucov.), ŞĂINEANU (Mold.), LEXIC REG., I, p. 52 (Vânju Mare) s. v., BĂRBUŢ s. v. *dudăi*.

DUDUIÁM vb. ind. impf. 1 sg. 731 VI „sunam din d u d ă ".

ger. *duduínd* 731 VI.

DUDUÍT adj. 680 VIIb „repezit, iute": Cu ăla am păţit că era şi el cam *duduịít*, cam iute.

v. GL. ARGEŞ s. v.

DUDUMÁNĂ adj. f. 834 III „grasă, dolofană": Îi zicem mocancă, *dudumánă*, unde-i grasă ea aşa; cf. m o c á n c ă , t o t o l á n i .

DUGHEÁNĂ s. f. 831 VIIIb „prăvălioară".

v. TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est) s. v. *dughiană*, DM, DEX (reg.) s. v.

DUGÓS adj. 819 A „urâcios, posac"; cf. c é s n i c u l e ...

v. CADE (Olt.) s. v. 1°, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s. v.

DUIÁLĂ s. f. 834 A „sporovăială": Mă apucam cu ei la *duịálă*; cf. d i v á n ...

DULÁP s. n. 829 VII „urzitor": [Cânepa] o dăm la *duláp* dă facem dă urzeală, dă pătură, dă ceva; cf. p â n z á r .

cf. CADE, ŞĂINEANU s. v.

DULÁPE s. n. pl. 832 VII „dulapuri (pentru tras borangicul)".

DULĂMI s. f. pl. 788 VII „haine lungi de dimie": *Dulămị* negre, *dulămị* până jos, date la piuă erau.

v. TDRG, CADE, SCRIBAN (vechi, Olt.), ŞĂINEANU s. v. *dulamă;* cf. DM, DEX s. v. *dulamă*.

DULĂPÁRUL s. m. art. 714 VIIIb „persoana care strângea plata la dulap («scrânciob»)": Punea *dulăpáru*, strângea ouă acia.

pl. art. *dulăpárii* 704 A.

DULĂPÁŞ s. n. 722 A dim. de la *dulap* („scândură groasă").

DULĂPĂREÁSĂ s. f. 782 VII, 801 VII, A „femeie care trage borangicul la dulap («roată de borangic»)": Se usca gogoşile, după ce se usca, se ducea cu ele la *dulăpărẹásă* 801 A; cf. d u l ă p c i o á i c ă , g o g o ş o á i c ă 2°, r o t ă r e á s ă , u r z i t o r e á s ă 2°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DULĂPCIOÁICĂ (4 sil.) s. f. 803 VIIc, 806 V, 835 VII „femeie care trage borangicul la dulap («roată de borangic»)"; cf. d u l ă p ă r e á s ă ...
pl. *dulăpcioáice* 809 VII.
DULGHERÍE s. f. colect. 751 VI „lemnărie (la casă)": Face acoperişu dă *dulǵerije*; cf. d r u g ă r í e .
DUMÁDE s. f. pl. 740 V „pătlăgele (roşii), tomate"; cf. p ă r - l ă g é l e .
DUMICÁT s. m. 810 V „nod la basma"; cf. f l o á r e 3°.
DUMÍNICA, ~ *Téiului* s. compus 724 VII „Duminica Rusaliilor": Sâmbătă-s Moşii, duminică-i *Dumínica Téjuluj* la noi, luni Rusalii şi marţi Rusalii.
DUMINICÍT, *de* ~ vb. sup. 730 A „de purtat duminica sau de sărbători": Tata îmi luase o pereche de iminei, să-i am *de duminicît*, când mergem la biserică.
DUMITRÍCA s. f. art. 788 V numele unui dans popular.
DÚPĂ prep. în loc. adv. ~ *auzíte* 705 VI, ~ *auzítea* 717 VIIIb „din auzite".
DUPLECÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 830 A „s-a înduplecat".
v. TDRG s. v. *îndupleca*, SCRIBAN (vechi) s. v. *duplec.*
DURBĂCÚŢĂ s. f. 724 A dim. de la *durbacă.*
DURDUÍŞ s. n. 817 A „derdeluş"; cf. d â r l i ú ş ...
DURÉLE s. f. pl. 799 VII dim. de la *dură* („rotiţă"): Punea vreo şapte, opt *duréle* ca să sune.
DÚRELEA, *de-a* ~ loc. adv. 687 VIIa „de-a dura".
DURÉZ vb. ind. **1°** prez. 1 sg. 778 VI „rezist, suport, îndur": Ne e frică [în mină], nu putem *să durắm* 807 VI; cf. f r o n t , p e t r é c e 2°, p r ó p t ă . **2°** pf. c. 1 sg. 849 VIII „am trecut, am petrecut": Şi *am durát* iarna aia aşa.
ind. prez. 2 pl. *duráţi* 1° 844 V, pf. c. 1 sg. *am durát* 1° 778 VI, 841 Va, 2° 687 VIIb, 849 VIII, 3 sg. *a durát* 2° 782 V; conj. prez. 1 sg. *să duréz* 1° 778 VI, 842 VI, 3 sg. *să duréze* 1° 719 VIII, 831 I, 1 pl. *să durắm* 1° 807 VI.
1° cf. CADE s. v. *dura*, SCRIBAN s. v.
DURI s. f. pl. **1°** 696 VIIIb „dure, roţi". **2°** 815 A „zale (la lanţ)"; cf. v e r í g e 1°.
DURÍME s. f. 695 VI, 748 VIIb „durere (fizică)": Am rămas c-o *duríme* de cap şi nu pot să dau peste leac deloc 748 VIIb; cf. d o r[1] 1°...
v. CADE s. v., SCRIBAN (Ban.) s. v. *durere.*
DURLĂNÍCĂ s. m. 733 VII dim. de la *durlan* („băieţandru"): Iote ce-aleargă *durlănícă* după mine.
cf. CADE (Mold., Olt.) s. v. *durlă*, SCRIBAN (est, fam.), BĂRBUŢ s. v. *durlan.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

DURÓRILE s. f. pl. art. 721 VIIb „durerile (fizice)"; cf. d o r[1] 1° ...
v. CADE (înv.), SCRIBAN (înv., azi Ban.) s. v. *duroare*, BĂRBUŢ s. v.
DUŞÉSC s. 738 VII „ţesătură de mătase groasă şi lucioasă".
DUŞUMEÁU vb. tranz. ind. impf. 3 pl. 861 VIII [la casă] „băteau duşumeaua"; cf. t ă v ă n é ş t i .
part. f. *duşumítă* 740 VI, 789 A, pl. *duşumíte* 855 A.
var. *să duşuméz* vb. conj. prez. 1 sg. 698 VI, 855 A.
DUŞUMÉZ v. *duşumeáu.*
DUVÁR s. n. **1°** 823 VII, VIIIa, 835 A „gard din scândură la prispă": *Duvár* este prispă făcută zis închis cu blană şi ăla se zice *duvár* 823 VII. **2°** 805 VII „scândură la gard; ulucă"; cf. ţ á m b r ă . **3°** 821 VIb „parmaclâc la prispă"; cf. t r a b u z á n .
pl. art. 2° *duvárurile* 805 VII.
1° v. CV, 1950, 3, p. 35 (Teleorman), B Ph, 1940, p. 253 s. v.

ECONOMÍT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 699 VIII „ne-am chivernisit, am economisit": Săraci, nu-i aşa, da *ne-am ieconomít.*
part. *economít* 699 V.
var. *să te iconoméşti* vb. refl. conj. prez. 2 sg. 678 VIIIb.
ECTÁR s. n. 762 VIII „hectar".
pl. *ectáre* 827 VI, 838 VIII, 865 VIIIb.
ELEVÁŢIA s. f. art. 751 VI „soclul de ciment peste temelia casei": Se toarnă fondaţia, după aia se face cofrag de să toarnă *ielevάţia.*
ETÚBĂ s. f. 682 VIII „etuvă".
var. *itúbă* s. f. 815 A.

FÁCE vb. **1°** *se* ~ refl. ind. prez. 3 sg. 717 Ib, 727 I, 750 IIb, 787 II, 792 I, 836 I, 838 I [la jocurile de copii] „mijeşte"; cf. o c h i 3°, p ú n e 1°. **2°** ~ *ochi* v. *ochi* 5°.
1° ind. pf. c. 3 sg. *s-a făcút* 717 Ib; conj. prez. 3 sg. *să se fácă* 815 II.
FACTÍR s. n. 772 VII „gazdă, cvartir".
cf. GL. ARGEŞ s. v. *fartir.*
FAIÉNŢE s. f. pl. 740 VII „vase de faianţă".
cf. DA, GL. DOBR. s. v. *faianţă.*
FAITÁŞI (2 sil.) s. m. pl. 730 VI „câlţi sau cârpe băgate în ţeava unei arme de foc": A luat trăistuţa cu gloanţe, cu iarbă, a băgat iarbă, a băgat câlţi, *faitáşi*, i-a bătut în ţeavă.
cf. GLOSAR REG. (Vatra Dornei) s. v. *foitaş.*
FÁLCĂ s. f. 784 VIIb, 785 VIIb, 830 A „tetanos (în special la copii)": Cică l-apuca *fálca*, prindea un fel de *fálcă* şi-l strângea şi murea 785 VIIb; cf. c ó l ţ u l 2°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *fălci* 784 VIIb.
cf. GL. DOBR. s. v.

FÁLCE s. f. 729 A „unitate de măsură pentru suprafață”: Îi da o vacă, un hectar de pământ, o *fálĉe*, cum se zicea atunci.
v. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN, DEX (Mold.), DM (reg.), DR, 1931-1933, p. 215 s. v.

FAMILIÉRI (3 sil.) s. m. pl. 751 V „familiști”: A jucat fetele și băieții, pe urmă s-au pus mesele cu *familiér!*.
cf. GL. DOBR. s. v. *familiari*.

FÁNDELĂ s. f. 734 VIIa „tigaie”: Luam tuci, luam *fándelă* din astea și făceam [mâncare la câmp].
cf. GLOSAR REG. (Neamț, Vatra Dornei, Iași, Toplița) s. v. *fandilă*.

FARAONOÁICĂ s. f. 831 A „personaj fantastic; sirenă”.
pl. *faraonoáice* 831 A.
cf. DA s. v. *faraon*.

FARDISÍ, *se* ~ vb. refl. ind. pf. s. 3 sg. 692 VI „se fardă”: Se-mbrăcă și aia, *să fardisí*, cutare.

FASOLÍȘTE s. f. 842 VIII, 844 A, 855 A, 856 A, 864 A „teren de pe care s-a recoltat fasolea”: Locu fusese *fasolíște*, c-așa să zicea pă urma fasolii 864 A.
v. DA (Buzău), GL. DOBR. s. v.

FÁTA, ~ *prima* v. *prima*.

FÁȚA ASCUNSĂRII v. *ascunsării*.

FÁȚĂ, *în* ~ loc. adv. 1° 785 VI, 826 VIII, 838 V, 844 A, 860 VI, 870 VI, *la* ~ 851 VIII „la suprafață, superficial”: [Cânepii] îi dau o arătură mai *în fáță* 838 V. 2° 842 VIII [despre pânza freatică] „aproape de suprafața pământului”: Nu durează duzii, e apa-*n fáță* și să usucă.
1° v. GL. DOBR. s. v.

FĂGĂDÁU s. n. 833 III „pășune, izlaz”; cf. i a m á ș , s u á t u r i .

FĂGÍȘ s. n. 722 A „făget”: Era niște *făĝiș* des, așa mărunt.
v. DA (rar) s. v.

FĂGULÉȚ s. m. 706 VI dim. de la *fag*.
v. DA s. v.

FĂI interj. 693 VII, 699 VII, 719 VI, VII, VIIIb, 720 III, 754 V, 825 A, 827 VIII, 834 VII, 837 III, 840 VIII, 841 VIIa, 846 VII, 847 VI, VII, 852 A, 858 V „fa!”: Dă ce, *făi* mamă? 699 VII; cf. b i a .

FĂIOÁRĂ (3 sil.) s. f. 842 VII dim. de la *făină*.
v. DA (rar, în poezia pop.) s. v.

FĂLNICOÁSĂ adj. f. 806 VII „falnică, făloasă”; cf. g r ă n t o á s ă , m á r n i c ă , m ă r o á s ă , m o d o á s ă , o d o l e n é s c , ț â n ț ó s .
v. GL. OLT., BĂRBUȚ s. v. *fălnicos*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FĂRĂ prep. 828 VII, ~ *de* loc. prep. 671 VIII, 717 VIIIb „în afară de": [Copilul] a mai fost iară-n gârla mare *fără d*-atunci 717 VIIIb.

v. DA, CADE (înv.), TDRG (înv., Trans. pop.) s. v.

FĂRĂMĂNȚEÁZĂ v. *fărmățeá*.

FĂRÂMĂ s. f. în *o* ~ 720 V, 746 VIII, 750 VII, 784 V, 812 V, 820 V, 844 A, 848 A, 868 VII „un pic, puțin": [Soțul] era *o fărîmă* de croitor 868 VII; cf. ț â r^2.

v. DA (fig.) s. v.

FĂRÂMĂ vb. **1°** ind. pf. s. 3 sg. 807 V „frecționă, masă": Veni tăticu și mă *fărîmă*, dă după cap aici-așa; începu *să* mă *fărîme* că e de la sclinteală. Mă *fărîmă*, m-a legat; cf. p i p i á m 2°. **2°** ind. impf. 3 sg. 832 VII „demola (o casă)". **3°** part. f. în *brânză* ~ 701 III „brânză dulce (de vaci)".

ind. impf. 3 sg. *fărâmá* 2° 832 VII, pf. c. 3 sg. *a fărâmát* 1° 835 A, 2° 785 VIIb, 1 pl. *am fărâmát* 2° 785 VIIb, 825 A; conj. prez. 3 sg. *să fărâme* 1° 807 V; imper. 2 sg. *fărâmă* 1° 835 A; part. f. *fărâmátă* 3° 701 III.

1° cf. DA (înv.) s. v. *fărâma* II; 2° cf. DA s. v. *fărâma*, SCRIBAN s. v. *fărâm*.

FĂRÂMIȚÉȘTI v. *fărmățeá*.

FĂRMĂȚEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 739 A „sfărâma, fărâmița"; cf. f i r m i t u r é ș t i , f r i m é s c , f r i m i c é ș t e , m ă r u n t ă i é m , m ă - r u n ț ă ș é z , m ă r u n ț é z , s c á r m ă n ă , z o b í .

var. *se fărâmănțeáză* vb. refl. ind. prez. 3 sg. 679 VIa; *fărâmițéști* vb. ind. prez. 2 sg. 769 A; *frimițeám* vb. ind. impf. 1 sg. 860 VII.

FĂSÚI s. m. 778 VIIIa „fasole": Bagi și tu o teacă-n oală, bagi și tu *făsúį*.

v. DA (Olt., Ban., Munt.), CADE (Olt., Ban.) s. v., TDRG, SCRIBAN (Olt.) s. v. *fasolă*, DM, DEX (reg.) s. v. *fasole*, BĂRBUȚ s. v.

FĂȘIOÁRE s. f. pl. 868 V „smocuri de bumbac scărmănat".

cf. CADE s. v. *fășioară*.

FĂȘIOÁSĂ (4 sil.) adj. f. 811 VII, A [despre cânepă] „cu firul gros; fibroasă": Dac-o semeni [cânepa] prea rară, se face bețeacu ala prea gros și iese *fășiįásă* A; cf. b e l i g o á s ă ...

FĂȘURÁM vb. ind. impf. 1 sg. 827 VII „înfăşuram": *Fășurám* obiala pă picior.

refl. ind. impf. 3 sg. *se fășurá* 851 VII.

v. DA (în poezia pop.) s. v. *înfășura*; cf. GL. ARGEŞ s. v. *freşurat*.

FĂȚOȘÁT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 791 VII „m-am întâlnit față-n față": Nu *m-am fățoșát* aşa, chiar aşa cu el, să văz d-aproape [lupul].

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DA (înv.) s. v. *fățișa*, TDRG (Mold., Ban.), CADE (Mold., Bucov.) s. v. *înfățișa*; cf. ŞĂINEANU (Mold.) s. v. *înfățoşa*, SCRIBAN (nord, Ban.) s. v. *înfățișez*, DM, DEX (reg.) s. v. *înfățișa*.

FĂZĂNĂRÍE s. f. 718 VIII, 766 VI „crescătorie de fazani".

v. DEX s. v.

FÂL, ~ ~ interj. 723 A cuvânt care imită sclipitul unei lumini.

FÂLFĂNEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 777 V [despre lână] „se umflă, se înfoiază": O batem c-o tuiagă, *să fîlfănęáză* lâna, să umflă lâna, nu şade lipită adică când o speli; cf. î n f l o r e á s c ă .

v. LEXIC REG., I, p. 36 (Gura Jiului), BĂRBUȚ s. v. *fâlfâna*, GL. ARGEŞ s. v. *fâlfăni*.

FÂLFÂRE vb. ind. prez. 3 sg. 852 VIa „mişcă uşor; fâlfâie": Ș-am auzit că *fîlfîre* ceva în fundu căruții.

FÂN s. n. 860 VII „mei": Aşa-i zicem *fînᵘ* la mei.

FÂNÁR s. n. 682 VI, 683 VIa, 689 VI, 744 VI, 757 VII, 759 VIIIb, 760 VIIb, VIIIb, 763 A, 766 V, VIIIa, 769 V, 788 A, 789 A, 791 A, 794 VI, A, 819 VIb „adăpost construit pe lângă casă sau podul grajdului unde se depozitează fânul": [Fânul] îl făceam copiți pentru că nu ieşise ca cum am eu acuma *fînár* 788 A. Noi la tata îl puneam [fânul] în *fînár*, aveam deasupra grajdului unde dormea vitele jos, sus aveam aşa un... o fânărie 794 VI; cf. o l e á b .

pl. *fânáre* 680 VIII, 687 VIII, 744 VI, 819 VIII; *fânáruri* 788 A, 823 V.

v. GL. ARGEŞ, LEXIC REG., II, p. 25 (Vâlcea), 69 (Roşiori de Vede), LR, 1961, 4, p. 320 (Bucureşti), GL. OLT., BĂRBUȚ s. v.; cf. COMAN, GL. (Fălticeni) s. v. *fânariu*.

FÂNĂRÍME s. f. colect. 863 A „cantitate mare de fân".

v. SCRIBAN s. v.

FÂNÉL adj. 845 V „îndrăzneț, zvăpăiat": În fine, el [=soțul] era mai *fînél*, că era mai mare; cf. b â z á l n i c ă .

FÂNTÂNĂ s. f. 1° 678 VIIIa, 689 A, 697 VIIIa, 700 VI, 759 VI, 790 VIII „izvor de suprafață, captat într-o groapă puțin adâncă": *Fîntína*-i mai mică [decât puțul], aia poți să iei cu ceva, cu mâna din ea aşa, ş-aia să numeşte *fîntínă* 697 VIIIa. 2° ~ *americánă* 800 VI „puț din tuburi înguste".

pl. 1° *fântâni* 790 VIII.

1° v. DA (înv.), SCRIBAN (Mold., Trans.), DEX (reg.), ŞĂINEANU, GL. OLT. s. v.

FÂNTÂNEÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 700 VI [despre apa dintr-o fântână] „să izvorască": E mai bună țambra dă lemn [la fântână], că țambra de lemn îi dă voie *să fîntînęáscă* din lături.

FÂRFĂNÍND v. *forfoiáu*.

FÂRFÂIÁ v. *forfoiáu*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FÂRȘÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 769 V, A, 803 V „sfârşeşte": După ce-i pune-n căruţă [strugurii] şi *fîrșéște* via de cules, vine cu ei acasă 769 VIII.

ind. impf. 1 sg. *fârșeám* 827 VII, 3 sg. *fârșeá* 766 VII, 835 A, pf. s. 1 sg. *fârșíi* 762 VII, pf. c. 1 sg. *am fârșít* 768 VII, m. m. c. pf. 1 sg. *fârșísem* 772 VIIIb; refl. ind. prez. 3 sg. *se fârșéște* 691 V, 768 VII.

var. *se furșéște* vb. refl. ind. prez. 3 sg. 789 VII.

v. DLR (înv., reg.), TDRG (înv., pop.) s. v. *sfârși*, CADE (înv.), BĂRBUȚ s. v. *fârși*, SCRIBAN (vechi și pop.) s. v. *sfârșesc*.

FÂRTÁTĂ s. f. 734 I „surată": La prietena aceea-i zic *fîrtátă*; cf. ș o á l ă .

pl. *fârtáte* 734 I.

FÂRTÁTE s. m. 681 V „fârtat".

FÂRTĂȚÍE s. f. 681 V „obicei la Rusalii de a se face băieţii fârtați".

pl. *fârtățíi* 681 V.

var. *furtățíi* s. f. pl. 681 V.

v. DM (rar) s. v.; cf. DA, TDRG s. v., SCRIBAN s. v. *fârtăciune*.

FÂSTÂC, *să faci* ~ loc. vb. 785 VIIb „să te fandoseşti": Dacă mergeai pă drum și urma să treacă bărbat-tu aici așa, *să faĉ' fîstíc* naintea lui nu exista.

cf. BĂRBUȚ s. v.

FÂȘA interj. 711 VII „fâş".

FÂȘCHEÁ s. f. 739 VI „strat de gunoi în care se seamănă tutunul; răsadniță"; cf. i s t i c u l , p a t 3°, r ă s á d a , r ă s á r n i ț ă , ș c o á l ă .

var. *fusceá* s. f. 752 V, A, pl. *fuscéle* 752 V; *fușcheá* s. f. 739 VI.

cf. TDRG, SCRIBAN (Mold.) s. v. *fâșchie*.

FÂȘÍU s. 733 VII „maramă (de borangic)"; cf. c â r p ó i ...

cf. LEXIC REG., I, p. 35 (Gura Jiului), BĂRBUȚ s. v. *fâșiu*.

FÂȘNECÚȚĂ adj. f. 743 VII dim. de *fâșneață*.

FÂȘTÉIELE s. n. pl. art. 695 VII „pleava (de la sămânța de cânepă): *Fâștéjele* ale mari să rămâie-n dârmon și să treacă numai sămânța.

cf. DA (Bucov.) s. v. *fâști*.

FEBRIOÁRE v. *februáre*.

FEBRUÁRE (4 sil.), s. m. 778 V, 818 A, 819 VIb, 832 VIIIb „februarie".

var. *febrioáre* (4 sil.) s. m. 710 VIIIb; febriuárie (3 sil.) s. m. 766 VI.

v. CADE s. v. *februar(i)e*.

FEBRUÁRIE v. *februáre*.

FEDELÉȘ s. n. 671 VI, 672 III, 673 V, 674 V, VII, 676 III, V, VII, 679 VIIa, 680 III, V, VII, 685 VIIIa, 686 V, VIII, 687 VIIa, 703 VIIb,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

756 III, VIII, 757 V, 758 VIII, 760 III, V, VIIIa, 761 V, 762 V, 766 III, 767 VII, 768 VIIIb, 786 VII, 787 VII, 788 V, VII, 789 V, VII, 790 V, VII, VIII, 792 VII, 793 V, 795 VII, 817 III, VII „petrecere, de obicei la casa miresei, sâmbătă seara înaintea nunții"; cf. b e t e á l ă ...

v. DA (Munt.), SCRIBAN (vest), LEXIC REG., II, p. 18 (Argeș), BĂRBUȚ s. v.

FELEȘTEÁG s. 743 A „pămătuf"; cf. f o l m o t ó c u l , m ă - t ă h ú z 2°.

cf. DA, CADE (Mold.), DM, DEX (reg.) s. v. *feleștioc*.

FÉLDERĂ s. f. 671 VII „măsură de capacitate pentru cereale conținând douăzeci de litri"; cf. d ú b l ă .

v. DA (Trans.) s. v. *ferdelă*, CADE (Trans., Maram., Olt.) s. v. *felder*, BĂRBUȚ s. v.; cf. TDRG (Trans.) s. v. *ferdelă*.

FELÍE s. f. 760 V „bucată, cub de zahăr"; cf. c ú t ă ...

FERĂSTRĂIÉRUL s. m. art. 732 A „muncitorul de la ferăstrăul mecanic".

cf. GLOSAR REG. (Vatra Dornei) s. v. *ferăstrăuar*.

FERESTEÁ s. f. 866 A „cherestea".

var. *firisteá* s. f. 811 VI, 841 VI.

v. GL. DOBR. s. v.

FERESTÉU s. n. 770 VIII „ferăstrău".

v. DA s. v. *ferestrău*, CADE (prov.) s. v. *ferestău*, SCRIBAN (Mold. sud) s. v. *fierăstrău*, BĂRBUȚ s. v.; cf. TDRG (Munt.) s. v. *fierăstrău*.

FÉRMECIULUI s. n. gen. 706 VII „farmecului".

cf. DA (prin Munt.), SCRIBAN (est) s. v. *farmec*.

FETELOÁICĂ s. f. 726 Vb „floare care nu face sămânță": Vara, una din ea înflorește așa, ca o *feteluáică* așa. Ș-aia-i cânepa de vară, nu face sămânță, nu face nimica.

FÉURI s. n. pl. 695 VIII „lădițe ale I.L.F.-ului (Întreprinderea de Legume și Fructe)": *Féuri* noi zicem la lăzile astea pătrate, primește cantitatea de treizeci de kilograme.

FIÁLĂ (3 sil.) s. f. 823 VI „sfială": Puțină *fiiálă* are omu dă... lup.

FIÁT v. *sfiít*.

FICÁT s. m. **1°** ~ *négru* 794 V „ficat"; cf. f i c á t e , m a i . **2°** pl. art. ~ *albi* 775 V „plămâni"; cf. g i g h í r , u ș u r é l .

pl. art. *ficáții* 1° 775 V, 803 V, 2° 775 V.

1° v. GL. DOBR. s. v. 1°; cf. GL. OLT. s. v. *ficate* 1°; 2° v. TDRG (Macedonia) s. v., GL. DOBR. s. v. 2°; cf. GL. OLT. s. v. *ficate* 2°.

FICÁTE s. m. 756 V, 767 V, 774 VIIb, 799 V, 801 Vb „ficat": Din *ficáte* cu urechi facem tobă 756 V; cf. f i c á t 1°...

v. TDRG (Olt.), LEXIC REG., II, p. 69 (București) s. v.; cf. GL. OLT. s. v. 1°, BĂRBUȚ s. v. *ficate negru*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FIER s. n. **1°** 675 VI, 680 VIII, 746 VIII, 778 VIIIb, 795 VII, 798 VI, 800 Ib, VI 802 VI, VIII, 805 VIII, 806 VI, 830 VI, 833 VI, 852 A „tablă zincată": [Acoperişului] îi bate blană, dacă are *fier*, dacă n-are *fier*, pune ţiglă pe ea 802 VI. **2°** colect. 826 VIa „obiecte din fier": Numa *fiáre*, numa table, numa gunoaie era 725 A; cf. a l c a l á c ... **3°** 678 VIIIb, 724 A „joagăr de mână": Numa cu o mână am tras la *fier* 678 VIIIb; cf. t r a f á g . **4°** pl. 851 VIII, 864 VII, A „cătuşe de împiedicat caii": Alde tata era când se ducea cu caii, băga caii-n *fiháre* 864 VII. **5°** 671 II, III „capcană, cursă".

pl. *fiáre* 2° 725 A, 803 VI, 4° 851 VIII, 864 VII, A.

3° v. DA (Bran Trans.), GL. ARGEŞ s. v.; 4° v. DA s. v.; 5° v. CV, 1949, 8, p. 35 (Gorj) s. v.; cf. DA s. v.

FIERĂTÁIE s. pl. 782 VI „obiecte din fier": Vin motociclete, dă tot felu dă *fierătáie* d-acolo; cf. a l c a l á c ...

v. DA s. v.; cf. SCRIBAN (Olt., Munt. vest) s. v. *fierăt*, GL. ARGEŞ s. v. *fierotanie*, BĂRBUŢ s. v. *fierotenii*.

FIERBĂTÓR s. n. 704 VI „dispozitiv compus dintr-o cutie metalică cu apă, pus în vrana butoiului pentru a uşura evacuarea gazelor la fiertul mustului": Gazele ieşite de aici, din butoi, iese afară şi, dacă n-are acest *fierbătór*, păi se umflă prin clăbucii ăia şi dă afară peste vrana butoiului.

FIERBÂNTÁI vb. ind. impf. 2 sg. 733 VII „înfierbântai": M-am frământat niţel, *m-am ferbântát* 725 V.

refl. ind. prez. 3 sg. *se fierbántă* 711 VIII, pf. c. 1 sg. *m-am fierbântát* 725 V.

v. DA (înv. rar), BĂRBUŢ s. v. *fierbânta*, TDRG s. v. *înfierbânta*.

FIÉRBE vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 828 A „încinge, înroşeşte în foc fierul". **2°** ind. impf. 3 sg. 792 VII „înfierbânta, încălzea (apă)": Femeia dacă-i venea să nască chema moaşa [...] o trăgea şi ea pe burtă cu niţel ulei [...] îi mai punea cojoace, hai, d-acilea o băga-n apă *fiártă*, în copaie, *fierbeá* apă ş-o băga-n apă *fiártă*. **3°** refl. ind. prez. 3 pl. 803 VI [despre metale] „se sudează la cald": *Se fiérbe* fiare unu cu altu, din două bucăţi se poate face unu.

2° ind. impf. 3 sg. *fierbeá* 792 VII, 1 pl. *fierbeám* 788 VII, pf. c. 1 sg. *am fiert* 755 III; part. *fiert* 714 V, f. *fiártă* 693 VII, 702 V, 709 V, 712 VII, 714 V, 715 V, 721 VIIa, 737 V, 739 VI, VII, 748 VII, 755 III, 772 VII, 792 VII, 801 VII; 3° refl. ind. prez. 3 pl. *se fiérbe* 803 VI.

2° cf. DA s. v. I.

FIERBÍNTE adj. f. pl. 703 V „fierbinţi"; cf. a r z í n t e ...

cf. DA (înv.) s. v.

FIEŞICÁRE (5 sil.) pron. nehot. 784 V „fiecare".

var. *fitişcáre* pron. nehot. 745 VIIIb.

FIÉŞTE v. *sfiít*.

FIETÁ (3 sil.), *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 851 VII [despre vopsea] „se depunea pe fundul vasului în care era preparată": Mestecam

bine, bine, bine, până când s-amesteca ea, că *să fietá*, dacă o lăsai nemestecată [vopseaua].

FIGOÁRNĂ s. f. 816 VIIIb „fligorn”.

cf. LEXIC REG., I, p. 53 (Vânju Mare), BĂRBUȚ s. v. *figorn*.

FIGURÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 708 VIII „așezam buștenii în stive, în f i g u r i ”: Unii le spărgem, alții le *figurá*, le-așeza lemnele 707 VIb.

ind. impf. 3 pl. *figurá* 707 VIb, VIII.

v. GL. OLT. s. v. *figurez*.

FÍGURĂ s. f. 694 VIII, 708 Vb, VII, VIII, 709 VIII, 733 VII, 826 VIIb „stivă de lemne de un metru cub; ster”: Aveam o *fhígură* dă pari, că ne făcusem și noi rost să facem și noi casă 826 VIIb; cf. m e t r á n i 1°, m é t r u 1°.

pl. *fíguri* 694 VIII, 707 VIb.

var. *figúră* s. f. 826 VIIb, pl. *figúri* 707 VI.

FIGÚRĂ v. *fígură*.

FILĂU s. n. 835 A „basma albă, cu ciucuri, purtată odinioară”.

· pl. *filáie* 835 A, *filắi* 835*.

FILETÍV v. *finitív*.

FILIVÉȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 771 VI [despre răsad] „se ofilește”; cf. p ă l é ș t e 2°, p ă l u i é ș t e[2].

FILÓTIM adj. 847 VII „darnic, mărinimos”.

v. DA, DM, DEX (înv.), SCRIBAN (fam.), CADE s. v.

FÍLTRU s. n. 850 A „serpentină (la cazanul de rachiu)”; cf. ț i l í n d r u 1°.

FINÉR s. n. 718 VI „arbore la roata de irigat învârtită de un cal”.

FINÍT s. n. 690 VII, 777 VIII „sfârșit”: Moașa șade cu mine aici până la *finit* 690 VII.

FINITÍV s. n. 827 VI „obligație suplimentară în muncă față de boier în contul pământului arendat”: [Boierului] trebuia să-i facem *finitiv*, să-i arăm, să-i facem *finitívurile*; adică *finitívu*, îi munceam lui, avea o parte; o parte de moșie și-o oprea pentru el, astea era *finitívurile*. I le semănam, îi aram, îi seceram, pentru că îmi da și mie pământ acolo să muncesc; cf. a v a é t ...

pl. *finitívuri* 827 VI.

var. *filetív* s. n. 778 VIIIa; *firetív* s. n. 778 VIIIa.

FÍPITE v. *fipóta*.

FIPÓTA s. f. art. 713 III „pipota”: [Găina] o tai cu cuțitu, îi scoți mațele, iei *fipóta*.

var. *fípite* s. f. pl. 744 VI.

FIR s. n. 1° 745 II „exemplar (dintr-o specie)”: Nu mai era nici un *fir* de vacă. 2° *fără* ~ loc. adv. 785 VIIb „fără rost”.

1° cf. DA s. v. 3°. a, TDRG (Mold.) s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FIRÁR s. m. 795 V „vopsitor, boiangiu": Lâna o colorăm şi noi, o ducem şi la *fhirár*, dar însă eu n-am dus la *fhirár*, am făcut-o noi; cf. d i m i é r.

FÍRCĂ s. f. 852 VIb „specie de peşte mic".

FÍRE s. f. în 1° art. *îmi dau cu ~* loc. vb. 713 Va „mă mir, mă minunez": *Îmi dau cu fírea* singură dă câte am întâmpinat. 2° *prinsése de ~* loc. vb. 692 VI „presimţise, întrezărise": *Prinsése de fhíre* taică-su că i-o fur pe fii-sa.

FIRETÍV v. *finitív*.

FIRÍA v. *fíruie*.

FIRIMÍI s. f. pl. în *mii și ~* 781 I „mii şi fărâme".

FIRIMÍŢĂ s. f. 780 V dim. de la f ă r â m ă : Făceam o *firimíţă* de plocon; cf. o l e c u ţ í c ă , ţ â r í c ă .

v. DA s. v. *fărâmă*; cf. BĂRBUŢ s. v.

FIRISTEÁ v. *feresteá*.

FIRITÍRELE s. pl. art. 705 VII „amănuntele, întâmplările mărunte": Da ce! puteam să le iau de la început toate *firitírile* să le spun?

FIRMITURÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 830 VII „prefaci în fărâmituri; fărâmiţezi": [Săpunul nereuşit] îl *firmituréşti* şi l-ai încălzit, îi mai pui sare, niţică sodă şi l-ai făcut; cf. f ă r m ă ţ e á ...

var. *frimiturím* vb. ind. prez. 1 pl. 830 VII.

FIROSTRÉI v. *pirostéi*.

FIROSTRÍE v. *pirostéi*.

FÍRUIE vb. ind. prez. 3 sg. 777 VIII „drăcuie": A început să mă drăcuie, *să* mă *fíruie* 807 VI; cf. r ă í n d u - s e , r ă u l í t .

ind. pf. c. 3 sg. *a firuít* 827*; conj. prez. 3 sg. *să fíruie* 807 VI, 827*, 830 A.

var. *firiá* vb. ind. impf. 3 sg. 827 VI, A; conj. prez. 2 sg. *să fírii* 767 VIII.

v. CV, 1951, 6, p. 30 (Zimnicea) s. v. *firui*; cf. GL. ARGEŞ s. v. *firăi*, CV, 1952, 5, p. 41 (Zimnicea) s. v. *firuială*.

FÍŞCĂ[1] v. *chíşcă* 1°.

FÍŞCĂ[2] s. f. 728 A, 827 VI „şfichi (la bici)": Avea un bici turcu, de piele de vită, şi cu *fíşcâ* la capăt, lung-aşa d-un metru.

var. *fríşcă* s. f. 750 VIIIa.

v. SCRIBAN (vest), BĂRBUŢ s. v.; cf. CADE s. v., DM, DEX (reg.) s. v.

FIŞÓN s. n. 775 III, 776 V „maramă (de borangic)"; cf. c â r p ó i ...

pl. *fişoáne* 776 V.

FIŞT[1] s. în *bloci de ~* 702 VIb „blocuri, şisturi de cărbune ce alcătuiesc peretele (neîmpuşcat) al minei".

FIŞT[2], *pe de ~* loc. adv. 868 VIII „fără obligaţii, în plus": [Deveriga era] un băiat care în timpu până să ducea ginerică era cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

mireasa. Și d-acolo încolo el era *pă dă fișt*. Dă la biserică-ncolo era ginerică cu ea, deveriga era cam pă dasupra.

FIȘTÁV adj. 816 A [despre cereale] „cu bobul slab, aproape sec".

v. BĂRBUȚ s. v.; cf. DLR, TDRG, s. v. *șiștav*, CADE (prov.), SCRIBAN (sud) s. v. *șiștav*.

FITARĂ s. f. 825 A, 870 VIIIc „parcelă": Vrea să mă trimeată tocma-n *fitaráọa* cutare să iau ardei de-acolo, să rup din *fitaráụă* dă unde vrea ea 870 VIIIc; cf. p a c h é t , p a r c e á 2°, p é t i n i , ț a n c 3°, ț í n t ă .

pl. *fitarále* 825 A.

var. *fitaráuă* s. f. 870 VIIIc.

v. SCRIBAN (Dobr.) s. v.; cf. GL. DOBR. s. v. *fităríi*.

FITARÁUĂ v. *fitará*.

FITIȘCÁRE v. *fieșicáre*.

FIX adj. 848 VII „sever, corect": El era un om *fics*, lui nu-i trebuia furat, lui nu-i trebuia beție.

FLÁCĂRE s. f. 707 VIb, 715 VII, 751 VIIIa, 823 VII, 841 VIIb „flacără".

FLANEÁ s. f. 831 A, VIIIb, 852 VIIb „jachetă din lână tricotată"; cf. g h i u r t , m i n t e á n .

pl. *flanéle* 728 VI, 748 VIIb, 831 A, 866 V.

var. *flanér* s. n. 719 V, 748 VI, 812 III, 840 A, pl. *flanére* 716 VII, 720 V, 748 VIIb.

v. DA (Mold.), TDRG DM, DEX (pop.) s. v. *flanelă*; cf. CADE, SCRIBAN (Mold.) s. v. *flanelă*.

FLANÉR v. *flaneá*.

FLANÍCĂ s. f. 723 VII, 749 VII dim. de la f l a n e a .

pl. *flaníci* 722 V.

FLĂCĂRÉI s. pl. 703 VIIb „flăcărui".

FLĂCÂI s. f. pl. 821 VII, 853 VIIa „făclii, lumânări": Acolo e mese-ntinse, *flăcîị* aprinse 821 VII; cf. l u m í n ă 2°.

v. LEXIC REG., I, p. 96 (Rupea) s. v.

FLENCĂNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 797 VII „bălăbănea, bălăngănea": Când îl mișca câte cineva [pe mort], *flencănẹá* așa; cf. b ă l ă n c ă n e á .

v. LEXIC REG., II, p. 25 (Vâlcea), COMAN, GL. (Vâlcea, Muscel), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s. v. *flencăni*.

FLÉNDERE s. f. pl. 734 A „haine rupte, zdrențe": Umblam mai mult cu *flléndere* de astea; cf. d r é n ț e ...

cf. DA, CADE s. v. *flendură*, TDRG s. v. *flenduros*, LEXIC REG., II, p. 102 (Rădăuți), GL. ARGEȘ s. v. *flendură*, BĂRBUȚ s. v. *flenduri*.

FLEÓȘCA (2 sil.), ~ ~ interj. 751 VIIIa cuvânt care imită sunetul produs de ploaie pe o suprafață moale.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN, DEX s. v. *fleaşc*, BĂRBUŢ s. v. *fleoaşcă*.

FLIT s. n .722 A „rât (la porc)": Când i-am tras una la *flit* [porcului]!

v. DA (Ban., Trans.), CADE, SCRIBAN (Trans.), DM, DEX (reg.) s. v.; cf. DR, 1922–1923, p. 448 s. v., 1927–1928, p. 285 (Trans., Maram.), LR, 1961, 2, p. 128 (Maram.) s. v.

FLOÁRE s. f. **1°** 733 II, 868 I „figură, punct la jocurile de copii": Aruncă piatra peste cap și dacă pică într-o clasă oarecare, înseamnă că atunci întrebăm ce *floáre* vrem să facem 733 II. **2°** 691 III, 700 VII, 721 III, 817 III, 845 III „cunună a miresei"; cf. g h e r l á n t ă 1°. **3°** 735 VI, 808 VII „nod (la basma) deasupra capului sau la legătura snopului de cereale": [Punem snopul] cu *floárea* grâului, care i-am scos dă la legătură în sus, ca-n caz dă ploaie să nu vie ploaia să putrezească *floárea*, să se dezlege 735 VI; cf. d u m i c á t. **4°** art. în ~ *rușinii* s. compus 844 VII „numele unei plante; rușinea-fetei": Era o floare bălană așa, era așa, era două rânduri dă bălan-așa și înăuntru era negru și cică ala-i *floárea rușini*. **5°** art. în ~ *soáre* s. compus 737 II, 738 II, III, V, 755 VI, 838 VIII, ~ *soárea* s. compus 755 VI, 838 VIII, 861 VI „floarea soarelui": Atuncea nu să punea *floárea soáre*, când eram eu mai tânăr, pân-acuma nci nu cultivam *floárea soárea* 838 VIII; cf. r á z ă, r ă s á r e, s ă r ă s o á r e, s o r e á ț ă 1°, s o r í c ă, s o r í e, s o r í n ă, s o r o á i c ă.

pl. 1° *flori* 721 I, 748 V.

4° cf. CADE s. v. *rușinea fetei*, DLR s. v. *rușine* II; 5° v. GL. DOBR. s. v.

FLORÁR s. m. colect. 683 I „floricele de porumb": Și el a plecat mai întâi în târg să-și cumpere *florári*, să mănânce noaptea.

FLORĂRÍE s. f. colect. 697 VI „fel de fel de flori": E fel dă fel dă *florăríe* d-ăstea: garoafe d-ălea, stânjenei, bătcuțe d-ălea.

FLOREÁ vb. ind. impf. 3 sg. 753 VIII „înflorea": [Bumbacul] să făcea mare, *floreá*, *floreá*, înflorea frumos.

v. DA (în poezia pop.), TDRG s. v. *înflori*.

FLORIÁNĂ (4 sil.) adj. f. 732 VII [despre o vită] „bălțată"; cf. f l o r í u, î m p e r c i á t ă 2°, p r i c.

cf. DA, BĂRBUŢ s. v. *floriu*, DM, DEX (rar) s. v. *florean*.

FLORICÍCA s. f. art. 768 III, 803 V, 808 V numele unui dans popular.

v. DA s. v.

FLORÍU adj. 712 VI, VIII, 793 A, 816 A [despre unele animale] „bălțat": Avea un cal *floríu*, cu pete albe 712 VIII; cf. f l o r i á n ă ...

f. art. *floría* 732 VII, pl. *florii* 718 VIII.

v. DA (prin Muscel), CADE (Olt.), LEXIC REG., II, p. 69 (Roşiori de Vede), BĂRBUŢ s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FLUIÉRUL s. n. art. 688 A „fluierul".
v. DA s. v.
FLUIERÚȘĂ s. f. 698 VIIa dim. de la *fluier.*
FLÚȘTER v. *flúșturul.*
FLÚȘTURE, *să ~* vb. conj. prez. 3 sg. 731 VIII [despre câine] „să dea din coadă".
var. *frușturá* vb. ind. impf. 3 sg. 731 VIII.
cf. DA s. v. *flușturа*, TDRG (Munt., Trans. pop.), BĂRBUȚ s. v. *flușturа.*
FLÚȘTURUL s. m. art. 826 VIII „cópilul, lăstarul de prisos la vița de vie": Primu an după ce-o punem [vița], o tăiem dă din fată, ca să-i dea lăstar, mai bine, știi, că dacă o lăsăm așa, cu *flúșturu̯*-ăla, nu dă rezultate bune.
var. *flúșter* s. n. 826 VIII.
FLÚTURI s. m. pl. 733 VII [fig.] „picături de ceară solidificate în apă (în cadrul unui obicei de ghicit ursitul)": Seara se juca în străchini, în *flúturi* [...] aveam fiecare lumânărică... și picam așa în apă picături și ce spunea? Că asta sânt eu, asta-l puneam și eu pă iubovnicu meu... ăsta e Ghiță, asta sânt eu.
FLUTUROÁICELE s. f. pl. art. 738 V „femelele gândacului de mătase": *Fluturo̯áĭcili* erau cu... așa cu gâtuite așa și fluturii sunt așa drepți, gugoșile; cf. g â n d ă c i o á i c ă, g o g o ș o á i c ă 1°.
v. GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s. v. *fluturoaică*, GL. OLT. s. v.
FO v. *freo.*
FOÁIE s. f. 1° 779 III „scoarță țesută în război": Ș-acu aveam și eu să fac o *fu̯áĭe.* 2° art. în *~ fágului, (m-)a bătút ~ ~* 760 VIIb „(m-)a bătut foarte tare, (m-)a bătut măr".
1° cf. DA, CADE s. v. *foiță* 5°, TDRG (pop.) s. v., SCRIBAN s. v. *foiță.*
FOÁLE s. 1° 782 VIIIb „parte laterală (concavă) a butoiului": Cade murdăria la fundu butoiului, la... jos, la *fu̯ále.* 2° cu val. adv. 780 VIII „pe de-a-ntregul, fără tăieturi": A venit cu lupu, l-a jupuit așa *fo̯ále*, l-a jupuit întreg așa, fără ca pielea să să spargă.
FOC s. n. 1° 764 V, 776 VIII, 799 VI, 801 Vb, 805 VIII, 829 VII, 865 VI „încăpere în care se face foc (în casele cu sobe oarbe)": *Foc* zicea la camera unde făcea focu, de exemplu prima cameră la intrare, ăla să zicea *fócu* 799 VI; cf. f o c á r 1°, f o c ă r í e, o g e á c 2°. 2° 773 V „arsură pe gât, jărăgai". 3° art. 743 IIa numele unui joc de copii: Ne jucam alergatea, jocul iepurele și vânătorul, *fócu*, tictacu. 4° art. 777 IV „cămașa miresei, jucată a doua zi după nuntă, dacă mireasa a fost fecioară"; cf. v é s t e 2°.
FOCÁR s. 1° n. 792 VII, 823 A, 860 VI „încăpere în care se face foc (în casele cu sobe oarbe)": Unde faci focu, la camera aia să zice *focár;* faci mâncare acolo, focu în sobă, avem sobă dincoa dă paie,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

băgăm p-acolo şi-ncălzim aicea şi d-aia i să zice *focár* 792 VII; cf. f o c 1°... 2° m. 801 A „fochist”.

pl. 1° *focáre* 823 A.

1° v. LEXIC REG., I, p. 69 (Roşiori de Vede), GLOSAR REG. (Neamț) s. v.; 2° v. DA s. v., DM (înv. şi pop.) s. v.

FOCĂRÍE s. f. 785 VIIb „încăpere în care se face foc (la casele cu sobe oarbe)”: La aia îi zicem *focărie* unde facem dă mâncare, unde facem şi noi pâine, unde facem mămăligă, unde facem focu; cf. f o c 1°...

v. LEXIC REG., I, p. 69 (Roşiori de Vede), GLOSAR REG. (Neamț) s. v.

FODOLÉSC, *mă* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. 867 V „mă fudulesc”.

cf. DA (Munt.) s. v. *fudul*.

FOFOLOÁCE s. n. pl. 866 VII „smocuri la spicul măturii”.

v. DR, 1920–1921, 1. p. 83 s. v. *fofoloc*; cf. DA s. v. *fofoloc*, CADE s. v. *fofolog*.

FOIÁŞUL s. colect. art. 848 VII „totalitatea frunzelor de pe tulpina unei plante”: [Cânepa] o lăsam să pălească, ne duceam ş-o băteam dă frunză, dă tot *foįáşu* ăla care era pă ea.

FOIÉRUL s. art. 732 V „vergeaua pentru întins aluatul”: Facem aşa un fel de turtică aşa cu *foįéru* sau cu... ş-o-ntindem bine; cf. p l ă c i n t á r.

FOÍNĂ s. f. 702 V, 703 V, 718 VII, 725 V, A „făină”.

v. SCRIBAN (Buzău) s. v. *făină*; cf. DA s. v. *făină*.

FOIŞOÁRE s. f. pl. 772 VII dim. de la *foaie* („frunză”); cf. f r u n z í c i.

FOLMOTÓCUL s. art. 743 A „pămătuful”; cf. f e l e ş t e á g ...

v. DA s. v. *folmoc*, SCRIBAN (Munt.) s. v. *holmotoc*, GL. ARGEŞ s. v. *fălmătuc*.

FOMÉI s. f. pl. 778 VIIb „femei”.

v. TDRG (Trans. pop.), SCRIBAN (dial.), DA s. v. *femeie*, BĂRBUȚ s. v. *fomeie*.

FOMETOÁSĂ adj. 1° f. 866 II „înfometată, flămândă”. 2° m. pl. 814 A „mâncăcioşi, lacomi”.

m. pl. 2° *fometóşi* 814 A.

1° v. DA, SCRIBAN (rar), BĂRBUȚ s. v. *fometos*.

FON v. *frun*.

FORÁŞ v. *sforáş*.

FORFECÚȚĂ s. f. 721 I „săritură cu picioarele încrucişate (la şotron)”.

FORFOIÁU vb. ind. impf. 3 pl. 752 VII [despre insecte] „mişunau, forfoteau”.

var. *fârfâiá* vb. ind. impf. 3 sg. 716 VII; *fârfănínd* vb. ger. 716 VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA, TDRG s. v. *forfoti*.

FÓRME s. f. pl. 713 Va, 760 VIIb, 763 VIII, 772 VI, 774 VIIb „acte pentru căsătorie".

var. *fúrme* s. f. pl. 761 V.

v. BĂRBUȚ s. v.

FORMÍȚĂ s. f. 833 V dim. de la *formă* („tavă"): Iarna [pâinea] o coc în soba de teracotă, am *formíțe* d-alea și bag trei *formíțe* d-alea în sobă.

pl. *formíțe* 833 V.

FORȚÁTĂ adj. f. 692 VI „umflată, inflamată": Când o cătai oaia, oaia *forțátă* la uger.

FÓRȚĂ s. f. 714 VI, 832 VIIIb „loc special amenajat pentru culturi forțate": [Vița de vie] o punem la *fuórță*, la lăzi de nisip și la căldură să... îi crește acest lăstar și p-ormă ne ducem ș-o plantăm noi 714 VI.

FÓTE s. f. pl. 835 A „șorțuri mari de cânepă în care se culege porumbul".

FRÁNCII s. m. pl. art. în expr. *(ne) găseá* ~ 674 VII „(ne) ieșea sufletul (de oboseală)": Torceam până *ne găsẹá fránči*, toată iarna; cf. j í t i i l e .

FRÁNGUL s. m. art. 678 VIIIb „francul".

v. DA s. v. *franc*.

FRANȚUZÉȘTE adv. în expr. *mă tund* ~ 833 A „mă tund foarte scurt".

FRÁTE 1° ~ *de gínere* s. compus 673 V, 676 VII, 682 V, VII, 683 III, 684 VII, 694 III, 696 VII „cavaler de onoare al ginerelui": cf. s o ț 2°. **2°** ~ *de mireásă* s. compus 673 III, V, 679 VI, 696 VII, 779 III „cavaler de onoare al miresei"; cf. b r á n i ș t e 1°. **3°** art. 810 VII „soțul cumnatei mai tinere".

3° art. *frátea* 810 VII.

1° v. GL. ARGEȘ s. v. 2°, GL. OLT. s. v. 1°; cf. DA, TDRG (Trans. pop.) s. v.; 2° v. GL. OLT. s. v. 2°; cf. DA, TDRG (Trans. pop.) s. v.

FRĂGEZĂM, *să* ~ vb. conj. prez. 1 pl. 797 V „să frământăm (pământul) pentru a-l afâna".

refl. conj. prez. 3 sg. *să se frăgezéze* 723 VI.

FRĂMÂNTĂTÚRI s. f. pl. 865 V [la prepararea pâinii] „frământări intense și susținute": Am încălzit un pic de apă și dă-i, trage-i *frământătúrⁱ*.

cf. DM, DEX (rar) s. v. *frământătură*.

FRĂMÂNȚÁM v. *fărmățeá*.

FRĂȚÉNIA s. f. colect. art. 788 VII „totalitatea fraților și a surorilor dintr-o familie": La ginere era neamurile ginerelui, bunioară *frățénija*, veri, de, vecini; cf. f r ă ț i a .

v. GL. ARGEȘ s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FRĂȚÍA s. f. colect. art. 835 A, 862 VII „totalitatea fraților și a surorilor dintr-o familie": Eu eram mai mare din *frățịa* noastră 835 A; cf. f r ă ț é n i a .

FRÁNGHE s. f. 740 VII, 866 V „frânghie"; cf. f ú n e , ş f o á r ă .

FRÂNGHÍU, *în* ~ loc. adv. 671 VI, 721 A [la construcții] „mod de încheiere a bârnelor pentru a le fixa la colțuri".

cf. DA s. v.

FRÂNGUIÁM vb. ind. impf. 1 sg. 791 VII „frângeam, rupeam": Întâi o mai pisam [cânepa] pe cevaşilea, jos, de-o mai înmuịam pe ea ș-o mai făceam, o mai *frînguịám*, d-aci o dam în meliță; cf. t o c i [2].

v. GL. ARGEȘ (rar) s. v. *frângui*; cf. LEXIC REG., I, p. 36 (Gura Jiului) s. v. *frângui*.

FRÂNTURÉLE s. f. pl. 775 VI dim. de la *frântură*.

v. GL. ARGEȘ s. v.

FRÂU s. n. 836 V „semn în formă de cruce, făcut cu cuțitul pe capul porcului tăiat, înainte de a-l despica": Îi face *frîụ*, cum să face la noi, îi taie așa în frunte la porc ca un *frîụ* așa dă carne; cf. c ă p ă s t r u .

FREÁZA s. f. art. 703 VIIb, 733 VII „freza, frizura": Dezbrăcat, cu capu gol, *frẹáza* făcută așa într-o parte 703 VIIb.

FRECȚIÓN (3 sil.) s. n. 715 VI „scripete, troliu": *Frecțión* este un troliu; cf. b ó b u l ...

FRECÚȘ s. n. 673 III, 674 VI, VIIIb „răzătoare rudimentară, constând dintr-un lemn crestat, pe care se zdrobește cașul": *Frecúșu* e di-un lemn de brad făcut crestat, rătund așa, cu creste pe el și pe ăla frământă cașu cu mâinile 673 III.

v. LR, 1959, 3, p. 65 (Argeș) s. v.; cf. GL. OLT. s. v. *frecuci*.

FREO pron. nehot. 758 VIII, 775 VII, 779 VI, 796 VII, 799 VII, 821 A „vreo".

var. *fo* pron. nehot. 680 VIIb, 718 VIII, 747 VIIb, 749 VIIIb, 759 VII, 762 II, 777 IV, 778 VIII, 779 III, VIII, 780 VIII, 782 VII, 783 VII, 785 VI, VIIb, 789 VII, 790 VII, 795 V, 796 VII, 799 V, 801 Vb, 803 VII, 805 VIII, 806 VI, 816 VI, 818 VII, 823 VI, VII, 824 V, VII, 826 VIIb, 827 VII, 828 VII, 829 II, VII, 830 VI, VII, 831 VIIc, 832 VII, 833 VII, 834 VI, VII, 835 Vb, VII, A, 840 A, 849 VII, 862 VII; *fro* pron. nehot. 760 VI, 763 IIIb, VII, 764 VI, 765 V, 767 V, VIII, 773 VIIb, 776 VI, 777 VIII, 779 IIa, VI, 780 VIII, 781 V, 782 VIIIb, 785 VI, 787 VIII, 791 V, 792 VII, 796 VII, VIIIa, 800 IV, 801 A, 803 V, 805 VIII, 810 V, 817 VII, 819 VIa, VIII, 821 V, 824 VIII, 825 VI, 830 VI, VII, 849 V, 862 VII, A, 870 V.

cf. SCRIBAN s. v. *vre*, BĂRBUȚ s. v. *fro*.

FREODÁTĂ adv. 775 VIII „vreodată".

cf. SCRIBAN s. v. *vre*.

FRÉZĂ adj. f. 770 V, 792 V „de culoare frez".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FRÍCHINI vb. ind. prez. 2 sg. 678 VIIIb „freci până la jupuire”: Carnea pă mână aici, cum *fríkin!* dumneata cu o pilă d-alea de pileşti lemn, aşa mă pilise.

v. COMAN GL. (Muscel) s. v.; cf. DA s. v., DM, DEX (reg.) s. v., SCRIBAN (Munt. fam.) s. v. *frichinesc*, GL. ARGEŞ s. v.

FRIGUREÁLĂ s. f. 702 VIIa „friguri (boală)”: Din tifos m-a dat în friguri, o *frigurẹál*-aşa.

FRIMÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 773 V „fărâmiţez, sfărâm”; cf. f ă r m ă ţ e á ...

conj. prez. 1 sg. *să frimésc* 773 V.

v. GL. OLT. s. v. *frimim.*

FRIMICÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 834 A „fărâmiţează, fărâmă”: Dimineaţa când să răcea [mălaiul], îl *frimicẹám*, făceam puricei 831 V; cf. f ă r m ă ţ e á ...

ind. prez. 1 pl. *frimicím* 864 III, impf. 1 pl. *frimiceám* 831 V; part. f. *frimicítă* 834 A, 864 III.

FRIMITURÍM v. *firmituréşti.*

FRIMIŢEÁM v. *fărmăţeá.*

FRIPT adj. 702 V, 752 V „fierbinte”: O lăsam până să răcea [apa], că dacă puneam... *fript*, foina nu mai era dulce 702 V; cf. a r z í n t e ...

cf. DA s. v. *frige.*

FRIPTÚRĂ s. f. 733 VII „rană produsă prin opărire; arsură”.

FRÍŞCĂ v. *fíşcă* [2].

FRO v. *freo.*

FRONT, *a ţinút* ~ loc. vb. 728 VI „a ţinut piept; a rezistat”; cf. d u r é z 1°...

FRUMUŞÉNI s. m. pl. 808 VIa „locuitori ai comunei Frumoasa”.

FRUN pron. nehot. 760 VI, 769 A, 801 A, 803 V „vreun”.

var. *fon.* pron. nehot. 825 A; *fun* pron. nehot. 777 VIII, 785 VIIb, 805 VIII, 816 VI, 823 VII, 833 VIIa.

v. SCRIBAN (Munt. vest, Olt.) s. v. *vre*, BĂRBUŢ s. v.

FRUNTÁR s. m. 865 VIIIa „drug fixat, de-a curmezişul, în partea din faţă şi din spate a căruţei, care, împreună cu l ă t u r a ş i i, sporeşte capacitatea acesteia”: Aveam drugi pă căruţă, aveam în faţă şi în spate câte un *fruntár* şi pă dă lături câte-un drug, lăturaş; cf. a j u t ó r 4°...

pl. *fruntári* 847 VI, 850 A, 869 VI.

FRUNTĂRÍE s. f. 794 A „partea din faţă la acoperiş”: Nu ştiu dacă mai să face vreo *fruntărie* dă şiţă.

FRÚNZĂ s. f. 1° pl. ~ *de fier* 675 VI „lame de fier, de circa zece-cincisprezece centimetri lungime, folosite în cariere, pentru a uşura desprinderea blocului de piatră”: Batem în stâncă nişte foi de fier,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

nişte *frúnze*, cum le spunem noi, *dă fier*, şi după aia bate, bagă nişte pene mari dă fier, dup-aia bate cu barosu până crapă blocu. **2°** art. 762 II numele unui joc de copii.

pl. 1° *frúnze* 675 VI.

FRUNZĂREÁLĂ s. f. colect. 712 VI „cantitate mare de frunze".

FRUNZÍCI s. f. pl. 723 V dim. de la *frunză*; cf. f o i ş o á r e .

v. DA s. v. *frunză*, DM, DEX (rar) s. v. *frunzică*.

FRÚPTA s. f. art. 695 VIII „fructul".

pl. *frúpte* 695 VIII.

cf. DEX s. v. *fruct*.

FRUŞTURĂ v. *flúşture*.

FUG, *să* ~ vb. **1°** tranz. conj. prez. 1 sg. 776 VI „să fugăresc". **2°** part. f. 736 VII [despre nuntă, în opoziţie cu l o g o d i t ă] „fără logodnă, făcută după ce tinerii au fugit".

2° part. f. *fugítă* 736 VII.

FÚGA, *de* ~ loc. adv. 743 VII, *de-a-n* ~ loc. adv. 776 VI „repede, iute, fuga": Îţi trece *de fúga;* cf. s c u r t .

cf. DA (Munt.), TDRG, CADE s. v., DM, DEX (reg.) s. v.

FUGĂREÁŢĂ adj. f. 697 VIIIb „fugară, nestatornică": Aici a fost numai venetici [...] şi cam lume *fugăreáţă*.

v. DA s. v. *fugar*, TDRG s. v. *fugăreţ*; cf. DM, DEX (reg.) s. v. *fugăreţ*.

FUGITÍVE adj. f. pl. 703 VI [despre terenuri] „care alunecă, alunecoase".

FUGITÚRĂ s. f. 736 VI „alunecare de teren".

pl. *fugitúri* 723 V.

FUIÉRE s. n. pl. 755 VIIb „fuioare".

FULFUCÁTE adj. f. pl. 785 VIIb [despre mâneci] „bufante, umflate": [Mânecile] umflate-aşa şi noi zicem *fulfucáte*.

cf. GL. ARGEŞ s. v. *fulfucat*.

FULGÁRII s. m. pl. art. 762 VIII „ţiganii colectori de fulgi".

FULGI, *în* ~ loc. adj. 754 V [despre covoare, carpete etc.] „ţesute cu noduri; buclate"; cf. g ú ş ă 2°, p í t ă 3°.

v. GL. DOBR. s. v.

FULÍNGINE s. f. 867 V „funingine".

v. DA (Ialomiţa), TDRG (Macedonia) s. v. *funingine*; cf. SCRIBAN s. v. *fulinginos*, GL. DOBR. s. v. *fulingină*.

FULTÚC s. n. 671 VII, 678 VIIIb, 688 VII „pernă mică": *Fultúc*, uite pernuţe de-astea mici, la noi se zice *fultuc* 671 VII.

pl. *fultúce* 688 VII.

var. *fultúcă* s. f. 674 VI, 675 V, 682 VII.

v. DA (Dâmboviţa, Ialomiţa), GL. ARGEŞ, GL. DOBR. s. v.; cf. CADE (Mold.) s. v. *coltuc*.

FULTÚCĂ v. *fultúc*.

FULTUCÉLE s. n. pl. 693 VII dim. de la f u l t u c .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FULULÍE s. f. 862 VI „vas mic cu o substanță inflamabilă (păcură, gaz) care se aprinde în cadrul unui obicei de Lăsatul Secului de Paști": Dădea [foc] la niște dihornițe dintr-alea cu păcură, cu opinci de gumă și le punea într-un băț d-ăla, *fululíi*; cf. d i h ó r n i ț ă 1°...
pl. *fululíi* 862 VI.
FÚMĂRĂ v. *fúmură*.
FUMĂRÍE s. f. **1°** 815 VII „loc amenajat pentru afumat carne; afumătoare". **2°** 705 VIII „boală la vitele hrănite cu fân mucegăit": Prinde vite, prinde reumatism, se bolnăvește, știi, un fel de *fumăríe* prinde.
FUMĂRÍT s. n. 697 VIIIb „impozit care se percepea odinioară pe fiecare coș de casă": Până în șaișpatru asta a fost: venea aici-șa și plătea un *fumărít*.
v. DA, TDRG, DM (vechi), CADE (arh.), SCRIBAN (înv., azi rar în est) s. v.
FUMEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 827 A „fumegă": *Fumẹáză* soba.
v. DA, TDRG (înv.) s. v. *fuma*, SCRIBAN (vechi, azi Trans.) s. v. *fum*.
FUMULÉȚE s. n. pl. 865 VI dim. de la *fum* (anal la coșul sobei").
FÚMURĂ adj. f. 816 A [despre blana unui animal] „fumurie, brumărie": Căciulă *fúmură*.
var. *fúmără* adj. f., pl. *fúmere* 835 A.
v. DA (Buzău, Ialomița, Dâmbovița) s. v. *fumur*.
FÚMURI s. n. pl. tantum 724 VII „leacuri băbești împotriva sifilisului".
v. DA s. v. *fum* 2°.
FUN v. *frun*.
FUNDÁC s. n. 679 V, 722 V, 725 V, 726 Va, b, 727 V, 728 A, 729 V, 738 V, VII, 742 VIIb, 778 V „cec (la porc)"; cf. b á b ă 5°...
v. GL. ARGEȘ, GL. DOBR. s. v.
FUNDÁNUL s. n. art. 778 V „cecul (la porc)"; cf. b á b ă 5°...
FUNDÁRE s. n. pl. 734 III „scoarțe cu o singură față, care se pun pe perete"; cf. p e r e t á r .
v. DA (Ialomița) s. v.; cf. SCRIBAN (vest) s. v.
FUNDĂRĂUL s. n. art. 788 V, 792 V, 796 V, 797 V, 798 V, 803 V, 804 VII „cecul (la porc) "; cf. b á b ă 5°...
FUNDĂRÉȚUL s. n. art. 690 V, 783 VII, 784 III, 787 V, 791 V, 817 V „cecul (la porc)"; cf. b á b ă 5°...
v. BĂRBUȚ s. v.; cf. GL. OLT. s. v. *fundălet*.
FUNDĂRÓI s. n. 771 Vb, 795 V „cec (la porc)"; cf. b á b ă 5°...
cf. GL. OLT. s. v. *fundărete*.
FUNDĂTOÁRE s. f. 748 V, 751 VIIIa, 858 V „fund de lemn, tocător de dimensiuni diferite": Scotea câte-o halcă de-aia, jumate de ciortan și-l punea acolo pă o *fundătọáre*, cum zicem noi 751 VIIIa; cf. c a p á c 1°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FUNDĂU s. n. 714 V, 802 VIIa, 804 V „cec (la porc)”; cf. b á b ă 5°...

FÚNDE s. f. pl. 1° 846 VIII „păpuşi din foi de tutun”: [Tutunul] să usca dă tot, pă urmă îl făceam *fúnde*, aşa-i ziceam; cf. g â s c ă 3°, p a s t á l e . 2° 709 V, VII „flori albe din mătase care se pun nuntaşilor în piept; cocarde”; cf. c o n c o á r d e ...

FUNDÉIUL s. n. art. 684 Va „cecul (la porc)”; cf. b á b ă 5°...

v. DA, CADE (Trans., Maram.), GL. ARGEŞ s. v.

FÚNDELEA, *de-a* ~ loc. adv. 826 A „afund, sub apă”: M-am dat *d-a fúndelęa;* cf. s c o f ú n d e l e .

FUNDÓI s. n. 743 V, 759 Va, 760 V, 761 V, 762 V, 765 V, 766 V, 767 V, 769 V, 770 VIIb, 774 VIIb, 776 V, 777 V, 778 V, 799 V, 801 VII, A „cec (la porc)”; cf. b á b ă 5°...

pl. art. *fundoáiele* 774 VIIb.

v. GL. DOBR., BĂRBUŢ s. v.; cf. GL. OLT. s. v.

FÚNDUL s. n. 1° art. 715 VII, 733 VII, 742 V, 745 VIIb, 838 VIIa, 848 V „cecul (la porc)”: Era *fúndu* care-i spune moşu, unchiaşu... baba, unchiaşu, maţu gros a porcului 733 VII; cf. bábă 5°... 2° pl. 788 VI „tălpi în partea din faţă şi din spate la casă” pl. 772 VIIIa „prăjini peste grinzi, la partea din faţă şi din spate a casei, sub acoperiş”.

pl. *fúnduri* 2° 788 VI, 3° 772 VIIIa.

v. GL. DOBR. s. v.

FUNDULÉŢ s. n. 832 V, 836 VII, 850 VII, 869 Va dim. de la *fund* (de lemn).

FÚNE s. f. 784 V, 791 A, 850 A, 866 A „funie”; cf. f r â n g h e ...

pl. *funi* 691 V.

var. *fúnie* (2 sil.) s. f. 842 VIII, 858 VII, 869 VIII.

v. DA (înv.), TDRG (lb. v., mai ales, şi Macedonia), ŞĂINEANU (vechi), SCRIBAN (Trans.) s. v. *funie*, CADE (înv.) s. v.

FÚNIE v. *fúne*.

FUNIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 858 III dim. de la *funie*.

v. DA, TDRG s. v. *funie*, DM, DEX (rar) s. v.

FURCĂRÍE s. f. 1° 701 VIIb, 759 VII, 766 VII, 768 VII, 799 V, 814 VII, 815 A, 818 VIIIb, 824 V, 849 VII, 854 VIIa, 860 V „şezătoare”: După ce terminam de muncă, dă secere, făceam *furcărįe*-n drum, toate fetele ieşca la *furcărįe* şi torceam seara câte-un fus dă tort 759 VII; cf. h ó p ş ă , o p á i ţ , ş e d é r e . 2° colect. 820 VIII [la casă] „totalitate a furcilor”.

pl. 1° *furcării* 764 VII.

1° v. DA, CADE (Mold.) SCRIBAN s. v., DM, DEX (rar), BĂRBUŢ s. v.

FURCÉR s. n. 785 VI, VIIb, 807 V „furcă de fier”: *Furcér* dă strâns fânu este cu trei coarne şi *furcér* dă-ncărcat sfeclă şi porumb e cu şase 807 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DA (Haţeg, Bistriţa, Mehedinţi), CADE (Olt., Ban., Trans.), SCRIBAN (Teleorman), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, DR, 1920–1921, p. 328 s. v.

FURCULÍŢĂ s. f. 711 VII dim. de la *furcă* (de tors): Icea la deşte era tocite dă *furculiţă* şi aici şoldu că ţineai furca.

v. TDRG s. v. *furcă*.

FURDÁ s. f. colect. 817 A [la tutun] „frunze de calitate inferioară din partea de jos a tulpinii": Care era dă galben, care era dă negru, care dă *furdá*; cf. c ă ţ é l u l 2°...

v. DA (înv.), TDRG (Munt.) s. v.; cf. ŞĂINEANU s. v. 2°, SCRIBAN (rar), DM, DEX s. v.

FÚRME v. *fórme*.

FURNICULÁR s. n. 708 II, 711 VII „funicular"; cf. ş c h í d e r.

FURNICULARÍST s. m. 708 Vb „muncitor la f u r n i c u l a r".

FURNÍGĂ s. f. 779 VIIc, 784 V, 810 VII, 834 VII „furnică".

pl. *furnígi* 760 VIIb, 810 VII, 835 VII, 844 A.

var. *furnígilele* s. f. pl. art. 808 VII; *furníginile* s. f. pl. art. 834 VII.

v. DA (Mehedinţi), TDRG (Olt., Macedonia) s. v. *furnică*, LEXIC REG., I, p. 53 (Craiova), B Ph, 1939, p. 229 (Gorj) s. v.; cf. GL. ARGEŞ s. v. *furniguţă*, BĂRBUŢ s. v. *furningă*.

FURNIGHÉZE, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl. 827 A „să furnice".

FURNÍGILELE v. *furnígă*.

FURNÍGINILE v. *furnígă*.

FURNIGÚŢĂ s. f. 772 VII, 835 VII dim. de la f u r n i g ă.

v. GL. ARGEŞ s. v.

FURŞÉŞTE v. *fârşéşte*.

FURTUNÁT adj. 727 A [fig.] „furios, nervos, în toane rele": Acuma când mă vede că-s cam *furtunát*, calc-aşa de zici ca iepurile; cf. t ă t ă r â t.

v. ŞĂINEANU (poetic) s. v.; cf. DA (înv.), TDRG s. v., CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN, DM, DEX s. v. *furtunatic*.

FURTÚNE s. n. pl. 756 VI „furtunuri".

FUSCEÁ v. *fâşcheá*.

FUSCÉLUL s. m. art. 787 V „mânerul halăului".

FUSTÁR s. n. **1°** 744 VIIa, 815 A „poale lungi şi creţe la cămaşa ţărănească (în portul bărbătesc tradiţional)". **2°** 814 A, 818 A „poale la ie (separate de piepţi)"; cf. f u s t u l í ţ ă 2°.

pl. 1° *fustáre* 815 A.

FUSTIŞOÁRA s. f. art. 779 VIIa, 829 VIIIb dim. de la *fustă*; cf. f u s t u l í ţ ă 1°.

v. DA s. v. *fustă*.

FUSTULÍŢĂ s. f. **1°** 770 V dim. de la *fustă*; cf. f u s t i ş o á r a. **2°** 715 VII „poale la ie (separate de piepţi)": *Fustuliţa*, adică cu fotă, grofat-aşa mărunţel; cf. f u s t á r 2°.

FUŞCHEÁ v. *fâşcheá*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

FÚŞTĂ s. f. 683 V, 793 VII „fustă".
pl. *fúşte* 683 V, 793 VII.
v. DA (Mold., Bucov., Buzău), CADE (Mold., Bucov.) s. v. *fustă.*

GAGIOÁICĂ (3 sil.) s. f. 811 VII „iubită, amantă": El mai avea ş-o... *gağioáică*, trăia cu aia, cu *gağioáica* aia.
GAGÍU s. m. 738 VII, 754 V „iubit, amant": Ş-a murit ăla... *gağíu* ăla a ei şi de-acolea piste noapte s-a făcut strigoi 738 VII; cf. i u b ó v n i c u l..
v. DEX, GL. DOBR. s. v.; cf. SCRIBAN s. v.
GÁICĂ s. f. 769 VII termen de adresare pentru o soră mai mare: Îi ziceam *gáică* noi, du-te cu *gáica* acasă, zic; cf. d á d ă ...
v. CADE (Olt.), BĂRBUŢ s. v.
GAJ s. n. 716 VII „basma subţire": Ţin minte *gáju* ei din cap; cf. n a n s ú c 2°.
cf. DA (înv.), ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v. *gaz*, DM, DEX s. v. *gaz* 1°.
GALANTÁR s. n. 835 A „fereastră într-un perete interior utilizată ca vitrină (pentru pahare, ceşti etc.)".
GALOFÍR s. m. 834 V „calomfir".
cf. DA s. v. *calomfir*, TDRG (Munt.) s. v. *calapăr*, SCRIBAN s. v. *calonfir*, GL. DOBR. s. v. *calofir.*
GAMÁI s. 739 VI, 848 VIII, 855 VIII „soi de viţă de vie".
var. *gamáie* s. f. 848 A; *gămáie* s. f. 801 VI; *gamoáie* s. f. 833 VI.
cf. GL. DOBR. s. v. *gamoaie*, BĂRBUŢ s. v. *gamă.*
GAMÁIE v. *gamái.*
GAMÉLĂ s. f. **1°** 817 VIII „stropitoare"; cf. t u l ú m b ă 1°. **2°** 793 V „vas de metal, smălţuit, cu capac, în care se păstrează untura sau carnea prăjită": Carnea ailantă o tăiem ş-o prăjim şi untura la fel ş-o punem la borcane, la *gaméle* zis; cf. c á d r ă 2°...
pl. 2° *gaméle* 793 V.
GAMOÁIE v. *gamái.*
GÁNŢĂ s. f. 767 V „gânganie, goangă"; cf. g â j g á n i e, h o á r e.
var. *zgánţă*, pl. *zgánţe* 830 A.
cf. DA, DM s. v.
GARAGÁNELE s. f. pl. art. 823 VII, A [în ceremonialul nunţii] numele unui cântec care anunţă momentul darurilor: E un cântec dă zice *garagánile.* Zice cântă acuşica, zice, dă scoate banii VII.
GARÁNT s. m. 776 VIII, 780 III „flăcău care organizează hora, încasează banii de la participanţi şi plăteşte lăutarii"; cf. c o n t r a g í u.
pl. *garánţi* 780 III, 825 A.
v. BĂRBUŢ s. v.
GARD s. n. **1°** 862 A „porţiune demontabilă din împrejmuirea ţarcului"; cf. m u t ă t ó r, p l a z 1°, t o c á t e. **2°** *peréte de ~* 824 A

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

„perete din nuiele împletite sau din șipci umplut cu pământ"; cf. g r á t i e 2°.

2° v. DA s. v. 2°, TDRG s. v. 1°.

GARDIÁNA, *de-a* ~ loc. subst. 852 I numele unui joc de copii (asemănător cu leapșa); cf. h â r c ă 1°.

GARDIÉRII (4 sil.) s. m. pl. art. 841 VI „gardienii, paznicii": Ne ducem acolo [la bal], ne lăsa ce ne lăsa *gardiiéri* și pe urmă zice haidi acasă; cf. g a r d í ș t i .

GARDINÍTUL s. n. art. 721 A „acțiunea de a face gardină".

GARDIRÓPUL s. n. art. 760 VI „dulapul de haine".

v. BĂRBUȚ s. v.; cf. DM (înv.), DA s. v. *garderobă.*

GARDÍȘTI s. m. pl. 719 VII „paznici, gardieni"; cf. g a r d i é r i i .

GARNÍSTRE s. f. pl. 721 VIIa „canistre"; cf. b l i d ó n u l .

GÁRNIȚĂ s. f. 759 Vb, 760 V, 767 V, 779 V, 782 VIIIb, 801 VI, 825 V, 852 VIIb „vas din metal (cu capac), în care se păstrează untura sau carnea prăjită"; cf. c á d r ă 2°...

pl. *gărniți* 766 V; *gărnițe* 767 V.

v. DA (Mold., Bucov.) CADE (Olt., Bucov., Mold.), GL. OLT., GL. DOBR. s. v.; cf. SCRIBAN (vest), TDRG, DM, DEX s. v.

GAZIÉRĂ (4 sil.) s. f. 741 III, 753 V „lampă (cu gaz) pentru gătit": Aprindem focu, *gaziéră*, aragaz, ce-avem 741 III.

GĂGIOÁSĂ (3 sil.) adj. f. 830 V, 849 VII „murdară": Eram mânjite, murdare, eram murdare... de ce sântem *găĝoáse* așa, urâte, pă față [...] să ne facem curate 849 VII; cf. î m p e r c i á t ă 1°, î n z o l í t ă , l u t ó s , m i z e r á t ă , m u r d á l , t â l m o c í t ă .

pl. *găgioáse* 849 VII.

cf. CADE (prov.), COMAN, GL. (Vlașca), BĂRBUȚ s. v. *găgios.*

GĂINĂM (3 sil.) vb. ind. prez. 1 pl. 831 A „picotim, moțăim"; cf. m o g h i ț é z , m u l c ă n í n d , p i ș c o t á m .

cf. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU s. v. *găina*, SCRIBAN (Munt., rar) s. v. *găinez*, DM, DEX (rar), GL. ARGEȘ s. v. *găina.*

GĂLĂGÍE, *am dat* ~ loc. vb. 707 VIa „am strigat, am dat gură": *Am dat gălăĝie* la câini; cf. h o i é ș t e .

GĂLBEÁJĂ s. f. 841 VIIb „boală la oi; gălbează".

GĂLBENÁRE s. f. 1° 773 VII, 787 VII, 793 V, 794 A, 816 V „gălbenuș": Țuica era ca *gălbenárea* dă ou, roasă 773 VII. 2° 841 Va „gălbeneală".

1° v. DA (rar), GL. ARGEȘ s. v.; cf. GL. DOBR., BĂRBUȚ s. v. *gălbinare*; 2° v. DA (impropriu), DM (rar) s. v.

GĂLDĂBÁȘ v. *gâlbáși.*

GĂLDĂBÓȘ v. *gâlbáși.*

GĂLDOBÁȘ v. *gâlbáși.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GĂLEȘÍTĂ adj. f. 760 VIIb „moale, fără vlagă": Pe care-o vezi, strâmbă, *găleșită*, strâmbă, vai de lume; cf. b a ş o l d í i ...
cf. BĂRBUȚ s. v. *găleși*.
GĂLETÁR s. n. 724 VIII, 777 VI, VII „vas din doage, în care curge rachiul la cazan": La cazan este un *găletár* care curge-n el ţuica 724 VIII; cf. b ó t ă 1°...
cf. DA, CADE (Mold.), SCRIBAN (Mold., sud), LEXIC REG., II, p. 94, 95 (Tecuci) s. v.
GĂLIBÁJ v. *gâlbáși*.
GĂMÁIE v. *gamái*.
GĂMĂTÚCE v. *glămătoáce*.

GĂRĂIE vb. ind. prez. 3 sg. 786 A „răsună de zgomot; vuieşte": [La Sfântul Dumitru] dă foc [copiii] la gunoi şi strigă acolo de *gărăįe* tot satu, *gărăįe*.
cf. DA s. v. *cârâi* II. 2°, SCRIBAN s. v. *gârâi*, LEXIC REG., II, p. 25 (Vâlcea), GL. ARGEŞ s. v. *gărăi*.
GĂRNIȚOÁIE s. f. pl. 856 VII augm. de la g a r n i ț ă: Am două *gărnițọáe* dă untură strânsă să fac săpun.
GĂTÉLURI s. f. pl. **1°** 688 V „găteli, podoabe". **2°** 685 V „pregătiri (de mâncare)".
2° v. BĂRBUȚ s. v. *găteală*.
GĂTÍRE s. f. 679 III „mâncare gătită": Pune masa, da însă nu cu *gătire*: câte o bucată de pâine aşa, zahăr, ţuică; cf. l e g ú m e .
cf. GS, 1937, p. 246 (Dolj), LEXIC REG., I, p. 41 (Gura Jiului), GL. ARGEŞ s. v. *găteală*.
GĂZÁR s. n. 800 IV, 858 VII „cisternă".
GĂZOÁICE s. f. pl. 859 VIIIb „lămpi primitive cu petrol"; cf. p u f u l é t e 1°.
v. DA (Dâmbovița, Vlaşca) s. v. *gazorniță*.

GÁCEA s. 850 A „ghicitor, prezicător": Fii atent... că mâine de dimineață, parc-am fost *gícẹa*, mâine dimineață, fii atent, că tu n-o să mai ai mânzi.
v. DA s. v. *ghici*, BĂRBUȚ s. v.; cf. TDRG (lb. v. şi Mold.), CADE (Mold., Trans.) s. v. *ghici*, ŞĂINEANU (Mold.) s. v. *gâci*, SCRIBAN (est) s. v. *ghicesc*, GL. DOBR. s. v.
GÂCEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 744 V „ghicea".
v. DA, CADE (Mold., Trans.), TDRG (lb. v. şi Mold.) s. v. *ghici*, ŞĂINEANU (Mold.) s. v. *gâci*, SCRIBAN (est) s. v. *ghicesc*.

GÁGA s. f. art. **1°** 766 VII termen de adresare față de o soră mai mare: Eu am stat să se mărite *gíga*, am stat să se-nsoare nenea; cf. d á d ă ... **2°** 792 VII termen de adresare față de o femeie în vârstă: Du-te la *gíga* Tinca să vie să tragă ăl băiat; cf. ț á i c ă .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. DA (Romanați, Mehedinți) s. v. *gagă* 2°; cf. CADE (Olt.), SCRIBAN (Olt., Munt., Mold. sud), Izv., 1923, p. 13 (Olt.) s. v.*gagă*; 2° v. GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s. v.

GÂGÂLICIOÁRE s. f. pl. 817 VIII dim. de la *gâgâlice* („pepene mic").

GÂJÂÍT adj. 863 VII „gângav".

cf. DA, BĂRBUȚ s. v. *gâjâi*.

GÂJGÁNIE s. f. 834 A „gânganie"; cf. g á n ț ă ...

pl. *gâjgănii* 830 VII, A.

v. GL. ARGEȘ s. v., COMAN, GL. (Muscel) s. v.

GÂLBÁJ v. *gâlbáși*.

GÂLBÁȘI s. m. pl. 839 VII, 848 VII, 850 Vb, 866 V „caltaboși"; cf. c a r t a b ó ș 2°...

var. *găldăbáș* s. m. 745 V, 748 V; *găldăbóș* s. m. 745 V, pl. *găldăbóși* 745 V; *găldobáș* s. m. 748 V; *gălibáj* s. m. 722 V; *gâlbáj* s. m. 727 V, 738 VII; *gâldabóș* s. m. 754 V; *gâldobáș* s. m. 748 V.

v. DA s. v. *călbáș*; cf. SCRIBAN s. v. *calbaș*.

GÂLCĂRÍT s. 765 VIIb „amigdalită": Eu am stat șase săptămâni în spital de *gîlcărít*, de gâlci d-alea rele.

GÂLCI s. f. pl. în expr. *trăgeám de* ~ v. *trăgeám* 3°.

GÂLDABÓȘ v. *gâlbáși*.

GÂLDÁU s. n. 1° 689 V „lac, heleșteu"; cf. a l é i . **2°** pl. 766 I „lacuri artificiale mici, amenajate pe cursul unui râu"; cf. v a d .

pl. 2° *gâldáie* 766 I.

1° v. DA (Mehedinți, Ban.), TDRG (Munt., Dolj), B Ph., 1939, p. 223 (Gorj), BĂRBUȚ s. v.; cf. GL. OLT. s. v. *gâltău*; 2° cf. CADE (Olt., Ban.), SCRIBAN (vest), LEXIC REG., I, p. 80, II, p. 29 (Vâlcea) s. v., II, p. 99 (Lăpuș) s. v., GL. ARGEȘ s. v. *gâldan*.

GÂLDOBÁȘ v. *gâlbáși*.

GÂLÍE s. f. 750 VIIIa „receptor la telefon": Era tunu întâi aici și cu telefon pus pă el și *gîlíe* albastră, zice nu tragi foc până nu auzi aici.

GÁLMELE s. f. pl. art. 864 A „grămezile, căpițele (de fasole)": Toată lumea punea căpiții pe laturi, așa *gîlmili* de fasole.

cf. CADE (prov.), DA, SCRIBAN s. v. *gâlmă*.

GÂNDÁCUL, ~ *gráului* s. compus 751 VIIIa numele unei insecte dăunătoare pentru grâu.

cf. DA s. v.

GÂNDĂCIOÁICĂ s. f. 834 VII „femelă a gândacului de mătase"; cf. f l u t u r o á i c e l e ...

GÂNDURÉSC, *mă* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. 719 VIIIb „sunt îngândurat, mă frământă gándurile": De doi ani și două luni singurel dorm acu și când încep să mă mai vait, mai *mă gîndurésc*, că de pe la unu, două, adio somnu; cf. m ă n á n c 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GÂNÉȚI v. *gâniáț*.
GÂNIÁȚ (3 sil.) s. m. 792 VII, 835 VII „găinaț".
pl. *gâniéți* 757 VII, 774 V.
var. *gâniéț* (3 sil.) s. m. 820 A; *gânéți* s. m. pl. 816 A.
cf. DA (Râjleț, Olt.) s. v. *găinaț*, GL. ARGEŞ s. v. *găneaț*, BĂRBUȚ s. v. *gâniete*.
GÂNIÉȚ v. *gâniáț*.
GÂNSÓC s. m. 780 VIa „gânsac".
v. AAF, 1942, 6 (la românii din Serbia) s. v.
GÂRBIȚÁM, *mă* ~ vb. refl. ind. impf. 1 sg. 826 VIIb „întindeam gâtul (scoțând în evidență g â r b i ț a)": *Mă gîrbițám*, mi să ridica, că eram și eu mai grasă, mi se ridica gârbița ici, gușa.
GÁRBIȚĂ s. f. 826 VIIb „gușă, bărbie".
cf. DA s. v. 1°, TDRG, CADE, ŞĂINEANU s. v. 2°, SCRIBAN (rar), DM, DEX (pop.), GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s. v.
GÂRLÁNI s. m. pl. 682 VIII „soi de pruni cu fructe mari și lunguiețe".
cf. DA s. v. *gâtlej*, SCRIBAN (Munt., vest), CADE, DM, DEX, GL. ARGEŞ s. v. *gâtlan*.
GÂRLĂNOÁSE adj. f. pl., *prúne* ~ 694 VIII „soi de prune mari și lunguiețe".
GÂRLÍCE s. f. 838 VIII „șanț de scurgere a apei pe un teren": Umplea groapa aia cu apă și da drumu pe... pe *gîrlîce*, în grădina de zarzavat.
cf. GL. ARGEŞ s. v. *gârlici*.
GÂRLÍCI s. m. **1°** 707 VIb „nișă în peretele gropii de la l o j n i ț ă , în care se face focul". **2°** 869 VIIIb „groapă adâncă, arsă cu paie, amenajată pentru depozitarea grânelor (în trecut)": *Gîrlîcu*, cum îi spuneam noi la groapă, *gîrlîcu* ăla era atât de nalt și pe urmă pornea coptoroşit aşa.
2° cf. DA s. v. 2°. a, CADE, SCRIBAN s. v.
GÂRLOÁCĂ s. f. 762 II „gârlă mică"; cf. g â r l o á i c ă , h â r l ă u .
v. DA s. v. *gârlă*.
GÂRLOÁICĂ s. f. 723 A „gârlă mică"; cf. g â r l o á c ă ...
cf. DA s. v. *gârlă*.
GÁSCĂ s. f. **1°** 788 A „chingă (la căpriorii casei)". **2°** pl. 788 A „lemne late, prinse la un capăt de stâlpul gardului şi la celălalt de poartă, care țin loc de balamale". **3°** pl. 797 V „păpuşi de tutun"; cf. f ú n d e 1°...
pl. *gâşte* 2° 788 A, 3° 797 V.
1° cf. DA, ŞĂINEANU s. v.; 2° cf. DA s. v. 6°.
GÂT s. n. **1°** art. ~ *sóbei* 775 V „partea prin care se leagă soba (din zid) de horn". **2°** *a dat în* ~ loc. vb. 762 A „a pârât, a denunțat".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° cf. DA s. v. II. 3°; 2° v. GL. ARGEŞ s. v. 1°.

GÂTÓȘI adj. m. pl. 728 VI „încăpățânați, nesupuși": Ăia care a fost mai *gîtóș* n-a vrut să spuie.

cf. DA, SCRIBAN s. v. *gâtos*, BĂRBUȚ s. v. *gâteș*.

GÂTUÍTE adj. f. pl. 738 V [despre gogoşile de mătase] „sugrumate la mijloc": Fluturoaicele erau cu... *gîtuite* aşa și... fluturii sânt așa drepte gogoşile; cf. î n c u r m á t ă .

GÂȚÁM vb. ind. impf. 1 sg. 867 V „agățam".

GÂȚĂ[1] s. f. 749 A „pasăre de baltă; nagâț".

GÂȚĂ[2] s. f. în expr. *făceá* ~ 749 A „făcea mofturi; refuza": Mai mă duceam la alta de fapt, da îmi *făcẹá gîță* şi ea, la care să mă... [duc]?

GEAC s. n. 806 VIIIb, 808 VIa, VIII „sac de pânză rară în care se storc strugurii": Toamna o culegem [via], venim acasă ş-o stoarcem în *ĝẹácurˡ*, nu avem presă 808 VIa.

pl. *geácuri* 779 IIa, 808 VIa.

var. *geácă* s. f. 785 VIIb.

cf. CADE (Olt.), GL. OLT., BĂRBUȚ s. v., DA (Mold.), SCRIBAN (vest) s. v. *jacă*.

GEÁCĂ v. *geac*.

GEÁIUL s. art. 751 V „zeama": Toba o coasem puțin acolo pe unde băgăm ş-o punem la fiert iar, tot în *ĝẹáiu̯*-ăla al ei; cf. z e r e á ț ă .

GEAMANTÁLE s. n. pl. 718 VII, 724 VII „geamantane".

GEAMAZLÂCURI s. n. pl. 800 IV „geamlâcuri, verande".

GEAMBARÁUA s. f. art. 818 V „geamparalele".

GEAMBÁȘ adj. 721 VIIa „glumeț"; cf. n ă n i ó s , z a v i s - t i ó s .

GEAMBĂȘEÁSCĂ v. *gembășeá*.

GEAMLÂC s. n. 733 A „ramă cu ochiuri de geam pentru acoperit răsadnița": Să face *ĝẹámlîc* special [pentru răsaduri].

GEANGHÍRE v. *cinghél* 3°.

GEAU, ~ ~ interj. 810 VI cuvânt care imită scheunatul căţeilor.

cf. GL. ARGEŞ s. v. *cheuna*.

GECÚȚĂ s. f. 785 VIIb dim. de la g e á c ă .

cf. GL. OLT. s. v. *gecuț*.

GEMÁR s. m. 814 A, 819 A „geamgiu".

pl. *gemári* 814 A, 819 A.

cf. COMAN, GL. (Muscel) s. v. *geamar*.

GEMBĂȘEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 825 VII „negustorea vite, făcea pe geambașul": Aveam un frate, cam *ĝembășẹá*, lua vite d-astea așa, vindea, nu ştiu ce.

var. *să geambășeáscă* vb. conj. prez. 3 sg. 748 VIIa.

cf. DA s. v. *geambășie*, BĂRBUȚ s. v. *geambașie*.

GEMÚȚ s. n. 838 VIII, 858 VIIb dim. de la *geam*.

v. GL. DOBR. s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GENUNCHÉR s. 744 VI „bucată de piele folosită pentru a proteja genunchii lucrătorilor la pădure”.
cf. SCRIBAN (est) s. v. *genucher.*
GEOTÉȘTE (3 sil.) vb. ind. prez. 3 sg. 810 VI [despre căţei] „scheaunǎ”; cf. c h e l ă c ă i 1°...
GERÁNTĂ v. *gherlántă.*
GÉTELEA, *dăm* ~ loc. vb. 738 II [la jocurile de copii] „numărăm, alegem cele două echipe: participanţii se întrec să apuce cu degetele strânse un băţ, punând pumn peste pumn, în aşa fel încât cei ce nu mai au loc trec în echipa a doua”.
GÉUNE vb. ind. prez. 3 sg. 810 VI [despre căţei] „scheaună”; cf. c h e l ă c ă i 1°...
cf. GL. ARGEŞ s. v. *cheuna.*
GHEÁUȘ (2 sil.) adj., *plop* ~ 842 VII „varietate de plop cu coaja groasă şi crăpată”: Plopu e unu cu coaja netedă şi ăsta *gáuşu* are o coajă scorţoasă, o coajă groasă.
cf. CADE (Olt.) s. v. *ghioşa*, GL. OLT. s. v. *gheaoşă*, GL. ARGEŞ s. v. *găoci.*
GHEBÓS adj. 766 V [despre firul de lână] „de calitate inferioară; neregulat”: Şi alegem ce este mai urzălos, facem deoparte, ce e mai *ǵebós* dăm iar deoparte.
GHÉGĂ s. f. 850 A „plantă agăţătoare cu frunze lungi şi înguste; gărdurariţă”: Creşte un fel dă... cum ar fi trandafiru ăsta în faţa casei mele, urcători, asta-i gărdurariţă, *ǵégă*, aşa-i spune.
GHELABÚC s. n. 750 VII „chef, petrecere”: Şi era un *ǵelabúc* câte o săptămână, câte o săptămână mergea atuncea nunta; cf. b ă r ă b á i e ...
GHELÚȘUL s. n. art. în expr. *s-a spart* ~ 820 A „s-a stricat prietenia”: *S-a spart ǵelúşu* între ăştia.
cf. DA (înv.) s. v. *ghiuluş*, TDRG (Sălaj), SCRIBAN (Dolj), LEXIC REG., II, p. 13 (Argeş), BĂRBUŢ s. v., LEXIC REG., I, p. 36 (Gura Jiului), GL. OLT. s. v. *ghiluş.*
GHEORGHÍNI s. pl. 843 VI „tuberculi ai gherghinei”.
GHERÁNI s. m. pl. 817 A „rădăcini aeriene (la porumb)”; cf. r a c 1°, v â n ă 3°.
GHERĂIÁU v. *gherănise* 2°.
GHERĂNÍSE vb. 1° tranz. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 676 VI [despre un animal] „sfâşiase cu ghearele (şi cu colţii)”: Ş-atuncea am dat năvală pe el [=urs] ş-am scăpat-o pe vacă, însă ce folos că o *ǵerănise*-ntre spete; cf. j e r c ă í s e . 2° var. refl. ind. impf. 3 pl. 782 VI [despre oameni] „se băteau zgâriindu-se”: Flăcăii să mai băteau... îşi dau brânci, *se* mai *ǵerăiáu.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° ind. pf. c. 3 sg. a *gherănít;* part. *gherănít* 671 VI.
var. 2° *se gherăiáu* vb. refl. ind. impf. 3 pl. 782 VI.
1° v. DA (Vâlcea), LEXIC REG., II, p. 25 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s. v. *gherăni*, GL. OLT. s. v. *gherănit.*

GHERBÉSC, *să mă* ~ vb. refl. conj. prez. 1 sg. 703 A „să mă înstăresc, să prind cheag"; cf. a j ú n g e 2°...
cf. DA (Ban., Dolj) s. v. *închelba*, TDRG (Munt., fam.) s. v. *încheibăra*, CADE s. v. *încherba* 1°, SCRIBAN s. v. *închelb*, GL. ARGEŞ s. v. *cherbăla*, BĂRBUŢ s. v. *încherba.*

GHEREBÉNT s. 696 VIIIb „coastă abruptă de deal sau de munte": [Ursul] sărea în spinarea ei [=vacii], până când îi venea bine, da era un *ǵerebént* mare, sărea jos şi când îi făcea vânt să ducea mult d-a peste capu; cf. c o r h á n ă ...

GHERGHÉF s. n. 798 VI, 817 A, 821 V „cadru de lemn pe care se întind la uscat şirurile de tutun": Tutunu îl înşiră pe şire şi îl întinde pe *ǵerǵéfurⁱ* 798 VI; cf. r ă z b ó i 1°, u s c ă t ó r 2°.
pl. *gherghéfuri* 798 VI, 817 A, 821 V, 826 VIa, 844 VI.

GHERLÁN s. m. **1°** 677 III „bădăran, mojic": Tu ce eşti, nu eşti tot *ǵerlán* din Piteşti, ce, eşti mai ceva? **2°** 673 VIII „băieţandru": Eream *ǵerlánⁱ*, da eream ţapeni, vorba ăluia, pusărăm mâna; cf. b ă i e c á n ...
pl. 2° *gherláni* 673 VIII.
1° v. DA (Muscel), SCRIBAN (Argeş), CADE, TDRG (Mold.) s. v. *ghiorlan*, GL. ARGEŞ s. v.

GHERLÁNDĂ v. *gherlántă* 2°.

GHERLÁNTĂ s. f. **1°** 767 V, 770 V, 775 III, 807 VII, 809 Va, 817 VII, 827 VII, 833 VIIa „cununǎ de flori artificiale purtată de mireasă"; cf. f l o á r e 2°. **2°** 778 V, 829 V „beteală (la mireasă)"; cf. t e l .
pl. 1° *gherlănţi* 827 VII, 833 VIIa.
var. 1° *gerántă* s. f. 774 VIIa; 2° *gherlándă* s. f. 789 III.
1° cf. DA (înv.), CADE s. v. *ghirlandă*, GL. OLT. s. v. *gherlan*, BĂRBUŢ s. v.

GHÉRMAN s. n. 700 I, VI „păpuşă (din aluat) care se îngroapă pentru a aduce ploaia".
cf. DA, CADE s. v. *ghiorman.*

GHERUIÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 773 VI „nivelează, netezeşte cu mâna pereţii casei după ce au fost daţi cu lut": Lipeşte, *ǵeruı̯éşte*, cum spune la noi, adică-i dă faţă, nivelează golurile; cf. l u t u i á m , v ă c ă l u í t .

GHETIŞOÁRE s. f. pl. 785 VIIb dim. de la *gheată*: Îi dădea şi el nişte *ǵetişu̯áre*, o pereche de hăinuţe.

GHEU s. n. 724 VI, A [în terminologia militară] „aparat folosit la telegrafia fără fir": Aveam colonelu cu noi, aveam un *ǵeu̯* cu noi A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GHICITOÁRE s. f. 767 IV „obicei potrivit căruia fetele şi flăcăii îşi ghicesc viitorul, în noaptea de Anul Nou": La *ĝiĉitọáre* punem oglindă, săpun, inel, mărgean; cf. c o l ţ á t ă ...

GHIDUŞÍE s. f. 788 IIa, b „formulă prin care se aleg participanţii la jocurile de copii; numărătoare": Spunem câte-o *ĝiduşíle* noi şi care iese la... afară la *ĝiduşíle* mijeşte IIb; cf. z i c ă t o á r e .

GHIGÓRTE s. m. 831 VI „nume al unui peşte de apă dulce; ghigorţ"; cf. b o á r ţ ă .

cf. DA s. v. *ghiban*, TDRG, CADE, ŞĂINEANU s. v. *ghigorţ*, SCRIBAN (vest), DM, DEX s. v. *ghiborţ*.

GHILABÁLELE v. *chilabá*.

GHINDÓC s. m. 812 III [peior.] „copil mic (sub şapte ani)": Florică era mai iute de picior al dracu', că era mai mare, eu când să fug, un *ĝindócu* dracu' pe lângă el.

v. BĂRBUŢ s. v.; cf. DA s. v. *ghindă*, CADE s.v., SCRIBAN (vest), GL. ARGEŞ s. v. *ghindocuţ*.

GHÍNŢURI s. pl. 724 VII „noduli (în muşchii bolnavului) care dispar prin masaj": Să făcea un fel de *ĝínţurʲ* să zice.*Ĝínţurʲ* ca grâul aşa pân carnea [copilului].

v. DA (Bucov.), SCRIBAN s. v. *ghinţ*, COMAN, GL. (Neamţ) s. v. *ghinţură*; cf. CADE s.v. *ghindură*, LEXIC REG., II, p. 25 (Vâlcea) s. v. *ghindurice*.

GHIOÁCĂ (3 sil.) s. f. **1°** art. 848 VII „capsula de bumbac": Când începea să iasă din *ĝiu̯áca* lui, ne duceam şi-l culegeam [bumbacul]; cf. g o g o á ş ă 3°, n ú c ă . **2°** pl. 727 V „foi de ceapă (desfăcute, desprinse una de alta)": Foi de ceapă, *ĝu̯aĉ*-aşa. **3°** pl. 778 V „bule ce se formează la prepararea săpunului (în timpul fiertului)": [Săpunul] îl cunoşti când e făcut bine, când îl iei cu mâna aşa şi faci cu deştu-n el să face *ĝiu̯áĉe*; dacă e tare saltă *ĝioĉ*-aşa; cf. b o b o r o á ţ e ... **4°** var. 847 VI „mugurul de frunză". **5°** pl. 801 A „gogoşi de mătase".

pl. *ghioáce* (2 sil.) 2° 727 V, 3° 778 V; *ghióci* 3° 778 V, 5° 801 A.

var. 4° *ghiócul* (3 sil.) s. art. 847 VI.

1°, 2° cf. DA s.v. *găoace* 2°, TDRG (Munt.) s.v. *găoace*, SCRIBAN (vest), ŞĂINEANU s.v. *găoace*, LEXIC REG., I, p. 80 (Vâlcea) s.v. *ghioci*, BĂRBUŢ s.v. *ghioace*; 3° cf. DA s.v. *găoace* 3°; 4° cf. DA s.v. *găoace* 4°.

GHIOÁCE (2 sil.) s. f. pl. 820 VII „ghioage".

v. SCRIBAN (azi) s.v. *ghioacă*; cf. DA, TDRG s.v. *ghioagă*, DM, DEX (reg.) s.v. *ghioagă*.

GHIÓCUL v. *ghioácă* 4°.

GHIOLDÁŞI s. m. pl. 807 VIIIa „tovarăşi, prieteni": Fata are *ĝoldáşʲ* pă univa, pă une merge.

v. DA (turcism), TDRG (lb. v.) s.v. *ghioldaş*; cf. GL. DOBR. s.v. *oldaşi*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GHIONT s. n. **1°** 727 VI, 728 A „lut amestecat cu paie cu care se umplu p e r e ț i i d e g a r d": Înainte să făcea casa mai mult din nuiele îngrădite, gard de nuiele, și p-ormă băgai pământ, *gontṷ* 727 VI; cf. î n f u n d ă t ú r ă, m o t o t ó l 4°, p o p o n é t e, ș o m o i ó g, t ú l ă 2°, z o l 1°. **2°** 747 VII „răsuflătoare la sobă; fum".

GHIONTĂIÁLĂ s. f. 837 A, 846 A [la construcții] „acțiune de umplere a pereților cu g h i o n t": După ce s-a uscat bine pământul băgat prima dată în lați, îi mai dă o *gontăịálă*: trântește pământul și... dă așa cu pumnu 837 VIII; cf. b u l g ă r e á l ă...

cf. DA s.v. *ghionti*, CADE s.v. *ghiontuială*.

GHIONTEÁLĂ s. f. 838 VI [la construcții] „acțiune de umplere a pereților cu g h i o n t"; cf. b u l g ă r e á l ă...

GHIORBĂNÍTĂ adj. f. 869 VIIIb „săpată adânc": Înainte de a băga noi bucatele în groapă, băgam pari-n ea și-i dădeam foc [...]. Acuma făcea groap-atâta [=cam de un metru adâncime] și de-acolea începea să facă de jur împrejur, cum îi spuneam noi, *gorbănítă*, și se făcea cam cât camera la fund, dacă nu mai mare.

GHIOȘÁ (3 sil.) vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 724 VIII „scotea sâmburele (la prune)": Prunele le mai *giṷoșá*, mai opărea, mai usca la lojniță.

cf. CADE (Olt.) s.v., GL. OLT. s.v. *gheaoșă*, BĂRBUȚ s. v. *gheoșa*.

GHIÓTURĂ, *în* ~ loc. adv. 711 VIII „(muncind) în acord": Eram *în góturǎ*, eram... ne plătea de metru [...] câtă muncă aveam, după aia ne făcea plata.

GHIPÁN s. m. 809 VI „soi de pește; biban".

cf. DA s.v. *biban*, SCRIBAN (Mold.) s.v. *biban*.

GHIPSÓS s. n. 689 VI „ipsos".

GHIRGHIMÉZ s. 747 V „ciorbă de lobodă acrită cu corcodușe".

GHIRÚNC adv. 706 VIIIc „pieziș, oblic": Acolo se taie *girúnc*, așa, lemnul, după cum e contrafisa aia și la stâlp vine drept; cf. c h i o r t í ș...

GHISMÁNĂ s. f. 755 V „un fel de plăcintă cu brânză"; cf. m â n c ă r e á ț ă.

cf. DA s.v., CADE (prov.), SCRIBAN (Mold., Brăila) s.v. *ghisman*, ȘĂINEANU (Mold.) s.v. *ghițiman*, GL. DOBR. s.v. *ghismantă*.

GHIUL s. n. **1°** 790 VII „șomoiog, ghemotoc de paie": Și până să ies eu, era... cu focu-n prăjină, presăra un *gul* de paie acolo legat. **2°** 798 VI „legătură formată din patru șiruri de tutun": Se punea câte patru șire la un *gul*; cf. m o t o t ó l 2°.

pl. 2° *ghiúle* 798 VI.

2° v. GL. OLT. s.v.; cf. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN (Munt., Olt.), DM (înv.) s.v.

GHIULELÚȘĂ s. f. 827 A dim. de la *ghiulea*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GHIURLÚC s. n. 803 VIIc „haină fără mâneci, din stofă neagră, cu flori cusute": Am *ǵurlúc* dă lână, să mă-ngroape peste bluze cu el, când oi muri.

cf. DA, TDRG, ŞĂINEANU (poezia pop., Dobr.) s.v. *ghizluc*, SCRIBAN (Dobr. vechi), GL. DOBR. s.v. *ghiozluc*, BĂRBUŢ s.v.

GHIURT s. n. 834 A „jachetă sau vestă din lână tricotată"; cf. f l a n e á ...

pl. *ghiúrturi* 834 A.

cf. DA (înv.), ŞĂINEANU SCRIBAN (vechi) s.v. *ghiordie*, TDRG s.v. *ghiordee*.

GHIVEÁZĂ adj. f. 793 VII „roşie închis, grena": Mai închis aşa, uite cum e flanela, îi zicem *ǵivę̣ázä* noi.

cf. DA, ŞĂINEANU s.v. *ghiviziu*, TDRG (Dobr., Munt.), SCRIBAN (rar azi), CADE s.v. *ghiviziu*, COMAN, GL. (Muscel) s.v. *ghiuvez*, Şez., 1899, p. 74 (Munţii Sucevei) s.v. *ghiviziu*.

GHIZDÁVĂ adj. f. 796 VII „grozavă": Eu mă făcusem *ǵizdávă* să ies drept, ce mai, mă duc eu să ocolesc şoseaua!?

cf. DA (rar), TDRG (Mold. înv.), CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (vest), DM, DEX (înv.), LEXIC REG., I, p. 49 (Turnu-Severin), BĂRBUŢ s.v. *ghizdav*, GL. ARGEŞ s.v. *ghizdăvel*.

GHÍZDĂ s. f. 793 A, 821* [la pantaloni] „şliţ, prohab": [Nădragii] avea *ǵizd*-aici aşa şi-n faţă şi la spate, da mică *ǵizda* 793 A.

v. DA (Ban.), TDRG (Olt.), CADE (Olt., Ban.), LEXIC REG., I, p. 80 (Vâlcea), GL. ARGEŞ s.v., BĂRBUŢ s.v. *ghizde*.

GHIZDEÁLĂ s. f. 725 A „căptuşeală de bârne îmbucate la capete alcătuind pereţii fântânii; ghizduri": Pune *ǵizdę̣álă* de brad şi-l sapă puţul patrat, sapă şapte, opt metri, băgăm *ǵizdę̣álă*, dulapi; cf. b u t ó i ...

cf. DA, TDRG, ŞĂINEANU, s.v. *ghizd*, CADE s.v. *ghizdea*, SCRIBAN (vest) s.v. *ghizd*.

GHIZDÍM vb. ind. prez. 1 pl. 725 A „punem g h i z d e a l ă (la fântână)": Şi-l sapă patrat [puţul], sapă şapte, opt metri, băgăm ghizdeală, dulapi, îl *ǵizdím* acolo, iar mai sapă, până ajunge de dăm de izvor.

cf. DA, CADE s.v. *ghizdui*.

GHIZDOMÉLE s. f. pl. 866 V „plăcinte din aluat cu lapte şi ouă; scoverzi": Făcea alde mama *ǵizdoméle*, să zicem aşa, sau scovergi; cf. s c o v e á r g ă 1°.

cf. DA (Dobr.) s.v. *ghislomea*, SCRIBAN (rar azi), Arh., 1913, p. 235 (Mold., Munt.) s.v. *ghiozlomea*, LEXIC REG., I, p. 29 (Băileşti), BĂRBUŢ s.v. *ghislomea*, GL. DOBR. s.v. *ghiozlomele*.

GHIZDOMÍCĂ s. f. 866 V dim. de la g h i z d o m e l e .

GHÍZDURI s. n. pl. 713 VI „tuburi de ciment la fântână": *Ǵizdurli* este şi de lemn şi mai sânt şi de tuburi din astea de ciment; cf. b u d u r ó i ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GIGHÍR s. m. 741 VII „plămân (la porc)"; cf. f i c á t 2°...
pl. art. *gighírii* 741 VII.
cf. DA (Munt.), ŞĂINEANU (Mold.), DM (reg.), s.v. *cighir*, CADE (Olt.), SCRIBAN (Mold., Munt. est.), CL, 1968, 1, p. 13 (Dobr.) s.v., LEXIC REG., I, p. 36 (Gura Jiului), BĂRBUŢ s.v. *gighiri*, GL. DOBR. s.v. *gigher* 1°.

GÍGIE vb. ind. prez. 3 sg. 834 A „tremură de frig; dârdâie".

GÍNERE s. m. **1°** 809 Va, b „bărbat care, după căsătorie, locuieşte în casa soţiei": Am venit acasă... la noi, fiindcă părinţii mei rămăseseră singuri şi deja ne înţelesesem că vine *ĝinere* aici Va. **2°** 809 Va, 837 V „denumire pe care o poartă tânărul în perioada dintre logodnă şi cununie". **3°** 810 V „bărbat recăsătorit, care anterior fusese însurat fără nuntă".
1° cf. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v. *gineroi*.

GINERÍC v. *ginerícă*.

GINERÍCĂ s. m. 682 VII, 709 VII, 713 Va, 720 V, 723 III, 732 III, 733 VII, 735 VIIa, 737 V, 739 III, 740 VII, 742 V, VIIIa, 743 V, 747 VIIb, 748 VII, 749 VII, 750 VII, 752 VII, 753 V, 836 VII, 837 III, 838 VIIa, 841 VIIb, 844 V, 846 VII, 847 VII, 849 V, 851 VII, 852 A, 860 V, 865 VII, 868 IIIa, VIII „ginere, mire".
gen. *gineríchii* 732 III, 750 VII; pl. art. *ginerícii* 743 V.
var. *generíc* s. m. 734 V, VI, 748 VIIb, 754 V, 837 III, 860 V, 866 III, V.
v. DA (Munt.) s.v. *ginere*; cf. TDRG (Munt., Trans.) s.v. *ginere*, SCRIBAN (Munt. fam.), DM (fam.), ŞĂINEANU s.v.

GIOÁNĂ (2 sil.) s. f. 855 V „partea dintre genunchi şi copită (la piciorul porcului)": Astea la picioare, de jos... tai copitele şi ce rămâne de la copite încoace se numeşte *ĝioáne*.
pl. *gioáne* 855 V.
cf. DA s.v. *gionat*, TDRG, ŞĂINEANU s.v. *gionată*, CADE, SCRIBAN s.v. *gionate*, DM (fam. peior.) s.v. *gionat*.

GIULÚF s. m. 834 A „favorit, barbă".
pl. *giulúfi* 834 A.
cf. SCRIBAN s.v. *zuluf*.

GIUMÂNÁREA s. f. art. 699 VII „prăjina de care se atârnă găleata puţului".
v. SCRIBAN (vest) s.v. *gemănare*; cf. DA (Muscel) s.v. *gemănare*.

GIUR s. n. 777 V, 803 VIIc, 814 A „lemn cu o crăcană la capăt, cu care se freacă urzicile fierte, se bat ouăle sau laptele prins": [Laptele] îl făceam c-un *ĝur* [...] o cracă făcută de lemn, cu trei craci aşa 803 VIIc.
pl. *giúruri* 814 A.

GIURGIUVÉLE s. f. pl. 720 V „bare, drugi fixaţi la ferestre".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. BĂRBUŢ s.v. *giurgiuvea*.

GIURUIÁLĂ s. f. 812 VIIIa „acţiunea de a g i u r u i 2°".

GIURUÍM vb. ind. prez. **1°** 1 pl. 777 V, 803 VIIc „batem laptele, frecăm urzicile cu g i u r u l": Urzicile le punem în oală, d-aci le *ĝuruím* cu giuru 803 VIIc. **2°** 3 pl. 812 VIIIa „decorează vasul de ceramică cu o unealtă specială".

2° ind. prez. 3 pl. *giúruie* 812 VIIIa.

GIUVREÁ s. f. 700 VII, 790 VII „batistă brodată. cu ciucuri (cu care se împodobesc, la nunţi, caii)".

pl. *giuvréle* 700 VII, 790 VII.

cf. DA; TDRG, CADE, DM, DEX (înv.), SCRIBAN (Buzău) s.v. *gevrea*.

GLĂBNICI s. f. pl. 795 VII „fâşii de pânză cu care se strâng femeile peste mijloc; brâie": Dacă naşti trebuie să strângi bine burta şi cu *glăbnič* pe dedesubt aşa, ca să nu fie groasă. să rămâi nesăbuită.

cf. DA, CADE s.v. *glamnică*, SCRIBAN s.v. *glabnic*, LEXIC REG., II, p. 70 (Roşiori de Vede) s.v.

GLĂDÍŢĂ s. f. 700 III „arbore decorativ asemănător cu salcâmul".

v. GL. ARGEŞ s.v.; cf. DA, TDRG. SCRIBAN, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v. *gladiş*.

GLĂMĂTOÁCE s. n. pl. 761 V „ghemotoace": [La lână] rămânea neşte... *glămătoáče* ce rămânea, ştim ăla se numea.

var. *gămătúce* s. f. pl. 682 VIII.

cf. DA, TDRG, GL. ARGEŞ s.v. *glomotoc*.

GLĂTUIÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 681 IV „dai luciu, smălţuieşti plăcile de teracotă".

GLĂVEÁJĂ s. f. 827 A „coajă uscată din jumătate de dovleac"; cf. g l e b e j ú ţ ă , g o á j ă , h á r c a 2°.

pl. *glăvéji* 821 A.

var. *gleájă* s. f. 692 VII; *zgăvleájă* s. f. 821 VII; *zglăveájă* s. f. 813 V, 815 A, 817 A; *zgleveájă* s. f. 816 VIIIa; *zglevéj* s. n. 820 A, pl. *zglevéje*, *zglevéji* 817 A.

cf. DA s.v. *glavă*, LEXIC REG., II, p. 13 (Argeş) s.v., p. 70 (Roşiori de Vede) s.v. *glăveagă*, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.

GLEÁJĂ v. *glăveájă*.

GLEBÁM vb. ind. impf. 1 sg./pl. 830 VII „greblam".

GLÉBĂ s. f. 830 VII „greblă": Locul de cânepă îl făceai... îl glebam bine, luam de acasă *glébă*.

GLEBEJÚŢĂ s. f. 691 V „coajă uscată din jumătate de dovleac": Se duce la o apă curgătoare [...] şi pune acolo o *glebejúţă* aşa mai uşure, nu castron, că se duce la fund; cf. g l ă v e á j ă ...

GLÍNGE s. f. **1°** 843 IIa, VIII nume al unui joc de copii. **2°** 768 VI „beţişor cam de 15 – 20 de centimetri lungime, folosit în jocul numit ~ ".

cf. DA (Munt.), BĂRBUŢ s.v. *glinţă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GLIÓS adj. 679 VIa, 680 VI [despre pământ] „cu glii mari, cu bulgări": După ce să ară, unde să face *gliuós*, să toacă mărunt cu sape 679 VIa.

GLOÁNȚE s. n. pl. 866 A, 868 VIII „greutăți care se pun la ș a ș m a ": Pe poale ea [=șașmaua] are *gluánțe* de plumb 866 A.

GLOÁTĂ s. f. 714 V, 719 V „familie numeroasă, cu copii mulți": Care n-are *gloátă* și mai are ce mai mânca așa îi ține cârnații, da care are *gloátă* nu poate să-i ție până atunci, până vara 719 V.

v. DA (Ban., Trans., Mold., Bucov.) s.v. 1°, TDRG (pop.) s.v. 3°, CADE (Mold., Trans.), ȘĂINEANU (pop.) s.v. 4°.

GLOBEÁ vb. tranz. ind. impf. 3 pl. 701 VIII „jefuiau, prădau": Era hoți atunci, hoți mulți era nainte, te *globeá.*

v. DA s.v. *globi* 2°, DM (înv. și reg.), TDRG s.v. *globi*; cf. SCRIBAN (vechi) s.v. *globesc.*

GLÓBURI s. n. pl. 747 V „boluri de porțelan": Pune bucățile... bucățile zis în farfurii sau în *glóburi* d-astea cum să spune.

GLOD s. n. **1°** 779 IIa, 780 V, 799 V, VII, 808 V, 809 V „bulgăre (de sare, zahăr, sodă, untură etc.)": Să ia câte-o litră dă sodă la chilu dă untură și după aia să ia, să toacă frumos că ea vine și să face *glod* așa, să încheagă, să sleiește 799 V. **2°** pl. 818 V „ganglioni la gâtul porcului; momițe".

pl. 1° *glóduri* 808 V, 2° *gloáde* 818 V.

1° v. GL. ARGEȘ s.v. 1°; cf. DA (Munt.) s.v. 2°, TDRG (Munt., Trans.) s.v. 1°, CADE s.v. 2°, SCRIBAN (vest), DM, DEX (reg.) s.v.

GLODĂBĂNÓS adj. 699 VIII „bolovănos, pietros": Dacă era locu mai nisipos, mai așa, punea puține boabe, dacă era mai *glodăbănós* punea mai multe, ca să răsară.

GLODULÉȚELE s. n. pl. art. 823 VI dim. de la *glod* („bucată, boț").

GLOJDÁRUL s. m. art. 761 V „știuletele de calitate inferioară": *Glojdáru* îl puserăm de-o parte, porumbu bun într-altă parte; cf. b u m b á r...

v. GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ, LR, 1961, 4, p. 318 (Pitești) s.v., LR, 1959, 1, p. 61 (Craiova) s.v. *glojdean*; cf. DA s.v. *glojdean*, CV, 1951, 1, p. 36 (Teleorman) s.v. *glojdeni.*

GLONȚÁNII s. m. pl. art. 776 V „grunjii": [Țestul] îl spoiești bine, frumos și pe el cu pământ curat, să nu fie *glonțáni.*

cf. DA, GL. ARGEȘ s.v. *glonț*, CADE (Olt.), SCRIBAN, GL. ARGEȘ, GL. OLT., BĂRBUȚ s.v. *glonțan*, B Ph, 1939, p. 223 (Gorj) s.v. *glonțane.*

GLUGEÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 809 VIII, 853 VI „aranjam cocenii de porumb în glugi": Tăia cocenii, îi legam, îi și *glugeám* sul în picioare așa 809 VIII.

cf. DA s.v. *glugă* 2°, GL. ARGEȘ, GL. OLT., BĂRBUȚ s.v. *gluguiam.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GLUGÓI s. n. 672 VII „săculeț de pânză rară pentru scurs brânza"; cf. s ă c u l é t e, s c u l i c é l, s i d é l ă^2, t ă g â r c i ó i, t e b l í ț, t r á i s t ă 5°.

GLUGOIÁȘ s. 677 VII dim. de la g l u g o i.

GLUGULÉȚE s. f. pl. 863 A dim. de la *glugă* (de coceni); cf. g l u g u l í ț ă.

var. *glugulėți* s. f. pl. 848 a.

GLUGULÉȚI v. *glugulėțe.*

GLUGULIȚĂ s. f. 788 V dim. de la *glugă* (de coceni); cf. g l u g u l é ț e.

pl. *glugulíțe* 692 V, 848 VIII.

GLUGÚȘ s. n. 793 A, 827 VII „glugă (la haine)": Imurlucu-ăla avea și *glugúș* 827 VII.

cf. DA s. v. *glugă*, SCRIBAN (vest) s.v.

GOÁJĂ s. f. 733 VII „coajă uscată din jumătate de dovleac (în care se poate păstra ceva)": Ne duceam cu nucile alea, puneam... o cutie... o *goájgă* de sare şi una de făină; cf. g l ă v e á j ă ...

pl. art. *gójile* 733 VII.

var. *goájgă* s. f. 733 VII.

cf. LEXIC REG., I, p. 80 (Vâlcea) s.v. *goagă.*

GOÁJGĂ v. *goájă.*

GOÁNĂ s. f. **1°** în expr. *se púne pe* ~ 825 VI [despre lemnele de construcţie] „se aşază potrivindu-le ca dimensiune": Lemnele alea care e mai strâmbe aşa se ciopleşte şi *se púne pe goánă*, de nu iese nici aşa, nici încolo [...] pe direcţie, da; se cocoşează în aşa fel, *se púne pe goána* lor, aşa le zicem noi. **2°** art. *am dat* ~ loc. vb. 848 VII „am alergat, am plecat repede"; cf. b â j a ...

GOÁNGA s. f. art. 768 VI, 796 VI „plugul fără cormană folosit la prăşit":Aşa-i spunea la noi, *guánga*, plugu fără cormană 768 VI.

GODĂCÚȚ s. m. 728 V dim. de la *godac*: Purcelu îl creşte până se face el mărişor aşa, *godăcúț* aşa; cf. g r ă s u n á ş.

GODINÁC s. m. 849 VII „băiețandru": Era aşa *gl'odinâŝ* mai mari ca Nelu 854 VII; cf. b ă i e c á n ...

pl. *godináci* 849 VII, 854 VII.

cf. DA s.v. *godac*, SCRIBAN (vest) s.v. *godănac*, GL. DOBR. s.v. *godeancă.*

GODINÁCĂ s. f. 849 VII „fetişcană"; cf. p u ş l á n ă, p u ş t ă n i c ă, t o i t á n ă.

pl. *godináce* 849 VII, 854 VII.

cf. DA s.v. *godac*, SCRIBAN (vest) s.v. *godănac*, GL DOBR. s.v. *godeancă.*

GOGÂIE s. f. 795 VII „pocitanie": Şi găseai câte-o *gogî̯i-*a dracu unde nemereai acolo, or par, or ulucă, de ziceai că să-ţi rupi păru din cap.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GOGÍM vb. **1°** refl. ind. prez. 3 sg. 714 V [despre carnea fiartă] „se desprinde de pe oase"; cf. d e j g h i o á c ă ... **2°** ind. prez. 1 pl. 723 V „curăţăm pielița de pe stomacul porcului". **3°** part. 736 V [despre un lemn] „curăţat de coajă".

1° refl. ind. prez. 3 sg. *se gogéşte* 714 V; 3° part. *gogít* 736 V.

1°, 2°, 3° cf. DA s.v. *gogi*, CADE (Mold.) s.v. *gogi*², SCRIBAN (Munt., Mold. sud) s.v. *gogesc*.

GOGLEÁZA s. f. art. 677 VIII „vedenia, năluca": Baba vede *goglẹáza* pă la fereastră; c.f. m ă g ă ó i 1°, p a l ó i .

cf. DA s.v. *gogleaz*, SCRIBAN (sud), ŞĂINEANU s.v., LEXIC REG., II, p. 13 (Argeş), COMAN, GL. (Muscel) s.v.

GOGOÁŞĂ s. f. **1°** 800 V, 807 V, 835 Va „bucată oprită din aluatul de pâine, folosită ulterior pentru dospit": O facem prima dată *gogọáşa*. Iei din primu aluat până s-o frămânţi, iei de-acolo din aluatu ala ş-o zoleşti aşa cu mălai, ş-o faci aşa mititică, gogoşele mici 800 V; cf. g o g o n é l e, g o g o ş i c ă 1°, t ú r t ă 1°, t u r t é l e 1°, t u r t i ş o á r ă 2°. **2°** art. 714 V „vezica urinară (la porc)": Băşica udului cum se spune la el [=porc], *gogụáşa*, cum îi spunem la noi, *gogụáşa*; cf. c h í ş c ă 4°. **3°** 806 VI „capsulă de bumbac": Şi care mai rămânea, *gogóşile* alea de nu se mai cocea ele [...] le-adunam, *gogóşilẹ*-alea aşa şi le băgam între sobă şi ele înflorea; cf. g h i o á c ă 1°... **5°** 827 A „caşetă (pentru gălbează)".

pl. *gogóşi* 1° 787 V, 800 V, 835 Va, 3° 806 VI, 807 VII, 826 V, 848 VII.

2° cf. DA s.v. 10°.

GOGOLÁNI s. m. pl. 728 A „ştiuleţi mici, de calitate inferioară": Ciocanii au rămas mici, *gogolánı* aşa; cf. b u m b á r ...

GOGOLÓI v. *gugulói*.

GOGONÉLE s. f. pl. 846 V, VII, 863 VII „bucăţele oprite din aluat pentru dospit pâinea": Fac *gogonéle* şi le pui la soare şi se usucă 846 V; cf. g o g o á ş ă 1°...

GÓGORIŢĂ s. f. în expr. *să mă fac* ~ 817 A „să spun minciuni, să vorbesc aiurea": Nu vreau *să mă fac gógoriţă.*

cf. DA, TDRG (Munt.), ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v.

GOGOŞÁR s. m. 801 Va, 811 VII „cocon care conţine viermele de mătase mascul": Opream perechi de anu trecut, o gogoaşe, un *gogoşár*... bărbatu-adică 811 VII; cf. g o g o ş ó i .

GOGOŞÉLE s. f. pl. 800 V dim. de la g o g o á ş ă 1°.

GOGOŞÍCĂ s. f. **1°** 846 VII „bucată oprită din aluat pentru dospit pâinea"; cf. g o g o á ş ă 1°... **2°** 848 VII dim. de la g o g o á ş ă 3°. **3°** 751 VII, 848 VII dim. de la *gogoaşă* (de mătase).

GOGOŞOÁICĂ s. f. **1°** 799 VII, 845 V, 866 VII „cocon care conţine viermele de mătase femelă": Opream de sămânţă, opream perechi aşa, ştii... gogoşoiu şi *gogoşụáịca* 799 VII; cf.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

f l u t u r o á i c e l e ... 2° 845 V „femeie care trage firele din gogoşile de mătase": Ne duceam cu gogoşi la *gogoşuáică* să tragem şi noi să facem scule; cf. d u l ă p ă r e á s ă ...

GOGOŞÓI s. m. 715 V, 799 VII, 845 V, 866 VII „cocon care conține viermele de mătase mascul"; cf. g o g o ş á r .

GOL, *la* ~ loc. adv. 676 VIII „în afara pădurii, în loc deschis": [Berbecii] era afară din pădure, *la gol*; cf. i e r í ş .

v. DA s.v. III, TDRG s.v. II. 1°; cf. CADE s.v.

GOLĂNEÁȚĂ adj. f. 724 VI [despre iarnă] „fără zăpadă": Umblam cu oile iarna aşa, a fost o iarnă *golăneáță*.

cf. TDRG (Munt.), CADE, DM s.v. *golăneț*.

GOLĂNÍA s. f. art. 712 VIII „hoinăreala, trândăvia"; cf. c i o f l i n g ă r e á l a .

GOLĂNÍT *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 677 VIII „a hoinărit": Fulga a trăit ş-*a* mai *golănit* încă ani de zile până când l-a prins.

GOLGOTÁNE s. pl. 739 VI „bulgări": [Tutunul] când îl semeni să n-aibă *golgotáne* de pământ pe el.

GOLOGĂNÁŞI s. m. pl. 724 VIII dim. de la *gologani*: Strânge omu *gologănáşi*.

GONGOIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 796 VI „afânam terenul cu g o a n g a": [Porumbul] îl dam cu grapa, d-acile-l luam şi-l *gongoiám* cu goanga.

GONGONEÁLĂ s. f. 789 VII „gângureală": [Copilul] începea să gongănească, dacă-i era de *gongoneálă*.

GORGÓN s. 707 II „bilă metalică folosită la unele jocuri de copii".

GORGOZÉNII s. f. pl. 823 A „gunoaie, impurități în semințe"; cf. b o z ó c u l .

cf. DA, CADE (arh.) s.v. *glogozi*, SCRIBAN (vechi) s.v. *glogozesc*, TDRG s.v. *glogozeală*, LEXIC REG., I, p. 41 (Gura Jiului) s.v. *glogozănii*, GL. ARGEŞ s.v. *glogozenie*, CV, 1951, 1, p. 35 (Teleorman) s.v. *glogozenii*.

GORNÉTUL s. n. art. 781 VIII „goarna".

GORONÁT adj. 725 A „făcut din lemn de gorun": Doagele de patrar este... *goronát*, îi gorunu bătrân, îi altă calitate de lemn.

GOSPODÁRE s. f. pl. 673 VIII „gospodine".

GOSPODÍNUL s. m. art. 782 VI „gospodarul": Femeia noastră, zis, cu *gospodínu* ei lipeşte cu pământ [casa]; cf. o s p ă d á r , t â r l á ş 1°.

cf. DA, DM (înv.), SCRIBAN (lit. v.) s.v.

GOVÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg./pl. 827 A „boleşte, zace": Dacă este ... medicamentele-alea, lichidu-ăla prea tare, le pasă [oilor], două, trei zile *govéşte* [...]. *Govéşte*, adică să-mbolnăveşte, nu mănâncă bine şi şade tristă.

v. DA (Mold., Bucov., Trans.), GL. ARGEŞ s.v. *govi*, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *gogi*, SCRIBAN (est) s.v. *govesc* 2°; cf. LR,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1959, 2, p. 52 (Argeş) s.v. *goghi*.

GÓVIE s.f. **1°** 779 VIII, 780 III, V, VII, 782 VI, VII obicei la Sfântul Gheorghe. **2°** 809 VI obicei în cadrul sărbătorilor de iarnă.

pl. 1° *góvii* 782 VI.

1°, 2° cf. DA (Dolj, Vâlcea) s.v. 2°, ŞĂINEANU (Dolj), SCRIBAN (Munt. vest, Teleorman), LEXIC REG., I, p. 26 (Balş), BĂRBUŢ, CV, 1949, 6, p. 30 (Mehedinţi) s.v.

GRAD s. n. **1°** 714 VI „alcoolmetru"; cf. c e n t 1°... **2°** pl. 830 A „lactometre".

pl. 2° *gráde* 830 A.

1° v. BĂRBUŢ s.v.

GRADÁ vb. ind. impf. 3 sg. 830 A „măsura (laptele) cu g r a d u l 2°": Duceam laptele la lăptar. Aveau ei gradele lor, mi-l *gradá*, să nu punem apă.

cf. GL. ARGEŞ s.v. *grăduit*, BĂRBUŢ s.v. *grădui*.

GRAJDI s. n. 677 VIII, 681 VII, 707 VIb, 774 VIIb, 778 VI, 819 VIb, 850 Vb „grajd".

v. TDRG (Munt.), CADE (Mold.), SCRIBAN (est), DA s.v. *grajd*.

GRÁPĂ s. f. 868 VI „unitate de măsură pentru suprafaţa unui teren arat, egală cu zece brazde": Până la conac aram o *grápă* şi ceva, zece brazde, aşa... numeşte.

GRAS s. n. 775 V „carne grasă; grăsime": *Grásu* îl topim, îl facem ... îl topim, facem şi şuncă; cf. g r ă s e m í n t e , g r ă s í m u r i .

pl. art. *grásurile* 774 VIIb.

v. DA (înv.) s.v. II. 1°.

GRÁTIE s. f. **1°** 831 VIIIb, 832VIIIb „leasă pentru bătut porumbul": Porumbu se mai bătea la *grátie*, *grátie* dă nuiele, făcută bine 831 VIIIb. **2°** 689 VI, 778 VI, VIIIb, 835 VI „împletitură de nuiele umplută cu pământ pentru a alcătui pereţii bordeiului sau podul casei": Peste ei [=mărtaci] punea *grăţ*, dă... îngrădite, dă nuiele şi d-aci punea paie şi peste ele punea pământ 778 VI; cf. g a r d 2°. **3°** 793 A „împletitură de nuiele pe care se trage dimia pentru a o face compactă": Erea făcute *grăţii* şi era oameni dă meseria asta şi le trăgea dimia pă... pă *grátie*, dă o... venea d-o-ngroşa niţel că... i turna şi apă. **4°** 729 A, 834 A „cuşcă de fier": Vă duceţi la muzeul Cuza acolo [la Galaţi] să vedeţi că sunt trei lupi acolo-ntr-o *grátie* 729 A.

pl. 2° *grátii* 689 VI, *grăţi* 758 VIIIb, 778 VI, VIIIb, 3° *grăţii* 793 A, 815 VII.

1° cf. DA s.v. 3°, ŞĂINEANU s.v. 2°.

GRĂDEÁ s. f. **1°** 847 VI „şipcă bătută pe pereţii casei pentru a susţine tencuiala"; cf. b a s c h i e ... **2°** var. 739 A „împletitură de nuiele la pereţii casei de paiantă"; cf. g r ă d e á l a . **3°** art. 684 VIII „coasta (la om şi la animale)": Am căzut din pom ş-am vint cu o coastă dă crăci aşa. Ce-am păţit! Ş-acuma e pe partea asta, nu poci dormi noaptea. Mă

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

doare *grădẹáu̯a*, că, vezi, am belit-o dă crăci *grădẹáu̯a*.

var. 2° *gredeá* s. f. 739 A.

2° cf. TDRG, ŞĂINEANU (Trans.) s.v., SCRIBAN (vest) s.v. *grătea*.

GRĂDEÁLĂ s. f. art. 709 A „împletitura de nuiele la pereții casei (de paiantă)"; cf. g r ă d e á 2°.

cf. DA s.v. *grădele*.

GRĂDÍNĂ s. f. 707 VIII „fâneață": Începem la *grădín*ĭ, la coasă; cf. p o i á n ă 1°.

pl. *grădíni* 706 VI, 707 V, VIb, VIII.

cf. DA s.v.

GRĂDINĂRÍE s.f. colect. 785 VIIb „zarzavaturi": Nu prea punea *grădinările* p-aici pe la noi.

GRĂDINÍT, *am* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 687 VIII „am împrejmuit cu gard; am îngrădit": Ieri am săpat nişte altoi, adică am altoit și am săpat de jur împrejuru lor, le-*am grădinít* ca să nu le strice vitele.

GRĂDIOÁRE s. f. pl. 701 VIIb dim. de la g r ă d e a 1°.

GRĂMĂJUÍT adj. 680 VIIb „aşezat grămadă; grămădit": Puneam aşa pământu uite *grămăjuĭít* aşa.

v. GL. ARGEŞ s.v. *grămăjui*.

GRĂNTOÁSĂ adj. f. 727 A „mândră, semeață, fudulă": Ea, *grăntu̯ásă*, că ea e cineva; cf. f ă l n i c o á s ă ...

v. CV, 1950, 4, p. 53 (Tecuci) s.v. *grăntos*.

GRĂSEMÍNTE s. 719 V, 852 VIIb „carne grasă; grăsime"; cf. g r a s ...

GRĂSÍMURI s. f. pl. 797 V „grăsimi"; cf. g r a s ...

GRĂSUNÁŞ s. m. 682 VII dim. de la *grăsun* („porc"); cf. g o d ă c ú ț.

GRĂTÁR s. n. 725 A [la casă] „schelet de grinzi pe care se bat scândurile la tavan şi la duşumea": Tălpi de şase metri, după cum era casa, curmezişe de patru făceam acolo şi o grătuiam, îi făceam *grătáru* jos, la fel ălălalt de sus, *grătár* la fel.

GRĂTĂRÍT, *am* ~ vb. **1°** ind. pf. c. 1 sg. 739 V [la casă] „am pus tălpile": A băgat la casă tălpile, tălpi de salcâm, le-a băgat tălpile de salcâm, cum să spune *am grătărít-o*; cf. g r ă t u i á m . **2°** part. 713 VI „făcut din gratii": Trebuia să-l facem *grătărít*, nu chiar înfundat el, să fie porumbaru înfundat. Este un adăpost neînfundat, numa *grătărít*.

part. 2° *grătărít* 713 VI.

GRĂTUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 725 A [la casă] „puneam tălpile"; cf. g r ă t ă r í t 1°.

GRĂUIÁM v. *grâuiám*.

GRĂUÍT s. n. 869 VIII „acțiunea de a g r â u i ".

GRĂÚNȚĂ s. f. 739 A „bob (de porumb)": Când ne duceam la praşilă mai puneam câte-o *grăúnță* pe-acolo.

v. TDRG (Trans.), DM, DEX (rar), DA s.v. *grăunte*; cf. CADE

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

s.v. *grăunț*, SCRIBAN (mai vechi) s.v. *grăunte*.

GRÂNÍȘTIE (4 sil.) s. f. 815 A, 820 VI „teren de pe care s-a recoltat grâul".

GRÂUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 851 VIII „treieram a doua oară (după ce s-au scos paiele din arie, ca să se separe boabele de grâu din spicele rămase întregi la treieratul cu cai)": După ce scoteam seara paiele, atuncea-l *grîuiám* că nu... să rupea boabele, da rămânea spicele întregi, băgam pietroi numa pă el, gol acolo, ca *să*-l *grîuẹáscă*.

conj. prez. 3 sg. *să grâuiáscă*; refl. conj. prez. 3 sg. *să se grâuiáscă* 851 VIII.

var. *grăuiám* vb. ind. impf. 1 pl. 869 VIII.

cf. DA, CADE, SCRIBAN s.v. *grohăi*, GL. ARGEȘ s.v. *grâuni*, GL. DOBR. s.v.

GREDEÁ v. *grădeá* 2°.

GREȚELÍNA s. f. art. 786 A „glicerina".

GRÉUL s. n. art., *m-am pus cu ~ (pe ei)* loc. vb. 785 VII „am sâcâit, am tracasat": Nu *m-am pus cu greịu pă eị*, că-i da fetii telefon.

GREUTÁTE s. f. 760 VIIb „lipsă, sărăcie": Mă duceam pă la muncă pă la oameni, îmi da cîte-un ciur dă mălai; am pățit *greịútate* mare; cf. n e a j ú n g e r i .

v. TDRG (înv.), DA s.v.

GRÍNDA s. f. art. în *dă de-a ~* 769 VII, 774 V, VIIb, 830 V, 833 VIIa [despre nașul sau nașa de botez] „ridică finul spre tavan, conform unui obicei de Anul Nou, urându-i să crească mare": Să duc acolo la naș, cu plocon, îi *dă d-a grínda*, îi pune acolo o pâine-n cap, țoale, și-l *dă dẹ-a grínda* de trei ori 833 VIIa; cf. s ú s e l e a .

v. GL. ARGEȘ s.v.

GRINDĂRÍA s. f. colect. art. 820 VIII „totalitatea grinzilor unei case".

cf. DA s.v. *grindă*.

GRINDUIÁLĂ s. f. 721 A „acțiunea de a g r i n d u i ".

GRINDUÍM vb. ind. prez. 1 pl. 721 A [la casă] „punem grinzile".

v. GL. OLT. s.v. *grinduie*, BĂRBUȚ s.v. *grindui*.

GRINDULÍȚE s. f. pl. 695 VI dim. de la *grindă*.

v. DA s.v. *grindă*.

GRÍPCĂ s. f. 766 VI „unealtă folosită la tăierea cașului".

GRIVEÁ s. f. 751 VIIIb, 754 VIII „scândurică găurită la capete, folosită ca jug la cai".

pl. *grĭvéle* 754 VIII.

var. *grivére* s. f. pl. 745 A.

v. GL. ARGEȘ s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *grevele*.

GRIVÉRE v. *griveá*.

GROÁPE s. f. pl. 719 VIIIb „gropi".

v. DA, SCRIBAN (mai rar) s.v. *groapă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GROFÁTĂ adj. f. 715 VII „gofrată”.
pl. *grofáte* 702 VIIb, 715 VII.
GRÓFNIȚĂ s. f. 723 VII „cavou”: Îl îngroapă în pământ [pe mort] la noi, n-are *grófniță*.
cf. DA, TDRG, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN, DM (înv.), BĂRBUȚ s.v. *gropniță*, COMAN, GL. (Năsăud) s.v. *grohniță*.
GROHĂNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 707 VIb „grohăia”.
var. *grohoneá* vb. ind. impf. 3 sg. 707 VIb.
v. TDRG (Trans.), DA s.v. *grohăi*.
GROHONEÁ v. *grohăneá*.
GROPĂRÍI s. f. pl. 799 V „locuri cu gropi de unde s-a scos pământ pentru construcții”: Luam pământ de la *gropărí*.
GROPĂTÓR s. m. 676 V „gropar”: Lumea pleacă şi rămâne *gropătóru* de dă pământ [pe mort]; cf. î n g r o p ă t ó r u l .
GROPÉȘTI vb. ind, prez. 2 sg. 695 VIII „încropeşti (apa)”: *Să* mai *gropéștʼ* apa... *s*-o mai *gropéștʼ*, adică să mai pui apă rece.
conj. prez. 2 sg. *să gropéști* 695 VIII.
GROS 1° adj. 741 A [despre vânt] „puternic, intens”: Bătea un vânt mare-aşa, un vânt *gros*, cum îi toamna. **2°** *din ~* loc. adv. 762 VIII „tare, cu putere”.
1°, 2° cf. DA s.v. IV.
GROSĂMÍNTE s. f. colect. 862 VII „țesături groase”: Cânepa o torceam, o lucram, ce vream, pânză, *grosămínte* d-asta.
GROSÍME s. f. 703 V „zer îngroşat şi precipitat prin fierbere”: Și s-alege un fel de... *grosíme* care se numeşte urdă.
GROSOVÁNI adj. m. pl. 678 VIII „înstăriți; groşi la pungă”: Că ăştia care erea... *grosovánʼ* la pungă plătea şi te bagă pă dumneata la armată.
cf. DA s.v. *grosolan*, SCRIBAN (fam.), CADE, ȘĂINEANU s.v. *grosoman*.
GRÚIA s. f. art. 742 II numele unui joc de copii: „țurca”; cf. d r í c h e a 1°...
cf. SCRIBAN (Buzău) s.v. *guie*.
GUGULEÁ, *se ~* vb. refl. ind. impf. 3 sg. 786 VIII [despre câine] „se gudura”; cf. c u ț u l é ş t e .
cf. DA (Trans.), CADE (Olt., Ban.), LEXIC REG., I, p. 90 (Făgăraş), BĂRBUȚ s.v. *guguli*, TDRG, ȘĂINEANU (Mold.) s.v. *cocoli*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *cocolesc*, GL. DOBR. s.v. *gugulesc*.
GUGULÓI s. n. 770 V, 771 Va, VIIb „bulgăre de pământ, cocoloş”: [Viței] i se face un *gogolóĭ* mai mic, nu chiar aşa, dă pământ, şi să pune la rădăcini aicea, unde este bățu, pentru că... rădăcinile să plece în lături, să nu se ducă drept în jos 762 VI.
pl. *guguloáie* 758 VIIb, 770 V, 771 Va, 774 II, 779 V, VII, 780 V, 789 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. *gogolói* s. n. 762 VI.
v. BĂRBUȚ s.v.; cf. SCRIBAN (rar) s.v. *gogoloi.*

GUIȚEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 706 VI, 707 VIa „guița".
ger. *guițînd* 706 VI.
v. DA (Munt., Trans.) s.v. *guița*; cf. TDRG, ȘĂINEANU, DM s.v. *guița*, SCRIBAN (vest) s.v. *guiț.*

GULIMÁSTIC s. n. 827 VI „gumilastic": Ghete cu *gulimástic*, cum să spunea înainte.
var. *gulimástric* s. n. 827 VI.
cf. DA s.v.*gumă*, BĂRBUȚ s.v. *gumilastru.*

GULIMÁSTRIC v. *gulimástic.*

GULMUȘÓI s. n. 784 VIIb „grămadă (de pământ); morman": D-aci [pământul] îl faci așa *gulmușói*, uite-așa mare, două, câte două vine la țest [...] și faci două mușuroaie; cf. m á j e r ă, m a z á l ă, m o m á i e, t o c 2°.
pl. *gulmușoáie* 764 VII.
cf. DA s.v. *golomoz* 3°, GL. OLT. s.v. *gulgușoi.*

GUMÁRUL s. m. art. 851 VII „pantoful de cauciuc, de forma unui galoș".
pl. *gumári* 812 III, 815 V, 833 A, 834 A, 851 VII, 855 VI, 870 VI.
v. LEXIC REG., I, p. 64 (Iași) s.v., GL. DOBR. s.v. *gumari.*

GUNOIÓS adj. 726 V [despre un teren] „îngrășat cu gunoi": Unde puneam cânepa, aveam așa locu mai *gunoiós*; cf. î m b ă l i g ă r í t e .
v. DA s.v. *gunoi*; cf. TDRG, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN s.v., DM (rar) s.v.

GÚRĂ s. f. **1°** art. *în ~ sérii* loc. adv. 793 A „pe înserate": Și când ne-am dus acolo *în gúra séri* ... venea lumea de la cules de la porumb. **2°** în expr. *am luát la ~* 678 VIIIa „am luat la ceartă": L-am găsit cu oile acolo la noi, eu l-*am luat la gúră* că ce cauți cu oile aici. **3°** 700 VIIIc „parte a unei șindrile care intrând în șanțul celei următoare ajută la îmbucarea celor două piese".

GURÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 757 VII [la țesut] „leagă gură".
ind. impf. 1 sg. *gureám* 683 V.
v. DA s.v. *gură*, GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *guri*; cf. CADE (Olt.) s.v. *guri* 1°, LEXIC REG., II, p. 26 (Vâlcea) s.v. *guri.*

GURITÓR s. m. 814 A, 815 A, 816 A, 818 A [la războiul de țesut] „băț fixat pe sulul dinainte pentru legat gura pânzei".
pl. *guritóri* 816 A.
v. DA s.v. *gură*, BĂRBUȚ s.v.

GÚȘĂ s. f. **1°** 784 V, 834 VII, 835 VII „gogoașă de mătase": Gândacii să suia și începea să facă mătase, să facă *guș!* 784 V. **2°** pl. *în ~* loc. adj. 689 IIIa [despre o țesătură] „în relief, buclată"; cf. f u l g i ...
pl. *guși* 1° 784 V, 785 V, 790 VII, 834 VII, A, 835 VII, A, 2° 689 IIIa; *gúșe* 1° 834 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.; 2° cf. LEXIC REG., II, p. 70 (Roşiori de Vede) s.v.

GÚTĂ s. f. 703 II, 789 II, 839 VI, 840 II, 865 II, VI „fir de nailon de care se prinde acul undiţei; catgut": Avem undiţi cu *gútă* şi... cioc 703 II.

GUTURÁI s. n. în *~măgărésc* 691 VII, 816 VIIb „tuse convulsivă": [Copilul] a murit dă *guturáį măgărésc* 816 VIIb.

HABÁR s. în expr. ~ *aveám* 805 V, 830 VII „nu ştiam, habar nu aveam": Nu vrea să ne spuie că e lup, *habár avẹám* noi, credeam că e câine 805 V; cf. n e v ó i e 1°, p ă s .

HADARÁG s. n. 738 A „băţ la extremitatea plasei de pescuit care se înfige în pământ pentru fixare".

cf. DA, CADE, TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), DM, DEX (reg.) s.v. *hădărag*, SCRIBAN s.v.

HÁIDELE s. f. pl. art. 762 A [fam.] „picioarele": M-am dus la oaie, o găsesc cu *háįdele*-n sus.

cf. DA, CADE, TDRG s.v. *gaidă* 2°, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *gaidă*, SCRIBAN (Mold.) *gaibă*.

HALÁI s. n. 816 VI „gălăgie, scandal"; cf. a l á r m ă ...

v. DA s.v. *alai*.

HALIMÁ s. f. 870 VIIIc „gălăgie, scandal": A început să facă *halimá* şi să-şi jumulească păru din cap; cf. a l á r m ă ...

HÁMBURG s. m. 704 VI „soi de viţă de vie".

HANŢ v. *haţ*.

HÁOLEO v. *haoléu*.

HAOLÉU interj. 716 VII, 719 VII, 777 VIII, 780 VII, 834 VII „aoleu".

var. *háoleo* (3 sil.) interj . 751 VIIIa, 861 VII; *hăóleu* interj. 827 VI; *hăúliu* (3 sil.) interj. 840 A, 841 VIIa; *volé* interj. 846 V.

cf. DA s.v. *aoleo*.

HÁOT s. 683 VII, 750 VIIIa „vuiet"; cf. h á u l , h u i á l ă .

var. *áutul* (3 sil.) s. art. 825 VII.

v. SCRIBAN (Buzău), GL. ARGEŞ s. v.; cf. GL. DOBR. s. v. *hautul*.

HARAMÚCE s. n. pl. *în* ~,~ 769 A „grupuri, grupuri": Da n-am încetat vorba şi m-am pomenit, uite-aşa, cu oile *haramúĉe*, *haramúĉe*; cf. b u r l ú c ...

var. *arămúc* s. n., pl. *arămúce* 835 A.

cf. DA (înv.) s. v. *haram*, BĂRBUŢ s. v. *hărămuc*, CV, 1950, 4, p. 38 (Munt.) s. v. *aramuc*.

HARANÉIE v. *haraníe*.

HARÁNGHEL s. m. 736 VII, A „arhanghel".

HARANÍE s. f. 866 V „cazan, căldare de aramă": Ş-o puneam [cânepa] pe foc într-o *haranéįe* ş-o fierbeam acolo bine ca să se moaie

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

şi să să facă albă 866 VII.

var. *haranéie* s. f. 866 VII.

cf. DA, TDRG, SCRIBAN (Ialomiţa) s. v. *arănie*, COMAN, GL. (Constanţa), CV, 1951, 1, p. 35 (Teleorman) s. v. *aranie.*

HARCÁN s. n. 728 VI „ţarc": I-am băgat oile-n *harcán*; cf. b a d ó c ...

HARCÁUA s. f. art. 693 VI, 695 VI, 698 VI [la casă] „temelia, fundaţia (din piatră şi ciment)": O casă, prima dată să toarnă *harcáua* 693 VI; cf. ţ ó c l u .

var. *arcá* s. f. 697 VI.

v. DA, TDRG (Dâmboviţa) s.v.; cf. CADE (arh.), SCRIBAN s. v. *arca.*

HARMÁN s. n. 855 VII „curte"; cf. o b ó r .

cf. SCRIBAN (sud), DA s. v. *arman*, CADE s. v.

HARTÁNELE s. n. pl. art. 814 III „pulpele de pasăre": Bucăţile mai bune din pasăre, de exemplu pieptu, *artánili*, le frigem 830 III; cf. c i o t o á i e ...

var. *artán* s. n. 803 VIIc, pl. *artáne* 808 III, 830 III.

cf. DA, CADE, ŞĂINEANU, GL. ARGEŞ s. v. *hartan*, TDRG, SCRIBAN (Munt.) s. v. *hartan.*

HARTEÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 753 VIII „întorceam, cârneam (vitele)": [La arie] când arătam biciu înaintea cailor, să obişnuia, caii *se hartęá* singuri, ştii, *se hartęá* înapoi 751 VIIIb.

refl. ind. impf. 3 pl. *se harteá* 750 VIIIb, 751 VIIIb.

var. *se hărteá* vb. refl. ind. impf. 3 pl. 751 VIIIb.

cf. DA s. v. *fărtoi*, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), DM, DEX (reg.) s. v., *hartoi*, LEXIC REG., I, p. 91 (Făgăraş) s. v. *fărtui*, p. 64 (Iaşi) s. v. *harto*, GL. ARGEŞ s. v. *hartea*, *hărtui*, BĂRBUŢ s. v. *harţi.*

HARŢ s. n. 816 VIIIa „necaz, supărare": Mai multe *hárţurĭ* a tras părinţii; cf. n e c ă j e á l ă , s ú p ă r .

pl. *hárţuri* 816 VIIIa.

cf. DA (vechi) s. v. *harţă*, TDRG, CADE, SCRIBAN (înv) s. v., DM, DEX s. v. *harţă.*

HATÚNCI adv. 813 II „atunci"; cf. a t ú n c i l e a ...

HAŢ, ~,~ interj. 712 VIII, 730 A, 734 A „ham, ham"; cf. 1 a.

var. *hanţ, hanţ* interj. 712 VIII.

cf. TDRG (fam.), DA, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v.

HÁUL s. 753 VIII „vuiet": Crăpa câte un brad de ăia mari, făcea ca un *há^{u}ul*, ca o ghiulea; cf. h á o t ...

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU s. v. *hăuli*, SCRIBAN (fam.) s. v. *hăulesc*, BĂRBUŢ s. v. *haulă.*

HÁULA (3 sil.) s. f. art, 703 A „rostul gospodăriei": *Háula*, adică căsnicia casei [...]. Da, rostul, rostul, noi îi zicem *háula;* cf. c ă s n i c i a .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. *áula* (3 sil.) s. f. art. 703 A.
cf. DA s. v.

HAULÍȚI vb. ind. prez. 2 pl. 776 VIII „vă aoliți, vă văietați": Ce mai *haulíți?* S-a dus, s-a dus; cf. h u i é ş t e 2°.
cf. DA s.v. *aoli*, TDRG, CADE s.v. *hăoli*.

HÁZMĂ s. f. 860 VIIIb „astm"; cf. a s t u p ă t ú r ă .
cf. GL. DOBR. s.v. *hazm*.

HĂGET s. n. 762 VII „pădure măruntă şi deasă; desiş, hățiş"; cf. b u h á c i ...
cf. GL. ARGEŞ s.v. *hăgiş*, BĂRBUȚ s.v. *higiş*.

HĂIMOŞÍSERĂ (5 sil.), *se* ~ vb. refl. ind. m. m. c . pf. 3 sg. 680 VIIb „se înhăitase": Mă-sa *să hăimoşíseră* după altu şi pe ea o lăsase.
cf. DA (vechi) s.v. *haimana*, TDRG, ŞĂINEANU s.v. *hăimăni*.

HĂINĂRÍME s. f. colect. 750 VIIb „cantitate mare de haine": Era târgurile bogate, cu *hăinărime*, cu fel de fel.
cf. DA s.v. *haină*, TDRG, BĂRBUȚ s.v. *hăinărie*.

HĂINURI s. f. pl. 757 VII „haine": Făcea bărbații *hăinuri*, pantaloni.

HĂLĂCIÚGĂ s. f. cu val. adv. 868 VI „în număr mare; grămadă": Aşa mulți ce erau [gândacii], erau *hălăcúgă* pă grâu; cf. c i u c i u m é l ...
cf. DA s.v. 1°, TDRG (Munt.), SCRIBAN (Munt., Mold.), DM, DEX (reg.), BĂRBUȚ, s.v., LEXIC REG., I, p. 91 (Făgăraş) s.v. *heleciugă*.

HĂLĂI interj. 780 VII „strigătură care însoțeşte jocul c ă l u ş u l ".
var. *hắlăişa* interj. 768 VII, 828 VI; *hắrăişa* interj. 827 VI, 828 VI.
v. GL. ARGEŞ s.v. *hălăişa*; cf. CADE (Olt.), DA s.v. *hălăi*.

HĂLĂIŞA v. *hắlăi*.

HĂLĂÍT v. *hắlălăie* 2°.

HĂLĂLĂIE vb. ind. prez. 3 sg. 829 A **1°** [despre câine] „latră"; cf. l á t r ă . **2°** [despre oameni] „se ceartă zgomotos, cu gălăgie": *S-a hălăíit* zi de zi şi acuma abia se scoală din pat 686 IV.
var. 2° *s-a hălăít* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg 686 IV.
1° cf. GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s.v. *hălălăială*; 2° cf. DA, CADE s.v. *hălălăi*, TDRG, ŞĂINEANU s.v. *hălălaie*, SCRIBAN (vest fam.) s.v. *hălălăi*, LEXIC REG., I, p. 45 (Gura Jiului) s.v. *hălăi*, II, p. 14, 26 (Argeş), BĂRBUȚ s.v. *hălăi*, GL. OLT. s.v. *ălăind*, GL. ARGEŞ, B Ph, 1942, p. 241 s.v. *hălălăială*.

HĂLTUIÁ vb. ind. impf. 3 pl. 715 VIIIb „poposeau": [Cărăuşii] *hăltuiá* p-aicea noaptea, încărca ziua şi noaptea rămânea aicea.

HĂMUŞÉŞTE v. *amuşésc* 2°.

HĂNTĂLĂU s.n. 776 VIII „petrecere mare; chef": *Hămtălắu*, bere, băutură, mâncare, jocuri, asta este; cf. b ă r ă b á i e ...

HĂOLEU v. *haoléu*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

HĂRĂIȘA v. *hălăi*.

HĂRĂNEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 866 VII „creşteam (copii, animale)”.

ind. pf. c. 1 sg. *am hărănít* 866 VII; conj. prez. 3 sg. *să hărăneáscă* 763 V; part. m. pl. *hărăniți* 750 VII.

var. *arânéşte* vb. ind. prez. 3 sg. 779 VIIc, 782 VII, 1 pl. *arânim* 779 VIIc, 782 VI, impf. 1 pl. *arâneám* 772 VII, pf. c. 1 sg. *am arânít* 775 V.

cf. DA s.v. *hrăni*, TDRG (Trans.) s.v. *hrăni*, SCRIBAN (vest) s.v. *hărănesc*, BĂRBUȚ s.v. *hărăni*.

HĂRĂȘPÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 723 A „a înhățat, a răpit”: Mielu a fost în fața casei lângă oaie, l-*a hărăşpít* [lupul] şi a luat-o la fugă cu el.

HĂRCUI vb. ind. 1° impf. 1 sg. 750 VIIIb „arcuiam”; cf. c o t o n o g é ş t e . 2° prez. 1 sg. 816 A „mişc din loc; urnesc”.

1° ind. impf. 1 sg. *hărcuiám* 750 VIIIb; 2° ind. prez. 1 sg. *hărcuiésc*, pf. c. 3 sg. *a hărcuít* 816 A.

1° cf. CADE s.v. *harc*.

HĂRIPILE s. f. pl. art. 695 V „aripile”.

v. DA (prin estul Ban. şi prin Olt.) s.v. *aripă*, CADE s.v. *haripă*.

HĂRNICOÁSĂ adj. f. 816 VIIb „harnică, energică”: [Nora] nu-i aşa *hărnicoás*-aşa pe muncă.

v. GL. ARGEŞ s.v.

HĂRTEÁ v. *harteám*.

HĂȚĂNEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 786 A [despre câine] „se agita lătrând”: *S-a hăţărít* câinele, o juma dă noapte s-a luptat cu viezurele.

var. *s-a hățărít* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 786 A.

v. GL. ARGEŞ s.v. *hățăni*; cf. TDRG (Trans. pop.) s.v. *hăți*.

HĂȚĂRÍT v. *hățăneá*.

HĂȚUL, ~ *în drum* s. compus 828 II numele unui joc de copii.

HĂULIU v. *haoléu*.

HÂGI v. *hugi*.

HÂIȚURI (2 sil.) s. n. pl. tantum 744 VIIa „căluşei, carusel”: *Hîițurí* din alea, comedii, cu policiori, cu... dulapuri din alea, fel de fel era [la târg]; cf. l â n ț u r i , l ă v i c é r e , r o á t ă 3°, t i r i b ó m b ă .

cf. DA (Trans.) s.v. *huiț*, SCRIBAN (Trans.) s.v. *huiț*.

HÂJ v. *hugi*.

HÂRA s. f. art. 849 VIII „cearta, neînțelegerea”; cf. z g á n - d ă r ă .

v. CADE (Olt.), DM, DEX (reg.), LEXIC REG., II, p. 60 (Sibiu), BĂRBUȚ s.v.; cf. DA (înv.) s.v. *hâr*, LEXIC REG., I, p. 96 (Rupea) s.v.

HÂRBULÉȚ s. n. 839 VIII, 857 VII dim. de la *hârb*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

HÂRCĂ s.f. 1° 798 II nume al unui joc de copii: „un fel de leapşă “: Număram şi la care cade *hîrca*, fuge după ăilanţi şi dă *hârca*; cf. g a r d i á n a . **2°** 757 VII „coajă uscată din jumătate de dovleac": Răbojurile le pune într-o *hîrcă*, într-o *hîrcă* de dovleac sau într-o strachină-n ceva; cf. g l ă v e á j ă ...

1° cf. DA s.v. *hâră* I.2°; 2° v. LEXIC REG., II, p. 18 (Argeş) s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 81 (Vâlcea) s.v. *hoarcă* 2°.

HÂRCIOGOÁSĂ adj . f. 726 Vb [despre spată] „cu dinţii rari şi regulaţi, ca de hârciog": Aveai o spată mai *hîrčogọásă* şi începea să să rupă.

HÂRLĂU s. n. 790 I „gârlă, râu mic": Păi ce crezi tu că nu te-aruncăm în *hîrlắu̯?*; cf. g â r l o á c ă ...

HÂRLÉT v. *hârléț*.

HÂRLÉTE v. *hârléț*.

HÂRLÉȚ s. n. 721 VI, 724 A, 726 A, 728 VI, 737 VI, 803 VI, 823 A „cazma".

var. *hârlét* s. 709 V; *hârléte* s. 688 VI, 714 V, 757 VII, 758 VII.

v. DA (Mold., Trans.), TDRG, CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.), ŞĂINEANU, GL. DOBR. s.v., GL. OLT. s.v. *hârlete*.

HÂRTIOÁRE s. f. pl. 695 VI dim. de la *hârtie* („bancnotă"): I-am promis şi ăluia vreo zece *hîrti̯u̯áre*, că aşa să putea face treaba atuncea, că nu se găsea material.

cf. DA, TDRG, CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v. *hârtie*.

HÂRȚÂIE v. *hâțâie* 2°.

HÂȚÂIE vb. 1° tranz. ind. prez. 3 pl. 852 A [în ritualul nunţii] „supun la diferite încercări (soacra)": Ne *hîţîi̯e*, ne duce pe drum, ne vopseşte în tot felu, ne suie şi-n căruţă pe nişte rotile şi ne târăşte şi călare şi pe câte un cal, ca la nuntă. **2°** var. refl. conj. prez. 3 sg. 818 A „să se mişte, pierzându-şi forma iniţială": Se pun unu, două lemne curmeziş ca paiante, *să nu să hîrţîi̯e* [rama pentru uscat tutun].

var. 2° *să se hârțâie* vb. refl. conj. prez. 3 sg. 818 A.

1° cf. GL. ARGEŞ s.v. *hârțâi* 3°; 2° cf. TDRG (Munt. fam.), SCRIBAN (Munt.), DM, DEX (reg.), GL. ARGEŞ s.v. *hârțâi*, ŞĂINEANU s.v. *hățăi*.

HÂȚE s. f. pl. 850 A „mârţoage": Aram din nou tot cu două *hîțe* de cai; cf. m â r ţ ó g i .

v. GL. ARGEŞ, GL. DOBR. s.v.

HÉGNĂ s. f. 1° 704 A, 709 VIII „crivac, troliu": Şedea un om în puţ, săpa şi patru afară cu *hégna* 704 A; cf. b ó b u l ... **2°** 698 VIIIb „cupă folosită la scoaterea pământului din puţ".

1° v. DA (Prahova) s.v.

HEREȚOÁICĂ s. f. 816 VIIIb „femelă a eretelui".

cf. DA (Munt., Trans.) s.v. *herete*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *erete*.

HIBRÍZ s. m. 832 VIIIb, 847 VI „hibrid".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

HIBRIZÁT adj. 864 A [despre porumb] „obținut din hibrizi": Atuncea porumbul nu lega cum leagă acuma toate firele, acuma-i *hibrizát*.

HLENȚ s. n. 721 A „cârlig cu care se fixează doagele la cioplit".

pl. *hlénțuri* 721 A.

HOÁNCĂ s. f. 739 VI „adâncitură între două dealuri; depresiune"; cf. h ú l ă 2°.

v. DA (Trans.), SCRIBAN (vest) s.v.

HOÁRE s. f. pl. 780 VII „gângănii, insecte": [Soțul] era pe front plin dă *hoáre*, dă... păduchi; cf. g á n ț ă ...

v. DLR (Trans., Ban., Olt.), COMAN, GL. (Dolj) s.v. *oară*, BĂRBUȚ s.v.; cf. CADE s.v. *oară*, LEXIC REG., II, p. 83 (Crișana) s.v. *hale*.

HOÁȚĂ 1° s. f. 789 II „figură la c ă l u ș 1°". **2°** adj. f. 811 A [despre brânză] „cu mult cheag, pentru a reține zerul și a fi grea la cântar".

HOCHÍC s. 851 IIa **1°** „joc de copii asemănător cu hocheiul pe iarbă"; cf. p o p í c 2°. **2°** „lemn mic și rotund cu care se joacă ~"; cf. p o p í c 3°.

HODĂÍȚĂ s. f. 695 VIII „odăiță".

v. DLR (reg.) s.v. *odăiță*.

HOIÉȘTE vb. **1°** *se* ~ refl. ind. prez. 3 sg. 707 VII „se strigă pentru a speria lupul": Am auzit *hoiínd*, că acolo așa *să hoiéște* „ho, lupu! o lupu!"; cf. g ă l ă g í e ... **2°** var. ind. pf. c. 3sg. 828 VII „s-a văitat": A stat doi ani [soțul], *a uít* în pat așa; cf. h a u l í ț i .

1° ind. impf. 3 pl. *hoiáu* 734 V, pf. c. 1 sg. *am hoít* 734 VIIIa; conj. prez. 3 sg. *să hoiáscă* 723 II, 3 pl. *să hoiáscă* 732 VII; ger. *hoínd* 707 VII.

var. 1° *cuiéște* vb. ind. prez. 3 pl 743 VI; 2° *a uít* vb. ind. pf. c. 3 sg. 828 VII.

1° v. BĂRBUȚ s.v. *hoi*; cf. DA s.v. *hoi*, CADE (Trans., Maram.) s.v. *hoi*.

HÓINA, *de-a* ~ loc. subst. 844 A „oina".

v. DA (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est), CADE s.v.

HOIREÁ (3 sil.), *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 737 VI „se striga pentru a speria lupul"; cf. g ă l ă g í e ...

HÓPȘĂ s. f. 674 VII „șezătoare": Îi zicea *hópșă*: ne băgam câte șapte, opt, zece inse, astă seară torceam la mine, mâine seară torceam la altă, poimâine seară la alta; cf. f u r c ă r í e 1°...

v. DA s.v.

HOR interj. 851 VII cuvânt folosit pentru a alunga lupul; cf. d o .

cf. CADE s.v.

HÓRĂ s. f. **1°** art. în ~ *Anúței* 776 III, ~ *bădei* 788 V, ~ *dreáptă* 761 V, ~ *pe dóuă* 761 V, 773 III, ~ *flórilor* 789 III, ~ *de mână* 778 VI, ~ *pe trei* 776 III numele unor dansuri populare. **2°** art. în ~ *núnții* 780 III

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

„hora miresei şi a nunilor"; cf. c o n c i ... **3°** 804 III „plimbare": Numai să plimbă fetele şi băieţii şi-i spune *hóră*; cf. î m p l i m b á r e . **4°** 833 A „grup de snopi aşezaţi în cerc, cu spicele în sus, ca să se usuce". **5°** 750 VII [fig.] „cerc, roată": Pă lunc-aşa [...] ai văzut că-i câte un rotocol aşa, zici că-i *hóră* [...] şi-i arsă iarb-aia, ai văzut că e pârlită roată, roată, roată, cică şoimanele cântă noaptea.

1° cf. DA s.v. 1°; 2° v. DA, COMAN, GL. (Muscel) s.v.; 3° cf. DA (Ban., Trans., Muscel) s.v. 6°; 5° v. DA s.v. 5°.

HORĂITÚRI s. f. pl. 739 II „zgomote produse de o haită de lupi în mişcare".

cf. DA s.v. *hor*, DM s.v. *horăitură*.

HORÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. **1°** 696 VI „adună fânul din polog în rotocoale, ca să se usuce, înainte de a-l face căpiţă". **2°** 848 VIII „aşază snopii în cerc, cu spicele în sus, ca să se usuce".

1° part. *horít* 696 VI; 2° ind. prez. 1 pl. *horím* 848 VIII.

1° v. DA (Ban., Trans., Muscel), TDRG s.v. *hori*, CADE (Mold.), ŞĂINEANU, LR, 1959, 2, p. 53 (Argeş) s.v. *hori*, SCRIBAN s.v. *horesc*.

HÓRIŞTE s. f. 848 VIII „claie din cincisprezece-douăzeci de snopi de orez".

cf. DA s.v. *horă*, TDRG, CADE, SCRIBAN s.v., DEX (reg.) s.v.

HOTĂRÂT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 789 V, 805 V [despre produse, la preparare] „s-a tăiat"; cf. z e o r d í t .

part. f. pl. *hotărâte* 805 V.

v. LEXIC REG., I, p. 41 (Gura Jiului), GL. ARGEŞ s.v. *hotărî*.

HOTĂREÁC s. n. 716 A „drumeag printre tarlale": *Hotărẹácu* ăsta ... este un drum numa cât merge căruţa.

HOTÍCUL v. *otíc*.

HOŢIŞÓR adj. 727 A dim. de la *hoţ* („viclean").

HREÁM s. n. 735 VIIa „hram"; cf. h r e á m ă t , t i t o r í e .

cf. LEXIC REG., II, p. 96 (Tecuci) s.v.

HREÁMĂT s. n. 735 VIIa „hram"; cf. h r e a m ...

var. *reámăt* s. n. 735 VIIa.

HRRU interj. 762 VII cuvânt care imită zgomotul produs de o mişcare puternică şi înfundată: Oile era în spate cu oboru, auz oile *hr̄ū* [...] mai ascultai o dată, iar *hr̄ū* oile.

HÚDIŢĂ s. f. 679 VIIa, 746 VIII „ulicioară".

v. DA s.v. 2°, TDRG (Mold.), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (Mold., Trans.), DM, DEX (reg.), BĂRBUŢ s.v.

HUGI s. 734 V „pădure măruntă şi deasă; desiş; hăţiş": [Ursul] era într-un *hugî* 734 V. A dat oile niţel îndărăt şi s-a băgat prin nişte *hîĝ*, că era păduri pă timpuri atunci 820 A; cf. b u h á c i ...

var. *hâgi* s. m. 719 VIIIc, pl. *hâgi* 820 A, 823 VI; *hâj* s.n., pl. *há-juri* 820 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.), Sc.Şt., 1957, 1, p. 68 (Valea Bistriţei, Mold) s.v. *huci*, TDRG (Mold.), CADE (Mold., Bucov.) s.v. *huceag*, GS, 1923-1924, p. 37 (Ţara Oltului), B Ph, 1939, p. 225 (Gorj) s.v. *higiu*.

HUHURÁ vb. ind. impf. 3 sg. 699 VII „hohotea de plâns": Duminica, când ieşea mireasa din casă, cânta lăutaru de... multă lume plângea de *huhurá*.

cf. DA, TDRG s.v., CADE (Mold.), DM (rar), DEX (reg.) s.v.

HUIÁLĂ s. f. 735 V „huiet, vuiet"; cf. h á o t...

v. CADE (Mold., Bucov.), DEX (reg.), DM s.v.

HÚIETUL s. n. art. în expr. *se dúse* ~ 777 VIII „se duse vestea": Când a venit acasă, *să dúse húetu* în comună că Savu ia fata lu Ileana lu Calende.

cf. TDRG (Mold.) s.v. *vuet* 2°, SCRIBAN (est) s.v.

HÚIMĂ s. f. 868 VII „umflătură, uimă".

pl. *húime* 830 A.

v. GL. ARGEŞ s.v.

HUITUÍT v. *hutuiéşte*.

HÚLĂ s. f. **1°** 722 A „fâşie, bucată îngustă de teren": Şi-am pus ochii aşa pe-o *húlă* de pădure-aşa; cf. l í n i e 3°, r i g l ă 1°, s f o á r ă 1°, ş o v é i c ă. **2°** 820 A „adâncitură între două dealuri; depresiune"; cf. h o á n c ă. **3°** art. în ~ *fócului* 740 A „dâra, urma unui pârjol".

2° cf. DA (Trans. Muscel), SCRIBAN (Munt., Trans.), DM, DEX (reg.), GL. ARGEŞ, LEXIC REG., II, p. 27 (Vâlcea), p. 100 (Orăştie), BĂRBUŢ s.v.

HULEÁI s. n. 742 V „petrecere, chef, beţie": [Soţul] face câte un *hulęái*, câte o beţie; cf. b ă r ă b á i e ...

v. DA, CADE (Mold.) s.v. *huliai*, TDRG (fam.), ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est) s.v. *guleai*.

HÚLIU s. m. 741 III „uliu"; cf. u d v á n u l ...

HULUCĂNEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 677 VIII „dădeam buştenii pe uluc 2°": *Hulucănęám*, adică dam pe canal; cf. b â r â í m ...

HUNDRÓC v. *undróc*.

HÚPUIE vb. ind. prez. 3 sg./pl. 675 VII, A „saltă oamenii pe braţe la Sfântul Ion, strigând hup, hup"; cf. i o r d ă n é ş t e 1°.

HUPUITÓRI s. m. pl. 675 VII, A „oameni care h u p u i e lumea, în cadrul obiceiurilor de Sfântul Ion".

HURDUIÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 751 VIIIa „baţi laptele închegat (în hârdău)": Laptele închegat îl amesteci, îl *hurduiéşti* bine în hârdău, şi de-acolea bagi mâna şi-l strângi frumos.

cf. DA (înv.) s.v. *hurui*, CADE, ŞĂINEANU s.v. *urlui*, TDRG s.v. *hărdău*, SCRIBAN (Maram.) s.v. *hârdău*.

HURLUITÓR v. *huruitór* 2°.

HÚRUI vb. **1°** ind. prez. 2 sg. 864 A „zdrobeşti strugurii cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

h u r u i t o r u l 1°”; cf. p i s t o s é s c 1°. **2°** ger. 707 Va [despre clopot] „sunând”; cf. z ă n c ă n e , z o r g ă n e á m , z o r z o i á . **3°** var. ind. impf. 3 sg. 832 VI [despre peşte] „înota, umbla repede de colo, colo”.

ger. 2° *huruínd* 707 Va.

var. 1° *a uruít* vb. ind. pf. c. 3 sg. 821 VIb; 3° *uruiá* impf. 3 sg. 832 VI.

1° cf. DA s.v. *hurlui*, CADE, ŞĂINEANU s.v. *urlui*, SCRIBAN s.v. *urluiesc*; 2° cf. DA, TDRG s.v. *hurui* 1°, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v., LEXIC REG.; I, p. 54 (Craiova) s.v.

HURUITÓR s.n. **1°** 864 A „dispozitiv manual de zdrobit strugurii pentru must”: Acuma e nişte *huruitoáre* de-i hurui [strugurii]. *Huruitóru* se zice acuma, e un coş aşa, are nişte fiare şi învârteşte. **2°** var. 739 A „maşină pentru urluială”: La moară era *hurluitór*, duceam ştiuleţii şi-i băgam la *hurluitór* şi *hurluitóru*-i toca.

pl. 1° *huruitoáre* 864 A.

var. 1° *uruitór* s. n. 818 A, 821 VIb; 2° *hurluitór* s. n. 739 A.

HUSTÚCĂ s. f. 674 VII „coastă abruptă, râpă (pe care se dau buştenii la vale)”; cf. c o r h á n ă ...

HÚŞCĂ s. f. **1°** 722 V „maia cu tărâţă pentru preparat borşul”; cf. *plămádă*. **2°** pl. 847 VII „tărâţe”.

pl. *huşti* 1° 720 V, 726 Va,b, 736 V, 749 VII, 752 III, 753 V, 754 V, 755 VII, 840 III, Va, 845 VII, 846 III, 850 VII, 852 !II, 856 III, *huşci* 1° 715 Vb, 728 V, 733V, 738 V, 739 III, 740 II, III, V, 741 V, 745 V, VIIb, 748 V, 838 VIIb, 848 V, 855 III, 2° 847 VII, *húşte* 1° 729 VIIb.

var. 1° *húştiul* s. m. art. 852 III; *húşcii* s. m. pl. art. 751 Vb.

cf. DA, ŞĂINEANU (Mold.), TDRG (Mold. pop.), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.), DR,. 1922–1923, p. 704 (Mold.) s.v. *huşte*, GL. DOBR. s.v. *huşti*.

HÚŞTIUL v. *húşcă*.

HUŢUIÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 837 VI „înjură, batjocoreşte”: Era o femeie, spune, rea, o femeie îl *hutuęá*, chiar dacă făcea treabă. Chiar de nu făcea... el tot... îl drăcuia sau îl blestema; cf. j u r á t .

ind. impf. 3 sg . *hutuiá* 837 VI.

var. *am huituít* vb. ind. pf. c. 1 sg. 751 V.

cf. GL. DOBR. s.v. *futuia*.

IABANGÍU adj. 830 A „nesupravegheat, în voie”: În baltă, vitele umblau *iabanĝii*.

f. pl. *iabangíi* 830 A.

cf. DA (înv.), SCRIBAN (vechi, rar) s.v.

IÁCA-CUI loc. subst. 806 VII, 817 VII, 821 A , 830 VII, 835 A „dracul”: *Iáca-cui* mă puse s-o iau p-aici? 835 A; cf. d r ă c ó c e a ...

gen. *al* ~ 830 VII.

v. DA s.v. *iaca* 1°, GL. ARGEŞ s.v. *iaca* 2°.

IAGÚD s. m. 866 VII „dud”; cf. a g ú d .

v. CADE (Olt.), GL. DOBR., BĂRBUȚ s.v.; cf. DA, SCRIBAN s.v. *agud*, TDRG s .v. *iagod*.

IÁLĂ s. f. 849 VII sg. de la *iele* („ființe imaginare"): A trecut ielili, maică, da acuma nu mai e *ịálă*, nu mai e.

IAMÁȘ s. n. 751 VIIIb „pășune, imaș, izlaz": *Ịamáșu* satului, să-l aibă izlaz pă lângă sat; cf. f ă g ă d ă u ...

v. DA (Mold.), TDRG s.v. *imaș*; cf. CADE (Mold., Trans.), ȘĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX s. v. *imaș*.

IANOTÁN s . n. 676 V, 681 VI „soi de măr; ionatan".

IANUÁRE s. m. 723 VI, 752 V, 837 III „ianuarie".

var. *ianuárie* (4 sil.) s. m. 771 VII, 863 VI; *ianuárie* (3 sil.) s. m. 774 VIIb.

IANUÁRIE v. *ianuáre*.

IARMALÓC s. n. 725 VII „bâlci, târg"; cf. z b o r .

cf. DA, TDRG, ȘĂINEANU (Mold.), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est), DM (reg.), DEX s.v. *iarmaroc*.

IATÁJE s. n. pl. **1°** var. 689 VII „etaje". **2°** 784 VI „rânduri de noduri din care dau frunzele (la roșii)": Roșiile când a făcut patru *ịatáje*, maxim trei, patru, îi rupem vârfu, se numește cârmit; că înainte le lăsam la mai multe *ịatáje* și nu da o producție bună.

var. 1° *iatájuri* 689 VII.

1° v., GL. ARGEȘ s.v.

IATÁJURI v. *iatáje*.

ICHI v. *inc* 3°

ICONOMÉȘTI v. *economít*.

ÍCRE s. **1°** n. 841 Va „icră": Un *ícre* de pește. **2°** f. pl. 736 V „bășicuțe formate în partea de jos a săpunului, după răcirea acestuia": După ce s-a închegat [săpunul], de s-a răcit el, îl scoatem de-acolo; dacă vedem că este bun de are *ịícrili* pă fundu lui, de este bun, îl lăsăm așa.

1° cf. DA s.v. 3°, 4°, GL. ARGEȘ s.v.

IÉNE s. m. 716 III, 719 VII, 808 V, 820 VII, 823 V, VII, 825 V, 830 III, 831 I, V, 833 VIIa, 836 VII, 837 V, 838 Vb, 840 I, VII, 841 II, VIIb, 864 V „caloian": *Ịéne* făceam dă clisă un păpușoi așa dă clisă și venea mulți copii, adică cu flori, cu lumânări și-l dădeam pă gârlă, ca să plouă 716 III; cf. c a l o i e n í c ă ...

IENÍCĂ s. m. 755 III, 832 V, 837 V „caloian"; cf. c a l o i e n í c ă ...

IENIPAHÁR s. n. 723 V, 726 Vb, 838 VIIa „ienibahar": Punem piper, punem *ieunpahár* 725 V.

var. *ieumpahár* s. n. 725 V.

v. GL. DOBR. s.v. *ienipahar*; cf. DA s.v. *ienibahar*.

IÉPURELE s. m. art. **1°** 738 VII „mușchiul de lângă șira spinării". **2°** în ~ *și vânătórul* 743 IIa numele unui joc de copii.

1° v. DA (Trans., Muscel) s.v. 3°, CADE s.v. 5°, BĂRBUȚ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

IERBÁT, *a* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 830 VII „a pârlit (cu iarbă de pușcă)": Omu avea brâu gros dă lână și a trecut glonțu p-aici, l-a *ierbát* nițel, da n-a răzbit la piele. L-a pârlit nițel.

IERÉII s. m. pl. art., ~ *și porumbéii* 849 IIa numele unui joc de copii: „ereții și porumbeii"; cf. ú l i i .

cf. DA s.v. *herete*.

IERÍȘ s. n. în *la* ~ loc. adv. 806 VIIIb „la câmp întins și deschis": Am ieșit *la ieriș* încolo, am ieşit la câmp din pădure; cf. g o l .

IERTĂCIÚNE s. f. **1°** 679 VIIa, b, 708 Vb, 709 VII, 797 V, 848 V „obicei conform căruia mireasa cere iertare părinților sâmbătă înaintea nunții sau în timpul acesteia". **2°** 772 VIIIb „întâlnire între tineri și părinți pentru a se împăca, după ce primii s-au căsătorit fără voia părinților": Duminic-avea un văr al lui [=al fiului], fugise cu o fată și avea *iertăĉúne*, aşa i să zicea; cf. î m p ă c ă c i ú n e **3°**, p ă c ă c i ú n e . **3°** 828 V, VII, 832 V „obicei de Lăsatul Secului de Paști, când persoanele certate se pot împăca": Dă *iertăĉúne* [...] când se lasă Secu pentru postu Paştelui, se aprinde diornițe 828 V. **4°** 741 VII, 746 VII, 780 V, 782 V, VII, 784 V, 806 VII, 833 VIIa, 842 VII, 850 VII „petrecere care se face a doua zi sau la o săptămână, două ori trei după nuntă, la părinții fetei sau la naşi": Luni dă dimineață plecau cu *iertăĉúnẹa*, cu patru boi, cu clopote [...] cu lăutari, cu socri, cu nași, plecau îndărăt la... tat-al fetii, la mireasă zis acasă, une-a crescut ea 782 V; cf. c á l e 1°... **5°** 697 VII „moment în care rudele își iau rămas bun de la mort".

pl. art. 1° *iertăciúnile* 709 VII, 713 Va, 722 VII, 731 III, 765 III.

1° cf. DA (înv. și pop.) s.v. *ierta*, TDRG (înv., Trans.) s.v. *erta*, LEXIC REG., I, p. 61 (Vaslui) s.v.; 2° v. BĂRBUȚ s.v.; 4° v. DA s.v. *ierta*, TDRG (Trans., pop.) s.v. *ertăciune*, CADE (Trans.), GL. OLT. s.v.; 5° v. DA. (înv.) s.v. *ierta*, TDRG (înv. și pop.) s.v. *ertăciune*, CADE (înv.) s.v.

IETÁC s. n. 723 VI „cameră mică de dormit".

v. DA, CADE (Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.) s.v. *iatac*, TDRG (Mold.) s.v. *etac*; cf. CV, 1951, 5, p. 26 (Romanați) s.v. *etac*.

IEUMPAHÁR v. *ienipahár*.

ÍGLĂ s. f. 785 VIIb „igliță, croşetă"; cf. c o ş é t .

cf. DA (rar), GL. OLT. s.v.

IGNÁRIȚĂ s. f. 786 V „plantă care creşte, mai ales, prin in": [Inul] are-n el dă iese niște bălării care zice că este *ignárițã*.

cf. DA s.v. *inar*, TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *inăriță*, CADE, DM s.v. *inariță*.

IGORÎT v. *izgorá*.

IIȘORÍCĂ (5 sil.) s. f. 675 VII dim. de la *iișoară*.

IJÉCȚII s. f. pl. 781 VII, 827 VI, 828 VII „injecţii".

ILEÁCĂ s. f. 832 A „vestă femeiască, îmblănită sau

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

neîmblănită; ilic".

pl. *iléci* 832 A.

cf. TDRG (Macedonia), SCRIBAN (vest), DA s.v. *ilic*.

IMINÉI s. m. pl. 730 A, 774 VIII „pantofi țărănești (purtați odinioară)": Tata îmi luase o pereche de *iminéi*, să-i am de duminicit, când mergem la biserică 730 A.

v. DA (Munt., Mold.), SCRIBAN (înv., azi est), DM, DEX (înv.) s.v., TDRG (Munt.), CADE s.v. *imineu*; cf. B Ph, 1939, p. 226 (Gorj) s.v.

IMPÉRICĂ adj. f. 838 Vb „empirică": Erau moașe din astea *impérice*, așa să spunea, moașe din comună.

pl. *impérice* 838 Vb.

IMPRIMĂȚII s. f. pl. 845 V „modele imprimate pentru a fi cusute".

IMPUTÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 815 V „a amputat".

IMURLÚC s. n. 793 A, 827 VII „haină lungă, înflorată, din dimie": *Imurlúcile* astea erea făcute lungi așa, până jos, aicea cu flori în față, cu flori la piept aicea, buzunare dă băga mâinile, iar cu flori pă buzunare 793 A.

pl. art. *imurlúcele* 793 A.

cf. DA (turcism), CADE, ȘĂINEANU (Olt.), SCRIBAN (vest) s.v., TDRG (înv.) s.v. *iamurluc*.

INC s. 793 I **1°** nume al unui joc de copii (cu pietre): *Íncul* să joacă cu cinci pietre. **2°** „piatră mai mare la jocul numit ~": Luăm pietrele-n mână și o piatră o facem *inc* și dăm în sus. **3°** var. în *dau* ~ 865 II [în jocurile de copii] „lovesc nasturii (sau pietrele) partenerului de joc": *Dau ikí* când lovim nasturii unu de altu.

var. 3° *ichi* s. 865 II.

cf. DA, TDRG s.v., SCRIBAN (Munt.), ȘĂINEANU s.v. *ichi*.

INDIZEÁ s. f. 835 VII „râșchitor": Deteam bumbacu ăstelante zile pă *indizeá*, îl scrobeam, pă urmă îl dăpănam cu cicricu; cf. r i s c h i t ó r.

INELÁRI s. m. pl. 869 VIIIb „țigani nomazi, artizani de podoabe din metal": Era țigani, niște *inelári* d-ăia.

INFAVORÁBIL adj. 725 VI „nefavorabil": Un timp foarte *infavorábil*, nu favorabil.

INFERMELÍE s. f. 742 VI, 826 VIII „infirmerie".

INÍE (3 sil.) s. f. 793 VI „strat de mucegai (la vin); floare": Acolo trebuie să stea vinu, că dacă-l schimbăm să... prinde și el o *iníe*.

cf. DA (Năsăud, Vâlcea), SCRIBAN (Munt., Mold.), DM, DEX (reg.), TDRG s.v.

ÍNIMA s. f. art **1°** 720 VI, 788 VII, 794 VII, 850 VII „partea (din mijloc), de calitate superioară, a firului de cânepă (în opoziție cu câlții) sau a lânii (în opoziție cu știmul)": *Ínimile* alea... alea le făceam fuioare separat, pentru cearceafuri 823 VII. Cânepa o dădeam pân darac

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

și scoteam fuioru d-o parte, ce era bun, *ínima* cânepii 850 VII. Alegeam *ínima* frumoasă care era... firu zis și care era... zis rămas-așa ca un fel dă scamă, ăla era... știm să numea 794 VII. **2°** 720 VI „grindeiul plugului": Grindeiu, *ínim*-aia a plugului, grindei spunea.

pl. 1° *ínimile* 718 VII, 787 VII, 788 VII, 823 VII.

1° cf. DA s.v. 5°, CADE (fam.) s.v. 13°, SCRIBAN, DM s.v.; cf. BĂRBUȚ s.v. *inima cepei*.

INIMÁRUL s. n. art. 817 A „inima căruței".

INIȘÓR s. 830 VIIa „in (vopsit), produs industrial".

INOSTÍI s. f. pl. 757 VII „strâmbături, schimonoseli".

cf. DA, TDRG, CADE s.v. *anostie*, ȘĂINEANU, SCRIBAN s.v. *anosteală*, GL. ARGEȘ s.v. *anostrie*.

INȘEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 814 A „ieșea".

ind. impf. 3 pl. *inșeá* 820 VII, pf. s. 3 sg. *inșí* 692 VI, 1 pl. *inșírăm* 692 VI.

var. *voi ișá* vb. ind. viit. 1 sg. 739 VII.

v. DA (prin Bucov.) s.v. *ieși*.

INTERZÍSE în *erám* ~ 744 V „eram oprite, ni se interzicea": *Jerám* foarte *interzíse*, ca să nu stăm cu soarele sus, să nu sfințească soarele și noi să fim la horă.

INTRÁT, *(i)-a ~ pe mânecă* loc. vb. 737 VII „a sfeclit-o, a băgat-o pe mânecă".

IOLDĂȘÍT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 673 VIII „ne-am întovărășit, ne-am făcut g h i o l d a ș i"; cf. d e o l d ă ș í t...

IORDÁN s. n. **1°** 688 III, 779 VIII, 785 III, 819 VIII, 835 A „petrecere (între tineri) de Sfântul Ion sau de Bobotează (după ce flăcăii i o r d ă n e a u fetele)": Când făcea *iordáne*?! e! uite... făceai atuncea plocoane, făceai dă toate, te duceai la o casă de oameni, fata și cu băiatu, fata și băiatu acolo, puneai masă, cu lăutari, cânta, făcea, te duceai la fântână, îți turna cu căldarea apă-n cap, zicea că te iordănește 796 VIIIa. **2°** pl., *fácem* ~ 735 VI „ducem cu vorba, amăgim, înșelăm": Nu... nu *fácem iordáne* de-astea, eu la mine-i hotărîre; cf. i o r d ă n é ș t e 2°, m i n c i ú n ă.

pl. *iordáne* 1° 796 VIIIa, 2° 735 VI.

1° cf. DA s.v.; 2° cf. DM (fam.), GL. ARGEȘ s.v.

IORDĂNÉȘTE vb. **1°** ind. prez. 3 sg./pl. 684 Va, 679 III, 719 VII, 796 VIIIa [despre iordănitori] „umblă prin sat, în ziua de Sfântul Ion, ridică pe brațe și stropesc cu apă, urându-le noroc, pe cei pe care-i cheamă Ion sau fete și flăcăi, indiferent de nume": Băieții dă Sfântu Ion, umbla băieți cu aia care botează popa, cu căldăruș-aia, și aridica pă care-l chema Ion în sus, dă *iordănéște* 719 VII; h ú p u i e. **2°** tranz. ind. pf. c. 3 sg. 727 A „a păcălit, a dus cu vorba": Un an dă zile m-*a iordănít*; mă-duceam că „facem", că „mă mărit", gata, s-o iau până-n Paște, nu e, „lasă, mă, după Paște"; cf. i o r d á n 2°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° ind. impf. 3 pl. *iordăneá* 674 VII, 680 VIII, 702 V, 819 VIII; conj. prez. 3 pl. *să iordăneáscă* 820 III; 2° ind. pf. c. 3 sg. *a iordănít* 727 A.

1° v. DA s.v. *iordăni*; cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU s.v. *iordăni*, SCRIBAN s.v. *iordănesc*; 2° v. GL. ARGEŞ s.v. *iordăni*.

IORDĂNÍTUL s. n. art. 804 VIIIb „numele obiceiului de a i o r d ă n i 1°".

cf. DA s.v. *iordăni*.

IPISTORÍA s. f. art. 859 VIIb „epistola bisericească".

ISPITEÁ vb. ind. impf. 3 sg. în ~ *cu vórba* 825 A „cerceta întrebând, trăgea de limbă".

cf. DA (înv. şi pop.), TDRG, CADE, DM, BĂRBUŢ s.v. *ispiti*, SCRIBAN (vechi) s.v. *ispitesc*.

ISPRĂVNICÉRUL s. m. art. 719 VIIIc „funcţionarul care strângea impozitele"; cf. p e r c i t ó r .

cf. DA, TDRG (Munt.), CADE, ŞĂINEANU s.v. *isprăvnicel*, DM (înv.), DEX s.v. *isprăvnicel*.

ISTÍCUL s. n. art. 726 VIb, 733 III, A, 740 A, 745 IV, VI, A „răsadniţa, brazda de gunoi pentru semănat tutunul": Tutunu îl pui la *istícurⁱ* la semănat la gunoi 726 VIb; cf. f â ş c h e á ...

pl. *istícuri* 726 VIb, 740 A, 745 A.

cf. SCRIBAN s.v. *iestic*, GL. ARGEŞ s.v. *iastuc*.

ISTÚM s. n. 699 VI, 706 VIIIc, 821 VIb „lemn lung la coama casei, care uneşte vârfurile căpriorilor": După ce a pus căpriorii, îi pune *istúmu* sus acolo 821 VIb; cf. c a l 1°...

IŞÁ v. *inşeá*.

IŢÚBĂ v. *etúbă*.

IŢ s. 824 A „metal în stare lichidă (topit de fierar)".

cf. BĂRBUŢ s.v.

ÍŢE s. f. pl., *să ia la* ~ loc. vb. 715 VIIIa „să batjocorească": A-nceput *să mă ịa la íţe* aşa, să... să mă... să mă batjocorească.

IŢOÁIE s. f. pl. 715 VII „iţe cu un singur coclete cu care se ţese cu speteze (la ţesături cu model complicat)".

IUBEÁŢĂ adj. f. 750 VII „îndrăgostită": Fata care-i *ịubẹáţă* de iubeşte ea tare.

v. DA s.v. *iubi*, CADE (înv.), SCRIBAN (vechi, azi ironic), TDRG s.v.

IUBÓVNICUL s. m. art. 733 VII „iubitul, ibovnicul"; cf. g a g í u .

v. DA s. v. *ibovnic*.

IUF s. 705 VI „lovitură, izbitură"; A venit barca şi i-a mai dat un *ịuf*, a dat-o jos ş-atunci eu am sărit s-o salvez.

cf. DA, BĂRBUŢ s.v. *iufă*, GL. ARGEŞ s.v.

IÚLE s. m. 819 VIb „iulie".

var. *iúlie* (2 sil.) s. m. 683 VIb.

cf. DA (prin Bucov., Trans.) s.v. *iulie*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

IÚLIE v. *iúle.*

IÚNE s. m. 685 VI „iunie”.

cf. DA (prin Bucov. şi Trans.) s.v. *iunie.*

IVEÁM vb. tranz. ind. impf. 1 sg. 763 VII „copiam modele, pe geam, în lumină, prin suprapunere a unei bucăţi de pânză”: Le puneam aşa pă uşă modelele, d-ezemplu cum e uşa asta. Şi le prindeam cu ace sus şi mergeam pă tipar şi *ʲvjám*, adică tiparul pă geam. *Jivçám* aşa, ştii, după tipar.

IZBÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 671 III [la casa de lemn] „tencuieşti cu mortar peste c e r c u i a l ă ”: După ce se cercuie [casa], să tencuie, *să izbéşte* şi după ce *să izbéşte*, se-ntencuie, cum se zice 671 VI; cf. î m b o l d é s c 1°, î m b u l g ă r é ş t i 2°, î n c h e á g ă 1°, î n f u n d á , î n g h i o n t í m , ş o m o i o g é ş t i .

ind. pf. c. 1 pl. *am izbít* 671 III; refl. ind. prez. 3 sg. *se izbéşte* 671 VI.

v. LEXIC REG., I, p. 64 (Vaslui) s.v. *izbi*; cf. GL. OLT. s.v. *izbitură.*

IZDÁT s. n. 782 VIIIb „colici intestinale, crampe la stomac”; cf. c u i ...

v. CADE (Ban., Olt.), SCRIBAN (vest), DM (reg.), DA, BĂRBUŢ, B Ph, 1939, p. 226 (Gorj) s.v.

IZGORÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 772 VIIIb [despre cânepă, cereale] „se usca, se zvânta”: Grâul sta o săptămână, două, *să ʲizgorá*-n măgăriţe-acolo pe câmp; cf. d o s p e á m 1°.

ind. pf. c. 3 sg. *s-a izgorît* 829 VII; sup. *la izgorît* 789 VII.

var. *la igorít* vb. sup. 789 VII; *se zgoreá* vb. refl. ind. impf. 3 sg. 767 VII.

cf. CADE (prov.), DA, TDRG s.v. *izgorî*, SCRIBAN (est, rar) s. v. *izgorăsc.*

IZINÉŞTE, *se* ~ vb. refl. **1°** ind. pf. c. 3 sg. 826 A [despre o rufă] „s-a spălat prost îmbâcsindu-se”; cf. î n e á c ă . **2°** ind. prez. 3 sg. 826 A [despre un animal] „rămâne nedezvoltat”: Mielu [înţărcat devreme] nu... *se izinéşte.*

1° ind. pf. c. 3 sg. *s-a izinít* 826 A.

1° v. DA (Trans.), DM (reg.) s.v. *izini*, SCRIBAN (Munt., Olt.) s.v. *izinesc*; cf. COMAN, GL. (Vâlcea) s.v. *izâni*, BĂRBUŢ s.v. *izinit*; 2° v. CADE (Olt., Ban.), DM (reg.), DA, B Ph, 1942, p. 131 s.v. *izini*, SCRIBAN s. v. *izinesc*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *izinitură.*

ÍZMĂ s. f. 786 A „rachiu de izmă”: Şi eu iau o *ízmă* şi-i dă şi muierii o vodcă.

IZVORÉALĂ s. f. 808 VII „glugă din mănunchiuri de cânepă”: [Cânepa] dă toamnă... te duci ş-o culegi şi p-aia, o strângi aşa grămadă, o faci un fel, cică dă *ʲizvorçálă*; cf. c ă p í ţ ă 2°...

IZVORÉŞTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 773 VIIb [despre cânepă, cereale] „se fermentează, se descompune”: Laşi cânepa grămadă

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ca să să... ca să facă sămânța aia *să se izvorăscă*, să putrezească. *Să izvoréște* ea acolo, se topește"; cf. d o s p e á m 3°.
conj. prez. 3 sg. *să se izvoreáscă* 773 VIIb.

ÎMBALONÁT adj. 791 IIIb „balonat, umflat": Ș-a băut apă dă era stomacu *îmbalonát*, cum să zice la noi.
ÎMBALOTÁT s. n. 799 VI „acțiunea de a î m b a l o t a".
ÎMBALOTĂM vb. ind. prez. 1 pl. 726 A, 733 III, 739 VI, 745 IV, VI [referitor la tutun, paie etc.] „facem baloți": [Tutunul] îl legăm, p-ormă-l *îmbalotám* 850 VI.
ind. prez. 3 pl. *îmbaloteáză* 826 VIIa, 832 VI, 833 VI, impf. 1 pl. *îmbalotám* 850 VI, 3 pl. *îmbalotá* 816 IIa, b; refl. ind. prez. 3 sg. *se îmbaloteáză* 727 VI, 752 A, pf. c. 3 sg. *s-a îmbalotát* 752 A.
ÎMBĂLIGĂRÍTE adj. f. pl. 787 VII [despre terenuri] „îngrășate cu băligar"; cf. g u n o i ó s .
cf. GL. OLT., BĂRBUȚ s.v. *îmbălegărat*.
ÎMBÂRNUÍM vb. ind. prez. 1 pl. 721 A „așezăm bârnele pentru a ridica pereții casei"; cf. b â r n u i é ș t e ...
cf. DA s.v. *bârnui*, TDRG, CADE (Mold.) s.v. *bârnui*.
ÎMBEREGĂȚÍT, *a* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 762 A [despre o fiară] „a mușcat, a sfâșiat la beregată": Găsiră oaia pe spate, o-*mberegățís*-aicea și cura sângele țuțur 762 VII; cf. î n g â t u í s e .
ind. m. m. c. pf. 3 sg. *îmberegățíse* 762 VII.
v. GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *îmberegăți* 1°.
ÎMBETELÉȘTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 777 IVb „gătește, împodobește (mireasa) cu beteală".
ÎMBEZNÁTULE s. m. voc. 821 VII [în descântece] „întunecatule (termen eufemistic pentru dracul)"; cf. d r ă c ó c e a ...
cf. DA (înv.) s.v. *îmbezna*.
ÎMBIRUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 867 V „biruia".
v. GL. DOBR. s.v. *îmbiruie*.
ÎMBLĂNÍTĂ adj. f. 790 VII [despre ușă] „căptușită cu blană, cu scândură".
cf. DA s.v. *blăni*, SCRIBAN (vest) s. v. *blănesc*.
ÎMBLI vb. ind. prez. 2 sg. 824 VIII „umbli".
ind. prez. 3 pl. *îmblă* 855 A, impf. 1 sg. *îmblám* 769 A, 3 sg. *îmblá* 730 A.
v. TDRG, DEX (înv. și pop.), DM (înv. și reg.), s. v. *umbla*, CADE (înv.), GL. DOBR. s. v. *îmbla*, SCRIBAN (nord) s. v. *umblu*.
ÎMBOLBOJEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 756 VII „înfășuram, înfofoleam".
v. DM (rar) s. v. *îmbolboji*; cf. CADE s. v. *îmboboroji*, GL. ARGEȘ s. v. *îmbolmoji*.
ÎMBOLDEÁLĂ s. f. 742 VI „acțiunea de a î m b o l d i 1°"; cf. b u l g ă r e á l ă ...
v. GL. DOBR. s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎMBOLDÉSC vb. 1° ind. prez. 1 sg. 742 VI „umplu cu lut, printre grădele, pereții casei": *Îmboldẹá*, umplea peretele cu pământ până sus; cf. i z b é ș t i ... **2°** ind. prez. 3 sg. 811 VII [fig.] „agasează, sâcâie, provoacă": Te duci la horă și dacă aia, muierea lui, mai zice cevașilea, te mai *îmboldéște*, mai zice ceva, vino acasă.

1° ind. impf. 2 sg. *îmboldeái* 863 A, 3 sg. *îmboldeá* 742 VI, 753 VIII; 2° ind. prez. 3 sg. *îmboldéște* 811 VII.

1° v. GL. DOBR. s. v. *îmboldești*.

ÎMBOLDÍT s. n. 742 VI „acțiunea de a î m b o l d i 1°"; cf. b u l g ă r e á l ă ...

ÎMBOLNĂVÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 690 VII „se îmbolnăvește".

ind. pf. c. 1 sg. *am îmbolnăvít* 683 VIIIa, 838 VIII, 3 sg. *a îmbolnăvít* 770 VIII, 774 VIII.

v. GL. OLT. s.v.; cf. DA (înv. și pop.) s.v. *bolnăvi*.

ÎMBOMBARDAMÉNTUL s. n. art. 772 VIIIb „bombardamentul".

ÎMBOMBARDÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 849 VII „a bombardat".

ÎMBONȚÁȚI adj. m. pl. 756 VII „bosumflați".

v. DA (Mehedinți, Ban.), CADE (Ban., Olt.), BĂRBUȚ s.v. *îmbonța*, SCRIBAN (vest) s.v. *îmbonțez*.

ÎMBORĂȘCĂI vb. **1°** ind. prez. 1 sg. 767 VII „murdăresc, mâzgălesc": Dacă nu știu, ce vrei să scriu eu la tablă? *Îmborășcăị* și eu p-acolo; cf. p ó l c ă i e 3°. **2°** refl. ind. prez. 1 sg. 762 VIII „mă reped, mă năpustesc": Asta zice ce faci, mă, *te-mborășcăị?* 762 A. [Boul] *să-mborășcăịe* la toată lumea, să nu s-apropie nimeni dă el 763 VIII; cf. b u ș n í r ă ...

2° refl. ind. prez. 1 sg. *mă îmborășcăi*, 2 sg. *te îmborășcăi* 762 A, 3 sg. *se îmborășcăie* 763 VIII.

var. 2° *se îmboróșcăie* vb. refl. ind. prez. 3 pl. 821 A.

1° cf. LEXIC REG., II, p. 70 (București) s.v.; 2° v. DA (Teleorman) s.v. *îmbroșcăi*, CADE (Olt.) s.v., GL. ARGEȘ s.v. *îmboroșcăi*; cf. GL. OLT. s.v. *îmboroșcăiam*, BĂRBUȚ s.v. *îmborâșcăi*, LR, 1961, 4, p. 317 (Argeș) s.v. *borășcăi*.

ÎMBORÓȘCĂIE v. *îmborășcăi* 2°.

ÎMBOTEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 693 VII „botează".

ind. pf. c. 1 sg. *am îmbotezát* 693 VII.

ÎMBRĂCÁTĂ adj. f. 787 VIII [despre o suprafață] „acoperită, plantată în întregime (cu pomi)": Curte *îmbrăcátă* cu peri.

cf. DA s.v. *îmbrăca* II. 1°.

ÎMBRÂNCIUIÁLĂ s. f. 694 VI „îmbrânceală"; cf. b r â n c i u i á l ă .

ÎMBRÂNZÉȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 742 V [despre săpun, la preparare] „se face zgrunțuros ca laptele brânzit; se brânzește": [Săpunul] *să-mbrînzéște* ca mămăliga; cf. u r d é ș t e .

ÎMBREÁNĂ v. *umbreánă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎMBROBODORÍSE, *se* ~ vb. refl. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 732 VII „se îmbrobodise": Biata babă *sâ-mbrobodorise* şi c-un suman, cu un zăbun; cf. î m p r o b o z á .

ÎMBRODÁTE adj. f. pl. 832 V „brodate".

v. BĂRBUŢ s.v. *îmbrodat.*

ÎMBUCĂTÚRĂ s. f. 682 V, VII „mâncare dată de pomană zilnic timp de şase săptămâni după înmormântare": Se dă *îmbucătúr!*, aşa să spune la noi, dă pomană, nouă-*mbucătúr!* cu farfurii la fiecare-*mbucătúră* şi cu batistă V.

pl. *îmbucătúri* 682 V, 710 VII, 791 V.

v. LEXIC REG., II, p. 90 (Bucureşti), GL. ARGEŞ s.v. *îmbucături.*

ÎMBUFNEÁM vb. ind. impf. 1 pl. 832 VIIIb „dădeam buzna; bufneam": cf. b u ş n í r ă 1°...

ÎMBULGĂREÁLĂ s. f. 839 VI, 846 III, 863 VI [la construcţia casei] „acţiune de a băga bulgări de pământ printre nuiele"; cf. b u l - g ă r e á l ă ...

ÎMBULGĂRÉŞTE vb. tranz. **1°** ind. prez. 3 sg. 727 A „loveşte cu bulgări (de pământ, de zăpadă)": Te-*mbulgăréşte* cu bolovani noaptea, nu poţi să te apropii acolo. **2°** ind. prez. 1 pl. 845 VI, 866 VIII [la construcţia casei] „băgăm pământ cu paie printre nuiele"; cf. i z b é ş t i ...

1° refl. ind. prez. 1 pl. *ne îmbulgărím* 755 I, pf. c. 1 pl. *ne-am îmbulgărít* 753 II; 2° ind. prez. 1 pl. *îmbulgărím* 845 VI, 866 VIII, impf. 1 sg. *îmbulgăreám* 866 VIII, 3 sg. *îmbulgăreá* 755 VIIIb, 850 VI, 866 A, 867 VIII, pf. c. 1 sg. *am îmbulgărít* 853 VIIIb, 855 A, 2 sg. *ai îmbulgărít* 863 A; conj. prez. 1 sg. *să îmbulgărésc* 863 A, 3 sg. *să îmbulgăreáscă* 866 VIII; part. *îmbulgărít* 839 VI, pl. m. *îmbulgăríţi* 705 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se îmbulgăréşte* 863 VI, pf. c. 3 sg. *s-a îmbulgărít* 863 VI.

1° v. GL. DOBR. s.v. *îmbulgărim*, LEXIC REG., I, p. 24 (Baia Mare) s.v. *îmbulgări.*

ÎMBULUCÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 pl. 823 VI „s-au bulucit, s-au îngrămădit".

v. GL. ARGEŞ s.v. *îmbuluci*, GL. DOBR. s.v. *îmbulucite*; cf. BĂRBUŢ, LR, 1961, 4, p. 318 (Argeş) s.v. *îmbulugi.*

ÎMBUNÁRE s. f. 757 VII „învoială, înţelegere".

cf. DA (Ban.) s.v. *îmbuna.*

ÎMBURICÁTĂ adj. f. 733 VII „încărcată cu vârf": Era căruţa-ncărcată-*mburicátă*; cf. î n v â r f u í t ă , m ă j e r â t ă .

cf. LEXIC REG., I, p. 92 (Făgăraş) s.v. *îmburica.*

ÎMBURUIENÁT adj. 866 VI „plin de buruieni; înţelenit".

f. pl. *îmburuienáte* 817 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DA (înv.), BĂRBUȚ s.v. *îmburuiena*.

ÎMPÁCĂ vb. **1°** tranz. ind. prez. 3 pl. 752 V [despre părinți] „se împacă cu fata și băiatul căsătoriți fără asentimentul familiilor lor". **2°** ind. pf. c. 3 sg. 733 V „a căzut de acord; s-a învoit"; cf. c o b z ă r í t ...

1° conj. prez. 1 pl. *să împăcắm* 837 VII, 3 pl. *să împáce* 847 VI; 2° pf. c. 3 sg. *a împăcát* 733 V.

ÎMPAIENTÁREA s. f. art. 751 VIIIa [la construcția casei] „acțiunea de a fixa paianta": Tocurile [ușilor] să face odată cu-*mpaientárea* casei; cf. p a i e n t e á l ă , p a i e n t á t u l .

ÎMPAIENTEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 752 A [la construcția casei] „bate *paientele*"; cf. b á g ă 1°...

part. m. pl. *împaientáți* 815 VI; refl. ind. impf. 3 pl. *se împaientáu* 778 VIIIa.

var. *s-a împăientát* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg, 817 A; *împaiențíți* vb. part. m. pl. 811 A.

v. GL. OLT. s.v., BĂRBUȚ s.v. *împaienta*; cf. DLR (Olt.) s.v. *paienta*.

ÎMPAIENȚÍȚI v. *împaienteáză*.

ÎMPARFUMÁTE adj. f. pl. 864 VII „parfumate".

ÎMPÁRTELE s. pl. art. 682 V „porțiile de colivă și prescură care se împart la toți cei prezenți la parastas": Să face *împártele* la biserică și-a terminat cu mortul.

ÎMPĂCĂCIÚNE s. f. **1°** 733 V, A, 745 A, 843 VI „înțelegere pentru nuntă; logodnă": Duminică seara când să face logodna, cum să face la noi, adică *împăcăcúnea* 745 A; cf. a ș e z á t ... **2°** 750 V, VII, 768 VIIIb, 776 V, 833 III „vizită pe care o fac tinerii căsătoriți, joi după nuntă, la părinții fetei sau la nași"; cf. c á l e 1°... **3°** 848 A „întâlnire între tineri și părinți, după ce primii s-au căsătorit fără voia părinților"; cf. i e r t ă c i ú n e 2°.

2° v. GL. OLT., GL. DOBR., BĂRBUȚ s.v.

ÎMPĂIÁM vb. ind. impf. **1°** 1 sg. 827 A „păşteam (oile) pe miriște, hrăneam cu paie": [Vara, oile] le-*mpăiám* pă răpițiști acolo, pă orziști. **2°** ind. impf. 1 pl. 764 VIII „scuturam grâul de pe arie pentru a separa paiele de boabe": [Grâul] îl luam *la-mpăiát* cu furci, așa-l scuturam, până când *să-mpăiá* el, să făcea bine-așa, să toca el bine 690 VIII; cf. b o r f ă i á m ...

2° refl. ind. impf. 3 sg. *se împăiá*; sup. *la împăiát* 690 VIII.

1° cf. DA, TDRG, ȘĂINEANU s.v. *împăia*, SCRIBAN s.v. *împăiez*.

ÎMPĂIENTÁT v. *împaienteáză*.

ÎMPĂMÂNTENÍRI s. f. pl. 744 VII „împroprietăriri": Când s-a făcut primele-*mpămînteníri* de la șaișpatru, când s-a dat loturi la unii oameni, ei erau deja vechi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA (pop.) s.v. *împământeni.*

ÎMPĂMÂNTENÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 822 VIIIb „a împroprietărit": L-*a-mpămîntenít* cu pământ, i-a dat loc de casă aicea și încă patru hectare jumătate; cf. p r o p i e t ă r í t .

refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a împământenít* 744 A.

cf. DA (pop.) s.v. *împământeni.*

ÎMPĂNEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 835 VI „se presează pământul în jurul coardei de viță de vie cu ajutorul unei vergele": Vergeaua de fier se bagă din nou pă lângă ea în ambele părți și *să-mpănęáză* [...] ca să poată lipi pământu de ea, dă viță, mai repede.

cf. DA s.v. *împăna* 2°, CADE s.v. *împăna* 6°.

ÎMPĂPUȘÉȘTI vb. tranz. ind. prez. 2 sg. 727 VI, 753 VIII „aranjezi foile de tutun în păpuși": [Tutunul] l-*împăpușám*, puneam foaie peste foaie 746 V; cf. p ă p u ș é ș t i 1°.

ind. prez. 1 pl. *împăpușím* 739 VI, 750 V; conj. prez. 1 pl. *să împăpușím* 739 VI, 846 A; part. *împăpușít* 727 VI.

var. *împăpușézi* vb. ind. prez. 2 sg. 733 A, 1 pl. *împăpușăm* 733 III, 753 III, impf. 1 pl. *împăpușám* 746 V; conj. prez. 2 sg. *să împăpușézi* 733 A; sup. *la împăpușát* 733 A; refl. ind. impf. 3 sg. *se împăpușá* 832 VI.

ÎMPĂPUȘÉZI v. *împăpușéști.*

ÎMPĂRȚÁNIE s. f. 785 V, 821 A, 843 VIIb „aliment î m p ă r ț i t , dat de pomană": Ne ducem la părinți cu câte o sticlă de vin, cu-*mpărțánie* 785 V; cf. î m p ă r ț e á l ă .

v. DA (vechi) s.v. *împărți*, GL. OLT., BĂRBUȚ s.v.

ÎMPĂRȚEÁLĂ s. f. 751 V „aliment î m p ă r ț i t , dat de pomană"; cf. î m p ă r ț á n i e .

pl. art. *împărțélile* 863 VII .

ÎMPĂRȚÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 853 VIIa „fac pomană împărțind alimente; dau de pomană"; cf. p ă r ț e á s c ă .

ind. prez. 2 sg. *împărțéști* 779 VIIc, 791 V, 3 sg. *împărțéște* 676 VII, 691 V, 697 VII, 747 V, 791 V, 792 VII, 803 V, 853 VIIa, *împárte* 757 VII, 853 VIIa, 1 pl. *împărțím* 789 V, 3 pl. *împărțésc* 789 V, 791 V, impf. 3 sg. *împărțeá* 774 V, pl. *împărțeám* 867 VIIb, pf. c. 1 sg. *am împărțít* 863 VII, 3 sg. *a împărțít* 867 VIIb; conj. prez. 1 pl. *să împărțím* 863 VII; refl. ind. prez. 3 sg. *se împărțéște* 783 V, 863 VII, 866 V.

ÎMPĂRȚÍTUL s. n. art. 862 VII, 867 VIII „acțiunea de a î m p ă r ț i ".

ÎMPĂTRÁTE adj. f. pl. 801 VII „pătrate".

ÎMPĂTURÁM vb. ind. impf. 1 pl. 866 V „acopeream cu pătura": Aducem fie un sac sau fie o foaie dă preș, ceva și-l *împăturám* [porcul], ca să facă șorici deșchis, moale.

ÎMPÂNZÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. 764 V „acoperi mortul sau îmbraci sicriul cu pânză".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ind. impf. 1 pl. *împânzeám* 820 VII; refl. ind. prez. 3 sg. *se împânzéşte* 827 VII.
cf. BĂRBUŢ s.v. *împânzi.*

ÎMPÂNZÍT s. n. 794 VII „bucată de pânză cu care se acoperă mortul": Peste el [=mort] îi pune *împînzit* zâs, dă-*mpînzítu*-ăla peste el, îi dă cearşafu şi d-aci dă macatu; cf. b o i 1°...

ÎMPÂNZUIÁ vb. ind. impf. 3 pl. 841 A „se răspândeau pe toată suprafața; împânzeau locul": [Oile sunt] *împînzuíte* pe câmp ; cf. p â n z ă , r ă s p â n d í t .
part. f. pl. *împânzuíte* 830 A, 841 A.
cf. CADE, DM s.v. *împânzi*, SCRIBAN s.v. *împânzesc.*

ÎMPÂRGUIE, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 793 A „să pârguie": Că eu dacă m-am măritat, nu era nici strugurii-*mpîrguíţ* 832 V.
part. m. pl. *împârguíţi* 832 V.

ÎMPERCIÁTĂ adj. f. 824 A 1° „murdară"; cf. g ă g i o á s ă ... 2° [despre oaie] „cu pete; bălțată"; cf. f l o r i á n a ...
2° cf. BĂRBUŢ s.v. *împerceat*, CV, 1951, 1, p. 36 (Zimnicea) s.v. *perceat.*

ÎMPESTRIŢÁŢI adj. m. pl. 852 VIIb „desperecheați, diferiți": Luasę unu dă dândărăt d-aicea şi unu dă dinainte d-aicea; îi luase *imphestriţáţ^i^* aşa; [caii] care era mai buni, p-ăia-i alesese.

ÎMPICÁM vb. ind. impf. 1 sg. 834 A „ţinteam, loveam"; cf. p i c á m 1°.
cf. DA (pop.) s.v. *pica*[1] V, CV, 1951, 1, p. 36 (Zimnicea) s.v. *pica.*

ÎMPIEÍTĂ adj. f. 777 VII [despre o haină] „căptuşită cu piei": Scurteică-*mpieítă.*
cf. GL. OLT. s.v. *împieială.*

ÎMPIETREÁZĂ vb. **1°** part. f. 778 VIIb [despre şosea] „pavată cu piatră; pietruită": Era drum făcut, linie mare, de! este piatră, *împietrátă*; cf. î m p i e t r u i á 1°. **2°** var. ind. prez. 3 sg. 713 VI „aşază piatră la temelia casei, la fântână etc.": Pune un om care să pricepe d-o instalează [casa], o-*mpietréşte.* **3°** part. f. 815 A [despre o proprietate] „delimitată cu pietre de hotar". **4°** ind. prez. 3 sg. 760 V „pune o piatră în buzunarul mortului ca să nu devină strigoi"; cf. î m p i t r u i á 2°. **5°** ind. prez. 3 sg. 769 A „tratează (boabele de grâu, firele de lână etc.) cu soluţie de piatră vânătă"; cf. m u r á m , p o r z o l e á z ă , s o l e á z ă[2]. **6°** part. 795 VII [despre săpun] „cu prea multă p i a t r ă 1°";
ind. impf. 1 pl. *împietrám* 5° 691 VI, 768 VI, 774 VIII, 788 A, 793 A, 801 A, 811 A , 815 A, 862 A; part. *împietrát* 5° 691 VI, 821A, 6° 795 VII, f. *împietrátă* 1° 778 VIIb, 3° 815 A.
var. *împietréşte* vb. ind. prez. 3 sg. 2° 713 VI, impf. 3 sg. *împietreá* 5° 868 VI, 1 pl. *împietreám* 5° 737 VI, 851 VII, 852 A; conj. prez. 3 sg. *să împietreáscă* 5° 714 VI.
1° v. DA (înv. şi dial.) s.v. *împietri*; cf. GL. ARGEŞ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

împietrui; 5° v. DA, BĂRBUȚ s.v. *împietri*, GL. OLT, s.v. *împietrim*.

ÎMPIETRÉȘTE v. *împietreáză* 2°, 5°.

ÎMPIETRÍTUL s. n. art. 713 VI „numele acțiunii de a zidi cu piatră pereții fântânii"; cf. p i e t r í t u l .

ÎMPIETRUIÁ vb. 1° part. f. 840 A [despre șosea] „pavată cu piatră; pietruită"; cf. î m p i e t r e á z ă 1°. 2° ind. impf. 3 sg. 780 VIb „punea o piatră în buzunarul mortului ca să nu devină strigoi"; cf. î m p i e t r e á z ă 4°.

1° v. GL. ARGEȘ s.v. *împietruit*; cf. SCRIBAN (vest) s.v. *pietruiesc*, DEX s.v. *împietruire*.

ÎMPILÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 705 II „am priponit": Am *împilát* vacile, că era prune, să nu mănânce.

conj. prez. 1 sg. *să împiléz*; part. f. *împilátă* 705 II.

v. DA (Dâmbovița, Prahova, Dolj, Muscel, Trans. de sud-est, Someș) s.v. *împila*, SCRIBAN (vest rar) s.v. *împilez*, GL. ARGEȘ s.v.

ÎMPILDUIÁLĂ s. f. 870 A „discuție în contradictoriu": Ne-am luat la ceartă, la-*mpilduiálă*.

cf. GL. ARGEȘ s.v. *împildeală*, BĂRBUȚ s.v. *împildui*.

ÎMPILDUÍT adv. 686 VII [despre boii înjugați] „proptindu-se unul de altul și încurcându-se la mers": Boii mergeau în resteie *împilduít*, adică proptit în picioare, aproape să cadă.

ÎMPINGĂTÓR s. m. 740 A, 868 VI „unealtă de lemn cu ajutorul căreia se adună cerealele de pe arie, la treieratul cu cai": Aveam *împingătór'*, o luam dă la marne și duceam la steajer și din partea asta și din partea aia 863 A; cf. p i n g ă t o á r e .

pl. *împingătóri* 733 A, 863 A.

v. GL. DOBR. s.v. *împingătoare*.

ÎMPITÍTA, *de-a* ~ loc. subst. 838 I numele unui joc de copii: „de-a v-ați ascunselea"; cf. a s c ú n s a 1°...

ÎMPLANTÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 744 A „s-a plantat": Când s-a-*mplantát* pomu să fixează lângă țărușu ăla.

ÎMPLETEÁLĂ s. f. 851 VIII „acțiunea de a împleti și rezultatul ei".

ÎMPLETITEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 760 VIIIb „se răsucea, se împletea".

ÎMPLIMBÁRE s. f. 812 VII, 829 VIIIb „plimbare"; cf. h ó r ă 4°.

v. GL. ARGEȘ s.v.; cf. CADE, BĂRBUȚ s.v. *împlimba*.

ÎMPLUȘÁTE adj. f. pl. 746 VII „plușate".

ÎMPOFILÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 817 A „a înfundat gura, a redus la tăcere": M-*a-mpofilát*, adică m-a rămas din cuvinte; cf. ó f u l , p i u í t a .

cf. BĂRBUȚ s.v.

ÎMPOGODÍT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 673 VIII „ne-am înțeles, am căzut de acord"; cf. c o b z ă r í t ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. SCRIBAN (Ban., Olt., Munt. vest) s.v. *pogodesc*, DLR (pop.) s.v. *pogodi*, BĂRBUŢ s.v. *împogodi*; cf. CADE (Olt., Ban.), TDRG s.v. *pogodi*.

ÎMPORNÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 830 A „porneşte".

v. GL. DOBR. s.v. *împornea*.

ÎMPOŢONÁTE adj. f. pl. 828 A „împopoţonate".

ÎMPOŽÉZI, *să* ~ vb. tranz. conj. prez. 2 sg. 753 A „să pozezi, să fotografiezi": Să ducea fuga *să*-i *împozézľ* acolo, că era fotograf.

ÎMPRĂŞCHINE, *să se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. 754 VIb „să se împrăştie": La grâu să ţine mâna mai slobodă puţin, ca *sâ sâ-mpráşḱinâ* în felu ăsta, să sucească mâna; cf. r ă f u i e .

ÎMPREJMÁT adj . 781 VIII „împrejmuit": Un loc dă cas-aşa *împrejmát* cu şanţ.

ÎMPREJÚRI vb. ind. prez. 2 sg. 689 VI „îndoi marginea unei haine, de jur împrejur, ca să faci tiv; tiveşti".

ÎMPROBOZÁ vb. ind. impf. 3 sg. 671 VII „îmbrobodea": Te-*mprobozá* naşa cu ăla [=peşchirul]; cf. î m b r o b o d o r í s e .

cf. GL. OLT. s.v. *împrobozim*, BĂRBUŢ s.v. *împropozi*.

ÎMPROCURÁM vb. ind. impf. 1 pl. 791 A „procuram".

ÎMPRUMÚT s. cu val. adv. 674 III, 680 VIIb „ajutându-se reciproc": Să duce şi plăteşte, să mai duce şi *împrumút* să zice.

v. GL. OLT. s.v.; cf. DA, CADE, SCRIBAN s.v.

ÎMPRUMUTÁM, *ne* ~ vb. refl. ind. impf. 1 pl. 680 VIIb, VIII, 757 VII „ne ajutam lucrând, prin înţelegere, pe rând la fiecare".

ÎMPUDRÁTĂ adj. f. 853 VIIa „dată cu pudră; pudrată".

v. DA s.v. *împudra*, GL. ARGEŞ s.v.

ÎMPUNEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 846 VII „se punea (masa)"; cf. t í n d e .

ÎMPUNGĂLÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 816 A „coase prost, neîndemânatic".

v. DM (rar), GL. ARGEŞ s.v. *împungăli*; cf. BĂRBUŢ s.v. *împungeli*.

ÎMPUNSOÁRE s. f. 702 II „împungere": Vaca mea s-a luat la *împunsoáre* cu ea.

v. DA (înv.) s.v.

ÎMPUŞCÁ vb. ind. impf. 3 sg. 708 VIII „împingea buştenii la gura jgheabului"; cf. b â r â í m ...

ÎMPUTUROŞÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 811 A „s-a făcut puturos; s-a lenevit".

ÎNACRÍE adj. f. 727 V „dată în acru; acrită": Da cu aluatu vine puţin *înacrie* pâinea.

ÎNAINTÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 843 V „a înaintat, s-a extins": L-a stins, dă nu *s-a* mai *înaintát* focu.

ÎNARMÁTĂ adj. f. 765 VI „armată, cu armătură": Acu să

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

toarnă o temelie de ciment [la casă] *înarmátă* bine.

ÎNĂLTICÚȚ adj. 732 VI dim. de la *înalt*.

f. pl. *înălticúțe* 740 A.

ÎNCÁILEA (3 sil.) adv. 760 VIIb „încai".

var. *încálea* adv. 685 VIIb.

v. DA (Tecuci) s.v. *încai*.

ÎNCÁLEA v. *încáilea*.

ÎNCÁLECĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 728 A „încalecă": Venea un fin a lu tata, *să-ncălicá* pă butoi și cânta 727 A.

ind. pf. c. 1 sg. *m-am încălecát* 741 A, 1 pl. *ne-am încălecát* 749 IV.

var. *se încălicá* vb. refl. ind. impf. 3 sg. 727 A.

v. DA (Mold., Ban., Bihor, Serbia), TDRG, CADE (Mold.) s.v. *încăleca*.

ÎNCĂLDURÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. 688 V „pui la căldură; încălzești".

v. GL. ARGEȘ s.v. *încălduri*.

ÎNCĂLICÁ v. *încálecă*.

ÎNCĂLȚÁT, *au* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. 769 VI „au acoperit rădăcinile (puieților) cu pământ; au mușuroit": Am chemat, am mobilizat cetățenii, au venit cu sape, cu foarfeci dă vie, *au încălțát* puieții care-au fost goliți la rădăcină din cauza ploilor; cf. î n c u i b ă r e á m .

v. GL. OLT s.v. *încălțam*; cf. BĂRBUȚ s.v. *încălțarea*.

ÎNCĂLZEÁLĂ s. f. 816 VIIb „încălzire, căldură"; cf. î n c ă l z i t ú r i .

v. DA (înv.) s.v. *încălzi*.

ÎNCĂLZITÚRI s. f. pl. 816 VIIb „încălziri, călduri"; cf. î n c ă l z e á l ă .

v. DA (înv.) s.v. *încălzi*.

ÎNCĂSĂTOREÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 825 A „să se căsătorească"; cf. c ă s ă t o r í t ...

refl. ind. prez. 1 sg. *mă încăsătorésc* 688 III.

v. DA (neîntrebuințat) s.v. *căsători*.

ÎNCÂRCÉIE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 814 A [despre firul tors] „se răsucește și face cârcel".

v. GL. ARGEȘ s.v. *încârceia*.

ÎNCENUȘÁTE adj. f. pl. 849 VII „murdare de cenușă": Și noi am ieșit dă sub pat mânjite pă ochi dă știrigie, dă cărbuni, *încenușáte*.

cf. DA, TDRG s.v. *încenușa*, SCRIBAN s.v. *încenușez*, LEXIC REG., II, p. 46 (Făgăraș), GL. ARGEȘ s.v. *încenușat*.

ÎNCEPÉNIE s. f. 728 VII, 820 A „început": Tata meu nu știa carte, nu era școli atuncea, a fost lumea nu știu cum, la-*ncĕpénije* 820 A.

v. DA (înv. pop.), TDRG, CADE, SCRIBAN (înv.) s.v.

ÎNCERCELEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 809 VI „pune cercei": O căpățână dă porc o ia și-o *încercelẹázá*, îi pune cercei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA (rar) s.v. *cercel*, GL. ARGEȘ s.v. *încercelat.*

ÎNCERCETÁ vb. ind. impf. 3 sg. 719 VII „cerceta": Dacă să depărta mă-sa, venea și *mă-ncercetá.*

v. DA (Vaslui) s.v. *cerceta.*

ÎNCERCETÁRE s. f. 841 VIIa „cercetare".

cf. DA s.v. *cerceta.*

ÎNCERCUÍM vb. **1°** ind. prez. 1 pl. 753 V „legăm vița de spalier": Dip-aia o tăiem cu foarfece, de vie, i-adunăm craca și dacă i-am adunat și craca *o-ncercuím.* **2°** refl. ind. prez. 3 sg. 697 VI „se bat nuiele sau șipci pe pereții casei de lemn": După ce am bârnuit, dau șipcă și p-o parte și pă alta, sau nuiele d-ăstea, cum le zicem noi dă alun, *să-ncercuiéște*, așa să zicea pă timpuri, și pă urmă-i dă lipeală cu pământ; cf. b á g ă 1°...

2° refl. ind. prez. 3 sg. *se încercuiéște* 697 VI.

1° cf. DA s.v. *cercui* 4°; 2° cf. DA s.v. *cercui* 3°.

ÎNCERCUÍTUL s. art. 753 V „acțiunea de a î n c e r c u i 1°": [Vița] o descornuțăm di pă sârmă, cum e ea legată, cum o legăm acuma, *încercuítu* ăsta.

ÎNCETINIÓR (4 sil.) adj. 855 VI dim. de la *încet* („domol").

ÎNCETUNÁ vb. ind. impf. 3 sg. 765 VI „încetinea".

cf. BĂRBUȚ s.v. *încetunel.*

ÎNCHEÁGĂ vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 826 VIa [la casa de paiantă] „bagă bulgări de pământ printre nuiele": Partea bărbătească *înkágă* la perete, bagă pământ acolo la casă pântre nuielele acelea; cf. i z b é ș t i... **2°** tranz. ind. impf. 1 pl. 817 A „terminam de plantat (în teren), acopeream terenul cu răsaduri": Începeam să plantăm [tutunul]. Și puneam așa cu postața până *înkegám* locul.

1° ind. impf. 3 sg. *închegá* 824 VIII; 2° ind. impf. 1 pl. *închegám* 817 A.

ÎNCHEGĂTÚRA s. f. art. 808 VIII „laptele închegat": [Brânza] o mesteci așa, cu mâna sau cu lingura, să fărâmi *înkegătúra* aia acolo ca să lege-n sidilă, o torni în sidil-aia.

ÎNCHEPEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 815 VII „se dezvoltă, se formează": O ia așa cu crescutu-așa, fluturel-ăla care să face el, care *să-nkepęáză.*

ÎNCHERBÁ vb. **1°** ind. impf. 3 sg. 824 VIII „înjgheba, termina de construit": Mai muncea, mai strângea bani, ș-așa făcea până *înkerbá* toată casa. **2°** var. refl. conj. prez. 1 sg. 703 A „să mă înstăresc"; cf. a j ú n g e 2°...

var. 2° ***să mă îngherbésc*** vb. refl. conj. prez. 1 sg. 703 A.

1° v. SCRIBAN (vest) s.v. ***închelb***, ***încherb***; cf. DA (Ban., Dolj), DM (reg.), BĂRBUȚ s.v. ***închelba.***

ÎNCHERTECÁTE adj. f. pl. 859 VIIIc [despre bârnele de la pereții casei] „încheiate, îmbinate": [Casa] să făcea din bârne, că era

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

lemne, punea lemn peste lemn, *înḱertecáte*.

cf. SCRIBAN (Mold. vechi), DA s.v. *chertic*.

ÎNCHIDÁTE adj. f. pl. 795 VII „acoperite cu chidă"; cf. c h i d á t.

cf. DA (Ban.), CADE (Olt., Ban., Bucov.), SCRIBAN (Olt.) s.v. *chidă*.

ÎNCHINÁT 1° adj. 821 A „blestemat, afurisit"; cf. p â r l í t a 1°, s e c r é t. 2° s. m. gen. 830 VII „(ale) dracului": Fir-aţi ale-*nḱinátului* să fiţi; cf. d r ă c ó c e a ...

1° f. pl. voc. *închinátelor* 830 VII; 2° gen. (ale) *închinátului* 830 VII.

1° v. GL. ARGEŞ s.v.

ÎNCHINUÍTĂ adj. f. 760 VIIb „chinuită".

ÎNCHIPUÍT, *am* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 763 VII „am conceput, am creat": Eu le-*am înḱipuịít* pălăriile care sînt acu [la căluşari].

v. DA (vechi şi pop.), TDRG (lb. v.), ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (vechi), CADE s.v. *închipui*.

ÎNCHISOÁRE s. f. 860 A [la fântână] „împrejmuire, gard".

ÎNCÍNDE vb. ind. prez. 3 sg. 789 VII „încinge, înfierbântă".

ind. impf. 1 pl. *încindeám* 789 A, 801 A; refl. ind. prez. 3 sg. *se încínde* 795 VII, impf. 3 sg. *se încindeá* 764 VIII, 795 VII; conj. prez. 3 sg. *să se încíndă* 771 Vb.

var. *încintát* vb. part. 732 V.

v. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU (înv.), GL. ARGEŞ s.v. *încinde*, SCRIBAN (vechi) s.v. *încind*; cf. LEXIC REG., I, p. 49, 54 (Craiova) s.v. *încinta*, *încitat*, BĂRBUŢ s.v. *încinta*.

ÎNCINSĂTÚRĂ s. f. 682 V „încingere, înfăşurare".

v. DA (înv.) s.v. *încinge*.

ÎNCINTÁT v. *încindeám*.

ÎNCLINÁRE s. f. 795 VII, 830 A numele unei boli (la oameni).

ÎNCLINÁTE adj. f. pl. 821 A [despre bârnele unei construcţii] „încheiate (la capete) în clini": Vizduri dă puţ pă patru părţi mergea, *înclináte* aşa în crestuşuri.

ÎNCLINÍT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 826 VIII „ne-am unit, ne-am căsătorit": [Soţiei] i-a murit soţul, păcum şi mie mi-a murit soţia şi *nẹ-am înclinít* amândoi; cf. c ă s ă t o r í t ...

cf. DA, DM, DEX (înv.) s.v. *înclina*.

ÎNCOBILÁM vb. ind. impf. 1 sg. 788 VI „puneam (plugul) pe cobile": Plugu l-*încobilám* sau îl puneam în căruţă.

v. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *încobila*, GL. OLT. s.v. *încobilez*.

ÎNCOLORÁTE adj. f. pl. 744 VI „colorate".

ÎNCOLŢORÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. 815 A „făceau colţuri": *Să-ncolţorá* obezile [roţilor fără şină].

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA s.v. *colt*, CADE s.v. *colțorat*.

ÎNCOMÁT, *am* ~ vb. 1° ind. pf. c. 1 sg. 830 IIIa, V, A „am încleștat mâna în coamă": Am prins-o dă spate cu mâna stângă, de păr, d-aicea, i-*am încomát* bine păru [...] *Am încomát* mâna în coama calului V. 2° part. 728 A „încovoiat, aplecat": Iote așa te apleci în jos și strângi din dinți și te, te, cum să spui așa, te ... stai așa-*ncomát*, așa; cf. z g â r b o v í t ă .

2° part. *încomát* 728 A.

ÎNCONCENTRÁRE s. f. 820 VII „concentrare (la armată)".

pl. *înconcentrắri* 715 VII, 825 A.

cf. DA s.v. *înconcentra*.

ÎNCONCEANTRÁT adj. 678 VIIIb, 739 VII, 777 VIII, 820 VII „concentrat (în armată)": Mitică Popescu era-n Cotmeana *inconĉentrát* atunci 678 VIIIb.

v. DA (pop.) s.v. *concentra*.

ÎNCONDAMNÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 777 VIII „a condamnat".

var. *încondeámnă* vb. ind. prez. 3 pl. 721 A, impf. 3 sg. *încondemná*, pf. c. 3 sg. *a încondemnát* 760 VIIb.

ÎNCONDEÁMNĂ v. *încondamnát*.

ÎNCOPILÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 855 VIIIb [despre o plantă] „îi dau copili".

ÎNCORCOFELÉȘTI, *te* ~ vb. refl. ind. prez. 2 sg. 829 A „te încurci, te zăpăcești"; cf. c o r c o f e l é ș t e ...

cf. DA, CADE (Ban.) s.v. *corcofeală*.

ÎNCORDELÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 764 A „împodobea cu cordele": La Anu Nou făcea un plug dă lemn, l-*încordelá* cu cordele.

ÎNCRĂGNÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 765 VIII „s-a cangrenat": Uite așa *s-a-ncrăgnát* picioru, ce-a făcut el știe.

ÎNCRÓP s. n. 813 VII, 815 VII „apă încropită": Încălzești nițel pă plită [laptele], puțin așa ca *încrópu* dă pâine 813 VII.

v. DA, ȘĂINEANU s.v., TDRG s.v. *crop*, *uncrop*, CADE (Mold., Bucov., Ban.) s.v. *uncrop;* cf. DM (pop.) s.v. *uncrop*.

ÎNCROSNIÁT adj. 674 V „încărcat cu crosna": Am cărat cu spinarea, cu cârca, la noi așa vine, *încrosniát*, cu niște bețe pe aici, pă după gât și lemnele p-aici, pă spate.

v. CADE s.v. *încrosna*, LR, 1959, 3, p. 66 (Argeș) s.v.; cf. DA (Bucov., Neamț), TDRG (Munt.), DM (înv.), ȘĂINEANU s.v. *încrosna*, SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v. *încrosnat*, BĂRBUȚ s.v. *încroșna*.

ÎNCRUDEÁZĂ, *se* ~ vb. 1° refl. ind. prez. 3 sg. 683 VII, 690 V, 810 V [despre pâinea caldă] „devine crudă, cleioasă": N-o rupi imediat atunci caldă, că *să-ncrudẹázá* pâinea, atunci caldă 810 V. 2° var. conj. prez. 3 sg. 689 V [despre porumb] „să-i crească foi tinere, crude": Să rupe ca *să* mai *încruzáscă* porumbu.

1° conj. prez. 3 sg. *să se încrudéze* 810 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. 2° *să încruzeáscă* vb. conj. prez. 3 sg. 689 V.
1° v. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *încruda*; cf. LR, 1959, 3, p. 66 (Argeş) s.v. *încruzi*.
ÎNCRUZEÁSCĂ v. *încrudeáză* 2°.
ÎNCUIBĂREÁM vb. ind. impf. 1 pl. 865 VIIIa „făceam cuiburi la rădăcina firului de porumb; cuibăream": Dădeam cu rariţa şi p-ormă noi la urmă l-*încuibăręám* la rădăcină; cf. î n c ă l ţ á t .
ÎNCUNUNÁT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 860 VII „ne-am cununat": În douăşunu ne-am cununat, când *nę-am încununát*.
v. DA (înv.) s.v. *încununa* III, SCRIBAN (vechi) s.v. *cunun*.
ÎNCURBÁT adj. 721 VI [despre un copac] „curbat, încovoiat".
ÎNCURCĂLÍTĂ adj. f. 840 Va [peior.] „încurcată".
v. GL. ARGEŞ s.v.
ÎNCURMÁTĂ adj. f. 827 VII „sugrumată la mijloc; curmată": [Sexul gogoşilor de mătase] să cunoaşte, că ea e mai tărtăneaţă şi el e mai lung aşa, şi la mijloc, aşa, gogoaşa e cam *încurmát*-aşa niţeluş; cf. g â t u í t e .
ÎNCURSÉZE, *să* ~ vb. tranz. prez. 3 pl. 697 VI [despre câini] „să pună pe fugă (fiara)": Dacă are doi, trei câini buni şi un cioban, *să*-l *încurséze* [pe lup].
ÎNCUTEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 816 A [despre o haină] „face cute".
part. f. pl. *încutáte* 808 VII, 816 VIIb.
ÎNDANSEÁZĂ vb. ind. prez. 3 pl. 832 VII „dansează": Atunci nu-*ndansám*, nu era, făceam horă.
ind. impf. 1 pl . *îndansám*, 3 pl. *îndansáu* 832 VII.
ÎNDĂRẮPT adv. 673 VIII, 678 VIIb, 763 VII, 769 VII „înapoi".
v. TDRG (Mold.), CADE (prov.) s.v. *îndărăt*, SCRIBAN (Trans.) s.v. *dărăt*; cf. DA (Mold., Trans.) s.v. *îndărăt*.
ÎNDEMÂNÉLNICĂ adj. f. 774 VIIb „îndemânatică": E foarte pricepută şi-*ndemânélnică*; cf. d i b á c ...
ÎNDEMÚLT adv. 799 VIIIb „demult"; cf. a í n t e ...
ÎNDÉPENI vb. ind. prez. 2 sg. 844 VII „depeni".
ÎNDERÉTELEA, *pe de-a-* ~ loc. adv. 765 VIIb „de-a-ndăratelea".
cf. DA s.v. *îndărăt*.
ÎNDESCĂLECÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 830 A „am descălecat".
ÎNDEŞEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. 861 VII „se îndeseau".
ind. pf. c. 3 sg. *s-a îndeşít* 828 VII.
v. DA (Mold. rar) s.v. *îndesa*.
ÎNDEZBRĂCÁTĂ adj. f. 767 II „dezbrăcată".
ÎNDICOLTÁTĂ adj. f. 824 A „decoltată".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎNDOÁMNE s. 749 VI, VII „colind care se cântă în seara zilei de Crăciun": Dimineața umblă cu bună dimineața și seara cu-*ndµámnili*. Atuncea cu-*ndǫámnele* umblă şi d-eştia mai mari VII.
art. *îndoámnele* 749 VII.
ÎNDOGĂȚÉSC, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 682 VII „se înțeleg, cad de acord": [Ginerele] vine cu un neam, c-o soră sau c-un frate, vine la ea, la părinți, acolo, ai fetii, *să-ndogățésc* cu ei ce zestre să-i dea; cf. c o b z ă r í t ...
v. DA (Muscel) s.v. *îndogăți*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *îndogățiți*.
ÎNDOLDĂȘÍT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 673 VIII „ne-am făcut g h i o l d a ș i ; ne-am întovărășit": *Ne-am îndoldășít* amândoi și mai mergea ș-ăllant; cf. d e o l d ă ș í t ...
ÎNDOVEDÍT, *a* ~ vb. tranz. ind. pf . c. 3 sg. 859 VIIb „a găsit vinovat": Mie mi-a luat odată o culme dă rufe, da i-*a-ndovedít*, i-a prins, că era d-aici din sat chiar; cf. d o v e d í t 1°.
v. DA s.v. *dovedi*.
ÎNDRUGĂTÚRĂ s. f. 763 VII „fire îndrugate".
cf. DA s.v. *îndruga*.
ÎNDRUJNEÁM, *ne* ~ vb. refl. impf. 1 pl. 702 VIIb „ne trudeam": Da *ne-ndrujnęám*, ne... lucram mult; cf. b â s t â c â i á ...
ÎNDÚCI, *te* ~ vb. refl. ind. prez. 2 sg. 746 VII „te duci".
ind. impf. 1 pl. *ne înduceám* 746 VIII, 799 VII.
ÎNDULCEÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 799 V [la prepararea săpunului] „să dilueze cu apă concentrația de sodă caustică".
ÎNDUMICÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 734 V „a amestecat cu dumicați": Mama mi-*a-ndumicát* lapte-n strachină să mănânc cu lingura.
ÎNEÁCĂ vb. ind. prez. 3 sg. 839 VII „nu spală bine; îmbâcsește" [Leșia de săpun se folosește] la preșuri, așa, da nu-i bună, *înnęácă*, nu este bună; cf. i z i n é ş t e 1°.
ÎNFĂLCÁT, *a* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 864 VII „a încleştat fălcile, a îmbolnăvit de f a l c ă": Numa auzeai moaşa l-*a-nfălcát*, maică, băga cu mâna p-aicea [=în gură] și zicea că are niște bube și nu mai scapă [copilul].
ÎNFERMENTEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 712 VI „fermentează"; cf. m e n t é z e .
ÎNFIERBÂNT adj. 772 VII „fierbinte, înfierbântat": Faci păsat [pentru mălai], cum faci dă mămăliguță păsat, îl pui *înfįerbânt* în căpistere; cf. a r z í n t e ...
ÎNFIGĂTOÁRE v. *înfigătórii* 2°.
ÎNFIGĂTÓRII s. 1° m. pl. art. 778 VIIIa „stâlpii de lemn de care se fixează împletitura de nuiele la pereții casei de paiantă": Băteam lemne-n pământ, la un metru lemn dă lemn *înfigăt*^{u}*óri* pă margine. Pă urmă să-mpaientau cu paiente; cf. p u i 1°. 2° var. 819 VIb, VIII [la plantarea răsadurilor] „lemn, țăruş cu care se fac gropi"; cf.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

a r ă c á r u l ...

var. 2° *înfigătoáre* s.f. 819 VIb, VIII.

ÎNFILETÁTĂ adj. f. 705 VI „filetată, cu filet".

ÎNFILMÁ vb. ind. impf. 3 sg. 820 IIa „filma".

ÎNFLORÁTUL s. n. art. 812 VIIIb „acţiunea de a înflora; decoratul".

cf. SCRIBAN s.v. *înfloresc.*

ÎNFLOREÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 867 V [despre lână] „să se afâneze, să se umfle (prin pieptănare)"; cf. f â l f ă n e á z ă .

ÎNFLUTURÁ vb. ind. impf. 3 pl. **1°** 690 VII [despre gogoşile de mătase] „făceau fluturi": Învia-*nfluturá* gogoşile. **2°** 811 VII [despre viermii de mătase] „se împerecheau, se reproduceau": Opream perechi dă anul trecut, o gogoaşă, un gogoşar, bărbatu adică, şi-i puneam pă un ziar şi acolo se călca, fluturii, *înfluturá*, să călca şi făcea sământă.

1° cf. BĂRBUŢ s.v. *înfluturi.*

ÎNFORŢÁT adv. 765 VIIb „cu forţa, forţat": S-a dus [fata la muncă] trei zile-*nforţát* aşa pân-a ieşit băiatu-nainte. „Mă nea Mărine, ce vrei dumnata, vrei să-i dai pământ *înforţát?*"

cf. GL. ARGEŞ s.v.

ÎNFORŢEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 805 VI „împinge, forţează": *Înforţẹázǎ*-n sus, adică apa *să-nforţẹázǎ*-n sus.

ind. impf. 3 sg. *înforţá* 718 VII, viit. 1 pl. *vom înforţá* 782 V; refl. ind. prez. 3 sg. *se înforţeáză* 805 VI.

v. GLOSAR REG. (Fălticeni), GL. ARGEŞ s.v. *înforţa.*

ÎNFOTOGRAFIÁTĂ adj. f. 703 VIIb „fotografiată".

ÎNFRÂNÁREA s. f. art. 816 VI „frânarea": De exemplu un sabot uzat trebuie-nlocuit, că nu poate să facă-*nfrînárẹa.*

ÎNFUNDÁ vb. ind. impf. 3 sg. 842 VIII [la construcţia casei] „băga pământ (amestecat cu paie) între paiente": Eu *am înfundát*, aşa să numea, înfundat 806 VIIIb. Grătărit, nu chiar *înfundát* să fie porumbaru 713 VI; cf. i z b é ş t i ...

ind. pf. c. 1 sg. *am înfundát* 806 VIIIb; part. *înfundát* 713 VI.

ÎNFUNDÁT **1°** adj. în *máţul* ~ v. *maţ* 2°. **2°** s. n. 806 VIIIb „nume al acţiunii de a î n f u n d a": Aşa să numea, *înfundát* [când lipeai] cu pământ; cf. b u l g ă r e á l ă ...

ÎNFUNDĂTÚRĂ s. f. **1°** 806 VII „lemn gros, sprijinit de un gard sau de un zid, de care se bate fuiorul pentru a-l scutura de puzderii": După ce-o tocăm [cânepa], avem *înfundătúră* colea şi-o zbiciulăm, aşa zicem noi. Pus uite un lemn cum ar fi ca asta, rezimat. **2°** 777 VI [la construcţia casei] „primul strat de pământ care se dă printre bârne, înainte de tencuială": După ce-a terminat-o [casa], începe omu să ţăndărească cu scânduri aşa, mici, cu beţe, cu cuie dă fier şi la urmă-i dă o-*nfundătúră* dă pământ; cf. g h i o n t 1°...

pl. 1° *înfundătúri* 806 VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎNFURIŞÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 784 I, 802 III „s-a furişat": În timp ce eu mă jucam cu el *s-a-nfurişát* de mine 784 I.

ÎNGĂURÍSE vb. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 762 VII „găurise".

part. *îngăurít* 739 VI.

v. DA, TDRG s.v. *găuri*, GL. ARGEŞ s.v.

ÎNGÂNÁM, *mă*~ vb. refl. ind. impf. 1 sg. în expr. ~ ~ *cu sómnul* 728 VI „aţipeam, adormeam": Eu doar ce mă culcam de vreo zece minute-aşa, doar ce *mă-ngînám cu sómnu*.

ÎNGÂTUÍSE vb. tranz. ind. m. m. c. pf. 806 VIIIb [despre o fiară] „muşcase, sfâşiase la gât"; cf. î m b e r e g ă ţ í t.

ÎNGHERBÉSC v. *încherbá* 2°.

ÎNGHEŢĂTÚRĂ s. f. 831 VII „degerătură": Şi şedea pân-a doua zi cearcănu dă-*ngeţătúră*, picioru roşu până la jumătatea ţurloiului.

cf. DA s.v. *îngheţa*.

ÎNGHIONTĂREÁLA s. f. art. 839 VI „acţiunea de a înghiontări"; cf. b u l g ă r e á l ă...

ÎNGHIONTĂRÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 839 VI „tencuieşte"; cf. î n t e n c u i é ş t i, p u f u i é ş t e.

refl. ind. prez. 3 sg. *se înghiontăréşte* 839 VI.

ÎNGHIONTEÁLĂ s. f. 838 VI „acţiunea de a g h i o n t i"; cf. b u l g ă r e á l ă...

ÎNGHIONTÍM vb. ind. prez. 1 pl. 737 VIIIb [la construcţia casei] „băgăm pământ între leaţuri"; cf. i z b é ş t i...

ind. impf. 3 sg. *înghionteá* 755 VIIIb, 1 pl. *înghionteám* 847 VI.

ÎNGLOBÁT, *a* ~ vb. **1°** ind. pf. c. 3 sg. 700 VII „a globit, a amendat". **2°** part. 794 V „însărciant": Omu care este *înglobát* cu treaba asta s-o facă merge cu găleata cu bani la naşi. **3°** ind. m. m. c. pf. 3 sg. în *se* ~ *în datorii* 851 VIII „se umpluse de datorii".

part. *înglobat* 2° 794 V.; m. m. c. pf. 3 sg. *se înglobáse* 3° 851 VIII.

1° cf. DA s.v. *înglobi*, DM (înv.), TDRG, CADE s.v. *globi*, SCRIBAN (vechi) s.v. *globesc*.

ÎNGLODEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 838 VI „glodea, producea disconfort".

v. DA (Munt.) s.v. *glodi*, SCRIBAN s.v. *înghioldesc*.

ÎNGLOTÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 690 VII „se aglomera, se aduna multă treabă": Ne sileam care mai dă care să ieşim cu gândacii, cu borangicu să-l tragem mai înainte, că *să-nglotá* la urmă şi ne-nvia gogoşile.

part. f. *înglotátă* 688 V, 826 VIIa.

v. DA, BĂRBUŢ s. v.; cf. TDRG s.v. *îngloti*.

ÎNGRĂBÍŢI adj. m. pl. 824 V „grăbiţi".

ÎNGRĂMĂDÍTĂ adj. f. 811 VII, 824 A [fig.] „proastă, redusă": Înainte era lumea mai *îngrămădít*-aşa 811 VII; cf. m ă t ă h ú z, m ă t ă l é ţ e l e, m o t o l ó g i.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎNGRIJÍNȚĂ s. f. 797 VII „îngrijire”: Îl căuta prin dăscântece, prin *îngrijínță* bună.

ÎNGRIJORÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 737 VI „avea grijă; se îngrijea”; cf. c r ú n t ă .

ind. pf. c. 1 sg. *m-am îngrijorát* 747 VIIb.

ÎNGRIPÁT adj. 793 V „gripat”.

ÎNGROPÁSE, *se* ~ vb. refl. ind. m. m. c. pf. 3 sg. în ~ ~ *călúșul* 773 VII „se îndeplinise ceremonialul de desființare a cetei de călușari, îngropându-se bățul cu care au jucat”: O femeie s-a apucat să puie un nasture la bărbati-su, să mă ierți, la izmene, și-a luat-o din căluş. Când a luat-o pă ea din căluş, *călúșu să-ngropáse*, ce să mai facă, ea juca mereu. S-a dus d-a dezgropat bățu ăla dă juca cu el.

ÎNGROPĂTÓRUL s. m. art. 675 V „groparul”: După ce-i face [mortului] slujba, îl ia *îngropătóru* și-l duce la groapă; cf. g r o p ă t ó r .

v. DA s.v. *groapă*, CADE (Trans.), TDRG (înv. și pop.), SCRIBAN (Bucov.) s.v.

ÎNGROZEÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 682 VI „se îngrozește”.

ÎNHOBODEÁ v. *înhobodeázā*.

ÎNHOBODEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 721 VIIb „pune hobotul (voalul) miresei”.

var. *înhobodeá* vb. ind. impf. 3 sg. 721 A.

cf. DA (Bucov.), CADE (Mold., Trans.), TDRG (Mold., Trans., pop.), DM (reg.) s.v. *înhobota*, SCRIBAN (nord) s.v. *înhobotez*, ŞĂINEANU s.v. *înhobotare*.

ÎNIERNÁT, *am* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 767 VI „am iernat (oile)”.

v. DA s.v. *înierna*.

ÎNJOSEÁZĂ, *se* ~ vb. 1° refl. ind. prez. 3 sg. 789 VII „se înjosește”. 2° var. part. 786 VI [despre om] „înapoiat, simplu”.

var. 2° *înjosít* vb. part. 786 VI, f. *înjosítă* 868 VII.

ÎNJOSÍT v. *înjoseázā* 2°.

ÎNLĂSÁ vb. ind. impf. 3 sg. 743 VII „lăsa”: Mama nu mă-*nlăsá*.

ÎNLEGĂM vb. ind. prez. 1 pl. 834 V „legăm”: Îl legai paru ăla, o ulucă, ce era, o-*nlegáĭ* cu un şervet 795 VII.

ind. impf. 2 sg. *înlegái* 795 VII, 3 pl. *înlegá* 845 VIII; part f. *înlegátă* 732 VII.

ÎNLOCUÍT, *de* ~ vb. sup. 732 VI „de locuit”: E destui cetățeni care are camere *dă înlocuít*; cf. l ă c u i á i .

ÎNLUCRÁTE adj. f. pl. 702 VIIb „lucrate”.

ÎNLUNÁTICI adj. m. pl. 791 VII [despre puii de găină scoşi în aceeaşi lună în care au fost puse ouăle la clocit] „debili, bolnăvicioşi”; cf. l u n á t i c i .

ÎNMASCÁTĂ adj. f. 747 V „mascată”.

ÎNMĂRÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 699 VII „m-am

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

mărit, am crescut": După ce *m-am înmărít* şi n-am vrut să mai mă duc cu vacile [...] mă duceam la cules dă prune; cf. a j ú n g e 1°...

v. GL. DOBR. s.v.

ÎNMĂRITÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 680 VI, 699 VII, 703 VIIb „am măritat": *Am înmăritát* patru fete 699 VII.

ind. pf. c. 3 sg. *a înmăritát* 699 VII; part. f. *înmăritátă* 749 VII; refl. ind. prez. 3 sg. *se înmărítă* 677 III, pf. c. 1 sg. *m-am înmăritát* 780 VIIb, 2 sg. *te-ai înmăritát*, 3 sg. *s-a înmăritát* 679 VIIb, viit. 2 sg. *ai să te înmăríţi* 723 VI.

v. DA s.v. *înmărita*, GL. DOBR. s.v.

ÎNMÂNÁT, *la* ~ vb. sup. 833 VIII „la mânat": Şi începea iar să-i ia [caii] la *înmînát*.

ÎNMÉRIE (4 sil.) vb. ind. prez. 3 sg. 816 A „devine m e r i e"; cf. a m o r t á t...

ind. impf. 2 sg. *înmeriái*, pf. c. 3 sg. *a înmeriát* 816 A.

ÎNMESTECĂM vb. ind. prez. 1 pl. 834 V „mestecăm".

ÎNMÓI vb. **1°** ind. prez. 2 sg. 738 II [la jocurile de copii] „dai cu băţul în popic". **2°** ind. prez. 3 pl. 798 II „îndeplinesc o regulă la jocul p o t c a, potrivit căreia jucătorii aflaţi la bătaie trebuie să introducă beţele într-o groapă special făcută": Cei doi cu beţele fug şi dau ţâcu şi vin şi-*nmuáje* la groapă. **3°** refl. ind. prez. 3 sg. 753 VIII [despre rachiu] „devine slab, îi scade tăria": Dacă vezi că nu mai e bună [ţuica], să acreşte sau *să-nmuáje*.

2° ind. prez. 3 pl. *înmoáie* 798 II; 3° refl. ind. prez. 3 sg. *se înmoáie* 753 VIII.

1°, 2° v. DA s.v. *înmuia*, SCRIBAN (vest) s.v. *moi*², GL. DOBR. s.v. *înmuiem*.

ÎNMORMĂÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 721 VI „a mormăit".

ÎNMOROIÉM vb. ind. prez. 1 pl. 693 VII „băgăm în m o r o i a l ă": [Firele de cânepă] le băgăm în cenuşe", le-*m̄orojém* cu cenuşe; cf. m o r o i é m 1°.

cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. *murui* 2°, 3°, TDRG, CADE, ŞĂINEANU s.v. *murui*, DM (reg.) s.v. *murui* 3°, SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v. *muruiesc*.

ÎNMURGÉZE, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 751 VIIIa „să amurgească": Începuse *să-nmurĝéze* de seară; cf. m u r g í t.

cf. DA, TDRG, CADE s.v. *înmurgi*, SCRIBAN (vest) s.v. *amurgeşte*.

ÎNNÁŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 823 VII „naşti": Care-*nnáşte* băiat face chef 718 VII; cf. n ă s c ú t 2°.

ind. prez. 3 sg. *înnáşte* 718 VII, 801 VII, 818 VII, 832 VII, impf. 1 sg. *înnăştéam* 691 VII, 703 VIIb, 718 VII, 812 VII, 832 VII, 858 VII, 2 sg. *înnăşteái* 721 VIIa, 3 sg. *înnăşteá* 699 VII, 716 VII, 788 VII, 791 VII, 801 VII, 812 VII, 823 VII, 825 VII, 840 VII, 862 VI, VII,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

3 pl. *înnăşteáu* 823 VII, pf. c. 1 sg. *am înnăscút* 701 VII, 703 VIIb, 716 VII, 718 VII, 721 VIIb, 816 VIIb, 818 V, VII, 832 VII, 843 V, 849 VII, 862 VII, 3 sg. *a înnăscút* 692 VI, 703 VIIb, 718 VII; conj. prez. 1 sg. *să înnásc* 692 V, 703 VIIb, 2 sg. *să înnáşti* 818 VII, 840 VII, 3 sg. *să înnáscă* 718 VII, 832 VII; ger. *înnăscând* 832 VII; part. *înnăscút* 742 VIIb, 747 VIIIa, 794 VII, 827 VIII, f. *înnăscútă* 703 VIIb, 843 VIIa, 870 VIIb; refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am înnăscút* 723 A.

var. *înnăscá* vb. ind. impf. 3 sg. 739 VII.

v. GL. DOBR. s.v. *înnăşteam.*

ÎNNĂPĂDEÁSCĂ, *să~* vb. conj. prez. 3 pl. 716 A „să năpădească": [Grâul] îl pliveam dă buruieni, ca să nu-l strice, *să* nu-l *înăpădeáscă* buruienile.

ÎNNĂSĂDÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 745 VIIIb „aşezi snopii pe arie pentru treierat; năsădeşti": Ş-atunci *înnăsădeám* grâul, orzu, ovăzu, *înnăsădeám* şi băgam căruţa cu caii 754 VIII.

ind. prez 3 sg. *înnăsădéşte* 745 VIIIb, impf. 1 sg. *înnăsădeám* 740A, 741 A, 745 VIIb, 750 VIIIb, 754 VIII, 764 VIII, 838 VI, 853 VIIb, 3 sg. *înnăsădeá* 727 A, 751 VI, 839 VIIIb, m. m. c. pf. 3 sg. *înnăsădíse* 751 VI; conj. prez. 3 sg. *să înnăsădeáscă* 751 VI, 1 pl. *să înnăsădím* 863 A.

v GL. DOBR. s.v. *înnăsădeam.*

ÎNNĂSCÁ v. *înnáşti.*

ÎNNĂVĂDÉLI s. f. pl. 797 VII „ţesături năvădite": Înnăvădeşte fel dă fel dă-*nnăvădél*!.

cf. GL. DOBR. s.v. *înnăvădeală.*

ÎNNĂVĂDÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 793 VII „năvădeşti".

ind. prez. 3 sg. *înnăvădéşte* 797 VII.

ÎNNECĂJÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 696 VI „necăjeşti": Şi tata a rămas *innăcăjít* cu şapte copii 745 A.

ind. impf. 3 sg. *înnecăjeá* 726 Vb; refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am înnecăjít*, 3 sg. *s-a înnecăjit* 787 VIII, 3 pl. *s-a înnecăjítără* 819 A; part. *înnecăjít* 699 VII, 745 A, f. *înnecăjít*ă 699 VII, 749 V, 751 V, 755 V.

ÎNNEMERÍM vb. ind. prez. 1 pl. 690 V „nimerim".

ind. impf. 1 sg. *înnemereám* 690 V, pf. c. 1 sg. *am înnemerít* 850 A, 3 sg. *a înnemerit* 827 VI, 3 pl. *au înnemerít* 730 VII, m. m. c. pf. 3 sg. *înnemeríse* 719 VII.

cf. DLR (înv. şi reg.), DM s.v. *nimeri*, CADE s.v. *nemeri.*

ÎNNENOROCÍT, *s-a ~* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 760 VIIb „s-a nenorocit".

ÎNNETEZÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 789 A „netezeşte".

ind. prez. 1 pl. *înnetezím* 789 A, 822 VIIIb, impf. 1 sg. *înnetezeám* 822 A, 1 pl. *înnetezeám* 755 V, 869 VIII; conj. prez. 3 sg. *să înnetezeáscă* 827 A.

cf. DA s.v. *înnetezitoare.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎNNIVELĂM vb. ind. prez. 1 pl. 723 VI „nivelăm"; cf. m á s ă 6°. ind. impf. 1 pl. *înnivelám* 857 VIII.

ÎNNOPTÁT adv. 806 III „pe întuneric": Ne-am dus seara *înoptát*, să nu ne vază niminea.

ÎNNOREÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 797 VII „se înnorează": Vedeam că-*nnoręázä*.

v. DA, TDRG (înv.) s.v. *înnora*.

ÎNÓT, *dă* ~ loc. vb. 762 II, 851 VIII, 861 V „înoată": Nu prea ştiam în clasa a treia *să daŭ înót* 762 II.

ÎNRĂSTURNÉZI vb. ind. prez. 2 sg. 705 VIII „răstorni".

ÎNROIÉŞTE vb. ind. prez. 3 pl. 731 VI [despre stupi] „roiesc".

ÎNSĂLTĂM vb. ind. impf. 1 sg. 848 A „săltam, ridicam".

cf. DA (în poezia pop.) s.v. *însălta*.

ÎNSĂPUNÁM vb. ind. impf. 1 sg. 688 VII „săpuneam": La urmă [jirebiile de cânepă] le-*nsăpunám* şi le puneam cu săpun.

cf. DA s.v. *săpuni*.

ÎNSĂRÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 695 V „s-a sărat": După ce *s-a-nsărát* carnea, o scoatem.

cf. DA s.v. *însărătură*.

ÎNSÂRMÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 816 A „am pus sârmă"; cf. s â r m u i á.

ÎNSEMĂNÁTUL s. n. art. 737 VI „semănatul".

ÎNSÉMENI, *să* ~ vb. conj. prez. 2 sg. 866 A „să semeni, să însămânţezi": Nu puteai să *însémenĭ* la timp; cf. s ă m â n ţ ă m

ÎNSEMNÁTUL s. art. 732 III „acţiunea de a î n s e m n a 1°": Începe mireasa cu *însemnátu* florile, însemnează pe fiecare nuntaş.

ÎNSEMNEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. **1°** 732 III, 734 III, V, 742 VII „pune cocarde în pieptul nuntaşilor"; cf. s e m n e á z ă 1°. **2°** 824 VI [despre coarda de viţă] „iese la iveală; răsare": [Via] într-un an dă zile să prinde. Toamna-*nsemnęázä*; cf. b u ş n é ş t e 4°.

1° ind. prez. 1 pl. *însemnăm* 743 III; refl. ind. prez. 3 sg. *se însemneázä* 743 V; part. m. pl. *însemnáţi* 743 III, V; sup. *pentru însemnát* 743 V, *de însemnát* 739 III.

1° cf. DA s.v. *însemna* II. 1°.

ÎNSENINÁRE s. f. 850 VI „întindere mare (de apă)": A inundat toată lunca asta aicea, era tot numa apă, o-*nseninâre* dă apă; cf. s e n í n, s e n i n í ş.

ÎNSERÁT, *ne-am* ~ vb. **1°** refl. ind. pf. c. 1 pl. 834 V „am înserat; ne-a prins seara". **2°** sup. *la* ~ 708 Vb „la păscut (oile) după amiaza şi seara".

1° cf. DA, TDRG, CADE s.v. *însera*, SCRIBAN s.v. *inserez*.

ÎNSÍLIŢĂ v. *însiriţáu*.

ÎNSIRIŢÁU, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. 769 A [despre oi] „deveneau s i r i ţ e": Şi după ce să *însiriţáŭ* oile, să mulgea cu rându şi la

cine era rându închega laptele; cf. s i r i ț é z i .

var. *se însílíță* vb. refl. ind. prez. 3 pl. 799 V.

v. CV, 1951, 1, p. 36 (Teleorman) s.v. *însirița.*

ÎNSOLZEÁLĂ s. f. 749 VI, 851 VIII „acțiunea de a î n s o l z i ”.

ÎNSOLZEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 851 VIII [la acoperişul casei] „aşezam papura, prin suprapunere parțială, în formă de solzi”: Însolzeală, să pune papură şi *să-nsolzéşte*, să pune groasă şi p-ormă să bate aşa în sus, dă vine aşa cap la cap, vine-*nsolzíte* aşa 749 VI.

part. *însolzít* 737 VIIIb, 750 V, 851 VIII, f. pl. *însolzíte* 749 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se însolzéşte* 749 VI, 851 VIII; conj. prez. 3 sg. *să se însolzeáscă* 851 VIII.

cf. CADE s.v. *solzi*, SCRIBAN s.v. *solzesc.*

ÎNSORÍM vb. ind. prez. 1 pl. 702 VIa „expunem la soare; sorim”.

v. GLOSAR REG. (Fălticeni) s.v. *însori.*

ÎNSOȚITOÁREA s. f. art. 735 III „domnişoara de onoare”; cf. a j u t o á r e a ...

ÎNSPETEZÁTE adj. f. pl. 769 VII [despre țesături] „țesute în speteze”.

ÎNSPICEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 736 A [despre porumb] „dă în spic”.

ÎNSTRÂMBÁI vb. ind. impf. 2 sg. 727 A „strâmbai”.

v. CADE (prov.) s.v. *înstrâmba.*

ÎNSUDÁT adj. 817 VII [despre săpun] „cu multă sodă”; cf. s o d ó s .

cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. *sodă*, BĂRBUȚ s.v. *sudă.*

ÎNTĂCIUNÁT adj. 745 A [despre grâu] „cu tăciune”.

v. GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s.v. *întăciuna*; cf. SCRIBAN (ironic) s.v. *întăciunat.*

ÎNTĂMÚIE, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 862 VII „să tămâieze”; cf. t ă m ú i .

ÎNTĂRÍT, *a* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 703 VIIb „a cuprins mai tare; a întețit”: Am zbierat pă geam când m-*a-ntărít* durerea.

ind. pf. c. 3 pl. *a întărít* 719 VIIIb; part. *întărít* 844 A, f. *întărítă* 797 V.

v. GL. ARGEŞ s.v. *întări.*

ÎNTÂLNEÁLĂ s. f. 786 VII „întâlnire”.

v. GL. ARGEŞ s.v.

ÎNTÂMPINÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 1° 680 VI „am întâlnit”: Acolo în mijlocu pădurii *am întîmpinát* un urs. 2° 833 III, 834 A „mi s-a întâmplat, am pățit”: N-*am întîmpinát* niciodată, acuma *am întîmpinat* să văd un şarpe 833 III; cf. î n t â m p l á t .

1° ind. pf. c. 3 sg. *a întâmpinát* 680 VI.

ÎNTÂMPINÁTUL s. m. art. 821 VII „necuratul, dracul”; cf. d r ă c ó c e a ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎNTÂMPLÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 681 VII, 725 VII, 754 V „mi s-a întâmplat, am păţit": Am auzit, da n-*am întîmplát* 725 VII; cf. î n t â m p i n á t 2°.

ÎNTENCUIÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 703 VI „tencuieşti"; cf. î n g h i o n t ă r é ş t e...

ind. prez. 3 sg. *înténcuie* 713 VI.

ÎNTOMEÁ v. *întomním*.

ÎNTOMNÍM vb. ind. prez. 1 pl. 799 V „împăturim, aranjăm".

var. *întoméa* vb. ind. impf. 3 pl. 702 V.

v. GL. ARGEŞ s.v. *întomni*; cf. DLR s.v. *tocmi* II.

ÎNTORSÚRI s. f. pl. tantum **1°** „petrecere, luni după nuntă, la socrii mici"; cf. d a n ţ... **2°** 672 III, V, 673 V, 678 VIIIa, 684 VII, 787 V, 816 A „vizită pe care tinerii căsătoriţi o fac părinţilor miresei sau naşilor, la o săptămână după nuntă": La o săptămână dă zile să ducea, cum se zice, *cu-ntorsúrile*. Să *ducea cu-ntorsúrile*, mai făcea ş-acolo o masă, petrecea ş-acolo [la naşi] 678 VIIIa; cf. c á l e 1°...

1° v. GLOSAR REG. (Gura Humorului) s.v. *întorsură*, GL. OLT. s.v.; 2° v. LEXIC REG., II, p.27 (Argeş) s.v., GL. ARGEŞ s.v. *întorsură* 2°, BĂRBUŢ s.v.

ÎNTREÁGĂ adj. f. în *cásă* ~ 689 V, 690 V, 846 VII; m. pl. în *părínţi* ~ 743 VII „cuplu conjugal neştirbit, nerefăcut": Băiatul [care poartă bradul la nuntă] să fie dă *cásă-ntrẹágă*, nu aşa... orice... să-i trăiască şi maică-sa şi taică-su 690 V. Pune [ca soaţă de mireasă] fată care are *părínţ' întrég'*, să nu fie fără tată, fără mamă 743 VII.

pl. m. *întrégi* 743 VII, f. *întrégi* 743 III, 794 V.

ÎNTREBÁRE, *a făcút* ~ loc. vb. 750 VIIIb „a întrebat".

v. DA (cu cit. din lb. v.) s.v. *întreba*.

ÎNTULUCẤM, *să* ~ vb. tranz. conj. prez. 1 pl. 721 VIIIb „să împerechem, să căsătorim"; cf. c ă s ă t o r í t...

cf. DA, CADE s.v. *întroloca*, DM (reg.) s.v. *întroloca*, SCRIBAN s.v. *întroloc*, GL. ARGEŞ s.v. *întruloca*.

ÎNTÚNDE vb. ind. prez. 3 pl. 821 VII „tund".

ind. impf. 3 sg. *întundeá* 785 VIIb, 1 pl. *întundeám* 823 VII.

v. GL. OLT. s.v. *întundem*, BĂRBUŢ s.v.

ÎNTUNECÁ vb. ind. **1°** pf. c. 3 sg. 672 VIII, 732 A „s-a întunecat": A-nnoptat *ş-a-ntunecát* şi s-a pornit iar pă ploaie 732 A; cf. î n t u n e r i c é ş t e. **2°** impf. 3 sg. 851 VII [fig.] „se încrunta, se uita urît (la cineva)": [Mama] *întunecá* la noi [când greşeam].

1° ind. pf. c. 3 sg. *a întunecát* 672 VIII, 732 A.

1° v. DA (lb. v.) s.v.

ÎNTUNÉRIC s. n. 732 VII „cantitate mare; mulţime": O pus *întunéric* mare de piatră.

v. DA (înv. şi reg.) s.v. 3°, CADE (arh.) s.v., SCRIBAN (vechi) s.v. 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎNTUNERICÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 789 VII „se întunecă, se înnoptează": Nu veniră nici copiii, uite, *întunericí* și nu veniră 758 V; cf. întunecá 1°.

ind. impf. 3 sg. *întunericeá* 764 VIII, pf. s. 3 sg. *întunericí* 758 V; refl. ind. prez. 3 sg. *se întunericéște* 823 A.

v. DA (mai rar) s.v. *întunerec*, DM (înv.), GL. ARGEȘ s.v. *întunerici*; cf. CADE (înv.) s.v. *întunerica*, TDRG s.v. *întunericeală*.

ÎNTUNERICEÁLĂ s. f. 850 A „întunecare, înnoptare".

v. DA s.v. *întunerec*, TDRG s.v.

ÎNȚELÉS, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 717 Ib „a înțeles": [Iedul cel mare] nu *s-a înțelés*, a dat drumu la ușă.

ÎNȚEPÓS adj. 868 V „țepos".

ÎNȚOVONÍȚI adj. m. pl. 835 VII [despre copii] „născuți cu ț o v o n (pe cap)".

cf. DLR (reg.) s.v. *sovoni*, TDRG (Munt., Trans., pop.) s.v. *însovoni*, *însovona*, SCRIBAN s.v. *însovonesc*.

ÎNVĂLUI, *mă* ~ vb. refl. ind. 1° prez. 1 sg. 800 V „presupun": *Mă-nvălui* dă pârlita asta [=cumnata], asta știe multe să facă; cf. b ă n u i e 2°. **2°** prez. 3 sg. 782 V „se înfășoară": Și mânam roată, roată așa întâi pas până s-așeza paiele, p-ormă trap, până *să-nvălueá* lanțu-ăsta sau funia, ce era, la steajăr dă tot 855 VI. **3°** m. m. c. pf. 1 sg. 728 V „mă nimerisem": Și chiar *mă-nvăluisem* eu la Sfatu Popular.

2° ind. prez. 3 sg. *se învăluie* 782 V, impf. 3 sg. *se-nvăluiá* 855 VI; 3° m. m. c. pf. 1 sg. *mă învăluísem* 728 V.

2° v. DA, CADE (arh.), TDRG s.v. *învălui*, SCRIBAN (vechi) s.v. *învăluiesc* .

ÎNVĂRÁM vb. **1°** tranz. ind. impf. 1 pl. 716 VII „culegeam cânepa de vară"; cf. v ă r á m . **2°** ind. pf. c. 1 sg. 716 VIIIb „am petrecut vara": Vara *am învărát* pă câmp.

2° ind. pf. c. 1 sg. *am învărát* 716 VIIIb.

1° cf. BĂRBUȚ s.v. *învăra*.

ÎNVĂRGÁI vb. ind. impf. 2 sg. 746 VII „țeseai în vărgi": Ei! *Să-nvărgắm*, că eu am fată mare, atâtea ștergare îmi trebuie.

ind. impf. 1 pl. *învărgám* 847 VII, 866 VII; conj. prez. 1 pl. *să învărgắm* 746 VII; part. pl. m. *învărgáți* 834 VII, f. *învărgáte* 698 VIIa.

cf. TDRG (înv.), SCRIBAN (vest) s.v. *vărgat*.

ÎNVĂRSÁSE vb. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 692 VI „vărsase".

cf. DA (înv.) s.v. *învărsat*.

ÎNVĂRUÍT adj. 786 VIII „văruit".

ÎNVĂȚĂTOREÁSĂ s. f. 757 VII „învățătoare".

v. DA (Trans.), SCRIBAN s.v. *învățător*.

ÎNVÂLDOREÁM vb. ind. impf. 1 sg. 788 VII „strângeam cânepa în glugă întorcând vârfurile spre interior pentru a se fermenta":

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

[Cânepa] o-*nvîldorẹám* bine la cap, aşa ca să să coacă bine sământa acolo.

ÎNVÂLTOROIÉŞTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 694 VI „se învârtesc pentru a se amesteca bine": Se amestecă bine [jirebiile], *că să-nvîltoroịéşte* ca unele, ca altele acolo; cf. v â l t o r í t.

ÎNVÂLVOIÉȚI adj. m. pl. 815 VI „afânați".

ÎNVÂRFUÍTĂ adj. f. 866 V [despre oală, cratiță etc.] „plină cu vârf"; cf. î m b u r i c á t ă ...

ÎNVÂRGHIÁSCĂ (5 sil.), *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. 697 VIIIa [la construcții] „să pună vârghii": Aşază temeiu jos, întâi, pă urmă pune stâlpi, pă urmă începe *să-ṃvîrgịịáscă*; cf. b â r n u i é ş t e ...

refl. ind. prez. 3 sg. *se învârghiéşte* 697 VIIIa.

ÎNVÂRTITÓR s. n. 694 VIII „manivelă"; cf. m a n é j.

cf. DA, CADE, SCRIBAN s.v. *învârtitoare.*

ÎNVELITOÁRE s. f. 1° 740 VII „obicei, luni după nuntă, simbolizând trecerea miresei în rândul nevestelor": Luni dimineața să lega mireasa; o lega la cap, o-mbrobodea. Să făcea-*mvelitọáre*, să zicea; cf. c o n c e r e á l ă ... 2° 712 VIII, 728 VI, 842 VIII „pânză rară în care se înveleşte caşul pus în crintă la scurs"; cf. v e l i t o á r e.

1° cf. TDRG (Trans., Ban. pop.) s.v. 1°.

ÎNVIÁZĂ vb. ind. prez. 3 pl. 715 Vb, 735 V, 751 VII, 763 VII, 772 VII, 791 V, 802 VIIa, 815 VII, 840 VII, 860 V [despre ouăle viermilor de mătase] „capătă viață, devin vietăți, se prefac în viermi": Iei sământa [...] pui la căldură şi-*nviịázǎ* mici, mici de tot, mai mici cum e furnicile-alea mici 715 V. Îi punea şi-i *înviịá* şi dacă-i *înviịá* îi creştea cu frunză 801 VII.

ind. impf. 3 pl. *înviá* 690 VII, 720 VII, 763 VII, 792 VII, 793 VII, 811 VII, 820 VII, 825 V, 847 VII, 849 V, *înviáu* 741 Vb, 763 VII, pf. c. 3 pl. *a înviát* 860 V, *a înviátără* 834 VII, m. m. c. pf. 3 pl. *înviáse* 834 VII; conj. prez. 3 pl. *să înviéze* 695 VII, 720 VII, 847 VII; sup. *la înviát* 735 VII, 772 VII, 791 V, 802 VIIa; tranz. ind. prez. 1 sg. *înviéz* 772 VII, 2 sg. *înviézi* 779 VIIc, impf. 1 sg. *înviám* 690 VII, 792 VII, 3 sg. *înviá* 690 VII, 801 VII; refl. conj. prez. 3 pl . *să se înviéze* 751 VII.

v. DA (rar) s.v. *învia*, SCRIBAN s.v. *învii.*

ÎNVIETÚRA s. f. colect. art. 199 VII „viermii de mătase recent ieşiți din sământă".

ÎNVINDECÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 743 A „s-a vindecat".

ÎNVOIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 732 VII „dădea (oile, caii) cu învoială": Cumpăra unu de la altu, le-*nvoẹá* oile... dacă am eu mai multe şi am iarbă, m-ia şi oile mele şi face mai multe la un loc.

ind. impf. 1 pl. *învoiám* 830 A ; refl. ind. impf. 1 pl. *ne învoiám* 862 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÎNVOITÓR s. m. 795 A „ţăran care lucra pe moşia boierului, pe baza unei învoieli": Le făcea pe cap de-*nvoitór*, două pogoane, patru pogoane, împărţea grâul pă cap dă-*nvoitór*.

pl. *învoitóri* 778 VIIIb, 827 VIb.

ÎNVOLBĂTÓR s. 693 VIIIb „lemn gros pus pe foc pentru a întreţine o flacără moderată la fiertul rachiului": *Învolbătór*, adică băgai un lemn ca să stea, ca să nu curgă iute, băgam un lemn acolo şi ieşea apoi domol ţuica din el [din cazan].

ÎNVOPSEÁM vb. ind. impf. 1 pl. 859 VIIa „vopseam"; cf. v o c s e á m .

ind. pf. c. 1 sg. *am învopsít* 816 VIIb; sup. *de învopsít* 732 VII.

ÎNZOLÍTĂ adj. f. 833 V „murdară": *Înzolítă* aşa dă noroi, plină dă noroi; cf. g ă g i o á s ă ...

ÎRDĂU s. n. 718 V, 780 III „hârdău"; cf. u l é i .

ÎRTÍE s. f. 763 VII, 832 VII „hârtie".

cf. DA s.v. *hârtie*.

ÎRTIÚŢĂ s. f. 832 VII dim. de la î r t i e .

JÁLETE s. f. 697 VII „jeluire, bocet": Îl duce la groapă [pe mort]. Atuncea *jálete* mai mare! E *jálete* mare la noi aici! La oraş nu se jeleşte; cf. c h í o t u l ...

cf. DM, DEX (rar), TDRG, CADE s.v. *jalet*, DA s.v. *jale*.

JAMBÓN s. n. 703 V „carne (de pe burta porcului) conservată": Un fel de *jambón* noi zicem dă pă burtă, nu-i *jambón* dă pă pulpă.

cf. SCRIBAN (Mold.) s.v.

JÁMPIŢĂ s. f. 750 VIIIa [la căruţă] „japiţă".

JÁNŢĂ s. f. 673 V „janţ (din care se face unt)": Ce rămâne din storsura asta, al doilea storsură, dar nu zăr, acel zăr care rămâne, rămâne gras, să numeşte *jánţă*. Din zăr să fierbe şi să scoate jintiţă, la fel, care se păstrează pentru ciobani, iar *jánţa* asta să pune la bădaie, la putinei, din alea aşa mari, şi să bate şi să scoate untu.

JÁPCĂ s. f. 803 VI, 815 A „vale largă adăpostită de înălţimi"; cf. z ă p ó d i e .

cf. DA s.v. *japşă*, TDRG s.v. 1°, CADE (Olt.), SCRIBAN (Munt. est, rar), LEXIC REG., I, p. 37 (Gura Jiului), p. 81 (Vâlcea), COMAN, GL. (Vlaşca), GL. DOBR., BĂRBUŢ s.v.

JÁPIU s. n. 797 V, 817 VII „carne de calitate inferioară, cu zgârciuri şi cu pieliţe": Şunca o alegem pă cea cu *jápiu* aşa mai tare 797 V.

cf. TDRG, COMAN, GL. (Muscel), GL. ARGEŞ s.v.

JAR s. n. 764 I, 777 IIa „numele unui joc de copii; şotron"; cf. c l á s ă 2°...

JARCÁL s. m. 681 A [peior., despre animale] „dihanie, namilă": Supt nişte tufe vede un *jarcál* dă lup mare; cf. b u l i h á n i e ...

var. *jarcău* s. m. 681 A; *jercău* s. m. 676 VI.

cf. DA, GL. ARGEŞ s.v. *jarcă*, CADE (Olt.), BĂRBUŢ s.v. *jarcalete*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

JARCĂU v. *jarcál.*

JARTÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 785 VIIb „fură, şparleşte": Mai bagă căldarea-n casă, c-aicea dă obicei dă ț-o *jartéște* dac-o laşi p-afară.

cf. DA, TDRG, BĂRBUȚ s.v. *jart.*

JĂNȚUÍT s. n. 751 VIIIb „acțiunea de scoatere a janțului".

cf. DA, TDRG s.v. *jintui*, CADE s.v. *janț*, SCRIBAN s.v. *jănțuiesc.*

JĂRĂVÍT, *am ~* vb. ind. pf. c. 1 sg. 697 V, 865 V „am împrăştiat jarul în cuptor, cu vătraiul; am jăruit": Am dat foc, am... ars, am *jărăvít* frumos cu vătraiu şi... a mers pâinea 697 V.

cf. COMAN, GL. (Brăila) s.v. *jărăghi*, LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea) s.v. *jerega*, GL. DOBR. s.v. *jărăbim.*

JĂRDOÁCA s. f. art. 725 VII dim. de la *joardă*: M-o lua mama cu *jărduáca* acuma, să vezi!

JĂRPĂNÓS adj. 753 VI „jerpelit, zdrențăros"; cf. r u p t u r ó s .

cf. DA s. v. *jarpăn*, TDRG s. v. *jarchină*, CADE, ŞĂINEANU s. v. *jărpăn*, SCRIBAN (fam., ironic), LEXIC REG., I, p. 64 (Iaşi) s. v. *jărchinos.*

JÁRFĂ s. f. 791 VII, 827 A, 830 A, 835 A „belşug, abundență": Când ni se ura cu pește, mai prindeam o găină, mai mânca și găină, mai ouă fierte... erea *jîrfă* dă mâncare 830 A.

v. DA (pop.) s. v. *jertfă* 3°, SCRIBAN (Muscel), LEXIC REG., II, p. 15 (Argeș), BĂRBUȚ s. v.; cf. TDRG (lb. v.) s. v. *jertfă.*

JÂRÁT adj. 783 VI „julit": [Fratele meu] erea *jîrít* numai aicea un pic.

JEGĂRÍA s. f. art. 828 VI „jegul, murdăria": [Porcul] îl curățăm bine de *jegăría* aia du pă el; cf. b l e a s c ...

JEGĂRÍȘ s. 674 VI „jnepeniș": *Jegăríșu* are neşte bobițe-n el, mici. Îi punem foc cu chibrite noi, arde foarte bine; cf. j n e p e r i ş .

JEGNEÁLĂ s. f. 673 V „miros rău": Să spală carnea, să pune și încă o dată din nou să spală mațele, ca să nu prindă un piculeț dă... dă *jegneálă*, și să bagă carnea iar la fel.

cf. DA s. v. *jigni*, SCRIBAN s. v. *jignesc*, COMAN, GL. (Vâlcea) s. v. *jigni*, CV, 1951, 2, p. 36 (Turnu Severin) s. v. *jigneală.*

JELÍT adj. 858 V „luat în râs; rușinat": Sânt *jelít* să trec pă lângă un tren, zice, mă fluieră, sânt *jelít* să mă duc să car, zice, toți mă ia în chip dă râs.

JEPI s. m. pl. 820 VII [peior., despre oameni] „matahale".

JERCĂÍSE vb. tranz. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 697 VI „jupuise, rănise": Am tăiat-o [oaia], că n-aveam ce mai face, c-o *jercăíse*, o rănise rău. O *jercăliseră* așa, loseseră lâna, pielea cu geanghir-aia când o prinseseră [ursul]; cf. g h e r ă n í s e .

v. DA s. v. *jarcă*; cf. CADE (Mold.) s. v. *jarcă*, SCRIBAN (Munt. fam.) s. v. *jărcănesc*, COMAN, GL. (Muscel) s. v. *jercui.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

JERCĂU v. *jarcăl.*

JERLÁIELE s. n. pl. art. 826 VIIb „şiroaiele": Cursese pâ ici-şa *jerlájili*; cf. ş i ó i 1°.

cf. DA, ŞĂINEANU s.v. *jirlău*, DLR (reg.) s.v. *şiroi* 1°, SCRIBAN (Munt., Mold.) s.v. *jirloi*, LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v. *jirău*, GL. ARGEŞ s.v. *jiroi.*

JERPELEÁLĂ s. f. în (*veneá*) *după* ~ 719 VIIIb „(venea) după căpătat, după cerut": Care cum venea, *veneá după jerpeleálă*, nu venea ca să facă ceva.

JEVRÍT, *de* ~ vb. sup. 680 VIIb „de vrăjit": D-alea *dă jevrít* auzeam şi eu mai dămult, da ce ştiu eu?

cf. DA s.v. *javră*, GL. ARGEŞ s.v. *jăvri*, LEXIC REG., II, p. 27 (Vâlcea), GS, 1933–1934, p. 247 (Jina) s.v. *jevri.*

JGHEAB s. n. **1°** 671 VIII „teren abrupt"; cf. c o r h á n ă ... **2°** 680 VIII „vas de lemn în care se pune caşul la scurs; crintă"; cf. c r í t ă ...

1° cf. DA s.v. 8°, SCRIBAN s.v.

JIÁNUL s. m. art. **1°** 725 VII [în cadrul obiceiurilor de Anul Nou] „sceneta cu Iancu Jianu": Acuma să mai face cu *Jîjánu* câţiva băieţi şi An Nou, după cum îi datoria ... face o mireasă, turc, haiduci şi cântă Iancu *Jîjánu.* **2°** pl. 726 Vb, 729 VIIa, b „personaje în sceneta ~".

pl. 2° *jiéni* 726 Vb, 729 VIIa, b.

v. GL. DOBR. s.v. *jieni*; cf. DA s.v. *jian.*

JÍBLĂ s. f. 782 VIIIb „jimblă".

cf. DA, TDRG s.v. *jimblă.*

JIGNÍTĂ adj. f. 721 VIIa „îndurerată, amărâtă": Însă inima tot a fost că am cârligu-n mine, că sânt *jignítă* tare-n inima mea de fete.

JIJÉIE s. n. pl. 764 VIII „jujeie (la gâtul cailor, la treierat)".

v. GL. ARGEŞ s.v. *jijeu*; cf. DA, CADE s.v. *jujeu*, TDRG, BĂRBUŢ s.v. *jijeu*, SCRIBAN s.v. *jujău.*

JILĂVÍCĂ adj. f. 726 Vb dim. de la *jilavă.*

JILÉTINI s. pl. 743 VI „animale sălbatice; fiare": Cu oameni ne-am întâlnit, da cu *jilétini* de-astea nu ne-am întâlnit; cf. m ă g ă ó i 1°.

JINTUÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. 676 VI „am secat apa dintr-o fântână; am sleit": După ce l-am săpat [puţul], am luat şi-*am jintujít* apa bine.

JIP s. m. 674 VI, VIIIb „jneapăn, ienupăr"; cf. a g h i p é r i .

v. DA s.v. *jep;* cf. SCRIBAN (Munt.), DM, DEX (reg.) s.v. *jep*, LEXIC REG., I, p. 100 (Orăştie) s.v.

JIR s. n. **1°** 750 IIb, 810 V, 835 A „groapă mare în care se duce mingea în jocul p u r c e a u a". **2°** 805 V „groapă mică la jocul de-a ţurca".

pl. 1° *jíruri* 835 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° cf. BĂRBUȚ s.v. *jâr.*

JÍTIILE s. f. pl. art. în expr. *ne găseá* ~ 698 VIIa „oboseam, ne ieșea sufletul"; cf. f r á n c i i .

cf. DA s.v. *jitie* 3°, COMAN, GL. (Muscel) s.v. *jitie.*

JLEÁPCĂ v. *șleátcă.*

JMALȚ v. *smanț* 1°.

JMĂLȚUIÉȘTE v. *smănțuít.*

JNEÁMȚUL s. n. art. 726 VIb „băutura, șnapsul": Îi cam plăcea oleacă *jnẹámțu.*

cf. DLR (reg.) s.v. *șnaps.*

JNEPERÍȘ s. n. 731 VIIIb „jnepeniș": Acolo pân niște *jneperíș* cârlanii era băgați; cf. j e g ă r í ș .

cf. DA s.v. *jneapăn.*

JNOÁNȚE s. f. pl. 853 VI [peior.] „pălării de floarea soarelui nedezvoltate": Îi dăuna [florii soarelui] la palașcă, dă nu să mai făcea palașca ei ca lumea, că făcea și ăia niște... *jnọánțe* așa mici și nu făcea sămânță ca lumea.

JOÁCĂ[1] s. f. 716 V „horă a fetelor mici (separată de a celor mari)": Noi fetili dă paișpe ani până la șaișpe ani, nu ne primea la horă, noi aveam *jọácă* de-o parte, aveam o armonică, ne cânta p-o poiană-n neşte răchiți și ne-nvățam și noi să dansăm.

v. DA (Mold.) s.v. 1°.

JOÁCĂ[2] vb. tranz. **1°** ind. prez. 3 pl. 759 VI, VIIIb, 767 VII „frământă, pisează cu picioarele (pământul, strugurii)": Ele *jọácă* [pământul pentru țest] de nouă ori 767 VII. Începem să cărăm la vie, la pivnița ceapeului, une să transformă-n vin, *să jọácă* 759 VI; cf. d r í g u i ... **2°** impf. 1 pl. 770 VI „bătătoream pământul, cu picioarele, în jurul unei plante". **3°** în ~ *ápa* 790 V, 813 V, VI „practică obiceiul numit a p ă 1°".

1° ind. prez. 1 pl. *jucắm* 712 VI, 757 VIII, 766 V; sup. *la jucát* 827 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se joácă* 759 VI; 2° ind. impf. 1 pl. *jucám* 770 VI.

1° v. GL. OLT. s.v.

JOÁRDĂ s. f. 757 VII, 770 VI, 774 VI, 782 VI, 833 VI, A, 835 VI „coardă la vița de vie"; cf. c ă l ă r á ș 1°...

pl. *joárde* 770 VI, 772 VI, 774 VI, 782 VI, 833 A.

v. DA s.v. 2°; cf. ȘĂINEANU (Mold.) s.v., SCRIBAN (Olt.) s.v. *jerdie.*

JORDĂIÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 799 VI [la construcții] „se bătea șipcă înainte de a tencui pereții": Joardă, așa să numea, joardă

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

lemnele mai subţiri, să bătea-n cuie şi alea să spunea... *să jordăịá*; cf. b á g ă 1°...

part. f. *jordăítă* 799 VIIIb.

cf. DA s.v. *joardă.*

JOS, *în* ~ **1°** loc. adv. 728 VI „aproape de epoca noastră; încoace": În nouă sute şaişpe, mai *în jos* îmi pare mie, erau puţini oameni în sat; cf. c u r â n d. **2°** loc. adj. 830 A [despre oameni] „înapoiaţi, simpli": Era oameni prea *în jos*, ştii, pă vremea aceea; cf. j o s í t ă, m o c ă n ó ş i, n e d ú s ă, n e i n t r o d ú s ă, n o z á c ă. **3°** *de* ~, *mai* ~ ~ loc. adv. 849 V „mai prejos".

JOSÍTĂ adj. f. 855 VII „înapoiată, simplă"; cf. j o s 2°...

JUG s. n. 783 VI, 839 VI [la plasa de pescuit] „legătură în formă de laţ".

cf. DA s.v. III.b.

JUMÁ, ~ ~ loc. adv. 706 Vb, 820 VIII „pe din două, în jumătate"; cf. d i n 3°.

cf. DM (reg. şi fam.) s.v. *jumătate.*

· **JUMÓLI** v. *jumuleám* 1°.

JUMUIÁLĂ s. f. 753 VI „jumuleală".

JUMULEÁM vb. **1°** ind. impf. 1 sg. 775 VI, 815 A, 825 A „culegeam smulgând (buruieni, spice, cânepă etc.)": Mă duceam d-o *jumulẹám* [pălămida], n-o tăiam nici cu cosoru, o *jumulẹám*, că dac-o *jumóll* dă-i scoteai vân-aia piere, nu mai iese 825 A. **2°** refl. ind. impf. 1 sg. 686 VIIb [fig.] „îmi smulgeam părul".

1° ind. pf. s. 1 sg. *jumulíi* 685 VIIb, 758 VII, 765 VIIb; conj. prez. 1 sg. *să júmul* 685 VIIb; imper. 2 sg. *júmule* 690 VII; 2° refl. ind. impf. 1 sg. *mă jumuleám* 686 VIIb.

var. 1° *jumóli* vb. ind. prez. 2 sg. 789 VII, 815 A, 3 sg. *jumoále* 789 VII, 803 VI; conj. prez. 1 sg. *să jumól* 767 VII.

1° v. GL. OLT. s.v.

JUNGHÉR s. 850 VII „junghi, durere": Începea să-i dea *jungér* dă naştere.

cf. DA s.v. *junghi.*

JUNGHETÚRA s. f. art. 674 V „carnea din jurul locului unde a fost înjunghiat (porcul)": Iau plămânii porcului şi cu inima, şi carnea, *jungetúra* porcului [...] d-aicea dă unde junghe porcu, aia-i spune *jungetúra.*

JUNICÚŢĂ s. f. 706 VII dim. de la *junică* („juncă").

pl. *junicúțe* 685 VI, 707 VIa.

v. TDRG s.v. *junc.*

JUNÍNCE s. f. 676 V, 677 VIII „junincă".

v. DA (Maram., Dolj) s.v. *junincă*, TDRG s.v. *junc*, CADE s.v. *junică*; cf. SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *junice.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

JUPUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 841 VI „curăţam pănuşile de pe ştiuleţi"; cf. c u r 2°...

JUPUIÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 707 VIa „am jupuit".

v. DA (rar) s.v. *jupui*, BL, 1936, p. 189 (Bihor) s.v. *jupui*.

JURÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 834 VII „am înjurat, am blestemat": Un *jurát* dă bou, când a văzut că i-am pus calu naintea lui [...] s-a dus cu calu grămadă 714 VI; cf. h u t u i é ş t i .

part. *jurát* 714 VI, f. *jurátă* 834 VII, pl. m. *juráţi* 792 VII.

cf. DA (neobişnuit), CADE (prov.), BL, 1940, p. 217 s.v. *jurat*, SCRIBAN s.v. *jur 2°*.

JURĂU s. în expr. *dăm în* ~ 859 VIIa „chinuim câinii în cadrul unui obicei de Lăsatu Secului de Paşti".

JURUBÍŢĂ s. f. 674 VII, 769 VII „jirebie"; cf. n u m ă r ă t ú r ă .

pl. *jurubíţe* 768 VII, *jurubíţi* 777 V.

cf. DA s.v. *jirebie*.

JUVÉTE s. m. 677 VIII „om îmbrăcat prost": *Juvéte* ziceam la un om aşa îmbrăcat prost; cf. c o r c o ţ á r i .

v. BĂRBUŢ s.v.; cf. DA s.v., LEXIC REG., II, p. 82 (Vâlcea) s.v.

LA[1] prep. **1°** 696 VIIIb, 733 VII, 743 VI, 759 IIIb „în": [Cloşca] o dăscloceşti, o bagi *la* lac 759 IIIb. Când omu e gata cu ea [=casa], ne astriucăm *la* ea acolo 743 VI. **2°** 691 VI „cu": Via e săpată *la* cazma dă când s-a făcut gropile. **3°** 717 Ib, 784 I, V [în jocurile de copii] „de-a": Ne jucam *la* şotronu, *la* cruciuliţă ca cum să joacă şi-acuşi fetele 784 V; cf. c u 2°.

1°, 2° cf. DA (lb. v.) s.v. I. 3°.

LA[2], ~, ~ interj. 847 VII „cuvânt care imită lătratul câinelui; ham, ham"; cf. h a ţ .

LAC s. n. 692 III, 710 VII, 717 Ib, 724 VIII, 827 VI, A, 840 VII „apă adunată de la ploi; băltoacă"; cf. b ă l t o á r e ...

pl. *lácuri* 827 A.

LÁCRE s. f. pl. 671 III „şipci, leaţuri": *Lácre* făcute din ulucă; cf. b a s c h í e ...

v. SCRIBAN (vest) s.v. *lacră*; cf. DLR (înv. şi pop) s.v. *raclă* 4°, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.

LÁIBĂR s. n. 689 VI „sfredel".

v. LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea) s.v.

LAM vb. ind. impf. 1 sg. 817 VII „spălam".

refl. ind. prez. 3 sg. *se lă* 768 VII.

var. *lăiám* vb. ind. impf. 1 sg. 704 VIIa.

v. DA (înv., Trans., Bucov.), TDRG (lb., v., Trans.), CADE (înv., Trans., Ban.), DM, DEX (pop.), ŞĂINEANU s.v. *la*, SCRIBAN s.v. *lau*, BĂRBUŢ s.v. *lăia*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LÁMBĂ s. f. 680 VIIb, 681 VIII, 737 VI, 753 V, 755 VIIa, 762 VII, 768 VII, 775 VII, 780 VII, 787 VIII, 827 VII, 847 VII, 851 VII, 859 VIIIb „lampă (cu petrol)".

pl. *lămbi* 716 VIIIc, 744 V, 859 VIIIb.

v. DA s.v. *lampă*, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.

LÁNCOTE s. f. pl. 824 VIII „glume": Mă, zice, te ţii numai dă *láncote*; cf. p o l o m ó j d i i 2°, r â s u r i , z a v í s t i i .

cf. DA (Mold.), SCRIBAN s.v. *lancotă*, TDRG s.v. *lâncote*, GL. ARGEŞ s.v. *lăncot*.

LÁNGA adv. în *am ţinút-o* ~ 848 VII „am făcut să dureze (o acţiune), am lungit-o": Şi dacă ne-am cunoscut amândoi, *am ţînút-o lánga* vreo trei, patru ani şi cinci şi ne-am luat amândoi.

LANŢ s. m. 861 VI, 863 VI „leaţ, şipcă"; cf. b a s c h í e ...

pl. *lanţi* 797 VIII, 861 VI.

cf. BĂRBUŢ s.v.

LÁNŢURI s. n. pl. tantum 681 IV, 725 VII, 832 II, V „căluşei, carusel": Era *lánţurĭ* d-estea, cum îs ş-acuşi, dulapuri d-estea, tot aşa era ş-atunci; lăvicere cum să zice, de să dă învârtind aşa 725 VII; cf. h â i ţ u r i ...

v. LEXIC REG., I, p. 61 (Iaşi) s.v. *lanţ*.

LÁPĂDĂ vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 834 VII „leapădă, aruncă". **2°** conj. prez. 3 sg. v. *leápădă* 1°.

1° ind. prez. 1 pl. *lăpădắm* 687 VIIa, impf. 3 sg. *lăpădá* 792 VII; refl. ind. prez. 3 sg. *se lápădă* 799 V.

1° v. TDRG (Olt., Trans.), CADE (înv.), DA s.v. *lepăda*, SCRIBAN (Ban., Olt., Trans.) s.v. *lepăd*.

LÁPCĂ s. f. 728 VI „lopăţică (cu care se amestecă urda)": [Urda se amestecă] c-o *lápcâ*, c-o *lápcâ* aşa frumos zis, îi spune urdar; cf. l i n g u r á r .

LAPŢI s. m. pl. 731 VIII „mulsori": Se lăsaseră oile în doi *lapţĭ*.

v. DA s.v. *lapte* 2°.

LÁSE, *să se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 pl. 788 VI [despre oi] să se aleagă spre a fi înapoiate stăpânilor pentru iernat"; La paişpe noiembrie când i-a venit timpu *să se láse* oile, fiecare se duce, fiecare cetăţean îşi ia bănuţii în buzunar şi să duce la cioban să-şi ia oile; cf. r ă v ă ş í t .

LATÉRNĂ s. f. 707 VIa, b, 721 VI, 839 V „lanternă".

pl. *latérne* 677 VIII.

LATÉŢI v. *lătăneáţă*.

LÁTRĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 811 VII „latră"; cf. h ă l ắ l ă i e 1°.

ind. viit. 3 sg. *s-o lătrá* 811 VII.

LÁTRET s. n. 674 VI „lătrat": Câinele se duce şi latră pe el [pe urs] şi noi ne ducem pe *látretu* câinilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LAȚ s. n. în expr. *las în ~* 704 VIIa, 775 V, 811 A „prelungesc urzeala, ajunsă pe sfârșite, cu ajutorul unui băț legat la capete cu o sfoară".

v. DA s.v. 4°.

LAZĂRÍȚĂ v. *lăzăríță.*

LĂCÁN s. n. 785 VIIb „jgheab în care se adapă păsările": *Lăcánu* care bea păsările apă din el.

LĂCÁȘURILE s. n. pl. art. 721 A [la construcția casei] „spațiile lăsate nezidite pentru uși și ferestre": De-acolo lăsăm locu de fereşti și uși, lăsăm de jos ușile locu, *lăcáșurile* pentru uși și fereşti.

LĂCENÁRI s. m. pl. 804 V „locuitori ai comunei Lăceni".

LĂCUIÁI vb. ind. impf. 2 sg. 779 VIII „locuiai": Acolo *lăcuiái*, în bordei; cf. î n l o c u í t .

ind. impf. 3 pl. *lăcuiáu* 779 VIII.

v. DA, CADE, ȘĂINEANU (vechi), TDRG (înv. și pop.) s.v. *locui*, SCRIBAN (vechi) s.v. *lăcuiesc.*

LĂIÁM s. *lam.*

LĂMUREÁ vb. ind. impf. 3 sg. 779 VIII „curăța de impurități (boabele, untura etc.)": P-ormă speli căldările, dacă ți-a ieșit *lămurít* bine [săpunul], dacă nu-ți iese *lămurít* bine, îl pui a doua oară 795 VII. Untura o topim și alegem untură *lămurítă*, untură curată 682 V.

part. *lămurít* 795 VII, f. *lămurítă* 673 V, 682 V.

cf. DM, DEX (înv.), DA, TDRG, CADE s.v. *lămuri*, SCRIBAN s.v. *lămuresc.*

LĂNTÉȚI s. m. pl. 687 VIII „bârne orizontale între stâlpii de susținere a casei (de paiantă)".

cf. DA, SCRIBAN, BĂRBUȚ s.v. *lănteț*, LEXIC REG., I, p. 54 (Craiova) s.v. *lantete*, GL. ARGEȘ s.v. *lanteț.*

LĂNTÓI v. *lănțói.*

LĂNȚIȘORI s. m. pl. 850 VI dim de la l a n ț .

LĂNȚÓI s. m. 740 VI augm. de la l a n ț .

var. *lăntói* s. m. pl. 753 VIII.

LĂNȚUIÁLĂ v. *lățuiála.*

LĂNȚUIÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 723 VI, 724 A „bate l a n ț i la casă"; cf. b á g ă 1°...

ind. prez. 1 pl. *lănțuím* 845 VI, pf. c. 3 sg. *a lănțuít* 766 VIIIa, 1 pl. *am lănțuít* 724 VI; conj. prez. 2 sg. *să lănțuiéști* 739 A.

cf. GL. OLT. s.v. *lănțuie*, BĂRBUȚ s.v. *lănțui.*

LĂMPÁȘ s. n. 671 VIII, 677 VIII „felinar de mână".

v. DA, CADE (Trans.), TDRG (poezia pop. - Trans., Bucov.) s.v.

LĂPTĂRÉȘTE vb. 1° tranz. ind. prez. 3 sg. 819 A „mulge oile și prepară laptele": Le strângea pă toate [oile] de la toți și le *lăptărẹá*, le mulgea el acolo, făcea brânză, astea, le *lăptărẹá* 815 VI; cf.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

b r â n z o r é ş t e . **2°** sup. 717 VIIIb, 819 A „mod de a plăti ciobanul printr-o cantitate de lapte".

1° ind. impf. 3 sg. *lăptăreá* 815 VI; 2° sup. *în lăptărít* 717 VIIIb, 819 A.

1° cf. DA s.v. *lăpta*; 2° cf. GL. ARGEŞ s.v. *lăptărit*.

LĂSĂTOÁRE v. *lăsătór*.

LĂSĂTÓR s. n. 827 A „încăpere adăugată pe un perete al casei, sub prelungirea acoperişului"; cf. a p l e c ă t ó r 2°...

var. *lăsătoáre* s. f. 827 A.

LĂSTÁRĂ s. f. **1°** 818 VIII „viţă tânără; lăstar"; cf. p r ă s ă z i . **2°** var. s. f. 826 V „crenguţă (de bumbac)".

pl. 1° *lăstări* 694 VI, 757 VII.

var. 2° *lăstáre* s. f. 826 V.

1° v. DA s.v. *lăstar*.

LĂSTÁRE v. *lăstáră* 2°.

LĂSTĂREÁLĂ s. f. colect. 702 VIb, 811 VI, 813 VI, 816 VI, 820 VI, 844 VI „totalitate a şipcilor bătute pe căpriori pentru susţinerea ţiglei sau a tablei; astereală": [Lucrătorii] mi-a căpriorit-o [casa], mi-a bătut *ălăstărẹála* pă ea ş-a rămas cu-nvelişu 691 VI; cf. c ă p ă c e á l ă .

var. *alăstăreála* s. f. colect. art. 691 VI.

LĂSTĂRÍT[1] s. n. 739 VI „nume al acţiunii de a tăia lăstarii la viţa de vie".

LĂSTĂRÍT[2], *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 852 VIa [despre o plantă] „a făcut, a dat lăstari".

LĂTĂNEÁŢĂ s. f. 814 VII „specie de peşte; obleţ"; cf. b ă l ă í ţ ă ...

pl. *lătănéţe* 814 V.

var. *latéţi* s. m. pl. 731 II, 734 VI.

cf. DA, CADE, ŞĂINEANU s.v. *lătăreţ*.

LĂTURÍŞNIŢĂ adv. 722 A „lateral, într-o parte": Tu mergi mai *lăturíşniţă*.

LĂTURÓI s. m. pl. 832 VIIa „invitaţi ai nunului (la nuntă)"; cf. a j u t ó r 2°...

v. GL. DOBR. s.v.

LĂŢOÁSELE s. f. pl. art. 833 VIIa „ţigăncile lăieţe".

LĂŢÓŞI s. m. pl. 839 V „ţigani lăieţi".

LĂŢUIÁLĂ s. f. colect. 709 VI, 711 VI, 847 A „totalitate a laţilor la casă"; cf. c e r c u i á l ă ...

var. *lănţuiálă* s. f. colect. 830 A.

v. GL. ARGEŞ s.v.

LĂÚTĂ s. f. 721 A „parte componentă din tejgheaua dogarului".

LĂUTOÁRELE (5 sil.) s. f. pl. art. 821 VII „vrăjitoarele, descântătoarele": Fermecătoarele şi *lăutọárele* [descântă] să ia mâzga teiului şi-amărăciunea pelinului; cf. b ă b ă r í ţ i ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LĂVICÉRE s. n. pl. 725 VII „căluşei, carusel": Era lanțuri d-estea cum îs ş-acuşi, dulapuri d-estea, tot aşa era ş-atunci, *lăĝicĉére*, cum să zice, de să dă învârtind aşa; cf. h â i ț u r i ...

var. *lăvicéri* s. m. pl. 725 VII.

LĂVICÉRI v. *lăvicére.*

LĂVICIÓR s. n. 789 VII „lăvicioară".

LĂZĂRÍȚĂ s. f. 835 Va, b „obicei, în ajunul Duminicii Floriilor, conform căruia fetele umblă prin sat cântând şi primind, în schimb, ouă roşii".

var. *lazărița* s. f. art. 835 VII, VIII.

v. DA (Munt.) s.v. *Lăzărel*; cf. TDRG, CADE s.v. *Lazăr*, GL. DOBR. s.v. *Lăzărelul.*

LÂNEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 726 Vb [despre firul de bumbac] „se scămoşa": Când târai de ele până le nevedeai, sigur că *să lîneá* aşa firu ăla de bumbac; cf. d e s c â l ț e á z ă ...

LÂNÍȚĂ s. f. 785 III, 846 VII dim. de la *lână*: Şi iarna țeseam abale din *lîníța* de la oi 846 VII.

LEA[1] s. f. art. 706 VII, 826 V „lelea".

v. DA s.v. *lele.*

LEA[2] s. f. 835 A „unitate de măsură pentru suprafețe, egală cu aproximativ o jumătate de pogon": Lumăram rândurile de porumb, opt rânduri şi făceam o *lea*, începeam să semănăm *leáoa.* La un pogon era două *leále*, şaişpe rânduri.

art. *leáua*, pl. *leále*, *léle* 835 A.

LEÁGĂ vb. ind. prez. **1°** 3 sg. în ~ *mireása* 701 VIIb, 733 V „îmbrobodeşte mireasa, luni după nuntă, ca semn că a trecut în rândul nevestelor": E luni, *să leágă mireása*, lunea, şi vine şi cântă lăutarii şi aşază nuna pă mireasă cum stau eu, p-un scaun, şi-i pune baticu-n cap 849 V. **2°** 1 pl. în ~ *călúşul* 833 A „începem pregătirea obiceiului numit c ă l u ş prin constituirea cetei, depunerea jurământului şi împodobirea bățului cu care joacă flăcăii": *Legám călúşu* sâmbătă seara, legam nişte grâu verde, o basma ca un drapel, n-avea voie să vorbească nimeni când se lega steagu. **3°** 1 pl. în ~ *lácrimile* 789 VII [fig.] „încetăm cu plânsul, nu mai plângem": Cum o să aud eu lăutarii, când băiatu meu a rămas în Ungaria, se poate una ca asta? [...] Nu pot, dragă, să-mi țiu plânsu. Zice soțu: „nu, lăsăm tot, *legăm* toate *lácrimile* noi şi punem... băgăm lăutarii.

1° ind. impf. 3 sg. *legá* 701 VIIb, 736 VII, 751 VIIIb, pf. c. 3 sg. *a legát* 733 V; refl. ind. prez. 3 sg. *se leágă* 733 V, 849 V, impf. 3 sg. *se legá* 733 V, 736 VII, 740 VII; 2° ind. prez. 1 pl. *legăm*, impf. 1 pl. *legám*; conj. prez. 1 sg. *să leg* 833 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se leágă* 833 A; 3° ind. prez. 1 pl. *legăm* 789 VII.

LEÁNA s. f. art. 789 III numele unui dans popular.

v. DA (Dobr.) s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 61 (Sibiu) s.v. *leanca.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LEÁPĂDĂ vb. 1° ind. prez. 3 sg. 832 VIIIb [despre vița de vie] „rodește, în primii ani, face struguri": Deci de la hibrizi mai mănânci, anu ăsta o pui, al doilea n-*o lepădá* ea toată, da aproape că *leápădă* prin ea așa câte-o ciorpiniță așa; cf. a r ú n c ă . 2° refl. conj. prez. 3 sg. 721 VI „să iasă, să cadă": [Cârnații] îi legi acolo la capete ca *să nu să liépede* carnea de pă ei

1° ind. viit. 3 sg. *o lepădá* 832 VIIIb; 2° refl. conj. prez. 3 sg. *să se lépede* 721 VI.

var. 1° *să lápede* vb. conj. prez. 3 sg. 770 VI.

2° cf. DA s.v. *lepăda* IV. 1°.

LEÁPȘĂ s. f. 839 VI „groapă mică obținută printr-o singură lovitură de sapă": *Leápșa* este aia care ai dat cu sapa o dată și rămâne groapa aia acolo, aia-i *leápșă*.

pl. *lepși* 839 VI.

LEÁSĂ s. f. 1° pl. 729 VI, 740 A „pătule, coșare"; cf. c o v é r g ă 2°... 2° în expr. *am făcút* ~ 815 VII „am îmbătat criță".

pl. 1° *leși* 729 VI, 740 A.

2° v. GL. ARGEȘ s.v. 3°; cf. BĂRBUȚ s.v.

· **LEAÚRD** s. n. 728 VI „caș dulce": Caș dulce, *liaúrd* îi spune lui.

cf. COMAN, GL. (Muscel) s.v.

LEBĂRÚȘ v. *leberbúș*.

LÉBE s. f. pl. 671 VI „labe": Ghearele ale *lébelor* se numesc ciulini sau gheare.

LEBERBÚȘ s. m. 699 V, 702 V, 703 V, 770 VIIb, 816 V, 822 VIIa, 825 V, 845 V, 848 V „lebărvurst": Din ficat și bojoc facem *leberbúș* 699 V.

var. *lebărúș* s. m. 826 V; *lébergus* s. m. 845 V; *lembarbúș* s. m. 849 V; *leverbúș* s. m. 720 VII; *limberbúș* s. m. 839 VII, pl. *limberbúși* 867 V; *liberbúș* s. m. 742 VIIa; *limbrebúș* s. m. 839 VII.

v. GL. DOBR. s.v.

LÉBERGUȘ s. *leberbúș*.

LECUȚÍCĂ v. *olecuțică*.

LEGÁT s. n. 846 VII, art. ~ *mirései* 748 VIIb, 751 VII, 836 VII, 841 VIIb, 849 V „obicei conform căruia, luni după nuntă, mireasa este îmbrobodită de către nașă, ca semn că a intrat în rândul nevestelor": Și așa se petrece și lunea, după aia iar punem masă după ce se termină cu *legátu mireása* 849 V; cf. c o n c e r e á l ă ...

v. GL. DOBR. s.v.

LEGĂTOÁRE s. f. 1° 807 VI „mașină de secerat și legat păioasele". 2° 733 V „grămadă de circa douăzeci de fuioare de cânepă"; cf. l e g ă t ú r ă 7°. 3° 745 A „petrecere, luni după nuntă, când se l e a g ă mireasa": Sâmbătă se face bradu, duminică nunta, luni rachiul, luni *legătoárea*, marți rachiul și toate așa la rând; cf. c o n c e r e á l ă ... 4° 733 V „femeia care l e a g ă mireasa".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 1° *legătóri* 787 VI.
3° v. GL. DOBR. s.v.

LEGĂTÚRĂ s. f. 1° 701 VIIb „băsmăluță cu care femeile se leagă peste frunte". 2° 694 VIIa „ștergar". 3° 842 VIII „rod (la porumb, la grâu)": Când iese două, trei spice [la grâu], aia să știe, îl bate vântu, în două săptămâni pă tot îl vezi cu *legătúr!* 736 A. 4° 751 VIIIb, 845 III „petrecere, luni după nuntă, când se leagă mireasa"; cf. concereálă... 5° pl. 762 VI „cosoroabe"; cf. bilimanéle... 6° 724 VI [la fântână] „consolidare cu ciment a pereților": [Zidul fântânii] să fie cu *legătúră*, că dacă nu-i cu *legătúră* se dăramă. 7° pl. 733 V „grămezi din circa douăzeci de fuioare de cânepă; cf. legătoáre 3°.

pl. *legătúri* 3° 736 A, 5° 762 VI, 7° 733 V.

1° v. LEXIC REG., I, p. 54 (Craiova), BĂRBUȚ s.v.; cf. SCRIBAN, DEX s.v.; 3° v. GL ARGEȘ s.v.; cf. DA s.v. I. 6°; 5° cf. TDRG s.v. *legătoare*.

LEGĂTURÍȚĂ s. f. 776 VI „legăturică, bocceluță".

LEGITIVÍȘTI s. m. pl. 766 V „recidiviști".

LEGÚME s. f. 772 VII, 774 VIIa, 786 VII „mâncare gătită"; cf. gătíre.

v. TDRG (pop.), SCRIBAN (vechi, azi Olt.), DA s.v. *legumă*; cf. DM, DEX (rar), CADE s.v. *legumă*.

LEGÚMURI s. f. pl. 795 VIIIa „legume".

LELÍCĂ s. f. 691 V dim. de la *lele*.

v. DA s.v. *lele*, CADE (Trans.), DM (pop.) s.v.

LELÍȚA s. f. art. 810 VII „cumnata mai în vârstă".

LEMBARBÚȘ v. *leberbúș*.

LEMN s. n. 1° 772 VI, 776 VI „coardă la vița de vie": Al patrulea an îi lăsăm [viței] mai mare *lémnu*, al cincilea an îi lăsăm trei, patru *lémne*, că ea atuncea se formează butucu ei 772 VI; cf. călăráș... 2° 682 VII, 694 V, 730 VII „sicriu": Pe mort îl așază pe o masă până se face *lémnu*, casa, cosciugu 730 VII; cf. cása 1°... 3° 807 VII „băț, tulpină de floarea soarelui": Puneam câte un *lemn* de răsare acolo.

pl. *lémne* 1° 772 VI.

2° v. DA, CADE s.v., COMAN, GL. (Muscel, Vâlcea), BĂRBUȚ s.v.

LÉMNURI s. n. pl. 758 VI „lemne".

LEÓCĂ v. *léucă* 2°.

LEÓRCĂ v. *olércă*.

LEÓSPĂ v. *lóbe* 3°.

LEPĂDÁTA s. f. art. 769 A „una dintre cele patru bârne lungi, puse peste grinzi, pe care se sprijină căpriorii; cosoroaba": Deasupra grinzilor să pune *lepădáta*, iar cercuită, și de-acilea, pă alea să pun căpriorii. Da acușa, ăștia de le fac acu nu mai pun *lepădáta* aia; cf. bilimanéle...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *lepădáte* 764 VIII.
v. LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea) s.v.

LÉPCEA s. f. art. 867 II numele unui joc de copii: „leapşa"; cf. a t í n s a ...

LEPŞÓIUL s. art. 813 II numele unui joc de copii: „leapşa"; cf. a t í n s a ...

LERGĂTORÉSELE s. f. pl. art. 835 Vb „femeile care ajută la pregătirea mesei pentru nuntă"; cf. a l e r g ă t ó r i l e ...

LERGĂTÓRI v. *alergătóri* 1°.

LESNÍREA s. f. art. 748 V „înlesnirea".
v. SCRIBAN (vechi), DA s.v. *înlesnire*; cf. TDRG s.v. *înlesni*.

LÉSPEDE s. f. **1°** 838 VIIb „strat subţire, cristalizat (de săpun, de pământ etc.)": Fierbi [săpunul] până când vine el de să urdeşte aşa ca când zici că este... lasă *léspezᴵ*, flori aşa pă o scândurică, când îl mesteci acolo în cazan. **2°** var. s. f. 846 V „smoc de paie aprinse": A venit o *léşpădă* dă aia şi mi-a ars grajdu; o *léşpădă* aşa dă jar, dă paie aşa cum bătea puţin vântu.
pl. 1° *léspezi* 838 VIIb.
var. 2° *léşpădă* s. f. 846 V.
1° v. DA s.v.

LEŞ s. n. 689 VI „rest de carne pe pielea jupuită de pe un animal": [Pielea] la argăsit o curăţeşti, îi dai praf cu ghipsos ca să să curăţească mai repede *léşu* ăla, cum să spune, du pă piele sau carnea aia care mai rămâne.
cf. DA s.v. 2°.

LEŞÍE s. f. **1°** 782 V, 814 V „reziduu la prepararea săpunului": Ori *leşíe*, ori moare şi aia este *leşía* lui [a săpunului], care a rămas murdărie din el d-acolo, rămâne ca piftia închegată aia la urmă acolo 782 V; cf. b o r o g h í n ă 3°... **2°** în *~ picátă* v. *picát* 5°; *~ rufeáscă* v. *rufeáscă*; *vioáră de ~* v. *vioáră*.

LEŞIÉR (3 sil.) s. n. 691 VII, 759 VII, 786 V „bucată de pânză groasă în care se pune cenuşa pentru făcut leşie".
v. DA, CADE (Mold., Trans.), LEXIC REG., I, p. 60 (Vaslui) s.v.

LÉŞPĂDĂ v. *léspede* 2°.

LÉUCA (2 sil.) s. f. art. **1°** *picát cu ~* v. *píci* 4°. **2°** var. 825 A „petrecere, luni după nuntă, când s e l e a g ă mireasa"; cf. c o n c e r e á l ă ...
var. 2° *leócă* (2 sil.) s. f. 825 A.

LEVERBÚŞ v. *leberbúş*.

LIC, ~, ~ interj. 786 VIII cuvânt care redă sclipirea intermitentă: Licărea palanu, era palanu-nvăruit şi făcea palanu *lic*, *lic*, *lic*.

LÍCĂIE v. *licureá* 1°.

LICĂRÍCIURI s. n. pl. 677 VII „licăriri, sclipiri": Apa aia făcea un fel dă *licărícīurᴵ* aşa frumoase, nişte steluţe aşa; cf. l i c u r ă t ú r ă .

LICĂRÍND v. *licureá* 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LICURĂTÚRĂ s. f. 793 A „licărire, sclipire": Mi s-a părut dă dăparte o *licurătúr*-așa dă foc, dă țigare; cf. l i c ă r í c i u r i .

cf. DA s.v. *licuri*.

LICUREÁ vb. **1°** ind. impf. 3 sg. 778 VIIb „sclipea, strălucea": Ș-avea vâlnice dă... *licurẹá* pământu când le luam pă noi, cu fluturi pă ele; cf. l u c í t , s t ă r l u c e á . **2°** var. ger. 759 Vb [fig.] „abia respirând, abia suflând": Așa m-am pomenit cu el [= copilul] *licărínd* și mi-a murit.

var. 1° *lícăie* vb. ind. prez. 3 pl. 807 V; 2° *licărínd* vb. ger. 759 Vb.

1° v. DA s.v. *licuri*.

LIGÁRE s. f. 689 VI „porțiune din pielea de oaie (de la încheieturile picioarelor) fără lână": *Ligárẹa* aia a oii sau care nu are lână sub braț, acolo la picior.

cf. BĂRBUȚ s.v., CV, 1951, 12, p. 37 (Dolj) s.v. *ligări*.

LIGÁV adj. 824 A „mofturos la mâncare; lingav"; cf. l i g ă v o á s ă .

v. SCRIBAN (Munt.), DM (reg.), DEX (pop.) s.v. *lingav*, GL. ARGEȘ s.v. *lingăvi*; cf. DA (Ban.) s.v. *linge*.

LIGĂVOÁSĂ adj. f. 774 V „mofturoasă la mâncare; lingavă"; cf. l i g á v .

LIGHIOÁIA v. *lighióni*.

LIGHIÓNI s. f. pl. 710 VII „lighioane": *Liğioája* când îi lovită îi cam periculoasă 727 A.

var. *lighioáia* s. f. art. 727 A.

v. DA (rar, mai ales în Mold.), TDRG (înv. și fam. pop.), CADE (prov.) s.v. *lighioană*, SCRIBAN (fam.) s.v. *lighioaie*.

LÍGRĂ v. *ríglă* 1°.

LIHOTÍTĂ adj. f. 684 I „flămândă, lihnită": Vulpe *lihotítă* de foame.

v. GL. ARGEȘ, CV, 1949, 8, p. 35 (Gorj), LR, 1959, 3, p. 66 (Pitești) s.v. *lihotit*; cf. DA s.v. *lihodi*, CADE (Trans.) s.v. *lihozi*, LEXIC REG., I, p. 66 (Beiuș), II, p. 46 (Făgăraș) s.v. *lihod*, BĂRBUȚ s.v. *lihotă*.

LIMÁN s. n. 810 A „apă liniștită".

v. DA (Basarabia) s.v. 3°.

LÍMBĂ s. f. **1°** 706 VII „popor": O *límbă* dă oameni care le zicea arvații. **2°** pl. *în* ~ loc. adv. 671 VI „mod de a încheia stâlpii la casă".

pl. 2° *limbi* 671 VI.

1° v. DA, TDRG (înv.), CADE (arh.), SCRIBAN (vechi, pop.), DM, DEX (înv., arh.), ȘĂINEANU s.v.; 2° cf. DA s.v., BĂRBUȚ s.v. *limbuite*.

LIMBERBÚȘ v. *leberbúș*.

LIMBREBÚȘ v. *leberbúș*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LIMBÚTĂ adj. f. 824 VIII „peltică".
LINDORÍȚI adj. m. pl. 674 V „tolăniți": Sta amândoi pă spate, *lindoríț'* în pat.
LINGURÁR s. n. 823 VI „lopățică de mestecat laptele prins": Vedeam că s-a-nchegat, aveam *lingurár* d-ăla marele și tăiam brânza; cf. l á p c ă .
LÍNGURĂ s. f. 793 VI „tub metalic, prevăzut cu o clapă, folosit la forarea și scoaterea nisipului din puț": Bagă o *língură* cu clapă, când dă așa ia nisip și se-nchide.
LINGURÍȚI s. f. pl. 750 VIIIb, 752 VI „lingurițe".
v. DA s.v. *lingură*.
LÍNIE s. f. **1°** 673 VIII, 735 A, 758 VIII, 760 VIIa, b, 773 III, 778 VIIb, 781 VIII, 817 VIII, 818 VII, 840 I, VII, 845 VII, 857 VIII, 870 VIIIb „stradă principală (în sat), șosea, uliță mare": Eram la *línie*, nu eram în fundături 818 VII; cf. s o s e á . **2°** 718 VIII, 719 VII, 730 VII, 742 VIIb, 759 VII, 760 VIIb, 773 III, 784 VI, 785 VIIb, 792 VI, 794 II, 798 VI, VIII, 809 VI, 811 III, 812 VII, 817 A, 819 II, 821 V, VIII, 829 A, VII, 830 IIa, b, VI, 831 VIIb, 832 VIIIb, 849 VII, 862 VI, 865 VIIIb, 870 VIII „uliță, drum în sat": Acilea, la vo două case, nu *líniea* asta, ailantă, era un om care era vânător 865 VIIIb; cf. u l i ț ă . **3°** 733 VII, 735 VIIa „fâșie, bucată de teren"; cf. h ú l ă 1°...
pl. *línii* 1° 758 VIIb; 2° 692 VI, 719 VII, 841 VIIb; 3° 735 VIIa.
1° v. DA (pop.) s.v. I. 6°, GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v.; 3° cf. BĂRBUȚ s.v.
LÍPIA s. f. art. 808 I „bucata de sticlă, de piatră etc., folosită în jocurile de copii".
LISPITÓR v. *rischitór*.
LISTÁR s. m. 748 VI „cioban care ține (pe o listă) evidența oilor".
LÍȘCĂ s. f. 694 V „nisip cu nămol adus de apă la inundații": A venit apa, era o *líșcă* așa prin curte, nu puteai nici să mergi; cf. m o r t 1°, r â n í ș u r i l e , v e n i t ú r ă 1°.
LIȘTEÁV 1° adj., *tei* ~ 821 VII „fibră de tei curățată de sub coajă și neînmuiată în apă (în opoziție cu t e i t o p i t)". **2°** s. 693 III „puzderii"; cf. c r á ț a ...
1° v. DA s.v. *liștai* 2°, SCRIBAN, BĂRBUȚ s.v.
LÍTII s. f. pl. 814 A, 816 A „vorbe, expresii de ocară": cf. b e s é d i e ...
v. DA (Olt.) s.v. *litie* 4°.
LIÚMEA (2 sil.) s. f. art. 848 A „lumea".
LIVÉDE s. f. 712 VI, 735 A, 742 VI, 743 VI, 760 VIIb, 840 VII „livadă": Fiecare ne-am oprit și câte ceva arabil și *livédie* 731 A; cf. o g r á d ă .
var. *livédie* s. f. 731 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DA (Dâmbovița, Dolj, Muscel, Olt., Prahova, Tecuci, Ban.), TDRG (Munt. mod.), SCRIBAN (Munt. vest), DEX (reg.), CADE, DM s.v.

LIVÉDIE v. *livéde*.

LIVORVÉRUL s. n. art. 760 VIIb „revolverul".

v. DLR (reg.) s.v. *revolver*.

LOÁFĂR s. m. 694 VIII „vagonetar (în mină)": Acum să zice vagonetar, da atunci așa să zicea *loáfăr*.

LÓBE s. f. pl. 1° 685 VI „buşteni crăpați în două": *Lóbe* rotunde: spart buşteanu dă stejar în două și așa să punea cu latu pă grinzile-ălea și aia era acoperişu fântânii. 2° 692 VI „scânduri de lungimi diferite, utilizate la pereții casei (de paiantă)". 3° 694 VIII „bucăți mari de cărbune sau de pământ": Cărbunele îl spărgea cu pene și p-ormă să dărma jos și să tăia *lóbe* mai mari; cf. b r ó z b e l e . 4° art. 692 III numele unui joc de copii (în care se folosesc două bucăți de lemn): [Ne jucam] *lóbili*... era așa două spărturi mici și le dădeai în sus. Dacă venea în sus, venea lobodă și dacă venea una-n jos și una-n sus, trebuia să mănânci bătaie.

var. 3° *leóspă* s. f. 834 A; *lóspe* s. f. pl. 694 VIII.

1° v. DA s. v. *lodbă* 2°; cf. GL. ARGEŞ s.v. *lobă*; 2° v. DA (Mold., Bucov., Trans.) s.v. *lodbă* 1°; 3° v. SCRIBAN (est) s.v.; cf. TDRG, CADE (Trans., Bucov.) s.v. *lodbă*, GL. ARGEŞ s.v. *lospe*, GL. OLT. s.v. *lozbă*.

LÓBODĂ s. f. 692 III „figură la jocul de copii l o b e l e ":

LOC, *de* ~ loc. adv. 770 VIII, 775 V „îndată, imediat": Am avut eu un cal odată, mai *dă loc* atunci când mă-nsurasem 770 VIII.

v. TDRG, CADE (înv.) s. v.

LOCÁRDE s. f. pl. 685 V „lucarne": Aici-aşa la cas-aşa să face niște căsoaie așa, nişte ferestre ca s-aibe-n pod lumină ş-aşa să zice acolo-șa *locárde*; cf. v ú l p e .

LOCATÁR s. m. 673 V, 682 V „locuitor, localnic": Dacă-i aproape *locatáru* care și-a înmormântat mortu poate să meargă și el 682 V.

LOCĂTÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 790 VI „s-a stabilit cu locuința": A venit mama-mare, mă-sa lu tata în Recea cu el aicea și *s-a locătát* tot aicea de unde-a fost mama.

LOCOVÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 813 A [despre apă] „băltește"; cf. b ă l t ă g e á .

cf. DA, CADE s.v. *lăcoviște*, SCRIBAN (vest) s.v. *lăcoviște*, GL. ARGEŞ s.v. *lacoviște*.

LOCUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 815 A „înlocuiam"; cf. r â n d u i á m 2°.

LOGODÁCII s. m. pl. art. 733 VII „pețitorii": I-a trimis *logodáci*, logoditori, să mărită; cf. l o g o d i t ó r i .

LOGODÁN s. m. 703 V, VIIb „logodnic": Aşa să zicea atunci, zice a venit *logodánu*, zice, logodește VIIb; cf. l o g ó n d i c u l .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LOGODEÁLĂ s. f. 677 VII, 709 VII, 727 A „logodnă"; cf. a ş e z á t...

LOGODÉŞTE vb. 1° ind. prez. 3 sg. 703 VIIb, 724 V, VII, 735 VII, 848 III, 855 VII „se logodeşte": Tomneşte lăutari, după ce-i tomneşte, *logodéşte* 672 III; cf. t o c m é ş t e 2°. **2°** part. f. 736 VII [despre nuntă, în opoziţie cu f u g i t ă] „cu logodnă": Noi am avut nuntă *logodítă*, noi n-am făcut nuntă fugită, am logodit.

1° ind. prez. 1 pl. *logodím* 855 VII, 3 pl. *logodéşte* 672 III, 693 VII, 750 VII, *logodésc* 759 Vb, impf. 1 sg. *logodeám* 811 VII, 3 sg. *logodeá* 735 VIIa, 747 VIIb, 1 pl. *logodeám* 722 VII, 3 pl. *logodeáu* 747 VIIb, 750 VII, 774 VIIb, pf. c. 1 sg. şi pl. *am logodít* 702 VIIa, 703 VIIb, 711 VII, 727 A, 730 A, 736 VII, 750 VIIIb, 751 VII, 752 VII, 776 III, 846 VII, 3 sg. *a logodít* 698 V, 811 VII, 855 VI; conj. prez. 1 sg. *să logodésc* 742 VIIIa, A, 811 VII, 2 sg. *să logodéşti* 736 VII, 767 V; 2° part. f. *logodítă* 736 VII.

1° v. DA (intranz. mai rar) s.v. *logodi*, GL. DOBR. s.v. *logodea*.

LOGODITÓRI s. m. pl. 733 VII, 743 III, 866 V „peţitori"; cf. l o g o d á c i i .

LOGÓLNĂ v. *logóndă* 1°.

LOGÓNDĂ s. f. **1°** 673 VIII, 680 VIIb, 681 V, VIII, 682 VII, 707 V, 708 VII, 711 VII, 713 Va, VII, 715 Vb, 720 III, 732 III, V, 737 V, A, 740 VII, 743 III, 746 V, 774 VIIb, 781 V, 784 V, 789 VII, 792 VI, 797 VII, 801 A, 811 VII, 816 VIIb, 818 V, 823 VII, 825 V, 832 VII, 833 VIIa, 837 III, V, 845 III, V, 846 V, VII, 847 III, VII „logodnă"; cf. a ş e z á t... **2°** 806 VII, 825 V, VII „petrecere la casa miresei, sâmbătă seara, înaintea nunţii": Sâmbătă seara făcea *logóndă* la fat-acasă 825 V; cf. b e t e á l ă ... **3°** 740 VII, 750 V, VII, 752 VII, 753 V, 838 VIIa „petrecere la mireasă, duminică dimineaţa înaintea nunţii": Şi pă urmă duminică făcea *loguóndă*... la mireas-acolo, îi spunea *logóndă*, că punea masa şi cu dar 838 VIIa. **4°** 781 V, VII, 784 V „masă, mâncăruri trimise de ginere la mireasă în sâmbăta nunţii": Ginerile trimeţa o masă bună, cum să zice, o... *logóndă* aşa i să zicea-nainte 781 V. Am dus *logóndă*, am dus căldare cu fasole, cu varză cu raci, cu lăutari, cu cinci-şase vedre dă vin 781 VII. **5°** 821 VIb, 830 VI, VII „petrecere la plecarea miresei din casa părinţilor la casa mirelui". **6°** 784 V „petrecere la casa mirelui, sâmbătă seara înaintea nunţii". **7°** 743 III „peţit".

pl. art. 1° *logóndele* 801 A.

var. 1° *logólnă* s. f. 751 VII, *logóndnă* s. f. 866 VII; *logónnă* s. f. 866 VII; *logórnă* s. f. 672 III.

1° v. DA (Bran, Muscel) s. v. *logodnă*, GL. DOBR. s. v.; cf. SCRIBAN (Munt., Olt.) s.v. *logodnă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

LOGÓNDICUL s. m. art. 743 III „logodnicul”: Şi spune că i s-arată cel care vorbeşte cu el sau, mă rog, pe care-l ia, *logóndicu* care-l ia; cf. l o g o d á n .

LOGÓNDNĂ v. *logóndă* 1°.

LOGÓNNĂ v. *logóndă* 1°.

LOGÓRNĂ v. *logóndă* 1°.

LOITRÁRI (3 sil.) s. m. pl. 827 A „loitre”.

cf. BĂRBUŢ s.v. *loitrar*.

LOJNÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 701 VIIb, 711 VI „afumă prunele pe l o j n i ţ ă ”: *Lojnéşte* prune, afumă prune 701 VIIb.

ind. prez. 1 pl. *lojním* 711 VIII, impf. 3 sg. *lojneá* 701 VIIb; part. f. pl. *lojníte* 690 VII, 705 VI, 710 VII, 724 VIIb, 735 A; sup. *de lojnít* 705 VI, 711 VI; refl. ind. prez. 3 pl. *se lojnéşte* 744 A.

var. *se loznéşte* vb. refl. ind. prez. 3 pl. 744 A.

LÓJNIŢĂ s. f. 701 V, VIIb, 707 VIb, 709 V, VI, 710 VII, 711 VIII, 712 VII, 714 VI, 721 VI, A, 726 Vb, 733 V, 735 A, 736 A, 744 VIIa, VIII „amenajare rudimentară constând dintr-o leasă pusă peste o groapă în care se face foc pentru afumarea prunelor”: Face groapă în pământ şi pă urmă pune o *lójniţă* aşa mare ca patu ăla, mai lată şi face focu dedesupt acolo şi iese mai mult fum şi pune prunele şi le-nveleşte şi s-afumă acolo 701 VIIb; cf. u s c ă t ó r 2°.

pl. *lójniţi* 712 VII, 715 VI, 743 V.

v. DA, TDRG, CADE (Mold., Trans.), SCRIBAN (vest), DM, DEX (reg.) s.v.

LOPĂŢÂIE s. f. 774 V dim. de la *lopată* (de băgat pâinea în cuptor).

LÓSPE v. *lóbe* 3°.

LOTÁŞ s. m. 821 A „proprietar al unui lot (de pământ)”.

v. SCRIBAN (pop.) s.v.

LÓTCĂ s. f. 731 VI „boală la albine; locă”.

LOVÉŞTE vb. ind. prez. 3 pl. 803 VI „dăunează, influenţează negativ dezavoltarea unei plante”: Alea [=foile de jos ale tutunului] îi *lovéşte* tot mersu, că dacă i le rupem p-alea, la urmă îşi ia mersu.

LOZÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 678 VIIb, 773 V, 799 VII „aiurează”: Zice câte alea toate, visează, *lozăşte*, pleacă, n-are somn şi n-are odihnă 773 V.

var. *lozézi* vb. ind. prez. 2 sg. 762 II.

v. CADE (Olt.), GL. ARGEŞ, LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v. *lozi*; cf. SCRIBAN (Olt.) s.v. *lozesc*.

LOZÉZI v. *lozéşte*.

LOZNÉŞTE v. *lojnéşte*.

LUÁM vb. impf. ind. **1°** 1 sg. 843 IIa „întreceam”. **2°** pf. c. 3 sg. în ~ *din călúş* 773 VII „a îmbolnăvit subit, ca sancţiune pentru că a

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

lucrat de Rusalii (în timpul când se joacă c ă l u ş u l)": Ilinco, băiatu tău e *luát din călúş*, ce-aţi căutat să aduceţi în Rusalii cutare lucru? 768 VII.

ind. pf. c. 3 sg. *a luát* 1° 843 IIa, 2° 773 VII, 827 VI; part. *luát* 2° 768 VII, 780 VII, 827 VI.

1° v. GL. ARGEŞ s. v. *lua*; 2° cf. CADE s.v. *căluş* 1°.

LÚBEN s. 735 VIIa „dovleac": Dovlecii la noi le spune aicea *lúbenI* 744 VI; cf. b o s t á n 1°.

pl. *lúbeni* 744 VI, 747 V, 752 V; *lúbene* 735 VIIa.

cf. SCRIBAN (Munt.), TDRG s.v. *lubene*, ŞĂINEANU (Trans.), CADE s.v. *lubă*.

LÚBENIŢĂ s. f. 762 VIII, 781 I „pepene verde".

pl. *lúbeniţe* 762 VIII, 768 III, 772 VIIIb.

v. TDRG, ŞĂINEANU (Olt., Trans.), CADE, SCRIBAN (Olt., Ban., Trans.), DM, DEX (reg.) s.v.

LUCI s. f. pl. 755 VIIb „nuci".

LUCÍT, *s-a* ~ vb. **1°** refl. ind. pf. c. 3 pl. 812 V „au căpătat luciu, s-au lustruit": Dacă vedem că *s-a lucît* şi se vede floarea [la vasele de lut] nu-i mai băgăm foc. **2°** part. 836 VI „strălucitor": Soarele era *lucît* să spun aşa; cf. l i c u r e á ...

1° cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU s.v. *luci*.

LUCIÚŞ (3 sil.) s. 743 A „lunecuş (pe gheaţă)".

v. TDRG s.v.

LUCS v. *lústru*.

LÚMĂRĂ vb. ind. prez. 3 sg. 810 VII, 835 VII „numără": Dacă *lúmără* ouăle alea lucrează, dacă nu le *lúmără*, nu lucrează 835 VII.

ind. impf. 1 pl. *lumărám* 810 V, 835 A, pl. *lumărá* 799 VII; refl. ind. prez. 3 pl. *se lúmără* 835 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *număra*, SCRIBAN (Mehedinţi) s.v. *număr*, CADE (prov.) s.v. *lumăr*, BĂRBUŢ s.v. *lumăra*.

LUMÂNĂRÍCĂ s. f. 738 VII numele unui joc de societate (între tineri).

v. SCRIBAN s.v.

LÚMELE s. n. art. 827 VII „numele".

v. CADE (prov.) s.v., DLR (reg.) s.v. *nume*.

LUMÉŞTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 827 VII „se numeşte".

ind. impf. 3 sg. *se lumeá* 827 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *numi*, CADE (prov.) s.v. *lumi*.

LUMINÁM vb. ind. impf. 1 pl. 858 V „întâmpinam zorii zilei": Cine era pă moşii, fetele lui Radu Caţaon, ele era, şi femei şi bărbaţi, acolo *luminám*, acolo înseram.

LUMINÁTUL s. n. art. în ~ *zilei* 687 VIII „zorii zilei"; cf. z o r 1°.

LUMÍNĂ s. f. **1°** 794 A, 821 A, 830 A, 834 A, 835 A „lună (astru)": Era *lumína* pusă de vreo patru seri, *lumína*, ştii, să apesteşte, ştii, repede luna 794 A. **2°** 747 V, 769 V, 801 A „lumânare"; cf. f l ă c â i .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. BĂRBUŢ, CV, 1951, 1, p. 36 (Teleorman) s.v.; 2° v. CADE (Trans., Ban., Bucov.), TDRG (Trans.), DEX (pop.), ŞĂINEANU s.v.

LUMULÍŢĂ s. f. 834 VII dim. de la *lume*.

v. GL. ARGEŞ s.v.

LUNÁTICI adj. m. pl. 836 V, 845 III, 859 VIIb [despre puii de găină scoşi în aceeaşi lună în care au fost puse ouăle la clocit] „debili, bolnăvicioşi”: *Lunátic̑ĭ*, dacă le pun în tot în aceeaşi lună şi ies... dacă le pun dă la capu lunii şi ies la sfârşit, atuncea ies *lunátic̑* 845 III; cf. î n l u n á t i c i .

v. GL. DOBR. s.v.

LUNEÁSCA s. f. art. 770 V, 776 V, 778 V „hora în cadrul căreia mireasa împarte daruri neamurilor; nuneasca; cf. c o n c i ...

v. CV, 1950, 3, p. 36 (Teleorman) s.v.

LUNG 1° s. n. 733 A, 736 VI, A, 740 A „cosoroabă”: De la furci pă urmă să punea *lúngurĭ*, aşa să zicea, de brad, din alea groase, noi le ziceam *lúngurĭ*. Acuma să zic bilimanele 733 A; cf. b i l i m a n é l e ... **2°** s. n. 758 VI „lemn (lung) peste temelie”; cf. l u n g í m u r i 1°, l u n g í ş 1°, u r s 1°. **3°** *la* ~ loc. adv. 772 VIIIa „pe lungime”. **4°** *în* ~ loc. adv. 752 VII „îndelung, mult timp”; cf. d e l u n g á t .

pl. 1° *lúnguri* 733 A, 736 VI, A.

LÚNGE adj. f. pl. 827 VI „lungi”.

LUNGÍMURI s. f. pl. **1°** 697 VI „bârne lungi cât peretele aşezate peste temelia casei; tălpi”; cf. l u n g 2°... **2°** 697 VI, 762 VI „cosoroabe”; cf. b i l i m a n é l e ... **3°** pl. 697 VI „oase, fluiere (la piciorul oii)”: Am dat de o stivă de oaie. Era *lungîmurle* alea, ţurloaiele alea.

1°, 2° v. GL.OLT., BĂRBUŢ s.v. *lungime*.

LUNGÍŞ s. n. **1°** 758 VI „lemn lung peste temelie la casă; talpă”; cf. l u n g 2°... **2°** pl. 709 VIII, 758 VI, 764 VI, 818 A „cosoroabe”; cf. b i l i m a n é l e ...

1° v. GLOSAR REG. s.v.; cf. GL. OLT. s.v.

LUNGÓN s. n. 724 VI „lemn lung şi gros pus în lungul unei tărăboanţe pentru transportat lemne”: Tărăboanţa, uitaţi, îi făcută din doi drugi de lemn şi-aicea pă drugii ăştia de lemn, două *lungoáne* de lemn, s-aşază metrii.

pl. *lungoáne* 724 VI.

LUNGULÉTE adj. 699 A „lungăreţ”: [Chioştecul] uite aşa era de mare, ceva mai *lunguléte*, cam aşa; cf. l u n g u r é ţ e .

LUNGULÍŢĂ adj. f. 830 VII, 832 VIIIb dim. de la *lungă*: Şubă până colea, *lungulíţă* 830 VII; cf. l u n g u ş o á r ă .

pl. *lungulíţe* 849 VII.

v. GL. ARGEŞ s.v.; cf. CADE, DM, DEX s.v. *lunguleţ*.

LUNGURÉŢE adj. f. pl. 694 VII „lungăreţe”; cf. l u n g u l é t e . •

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. TDRG (Munt., Trans.) s.v. *lunguieț*.

LUNGUȘOÁRĂ adj. f. 723 A dim. de la *lungă*; cf. l u n g u l í ț ă .

v. TDRG s.v. *lung*.

LÚPĂ s. f. 760 VIIb „lupoaică”.

LUPĂRÍE s. f. colect. 686 V, 702 VIII, 754 VIII, 780 VIII, 866 A, 869 VIIIb „mulțime de lupi”: *Lupărîe* era, acuma nu mai sânt, umblă oile singure, fără ciobani 754 VIII.

v. SCRIBAN, DEX (rar), DM, GL. DOBR. s.v., GS, 1929-1930, p. 132 (Prahova) s.v.; cf. GL. ARGEȘ s.v. *lupăraie*.

LUST v. *lústru*.

LUSTÉMUL v. *rustémul*.

LÚSTRU s. 732 VII, 830 VII „prelucrare a postavului la piuă”: Cum să dă hainele la *lústru* la piuă 732 VII.

var. *lucs* s. 724 V; *lust* s. 691 VII.

LUT s. n. 772 VI „murdărie, jeg”; cf. b l e a s c ...

LUTÓS adj. 821 V, 833 III „murdar, nespălat”; cf. g ă g i - o á s ă ...

· f. *lutoásă* 821 VIa.

v. LEXIC REG., II, p. 90 (Crișana) s.v.

LUTUIÁLA s. f. art. 847 A [la construcții] „stratul subțire și neted de lut (cu paie) aplicat pe pereți după b u l g ă r i t ”; cf. n é t e d , r a s ó l u l , t i n c i , v ă c ă l u i á l ă .

LUTUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 847 VI [la construcții] „lipeam pereții cu pământ amestecat cu paie, după b u l g ă r i t ”; cf. g h e r u - i é ș t e ...

v. SCRIBAN s.v. *lutuiesc*, DM, DEX (reg.) s.v. *lutui*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GLOSAR DIALECTAL MUNTENIA
PARTEA A III-A: M – P

Maria Marin şi Iulia Mărgărit

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MÁCHINĂ s. f. 702 VIII, 703 VI, 705 VIII, 710 VIIIb, 720 VI, 727 A, 728 A, 733 A, 740 A, 742 VI, 746 VI, 750 VII, VIIIb, 753 VI, 754 VIII, 755 VI, VIIIa, 837 A, 838 VIIb, 839 VI, 840 A, 843 VIII, 845 VIII, 847 A, 848 VIb, A, 850 VI, A, 851 VI, VIII, 852 VIII, 853 VI, VIIb, VIIIa, 855 VI, A, 858 VI, 863 A, 866 A, 867 VIII „vânturătoare": *Mákina* era o sită mare [...] pe trei crăcane şi-nvârtea omu-aşa, o făcea până când rămânea numa grâul 733 A; cf. t ă r ă b ú ţ ă , v â n t u r i 2°.

pl. *máchini* 719 VIIIb, c, 728 A, 753 VIII, 836 VIII, 839 VIIIa, 848 A, 851 VIII, 853 VI, VIIb, A, 855 A, 863 A, 869 VI.

var. **mághină** s. f. 727 A, 760 VIIIb, 781 VIII, 785 VIII, 823 A.

v. DLR (înv.), SCRIBAN s.v., LEXIC REG., II, p. 61 (Vaslui), GL. DOBR., LR, 1964, 5, p. 454, 1967, 6, p. 508 (estul Munt., sudul Mold., sud-estul Trans.), SCŞt. Iaşi, 1963, 2, p. 275 (Munt. şi Mold.) s.v.

MACIOÁCĂ s. f. 761 II „măciucă".

v. DLR (reg.) s.v. *măciucă*.

MAGAÓI v. **măgăoáie 2°.**

MAGAZÂNĂ s. f. 678 VI „provizie de alimente pentru o deplasare mai lungă; merinde": [La pădure] iau şi eu o *magazînă*. M-iau *magazînă*, alimentaţie p-o lună de zile.

cf. DLR (reg.) s.v. *magazin* 3°, SCŞt. Iaşi, 1957, 1 (Vatra Dornei, Vişeu, Ceahlău) s.v. *magazin*.

MAGAZÍE s. f. 832 VIIIb „ladă pentru depozitat cereale".

MAGAZIONÁT adj. 736 VI „depozitat, înmagazinat".

MÁGHINĂ v. **máchină.**

MAHAHOÁIE v. **măgăóaie 1°.**

MAHALÁ s. f. 775 III, 778 VIIIb, 784 VIII „parte a unui sat": Să strângeau de exemplu cu o *mahalá* dă sat 778 VIIIb.

pl. *mahalále* 775 VI.

v. DLR (reg.) s.v. 3°, GL. OLT. s.v.

MAI s. n. 729 V, VIIb „ficat"; cf. f i c á t 1°...

v. DLR. (Mold., Bucov., Trans., Maram.), TDRG (Mold.), CADE (Mold., Bucov., Trans.), ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold., Trans.), BL, 1941, p. 84 (Crişana, Maram., Trans., centrul şi sudul Mold.) s.v.

MAIÁ (2 sil.) s. f. 736 A „polen": *Maiáua* aia de la spice să duce potop şi el [=porumbul] leagă. *Maiá* să zice aia care vine, e multe, domne. Acum când înspicează el tot şi rămâne câte unu, oar că să face tăciune, oar că leagă; cf. m ă n e á l ă .

MÁICĂ s. f. 1° 725 VII; ~ **máre** s. compus 846 V „bunică": A murit şi tata mare şi *máica máre*; cf. b ă t r â n a ... 2° art. ~ **précista** s. compus 759 VI „colacul care se face la înmormântare".

FD, XV, Bucureşti, 1996, p. 139–246

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. DLR (reg.) s. v. 3°.

MÁIE s. n. pl. 693 VII, 757 VII, 835 VI, 861 VI „maiuri".

v. DLR (reg.), CADE s. v. *mai*.

MAIELÚŢĂ s. f. 692 V „amestec de făină şi apă cu care se netezesc pâinea, mălaiul etc."; cf. m â n z á l ă, t ă r ă v l á g ă.

MAIERÁŞUL s. n. art. 703 VIIb, 704 V numele unui dans popular.

MÁISTOR (2 sil.) s. m. 772 VII, 780 VIII, 839 VI „meşter, meseriaş".

var. **măiestór** s. m. 766 VIIIa.

v. DLR (reg.), TDRG (Ban.) s.v. *maistru*, CADE (prov.), SCRIBAN (vest), B Ph, 1939, p. 228 (Gorj) s.v.

MÁJĂRĂ s. f. 808 VII „grămadă (de băligar)": Dac-aveam vite, strângeam *májăre* dă bălígar, aveam oi, aveam cai, aveam boi; cf. g u l m u ş ó i...

var. **májăre** s. f. 808 VII.

cf. DLR (Olt.) s. v., GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s. v. *majeră*.

MÁJĂRE v. **májără**.

MAL s. n. 734 A, 736 III, 739 V, 742 VI, 790 VIII „deal, coastă": La mine e *mal* acia 734 A; **din a** ~ loc. adv. 709 VIII „de sus, din sus, dinspre deal": [Lupul] a trecut *dîn a mal*; **la** ~ loc. adv. 677 VII, 694 VII, 707 VIa, b, 708 II, III, Vb, 710 II „în sus, la deal": Vaca suia pă drum *la mal* 707 VIb.

v. DLR (înv. şi pop.), ŞĂINEANU (Muscel), SCRIBAN, DR, 1920–1921, p. 124 s. v.

MALÁCUL s. m. art. 867 II numele unui joc de copii: „ţurca"; cf. d r í c h e a 1°...

MALANGÍTĂ v. **menangítă**.

MÁLĂ s. f. 839 VI „drişcă, malá"; cf. m ă h ă l ú ţ ă.

v. DLR (reg.), SCRIBAN (est) s.v.; cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), DM, DEX s.v. *mala*.

MALORÍN s. n. 673 VIII „bardă pentru cioplit buştenii": Aşa să numeşte un topor d-alea marile, lat, să numeşte *malorin* sau bardă; cf. p l e n c á c i.

var. **maralín** s. n. 671 VI.

cf. DLR (reg.), SCŞt. Iaşi, 1957, 1 (Ceahlău), LR, 1970, 6, p. 552 s. v. *malarină*.

MÁMA s. f. art. **1°** 724 A, ~ **bătrâna** s. compus 678 VIII, 680 VIIb, 723 VII, 828 II „bunica"; cf. b ă t r â n a... **2°** var. 781 V, 784 VIIb, 785 V, 804 V „reziduul la prepararea săpunului": [Săpunul] îl fierbem din nou ca să-şi mai dea el toată murdăria şi rămâne numai *múma* de jos şi el se urcă sus şi iese curat 785 V; cf. b o r o g h í n ă 3°... **3°** var. ~ **plóii** s. compus 789 III, 792 VII, 793 VII, 801 A, ~ *ploíţii* s. compus 797 V „caloianul"; cf. c a l o i e n í c ă ... **4°** var. ~ **pădúrii** s.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

compus 818 V numele unei boli la copiii mici: Şi de *múma pădúrij* ţipau copiii toată noaptea; cf. c u i ...

var. **múma** s. f. art. 2° 781 V, 784 VIIb, 785 V, 797 V, 804 V, 3° 789 III, 792 VII, 793 VII, 801 A, 4° 818 V.

1° v. DLR (înv. şi pop.), DM (reg.) s. v., CADE s.v. *mumă*; 2° cf. DLR s. v. II. 2°; 3° cf. TDRG (Gorj) s. v.; 4° cf. DLR (reg.) s.v. III.

MAMÁIE s. f. 1° 720 III, 751 V, 825 I, 828 II, 836 V, 843 VIIa, 844 VII „bunică"; cf. b ă t r â n a ... 2° 721 III, 724 I, 728 V „mamă"; cf. m a m í c ă, m ă m í ţ a, m ă m i ţ í c a, m í c a[2].

1° v. DLR (Munt., Olt.) s. v. 2°, CADE (prov.), DM, DEX (reg. şi fam.), TDRG s. v. *mămaie*, GL. DOBR. s. v.

MAMÁRE s. f. 720 III, V „bunică"; cf. b ă t r â n a ...

voc. *mamáreo* 823 VII.

MÁMEŞ s. m. 765 VIIb „(doctor) mamoş": El este doctor şi *mámeş*.

MAMÍCĂ s. f. 703 VIIb, 740 VIIIb „mamă"; cf. m a m á i e 2°...

MAMICÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. 833 A „numesc (soacra) m a m i c ă": Eu te *mamicêsc* şi tu te faci a dracului?

MAMÓRNIŢĂ s. f. 736 A, 839 VI „soi de viţă de vie (înmulţită prin corzi)".

MAMUDÉLE s. f. pl. 777 VII, 796 VII „mahmudele".

v. DLR (reg.), TDRG (poezia pop.) s.v. *mahmudea*; cf. BĂRBUŢ s.v. *mamudea*.

MAMURÍE adj. f. 782 V [despre o persoană] „foarte obosită, mahmură de oboseală": M-am chinuit eu pă lângă el, ajunsesem *mamuríį*-aşa pă lângă el, două săptămâni.

cf. DLR (reg.) s. v. *mahmur*, LEXIC REG., I, p. 104 (Rădăuţi) s. v. *mamor*.

MANAVÉLA s. f. art. 827 A „lemnul care prelungeşte s u i a n u l, pentru a mări capacitatea căruţei; ţepuşă": Drugu vine băgat pă ochiurile suienilor şi bag *manavéla* aia în ochiu ăsta d-aici şi-l leg dă suian cu sârmă [...] să zice şi *manavéle* şi ţepuşe, da *manavéle* să zice la aia când punem loitrari la jumătate.

pl. *manavéle* 827 A.

var. **manílă** s. f. 713 VI.

MANDROÁNE s. n. pl. 702 VIIb „ţesături cu urzeală de cânepă şi bătătură de cârpe sau de câlţi".

v. DLR (reg.), LR, 1964, 4, p. 341 (Ploieşti) s.v. *mandron*.

MANEÁUA s. f. art. 802 III numele unui dans popular.

cf. DLR, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, LR, 1964, 4, p. 329, 1966, 2, p. 134 s.v. *manea*.

MANÉJ s. n. 683 VIa „manivelă": Şi înăuntru [putina] are un *manéj* care să-nvârteşte. Bag ramele [cu faguri] acolo, le descăpăcesc şi învârtesc de *manéju* ăla; cf. î n v â r t i t ó r.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MANGÉTURI s. n. pl. 846 VII „părţi răsfrânte la carâmbii de dimie”: Peste ciorapi trecea şi nişte turuieci pân-aici işea, tot dă lână. Mamă, şi le făcea nişte *mangêturi* p-aicea, cu găurele!

cf. DLR, DM, DEX (înv.), ŞĂINEANU s.v. *manget*.

MANÍLĂ v. **manavélă**.

MÁNTE s. f. 810 VIII „loc adânc pe fundul unui râu, unde se adună peştele”: Trebuia să-l arunci [prostovolul] la jumătatea gârlii, noi îi spuneam pă *mánte*.

cf. GL. DOBR. s.v. *matnea*.

MARALÍN v. **malorín**.

MARCÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 848 A, 855 VI „semănam (grâul) cu m ă r c ă t o a r e a 1°”: După ce-l *marcám* [grâul] aveam o grapă dă mărăcini, îl grăpam.

MARDARÂCURI s. n. pl. 677 VII „resturi alimentare necomestibile”: Săpunu, mamă, adunăm toate *mardarîcurle* de la porc.

cf. DLR (înv.) s.v. *murdarlâc*, TDRG, SCRIBAN, GL. ARGEŞ (înv.) s.v. *murdalâc*.

MÁRGINĂ s. f. 681 IV, 688 VIII, 713 VI, 715 Vb, 721 A, 726 A, 727 A, 739 A, 757 VIII, 763 VII, 796 VII, 805 V, 815 VI, 819 VIb, 865 VI „margine”.

var. **márne** s. f. 716 VII, 741 VII, 832 VIIIb, 839 VII, 841 VIIb, VIII, 842 VIII, 844 V, 846 VII, 852 VIIb, 853 III, 855 VI, A, 857 VIII, 858 VII, 860 VIIIb, 863 A, 865 VI, 866 VII, 868 I, 869 VIII, 870 V, VIII, pl. *mărni* 844 A.

v. SCRIBAN (Mold.), DLR s.v. *margine*; cf. DLR (reg.) s.v., CADE (prov.), BPh, 1938, p. 168 (Ialomiţa) s.v. *marne*.

MARIOÁRA s. f. art. 789 III numele unui dans popular.

v. DLR s.v.

MARIŢÍCA s. f. art. 812 III „numele unui dans popular în care partenerii se prind câte trei: două fete şi un băiat”.

v. DLR (reg.) s.v.

MÁRMURĂ s. f. 697 V, VII, 778 VIIb, 788 VII „porţelan”: Căni dă *mármură* trei lei, patru lei o cană 697 V.

v. DLR (reg.), GL. OLT., GL. DOBR. s.v.

MÁRNE v. **márgină**.

MÁRNICĂ adj. f. 680 VIIb „mândră, încrezută”: Erea măroasă, da, *márnică*, că zicea că nu-i trebuia s-o-nveţe pe ea niminea; cf. f ă l n i c o á s ă ...

cf. DLR (reg.), LR, 1959, 2, p. 53 (Argeş) s.v. *mărnicos*.

MÁRTE s. m. 758 VIII, 760 VIIb, 820 VI, 821 V, 824 V, 851 VIII „martie”.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var **mártie** (2 sil.) s. m. 683 VIb.

v. DLR (pop.) s.v. *martie*.

MÁRTIE v. **márte**.

MÁSĂ s. f. 1° 679 VIb, 818 VII „față de masă": Făceam borangic să țes peșchire la fată, *mése*, cearșafuri 818 VII; cf. m e s e á l ă . **2°** 779 IIa, 789 II nume al unui joc de copii. **3°** 768 VI „bucată de lemn care servește drept țintă la unele jocuri de copii": Puneam un ciumag jos și puneam sclimpuș așa cum să spun, dă lemn, dă cap dă lemn așa retezat și-l puneam pă... îi spuneam *másă* une-l puneam jos, o blană; cf. s c l i m p ú ș . **4°** 737 VII „ghizd"; cf. b u t ó i ... **5°** art. ~ **plúgului** 817 A „piesă care servește la ridicarea grindeiului". **6°** cu val. adj. 785 VI, 817 A, 820 A, 853 VI [despre un teren] „neted, nivelat": [Grâul] dacă-l sămănam, d-acilea îl grăpam dă două ori cu grapa, cu atelaju cu boii. Îl grăpam, îl făceam *másă* 785 VI.

pl. 1° *mése* 779 V, 818 VII, 832 V.

1° v. DLR (înv. și reg.), TDRG, CADE (Trans.), SCRIBAN (vest, rar), GL. OLT. s.v.; 2° v. DLR (prin Ban.) s.v.; 6° v. DLR (prin Ban. și prin Mold.) s.v.

MASCARÁLE s. f. pl. 868 VII „persoane caraghios mascate (în cadrul obiceiului numit c u c i)"; cf. b e r e z ó i ...

v. DLR, DM, DEX (înv.), CADE s.v. *mascara*.

MÁSCĂ s. f. 749 II „joc de copii cu mingea: un copil o aruncă, altul o lovește cu un băț, iar ceilalți încearcă să o prindă"; cf. m í n g e a .

MASTÍCĂ s. f. 742 III „amestec din seu, smoală și cenușă, cu care se unge altoiul": Pana se introduce acolo, se leagă cu tei și se unge cu *mastícă* [...] un preparat făcut din seu de oaie, de seu cu smoală și cenușă.

cf. DLR s.v.

MAȘÍNĂ s. f. **1°** 861 II „sobă cu plită". **2°** var. 789 A, 791 A „batoză".

var. 2° **mașíne** s. f. 789 A, 791 A.

MAȘINĂRÍE s. f. **1°** 802 VI „mașină": Acum *mașinăríia*-l seamănă [grâul]. **2°** colect. 671 VI, 768 VI „mașini multe și felurite".

pl. 2° *mașinăríi* 767 IV, 768 VI, 847 A.

MAȘÍNE v. **mașínă** 2°.

MAȘINÍCĂ s. f. 734 A, 838 VIII dim. de la m a ș i n ă 1°.

MATINÍU s. n. 834 A „bluză de stambă sau de stofă subțire, cu talia foarte sus și cu bască largă, purtată odinioară de femei"; cf. c a m i z ó n .

pl. *matiníe* 834 A.

cf. DLR (înv.), ȘĂINEANU, SCRIBAN s.v. *matineu*, CV, 1951, 5, p. 26 (Romanați) s.v. *mateneu*.

MATOLÉȘTE, se~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 814 A „se chercheleș-te"; cf. a b ț i g u i á ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg.) s.v. *matoli*, BĂRBUŢ s.v. *matolit*.

MATORÍT, a~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 800 VII „s-a maturizat": *M-am maturát* eu 848 A. Mielu, când îl tai, are şi el un cheag, când îi crud el, dacă *să maturéşte*, nu mai are 753 VIII; cf. viu² 1°.

var. **se maturéşte** vb. refl. ind. prez. 3 sg. 753 VIII, pf. c. 3 sg. *s-a maturít* 848 A; **m-am maturát** vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 715 VIIIa, 848 A.

v. DLR s. v. *mători*, SCRIBAN (rar, pop.) s. v. *matoresc*, BPh, 1938, p. 168 (Ialomiţa) s.v.; cf. CADE, ŞĂINEANU s.v. *mator*, GL. ARGEŞ s.v. *matori*.

MATURÁT v. **matorít**.

MATURÉŞTE v. **matorít**.

MAŢ s. n. **1°** 787 V, **~ umplút** s. compus 787 V „caltaboş": În ziua de Crăciun îţi faci, cum face la noi, *máţe, maţ umplút*; cf. c a r t a b ó ş 2°, g â l b á ş i . **2° ~ înfundát** s. compus 732 V, 785 V, **~ orb** s. compus 714 V, art. **~ ăl strâmbát** s. compus 860 V „cec (la porc)"; cf. b á b ă 5°...

pl. 1° *máţe* 785 V, 787 V, 793 V.

1° v. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v. *maţe*; 2° v. GL. OLT. s.v. *maţe*.

MÁUL s. n. art. în expr. **(îmi) luáse ~** 796 VII „(mă) zăpăcise, (mă) năucise": Aproape să spui că nu mai puteam să mai merg şi nu mai ştiam ce să mai fac aşa, *îm luáse* aşa *máuu* dă tot.

v. DLR (Ban., Olt., Trans.), COMAN, GL. (Vlaşca), BĂRBUŢ s.v.; cf. DR, 1927–1928, 5, p. 901 s.v.

MAZÁLĂ s. f. 757 VI „grămadă"; cf. g u l m u ş ó i ...

pl. *mazále* 757 VI.

MĂCĂR, ~... ~ conjuncţ. corelativă 680 VIIb „fie...fie, sau...sau": Lua rufa d-icea d-o... dă guler, *măcắr* cămaşă *măcắr* ie; cf. á p ă i ...

cf. DLR (Trans.) s.v. *măcar* II.

MĂCIÚCĂ s. f. 684 I „pai (cu spic) cu care se trage la sorţi, în jocurile de copii".

MĂGÁR s. m. 774 VIII, 775 VI, 778 VIIIa, b „grămadă din zece snopi": *Măgár* [este] grămadă d-astea dă zece snopi. Deci la trei *măgár!* d-ăştia îi spunem o claie 775 VI; cf. m ă g ă r e á ţ ă 2°, m ă g ă r í ţ e, p e t í ţ e, s c â r t á c ă.

pl. *măgári* 775 VI, 778 VIIIa, b.

cf. DLR (reg.) s.v. II, LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea), CV, 1951, 1, p. 36 (Teleorman) s.v.

MĂGĂDUIÁLĂ s. f. 826 A „îndoială, ezitare": *Măgăduiálă*, adică gândire nesigură.

v. DLR (reg.), COMAN, GL. (Vâlcea, Vlaşca), GL. ARGEŞ s. v.

MĂGĂOÁIE s. f. **1°** 721 A „arătare, nălucă": Ziceạ că visam şi noi pă cine lom. Visam alte *măgăuói* 723 VII; cf. g o g l e á z ă ... **2°** var. pl. 821 A „jivine, fiare"; cf. j i l é t i n i ... **3°** pl. 831 V „persoane mascate; brezăi"; cf. b e r e z ó i ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *măgăói* 1° 721 A, 723 VII, 757 VII; 3° 831 V.

var. 1° **mahahoáie** s. f. 726 VII; 2° **magaói** s. f. pl. 821 A.

1° v. DLR (pop.) s. v. 5°, CADE (Olt., Mold.), BPh, 1938, p. 168 (Ialomiţa) s.v.

MĂGĂREÁŢĂ s. f. **1°** 708 Vb „măgăriţă". **2°** pl. 772 VIIIb, 801 A „grămezi din zece snopi"; cf. m ă g á r ...

pl. 2° *măgăréţe* 772 VIIIb, 801 A.

1° v. DLR, DEX (înv. şi reg.), CADE (Ban.), SCRIBAN (Munt. vest.), GL. ARGEŞ s.v.; 2° v. DLR (Argeş), LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea), GL. ARGEŞ s.v.

MĂGĂRÍŢE s. f. pl. 772 VIIb „grămezi din zece snopi"; cf. m ă g á r ...

MĂGURÍŢĂ s. f. 773 VII dim. de la *măgură*.

MĂHĂLÚŢĂ s. f. 844 VI „drişcă"; cf. m á l ă .

cf. DLR (reg.), SCRIBAN (est) s.v. *mală*, TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), DM, DEX s.v. *mala*.

MĂÍC s. 706 VIIIc dim. de la *mai* („bătător"); cf. m ă i ş o á r e .

MĂÍCA s. f. art. 806 I „bunica"; cf. b ă t r â n a ...

MĂIDÁN s. n. **1°** 705 VIII, 814 A „vraf de snopi, înalt de doi, trei metri". **2°** 830 A „mal al unei ape".

pl. 1° *maidáne* 814 A, 2° *măidánuri* 830 A.

MĂIDĂNÚŞ s. n. 793 VII dim. de la *maidan* („ridicătură de pământ; movilă"); cf. m ă i d u l é ţ .

MĂIDULÉŢ s. n. 827 VIII dim. de la *maidan* („ridicătură de pământ; movilă"); cf. m ă i d ă n ú ş .

MĂIESTÓR v. **máistor**.

MĂIŞOÁRE (4 sil.) s. n. pl. 724 V dim. de la *mai* („bătător"); cf. m ă í c .

MĂJERÂTĂ adj. f. 758 VII „plină cu vârf": Nu mai mâncă aşa cum mâncam noi trei-patru inşi dintr-o strachină, strachină plină, *măjerîtă*; cf. î m b u r i c á t ă ...

v. LEXIC REG., II, p. 15 (Argeş), BĂRBUŢ s.v.

MĂLÁI s. n. 836 V, art. **de-a ~** loc. subst. 836 V numele unui joc de copii.

MĂLĂIÉŢ s. n. 719 VII dim. de la *mălai* (preparat din făină de porumb).

pl. *mălăiéţe* 719 VII.

MĂLĂÍŞTE s. f. 852 VIa „teren de pe care s-a cules meiul": Indiferent, era ogoru făcut în mirişte sau în porumbişte sau în *mălăjíşte* sau în orzişte.

v. DLR (Trans., Munt.) s.v. 2°; cf. DM, DEX (reg.), LEXIC REG., I, p. 24 (Baia Mare), II, p. 100 (Hunedoara), SCL, 1957, 1, p. 108 (Trans., Maram.) s.v.

MĂLDĂRÁŞ s. n. **1°** 749 VII, 850 VII dim. de la *maldăr*. **2°** pl. 866 VII „mănunchiuri de cânepă"; cf. m ă l d ă r é l e , m â n e c h í ş i .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 2° *măldăráşe* 866 VII.

MĂLDĂREÁLĂ s. f. 724 V „nume al acţiunii de a se măldări".

MĂLDĂRÉLE s. n. pl. 866 VII „mănunchiuri de cânepă"; cf. măldăráş 2°...

MĂLDĂRÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 724 V „se zbate, se zbuciumă, se agită (în somn)": Cel care a prins zmeu visează că să munceşte, că *să măldărjéşte* şi nu ştiu mai ce... *să măldărjéşte*: să trânteşte, să scoală.

cf. DLR, DM (reg.), CADE (Mold., Trans.) s.v. *mădări*, SCRIBAN (vechi) s.v. *mădăresc*.

MĂLÍGĂ s. f. 673 VIII, 674 V, 709 VIII „mămăligă".

v. DLR, DEX (reg.), TDRG (pop.) s.v. *mămăligă*, CADE (pop.) s.v.

MĂLIGÚŢĂ s. f. 673 VIII, 724 V, 729 V, VI dim. de la măligă.

v. DLR (reg.), TDRG (pop.), DEX s.v. *mămăliguţă*, CADE (pop.) s.v. *măligă*.

MĂLÍNURI V. **molín 2°.**

MĂLÚŞ s. n. 844 II dim. de la *mal*.

v. DLR (rar) s.v.

MĂMĂÍCĂ s. f. 723 V, 816 V dim. de la mamáie 1°.

MĂMÍŢA s. f. art. 732 VII „mama"; cf. mamáie 2°...

cf. DLR, DEX (fam.) s.v.

MĂMIŢÍCA s. f. art. 743 III, 803 I „mama"; cf. mamáie 2°...

cf. DLR, DEX (fam.) s.v.

MĂNẤNC vb. **1°** refl. ind. prez. 1 sg. în expr. **mă ~ în gânduri** 719 V [fig.] „mă gândesc intens; mă frământ"; cf. gândurésc. **2°** ind. pf. c. 1 sg. 830 A „am depăşit, am întrecut, am învins": Şi dă n-am avut specialitatea dă fochist, da... un soldat vechi acolo, în patru zile l-*am mîncát*, l-am lăsat ... l-am lăsat în urma mea; cf. púne 9°, rămấi 2°.

2° ind. pf. c. 1 sg. *am mâncát* 830 A.

1° cf. DLR s.v. *mânca*.

MĂNEÁLĂ s. f. 736 A „polen": Când iese două-trei spiçe [la grâu], îl bate vântu, să ia *măneála*, atunci în două săptămâni pă tot îl vezi cu legătură; cf. maiá.

MĂNUTÁIE v. **măruntáiurile.**

MĂR s. m. 675 V, 676 V, VII, 681 VII, 682 V, VII, 694 V [în cadrul obiceiurilor de înmormântare] „creangă (de măr) împodobită cu turte, covrigi, cuburi de zahăr etc.": Tai un vârf dă... *măr*, că fără ăla nu poţi să-l duci [pe mort], şi-l îmbraci, îl împodobeşti cu zahăr, cu turte, cu covrigi, cu mărturii, cu fel dă fel şi ăla-i *măr* 694 V.

v. COMAN, GL. (Muscel), GL. DOBR. s.v.; cf. DLR s.v. 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MĂRÁRUL s. m. art. 852 VIIb „negustorul, vânzătorul de mere”.
pl. *mărári* 852 VIIb.
cf. DLR, DEX (azi rar), DM s.v. *merar*.
MĂRÁZ s. n. 735 VIIb „ură, duşmănie”.
v. DLR (înv. şi reg.), TDRG, CADE (arh.), DEX (reg.) s.v., SCRIBAN s.v. *maras*; cf. ŞĂINEANU s.v. *maraz*.
MĂRCĂTOÁRE s. f. 1° 751 VIIIb, 839 VI, 847 A, 848 A, 849 VI, 850 A, 852 VIa, 853 VI, 855 A, 864 A, 867 V „unealtă agricolă pentru emănat; semănătoare”. 2° 702 VIa „sfoară care ţine loc de marcator (la semănatul porumbului)”.
pl. 1° *mărcătóri* 753 VII, VIII, 847 A, 867 V.
v. DLR (reg.) s.v.; cf. DLR, DM, DEX s.v. *marcator*, GL. DOBR. s.v.
MĂRCĂTÚRA s. f. art. 709 VIII „marcajul pe copacii care urmează să fie tăiaţi”.
v. DLR (Mold., Bucov.), GL. ARGEŞ s.v.
MĂRE interj. 769 VII, A „cuvânt folosit în strigăturile care însoţesc un obicei de Lăsatul Secului de Paşti”.
var. **móră** interj. 820 VII; **sítiri** ~ 820 VII.
cf. DLR, SCRIBAN, DEX (pop.), TDRG (lb. v. şi pop.), CADE s.v.
MĂRGEÁN s. n. 776 VII, 823 V „şirag de mărgele”: Punea pieptene la Anul Nou, târsână, săpun, *mărĝeán*, oglindă 776 VII.
v. DLR, DEX s.v.
MĂRGELÁT adj. 764 VI „mărunt ca mărgelele; granulat”: Pământ mai negru, *mărĝelát* [...] e mai mărunt el aşa.
MĂRGÉLE s. f. pl. 749 VII, A „joc de societate practicat vineri sau sâmbătă înainte de nuntă”.
v GL. DOBR. s.v.
MĂRICIŞOÁRĂ adj. f. 791 VII „măricică”; cf. m ă r i c ú ţ .
MĂRICÚŢ adj. 711 VII, 769 V „măricel”; cf. m ă r i c i ş o á r ă .
f. *măricúţă* 716 VI.
v. DLR (reg.) s.v.
MĂRÍT, **am** ~ vb. intranz. ind. pf. c. 1 sg. 760 VIIIa „am crescut; m-am făcut mare”; cf. î n m ă r í t .
MĂRMURÍTĂ adj. f. 765 V „înmărmurită”.
m. pl. *mărmuríţi* 706 VI.
v. DA (înv.), TDRG (lb. v.), DM (pop.) s.v. *înmărmuri*, CADE s.v. *mărmuri*, BĂRBUŢ s.v.
MĂROÁSĂ adj. f. 680 VIIb „mândră, încrezută”: Erea *măroásă*, da, marnică, că zicea că nu-i trebuia s-o-nveţe pă ea niminea; cf. f ă l n i c o á s ă ...
v. DLR (Ban.), CADE (Trans.), LEXIC REG., II, p. 15 (Argeş), BĂRBUŢ, LR, 1959, 5, p. 55 (Zimnicea) s.v. *măros*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MĂRSICĂTÚRĂ s. f. 737 VI „muşcătură de animal; mursecătură".
cf. DLR s.v. *mursecătură*, TDRG, CADE s.v. *mursica*, SCRIBAN (vest) s.v. *mursec*, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v. *murseca*.

MĂRTĂCEÁM vb. ind. impf. 1 pl. 848 A „înmulţeam via prin marcotaj"; cf. b u t u c é ş t i.

MĂRTĂCEÁLĂ s. f. 753 VI, 832 VIIIa, 865 VIIIa [la construcţii] „acţiune de a bate lemnăria la acoperiş": *Mărtăcĕálâ* spune-aşa când îi pune [casei] tot acoperişu 753 VI.
v. GL. DOBR. s.v.

MĂRTURÍI s. f. pl. 694 V „colaci mici, rotunzi, î m p ă r ţ i ţ i la pomană".

MĂRŢÍC s. n. 698 III, 736 V „mărţişor şi, prin extensie, lanţ cu medalion".
pl. *mărţícuri* 698 III.

MĂRÚNT adj. 1° 749 VII, 862 A [despre gard, par, puţ etc.] „de mică înălţime". 2° f. în **brânză** ~ 692 V, 757 V, 786 V „brânză proaspătă de vaci": Când e închegat bine [laptele], băgăm oalele acolo... astupăm la gură şi să făcea aşa *brînză* din asta *mărúntă* zis 757 V.
f. *mărúntă* 2° 692 V, 757 V, 786 V, pl. *mărúnte* 1° 785 III.

MĂRUNTÁI s. n. 1° colect. 848 V „deşeuri la dărăcitul cânepei; câlţi": Şi dând-o [cânepa] la darag, rămânea un *măruntáį* aşa zis; cf. b u r d ú f i ... 2° pl. art. 842 VII „mărunţişurile": Şi-i făceai la ursitori, ş-alea le lua baba, *măruntáili* de-ale mâncării, alilante rămânea pă masă; cf. b o r b o t í n e . 3° pl. art. 848 VIb „pleava rămasă după treierat": Adunam [...] toate paiele bine-bine, târnuiam *măruntáilẹ*-alea dâ pă boabe, pleava aia; cf. c ă m ă ş u i á l a 2°... 4° pl. 850 Vb „carne tocată amestecată cu mirodenii; tocătură"; cf. m ă r u n ţ í ş 1°. 5° pl. art. 721 VII „bucăţile de grăsime şi pieliţele rezultate după curăţarea maţelor".
pl. *măruntáie* 2° 842 VII, 3° 848 VIb, 4° 850 Vb, 5° 721 VII.
2° v. DLR (înv. şi reg.) s.v. II, SCRIBAN (vechi) s.v. *măruntaie*.

MĂRUNTÁIURILE s. n. pl. art. 743 V, 766 V „măruntaiele": Tocăm *măruntáįurli* şi facem caltaboş 766 V; cf. b u r é ţ i ...
var. **mănutáie** s. n. pl. 843 VIIa.
v. DLR (înv. şi reg.) s.v.

MĂRUNTĂIÉM vb. ind. prez. 1 pl. 671 VIII „mărunţim, fărâmiţăm"; cf. f ă r m ă ţ e á ...

MĂRUNŢĂŞÉZ vb. ind. prez. 1 sg. 721 VIIa „mărunţesc, fărâmiţez"; cf. f ă r m ă ţ e á ...
ind. pf. c. 2 sg. *ai mărunţăşát* 721 VIIa.

MĂRUNŢÉZ vb. ind. prez. 1 sg. 759 Vb „mărunţesc, fărâmiţez"; cf. f ă r m ă ţ e á ...
ind. prez. 3 sg. *mărunţeáză* 834 A, 1 pl. *mărunţắm* 694 V, impf. 1 sg.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

mărunțám 695 VII, VIII, 703 V; refl. ind. impf. *se mărunțá* 703 VI.

v. DLR (înv. și reg.) s.v. *mărunți*, GL. OLT. s.v. *mărunțam*; cf. SCRIBAN (vechi) s.v. *mărunțesc*.

MĂRUNȚÍȘ s. colect. **1°** 733 VII „carne tocată, amestecată cu mirodenii; tocătură": Să ciopățește la carne când tai porcu și din carne-i *mărunțiș* și din slănină zis; cf. m ă r u n t á i 4°. **2°** 679 V „măruntaie (la pasăre, la porc)"; cf. b u r é ț i ...

pl. 2° *mărunțișuri* 702 V, 703 V, 720 VII, 864 V, 866 V.

2° v. DLR (pop.) s.v. IV.

MĂSÁȘI v. **mesáși**.

MĂSCĂREÁ vb. tranz. ind. impf. **1°** 3 pl. 747 VIIb „batjocoreau". **2°** 1 pl. 868 VI „lucram de mântuială": Primăvara veneam și-l zgâriam puțin, îl zgâriam pe pământ [...] Îl *măscăreám* acolo-șa, mă rog, nu se făcea treabă cum se face acum; cf. o c h i 6°.

ind. impf. 1 pl. *măscăreám* 2° 868 VI; conj. prez. 3 sg. *să măscăreáscă* 1° 747 VIIb.

1° v. DLR (înv. și pop.), TDRG, CADE (înv. Ban.), ȘĂINEANU (Ban.), DM, DEX (reg.), BL, 1936, p. 66, BPh, 1939, p. 68 (Gorj), GL. ARGEȘ s.v. *măscări*, SCRIBAN (Ban.) s.v. *măscăresc*.

MĂSCÓI s. m. 726 VII „persoană mascată": Toată noaptea, ca să-ți treacă somnu, să nu te prinză somnu, făcea *măscuói*; cf. b e r e z ó i ...

MĂSCUIÁU, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. 869 VII „se mascau".

v. DLR (înv.) s.v. *măscuit*; cf. SCRIBAN (Munt., pop.) s.v. *măscuiesc*, GL. ARGEȘ s.v. *măscui*.

MĂSÍCĂ v. *mesică*.

MĂȘCĂLĂI s. m. pl. 851 VII „oameni mascați": Să făcea clacă d-acolo... *mășcălăi*, așa să zicea; cf. b e r e z ó i ...

MĂTĂHÚZ s. **1°** m. 685 VIIa „prostănac, nătâng, bleg": El nu putea să bea și el, nu putea ... ședea ca un *mătăhúz*, îi era și rușine; cf. î n g r ă m ă d í t ă ... **2°** var. n. art. 765 VIIb „pămătuful, șomoiogul"; cf. f e l e ș t e á g ...

var. 2° **mătăúzul** s. n. art. 765 VIIb.

1° v. LEXIC REG., II, p. 28 (Vâlcea), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v.; cf. DLR (reg.), Izv., 1940, 7–8, p. 314 (Mehedinți), LR, 1974, 2, p. 126 (nord-estul Olt.) s.v. *mătăuz*; 2° cf. DLR (bisericesc), CADE, BĂRBUȚ s.v. *mătăuz*, SCRIBAN (Munt. vest) s.v.

MĂTĂLÉȚELE s. f. pl. art. 756 VII „proastele": Uite-acu așa le vezi toate *mătăléțili* cu ei [=copiii] la doctor; cf. î n g r ă m ă d í t ă ...

MĂTĂNĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 768 VII „se prefăcea că se închină făcând mătănii".

MĂTĂSEÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 709 V [despre cânepă] „se făcea moale ca mătasea".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. GLOSAR REG. (Rădăuţi) s.v. *mătăsa*, LR, 1959, 3, p. 66 (Argeş) s.v. *mătăsi*.

MĂTĂŞÍCA s. f. art. 801 VII „pânza de păianjen": A luat foc poianjenii ăia, *mătăşíca* aia; cf. p o i e j e á l ă .

MĂTĂÚZUL v. **mătăhúz 2°**.

MĂTRĂCĂLÍE s. f. 780 VII „prăvălie cu mărunţişuri pentru uz casnic".

var. **mătrăcăníe** s. f. 780 VII.

cf. DLR, BĂRBUŢ s.v. *mătrăcar*.

MĂTRĂCĂNÍE v. **mătrăcălíe**.

MĂTRĂGÚNĂ s. f. 715 V, 860 VII, 867 VIIb „rest nefolositor (de la fân, săpun etc.): Dimineaţa le dăm jos *mătrăgúna* din iesle 751 V; cf. b o ş t o r o á g ă ...

MĂTRÍCE s. f. 824* „boală a cailor": *Mătríce*: strănută calu şi se tăvăleşte.

cf. DLR s.v.

MĂŢĂGÚŞE s. n. pl. 736 VII „maţe subţiri (la porc)".

cf. DLR (reg.) s.v. *măţăguş*.

MĂŢIGOÁIELE s. n. pl. art. 706 Vb „maţele groase (la porc)": Umplem pe *măţiguáile* elea de la porc.

cf. DLR (reg.), COMAN, GL. (Muscel) s.v. *măţăgoi*, GL. ARGEŞ, LR, 1959, 3, p. 66 (Argeş) s.v. *măţăgaie*.

MĂÚR s. n. 804 VIIIa „mei păsăresc": *Măúr*, aşa se zicea la noi, mei păsăresc.

cf. DLR s.v. *mohor*, CV, 1950, 3, p. 35 (Teleorman) s.v.

MĂUREÁŢĂ s. f. 780 VIa, 802 VIII „mohor"; cf. m o ó r u l .

var. **moreáţă** s. f. 778 VI.

v. DLR (reg.), CV, 1951, 6, p. 30 (Zimnicea), GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

MÂINE adv. 707 VIII, 719 VIIIb, 775 V, 776 V, 784 V, 804 V, 814 V „a doua zi, în ziua următoare".

MÂINOÁGE (3 sil.) s. f. pl. 818 V „mânere, braţe": S-a rupt roaba, s-a rupt *mîinuágîile* alea amândouă.

MÂNĂ[1] s. f. 1° **la ~** loc. adv. 740 VII, 836 V, art. **de-a ~** loc. adv. 754 V, 755 III, V, 865 V „modelând cu mâna (aluatul de pâine) în forma dorită": După ce se dospeşte [pâinea] o pui *de-a mína* 754 V. 2° în **dau după~** loc. vb. 765 V, 776 V „frământ insistent (aluatul)": Pâinea o frământ aşa cum trebuie, o *dau după mínă* şi, după ce-*am dat-o după mínă*, o lăsăm o oră jumate, două, până să ridică 765 V; cf. b o s o l é ş t i ... 3° **ca pe ~** loc. adj. 743 VI, 763 VI, 814 A „gros cât mâna": Craca, *ca pă mínă* şi mai groasă, făcea trosc 743 VI. 4° pl. art. 855 III „aripile": La ciorbă se pun aripile, adică *míînile*, cum se spune aicea.

4° pl. art. *máinile* 855 III.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. GL. DOBR. s.v.; 3° v. GL. OLT. s.v. 2°.

MÁNĂ² vb. tranz. ind. 1° prez. 3 pl. 769 V „trimit (pe cineva)": *Şi mínă* patru oameni la groapă; cf. p l e á c ă 4°. 2° var. impf. 3 sg. 781 VIII „mâna (caii)".

1° ind. pf. c. 3 sg. *a mânát* 790 VI, 2 pl. *aţi mânát* 796 VII.

var. 2° **mâneá** vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 781 VIII; **muná** vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 779 VIII, 862 A.

1° v. DLR (înv.), TDRG (lb. v., poezia pop. şi Trans.), CADE (Trans.) s.v. *mâna*.

MÂNCĂREÁM vb. ind. impf. 1 sg. 762 VII „făceam mereu mâncare, găteam întruna": *Mîncărẹám* toată ziua şi dă prânz şi seara.

MÂNCĂREÁŢĂ s. f. 746 V „un fel de plăcintă cu brânză şi smântână"; cf. g h i s m á n ă .

MÂNDRÉŢURI s. f. pl. 735 VIIa „lucruri cu care te mândreşti".

v. DLR (reg.) s.v. *mândreţe*.

MÂNEÁ v. **mână² 2°**.

MÂNECHÍŞI s. pl. 754 VII „mănunchiuri (de cânepă, in)"; cf. m ă l d ă r á ş 2°...

MÂNÉCIU s. n. 730 A „funicular cu rampă de încărcare".

pl. *mânéciuri* 730 A.

MÂNICĂIÉZI, să ~ vb. tranz. conj. prez. 2 sg. 791 A „să paşti vitele în noaptea de Sfântul Gheorghe (pentru a fi sănătoase tot anul)".

MÂNICĂTOÁRE s. f. 801 A „plantă de pădure care, conform obiceiului, se pune, de Sfântul Gheorghe, la casă, la grajd": *Mînicătọáre* la... o găsim în pădure aşa şi creşte şi pe-aici, cine pune, e o aia dă să pune de Sfântu Gheorghe la vite; dă pune pă la porci, pă la case.

cf. DLR, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *mănecătoare*.

MÂNUŞÉLE s. f. pl. 713 Va, 853 VIIb dim. de la *mânuşă* („mănunchi de cânepă"); cf. m â n u ş í ţ e .

MÂNUŞÍŢE s. f. pl. 846 VII dim. de la *mânuşă* („mănunchi de cânepă"); cf. m â n u ş é l e .

cf. DLR (rar) s.v. *mănuşiţă*.

MÂNZ s. 866 VIII „interval de timp cuprins între orele şase şi şapte dimineaţa": Mânca dimineaţa când să ridica soarele puţin aşa, spunea că dă *mînz*, adică ştii pă la şase, şapte-aşa să zice *mînz*.

MÂNZÁLĂ s. f. 823 VII „amestec de făină cu apă cu care se unge, netezindu-se, turta de mălai": *Mînzálă*... [turta] o facem, aşa să zice, de! îi facem terci subţirel de făină şi-i turnăm pe deasupra, ca să fie netezită şi ea; cf. m a i e l ú ţ ă ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg., mai ales în Trans.) s.v. *mânjeală*; cf. ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Trans.), LEXIC REG., I, p. 92 (Făgăraş), GL. ARGEŞ s.v. *mânjală*.

MÂNZÁTĂ s. f. 841 VIII „iapă tânără".

MÂNZĂLOÁSĂ adj. f. 776 V [despre mămăligă] „nefiartă, cleioasă".

MÂNZĂTÚRI s. f. pl. 727 A „mânzări".

MÂNZĂŢÉL s. m. 724 V dim. de la *mânzat*: Am o viţea ş-un *mânzăţél*.

v. DLR (reg.) s.v.

MÂRŢÓGI s. f. pl. 864 A „mârţoage"; cf. h á ţ e.

MÂŞÂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 786 II, 806 V „căuta adulmecând, mirosind": Berbecu mă tot *mîşîịá* pă la urechi 786 II. Copilu, une-l vedeai, cu nasu băgat sub braţu lu taică-su. *Mîşîịá* şi el ca copil dăpă sân 806 V.

ger. *mâşâind* 828*.

v. DLR (Munt., Olt.), CADE (Olt.), DM, DEX (reg.) s.v. *mâşâi*.

MÁŢĂ s. f. 1° 721 VIIb, 722 VIa, 729 VIIb, VIII „pisică". 2° art. în ~ **pe mal** 755 I numele unui joc de copii.

1° v. DLR (pop., mai ales Mold., Trans.), TDRG (Mold., Olt.), CADE, SCRIBAN (Mold., Trans., Olt.), ŞĂINEANU (Mold.), GL. DOBR., BL, 1938, p. 199 (Năsăud), LR, 1973, 2, p. 150 (Trans., Mold.) s.v.

MÂZGOÁRE s. f. 697 V „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 3°...

cf. DLR (reg.), BPh, 1939, p. 229 (Gorj) s.v., COMAN, GL. (Muscel) s.v. *mijgura*, SCL, 1974, 4, p. 387 (Trans. vest) s.v. *muzgoare*.

MECEÁCĂNĂ adj. f. 816 VIIb [despre o persoană] „ameţită, buimacă, zăpăcită": Ea *mecâcănă*, mergea aşa, mergea, tot mergea mereu aşa, nu să stea jos; cf. a m e g í t...

MECHELÉŢ v. **chemeléţ**.

MEDREGĂLÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 816 A „îndrugă, răsuceşte prost".

cf. DLR s.v. *mătrăcăli*.

MEIÁZĂ vb. ind. prez. 3 pl. 714 VI [despre boabele de struguri] „rămân mici ca bobul de mei; se pipernicesc": [Strugurii] dacă-i stropim când este înfloriţi ei vine şi *meịáză*.

cf. DLR (nord-est Olt.) s.v. *meia*.

MÉIUL, ~ **românésc** s. compus 845 VIIIa „soiul de mei cu spicul răsfirat": *Méịu românésc* e ăla care se făcea bragă. Nişte mei rotund aşa, cu spicu răsfirat.

MÉLĂ adj. f. 804 V „nepricepută, neîndemânatică": Dacă e femeia mai *mélă* niţel, îi dădea cu vo trei făcăleţe ş-o lăsa [mămăliga] cu cocoloaşe-n ea; cf. n e n t ó h i l ă, n e v l e á g ă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. LEXIC REG., II, p. 28 (Vâlcea), COMAN, GL. (Vlaşca, Olt.), BĂRBUŢ s.v.

MELCÍE adj. f. 816 VIIIa [despre o persoană] „ameţită, buimacă, zăpăcită": Când s-a ridicat *meşlíe* d-acolo 816 VIIb; cf. a m e g í t ...

var. **meşlíe** adj. f. 816 VIIb.

v. BĂRBUŢ s.v. *melciu*; cf. DLR s.v., GL. OLT. s.v. *mleciu*.

MELÍC s. n. 804 A „nărav".

v. DLR (reg.), SCRIBAN (Munt. vest), COMAN, GL. (Muscel), CV, 1950, 4, p. 38 (Munt.) s.v.

MÉLINŢĂ v. **méliţi**.

MELINŢĂM vb. ind. prez. 1 pl. 693 VII „meliţăm".

v. DLR (reg.) s.v. *meliţa*.

MÉLIŢI s. f. pl. 694 V „meliţe".

var. **mélinţă** s. f. 693 VII.

MELJÓC v. **miljóc**.

MENAGÍTĂ v. **menangítă**.

MENANGÍTĂ s. f. 736 A, 742 III „meningită": [Băiatul] a prins *menagîtă* la cap 717 VIIIc.

var. **menagítă** s. f. 717 VIIIc; **malangítă** s. f. 791 VII.

MENTÉZE, să ~ vb. conj. prez. 3 sg. 855 VIII [despre borhot] „să fermenteze"; cf. î n f e r m e n t e á z ă .

v. GL. DOBR. s.v. *mentează*.

MERCERĂRÍE s. f. 822 A „mercerie".

MERÉU 1° adv. 762 VII „liniştit, cuminte": Dacă le ziceam „staţi *meréu*", ziceam „o ţârică" când işam la treabă, iar s-apuca, era cinci băieţi, de! **2°** var. adj. 697 VI, 816 A „bolnav, slab, fără putere": Că era aşa *meríe* [oaia], am dus-o în spinare la stână ş-am tăiat-o, că n-aveam ce mai face 697 VI; cf. b a ş o l d í i ...

var. 2° **meríu** adj. 697 VI, 816 A, f. *meríe* 697 VI.

1° v. DLR (reg.) s.v. II. 2°, TDRG (Trans., Ban.), SCRIBAN (Trans., Ban., Olt.), BĂRBUŢ, DR, 1920–1921, 1, p. 270 (Haţeg) s.v.; 2° v. DLR (prin Munt.) s.v. III.1°, GL. ARGEŞ, GS, 1929–1930, p. 132 (Prahova) s.v. *meriu*; cf. BĂRBUŢ s.v. *mereor*, LEXIC REG., II, p. 71 (Oradea) s.v. *mereuaş*.

MERI, să ~ vb. conj. prez. 2 sg. 716 A „să mergi".

v. DLR (reg., mai ales Trans.), TDRG (Trans. pop.), CADE (prov.) s.v. *merge*, DM, DEX (reg.) s.v. *mere*.

MERÍNZI s. f. pl. 680 V, VIIa „daruri constând în preparate alimentare trimise de părinţii mirelui la casa miresei înainte de nuntă": Joi sara să duce cu *merínzi* la mireasă, ginerele... să-i duc-acolo ceva dă mâncare, prăjituri sau, cum era nainte, covrigi, pâine, ce avea V; cf. p l o c ó n 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. GL. DOBR. s.v. *merinze.*

MERÍU v. **meréu 2°.**

MERSÉI s. m. 729 VIIb „ființă supranaturală, în credințele populare, care apare marți seara; marțolea": Înainte vinea și zgâria la geam și strigoi și alde *mersé̯i* marți seara.

cf. DLR, GL. DOBR. s.v. *marțiseara.*

MÉRSUL s. n. art. în expr. **și-a luat** ~ 864 V [despre plante și ființe] „a început să crească în ritm normal": Și-i dau să mănânce [porcului], toată ziua mă duc cu ciobu la el, să crească și el. Și la urmă-l... dacă *și-a lu̯át mérsu* lui, i-arunc și știuleți din magazie; cf. p l e á c ă 1°.

MERTÍC s. n. 679 VIIb, 760 VIIb, 835 A „vas de lemn în care se puneau boabele de grâu la semănatul manual": *Mertícu* rotund, rotund, d-o dublă [...] Puneam grâu-n el, l-aruncam dăpă gât și începeam să sămănăm 835 A.

pl. *mertíce* 671 VII.

cf. DLR, CADE, ȘĂINEANU, SCRIBAN, DM, DR, 1929–1930, 6, p. 475 s.v.

MESÁȘI s. m. pl. 717 III, 742 V, 837 VII, 841 VI, VIIb, 863 V, VII „meseni (la nuntă)": Pune la masă la toți *mesáși*, oamenii lu... lu naș, a lu... oameni mai din aproape 841 VI; cf. m e s é r i .

var. **măsáși** s. m. pl. 831 V, 832 VII, 866 III.

v. DLR, DM (reg.) s.v. *mesaș*, GL. DOBR. s.v.

MESEÁLĂ s. f. 807 III „față de masă": Este o *mese̯álă* mare [...] o punea pe lada cu țoale; cf. m á s ă 1°.

v. DLR (reg.) s.v. *mesală*, LEXIC REG., I, p. 27 (Balș), Izv., 1930, 6, p. 13 (Calafat), CV, 1951, 6, p. 30 (Teleorman) s.v.; cf. LEXIC REG., II, p. 70 (Roșiori de Vede), Izv., 1935, 2, p. 156 (Dolj), LR, 1960, 2, p. 19 (Craiova) s.v. *mesală.*

MESÉRI s. m. pl. 769 III, VII, 770 V, 777 VII, 781 VII, 782 VI, VII, 801 VIII „meseni (la nuntă)": Am avut *meséri̯*, ca la nuntă, și am sărutat mâna la toți *meséri* 769 III; cf. m e s á ș i .

v. GL. OLT s.v., LEXIC REG., I, p. 82 (Vâlcea) s.v. *meser.*

MESÍCĂ s. f. 733 VII dim. de la *masă*: [Punea] o *mesícă*, frumos, un ștergar pă *mesícă.*

var. **măsícă** s. f. 810 Vb.

v. DLR (neobișnuit), DR, 1929–1930, 6, p. 231 s.v.

MESTECÁR s. n. 675 VII, 682 V „făcăleț"; cf. s u c i t ó r .

v. DLR (reg.), LR, 1959, 2, p. 66 (Pitești) s.v.

MESTECĂRÓI s. n. 677 VII „lemn rotund folosit la umplut cârnații": *Mestecăró̯i* de lemn așa, dă băgai în tulumba aia.

MÉSTICĂ vb. ind. prez. 3 sg. 702 V „amestecă".

cf. DLR, CADE s.v. *mesteca*, TDRG (prov.) s.v. *amesteca*, SCRIBAN (Dosoftei) s. v. *amestec.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MEŞLÍE v. melcíe.

MEŞTEŞUGĂRÉŞTE adv. 812 VIIIb „în calitate de meşteşugar".

METEÁLĂ s. f. 724 V „meteahnă": [Deşi umblam desculţi] n-am avut nici unul nici o *meteálă* până-n mine, c-am răcit.

v. LEXIC REG., II, p. 29 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *metea*.

METRÁNI s. m. pl. 1° 694 VIII „stive de lemne de un metru cub; steri"; cf. f í g u r ă ... 2° 695 VI „bucăţi de lemn lungi de un metru"; cf. m é t r u 2°.

MÉTRU s. n. şi m. 1° 711 VII, VIII „stivă de lemne de un metru cub; ster": Un metru lărgimea ş-un metru înălţimea şi ăla să numeşte *métru* [de lemne]. În stivă pui mai multe *métre* VIII; cf. f í g u r ă ... 2° pl. 675 VIIIa, 708 VIII, 709 VI, VIII „bucăţi de lemn lungi de un metru"; cf. m e t r á n i 2°.

pl. *métre* 1° 711 VIII, 2° 708 VIII, 709 VI, VIII; *métri* 1° 687 VIIa, b, 694 VIII, 724 VI, 744 A.

1° v. DLR (reg.) s.v. 3°; cf. GL. DOBR. s.v. *metre*.

MEZERÍCHE s. f. 811 A „buruiană care creşte prin grâu; măzăriche".

cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. *măzăriche*.

MÍCA¹ v. nimícălea.

MÍCĂ² s. f. 671 VII, 674 V, 680 VIIb, 851 VII „mamă"; cf. m a m á i e 2°...

cf. BĂRBUŢ s.v.

MICĂŢÉI s. m. pl. 842 II „bucăţele de pâine înmuiată în lapte; dumicaţi mici": Şi băiatu îl vedea [şarpele] şi-i spunea „mai ia şi *mńicăţéi*, nu bea numa lapte!"

MICÍT, **s-a ~** vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 673 VIII, 765 V „s-a făcut mic(ă); s-a micşorat": Acu ziua *s-a* cam *micît* 765 V.

v. DLR s.v. *mici*, COMAN, GL. (Năsăud, Mediaş) s.v. *mici*.

MICŞÚNĂ s. f. 835 A „muşuroi de pământ în care şoarecii de câmp îşi adună provizii pentru iarnă".

pl. *micşúni* 835 A.

cf. DLR, DEX (reg.), SCRIBAN (vest), CADE s. v. *mişină*.

MÍE, **o ~ únu** loc. subst. 839 VI, 848 VIa „soi de viţă de vie": Am ales şi eu un soi de-asta [de viţă] care-i spune *o míe únu* 848 VIa.

MIEONÉCI (3 sil.) s. 815 A „turtă de mălai cu tărâţe care se mânca înmuiată în apă caldă".

cf. DLR (prin Munt.), GL. OLT., CV, 1950, 1, p. 32 (Teleorman) s.v., p. 33 (Vâlcea) s.v. *mieunici*, BĂRBUŢ s.v. *mieuneci*.

MIERCĂNÍND vb. ger. 734 A [despre câini] „schelălăind, scheunând": Căţeaua atât am auzit-o *miercănínd* acolo chiau, chiau; cf. c h e l ă c ă i 1°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR, ŞĂINEANU s.v. *miercăi*.

MIERÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 776 V [despre săpun, la preparat] „se ţine de băţ ca mierea": Când îi vine dă sare, [săpunul] *să mieréşte* ca mierea, ai văzut, să face lemn pă băţ.

MIERLOÁIE vb. ind. prez. 3 sg. 739 VII [despre pisică] „miorlăie".

v. DLR (reg.) s.v. *miorlăi*.

MIGÁL adj. 808 V „migălos" [La repicat roşiile] aia e un lucru *migál*, nu e ca să te repezi cu sapa să...

MIGOROŞÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 775 VIII „migăleşti"; cf. b o c é ş t i ...

v. DLR, CADE (Olt.), GL. ARGEŞ, BPh, 1939, p. 229 (Gorj) s.v. *migoroşi*; cf. COMAN, GL. (Vâlcea) s.v. *microşi*, BĂRBUŢ s.v. *migoloşi*.

MÍJĂ s. f. 775 VII „lampă cu petrol, fără sticlă": Cu *míjă*... cică era o lambă mic- aşa şi fără... sticlă şi ardea.

MIJDRÍT v. **mizdréşte**.

MIJITOÁREA s. f. art. 692 II, III „numele jocului de-a v-aţi ascunselea": Ne-am mai jucat şi *mijituárea*, mari cum sântem, da, ne jucam *mijituárea*! III; cf. a s c ú n s a 1°...

MIJLÓC 1° s. n. 701 VIIb [în opoziţie cu frunte şi c o a d ă] „leşie de tărie mijlocie": [Vasul cu cenuşă şi apă] îl ţineam trei-patru zile şi curgea frunte, curgea *mijlóc*, curgea coadă. **2°** s. n. colect. 733 A, 768 VIIIa, 772 VIIIb, 803 VI, 814 V, 824 V [la tutun, în opoziţie cu frunte şi p o a l ă] „foile de la mijlocul tulpinii": La... săptămână, la două, la trei, când să făcea şi *miljócu*, îl culegeam şi p-ăla 803 V. **3°** adj. 680 VIIb, 788 VII, 865 V „mijlociu (ca vârstă)": Băiatu meu ăl mare nu erea acas, ăl *miljuóc* nu erea [...] numai eu cu ăla mai micu eream acas 788 VII; cf. m i j l o c á r e . **4°** var. s. n. în expr. **púnem la** ~ 789 VII „împărţim cheltuielile".

var. **miljóc** s. n. 2° 752 A, 803 V, 3° 788 VII, 865 V, 4° 789 VII; **miljoácă** s. f. 1° 699 V.

3° v. GL. OLT. s.v.; cf. LR, 1959, 5, p. 77 (Piteşti) s.v. *mijloacă*.

MIJLOCÁRE adj. invar. 672 V „mijlocii (ca vârstă)": Am p-ăl mai mic [băiat] dă unşpe ani, unu l-am militar, ăilanţ sunt *mijlocáre*; cf. m i j l ó c 3°.

cf. DLR (reg.), TDRG (pop.), CADE (Ban.) s.v. *mijlocar*, GL. OLT. s.v. *mijlocan*.

MIJLOCÁŞUL s. n. art. 869 VI „fiecare dintre lemnele puse peste loitrele carului pentru a-i spori capacitatea"; cf. a j u t ó r 4°...

cf. DLR (reg.) s.v. I.1°.

MIJÓC v. **miljóc 1°**.

MILCOŞITOÁRE adj. f. 776 VIII „linguşitoare": Cu vorba *milcoşituáre*: domle cutare, c-o fi, c-o drege, asta-i *milcoşitoáre*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (prin vestul Munt.) s.v. *milcoşit*, TDRG (prin Munt. şi Olt.), DM (reg.), GL. ARGEŞ s.v. *milcoşi*, SCRIBAN (vest) s.v. *milcuiesc*, BĂRBUŢ s.v. *miolcoşi*.

MILÍT, m-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 767 VII „m-am milostivit, m-am lăsat cuprins de milă": Până la urmă tot eu *m-am milít*: hai, unchiaş, să dăm băiatului, hai să dăm casa băiatului.

tranz. ind. pf. c. 3 sg. *a milít* 800 V.

v. DLR, CADE (Olt.) s.v. *mili*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *milostivesc*.

MILJÓC 1° s. n. 696 VI, VIII, 697 VIIIb, 703 VI, 704 V, 706 II, 707 VIa, 709 VI, 711 VII, 722 A, 723 III, 727 A, 734 A, 737 VI, 739 VII, A, 752 VIÍ, 763 VII, 804 V, 812 V, 828 VIII „mijloc". **2°** v. **míjloc 2°, 3°, 4°**.

var. 1° **mijóc** s. n. 851 VII.

v. DLR (reg.), SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v. *mijloc*.

MINCIÚNĂ s. f. în **făceá** ~ 764 VIII, 802 VIIa „înşela, păcălea": Lupu *făčeá minčiúnă* [câinilor] în partea asta, aici, şi el da pă dincolo 764 VIII; cf. i o r d á n 2°...

MINDALÍNDE s. f. pl. 820 A „amigdale": Acu zice *mindalínde*, atuncea spunea că e gâlci.

MÍNE pron. pers. ac. în **ca pe** ~ loc. adj. 772 VIIIb, 801 A „gros cât mine": Aveam un par mare *ca pă míne* 801 A.

MÍNGEA s. f. art. în ~ **de fúgă** 753 II, 847 II; ~ **la fúgă** 794 V; ~ **la ţep** 819 V; ~ **în şápte piétre** 750 IIb; ~ **strigátă** 759 II numele unor jocuri de copii; cf. m á s c a .

cf. DLR s.v.

MÍNGIE (3 sil.) s. f. 834 VI, 842 II, 851 II, 868 I „minge".

v. DLR (reg.) s.v. *minge*, BĂRBUŢ s.v.

MÍNTE s. f. în **să ţii** ~ 763 VIII „să iei seama, să fii atent, să ştii": Ce să fie, zic, *să ţîį minte*, boii a fost furaţi.

MINTEÁN s. n. 811 A „jachetă din lână tricotată"; cf. f l a n e á ...

MINŢEÁ vb. ind. 1° impf. 3 sg. în **(mă)** ~ **ploáia** 732 A [fig.] „ploua imprevizibil". **2°** pf. c. 3 sg. 812 V în **fócul** ~ [fig.] „a ars superficial, abia a atins": Dacă le-*a minţít focu* [vasele de lut], de exemplu n-a ieşit focu bine-n ele, ele iese nelămurite.

2° ind. pf. c. 3 sg. *a minţít* 812 V.

MINUNÁTĂ adj. f. 735 VIIb „complicată": Era *minunátă* şi cânepa, da iote-aşa eram învăţate atunci noi; cf. c á z n i c ă .

MIREÁSĂ s. f. 1° 809 V, 830 V, 834 III, 837 V „femeie tânără, logodită sau căsătorită fără cununie": *Miręásă* să socoteşte până când faci nuntă 834 III. **2°** pl. 841 Va „tinere care, la înmormântarea unei fete nemăritate, poartă panglici albe pe cap".

pl. 2° *mirése* 841 Va.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. ŞĂINEANU s.v.

MIRESÍA s. f. art. 726 Vb „starea, calitatea de mireasă": Atunci a dat o zăpadă mare şi rău şi frig, de mi-era şi mie silă de *ńiresíja* mea.

cf. GL. ARGEŞ s.v. *mireşie*.

MIREŞÉŞTE adv. 806 VII „ca la mireasă, ca pentru mireasă": Îi punea volul miresei [...] pe urmă beteala, şi-i cânta *mireşắşte*.

MIREŞÍCĂ s. f. voc. 682 VII dim. de la *mireasă*.

MIRÍŞTE s. f. 769 A „mirişte"; cf. o g r í ş .

MIRIŞTÍT s. n. 795 VI „acţiune de secerare, după care rămâne mirişte": După *miriştít* strângeam grâul, îl făceam stoguri.

MIROÁSE s. n. pl. 675 VII, 681 VII, 682 V, VII, 691 VII, 694 V, 706 Vb, 714 V, 720 VII, 722 V, 748 V, 756 V, 763 IIIb, 774 VIIb, 797 V, 798 V, 803 V, 812 V, 821 V, 845 V, 849 V, 852 VIIb, 867 V, 870 V „mirodenii": Cârnaţii iar băgăm usturoi, băgăm *miruáse*, băgăm ardei 675 VII; cf. m i r ó d i i , m i r o s ă r í i .

var. **mirósuri** s. n. pl. 671 V, 741 VII, 742 VII, 850 Vb.

v. DLR (înv.), BPh, 1939, p. 229 (Gorj) s.v.; cf. GL. ARGEŞ s.v. *miroasne*, GL. DOBR. s.v. *mirosuri*.

MIRÓDII s. f. pl. 774 VIIb „mirodenii"; cf. m i r o á s e ...

v. DLR, DM, DEX (înv.), TDRG, SCRIBAN (Munt.), CADE s.v. *mirodie*.

MIROSĂRÍI s. f. pl. 764 VII „mirodenii": La cozonac pune vanilie, rom şi toate... *mirosărij* d-astea; cf. m i r o á s e ...

MIRÓSURI v. **miroáse**.

MISTRÉŢE[1] s. n. pl. 795 A „marcă de pluguri": Ieşise nişte pluguri aşa, le zicea *mistréţe*.

MISTRÉŢE[2] adj. f. pl. 846 VII [despre abale în opoziţie cu b u n e şi s o b u n e] „ţesute mai rar, de calitatea a treia": Ş-apăi pe unele le punea două fire... şi unu sau trei fire şi unu şi să zicea *mistréţe* la alea.

v. DLR (pop.) s.v. 2°.f.

MITẮCI v. **mitắrci**.

MITẮRCI s. f. pl. 695 VI „mânătărci".

var. **mitắci** s. f. pl. 704 VII.

v. DLR, TDRG (Trans.) s.v. *mânătarcă*, CADE (Mold., Bucov.) s.v. *mânătârcă*, SCRIBAN (Trans., Neamţ, Muscel), COMAN, GL. (Muscel) s.v. *mitarcă*.

MITĂRCÚŢELE s. f. pl. art. 695 VI dim. de la m i t ă r c i .

MITILÍC s. 849 VI „ţuică slabă care curge ultima la cazan"; cf. á p ă 5°...

MÍŢUL s. art. 733 VII „miţa": Să făcea cu capre, cu sărici d-estea cu *ńíţu* pă din afară, şi umbla cu... cu ei dă rând.

v. DLR (reg.) s.v. *miţă*, TDRG s.v.; cf. SCRIBAN s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MIUŢÍTA (4 sil.) s. f. art. 780 III numele unui dans popular.

MIZDRÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 816 VIIIa „roade, rupe câte puţin cu dinţii": Rodeam din coajă aşa, *mizdreám* ca cum ar fi un dovleac şi *mizdréşte* un purcel.

ind. impf. 1 sg. *mizdreám* 816 VIIIa.

var. **a mijdrít** vb. ind. pf. c. 3 sg. 821*.

cf. DLR (reg.), TDRG, CADE, DM s.v. *mezdri*, SCRIBAN s.v. *mezdresc*, GL. ARGEŞ s.v. *mizdrit*, GS, 1929–1930, p. 132 (Prahova) s.v. *mizdri*, Izv., 1939, 9, p. 324 (Mehedinţi) s.v. *mezdrit*, BĂRBUŢ, BPh, 1939, p. 229 (Gorj), LR, 1960, 5, p. 35 (Craiova), 1966, 4, p. 350 s.v. *mejdri*, 1973, 1, p. 46 (Apuseni) s.v. *mezdrea*.

MIZERÁTĂ adj. f. 802 V „murdară": *Mizerátă* e meseria de tractorist, da ce să facă, acolo i-a plăcut; cf. g ă g i o á s ă ...

MIZÉRE s. f. 673 VIII „mizerie, dezordine".

MIZILÍCHI s. 858 VII, 863 VII, A, 869 VIIIa „gustare de dimineaţă (la câmp)": Pă timpu-ăla mâncam dă patru ori: la *mizilíkịu*, la nouă, la doisprezece şi seara 863 VII.

v. DLR (reg.) s. v. *mezelic*; cf. GL. DOBR. s.v. *mizilic*.

MLÁJIŢĂ s. f. 739 VI „mraniţă"; cf. b r á n i ţ ă ...

MLĂDOÁIE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 855 A „se mlădiază".

ind. impf. 3 sg. *se mlădoiá* 855 A.

v. GL. DOBR. s. v. *mlădoi*.

MLĂJÁZI s. pl. 751 VIII „hăţişuri, desişuri": A fost pădurile astea, la Druica, la Viişoara, nu ştiu ce. Era *mlăjázị*, era cutare, ş-apărea lupii; cf. b u h á c i ...

MLĂJIŢÁU s. 739 VI „mraniţă": [După ce semănăm tutunul] îi dăm cu *mlăjiţáu*, gunoi cernut; cf. b r á n i ţ ă ...

MLĂŞTINÍSE vb. tranz. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 748 VI „inundase, transformase în mlaştină": [Lacul] venea cam sus acolo şi *mlăştinise* vro trei sute şi ceva de hectare.

part. *mlăştinít* 748 VI.

MLECÍE s. f. 812 VIIIa „amestec de apă şi lut, folosit la olărit".

cf. GL. ARGEŞ s.v. *mlăciu*.

MOÁCĂ s. f. 838 Vb „oală": Şi, după ce bea o *moácă*, două de vin, să lua şi juca [la clacă]; cf. b â r c ă .

MOÁLE adj. 1° 722 VIII, 743 VI [despre un lichid] „slab, diluat": Stropeală *moále* [pentru vie] 722 VIII. **2°** în ~ de înger 820 V [fig.] „slab de înger; fricos".

1° v. DLR s.v. III, TDRG s.v.

MOÁRĂ s. f. 1° 865 II „nume al unui joc de copii, un fel de capră". **2°** ~ **de foc** 735 VIIb „moară cu motor".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MOÁRE s. f. 778 V, 780 V, 782 V „reziduu la prepararea săpunului": [Săpunul] murdăria ş-o lasă toată în el, jos acolo în *mọárẹa* aia, *mụáre* dă săpun 778 V; cf. b o r o g h í n ă 3°...

v. DLR (Olt.) s.v. 2°, LEXIC REG., I, p. 42 (Gura Jiului), GL. OLT. s.v., GS, 1937, p. 246 (Dolj) s.v. *moare de săpun*.

MOÁŞĂ 1° s. f. 677 VII „stomac (la porc)": Umplem toba aia bine, o curăţim frumos *mụáşa* aia cum să zice, *mụáşa-i* zicem noi; cf. b á b ă 3°... **2°** ~ máre s. compus 868 VII „moaşă comunală": S-a dus şi-a adus *mụáşa máre*; zice nu se poate să se nască, că e naştere dintâi; cf. b á b ă 1°.

MOÁŢE s. n. pl. 799 VII, 832 VII „ciucuri pe marginile ştergarelor sau la poalele unor piese din costumul popular": Le puneam la ştergare, la şervete, făceam *mọáţe*, pă marne, ca să fie frumoase 832 VII; cf. n u n ú ţ .

v. DLR s.v. *moţ* 2°, LR, 1961, 4, p. 318 (Argeş) s.v.

MOCÁNCĂ adj. f. 834 III „grasă"; cf. d u d u m á n ă ...

MOCĂNÓŞI adj. m. pl. 746 V „necivilizaţi"; cf. j o s 2°...

v. DLR (reg.) s.v. *mocănos*.

MOCÉRNIŢĂ s. f. 716 VII „nămol, mocirlă, noroi": Era *moĉérniţă*... murdăria aia, pozmogeala aia acolo, cum să spui, era rău, era tercălău; cf. m o r â n c e á l ă , n ă r ó i , p o z m o g e á l ă , p o z m ó l , t â r b o s e á l ă , t â r m ă c e á l ă , t â r m o á c ă , t e r c ă l ắ u , t í n ă .

cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. *moceriţă*, SCRIBAN (vechi), TDRG s.v. *mocioriţă*.

MOCHÍTA s. f. art. 863 III „numele unui colind de Crăciun": Cu *moḱíta*... să duceau copiii pân sat noaptea şi colindau pă la geamuri şi le dădea lumea nuci, biscuiţi, ce-avea.

cf. GL. DOBR. s.v. *mochiti*.

MOCIRLÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 762 VI, 808 V, 813 A „se introduce rădăcina viţei sau a altor puieţi în mocirlă, înainte de plantare": [Viţa de vie] *să moĉirléşte* în... mocirlă făcută, baligă dă vită cu apă, dar mocirlă aşa 762 VI.

MOCIRLÍTUL s. n. art. 836 VI „acţiunea d e a s e m o c i r l i ": *Moĉirlítu*, facem cu nişte pământ galben şi cu baligă dă vacă făceam *moĉirlítu*, ca să se prindă mai uşor pământu dă vine.

MÓDĂ s. f. **1°** pl. 763 V, 765 VIIb, 767 V, 769 III, V, VII, 772 VII, 777 VII, 778 VIIb, 780 VII, 788 VII „feluri, varietăţi": Ẹ două *móde* dă cânipă... cânepă dă vạră, cânepă de toamnă 767 V. **2°** de ~ loc. adv. 778 VIIIb „de ochii lumii; formal": Avea doi, trei berbeci pân curte *de módă*, dă nu ştiu ce, câteva vaci şi altceva n-avea nimic.

pl. 1° *móde* 763 V, 765 VIIb, 767 V, 769 III, V, VII, 772 VII, 777 VII, 778 VIIb, 780 VII, 788 VII.

1° v. DLR (vestul Munt. şi estul Olt.) s.v. 4°, LEXIC REG., I, p. 83

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

(Vâlcea), BĂRBUŢ s.v.; cf. GL. OLT. s.v. *modeluri*.

MODÂRLÁN adj. 835 A [despre o persoană] „încet, domol"; cf. c ă l ắ u 2°...

v. DLR (reg.) s.v. *modoran*; cf. DM (reg.) s.v., DEX (reg.) s.v. *modoran*, LEXIC REG., I, p. 105 (Rădăuţi) s.v.

MODÉLUL s. n. art. 814 V „obiceiul, moda": Nu mai e *modélu̯*-acuma... ca să mai fie nunta şi luni, să puie masa, cum era odată; cf. o b i c í u , r e s f é t 2°.

MODERÁT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 716 VII „s-a modernizat": Înainte era ploscă cu vin, acu nu mai e, *s-a moderát*, numai cu sticlă; cf. p o l i t i c í t .

part. f. pl. *moderáte* 860 A.

MODOÁSĂ adj. f. 858 V „fudulă, încrezută, îngâmfată": Sor-sa era *modu̯ásă*-n sat, ea ţinea nasu-n sus că era una ş-avea buluc; cf. f ă l n i c o á s ă ...

v. DLR (rar) s.v. *modos*.

MOGHIŢÉZ vb. ind. prez. 1 sg. 834 A „moţăi, picotesc": *Moģiţéz*, mă trage la somn, mă fură somnu; cf. g ă i n ắ m ...

MOI, la ~ loc. adv. 721 VIIIa, **în ~** loc. adv. 680 VIIb „la muiat".

cf. DA, SCRIBAN s.v. *amoi*.

MOLẮU adj. 819 VIb „jilav"; cf. c ă l ắ u 1°...

MOLCĂLÍU adj. 834 A [despre ou] „(fiert) cleios".

cf. GL. ARGEŞ s.v.

MOLCÍE adj. 1° f. 816 A [despre mămăligă] „moale". 2° var. 791 VII [despre in] „moale, mătăsos": Inu mai bun erea inu, mai *molşcíu*, şi la lucru şi la purtat.

var. 2° **molşcíu** adj. 791 VII.

MOLCÚŢĂ s. f. 749 IV „specie de peşte (mic)".

MÓLDĂ s. f. **1°** 759 Vb „copaie mare". **2°** 756 VIII „vas mare în care curge vinul din lin": Şi curgea acolo [vinul] în *móldă*.

1° v. DLR, DM (reg.), TDRG, CADE (Olt., Trans.), SCRIBAN (Olt., Trans., Argeş), ŞĂINEANU (Olt.) s.v.; 2° v. CADE, DM s.v., DLR (prin Olt.) s.v.

MOLEŞÍT adj. 1° 680 VIII [despre caş] „cu zer; moale". 2° var. f. 772 VII [despre gogoaşa de mătase] „mică, nedezvoltată, moale".

f. 1° *moleşítă* 680 VIII.

var. 2° **moloşítă** adj. f. 772 VII.

1° cf. DLR (reg.) s.v. 2°.

MOLEŢÍT adj. 795 VII „bolnav de moleţi, de diaree".

cf. DLR, CADE s.v. *molete* 2°, SCRIBAN s.v. *molete* 1°.

MOLÍN s. m. **1°** 708 Va „jurubiţă de aţă mercerizată; mulineu". **2°** var. n. pl. 702 VIIb „cusături artistice".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. 2° **mălínuri** s. n. pl., *mălíne* s. n. pl. 702 VIIb.

MOLOŞÍTĂ v. **moleşít 2°**.

MOLÓZ s. n. 1° 672 III „materii fecale (în maţele porcului)"; cf. b o r h ó t u l . 2° var. 858 VI „pământ amestecat cu paie, folosit la tencuieli"; cf. g h i o n t 1°...

var. 2° **molúz** s. n. 858 VI.

MOLŞCÍU v. **molcíe** 2°.

MOLTÍCI adj. m. pl. 864 VII „lipsiţi de vigoare; molatici": Şi caii care erea *moltícị*, mai... dă nu erea ei şmecheri, să repezea la ei, că lupu are gura mare; cf. b a ş o l d í i ...

cf. DLR (reg.) s.v. *molticos*.

MOMÁIE s. f. 757 V „grămadă (de pământ); movilă, morman": Juca pământu, făcea o *momíḙe* de pământ şi juca pământu până când se făcea ca untu; cf. g u l m u ş ó i ...

v. DLR (reg.) s.v. 5°, LEXIC REG., I, p. 30 (Băileşti) s.v.

MOÓRUL s. n. art. 854 VIIIb „mohorul"; cf. m ă u r e á ţ ă .

v. DLR (reg.) s.v. *mohor*.

MORĂTÚRI v. **murătóri**.

MORÂNCEÁLĂ s. f. 780 VIa, VIII „noroi, mocirlă"; cf. m o c é r n i ţ ă ...

v. DLR (prin Munt., Olt.) s.v.

MORÂNCÍND vb. 1° ger. 829 A [despre o fiară] „mursecând". 2° var. part. 862 VIII [despre lut] „înmuiat cu apă": *Muorîngít* în apă, adică pământ uscat şi torni apă-n el şi-l faci cu apă, ca să fie bun de lipit.

var. 2° **morângít** vb. part. 862 VIII.

cf. DLR (Olt., Munt.), CADE (Olt.) s.v. *morânci*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *moroncesc*.

MORÂNGÍT v. **morâncínd 2°**.

MORCIOIÁLĂ s. f. 837 VIII „amestec de pământ cu apă în care se introduc coardele de viţă de vie înainte de plantare"; cf. c e a m ú r ...

cf. DLR (Munt.), SCRIBAN (vest) s.v. *morcioleală*, GL. ARGEŞ s.v. *mociorlăială*.

MOREÁŢĂ v. **măureáţă**.

MORMÂNTÁRE s. f. 687 VIIb, 761 VII, 815 V, 820 VII, 850 Vb, 862 VII, 863 VII „înmormântare".

v. DLR (reg.), GL. DOBR. s.v.

MORMOLÓCI s. m. pl. 734 A „viermi (în borhotul de fructe)".

MOROGHÍNĂ v. **boroghínă**.

MOROIÁLĂ v. **muruiálă**.

MOROIÉM vb. 1° ind. prez. 1 pl. 693 VII „tratăm tortul de cânepă cu cenuşă înmuiată cu apă (pentru albire)": Punea un rând dă paie, un

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

rând de tort *moroit* în cenușe 820 VII; cf. î n m o r o i é m . **2°** part. 817 A [despre răsadul de tutun] „tratat în m o r o i a l ă ".

part. *moroit* 1° 820 VII, 2° 817 A.

1° cf. DLR (înv. și reg.) s.v. *murui* 2°, 3°, TDRG, CADE, ȘĂINEANU s.v. *murui*, DM (reg.) s.v. *murui* 3°, SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v. *muruiesc*.

MORT adj. în **1° nisíp** ~ 694 V „nisip (cu nămol) rămas după inundație": E un nisip așa, alunec-așa... *nisip mort*, o venitur-așa, o aduce apa; cf. l í ș c ă ... **2° pământ** ~ 839 VI „pământ cu apă folosit la construcția casei de chirpici sau de paiantă": Și d-acolea jos la pereți, la-mbulgăreală, să face *pămînt mort*, pământ curat cu apă.

MORTĂCÍNE s. f. **1°** în **a murít** ~ 768 VII [despre un om] „a murit părăsit, singur, neîngrijit". **2°** colect. 679 VIIb „mulțime de morți": Pă unde te uitai numa *mortăcine*: oameni morți, vite moarte.

1°, 2° cf. DLR (înv., reg.) s.v. II, CADE (prov.) s.v. *mortăciune*.

MORTĂRÍE s. f. 683 VIb, 767 VII „morgă".

MOSCOLÍND vb. ger. 745 VIIIb [despre un copil care mănâncă] „murdărindu-se excesiv": Și când îl vede, ăla *moscolínd* acolo-șa, făcut tot una și pe piept și peste tot; cf. p u r c ă r é ș t e .

v. DLR (nord-estul Munt.) s.v. *mocicoli*, SCRIBAN (vest) s.v. *moscolesc*, COMAN, GL. (Orhei) s.v. *moscoli*.

MOȘ s. m. **1°** 676 V, 677 V, VII, 680 V, 681 V, VII, 682 V, VII, 690 V, VII, 697 V, VII, 703 V, 704 V, 705 III, 709 V, 711 V, 712 V, 716 V, 717 V, VII, 720 VII, 733 VII, 737 V, 739 V, 740 V, 741 VII, 742 VIIa, 744 V, 746 V, 748 V, 750 V, 752 V, 753 V, 755 V, 838 Va, VIIb, 846 V, 850 V, 855 V, 857 V, VII „cec (la porc)": *Moșu*-ăla, mațu ăla tumai de jos de-acolo, capătu mațului ăla 753 V; cf. b á b ă 5°... **2°** 677 VII, 690 V, 851 V „tobă preparată în cecul porcului"; cf. b a b í c ... **3°** 727 V, 731 VII, 732 VII „unchi": A plecat un om pe bicicletă, un *moș* de-a băiatului 727 V. **4°** ~ **de turc** 860 VI „nume dat unuia dintre tinerii mascați în cadrul obiceiului brezaia": Unu se făcea brezaie și unu *muoș dă turc*. **5°** 749 VII „nume al unui soi de pește".

1°, 2° v. DLR (prin Munt.) s.v. II. 4°, LR, 1959, 2, p. 53 (Pitești), GL. DOBR. s.v.; 3° v. DLR (reg.), TDRG (Mold. modern), CADE (Mold.), DM, DEX (reg.) s.v.; 5° v. DLR (reg.) s.v. II. 1°.

MOȘOÁICĂ s. f. 725 A „oală de pământ dată de pomană la Moși": La oalele-alea de pământ... făcute din pământ *moșuáič!* le zice.

pl. *moșoáici* 725 A.

v. DLR (reg.), CADE (Mold.), SCRIBAN (Mold. sud, Râmnicu Sărat), CV, 1952, 2, p. 38 (Putna) s.v.

MOȘOROIÁȘ v. **mușuroiáș**.

MOȘTÉNI s. m. pl. 769 A, 778 VIIIb, 823 A „moșneni".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR, DM, DEX (înv. şi reg.), TDRG, CADE (înv.), SCRIBAN (Munt.), ŞĂINEANU s.v. *moştean*.

MOŞTENÍRE s. f. 678 VIIIa „pământ moştenesc, în proprietatea ţăranilor, înainte de împroprietărirea lui Cuza".

MOTOLOÁCĂ v. **motológi**.

MOTOLÓGI adj. m. pl. 737 V „prostănaci, mototoli"; cf. î n g r ă m ă d í t ă ...

var. **motoloácă** adj. f. 717 III; **tomológ** adj. 727 VII.

v. DLR (reg.), CADE (prov.), SCRIBAN (sud), BĂRBUŢ s.v. *motolog*, GL. ARGEŞ s.v. *motorog*.

MOTOTÉIE s. pl. 791 V „sperietori (din cârpe) pentru ciori; momâi": Când venea păsări multe la cânepă, le puneam *mototéje* aşa stropite cu var, ca să se sperie ciorile de ele; cf. p á j u r ă , p o p â n d á i e .

MOTOTÓL s. n. 1° 781 III, 785 III, 814 V, 821 V, 833 VIIa, VIII „mănunchi, smoc, buchet (de busuioc, de paie etc.)". 2° 821 V „legătură din patru ş i r e de foi de tutun": [Tutunul] uscat îl strângem, îl facem ... punem câte patru şire, câte patru şire şi-l facem *mototól*; cf. g h i u l 2°. 3° pl. 783 VII, 798 VI „bulgări de pământ amestecat cu pleavă sau cu paie cu care se umplu pereţii de nuiele sau de bârne"; cf. g h i o n t 1°...

pl. *mototoále* 1° 783 VII, 814 V, 833 VIII, 3° 783 VII, 798 VI.

3° cf. DLR (reg.) s.v. I.

MOTOTOLÁŞ s. m. 788 V dim. de la m o t o t o l 1°.

MOŢÍCUL s. n. art. 828 A dim. de la *moţ* (la copil); cf. m o ţ u l é ţ i .

MOŢOIÁT adj. 780 VIa „ţuguiat"; cf. t u t u d u n á t e .

MOŢULÉŢI s. m. pl. 784 V dim. de la *moţ* (la copil): Şi face copilu perişoru mare-n cap şi-i face *moţuléţ'* aici aşa-n frunte, aicea-n părţi; cf. m o ţ í c u l .

MÓVĂ adj. f. 719 IV „de culoare mov".

pl. *móve* 826 III.

MRENÍŢĂ s. f. 684 VI „peşte mic din apele de munte".

MUCEGÁIA s. f. art. 862 VIII „mucegaiul": Răzuiam cu o răzuitoare toată *mucegáea* aia.

MUCHIŞOÁRĂ s. f. 724 VI dim. de la *muchie* (de deal): Când ies aşa mai într-o *muk'işoáră*, văz ursu.

MÚCUL v. **múgul**.

MÚGUL s. n. art. 817 VII „mugurul": Când erea timpu dă începea să dea *múgu* ... gata! cf. m u g u r é ţ .

var. **múcul** s. n. art. 840 VII.

MUGUREÁSCĂ, să ~ vb. conj. prez. 3 sg. 825 V „să înmugurească".

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG s.v. *muguri*; cf. CADE s.v. *mugura*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MUGURÉȚ s. n. 849 V „mugur": Și luam *muguréțe* dă dud crude ca să poată ei [= viermii de mătase] să mănânce; cf. m ú g u l .

pl. *muguréțe* 849 V, *muguréți* 694 VI.

MULCĂNÍND vb. ger. 764 VII „moțăind, picotind": Și el *mulcănínd*, biet, l-a tras caii în... între oiște și l-a șchiopat; cf. g ă i n ắ m ...

MULȚEÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. 820 VII „se înmulțeau": Viermii de mătase se făcea mari, *să... mulțẹá*.

ind. pf. c. 3 sg. *s-a mulțít* 724 VII, 813 VIIIc.

v. DLR (înv.), TDRG s.v. *înmulți*, SCRIBAN (vechi) s.v. *înmulțesc*, GL. DOBR. s.v. *mulțim*.

MULȚUMITÓRI adj. m. pl. 776 VI „mulțumiți, satisfăcuți": Pleacă *mulțumitór!* [oamenii] de la cazanul de țuică.

MÚMĂ v. **mámă 2°, 3°, 4°**.

MUMULÍȚA, ~ plóii loc. subst. 797 V „caloianul": Mai duceți-vă și voi și faceți *mumulíța plᵘóị̯i* și jeliți-vă, da să plângeți, maică, ca să vie ploaia; cf. c a l o i e n í c ă ...

MUNÁ v. **mână[2] 2°**.

MÚNCĂ s. f. 1° 776 VII, 782 VI, 784 VIIIb, 788 A „recoltă (de cereale)": Vara, după ce strângeam *múnca*, luam sule d-alea de pânză, țeseam 776 VII. Plătește ciobanului două duble de *múncă* pe an 782 VI. 2° pl. 690 VII, 707 VII, 716 VII, 791 VII, 862 VII „chinuri, dureri la naștere": Îți venea *múncĭlẹ*-alea, îngenuncheai și p-ormă nășteai 707 VII; cf. z á b ă r u l .

pl. 2° *munci* 690 VII, 707 VII, 716 VII, 791 VII, 862 VII.

1° v. DLR s.v. 4°; 2° v. DLR s.v. 1°.

MUNÍC v. **munúchi**.

MUNÍȚE s. f. 672 VII, 819 VIb „muniție".

var. **muníție** (3 sil.) s. f. 772 VIIIb.

MUNÍȚIE v. **muníțe**.

MÚNTE s. m. 740 A „punct cardinal: vest".

MUNÚCHE v. **munúchi**.

MUNÚCHEA v. **munúchi**.

MUNÚCHI s. n. 842 VII, 844 A, 847 VI „mănunchi".

pl. *munúchiuri* 831 V, 847 VII.

var. **muníc** s. n. 751 VIIIa; **munúche** s. n. 851 VIII, pl. *munúche* 861 V; **munúchea** s. f. art. 867 VIIb.

cf. DLR (înv. și reg.) s.v. *mănunchi*, TDRG (Munt., Olt.) s.v. *mănuchi*.

MURÁJUL s. n. art. 702 VIb „soluția de piatră vânătă pentru m u r a t grâul"; cf. p o r z ó l .

MURÁM vb. ind. impf. 1 sg. 702 VIb „tratam grâul cu soluție de

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

piatră vânătă": Şi grâu-ntodeauna îl *murám*, ca să nu-l mănânce păsările... cu piatră vânătă sau cu nişte prafuri; cf. î m p i e t r e á z ă 5°...

v. GL. OLT. s.v. *murăm*.

MURÁT s. colect. 691 V „murături": Era pe margine numai borcane cu *murát*; cf. m u r ă t ó r i .

MÚRĂ s. f. 690 V, 766 V „guşă, bărbie la porc": Bărbia porcului aia-i *múră* 690 V.

pl. *múre* 765 V, 774 V, 775 V.

v. GL. ARGEŞ s.v. 2°.

MURĂTÓRI s. pl. tantum 675 III, 677 V, 680 V, 689 VII, 699 VII, 712 V, 740 V, 748 V, 764 VIII, 767 VIII, 780 III, 805 V „murături"; cf. m u r á t .

var. **morătúri** s. f. pl. 783 VII.

v. DLR (reg.), GL. ARGEŞ s.v. *murătoare*; cf. BPh, 1938, p. 168 (Ialomiţa) s.v. *morâtori*.

MURDÁL adj. 791 A, 801 Va „murdar"; cf. g ă g i o á s ă ...

f. *murdálă* 757 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *murdar*, CADE (Olt.), BPh, 1938, p. 168 (Ialomiţa) s.v.; cf. ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *murdalâc*, BPh, 1939, p. 231 (Gorj) s.v. *murdalâc*.

MURDĂLÉSC, să ~ vb. conj. prez. 1 sg. 832 VII „să murdăresc": Am luat rogojina, ca *să* nu *murdălésc*... când înnaşte o femeie.

v. DLR (reg.) s.v. *murdări*; cf. CADE (Olt.) s.v. *murdal*.

MURDĂLÍA s.f. art. 782 V, 801 A „murdăria"; cf. b l e a s c ...

v. DLR (reg.) s.v. *murdărie*; cf. CADE (Olt.) s.v. *murdal*.

MURG s. n. 766 VI, 868 VII „amurg, înserare".

v. DLR (înv. şi pop.), DM (înv.) s.v., SCRIBAN (rar) s.v. *amurg*.

MURGÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 672 VIII „a amurgit"; cf. î n m u r g é z e .

ind. m. m. c. pf. 3 sg. *murgise* 777 VIII; viit. 3 sg. *va murgi* 776 VI; sup. *prin murgít* 784 V; refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a murgit* 815 A.

v. DLR (înv. şi pop.), TDRG, CADE, BĂRBUŢ s.v. *murgi*, SCRIBAN s.v. *amurgeşte*; cf. DM, GL. DOBR. s.v. *murgit*.

MURGÓI s. m. 691 II, 793 II, 798 VI, 805 VI „specie de peşte de apă dulce": *Murgói* e nişte peşte micuţ aşa şi gras, el n-are oase, nu nimic 805 VI; cf. m u r g o i á ş .

v. DLR s.v. 2°, ŞĂINEANU s.v.

MURGOIÁŞ s. m. 795 II „specie de peşte de apă dulce"; cf. m u r g ó i .

MURGULÉŢUL s. art. 787 III, 789 III, 794 III, V, 797 VIII, 817 VI, VIII, 821 VII numele unui dans popular.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg.) s.v.

MURÍT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 838 VIIa „am leşinat, mi-am pierdut cunoştinţa": Ş-am căzut, ş-am... dintr-aia *am murít* aşa şi m-a luat pă sus, m-a ridicat, m-a dus în pat, am început să vomit.

MURUIÁLĂ s. f. 706 VII, 737 VI, VIIIb, 749 VIIIa „amestec de pământ (galben) cu apă în care se introduc coardele de viţă de vie înainte de a fi plantate"; cf. c e a m ú r ...

var. **moroiálă** s. f. 817 VIII.

cf. DLR, TDRG, ŞĂINEANU, GL. DOBR. s.v.

MÚSCA s. f. 1° art. 706 VI „vârful ascuţit al ţapinei": Am prins bine [buşteanul] cu *músca* sapinii. 2° pl. 711 III, 735 III, 737 V, 777 VII „model de cusătură populară în cruci".

pl. 2° *múşte* 711 III, 735 III, 737 V, 777 VII.

2° v. DLR (reg.), DEX s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 30 (Craiova), BĂRBUŢ s.v.

MUSTĂCÉRI s. m. pl. 725 VI, A, 751 VIIIb, 839 VI „butaşi de viţă de vie cărora le-au dat rădăcinile": Acuma să face bilioane, viţa să seamănă pă şanţuri direct şi o plantează des aşa. După aia o scoate de un an, la doi, *mustăcér* 751 VIIIb; cf. b u t u c é i .

v. DLR (Mold.), GL. DOBR. s.v.

MUSTĂCÍT, la ~ vb. sup. 770 VI, 819 VIb, 825 VI „la prins rădăcini": Veneam acasă, le băgam [coardele de viţă de vie] la *mustăcít* 770 VI; cf. m u s t e á s c ă .

part. f. *mustăcítă* 804 VI.

v. GL. ARGEŞ s.v. *mustăci*, GL. OLT. s.v. *mustăceşte*; cf. BĂRBUŢ s.v. *mustăţit*.

MUSTEÁSCĂ, să ~ vb. conj. prez. 3 pl. 851 VIII „să prindă rădăcini": Băgăm coarde-n pământ ca *să musteáscă*; cf. m u s t ă c í t .

MUSTITÓRUL s. n. art. 832 VIIIb „vas de lemn pentru mustuit strugurii"; cf. m u s t u i t ó r .

MUSTRÁT, ai ~ vb. ind. pf. c. 2 sg. 868 VII „ai jignit": Ziceai că l-*ai mustrát* dacă nu lăsai să-ţi ia flăcăul floarea din piept.

v. DLR (înv.) s.v. *mustra* 4°.

MUSTUITÓR s. n. 737 VIIIb „vas de lemn pentru mustuit strugurii"; cf. m u s t i t ó r u l .

v. DLR (neobişnuit) s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *mustuitoare*.

MUSULÍM s. 868 VII „muselină": Ciorapii era dă *musulím*.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Trans.) s.v. *muselină*.

MUŞCHIŞÓRI s. m. pl. 732 V, 748 V dim. de la *muşchi* (de porc).

v. DLR (rar) s.v. *muşchişor*.

MUŞURÓI s. n. 689 V „glugă de cânepă"; cf. c ă p í ţ ă 2°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

MUŞUROIÁŞ s. n. 691 VI, 727 A, 848 A dim. de la *muşuroi*: Toamna, dacă poţi să-i faci oleacă *muşuroiáş*, ca să fie ferită viţa 727 A.
var. **moşoroiáş** s. n. 755 VIIIb.
v. GL. DOBR. s.v.
MUT s. m. 768 VII, 784 VIII, 791 A, 797 V, 799 VII, 827 VI, 833 VI, A „personaj alegoric, conducător al cetei de dansatori la c ă l u ş ": *Mútu*... el e comandantu, el comandă căluşu [...] *mútu*-i mai mare ca toţi, vătafu comandă numai jucătorii, însă *mútu*, la rându lui, îi comandă pă toţi, peste tot 833 VI.
v. DLR (reg.) s.v.
MUTĂTÓR s. n. 744 VIII „gard de nuiele mobil": Face din nuiele plasă, plas-aşa, *mutătór* zis: cf. g a r d 1°...
cf. DLR (reg.) s.v. 2°, CADE (Trans.) s.v. *mutătoare*.
MUŢÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 pl. 820 A' „iau graiul, fac să amuţească": Omu care să duce şi dă pân masa aia acolo unde-a jucat [ielele] spune că-l poceşte, îl *muţéşte*.
v. DLR (în superstiţii) s.v. *muţi*.

NACAVÁLELE s. f. pl. **1°** art. 789 VII „treburile, angaralele": Haide, zice, să-l vindem şi p-ăsta, să ne facem *nacaválele*, ce-aveam noi, datorii. **2°** var. 845 V „distracţii, amuzamente": Ş-apăi ei mai să odihnesc, mai joacă, mai ... *năfélurⁱ* d-astea, bea, mănâncă.
var. 2° **năféluri** s. f. pl. 845 V.
1° v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *nafaca* II. 4°; cf. CADE, SCRIBAN (fam.), DM (înv. şi arh.), DEX (înv. şi reg.), CV, 1950, 1, p. 32 (Ialomiţa) s.v. *nacafa*, LEXIC REG., I, p. 83 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BPh, 1939, p. 230 (Gorj) s.v. *năcăfală*.
NÁCODĂ s. f. **1°** 823 VII „glumă": Mai făcea câte-o *nácodă*, mai arunca câte-o floare-n mine. **2°** pl. art. 821 A „balivernele, fleacurile, vorbele de nimic": Toate *nácodele* scrise!; cf. b ă n ă n á i .
pl. art. 2° *nácodele* 821 A.
1°, 2° cf. DLR, DM, DEX (reg.), TDRG, CADE (Munt.), SCRIBAN (sud fam.), ŞĂINEANU, BĂRBUŢ, GL. ARGEŞ, GS, 1929–1930, p. 132 (Prahova) s.v. *nagodă*, CV, 1951, 1, p. 36 (Teleorman) s.v. *nagote*.
NALANGÂTĂ s. f. 733 VII, 737 VIIb, 745 VII „gogoaşă din cocă subţire": Facem şi noi *nalangíte* d-estea ca ... astea era aşa, nu făceam gogoşi ca acuşi 745 VII. Păi astea-s tranc cu lingura-n tigaie, la alea noi le ziceam *nalangíti*... Gogoşi, ca să le facem mai repide facem de-alea... tranc cu lingura-n tigaie 753 V; cf. b r u s t u c á l ă .
pl. *nalangâte* 733 VII, 740 VII, 745 VII, 749 V, 751 VII, 753 V.
v. SCRIBAN (est), GL. DOBR., LEXIC REG., I, p. 30 (Craiova), II, p. 93 (Galaţi), BĂRBUŢ, DR, 1941–1943, p. 106, CV, 1949, 5, p. 34

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

(Ialomiţa), Izv., 1935, p. 373 (Dolj), SCL, 1964, p. 11 (Tecuci, sudul Mold.) s.v.; cf. DLR, CADE, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *lalanghită*.

NANÁIA s. m. art. 745 II termen de adresare pentru un frate mai mare: „nenea".

NÁNTĂ adj. f. 723 A, 733 VII „înaltă".

pl. *nánte* 723 VII.

v. DA (Mold.), TDRG (Mold. pop.), SCRIBAN (est) s.v. *înalt*, GL. DOBR. s.v. *nant*.

NANSÓC v. **nansúc 2°**.

NANSÚC s. n. **1°** 846 VII, 848 VII „un fel de voal". **2°** var. 794 VII „batic din voal": În cap purta basmale, dermea... era un fel subţire care era dă vară, *nansóc*; dermele, *nansọáĉe*, asta e; cf. g a j .

var. 2° **nansóc** s. n., pl. *nansoáce* 794 VII; **nasúc** s.n. 701 VIIb.

1° v. DLR, DEX (rar), DM (înv.), SCRIBAN s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v. *nasuc*; 2° cf. DLR (reg) s.v. 2°.

NAPOLITÁNE adj. f. pl., **ciréşe** ~ 706 A „soi de cireşe".

NART s. n. 733 V „învoială prin care ciobanul se obligă să pregătească brânza la stână": Dacă le dădeam [oile] în *nart*... ne dădea patru kilograme de brânză şi noi dădeam douăzeci de lei de oaie.

v. DLR (reg.) s.v. I. 1°; cf. TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX (înv.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.

NAS s. n. 732 VII „gurgui (la opincă)": Opincă, şi cusută pă ici, pă la *nas*; cf. c i u p .

v. DLR (Bucov.) s. v. 3°.b.

NÁSTURI s. m. pl. **1°** 737 V, 744 VIIb „băşici la suprafaţa apei în fierbere": Fierb apa-n clocute, când face ea *násturⁱ* aşa 744 VIIb; cf. b o r b o r o á c e . **2°** 698 VII, 701 V, 724 V, 765 VIIb, 781 VII, 785 V, 789 VII „pastile, comprimate, tablete": Sunt bolnavă, urmez cu *násturⁱ* 698 VII. Îl tratez, îi fac injecţii, *násturⁱ* îi dau 701 V.

1° v. DLR (fig. prin Ban.) s.v. *nasture*, GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.; 2° v. DLR (prin Munt.), DEX (reg.) s.v. *nasture*, BPh, 1938, p. 169 (Ialomiţa, Vlaşca), BĂRBUŢ s.v.

NASÚC v. **nansúc 2°**.

NAT s. n. sg. tantum 843 VIII „neam, familie": [Soţia] m-a dăpărtat dă *nat*.

v. DLR, CADE (Trans.) s.v.; cf. TDRG, SCRIBAN (Trans., Ban., Mehedinţi), DM (reg.), DEX (pop.), AAF, 1935 (Almăj), BL, 1935, p. 77 (Haţeg) s.v., CV, 1949, 2, p. 39 (Trans.) s.v. *nata*.

NAŢALÚŞUL v. **neaţalúş**.

NĂCĂVĂI vb. tranz. ind. prez. 1 sg. 811 A „depăn firele pe mâini sau pe picioare".

NĂCLĂÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 829 A „s-a năduşit, a transpirat".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (prin vestul Munt.) s.v. *năclăi* 3°, BĂRBUŢ s.v. *năclăi*.

NĂCOVÁLNĂ s. f. 671 VI „nicovală".

var. **năcovánă** s. f. 707 VIII.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG s.v. *nicovală*, GL. ARGEŞ s.v., GL. OLT., BĂRBUŢ s.v. *năcovană*; cf. LEXIC REG., I, p. 92, II, p. 46 (Făgăraş) s.v. *nocovalmă*.

NĂCOVÁNĂ v. **năcoválnă**.

NĂFÉLURI v. **nacaválele 2°**.

NĂGRĂBÍT, **a ~** vb. ind. pf. c. 3 sg. 792 A [despre un animal] „a atacat, s-a repezit, s-a năpustit": [Lupul] *a năgrăbít* pă el, l-a pus jos şi l-a muşcat tot, aşa, dă ochi... adică *a năgrăbít* pă el, a sărit pă el şi l-a trântit jos; cf. b u ş n é ş t e 2° ...

v. DLR (Olt.), GL. ARGEŞ s.v. *năgrăbi*; cf. LEXIC REG., II, p. 15 (Argeş), BĂRBUŢ s.v. *năgrabă*.

NĂLÚC s. 827 V, VII, 877 V „floare artificială purtată de nuntaşi; cocardă": *Nălúcu* ginerelui, pus în piept sâmbătă seara [...] venea mirele la mireasă, îi punea *nălúc* în piept 827 V; cf. c o n c o á r d e ...

NĂLÚCĂ, **îşi fáce ~** loc. vb. 697 VI [despre câini] „se întărâtă, se îndârjesc": Câinii ciobăneşti s-adună şi ţâne rezistenţă, dacă e mai mulţi ei *îş fáĉe nălúcă*.

v. DLR (reg.) s.v.; cf. DM, DEX s.v.

NĂMẮT s. m. 760 VIIb „nămete".

cf. DLR (reg.) s.v. *nămete*.

NĂMIÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. **1°** 743 VI „fixezi un termen". **2°** var. 743 VI „angajezi, fixezi condiţiile cu cineva pentru a întreprinde ceva"; cf. t o c m é s c 1°.

var. 2° **nomiéşti** (2 sil.) vb. ind. prez. 2 sg. 743 VI.

cf. DLR, CADE (înv.), DM (reg.), DEX (înv. şi pop.), TDRG s.v. *năimi*, SCRIBAN (rar) s.v. *năimesc*.

NĂMÓLUL s. n. art. 777 V „murdăria, jegul"; cf. b l e a s c ...

NĂNII v. **onăniile**.

NĂNIÓS (3 sil) adj. 834 A „hazliu, bun de n ă n i i "; cf. g e a m b á ş ...

v. LEXIC REG., II, p. 15 (Argeş) s.v.

NĂPẮRCĂ s. f. 838 VIII, 842 V „cravaşă".

v. DLR, DM, DEX (reg.), TDRG (Munt.) s.v.

NĂPORÓCINĂ v. **năpurójnie**.

NĂPRISTÁN adv. 827 A „continuu, fără întrerupere"; cf. c o n t i n ...

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Munt. înv. şi fam.), CADE (înv., fam.), SCRIBAN (vechi, azi Munt., rar) s.v. *nepristan*; cf. ŞĂINEANU, DM, DEX (înv. şi reg.), BĂRBUŢ s.v.

NĂPRÓJNIE v. **năpurójnie**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

NĂPURÓJNIE (4 sil.) s. f. 739 VII „prescură la înmormântare şi la parastase".

var. **năprójnie** (3 sil.) s. f. 682 V, 759 Va, b, VII; **năporócină** (5 sil.) s. f. 869 VII.

v. DLR (reg.) s. v. *naporojnă*, SCRIBAN (Romanaţi) s. v. *naporojne*, GL. ARGEŞ s. v.; cf. TDRG s.v. *naporojne*, LEXIC REG., I, p. 42 (Gura Jiului) s.v. *năprojnie*, p. 92 (Făgăraş) s.v. *năporojnă*, BĂRBUŢ s.v. *năporojnie*.

NĂPUSTÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 pl. 791 VII „au pus pe fugă, au alungat": Câinii s-a repezit şi i-*a năpustít* pă hoţi; cf. z g o r n é ş t e .

v. DLR, DEX (înv. şi reg.), DM (înv.), TDRG s.v. *năpusti*, SCRIBAN (rar) s.v. *năpustesc*.

NĂRÓI s. n. 716 V „noroi"; cf. m o c é r n i ţ ă ...

v. DLR (înv.) s.v. *noroi*, CADE (prov.) s.v.

NĂSÁDĂ s. f. 711 I „baraj rudimentar"; cf. b a l h ó i .

v. DLR (prin Munt.), GL. ARGEŞ s.v.

NĂSCÚT, am ~ vb. 1° ind. pf. c. 1 sg. 842 VIII „m-am născut": În casă d-astea cu papură *am născút* eu ş-am crescut eu până la etatea... nu mă căsătorisem eu; cf. p r ă s í t . 2° refl. ind. impf. 3 pl. 729 V „năşteau": Care era dă nu să trudea *să năşteá* digrabă; cf. î n n á ş t i . 3° part. f. 713 VI, 733 VII, 754 VII, 762 VII, 768 VI, 782 V, 794 V [despre o femeie] „care a născut": Dormea cu *născúta* moaşa acolo în fiecare noapte 782 V.

2° refl. ind. impf. 3 pl. *se năşteá* 729 V; 3° part. f. *născútă* 713 VI, 733 VII, 754 VII, 762 VII, 768 VI, 782 V, 794 V.

1° v. DLR (înv., pop.), BL, 1938, p. 80 (pop.) s.v. *naşte*; 3° v. GL. OLT. s.v. *născute*, BĂRBUŢ s.v. *născută*.

NĂSÉLNIC s. 733 VII „năsălie": Cu sicriu-l punea [pe mort] pă *năsélnic*, îi punea acolo un aşternut frumos sau covoraş.

var. **sâlnic** s. n. 729 VII.

cf. DLR s.v. *năsălie*, GL. DOBR. s.v. *năsâlcă*.

NĂSÍP s. n. 732 VII „nisip".

var. **nesíp** s. n. 726 Vb.

v. DLR, CADE (înv.), ŞĂINEANU (Trans.), SCRIBAN (vechi), DM, DEX (reg.) s.v. *nisip*.

NĂSTRÁPĂ s. f. 792 VII „cană": Duminică împărţeşte farfurii, pahare, *năstrápe* d-astea albili.

pl. *năstrápe* 792 VII.

v DLR, DEX (înv. şi pop.), TDRG, CADE (înv.), ŞĂINEANU, DM (reg.), LR, 1973, 3, p. 204 s.v.; cf. SCRIBAN (rar azi) s.v. *nastrapă*.

NĂŞĂRĂU s. m. 777 VII, 778 V „invitat la nuntă din partea naşilor": Naşu să spală, *năşărăii*-l murdăreşte [în cadrul unui obicei] 778 V; cf. a j u t ó r 2°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *năşărắi* 778 V.

cf. GL. OLT. s.v. *năşorei*, BĂRBUŢ s.v. *năşorel*.

NĂŞĂROÁIE s. f. pl. 777 V „invitate la nuntă din partea naşilor": Vine naşa iar cu *năşăroáie* d-alea ale ei şi-i pune beteala [miresei]..

NĂTĂBẤZĂ s. f. 722 VIII „dihanie, namilă": Mai văz o *nătăbîză* de lupoaică, tocma aşa de mare; cf. b u l i h á n i e ...

cf. DLR (reg.), COMAN, GL. (Muscel) s.v. *nătăbâz*.

NẮTRII s. f. dat. în **m-am dat** ~ 804 V „m-am zbătut (ca să mă descurc în viaţă)": Ce să fac? *M-am dat nắtrii*, fugi în stânga, fugi în dreapta; cf. a b ă t e á ...

cf. DLR s.v. *natră*, COMAN, GL. (Muscel), BĂRBUŢ s.v. *natră*.

NĂŢĂLÁŞUL v. **neaţaláş**.

NĂÚT adv. 817 VII „încetinel, şoptit, înfundat": Te strigă aşa ... *năút*, aşa surd, cum să spui eu, nu e zgomot mare.

cf. DLR (prin sudul Olt.) s.v. *năhoadă*, LEXIC REG., I, p. 42 (Craiova) s.v. *naot*.

NĂZBÚC adj. 692 V „nebunatic, zburdalnic": [Copilul] e un *năzbúc* nemaiîntâlnit; cf. b o ţ o g á ş ...

NĂZDRĂVÁNI adj. m. pl. 836 V „care nu sunt zdraveni; infirmi": [Ouăle la cloşcă] nu să pune sărbătoarea, decât în zile d-astealalte, c-altfel iese puii *năzdrăváni* [...] cu picioarele strâmbe, turtit aşa-ntr-o parte, nu poate să meargă şî-s *năzdrăváni* la picioare; cf. n e f í r m ă .

NĂZUÍT, **va fi** ~ vb. prezumt. pf. 3 sg. 828 A „va fi rătăcit": [Vaca] n-a mai vint acasă, unde-*o fi năzuịtă* ea, pân grădini, pă la lume, pă la coceni, pă unde-*o fi năzuịtă* ea.

NEÁCĂ vb. ind. prez. 3 sg. 705 VI „îneacă".

conj. prez. 3 sg. *să néce* 843 VIIb, 3 pl. *să néce* 705 VI; refl. ind. prez. 1 sg. *mă nec*, pf. c. 1 sg. *m-am necát*, 3 sg. *s-a necat* 728 V.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG s.v. *neca*, CADE (înv.) s.v. *înneca*.

NEÁGRĂ 1° adj. f. în **pădúre** ~ 828 A „pădure de esenţă tare". 2° s. f. art. 865 V numele unui dans popular.

NEAJÚNGERI s. f. pl. 789 VII, 816 VIIb „lipsuri, neajunsuri": Nici nu mai ştiu ce n-am petrecut! Câte necazuri, câte *neajúngeri*, câte lipsuri 816 VII b; cf. g r e u t á t e .

v. DLR, DM (înv.), DEX (înv. şi pop.) s.v. *neajungere*.

NEAJÚNS adj. 715 VII „sărac, plin de n e a j u n g e r i": Era un timp... *neajúns*, că de! dacă era război, n-aveai dă un' să mai cumperi; cf. s e c 2°.

v. DLR (înv. şi pop.) s.v.[2].

NEAM adv. 682 VIII, 687 VIIb, 693 VIIIb, 732 A, 758 VII, 765 VIIb, 767 VII, 773 VIII, 784 VIII, 796 VII, VIIIa, 806 VII „deloc,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

defel": Să nu curgă *nẹam* 732 A; cf. c ă p ă t â i .

v. DLR (Olt., Munt.), TDRG (fam., pop.), SCRIBAN (pop.), DM, DEX (reg., fam.), ŞĂINEANU, BĂRBUŢ, GS, 1933–1934, p. 334–335, s.v., SCL, 1963, 2, p. 148 (Olt., Munt.) s.v.

NEÁOŞ adv. 753 VIII, 754 V „propriu-zis, într-adevăr, cu adevărat": Numai în tranşăi, *nẹáu̯oş*, am stat 753 VIII. Cârnăciorii eia îi facem cu carne crudă, punem *nẹáoş* numai carne 754 V.

v. ŞĂINEANU s.v. 2°.

NEARĂTÚRĂ s. f. 747 VIIIa „loc nearat": Grâul l-am semănat aşa pă... pă *nearătúră*; cf. p r ó s i e .

NEÁŢA s. f. art. 726 II, III, 733 II, VII, 736 I, II, V, VII, VIII, 750 VI, VIIa, b „colindul din Ajunul Crăciunului": Umblă cu *nẹáţa* în Ajun 726 II; cf. n e a ţ a l á ş , n e a ţ a l ú ş .

NEAŢALÁŞ s. n. 728 II, 736 A „colind în Ajunul Crăciunului"; cf. n e á ţ a ...

var. **năţăláşul** s. n. 728 I, III, 737 VIIa, b, A, VIIIb, 740 VII, A, 745 VIIb, VIIIb; **neţăláş** s. n. 729 I.

NEAŢALÚŞ s. n. 726 I, VII, 727 V, A, 741 VII, 746 I, V, VII, VIII, 748 I, V, VIIb „colind în Ajunul Crăciunului": În Ajunu Crăciunului umblă băieţii noaptea... înspre Crăciun umblă cu *nẹaţalúşu* 748 I; cf. n e á ţ a ...

var. **naţalúşul** s. n. art. 748 I; **neáţaluş** s. n. 750 V, VIIIa, b.

v. DLR (prin sud-estul Munt., în colinde), GS, 1927–1928, p. 321, 342–343 (Râmnicu Sărat), DR, 1923–1924, p. 874 (Muscel) s.v.

NEBĂUTÚRĂ s. f. 746 VII „lipsă de băutură": Ori mortu, ori nunta nu se poate face, mamă, fără ... *nebău̯utúră*.

NEBOLNÁV adj. 789 VII, 799 VII „sănătos, fără să fie bolnav": Dacă păşeşte pisica peste dânsu [= mort], tot neamu lui moare *nébolnav*, nenimic 789 VII. Am şaizeci şi trei dă ani sănătoşi, *nébolnav!* 799 VII; cf. b ú n ă 1° ...

pl. *nébolnavi* 799 VII.

NECAPÁBIL adj. 727 A „incapabil": Ş-atâta de *necapábil* am fost.

NECĂJEÁLĂ s. f. 816 V „scandal, tărăboi": [Dacă mireasa n-a fost cinstită, ginerele] care-i mai rău, face un pic dă *năcăjálă* sau mai cere ceva; cf. h a r ţ ...

cf. DLR (prin Trans.) s.v.

NECĂRĂRÁT adj. 835 VIII [despre teren] „fără c ă r ă r i printre rânduri (de porumb)".

NECONTIOÁRĂ (5 sil.) adv. 699 VII „necontenit, întruna, fără întrerupere": Avea o bubă-n spinare, uite, cât gura oalei ăştia; curgea *necontiu̯áră*; cf. c o n t í n ...

cf. DLR (reg.) s.v. *necunten* 2°, BĂRBUŢ s.v. *necontinuu*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

NÉDRES adj. 756 VII [despre un mort] „care nu a fost d r e s ".
cf. GL. ARGEŞ s.v. *dres*.

NEDÚSĂ adj. f. 702 V, 750 VIIIb „înapoiată, necivilizată": Ei a avut părinţii *nedúş*/ în lume, nu a ştiut ce e lumea; cf. j o s 2°...
m. pl. *nedúşi* 702 V.

NEFÍRMĂ adj. f. 711 VII „neputincioasă, infirmă": O soră care era cam *nefirmă* aşa, care nu prea era ea dă casă; cf. n ă z d r ă v á n i .

NEFRICOÁSĂ adj. f. 791 VII „fără frică; curajoasă": Chema o femeie care era mai dubace şi mai *nefricoásă* şi dibuia pă femeia aia care era să nască; cf. b o á c ă ...
cf. TDRG, CADE s.v. *nefrică*.

NEGREÁŢĂ s. f. 867 V „înnegrire, murdărire".
cf. DLR (reg.) s.v. 4°.

NÉGURĂ s. f. 821 VIII „negreaţă, negreală": Există ş-acuma, cum s-a pârlit ea [casa] atunci, *négură*, *négură* e ş-acuma, n-a mai umblat niminea acolo [...] a rămas dă mostră, aşa să să ştie că e din nouă sute şapte, cu revoluţia.

NEGURÉŢE s. f. pl. 692 VI „mogâldeţe": Două *neguréţe* ce a trecut din partea aia în partea asta. Ce să fie astea?
v. GL. ARGEŞ s.v. 2°.

NEGUSTOREÁSCĂ, să ~ vb. **1°** tranz. conj. prez. 3 sg. 727 A „să speculeze": Tot cloşcăreală! că trebuia să-i dai la altu [orzul] *să te negustoreáscă* ăla, mergea din mână-n mână; cf. c l o ş c ă r e á 2°. **2°** refl. ind. pf. c. 3 sg. 784 V „s-a emancipat": *S-a negustorít* lumea asta, s-a boierit lumea, cum să spui.
2° refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a negustorít* 784 V.
1° v. DLR (înv. şi reg.), DM (rar), DEX (înv. şi pop.) s.v. *negustori*, SCRIBAN (vechi) s.v. *negustoresc*.

NEICÚŢULE s. m. voc. 701 VIII dim. de la *neică*.
v. DLR s.v. *neicuţă*.

NEINTRODÚSĂ adj. f. 703 V, 859 VIIa „neinstruită, neştiutoare, ignorantă": Era lumea... nu ştiu cum, mai *neíntrodúsă* nainte 703 V; cf. j o s 2°...
m. pl. *neintrodúşi* 859 VIIa.
cf. DLR s.v. *introduce*.

NEISPRÁVĂ, de ~ loc. adj. 735 VI „lucrat prost, superficial": Să nu fie lucru de... *de neisprávă*, că nu ni le primeşte nici nouă.

NEÎNGRIJÍNŢĂ s. f. 834 VIII „neglijenţă".

NEÎNJUGUÍTĂ adj. f. 811 VIII [despre o vită] „nepusă, neînvăţată la jug": Am pus vaca cu boul. Ce să faci treabă cu vaca? Vaca neînvăţată, *nenjuguítă*, n-avea ceafa ca a dă bou.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DA s.v. *înjugui*.

NEÎNȚELEGÚT adj. 835 A [despre un copil] „neînțelegător, neascultător"; cf. b o ț o g á ș ...

pl. *neînțelegúți* 835 A.

cf. DA, TDRG (înv.) s.v. *înțelege*.

NELĂMURÍTE adj. f. pl. 812 V [despre vasele de ceramică] „nereușite, nearse bine": Dacă le-a minții focu, de exemplu n-a ieșit focu bine-n ele, ele [vasele] iese *nelămuríte*. Sînt *nelămuríte* și dân aia să-ntâmplă dă trece apa.

NELEÁPCĂ s. f. 778 VI „oaie care fată la vârsta de un an": Mia dă ast-vară zis și ea [...] toamna, mă rog, a prins miel, a luat miel așa și ea fată iarna sau înspre primăvară ș-aia să numește [...] aia a fătat dă *nelęápcă*.

v. DLR (pop.) s.v.; cf. DM (pop.), TDRG s.v., CADE (Mold., Bucov., Trans.), ȘĂINEANU, SCRIBAN (Mold., Trans.), GLOSAR REG. (Hârlău), BĂRBUȚ, An. Dobr., 1923, p. 100, Izv., 1933, 7–8, p. 199 (Botoșani), 1940, 7–8, p. 314 (Mehedinți), SCL, 1963, p. 386 (Bacău), LR, 1961, 1, p. 24 (Roșiori de Vede) s.v.

NELIBERÁT adj. 806 VII [despre un tânăr] „fără stagiu militar": Ziceam că nu iau băiat *neliberát*.

NEMȚÉSC adj., **porúmb** ~ 821 A „soi de porumb cu bobul mic și roșu".

cf. ȘĂINEANU s.v. 3°.

NEMȚOÁICE s. f. pl. 738 VII nume de plantă: „condurii doamnei".

v. DLR (pop.), ȘĂINEANU, CADE (Trans.), SCRIBAN (Munt., pop.), s.v. *nemțoaică*; cf. GL. ARGEȘ s.v.

NEMȚÚICA (3 sil.) s. f. art. 768 III numele unui dans popular: Începe să joace: hora mare, băltăria pentru băieți, joiana, floricica, sârba... *nemțújca*, astea jucăm noi.

NENÍCĂ v. **nenícul**.

NENÍCUL s. m. art. 703 IIb dim. de la *nene* („frate mai mare").

var. **nenícă** s. m. 841 VIII.

v. DLR, DEX (rar) s.v.; cf. GL. ARGEȘ s.v., GL. DOBR. s.v. *nenica*.

NENTÓHILĂ adj. f. 720 VIIIa „nepricepută, neîndemânatică": Adică [femeie] *nentóhilă* vine că nu-și dă seama ce face, nu strângea p-acolo pân casă; cf. m é l ă ...

cf. DLR (prin nord-estul Olt.) s.v. *natahoală*.

NEPLOIOÁSĂ adj. f. 864 A „fără ploaie": Câteodată, când era vremea mai *neplojǫásă*, scoteai ș-atuncea porumbu bun.

cf. DLR (înv. și pop.) s.v. *neplouare*.

NEPÓT s. m. 760 V, 801 VII „copil al femeii moșite în raport cu moașa": Moașa-i lua *nepótuluį* cămașă, rochiță, căciulă, ciorapi 801 VII.

pl. *nepóți* 774 V, VIIb, 776 III, 801 VII, 833 VIIa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (pop.) s.v. 3°.

NEPOÁTĂ s. f. 801 VII „femeie moşită în raport cu moaşa": Moaşa era aia care o moşise, de!... ş-aia-i era *nepọátă* [...] *nepọátă*, aşa-i zâcea.

v. TDRG s.v.

NEPREMENÍT adj. 804 V [despre săpun] „preparat într-o singură etapă, fără să fie fiert a doua oară".

NERĂSĂRÍT 1° adj. 725 VII [despre aştri] „care nu a răsărit (încă)": Să fie nici soarele *nerăsărít*. **2°** s. n. art. în **la ~ soárelui** 785 VIIb „înainte de răsăritul soarelui".

NESĂBUÍTĂ adj. f. 795 VII [despre o femeie] „deformată, neglijentă în privinţa siluetei (după naştere)".

NESĂNĂTÁTEA s. f. art. 735 VIIb „boala, lipsa de sănătate".

v. DLR (înv. rar) s.v.

NESÍP v. **năsíp**.

NESTĂTÚTĂ adj. f. 727 A „care nu a stat": El a fost în agonie, însă inima nu... *nestătútă*.

cf. DLR (înv.) s.v. *nestătător* 1°.

NEŞTIÚTĂ adj. f. 768 VII „inconştientă": Am una [=soră] e nenorocită; aia dă e *neştiútă*.

cf. DLR (înv. rar) s.v. *neşti*, SCRIBAN (înv.) s.v. *neştiut*.

NETĂLPUÍŢI adj. m. pl. 735 VI [despre bocanci] „cu tălpile rupte, care necesită tălpi noi".

NETĂMUIÁTĂ adj. f. 832 V „netămâiată".

NÉTED s. 728 A „strat subţire de lut la finisarea pereţilor": [La pereţi] dau cu ghiontu-ntâi, aşa să chema [...] d-acolea da cu *nlétedu*; cf. l u t u i á l a...

NEŢĂLÁŞ v. **neaţaláş**.

NEVLEÁGĂ adj. f. 685 V „nepricepută, neîndemânatică"; cf. m é l ă ...

v. DLR (Munt., Olt.) s.v. *năvleg*, SCRIBAN (vest) s.v. *nevleg*; cf. CADE (Olt.) s.v. *năvlig*, COMAN, GL. (Muscel) s.v. *năsvleg*, GL. ARGEŞ s.v. *năvleg*.

NEVÓIE s. f. **1°** în expr. **n-am ~** 700 VIII, 717 VIIIb, 732 VIIb, 814 A, 816 VIIIb, 820 VII, 834 A, 847 VII, 862 A, 866 VII „nu-mi pasă, nu mă interesează": Da ăilalţii cai nici *nevóle n-ávea*, ei mânca, nu ştia că ala e lup sau ce este, ce, mai văzuse ei lup? 862 A. **2°** art. cu ~ 785 VIIb „fără voia". **3°** pl. art. 741 A „dările, impozitele"; cf. d a r...

pl. art. 3° *nevóile* 741 A.

1° v. DLR (înv.) s.v. 3°; 2° cf. DLR (înv.) s.v. 1°; 3° v. DLR (înv.) s.v. 3°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

NEZĂCÚT adj. 870 V „care nu a zăcut”.
f. *nezăcútă* 826 V.
NI[1], ~...~ conjuncț. corelativă 707 VIa, 715 VII, 827 A „ba...ba”: Și *ni* să întinde așa, să lățește, *ni* să strânge 827 A.
v. DLR (înv. și pop.), CADE (înv.), DM (pop.), SCRIBAN, BĂRBUȚ s.v.
NI[2] interj. 673 VIII „uite, iată”.
v. DLR (înv.), DEX (reg.), CADE s.v.
NICHERÍ adv. 834 VII „nicăieri”.
NICHIDÚȚĂ s. m. 719 VI „michiduță, dracul”; cf. d r ă c ó c e a ...
v. DLR s.v. *michiduță.*
NIMENÍCA pron. negativ 864 V dim. de la *nimeni.*
v. DLR (Munt. și prin Olt.) s.v. *nimeric.*
NÍMER v. **nímeri**.
NÍMEREA v. **nímeri**.
NÍMERI pron. negativ 716 A, 719 VIIIb, 727 A, 746 VII, 747 VIIb, 754 V, 841 Va, 851 VII, 856 A, 860 VIIIb, 864 A, 865 VII, 867 VIII, 868 VI „nimeni”: Mie nu mi-a arătat *nímer'*, da am văzut și eu pă alții 719 VIIIb.
var. **nímer** pron. negativ 851 VII; **nímerea** pron. negativ 716 VII, 719 V, VI, VIIIb, 745 VIIb, 746 VII, 747 I, II, 752 V, 838 VIII, 844 V, 845 V, 848 VII, 855 VI, 864 VII, 865 VII, 867 VIII, 870 V.
v. TDRG (Mold.), SCRIBAN s.v. *nimeni*, GL. DOBR. s.v.
NIMERÍC v. **nimeríca**.
NIMERÍCA pron. negativ 738 V, 741 VII, 742 VIIb, 746 VII, 750 VII, 751 VII, 753 VII, 855 VII, 858 V, VII, 864 VII, 867 VIIb dim. de la n i m e r i .
var. **nimerícă** pron. negativ 728 VII, 741 A, 751 VII; **nimeríc** pron. negativ 749 VII, VIIIa, 754 V, VII, 844 II, 864 A.
v. DLR (Munt. și prin Olt.) s.v. *nimeric*, LEXIC REG., I, p. 30 (Craiova), BĂRBUȚ s.v.
NIMERÍCĂ v. **nimeríca**.
NIMIÁZA (3 sil.) s. f. art. 778 VIIb, 793 III, 811 III „amiaza”: Ziua-n *nimézu* mare am văzut patru [lupi] odată 820 VII.
pl. *nimiézi* 791 VIII.
var. **nimiéz** s. n. 811 III, 817 A, 820 VII, A.
v. DLR (reg.) s.v. *namiază*; cf. CADE s.v. *amiazi*, SCRIBAN s.v. *nămiază*, DM, DEX s.v. *namiază.*
NIMÍCĂLEA pron. negativ 827 VI „nimic”.
var. **míca** pron. negativ 851 VII.
NIMICĂRÍMURI s. f. pl. 787 V „nimicuri”: Da, *nimicărímur'*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

d-astea, mănâncă dulciuri, ce nu să există!

NIMICEÁLA s. f. art. 768 VII „slăbiciunea, epuizarea fizică în urma unei boli": A zăcut de friguri şase ani ş-a rămas aşa nimicită; din *nimiĉála* aia i-a ieşit o bubuliţă-n cap, ca lintea.

NIMICÍTĂ adj. f. 768 VII „slăbită, epuizată": Eu am rămas tot *nimiĉítă* [...] Sânt *nimiĉítă*, c-o amărâtă dă casă, n-am ce să-i mai fac.

v. DLR (fig.) s.v. *nimici* 1°.

NIMÍCURĂ s. f. 761 II „om de nimic": Tu o *nimícură*... să pândeşti?

v. GL. ARGEŞ s.v. 2°; cf. DLR (rar) s.v. *nimicuros*, GL. OLT. s.v.

NIMICÚŢ pron. negativ 718 VII dim. de la *nimic*: Nemţii nu ne zălogea, nu ne lua *nimicúţ*.

v. DLR s.v. *nimicuţă*; cf. DM, DEX s.v. *nimicuţa*.

NIMICUŢÍCA pron. negativ 858 V dim. de la n i m i c u ţ : N-am zis *nimicuţica*.

NIMIÉZ v. **nimiáza**.

NIMIEZÁRI (3 sil.) s. m. pl. 813 A „gâze care bâzâie la n i m i a z ă ".

NIMIEZĂTOÁRE s. f. 759 VI „loc neîngrădit pentru odihna vitelor la n i m i a z ă ": Aşa mai către prânz, când se satură vitele, să trec la *nimezătoáre*-i zicem noi, la umbră, acolo să culcă animalele; cf. a t â r n ă t ó r i 2°...

NIMIEZEÁLĂ s. f. 825 A „odihnă a vitelor la n i m i a z ă ".

NIMIEZEÁM vb. ind. impf. 1 pl. 778 VIIb „mâncam la n i m i a z ă ; prânzeam": *Nimiezeám* acolo la nimiază cu vitele.

v. DLR s.v. *nămiază*; cf. CADE s.v. *amiazi*.

NINSORÍCA s. f. art. 841 VIIa dim. de la *ninsoare*.

NISÍP s. n., ~ **mort** v. **mort 1°**.

NISIPÁR s. m. 820 VII „persoană care transportă nisip (cu căruţa)".

v. DLR s.v.

NISIPĂRÍE s. f. 820 VII „carieră de nisip".

v. DLR s.v. 1°.

NOÁTIN s. m. 855 A „mânz cam de un an".

pl. *noátini* 855 A.

v. DLR, DM, DEX (reg.), SCRIBAN (sud), CADE s.v. *noaten* 2°.

NODURÉLE s. n. pl. 821 VII [în descântece] dim. de la *nod*.

v. DLR (reg.) s.v.

NOHÁN s. 737 VIIIb „varietate de viţă de vie".

NOIÉMBRE s. m. 852 A „noiembrie".

var. **noiémvre** s. m. 681 VI, 801 A, 867 VIII.

v. DLR (reg.) s.v. *noiembrie*, CADE s.v. *noemvrie*.

NOIÉMVRE v. **noiémbre**.

NÓIMA (2 sil.) s. f. art. 741 VII termen ironic la adresa unei

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

persoane: Ea, *nóįma*, nu plângea deloc!

NOJÍ, vor ~ vb. ind. viit. 3 pl. 707 V „vor prospera, vor progresa": Atunci *să nojįáscă*, s-adauge, când *o nojí* lemnele şi pietrele... şi când l-oi împinge eu cu mâna.

conj. prez. 3 sg. *să nojeáscă* 707 V.

v. DLR (prin Munt.) s.v. 3°, CADE (Olt.) s.v. 2°, TDRG, BĂRBUŢ s.v., SCRIBAN (vest) s.v. *nojesc*.

NOMIÉŞTI v. **nămiéşti** 2°.

NORÍU adj. 819 A, 827 A, 830 VII „de culoarea norilor"; cf. c e r í e .

var. **nouríe** adj. f. 819 A.

v. DLR (Munt.), LEXIC REG., II, p. 18 (Piteşti) s.v.

NOROÁCELE s. n. pl. tantum art. 727 V „obiceiul de a pune în seara de Bobotează sau de Anul Nou foi de ceapă pentru a ghici starea vremii în cursul anului": *Norǫácîli* în seara de Bobotează şi la Sfântu Vasile să face; zis la Anu Nou [...] foi de ceapă, joacă aşa şi pune lunili.

NOTENÁŞ s. m. 863 V dim. de la n o a t i n .

cf. DLR, DM, DEX (reg.), SCRIBAN (sud), CADE s.v. *noaten* 2°.

NOULÍŢ adj. în **nou-~** 716 VII „foarte nou, nou-nouţ": Cosciugu noi l-am tăiat cu toporu-aşa că era *nou-noulíţ*ᵘ.

cf. DLR s.v. *noulet*, TDRG s.v. *nou*, SCRIBAN s.v. *nouţ*.

NOURÍE v. **noríu**.

NÓVĂ s. f. 757 VII, 765 VI „soi de viţă de vie nealtoită".

v. DLR (reg.) s.v. *nova*[1], BĂRBUŢ s.v.

NOZÁCĂ adj. f. 750 VIIIb „înapoiată, necivilizată": *Nozácă* era lumea atunci [...] neplimbată, nedusă aşa; cf. j o s 2°...

NÚCA s. f. art. 804 VI „capsula de bumbac": Când vata să cocea crăpa *núca* aşa şi işa vata-n sus; cf. g h i o á c ă 1°...

pl. art. *núcile* 804 VI.

NUCEÁNCA s. f. art. 821 VII numele unui dans popular.

NUCULÍŢELE s. f. pl. art. 746 VIII dim. de la *nucă*.

v. DLR s.v. *nuculiţă*, TDRG (Mold.) s.v. *nucă*.

NÚLĂ s. f. 688 III „maşină de curăţat coaja de pe buşteni": [Sora mea] doi ani de zile a fost pe maşină, acolo la Stâlpeni, la *núlă*-i spunea. Trăgea nişte lemne-aşa la... la maşină, le lua aşa coaja-aia dă dasupra.

NUMAIÎNDECÂT adv. 694 V, 711 VII „numaidecât"; cf. r e c é n t .

NUMĂRĂTÚRĂ s. f. 757 VII „jirebie": Îi zicea *numărătúră*: număram câte treizeci de vierbe *numărătúra*; cf. j u r u b í ţ ă .

v. DLR (pop.) s.v.

NUMÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 731 VI „a hotărât să dăruiască": Mi-*a numít* unchiaşul [...] un stup din ăsta de patru scânduri.

cf. DLR (reg.) s.v. *numi* 4°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

NUNEÁUA s. f. art. 844 V „dansul nuneasca"; cf. c o n c i ...

NUNTÁRI s. m. pl. 749 VII „rude ale mirilor care pregătesc nunta": Punea cine face nunta, ştii, punea...vorbea ei acolo, părinţii, o punea a doua săptămână, a treia săptămână [...] a vorbit ei, s-a-nţeles acolo, s-a-nţeles cu *nuntári.*

cf. DLR s.v. *nuntariu* 2°.

NUNTÁŞI s. m. pl. 857 VII „călăreţi din alaiul nunţii".

cf. DLR (reg.) s.v. *nuntaş.*

NÚNTĂ s. f. 777 IVb, V, VII, 780 III, 783 III, 828 III „horă, petrecere, distracţie": Când este muzică, să strânge fete, băieţi, cine vrea să duce la *núntă,* c-aşa-i spunem. Ne ducem la *núntă* şi jucăm 780 III.

NÚNTE s. f. pl. 679 VII, 699 VII, 711 VII, 727 A, 751 V, 754 V, 765 III, 781 V, 790 VII „nunţi".

v. DLR (înv. şi pop.), TDRG (înv.) s.v. *nuntă.*

NUNÚŢ s. m. 766 III „ciucure"; cf. m o á ţ e .

NURÓRĂ s. f. 833 I „noră".

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (mod.) s.v. *noră.*

OÁGĂNĂ adj. f. 796 VII [despre o încăpere] „goală, fără lucruri": Era hoţi înainte, spărgea şi lua tot. Lăsa casa *uágănă.*

cf. DLR (prin sud-vestul Munt.), LEXIC REG., II, p. 70 (Roşiori de Vede) s.v. *oagăn.*

OÁGĂR s. m. 1° 824* „vlăjgan, voinic"; cf. r o i t o m á n , v l ă j á r 2°. 2° 674 V „om necivilizat, înapoiat": Totuşi s-a mai civilizat acu. Păi era-ntr-un timp nişte *oágăr!* de-i zvârleai în lună, nişte *oágăr!...* îi trimiteai dracului în lună.

pl. *oágări* 1° 824*, 2° 674 V.

1°, 2° cf. DLR (depr., prin Munt.), GL. ARGEŞ s.v. *oacăr,* DR, 1940–1941, p. 262 s.v. *oacără.*

OÁLA s. f. art. în expr. **1° spárge** ~ 750 IIb [în jocurile de copii] „nu ghiceşte pe cel ascuns": Dacă *spárğe uála,* de zice că-i Nicu sau altu şi este altcineva, atunci mai stă o dată. **2° pe spártelea** ~ 750 IIb „mod de a se juca de-a v-aţi ascunselea, conform căruia cel care mijeşte, dacă vede pe cineva şi nu-l recunoaşte, mai mijeşte o dată".

OÁLEU v. **haoléu.**

OAMENÍME s. f. colect. 827 A „mulţime de oameni; omenire"; cf. o m e n í e .

cf. DLR (neobişnuit), DM (înv. şi reg.) s.v. *omenime.*

OAR v. **oáre² 1°, 2°.**

OÁRCE pron. nehot. 712 VIII, 715 VII „orice".

v. DLR (înv.) s.v. *oarece.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

OÁRE[1] s. f. 684 VI, 699 VII, 738 V, 747 VI, 748 VI, 771 Vb, 804 V, 818 A, 821 V, 826 VIII, 832 VIIIb, 833 VIIa, 841 VI, 843 VI, 852 VIa, 857 VII „oară”: [Lăstarii] aia-i curăţă omu şi-i foloseşte a doua *ǫáre* 684 VI.

v. DLR (înv.) s.v. *oară*[1].

OÁRE[2] 1° conjuncţ. 713 VI, 794 VI „or”: Se punea porumbu aşa la circa un metru sau la şaptezeci dă centimetri, cuib dă cuib, *ǫárę*-acuma văz şi eu că să pune altfel. 2° conjuncţie 713 VI, ~ ... ~ 711 VII, 715 VII, 722 A, 736 A, 831 IV, VIII „ori”: [Porumbul] când înspicează el tot şi rămâne câte unu, *ǫar* să face tăciune, *ǫar* că leagă 736 A. În meseriile dă astăzi, *ǫáre* eşti fierar betonist, *ǫáre* eşti turnător 831 IV; cf. á p ă i ...

var. oar conjuncţ. 1° 725 VI, 2° 676 VII, 736 A, 831 IV, 832 VII, 843 V.

2° v. DLR (înv. şi reg.) s.v.[1] II.1°; cf. GL. ARGEŞ s.v. *oar*.

OÁRE[3] pron. nehot. 819 VI „oarecare”: Băgăm cartofii în cameră la căldură şi când să face la o mărime *ǫáre*, dă ne convine nouă aşa rodu, după aceea-i trecem la rece.

OÁSE s. n. pl. 678 VIIIb „sâmburi (de măsline)”: Şi pisează-le [măslinele] cum pisezi sarea, cu *ǫáse* cu tot.

v. DLR (pop.), CADE (Olt., Ban.), GL. ARGEŞ s.v. *os*.

OÁSPĂT s. m. 831 A „oaspete, musafir”.

v. DLR s.v. *oaspete*; cf. BĂRBUŢ s.v. *oaspăţ*.

OÁŢĂ s. f. 718 VII, 776 VI „hoaţă”.

v. DA s.v. *hoţ*.

OBĂDÁT adj. 836 V [despre bărbat] „impotent”.

cf. DLR (prin Munt.) s.v. *obăda*, GL. ARGEŞ s.v.

OBÉJDIE s. f. 826*, 870 VIIIc „obidă, necaz”.

v. GL. ARGEŞ s.v. 2°, BĂRBUŢ s.v.; cf. DLR (reg.), LEXIC REG., II, p. 15 (Argeş) s.v.

OBICÉI, de ~ loc. adv. predicativă 785 VIIb „se obişnuieşte”: Aicea *dă obicéį* dă ţ-o jarteşte [căldarea] dac-o laşi afară; cf. d o v e d e á .

OBICÉU v. obicíu.

OBICÍI v. obicíu.

OBICÍU s. n. 711 VII, 715 VII, 754 V, 835 Vb, 836 VII, 849 VII, 850 A „obicei”; cf. m o d é l u l ...

var. obicéu s. n. 863 VII, pl. art. *obicéuăle* 754 V; obicíi s. n. 866 VII.

cf. DLR s.v. *obicei*.

OBIŞNUÍNŢĂ, de ~ loc. adv. 702 VIa, 733 VI „de obicei”: Cam *dă obijnuínţă* la trei săptămâni după ce să seamănă... 702 VIa.

OBLICÍTĂ adj. f. 724 V „oprită de a lucra în zile de sărbătoare”: [Accidente] să-ntâmplă în sărbătorile când eşti *oblicítă*. Trebuie să se întâmple ceva pentru sărbătorile astea, care sântem *oblicíţi* pentru ele.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

m. pl. *oblicíți* 724 V.

v. DLR (Olt., Ban., Munt.) s.v. *obrăci* 2°; cf. GL. ARGEȘ s.v. *obricit.*

OBÓR s. n. 1° 699 VII, 728 A, 752 V, 753 VII, 792 VII, 811 VII, 838 VIIb „curte": La noi *obór* să zâce, nu curte 728 A. 2° 862 VIII „gard la țarcul pentru oi": [Lupul] a luat berbecu ș-a sărit cu el peste *obór*, afară. 3° 804 V, 820 A, 843 II „ocol, țarc al autorității comunale unde se închid vitele găsite pe locuri oprite, până când proprietarul plătește amenda".

1° v. GL. OLT., GL. DOBR. s.v.; cf. DLR (pop.), TDRG (Munt., Trans.), ȘĂINEANU s.v., AAF, 1935 (Almăj), BPh, 1938, p. 169 (Ialomița) s.v.; 3° v. DLR (în trecut) s.v.

OBORÁȘUL s. n. art. 836 VII dim. de la *obor* („țarc"): Iarna aveam saiaua lor dă oi, *oborášu* lor acolo.

v. DLR (reg.), GL. DOBR. s.v.

ÓCĂ s. f. 746 VII „oca": O pâine, o *ócă* de vin...

v. DLR s.v. *oca*, TDRG, SCRIBAN (Mold.), CADE (înv., Mold., Trans.), DM, DEX (înv. și reg.) s.v. *oca*, ȘĂINEANU s.v.

OCHEÁN s. n. 811 VII „adâncitură săpată de apa unui râu după ce a trecut de un obstacol": La apă... vine unde e câte o buturugă sau câte un lemn așa, lemnu e oprit aici sau buturuga; apa, după ce trece, sapă la vale dă el, face groapă și ăla-i zicem *u̯ok'án*.

pl. *ocheáne* 811 VII.

cf. DLR (reg.) s.v. II.

OCHÉC s. n. 768 V [la casele țărănești] „gemuleț între camere".

OCHÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 707 VIb „prind, fixez lanțul la primul ochi; prelungesc": Pui un lanț de capu prăjinii, l-*ok'ésc.*

part. *ochít* 707 VIb.

OCHÉTE s. m. 775 VI „za în formă de opt (la grapă)".

cf. DLR (Ban., Olt.), GL. ARGEȘ s.v. *ocheț*, BĂRBUȚ s.v. *oichete*, BL, 1934, p. 247 (Țara Moților) s.v., SCL, 1969, 1, p. 5 (Gorj) s.v. *ochet.*

OCHI s. m. 1° 776 VIII „strop de lapte închegat": *Ók'u* ăla care-l face [laptele închegat] vine și să-ncheagă și pleacă binișor pe lingură dăvale. 2° pl. 703 VIIb, 772 VII, 774 V, 777 VIII, 778 V, 779 IIa, 781 V, 782 VII, 792 A, 794 VII, 807 V, 863 VII, 868 VII „față, obraz": Lupul a năgrăbit pă el [=flăcău], l-a pus jos și l-a mușcat dă *ok'* 792 A. [Oamenii mascați] avea câte-un ciorap gros pă *u̯oi̯k'* sau o cârpă vopsită, și doar tăiat așa la ochi și la gură, ca să-i vie aer 868 VII. 3° pl. în expr. **stă la ~** 723 II, 738 I, art. în **ține ~** 719 I [la jocurile de copii] „mijește"; cf. f á c e m 2°... 4° pl. în expr. **dă la ~** 733 II „execută o figură la jocul de copii numit c ă l u g ă r u l ". 5° pl. art. **de-a ~** loc. subst. 870 VI „numele unui joc de copii": Ne jucam *de̯-a u̯ók'i.* 6° pl. în **dă peste ~** loc. vb. 828 V, 838 VIII „lucrează de mântuială, superficial": Ș-acuma mai *dă*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

unii *peste oḱ* la treabă 838 VIII; cf. m ă s c ă r e á 2°. 7° pl. în expr. **fáce** ~ 793 V „avertizează (pe cei care nu țin sărbătorile)": Dumnezeu a zis că i-*a făcút oḱ* chiar atunci, dar la multă lume mai lucrează și Dumnezeu nu le *fáĉe ᵘ̯oḱ*, cum s-ar numi, chiar atuncea, dar totuși nu le merge bine.

pl. *ochi* 2° 703 VIIb, 772 VII, 774 V, 777 VIII, 778 V, 779 IIa, 781 V, 782 VII, 792 A, 794 VII, 807 V, 863 VII, 868 VII; 3° 719 I, 723 II, 738 I; 4° 733 II; 5° 870 VI; 6° 828 VIII, 838 VIII; 7° 793 V.

1° cf. DLR s.v. IV.4°; 2° v. DLR s.v. I.4°; 5° v. GL. DOBR. s.v.

OCNÍȚĂ s. f. 683 VIIIa numele unei boli la oi.

v. DLR (prin Mold.) s.v. *ogniță* 2°; cf. LEXIC REG., I, p. 105 (Rădăuți) s.v. 1°, GL. OLT. s.v. *ogniță*.

OCÓL, la ~ loc. adv. 781 VIII, 782 V, 807 VII „de jur împrejur": [Țestul] îl batem cu o spanghie așa *la ocu̯ól* 782 V; cf. t â r c ó l .

v. GL. OLT. s.v.; cf. BĂRBUȚ s.v.

OCTÓBRIE v. **octómbre**.

OCTÓMBRE s. m. 699 VII, 815 A, 817 III „octombrie".

var. **octóbrie** (4 sil.) s. m. 760 VI; **octómbrie** (3 sil.) s. m. 852 A, 854 V; **octómvre** s. m. 681 V.

v. DLR (pop.) s.v. *octombrie*.

OCTÓMBRIE v. **octómbre**.

OCTÓMVRE v. **octómbre**.

OCUPÁ vb. ind. impf. 3 pl. 791 VII „preocupau": Nu prea mă *ocupá* pă mine chestiile astea.

v. DLR, DM, DEX (înv.) s.v., SCRIBAN s.v. *ocup*.

ODĂCĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 767 II „mergea bălăbănindu-se": Nu mergea nici pe drum, nici pe lângă drum, că țapu *odăcăi̯á* mereu așa.

cf. DLR (Trans.) s.v. *hodâcăi*, CADE (Olt., Ban.) s.v. *hodăcăi*, BĂRBUȚ s.v. *odicăi*.

ODĂÍȚĂ s. f. 837 VI „cameră separată de restul casei, folosită mai ales vara pentru locuit și ca bucătărie".

cf. DLR (reg.) s.v. 2°.

ODOLENÉSC adj. 860 A „fudul, încrezut, mândru"; cf. f ă l n i c ó s ...

cf. DLR s.v. *nadolesc*, DM (reg.), TDRG s.v. *nadolean*, ȘĂINEANU (Mold.), DEX (reg.) s.v. *nadoleancă*.

ODÓR s. n. 1° 780 V, 782 VI „dar, cadou"; cf. d i n á r 1°. 2° pl. art. 864 III „veșmintele (miresei)": A venit *odo̯árîle* miresii: mi-a adus rochia, tot ce mi-a trebuit dă mireasă, ș-au început femeile să mă-mbrace.

pl. *odoáre* 1° 780 V, 782 VI; 2° 864 III.

1° v. DLR (reg.) s.v. 3°, BĂRBUȚ s.v.; 2° v. BĂRBUȚ s.v.; cf. DLR, ȘĂINEANU, CADE s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

OFIŢEREÁSCA s. f. art. 812 III numele unui dans popular jucat în perechi.

v. DLR (Cernavodă), GL. DOBR. s.v.

ÓFUL s. n. art. în expr. **mi-a luát** ~ 721 A „mi-a luat glasul, mi-a tăiat răsuflarea"; cf. î m p o f i l á m ...

cf. GL. ARGEŞ s.v.

OGEÁC s. n. **1°** 752 VII, 853 VIIIb „coş la casă". **2°** 760 V „prima încăpere a casei unde se află vatra şi hornul"; cf. f o c 1°...

1° v. TDRG, ŞĂINEANU (Mold.) s.v., CADE (Bucov., Mold.) s.v. *ogeag*; 2° v. CADE, SCRIBAN (Olt.), BĂRBUŢ, SCL, 1969, 1, p. 6 s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 83 (Vâlcea) s.v. *ogeag*.

OGLÍNDE s. f. pl. 703 V, 754 V, 810 VII „oglinzi".

v. DLR (înv.) s.v. *oglindă*.

OGORÁT s. n. 690 VI „a doua praşilă": Când să face el [=porumbul] dă prima sapă, îl prăşim zis, a doua sapă... zis, cum să spune la noi aicea, *ogorít*; cf. c o p ă i á l a ...

v. DLR s.v. 3°.

OGOREÁLĂ s. f. 819 VIb „acţiune de pregătire a ogorului pentru semănat".

cf. GL. ARGEŞ s.v. *ogorală*.

OGRÁDĂ s. f. 683 VIb „livadă de pomi fructiferi": Terenu care să pune pomi pă el este *ográdă*; cf. l i v é d e .

pl. *ogrăzi* 683 VIb.

v. DLR, DM, DEX (reg.), TDRG, CADE (Olt., Trans.), SCRIBAN (Munt.) s.v.

OGRÍŞ s. n. 718* „mirişte"; cf. m i r í ş t e .

OIÉM v. **uiúm**.

OÍM v. **uiúm**.

OÍNA, la ~ loc. subst. 748 V „de-a oina": Ne jucam *la oịína*.

v. DLR s.v.

OÍŢA s. f. art. 704 V numele unui dans popular.

v. DLR (reg.), LEXIC REG., I, p. 61 (Vaslui) s.v.

ÓJDII s. f. pl. 804 V „cocoloaşe mici; grunzuri (la prepararea săpunului)": Începe săpunu şi scoate nişte *ŭójdiị* uscate-aşa de la fundu căldării [în care fierbe]; cf. b o b o r o á ţ e ...

v. GL. ARGEŞ s.v.; cf. DLR (reg.) s.v. *oajdă* 2°.

OL s. n. 738 III „ceaun de mămăligă"; cf. t i u c i .

OLĂCĂIÉŞTI, te ~ vb. refl. ind. prez. 2 sg. 821 VII „te vaieţi, te văicăreşti": „Dă ce plângi dă *te olăcăịéşt!?*". „Păi cum să nu plâng, cum *să nu mă olăcăịésc?*"; cf. c h i l o m ă n é ş t e 2°...

conj. prez. 1 sg. *să mă olăcăiésc*; imper. neg. 2 sg. *nu te olăcăí* 821VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR, DEX (înv. şi reg.), TDRG (Mold. pop.), CADE (Mold.), ŞĂINEANU, BĂRBUŢ s.v. *olecăi*, SCRIBAN (Mold. vechi) s.v. *olecăiesc*, DM (reg.) s.v. *olicăi*, BPh, 1939, p. 231 (Gorj) s.v. *olicăi*.

OLĂRÍT adj. 708 [despre buştean] „teşit, rotunjit la capete": Teşim sau şpronţuim buşteanu, ca să vie *olărít* aşa la cap, ca să nu s-agaţe prin rădăcini, prin tulpini.

v. DLR (reg.) s.v. 1°; cf. DM s.v.

OLEÁB (2 sil.) s. n. 759 VIIIb „adăpost pe lângă casă pentru depozitat fânul": Fânu îl cosim, îl uscăm, îl băgăm la... *oleáb* şi-l dăm la vite; cf. f â n á r.

v. DLR, DM (reg.), CADE (Olt.), BĂRBUŢ s.v.; cf. SCRIBAN (Munt., vest) s.v. *holeab*.

OLECUŢÍCĂ adv. 723 A, 726 Vb, 732 A, 736 A dim. de la *olecuţă*; cf. f i r i m í ţ ă ...

var. **lecuţícă** adv. 728 VII.

v. DLR (prin Mold.), GL. ARGEŞ, GL. DOBR. s.v.; cf. CADE (Mold.), TDRG s.v. *leacă*, DEX (pop.), DM s.v. *oleacă*.

OLELÍE s. f. 854 V „recipient cu păcură aprins în cadrul unui obicei de Lăsatul Secului"; cf. d i h ó r n i ţ ă 1°...

pl. *olelii* 854 II.

cf. DA s.v. *aoleu*.

OLÉRCĂ s. f. 831 VIIIb „ţuică slabă, de calitate inferioară"; cf. á p ă 5°...

var. **bolércă** s. f. 699 VIII; **leórcă** (2 sil.) s. f. 832 A.

v. ŞĂINEANU (Mold.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.; cf. DA, SCRIBAN (Mold., Trans.), TDRG (înv., pop.), CADE (Mold., Bucov., Trans.), DM, DEX (reg.), Izv., 1936, p. 29 (Vâlcea) s.v. *holercă*, LEXIC REG., I, p. 83 (Vâlcea) s.v. *olearcă*.

OLÍVIA (4 sil.) s. f. art. 742 VIIb, 838 VIII „uleiul (comestibil)": Când făceam *olívija* din floarea soarelui rămânea trânci 742 VIIb; cf. o l ó i , u l é u .

v. GL. DOBR. s.v.

OLÓG s. 1° 791 A „boală de picioare la vite". 2° pl. art. 858 VII, 869 VIIIa „numele unei sărbători (a treia zi după Paşti sau după Rusalii) care, nerespectată, atrage ologirea".

pl. art. 2° *oloágele* 858 VII, 869 VIIIa.

1° v. DLR (reg.) s.v. 1°; cf. BĂRBUŢ s.v.

OLÓI s. n. 740 VII „ulei comestibil"; cf. o l í v i a ...

var. **uloi** s. n. 740 VII.

v. TDRG, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *ulei*, DLR, DEX (înv. şi pop.), CADE (Mold., Trans.), SCRIBAN (est), DM (reg.), GL. DOBR. s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

OMÁNI s. m. pl. 762 VIII „ţigani stabili".

OMẮT s. n. 721 VIIb, A „zăpadă"; cf. b ă l á n 2°.

v. DLR, DEX (pop.), TDRG (Mold.), ŞĂINEANU (Mold., Trans.), CADE (Mold., Bucov., Ban.), SCRIBAN (est), DM (reg.), BPh, 1936, p. 117 (Mold.) s.v.; cf. GS, 1933–1934, p. 234 (Jina) s.v. *omet.*

OMENÍE s. f. colect. 859 VIIIb „oameni mulţi, mulţime de oameni": Era *omenie* multă la... coştiile alea; cf. o a m e n í m e .

OMEŢÍT adj. 831 VI „înzăpezit": Furtuni când ne-apuca [...] am stat în cinzeşitrei o zi ş-o noapte *uomeţít* pă baltă.

f. *omeţită* 827 A.

v. DLR (înv. şi reg.), CADE (Olt., Ban.), DM, DEX (reg.), TDRG s.v. *omeţi*, SCRIBAN (înv.) s.v. *omeţesc*, SCL, 1969, 1, p. 8 s.v. *omeţi.*

ÓMUL, ~ négru s. compus 728 II numele unui joc de copii.

cf. DLR (reg.) s.v. *om II.2°.*

ONẮNIILE s. f. pl. art. 809 VI „bufoneriile, giumbuşlucurile"; cf. s c a m a t o r í i , s n o á v e .

var. **nắnii** s. f. pl. 809 VI, 834 A.

cf. DLR, CADE s.v. *onanie*, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.), DM, DEX (reg.), GL. ARGEŞ s.v. *nanie.*

OPÁIEŢ v. **opáiţ**.

OPÁIŢ (3 sil.) s. n. 851 VII, 863 V, 864 V, 869 VII „şezătoare": Era *opáiţ*, aşa-i spunem [...]. Ne adunam aşa mai multe fete tinere, ne-adunam cu lucru şi cântam, ne distram 864 V; cf. f u r c ă r í e 1°...

var. **opáieţ** s. n. 866 V.

v. DLR (reg.) s.v. 5°, LEXIC REG., I, p. 30 (Dolj), GL. DOBR., BĂRBUŢ, SCL, 1969, 1, p. 8 s.v.

OPÁU s. n. 694 VIII „abataj": Cum se zice acuma, abataje, înainte zicea... *opáuur!*

pl. *opáuri* 694 VIII.

OPĂCÉLI s. f. pl. 680 VIIb „zăpăceli, tulburări"; cf. r ă t u t e á l ă .

v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v. *opăceală*; cf. CADE (Olt.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *opăci*, SCRIBAN (vest) s.v. *opăcesc*, BPh, 1939, p. 230 (Gorj) s.v. *opăcit.*

OPĂCÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 835 A „se strâmbă, se schimonoseşte, se scălâmbăie".

v. DLR s.v. *opăci* 5°, LEXIC REG., I, p. 83 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *opăci*; cf. DM, DEX (reg.) s.v. *opăcit* 2°, BPh, 1939, p. 232 (Gorj) s.v. *opăcit*, SCL, 1969, 1, p. 8 s.v. *opăci.*

OPINCIOÁRE s. f. pl. 691 VII dim. de la *opincă.*

OPLÉNE s. n. pl. 847 VI „părţi componente ale rariţei, semănând cu lemnele care fixează tălpile săniei".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

OR adv. 742 VIIIa „oare”: *Or* ai şuncă-n pod?

ORÁR s. n. 794 VII, 820 VII „bucată de pânză cu care se acoperă faţa mortului”; cf. b o i 1°...

v. DLR (reg.) s.v. 2°; cf. SCL, 1969, 1, p. 8 s.v.

ÓRĂ s. f. 690 VIII, 762 II, 778 V, 780 V, 782 V, VII, 784 V, VIII, 793 V, 794 V, 815 VII, 823 VII, 825 A, 826 III, VIIb, 827 VI, VII, 833 VIIa, 834 VII, 835 Vb, 841 VIIb, 843 V, 849 VIII „horă”.

ORĂCĂÍ vb. **1°** inf. 712 VIII [despre un animal] „(a) rage, (a) zbiera”: [Ursul] *orăcăiáşte* c-a văzut omu 707 V. **2°** ind. impf. 3 sg. 728 V [despre om] „ţipa, zbiera”. **3°** conj. prez. 3 sg. 722 VIII [despre găină] „să cotcodăcească”.

ind. prez. 3 sg. *orắcăie, orăcăiéşte* 1° 707 V, impf. 3 sg. *orăcăiá* 1° 707 VIa, 711 VII, 712 VIII, 730 A, 731 VIII, 732 V, 2° 728 V, pf. c. 1 sg. *am orăcăít* 2° 711 VII, 3 sg. *a orăcăít* 1° 697 VI, 721 V, VI, A; conj. prez. 3 sg. *să orắcăie* 1° 672 VI, 676 VI, 692 VI, 697 VI, 707 V, 723 VII, 731 A, 3° 722 VIII; ger. *orăcăínd* 1° 708 VII, 711 VII, 712 VIII, 728 V.

var. 1° orângắie vb. ind. prez. 3 pl.; impf. 3 sg. *orângăiá*, ger. *orângăínd* 671 VI.

1° cf. DLR, CADE s.v., DM (rar), DEX (fam.) s.v.; 2°, 3° cf. DLR, CADE, SCRIBAN s.v.

ORĂCĂÍRII s. f. gen. 676 VI „acţiunii de a o r ă c ă i 1°”.

ORĂCĂÍT s.n. 692 VI „răget, urlet”; cf. o r â n g ă í r i , o r â n g ă i t ú r ă .

ORĂNGĂITÚRA v. **orângăitúră.**

ORẤNGĂIE v. **orăcăí 1°.**

ORÂNGĂÍRI s. f. pl. 671 VI „rägete, urlete, zbierete (de animal)”; cf. o r ă c ă í t ...

ORÂNGĂITÚRĂ s. f. 671 VI „răget, urlet, zbieret (de animal)”: Am auzit o *orîngăitúră* lungă, la o distanţă mai mare; cf. o r ă c ă í t ...

var. **orăngăitúra** s. f. art. 671 VI.

ORB adj. **1°** **maţ** ~ v. **maţ** 2°. **2°** f. **în sápă** ~ 841 VIII, **práşilă** ~ 818 VI, **prăşeálă** ~ 780 VIb, 803 VI „(praşilă, sapă) printre rânduri”: După ce s-a făcut, d-a răsărit bine sfecla, ne ducem şi-i tragem o *sápă oárbă*, zice, printre rând, praşilă 841 VIII.

ORBEÁSCA adv. 865 VIIIa „orbeşte, pe orbecăite”: Începeai să legi *orbeásc*-aşa până la ziuă legai snopu dă coceni.

ÓRCĂNE vb. ind. prez. 3 sg. 773 V „horcăie”; cf. r ă p í n d .

ind. impf. 3 sg. *orcăneá* 703 VIIb, 773 V.

v. DA s.v. *hor*.

ORCĂNEÁLA s. f. art. 703 VIIb „acţiunea de a o r c ă n i ”.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DA s.v. *hor.*

ORCIÚC (2 sil.) s. n. 728 A „bucată de lemn de care sunt prinse şleaurile hamului": Jleavurile sânt alea care trage caii de ele la gura de ham, de la gura de ham care leagă de colea, de *orĉúcu̯*-ăla.

var. **orciúg** (2 sil.) s. n. 728 A.

v. DLR s.v. *orcic*; cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Mold., Râmnicu Sărat), SCŞt, 1957, 1, p. 80 (Vatra Dornei) s.v. *orcic.*

ORCIÚG v. **orciúc.**

ORÉZ s. n. 866 VII „pilaf": Tăiam o pasăre şi făceam *oréz*; cf. p i l á c , p l a c h í e .

OREZÁR s. m. 741 II, VI „lucrător în orezărie": Era bunicu meu la... *orezár* II; Ăia la orezărie... *orezáru*, care este şefu, *orezár* VI.

v. DLR, DEX s.v.

ORGÓNIŢA s. f. art. 826 VIb „buhaiul (de urat)": [De Anul Nou] mergea cu *orgónița* [...] o doniță, pusă o piele dă capră deasupra, găurită şi băgată nişte păr dă cal, şi trăgea dă ea.

cf. DLR (Olt.) s.v. *odvoniță.*

ORÍF s. n. 746 VIII „dig": Aici la noi nu mai ajunge [Buzăul], că avem *orífu*, digu ăla cum îți spui; cf. d i c .

ORN s. n. 696 VII „horn".

ORNĂNĂIÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 785 VIIb „faci treabă fără spor, te învârteşti degeaba": *Ornănăiéşti* toată ziua; *ornănăii̯* degeaba, nimica nu făcui astăzi; cf. z b â r c â i á m .

ind. pf. s. 1 sg. *ornănăii* 785 VIIb.

ORSÁT v. **urséz.**

ORZ s. n. în ~ **pe vátră** 866 V „petrecere (între fete) în seara de Anul Nou": Acum sigur că nu mai e *orz pă vátră* şi să spune revelioane.

v. GL. DOBR. s.v.

ORZĂREÁ vb. ind. impf. 3 sg. 812* „făcea comerț cu cereale".

ORZĂRÉŞTI adj. f. pl. 1° 830* [despre fructe] „care se coc odată cu orzul; văratice, timpurii"; cf. o r z e á s c ă . 2° 864 VI [despre căruțe] „de dimensiuni mari, de tipul celor folosite de negustorii de cereale".

ORZEÁSCĂ adj. f. 830 A [despre măr, pară etc.] „care se coace odată cu orzul; văratică, timpurie"; cf. o r z ă r é ş t i 1°.

v. DLR (reg.) s.v. *orzesc.*

ORZÍŞTE s. f. 815 A, 827 A, 852 VIa, 855 A „teren pe care s-a semănat sau de pe care s-a cules orzul": Oile vara le-mpăiam pă răpițiştii acolo, pă *orzíştii* 827 A.

pl. *orzíşti* 815 A, *orzíştii* 827 A.

v. DLR (reg.), SCL, 1957, 1. p. 108 (Dobr.) s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ÓSEA s. f. art. 820 VIII „osia".

OSIÁC (3 sil.) s. n. 827 A, 864 VI „lemn deasupra osiei la căruţă, pod al osiei".

cf. TDRG s.v., DLR (reg.), CADE, SCRIBAN (Olt.) s.v.

OSÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 851 VII „s-a osificat".

v. DLR (rar), TDRG s.v. *osi*, GL. DOBR. s.v. *osea*.

OSPĂDÁR adj. 743 VII „gospodar, înstărit": Tat-su-i cam... s-a luat de băutură, el a fost un om *ospădár* el în zilele lui; cf. g o s p o d í n ...

OSŞÓR s. n. 846 VII dim de la *os*.

v. DLR (reg.) s.v. *osişor*.

OSTOIÉŞTE vb. imper. 2 sg. 675 VII „opreşte, potoleşte": [Înainte] dădea ciume de... dă murea lumea, dă zicea doamne *ostoiéşte* boala!

v. DLR, DEX (înv., pop.), CADE, ŞĂINEANU (Maram., Mold., Ban.), DM (pop.), GS, 1933–1934, p. 242 (Jina) s.v. *ostoi*, TDRG (înv. şi Mold.) s.v. *osteia*, GL. DOBR. s.v.

OSTREŢEÁ v. **ostreţeáză**.

OSTREŢEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 788 VI „bate ostreţe (la pereţii casei)": După ce o încheie [casa] şi să ridică cu căciulă cu tot, o *ostreţeáză*, bagă ostreţe printre ostreaţ-adică printre stâlpi; cf. b á g ă 1°...

sup. *de ostreţát* 788 VI.

var. **ostreţeá** vb. ind. impf. 3 pl. 788 A.

OŞÍŞTELE s. f. pl. art. 786 VII „copiii, urmaşii, odraslele": A dat Dumnezeu şi mi-a trecut [boala], am venit acasă dă mi-am crescut *oşíştili*, copiii, c-aveam doi acasă; cf. p r ă s í a .

cf. DLR (reg.), LEXIC REG., II, p. 71 (Roşiori de Vede), BĂRBUŢ, CV, 1951, 11, p. 36 (Argeş) s.v. *oşiştie*, GL. ARGEŞ s.v. *oşîştie*.

OTÁVUL s. art. 742 VIIb „otava"; cf. o t ă v e á l ă .

OTĂVEÁLĂ s. f. 697 VI „otavă": [Ursul] mănâncă otavă d-aia [...] *otăveálă* d-aia, nişte iarbă crudă; cf. o t á v u l .

OTÂNCÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 1° 816 A „leagă jugul de proţap în partea boului mai iute". 2° 795 VIIIa „presează, bătătoreşte (pământul în jurul unei plante)": Bagă firu de tutun şi *otînčéşte*-aşa [...] ca să nu intre soarele, să-l bată, să se usuce; cf. b ă t u r é ş t e ...

1° v. DLR (reg.) s.v. *otinci* 4°, BĂRBUŢ s.v. *otânci*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *otânci* 1°.

ÓTCĂ v. **vódcă**.

OTÉLĂ s. f. 782 VI „soi de viţă de vie nealtoită"; cf. o t e l é u .

OTELÉU s. 825 VI „soi de viţă de vie nealtoită"; cf. o t é l ă .

OTÍC s. n. 791 VI, 792 VI „unealtă de plivit buruienile din semănături, formată dintr-un băţ cu o lopăţică de fier la un capăt": [Plivitul] se făcea cu nişte *otíče*, într-un ciomag mai lung pus un *otic* făcut la fierar

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

792 VI; cf. r a z , ţ e p e l í g ă .
pl. *otíce* 791 VI, 792 VI.
var. *hotíc* s. n. 789 A.
v. DLR (reg.), LEXIC REG., II, p. 100 (Hunedoara), CV, 1951, 11, p. 37 (Argeş) s.v.

OTRĂVICIÓS adj. 731 VI „otrăvitor".
v. SCL, 1969, 1, p. 11 s.v.

OŢ s. m. 689 V, 831 I „hoţ".
pl. *oţi* 793 A, 794 VII, 825 A.
v. DA s.v. *hoţ*, SCRIBAN (vest) s.v. *hoţ*.

OŢEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 817 VII „hoţea, fura".

OŢELÓS adj. 1° f. 865 VI „de oţel": Vine nişte clame din sârmă *oţeloásă*, copci aşa. 2° 721 A [fig., despre un om] „tare, ca oţelul, rezistent": Nici briciu n-a mers, c-aici e vână groasă didisubt, trebuia să m-adoarmă ş-am fost tare *oţălós*, că nu m-a putut adormi c-un flacon di cela.
f. 1° *oţeloásă* 865 VI.
1° v. DLR (înv. şi pop.), SCRIBAN (vechi), TDRG s.v.; 2° v. DLR s.v.

OŢEŢEÁLĂ s. f. 723 VI „oţetire": Când îl laşi mult să fiarbă, [vinul] dă el în *oţăţálă*.

OŢEŢÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 839 VI „oţeteşte".
v. DLR s.v. *oţeti*, BĂRBUŢ s.v. *oţăţi*.

ÓULELE v. **óurile**.

OULÉŢ s. n. 694 VI „os rotund la gleznă".

ÓURILE s. n. pl. art. 675 VII, 713 III, 763 IIIb „ouăle".
var. **óulele** s. n. pl. art. 797 VII.
v. DLR (reg.) s.v. *ou*.

OVÁLUL s. n. art. 830 VIIa „ovarul (la femeie)".
pl. *ovále* 781 VII.

OVEZÍŞTII s. f. pl. 793 A „terenuri de pe care s-a secerat ovăzul": Grâul îl semănam dăsupra, băgam grăpili dă fier şi îl grăpam [...] dac-aveam ogoare, mai dân timp, *ovezíştii*.
cf. DLR (reg.), SCL, 1957, 1, p. 108 (Dobr.) s.v. *ovăzişte*.

OVÓL v. **vol**.

OVREICÚŢA (4 sil.) s. f. art. 732 III numele unui vechi dans popular: Se joacă *ovreicúţa*, păpuraşu, ciobănaşu, jucăm refuzata.
v. DLR s.v.

PAÁRELE v. **paháră**.

PÁCE s. f. 808 IIb „nume al unei pietre la jocul de copii p u r c e a u a ".

PACÉLE s. f. pl. tantum 791 V, 799 V, 801V, 803 V, 823 V, 826 V „mâncare pregătită din cap şi/sau picioare de miel, de porc, de viţel, cu usturoi".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg., Dobr.), DM (înv.), DEX (reg.), TDRG, SCRIBAN, GL. DOBR. s.v. *pacea*, BĂRBUŢ s.v.; cf. CADE, ŞĂINEANU, BPh, 1939, p. 232 (Gorj) s.v. *păcele*.

PACHÉT s. n. **1°** 841 VIII, 855 A „lot, tarla, parcelă": Acolo aveam lotu, spre luncă, la Coşăreni; să ducea ei, îi bătea coşărenarii, îi zgornea dă pă *pakétu* lu tata 841 VIII; cf. f i t a r á ... **2°** 691 A, 708 VIII „suprafaţă defrişată dintr-o pădure; parchet". **3°** 810 VI „totalitate a caselor de pe o singură parte de uliţă, între două intersecţii": Adică noi spunem un *pakét*, un colţ dă stradă dă la colţu celălant până la cestălant colţ, spunem *pakét*, aşa să spune la noi pă ţărăneşte.

pl. 1° *pachéte* 841 VIII.

1° v. DLR (reg.) s.v. 3°.

PÁDINĂ s. f. 827 VII, A, 829*, 833 A, 834 VI, 835 A „loc şes, mlăştinos, pe care se strânge sau din care izvorăşte apă": *Pádină*, un loc mai pădinos care nu rodeşte, să strânge gârle [pe el] 835 A; cf. p l á j n i ţ ă .

pl. *pădini* 827 VII, 834 VI, 835 A.

v. DLR (reg.), CADE (Mold., Olt., Ban.), GS, 1933–1934, p. 242 (Jina) s.v.; cf. TDRG (vest, pop.), SCRIBAN (vest), ŞĂINEANU, DM, DEX s.v.

PADÓC s. n. **1°** 867 V „ramă de lemn deasupra cânepei puse la topit, ca să stea în apă": Făceam aşa un *padóc* frumos cu... ceva d-o apăsam [cânepa] şi şedea trei zile şi trei nopţi. **2°** pl. 845 V „rafturi în încăperea unde se cresc viermii de mătase".

pl. 2° *padócuri* 845 V.

PAHÁRĂ s. f. 727 VI „pahar": Puneai trei lumânări acolo într-o ... *pahárâ* acolo, o strachină cu apă.

var. **paárele** s. n. pl. art. 682 VII.

cf. DLR (reg.) s.v. *pahar*, GL. ARGEŞ s.v. *paar*.

PAIÁNTĂ s. f. **1°** 852 A „şipcă bătută pe pereţii casei pentru a fixa tencuiala"; cf. b a s c h í e ... **2°** pl. 754 V „pari la gard".

pl. *paiénte* 1° 689 VI, 746 VIII, 828 VIII, 2° 754 V.

var. 1° **paiéntă** s. f. 852 A, pl. *paiénţi* 721 A; **paíntea** s. f. art. 809 VIII, pl. *paíntele* 832 VIIIb.

PAIANTĂM v. **paientéz**.

PÁICĂ (2 sil.) adv. 673 VIII, 678 VIIb, 679 VIIb, 684 VI, 688 V, 760 VIIb, 764 VII, 765 VIIb, 767 VIII, 769 A, 788 VII, 790 VII, 791 VII, 792 VII, 818 A, 823 A „parcă": Io când am auzât mi s-a săltat căciula de păr în sus, *páịcă* sâmţam că nu mai am căciulă-n cap dă frică 769 A.

v. DLR (reg.), COMAN, GL. (Vâlcea, Hunedoara), LEXIC REG., I, p. 83 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, Izv., 1937, 1, p. 29 (Vâlcea) s.v.

PAIÉLE s. f. pl. 818 VI „serii de foi de tutun culese în ordinea coacerii": Să ia [de la tutun] trei-patru *paéle*, în trei-patru rânduri ca să-l termini dă cules.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (prin nordul Munt.) s.v. *paia*.

PAIENTÁLĂ v. **paienteálă**.

PAIENTÁTUL s. n. art. 815 VI „acţiunea de a p a i e n t a"; cf. î m p a i e n t á r e a ...

PAIÉNTĂ v. **paiántă** 1°.

PAIENTEÁLĂ s. f. 834 VI „acţiunea de a p a i e n t a"; cf. î m p a i e n t á r e a ...

var. **paientálă** s. f. 804 VIIIa.

PAIENTÉZ vb. tranz. ind. prez. 1 sg. 706 VIIIc, 745 VI, 760 VIII, 771 VIII, 802 VIII, 804 VIIIa, 814 A, 844 A, 852 A „bat p a i a n t ă": Pe urmă o *paientéz!* [casa] sau o-ngrădeşti cu nuiele, nainte era cu nuiele, acu nu mai găseşti nuiele, acu o *paienteázá* toţi cu ... cuie 844 A; cf. b á g ă 1°...

ind. prez. 2 sg. *paientézi* 844 A, 3 pl. *paienteázǎ* 844 A, impf. 3 sg. *paientá* 760 VIII, 814 A, 1 pl. *paientám* 802 VIII, pf. c. 3 sg. *a paientát* 745 VI, 1 pl. *am paientát* 771 VIII; refl. ind. impf. 3 sg. *se paientá* 801 A; part. f. *paientátǎ* 800 VIII, m. pl. *paientáţi* 740 A.

var. **paiantám** vb. ind. prez. 1 pl., impf. 1 sg./pl. *paiantám* 852 A.

v. DLR (Olt.) s.v. *paienta*, GL. OLT. s.v. *paienteazǎ*, BĂRBUŢ s.v. *paianta*.

PAÍNTEA v. **paiántă** 1°.

PÁJURĂ s. f. 771 Va „sperietoare (din cârpe) pentru ciori; momâie"; cf. m o t o t é i e ...

cf. BĂRBUŢ s.v. *pajere*.

PALÁGENI v. **părlăgéle**.

PALÁN s. n. 674 VI, 766 VIIb, 786 A „gard de ulucă": [Era] calu-n poartă, legat cu hăţurli dă *palán* 674 VI.

pl. *paláne* 674 VI.

v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v. *palancǎ*, TDRG (Trans.) s.v. *pǎlant*, SCRIBAN (Trans., Munt.) s.v. *palanc* 2°, GS, 1934, p. 292 (Jina) s.v.; cf. CADE (Trans., Olt.) s.v. *pǎlant*, LEXIC REG., II, p. 104 (Hunedoara) s.v. *pǎlanc*, BĂRBUŢ s.v.

PALÁNGĂ s. f. în **a făcút (gúra) ~** loc. vb. 733 VII „a ars, a fript": M-a fript [ceaiul], mi-*a fǎcút gúra palángǎ*.

cf. DLR (Mold.) s.v. *palancǎ* 2°, SCRIBAN (est) s.v. *palancǎ* 1°.

PALANGÍI s. m. pl. 854 VIIIb „negustori de nutreţuri": Era *palangíi* d-ăştia care e cu fânu, avea fânuri, avea ovăz, avea porumb, avea mei, avea dă toate.

PALARIZÍE s. f. 702 VIIb „paralizie"; cf. p a r a l i z e á l ă .

PALÁŞCA s. f. art. 755 VI, 853 VI „pălăria de floarea soarelui"; cf. t ú r t ă 4°.

PÁLE s. f. pl. în expr. **îi venea ~** 683 V [despre cloşcă] „îi venea cheful, avea toane"; cf. s a n á c e .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. CADE s.v. *pală*[2], DLR (înv. și reg.) s.v. *pală*[5], SCRIBAN (Munt. fam.) s.v. *pală* 3°, DM (înv.) s.v. *pală*[4].

PÁLIȚĂ s. f. 677 VIII „băț lung și subțire": Moșu a pus mâna p-o *pálită* ș-a plecat după aia; cf. v ấ r g h i i 2°.

v. DLR (reg., Trans.), TDRG (înv., pop., Trans.), CADE (înv., Trans.), ȘĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Trans., Munt., Mold.), DM (reg.) s.v.; cf. LEXIC REG., II, p. 52 (Făgăraș) s.v.

PÁLMELE, de-a ~ loc. subst. 739 V „joc de societate la priveghi": Se joacă *de-a pálmele*, înnumără, pune palmă peste palmă, înnumără pân'la a zecea, a de-a zecea cică „crai mă rog", „ce te rogi ?", „ce ne-i porunci", „săruță pă cutărică"; cf. p ă l m ú ș e l e , p ă l m u ș o á r ă .

cf. DLR s.v. *palmă* 1°.

PALÓI s. 863 VII „nălucă, arătare": Ca un *palói*, ca un cățel, așa joacă totu nainte; cf. g o g l e á z ă ...

PAMBLÉLE s. f. pl. 729 VI „panglici"; cf. c o r d e á ...

PAMBLÍCĂ s. f. 741 III „panglică"; cf. c o r d e á ...

pl. *pamblíci* 825 VII, 867 VIII.

v. DLR, DM, DEX (reg.), SCRIBAN (sud, est) s.v. *panglică*, GL. DOBR. s.v.

PAMBLIFCIOÁSĂ (4 sil.) adj. f. 811 VII [despre cânepă] „cu firul gros": Prea groasă [cânepa], *pamblifcoás*-așa, cum să spun; cf. b e l i g o á s ă ...

PÁNA s. f. art. 836 V „spicul (stufului)".

cf. DLR (reg.) s.v. I. 6°, GL. DOBR. s.v.

PANACÓT s. 842 VII „bucată lungă de lemn cu forme scobite în care se pune la dospit aluatul de pâine": Avem *panacót* lung așa ca la brutărie și puneam câte șase pâini.

v. DLR (reg.), SCRIBAN (Mold., Munt.), GL. DOBR., Arhiva, 1912, 7–8, p. 293 (Mold.) s.v.; cf. DEX s.v.

PANAGHÍE s. f. 1° 725 VII, 728 V, VII, 729 VIIb, 733 VII, 738 VII, 741 VII „parastas la patruzeci de zile după înmormântare": Să face șapte pomeni la mort [...] de țărână una, de trei zile una, de nouă zile una, de douăzeci de zile, pă urmă la patruzeci de zile una, să zice *panaǵie* la patruzeci de zile 728 VII; art. în **ridícă** ~ v. **ridícă**. 2° art. în ~ **cápetelor** 728 VII „pomana din Joia Mare": Joia de lângă Paște să zice la noi Joia Mare, face pomană, zice că *panaǵia cápetelor*.

1° v. DLR s.v. 2°, TDRG s.v.

PANC, ~ ~ interj. 760 VIIb cuvât care imită mersul anevoios.

cf. DA s.v. *bang*.

PÁNDĂ vb. ind. prez. 3 sg. 750 VI „depinde"; cf. d e p á n d ă .

PÁNDERE, în ~ loc. adv. 711 VIII „împânzind locul;

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

împrăştiat”: Gonacii [...] dă tomna pă dăparte-ncolo-şa, *în pândere*, unu colo, unu colo, unu colo.

PANERÚŢE s. n. pl. 732 VII dim. de la *paner*.

PAPAINÓG (3 sil.) s. m. 748 V „păpădie [?]”: Adunam flori, *papainóĝ*. pl. *papainógi* 748 V.

PAPÚCI s. m. pl. 1° 671 VII, 785 VIIb „ghete”. 2° 793 V [la războiul de ţesut] „iepe”: Legi ca două iepe-aşa, d-acolo dă la război, p-alea pui picioarele, sau *papúĉ*.

1° v. DLR (reg.) s.v. *papuc* I.

PARALIZEÁLĂ s. f. 827 VI „paralizie”; cf. p a l a r i z í e .

PARALOGÍE s. f. 674 VIIIb „născocire, minciună [?]”: Aude câte o *paraloĝiie* dân lumea largă, c-a făcut atâtea kile dă brânză; cf. b á z m ă .

PARÁUA s. f. art. 808 III „bănuţul la ou”; cf. b ă n c ú ţ ă ...

PARAVÁTICĂ adj. f. 809 Vb „rea de gură; certăreaţă”.

cf. DLR (reg.), SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *pălăvatic*, TDRG (Munt. pop.), CADE, ŞĂINEANU s.v. *palavatic*.

PARCAGÍU s. m. 715 VI „paznic la un parc de maşini sau de materiale”.

v. DLR (rar) s.v.

PARCEÁ s. f. 1° 693 VI „şiţă lată”: [Casa se înveleşte] cu fier sau cu *parĉá*. 2° 821 VIb, 864 VI „parcelă, lot”; cf. f i t a r á ...

pl. 2° *parcéle* 821VIb.

2° v. DLR (reg.) s.v. 1°; cf. TDRG, SCRIBAN s.v.

PARCELÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 864 III „tai în bucăţi (o pasăre); tranşezi”: [Pasărea] o tai frumos cu cuţitu, *parĉeléşti* frumos, cum să *parĉeléşte* din bătrâni; cf. c i o b ă n é s c ...

refl. ind. prez. 3 sg. *se parceléşte* 864 III.

cf. GL. DOBR. s. v. *parcelează*.

PARDÁF s. 732 A „scândură tăiată de la marginea buşteanului; lătunoi”; cf. b r á c u r i ...

v. DLR (Munt., Olt.), SCRIBAN (Munt.) s.v.; cf. ŞĂINEANU s.v.

PARFÍA, din ~ loc. conjuncţ. 782 VI „din cauza , din pricina”: Asta e *dîn parfiia* la ciuşmelile-astea. Cic-ar fi fost odată un moşier şi la semnat, cum să spun eu, s-a-nceput aşa o literă cu d... şi *dîn parfie*-aia i-a pus numele Dracea.

v. DLR (prin Munt.) s.v. 2°, LR, 1961, 1, p. 24 (Roşiori de Vede) s.v.; cf. BĂRBUŢ, Izv., 1936, 2, p. 73 (Vâlcea), CV, 1951, 5, p. 26 (Romanaţi), 1952, 5, p. 41 (Zimnicea) s.v.

PARMÁCE s. n. pl. 754 VI „nuiele încovoiate, ataşate la coasă pentru cositul grâului”; cf. c a r a g á ţ ă .

cf. DLR (reg.) s.v. *parmac* 5°, SCRIBAN s.v. *parmac*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PARMALÚC s. 852 VIIb „prispă": Io dormeam cu cumnată-mea şi cu mama, dormeam în *parmalúc*; cf. a m v ó n .

PARTIZÁSE vb. ind. m. m. c. pf. 3 sg. 807 VI „repartizase": Ne *partizáse* pe noi la grupe.

v. GL. DOBR. s.v. *partizat*.

PARŢOÁLĂ s. f. 863 A „preş": [La câmp] ne-aşterneam şi noi paie sau o *parţuálă*, o ghebă, ce-aveam şi noi, şi ne culcam; cf. z ă b l o á i e .

PAS, în ~ loc. adv. 690 VI „la distanţă de un pas": Alţii lăsa [porumbii] dacă era deşi, mai *în pas*, ştii, c-aşa-i spunem noi.

PASÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 775 VI „se tasa": Să neteza pământu, *să pasá* el cum... în voia sa pământu; cf. b ă t u r é ş t e ...

m. m. c. pf. 3 sg. *se pasáse* 775 VI.

PÁSĂ vb. ind. prez. unipers. 701 VIII, 733 A, 760 VIIIb, 772 VI, 778 VI, 796 VII, 815 A, 827 A „dăunează, face rău": Şi dacă dă un ger după aia sau un frig, [tutunului] îi *pásă* 733 A.

ind. impf. *păsá* 701 VIII, 794 A; conj. prez. *să pése* 733 A, 824*.

v. DLR (reg.) s.v. *păsa*[1] *2°*, LEXIC REG., II, p. 62 (Sibiu) s.v.

PASTÁLE s. f. pl. 826 VIIb „teancuri din foi de tutun"; cf. f ú n d e 1°...

PASTELÍM vb. tranz. ind. prez. 1 pl. 821 V, A „aşezăm foile de tutun în p a s t a l e ": [Tutunul] înainte-l făceam păpuşi, îl legam, da acu nu să mai face păpuşi, nu să mai leagă, dăcât îl *pastelím*. Îl întindem aşa frumos, îl punem la teanc [...] şi-l ducem la depozit V.

PASTELÍNĂ s. f. 812 VIIIb „plastilină".

PÁŞTIUL (2 sil.) s. m. art. 799 VII „Paştele": La Paşti, când vine *Páştiu*, roşâm ouă.

v. DLR s. v. *Paşti*.

PAT s. n. 1° 854 VIIIb „bancă de lemn la drum, în faţa gardului; laviţă": Aveam la poartă şi io, să mai şedea un creştin mai bătrân, şedea p-o laiţă, p-un *pat*. 2° pl. 688 VI [la săpatul fântânii] „poduri de scânduri de unde se aruncă pământul de la un nivel la altul până sus; schele": Ajunge jos acolo [la fundul puţului], face nişte *pátur'* d-azvârlire a noroiului de la ... de-acolo.

pl. 2° *paturi* 688 VI.

2° cf. DLR s. v.[1] 3°, 4°.

PATĂŞI s. pl. 741 VI „platforme (din lemne), legate de tractor, cu care se cară snopii de coceni de la câmp": [Tractoarelor] le scoate discurile-alea de jos şi pune nişte lemne lungi de brad pă ele şi să faci ... le spune *patắş'*, şi acolo pui câte un ... aproape un hectar de ciocani [...] *Patắş'* să spune la ce să căra ciocani.

cf. DLR (Mold., Bucov.,), TDRG (Mold.), SCRIBAN (nord), DM, DEX (reg.), LEXIC REG., II, p. 21 (Dorohoi), 123 (Fălticeni), 126 (Gura Humorului) s. v. *pataşcă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PAȚRÁR s. n. 725 A „vas din doage servind ca măsură de capacitate ". cf. DLR (înv. şi reg.), CADE (Trans., Ban.) s. v. *pătrare*.

PAȚACHÍNI s. pl. 868 VI „mărăcini": Era grăpi de fier, care-avea dă fier, de fier, care-avea dă mărăcini, dă mărăcini. Dă *pațakín!* d-ăştia.

cf. DLR (reg.), TDRG, ŞĂINEANU, DM, DEX s. v. *pațachină*.

PÁUS s. n. 754 VIII „colac mare care se făcea, conform obiceiului, la Anul Nou": Pă timpu ăla să făceau colaci în tăvale mari, care să numea *páuze*, să făcea ... la fete şi când vineau flăcăii colinda şi p-ormă scotea colacu-ăla care se numea *páus*, îl ura şi-l lua flăcăii *páusu̯*-ăla.

pl. *páuse* 754 VIII.

var. **páuzul** s. n. art., pl. *páuze* 754 VIII.

cf. DLR (înv., pop.), ŞĂINEANU, DM , DEX s. v. *paos*, CADE, SCRIBAN s. v., GL. DOBR. s. v. *apaus*.

PÁUZĂ, **în** ~ loc. adv. 816 V „cu pauze, cu întreruperi; intermitent": Ia gornişti şi-i aduce, şi-i cântă. Aşa *în páuză*; mai cântă, mai stă ...

PÁUZUL v. páus.

PAZÍE s. f. 693 VI, 711 VI, 814 A [la casă] „parte a podului, sub streaşină": Face *pazíi̯*-aia pă margine, un rând dă scândură, ştiți dumneavoastră, ca să vină căpriorii puşi pă ... pă scândur-aia 711 VI; cf. a p l e c ă t ó r 3° ...

cf. DLR (reg.), TDRG, SCRIBAN (Mold.), DM, DEX s. v.

PĂBLÁGII s. pl. 737 VIIIb „buruieni (mari)"; cf. b ă d ă d ắ n i i ...

PĂCĂCIÚNE s. f. 838 VIIa „obicei conform căruia, joi sau la o săptămână după nuntă, tinerii căsătoriți fac prima vizită la părinții fetei": [La o săptămână după nuntă] îi chema pă socri cu băiatu la fată, părinții, zicea că-i ca un fel de *păcăĉúne*; cf. c á l e 1° ...

var. **păciúne** s. f. în *se duceá* ~ 778 VIIb.

cf. GL. OLT. s. v. *împăcăciune*, BĂRBUȚ s. v.

PĂCĂNEÁȚA s. f. art. 737 II „talanga": Io mergeam pă drum înainte, în urma mea auz *păcăneáța* lor [= cârlanilor], vinea după mine; cf. a c i ó i ...

v. DLR (reg.) s. v.

PĂCĂNITÓRI s. f. pl. 831 VI [la căruță] „cercuri de metal puse între umărul osiei şi roată, având rolul de a atrage atenția în timpul mersului": *Păcănitór!* la căruță, care mergeai ... roatili şi păcăne, face pac-pac-pac [...] să-i audă căruța păcănind.

cf. DLR (reg.), GL. ARGEŞ s. v. *păcănitoare*.

PĂCĂRÍT, **a** ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 751 VIIIa „a trosnit, a zdroncănit, a păcănit": Când l-a apucat [...] lupu pă mânz [...] a tras di el. Şi căruța a *păcărít*.

PĂCIOÁNTĂ s. f. 769 VII „obicei conform căruia, joi sau la o săptămână după nuntă, tinerii căsătoriți fac prima vizită la părinții fetei": La părinții miresii să ducea cum era joi sau duminica ailantă. *Păĉu̯ántă* îi

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

zicea, *păčuanta*, că zicea că să duc *păčuántă* să-mpece cu ei; cf. c á l e 1° ... .

PĂCIÚNE v. **păcăciúne**.

PĂDINÓS adj. 803 VIII, 833 A, 835 A [despre un teren] „apătos, mlăştinos": Un loc mai *pădinós* care nu rodeşte, să strânge gârle 835 A; cf. b ă l t í t.

v. DLR (reg.) s. v. 2°, BĂRBUŢ s. v.

PĂDLÁGENI v. **părlăgéle**.

PĂDUCĂRÍE s. f. colect. 834 A „mulţime de păduchi; păducherie".

PĂDURĂRÍŢĂ s. f. 850 V „femeie pădurar": Noi aveam aicea o *pădurăriță*, un pădurar.

cf. DLR (rar), CADE (Trans., Bucov.), SCL, 1969, 2, p. 138 s. v.

PĂI v. **ápăi**.

PĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 727 A, 869 VIIIb „scutura paiele de pe arie pentru a le separa de boabe"; cf. b o r f ă i á m ...

ind. impf. 1 pl. *păiám* 869 VIIIb.

v. GL. DOBR. s. v. *păiam*; cf. DLR, DM (înv. şi reg.), TDRG s.v. *păi*, SCRIBAN s. v. *păiesc*.

PĂIUŞ s. cu val. adj. în **băligár** ~ 789 VII „(băligar) cu paie".

PĂLĂMIJEÁM v. **pălămizeá**.

PĂLĂMIZEÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 823 A „plivea de pălămidă": Era pălămidă, să zâcea pălămidă şi *pălămizeám* cu ... care vrea îl mai *pălămizeá*.

ind. impf. 1 pl. *pălămizeám* 823 A.

var. **pălămijeám** vb. ind. impf. 1 pl. 774 VIII.

cf. DLR (reg.) s. v. *pălămizit*.

PĂLĂRÚŞA v. **părălúşă** 1°.

PĂLÉŞTE, se ~ vb. 1° refl. ind. prez. 3 pl. 849 V „se zvântă, se usucă": La urmă le pun la afumat şi iarăşi când [cârnaţii] *să păléşte* aşa, la urmă-i prăjim în tigaie şi-i mâncăm; cf. f i l i v é ş t e ... 2° tranz. ind. pf. c. 1 sg. 871 VII „am oblojit": Am venit acasă, l-*am pălít* cu tărâţe cu mălai [pe copilul bolnav].

1° conj. prez. 3 sg. *să se păleáscă* 852 VIa; 2° ind. pf. c. 1 sg. *am pălít* 871 VII.

1° cf. DLR s. v. *păli*², SCL, 1969, 2, p. 139 (Neamţ) s.v. *păli*.

PĂLÍŞ 1° adv. 827 A „razant": A dat cu ciomagu *pălíş*. 2° s. n. 840 A „furtună cu lapoviţă": Vinea o ... o lapoviţ-aşa, o ploaie cu zăpadă, doamne ! un *pălíş*.

1° v. DLR (Olt., Munt.), CADE (Olt.), DM, DEX (reg.), BĂRBUŢ s. v.; 2° v. DLR (reg.), GL. ARGEŞ s. v.

PĂLMÚŞELE, de-a ~ loc. subst. 726 VII „joc de societate la priveghi"; cf. p á l m e l e ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PĂLMUŞOÁRĂ s. f. 724 V „joc de societate la priveghi"; cf. p á l m e l e ...

PĂLUIÁ[1], **se** ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 727 A [despre fân] „se făcea pale". ind. m. m. c. pf. 3 sg. *se păluíse*; conj. prez 3 sg. *să se păluiáscă* 736 A. v. DLR (reg.), TDRG, CADE (Olt.), BĂRBUŢ s. v. *pălui*.

PĂLUIÉŞTE[2], **se** ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 724 VI [despre fân] „se zvântă, se usucă": După ce-l facem [fânul] căpiţă-l lăsăm acolo două-trei zile, până *să păluiéşti* el, şi-l aducem acasă; cf. f i l i v é ş t e ...

PĂMÂNT s. n. în ~ **mort** v. **mort 1°**.

PĂMÂNTÓS adj. 864 [despre băligar] „sfărâmicios ca pământul": S-adaugă nişte băligar mai putred, mai *pămîntós* aşa, ca-ngrăşământ. cf. DLR, SCRIBAN, DM (rar), DEX s.v.

PĂMÂNZÁLCĂ s. f. 846 VII [la furca de tors] „bucată de postav fixată cu un os de pui, pentru a ţine fuiorul": Aripa are un os mai gros şi o fărâmă dă osşor mai subţirel. Doamne, şi-l puneam la *pămînzálcă* şi zâceam c-avem la furcă *pămînzálcă*. Puneam un petic dă aba, aşa, dă postav şi aicea făceam o gaură şi legam o aţă şi puneam fuioru ş-apăi l-încingeam pă furcă. v. DLR, DM, DEX (reg.), SCRIBAN (Munt.), TDRG s. v.

PĂMÂSTEÁLĂ v. **pomosteálă 1°**.

PĂMÂSTEÁM v. **pomostéşte**.

PĂMÂSTEÁUA v. **pomosteálă 1°**.

PĂMOSTEÁLĂ v. **pomosteálă 2°**.

PĂMUSTÍT v. **pomostéşte**.

PĂNCĂNE vb. ind. prez. 3 pl. 760 VIIb „merg greu, târăsc picioarele": D-abi merg, d-abi merg, panc, panc [...] *păncăne*. cf. DLR (Munt.), GL. ARGEŞ (fam.) s. v. *păncăni*.

PĂNUŞÍŢĂ s. f. 846 VIII „pleavă (de mei)": Asta nu să treieră, că dacă treieri să fărâmă *pănuşíţ*-aia sau îmbrăcămintea aia [a meiului]; cf. c ă m ă ş u i á l ă 2°... cf. DLR (reg.) s. v. I.

PĂPĂRÚDĂ s. f. 745 VIIb, A „sărbătoare a treia joi după Paşti": În ziua di *păpărúdă*, adică a treia joi după Paşte A. v. DLR s. v. *paparudă*[1] I. 1°.

PĂPĂRUDÍM, ne ~ vb. refl. ind. prez. 1 pl. 737 I, 745 VIIIb „ne stropim cu apă, când facem paparude". ind. impf. 3 sg. *se păpărudeá* 745 VIIIb.

PĂPURÁŞUL s. art. 735 III numele unui vechi dans popular: Se joacă ovreicuţa, *păpuráşu*, ciobănaşu, jucăm refuzata.

PĂPÚŞĂ s. f. **1°** 794 V „nod la capătul feşei cu care se leagă sugarul": La capătu fâşii să face o *păpúşă*, aşa-i spune. **2°** pl. 675 III, VII „colăcei în formă de 8 neunit la un capăt".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 2° *păpúşi* 675 III, VII.

2° cf. DLR (reg.) s. v. II. 4°.

PĂPUŞẮM v. **păpuşéşti 1°**.

PĂPUŞÉŞTI vb. 1° ind. prez. 2 sg. 745 V, 779 VIIb, 843 VIII, 852 A „faci păpuşi (de tutun)"; cf. î m p ă p u ş é ş t i . 2° refl. ind. prez. 3 sg. 830 A [despre fân, pământ etc.] „se îndeasă, se tasează": Băteam pământul aşa cu picerili pă lângă ea [= viţă de vie] ca *să să păpuşáscă* 803 VIII; cf. b ă t u r é ş t e ...

1° ind. prez. 3 sg. *păpuşéşte* 720 VI, 740 A, 1 pl. *păpuşím* 752 A, 755 VI, 760 VI, 792 V, 797 V, 803 IV, VIIa, 814 V, 821 V, 824 V, 826 V, VI, 828 VI, 3 pl. *păpuşéşte* 740 A; impf. 3 sg. *păpuşeá* 798 VIII, 804 VIIIa, 806 VI, 838 VI, VIIb, 1 pl. *păpuşeám* 836 VII, VIII, 838 VI, 844 A, 3 pl. *păpuşeá* 845 VIII; pf. c. 1 sg. *am păpuşít* 803 V, 824 III, 826 V, VIIb, 2 sg. *ai păpuşít*, 3 sg. *a păpuşít* 740 A; conj. prez. 1 sg. *să păpuşésc* 844 VII, 2 sg. *să păpuşéşti* 779 VIIc, 3 sg. *să păpuşeáscă* 771 VIII, 843 VIII, 1 pl. *să păpuşím* 821 V, 832 VI; part. *păpuşít* 740 A, 745 VI, 751 VIIIa, 826 VI; sup. *de/la păpuşít* 720 VI, 804 VIIIb, 818 VIII, 824 V, 836 VII, 845 VIII; refl. ind. prez. 3 sg. *se păpuşéşte* 1° 752 A, 764 VI, 2° 830 A; 2° impf. 3 sg. *se păpuşeá* 720 V; conj. prez. 3 sg. *să se păpuşească* 1° 814 V, 2° 803 VIII.

var. 1° **păpuşắm** vb. ind. prez. 1 pl. 745 V.

1° v. DLR (reg.), TDRG, BĂRBUŢ s. v. *păpuşi*.

PĂPUŞÍTUL s. n. art. 726 Vb, 799 VI, 817 A „acţiunea de a p ă p u ş i 1°": Pă timpu-ăsta-ncepeam *păpuşítu* [tutunului] 817 A.

PĂPUŞÓI s. m. 721 VIIb, 726 Vb, VII, 729 I, 738 A, 741 A „porumb".

pl. art. *păpuşóii* 726 Vb.

v. DLR, TDRG, ŞĂINEANU, BPh, 1934, p. 104 (Mold.), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est), GL. DOBR. s. v. , LR, 1960, 3, p. 76 (Suceava) s. v. *popuşoi*.

PĂR s. m. 723 V „lână fină şi subţire": Torceam lână subţirică, *păr* îi spunea.

v. DLR (pop.), CADE (Trans.), BĂRBUŢ, CV, 1952, 2, p. 38 (Gorj) s. v.; cf. GL. OLT. s. v.

PĂRĂLÚŞĂ s. f. 1° 733 III, 740 III, V, 741 III, 745 V „bănuţ la ou": Trebi să fie proaspăt [oul] şi sâ aibă o *părălúşă*; la unu din capeti, ăla capătu mai turtit, trebui să aivă o *părălúşâ* ca un ban aşa, mai negru dicât culoarea ouli 741 III; cf. b ă n c ú ţ ă ... 2° pl. 769 V „frunzuliţe (pe crăci de stejar sau de ulm) cu un fel de protuberanţe, care se pun viermilor de mătase pentru a se urca pe ele": Le punem aşa, cum s-ar zice nişte *părălúşe* aşa, aşa le zicem noi, nişte crăchiţe aşa sunt, aşa crăchiţe cu pitulici mici pă ele şi să urcă [gândacii].

pl. 2° *părălúşe* 769 V.

var. 1° **pălărúşă** s. f. 726 III, 739 III.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PĂRĂLÚŢA s. f. art. 712 III, 721 III, 724 Ia, III „bănuţul la ou": Aleg ouăle cele mai prospete, mă uit la ele să vedem care-s bune [de pus la clocit], dacă are *părălúţ*-aia 712 III; cf. b ă n c ú ţ ă ...

var. **părăúţă** s. f. 709 III, 711 V, 714 III, 747 V, 748 V, 750 III, 836 V, 852 VIIb.

v. GL. DOBR. s. v. *părăuţă*, BĂRBUŢ s. v.

PĂRĂSÉŞTI, să ~ vb. conj. prez. 2 sg. 687 I „să alungi": Uite, tată, de ce ai zis dumneata *să* mă *părăséşt!* dă la casa dumitale.

v. BĂRBUŢ s. v. *părăsi*.

PĂRĂÚŢĂ v. **părălúţa**.

PĂRÂNCĂ v. **părâng**.

PĂRÂNG s. n. 726 VIa, 727 A, 737 VI, 739 A „plantă furajeră asemănătoare cu meiul; dughie"; cf. d i l i d á r.

pl. *părânguri* 727 A.

var. **părâncă** s.f. 754 VIb; **părîncă** s. f. 854 VIIIa.

v. DLR, DM, DEX (reg.), TDRG (Mold., Trans.) s. v., CADE (Mold., Trans.), SCRIBAN (Munt.) s. v. *păring*.

PĂRÍNCĂ v. **părâng**.

PĂRLĂGÉLE s. f. pl. 680 V, 714 VII, 745 VIIb, 782 V „pătlăgele (roşii)": Era ardeiu şi *părlăgélili* neudate 782 V; cf. d u m á d e .

var. **palágeni** s. f. pl. 783 VII; **pădlágeni** s. m. pl. 780 III, 783 III.

v. DLR s. v. *pătlăgea*; cf. BĂRBUŢ s. v. *pălăgean*.

PĂRŢEÁSCĂ, să ~ vb. conj. prez. 3 sg. 786 VIII „să împartă, să dea de pomană"; cf. î m p ă r ţ é s c .

cf. DLR (înv.) s. v. *părţi*.

PĂRUGEÁN s. m. 835 A „par mare"; cf. t u m u r l ú g i .

v. DLR, DM (reg.), CADE (Olt.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, DR, 1924–1926, p. 902 s. v.

PĂRUIÁLA s. f. art. **1°** colect. 721 A, 804 V, 833 VI [la casa de pământ] „totalitatea parilor pentru pereţi". **2°** 740 VI [la casa de pământ] „acţiunea de a bate parii".

1°, 2° cf. DLR (reg.), LEXIC REG., II, p. 62 (Vaslui) s. v.

PĂRUÍT, **a** ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. 745 VI [la casă] „au bătut pari între furci".

cf. DLR (înv., reg.) s. v. *părui² 1°*, DM, DEX, LEXIC REG.,II, p. 62 (Vaslui) s. v. *părui*.

PĂRURI s. n. pl. 747 VIIb „păr (colectiv)".

PĂS, **nu aveá** ~ loc. vb. 679 VIII „nu le păsa, nu se sinchiseau": [Ruşii] *n-aveá păs*, că nu era [războiul] în ţara lor; cf. n e v ó i e 1°.

v. DLR (rar) s. v.

PĂSÁT s. n. 767 I, 769 I, III, VII, 770 V, 772 III, VII, 774 V, 804 V „terci de mămăligă": Mămăliga, pui căldarea şi încălzeşti apa aşa, aşa şâ faci *pîsát* 769 VII; cf. c i r .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. **pâsát** s. n. 763 IIIb, V, 765 V, 766 V, VII, 768 III, V, VII, 769 VII, 771 III, VII, 773 V, 774 V, VIIa, 776 V, 778 III, V, VIIIa, 780 III, VII, 781 III, VIII, 784 I, 785 III, 789 V, 790 V, VII, 791 V, 796 V, 797 V, VII, 799 V, 804 V, 806 VII, 807 VII, 808 I, III.

v. DLR, DEX s. v. 3°, GL. OLT. s. v. 1°, BĂRBUŢ s. v.

PĂSĂRÍŞ s. colect. 800 Ib „mulţime de păsări".

PĂSCULÍŢE s. f. pl. 866 VII dim. de la *pască*: Făceam brânză, când aveam brânză proaspătă de vacă, o făceam cu ou, puneam şi puţin zahăr şi puneam acolo în coca de cozonac şi făceam *păsculíţe*.

PĂSTÁIE s. f. 1° 781 VII „ardei cornul caprei"; cf. c á p i a ... 2° pl. 678 V „puzderii": [Cânepa] o batem d-o curăţăm dă *păstắile* acelea [...] are *păstắi* pă fir; cf. c r á ţ a ... 3° în **legátă în** ~ 827 A [despre basma] „înfăşurată în jurul capului şi înnodată pe frunte".

pl. *păstắi* 1° 780 III, 2° 678 V.

1° cf. DLR (reg.), GL. OLT. s.v., BĂRBUŢ s. v. *păstăi*; 2° cf. DR, 1941–1943, p. 62 s. v.

PĂSTRÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 786 III, V „se cruţa, se menaja": Neglijenţa ş-a lui, că *nu s-a păstrát* şi s-a îmbolnăvit V.

ind. pf. c. 3 sg. *s-a păstrát* 786 V.

v. DLR (înv.), CADE s. v.

PĂSTRĂGĂLÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 781 VII „se rostogoleşte": Uite *să păstrăvăléşte*, se frământă, şi a căzut din pat.

var. **se păstrăvăléşte** vb. refl. ind. prez. 3 sg. 781 VII.

v. DLR (prin nord-estul Olt.), TDRG (Olt.), LEXIC REG., II, p. 30 (Vâlcea), BĂRBUŢ s. v. *păstrăgăli*, SCRIBAN (vest) s. v. *prostovălesc*; cf. GL. OLT. s. v. *postrăvăleşti*.

PĂSTRĂMÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 1° 676 V, 738 V, 751 V „face (carnea) pastramă": Carnea o *păstrămím*, o punem la putină 751 V. 2° 682 V, 754 V „tranşăm carnea (de porc)": *Păstrămím:* după ce-l tăiem [porcul] acolo-şa, îl *păstrămím*, cum e datoria omului, facem şuncile, scoatem noi carnea dup-acolo 754 V; cf. c i o b ă n é s c ...

ind. prez. 1 pl. *păstrămím* 1° 751 V; 2° 682 V, 754 V, 3 pl. *păstrăméşte* 1° 738 V.

1° v. DLR (prin vestul Munt.), GL. ARGEŞ s. v. *păstrămi*.

PĂSTRĂU s. m. 716 IIa „soi de ciuperci mari, albe, comestibile".

pl. *păstrắi* 716 IIa.

cf. DLR (pop.), SCRIBAN (nord), TDRG, CADE (Mold., Trans.), DM, DEX (reg.) s. v. *păstrăv*, LR, 1959, 3, p. 66 (Argeş) s. v. *păstrămi*.

PĂSTRĂVĂLÉŞTE v. **păstrăgăléşte**.

PĂSTRU s. n. 867 V „păstrare, economisire".

v. DLR, DM (înv. şi reg.), SCRIBAN (rar), TDRG, CADE s. v.; cf. DEX s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PĂSUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 815 A „apăra, ferea".

PĂŞIÓRI (3 sil.) s. m. pl. 815 A dim. de la *pas*.

PĂŞUIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 sg. 750 VIIIb „păşteam, păşunam": [Oile] vara le *păşuiám* la câmp.

PĂTÍC s. 712 VIII dim. de la *pat*: Sta-nvălit c-o sarică acolo-ntr-un *pătíc*.

v. DLR (Munt.), GL. ARGEŞ s. v.

PĂTIÉCI (3 sil.) s. m. pl. 756 VIII „grămezi, clăi de coceni clădite pe par": Când se usucă [cocenii], să face un fel dă *pătîiéc* aşa, p-o prăjină aşa, pentru iarnă, ca să şază frumos nutreţu; cf. s t o g , ţ u r l ó i 1°.

v. DLR (reg.) s. v. *pătuiac*, CADE s.v. *pătiac*; cf. LEXIC REG., I, p. 83 (Vâlcea) s. v. *păteac*, GL. OLT. s. v. *pătiege*, BĂRBUŢ s. v. *pătieg*.

PĂTRĂTÚRI s. f. pl. 675 VIIIa „pietre cioplite în formă cubică": Noi o lucram piatra *pătrătúri* frumoase.

cf. DLR s. v. *pătrătură*.

PĂTÚL s. n. 1° 788 VI „cadru din drugi peste loitrele căruţei folosit pentru a-i spori capacitatea": Să punea *pătúlu* pă căruţă când plecam la cărat; cf. ţ a r c . 2° 786 A „clădire mică, cu camere de locuit şi cu pod pentru depozitarea porumbului".

1° v. DLR (Munt., Olt.) s. v. 4°b.

PĂTURÍME s. f. colect. 817 VII „mulţime de pături (de învelit)".

PĂTUTÍNDENI adv. 697 VIIIb „pretutindeni, peste tot": Odată a căzut aşa un potop aşa, şi nu *pătutíndeni*, numa [...] cam din capu satului încoace; cf. r â n d 2°.

v. DLR (reg.) s. v. *pretutindeni*; cf. SCRIBAN (înv.) s. v. *pretutindeni*.

PĂŢĂU s. n. 689 VII, 807 VI „păţanie, necaz": Păi eu îţi spusei, zâc, cam un roman aşa din *păţắuu* meu, adică ce-am păţât eu 689 VII. El ştie tot *păţắuu* meu 807 VI; cf. p e t r é c e r e , p o c á n i e .

v. DLR (Munt.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, SCL, 1969, 2, p. 140 s. v.

PÂLPÂÍ, a ~ vb. inf. 751 VII „a clocoti încet": *Pólcăie* mămăliga, fierbe 703 V; cf. b ó l c ă n e .

ind. prez. 3 sg. *pấlpâie* 807 V; conj. prez. 3 sg. *să pấlpâie* 750 VIIb, 807 V.

var. **pólcăie** vb. ind. prez. 3 sg. 703 V; **pólpăie** vb. ind. prez. 3 sg. 704 V.

PÂNDÁR s. 727 I [la jocurile de copii] „loc unde se mijeşte": Care cade zece acela să face la *pîndár*, ceilalţi pleacă şi s-ascunde; cf. t i c t á c 2°, t í c t ă 3°.

PẤNDĂ s. f. 748 V, 836 V „figură la jocul de copii oina": Ne-mpărţeam: jumătate-ntr-o parte, jumate-ntr-o parte; trăgeam sorţii, cari-i la bătaie şi cari-i la *pîndă* 748 V.

var. **pântă** s. f., pl. *pânte* 865 II.

PẤNTĂ v. **pândă**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PÂNTECĂRÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 839 VIIIb „am diaree".
cf. DLR (neobişnuit) s. v. *pântecări*.
PÂNZÁR s. n. 717 VII „dispozitiv pentru urzit; urzitor": [Cânepa] o urzeam la *pînzár*, la urzitor; cf. d u l á p .
cf. DLR (reg.) s. v. 2°.
PÂNZĂ s. f. în expr. **mergeám** ~ 701 VIII „împânzeam locul": [Grâul] îl semănam noi şapte, opt inşi la rând cu sacu, cu poalele cu grâu, altu-nainte, după el aşa, *pînză* aşa *mergâm* când semănam; cf. î m p â n z u i á ...
v. GS, 1929–1930, p. 133 (Prahova) s. v.; cf. DLR s. v. I. 1°.
PÂNZĂREÁSĂ s. f. 815 A, 840 VII „femeie care are urzitor şi urzeşte şi pentru altele"; cf. u r z ă r e á s ă , u r z ă t o á r e a , u r z i t o r e á s ă .
PÂNZĂRÉT s. n. colect. 850 Vb, VII „pânzeturi"; cf. p â n z u r i .
PÂNZURI s. f. pl. 788 VII, 791 VII „pânzeturi"; cf. p â n z ă r é t .
v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *pânză*.
PÂRÂCIÚNI s. f. pl. 768 VIIIb „reclamaţii împotriva cuiva; pâre"; cf. r e c l á m ă .
v. DLR, DEX (pop.), DM (rar) s. v. *pârâciune*.
PÂRDĂI s. m. pl. 723 VII „dihănii, jivine": Tocmai după ce-am trecut să intrăm în satu din jos, în Urecheşti, atuncea ne-a spus: „ai, ăia era *pîrdắi̯*, mamă"; cf. j i l é t i n i ...
PÂRJOLÍCĂ s. f. 738 VII „friptură făcută la repezeală": Pui o bucată de ficat, pui rinichii amândoi, faci o *pîrjolícă* şi bei o căldare de vin.
PÂRLEÁLĂ s. f. 811 A „pelagră"; cf. p i l á g ă r .
v. DLR (reg.) s. v.
PÂRLÍTA s. f. art. 1° 800 V „afurisita, ticăloasa"; cf. î n c h i n á t 1°... 2° **la** ~ loc. subst. 741 II numele unui joc de copii (cu mingea): Ne jucam cu cei mari şi *la pîrlíta* şi cei mici stătea-n mijloc şi cei de afară ne-atingea cu mingea.
m. pl. 1° *pârlíţi* 685 VIIb.
PÂRLOÁGĂ s. f. 750 IIa, 853 VIIIa, 866 A „loc într-un lan de grâu, sau de porumb, unde (din cauza inundaţiei) creşte doar iarbă": Ne-am dus în nişte porumb, acolo era o *pîrlo̯ág*-aşa [...] unde nu era porumb, era-n... înecat 750 IIa.
pl. *pârloáge* 750 IIb.
cf. DLR, DM, DEX s. v., CADE (Mold.), SCRIBAN (estul Olt.), TDRG, ŞĂINEANU s. v. *pârlog*.
PÂRPÁC s. 677 II numele unui joc de copii: „de-a v-aţi ascunselea": *Pîrpác*, unii mijeşte şi unii s-ascunde şi, când să ne ducem, ăia care mijeşte fuge după ăilalţi; cf. a s c ú n s a ...
PÂRŢĂGÓS adj. 704 VIIa, 791 VII „arţăgos, capricios, cu toane": Era, ştii, *pîrţăgós*, plângea ca copilu 704 VII; cf. d o l o m á n ă ...
v. DLR (vestul Munt.), GL. ARGEŞ s. v.
PÂSÁT v. **păsát**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PẤŞA interj. 794 A „pâş".
v. DLR (reg.) s. v. *pâş*.
PẤŞÂI vb. ind. prez. 2 sg. 726 V „mergi în vârful picioarelor, pe furiş": I-auzim vâjâind aşa, uşor aşa, ca când *pî́şîi̯*.
PÂŞEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 760 VIIb „păşea, trecea peste ceva".
ind. pf. c. 3 sg. *a pâşit* 823 VII, 835 VII; conj. prez. 3 sg. *să pâşeáscă* 835 VII.
PE prep. **1°** 673 VIII, 765 V „în, la (indicând spaţii închise sau delimitate)": Şi m-a dus acolo *pă* Piteşti, la spitalu ăla 765 V. **2°** în ca ~ **déget** v. **déget**; ca ~ **mână** v. **mână 2°**; ca ~ **míne** v. **míne**; ca ~ **pició**r v. **piciór 6°**. **3°** 673 VIII „de": I-a plăcut *pă* fată.
PEÁRŞĂ s.f. 721 V, A „prună".
cf. DLR (înv., rar), CADE (Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.), TDRG, ŞĂINEANU s. v. *perjă*.
PÉCE v. **pécie**.
PÉCIE (3 sil.) s.f. 671 V, 672 III, 674 V, 676 VII, 680 V, 683 V, 697 VII, 706 Vb, 756 V, 758 V, 765 V, 768 VII, 771 Vb, 774 VIIb, 775 V, 778 V, 782 V, 784 III, 797 V, 801 Vb, 812 V, 814 V, 823 V, 824 V, 836 V, 838 VIIb, 848 VII, 849 V, 850 Vb „fâşie de carne macră (de porc) pentru friptură sau pentru pus la afumat": Grăsimea aia o pune separată, *péčii̯*-aia, c-aşa să zice la noi *péčie*, muşchii ăia, cum să zâc, separate 801 Vb. *Péča* îi spunem la [carnea] a slabă 775 V; cf. s l ă b i c i ú n e .
pl. *pécii* 672 III, 675 VII, 680 V, 697 VII, 706 Vb, 756 V, 758 V, 774 VIIb, 782 V, 784 III, 836 V, 848 VII.
var. **péce** s. f. 775 V, 855 V; pl. *peci* 855 V.
v. DLR, DEX (înv., reg.), SCRIBAN (înv., vest, Maram.), ŞĂINEANU, DM s. v., LEXIC REG., I, p. 9 (Baia Mare), BĂRBUŢ, DR, 1927–1928, p. 47 (Sibiu), BPh, 1939, p. 232 (Gorj), CV, 1949, 6, p. 30 (Mehedinţi) s. v., GL. OLT. s. v. *pecii*; cf. CADE (Olt., Trans.) s. v. *pecină*, LEXIC REG., II, p. 41 (Ban.) s. v. *pece*.
PECÍM, să ~ vb. tranz. conj. prez. 1 pl. 839 VII „să desfacem (carnea de porc) în p e c i i ": Dipă aia mergem *la pečít, să pečím* carnea porcului; cf. p e c i u i é s c .
sup. *la pecít* 839 VII.
cf. DLR (prin Munt.) s. v. *pecia*.
PECIOÁRE (4 sil.) s. f. pl. 706 Vb dim. de la p e c i e ; cf. p e c i ú ţ e .
PECIUIÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. 672 V, 673 V, 674 V, 680 V, 689 V, 690 V, 721 VIIa, b, 732 V, 736 V, 855 V „tai (carnea de porc) în p e c i i ": ***Pečui̯éşte*** aşa carnea frumos, mi-o sară, mi-o pune-ntr-o copaie sau într-o ladă 690 V; cf. p e c í m .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ind. prez. 2 sg. *peciuiéşti* 721 VIIa, b, 3 sg. *péciuie* 672 V, 673 V, 689 VII, 855 V, *peciuiéşte* 690 V, 855 V, 1 pl. *peciuím* 680 V, 732 V, 736 V, 855 V; conj. prez. 3 sg. *să péciuie* 855 V, 1 pl. *să peciuím* 674 V; part. *peciuít* 721 VIIb, f. *peciuítă* 674 V, 736 V.

cf. DLR (prin Munt.), GL. ARGEŞ s. v. *pecia.*

PECIÚŢE (4 sil.) s. f. pl. 674 V, 678 V dim. de la p e c i e ; cf. p e c i o á r e .

v. DLR (reg.) s. v. *peciuţă*, GL. OLT. s. v.

PEFTÉLE v. **pifteá.**

PÉLII s. f. pl. 831 VI „pari pe care se întind năvoadele (la uscat)": Era năvoadele-ntinse pă *pélii*, aşa se numea, *pélii*, nişte pari dân ăia ... care să usca nevodu.

v. DLR s. v. *pelie.*

PELIŞOÁRE s. f. pl. 712 VI, 736 V dim. de la *pală* (de borangic): [Borangicul] îl facem *pelişoáre* pă un ziar şi pă urmă punem pă ... *pelişoárle*-acelea, punem mălai sau nisip şi le facem scule pă răşchitor 736 V.

PELITÁRE v. **peretár.**

PÉLIŢA s. f. art. 835* „înfăţişarea, chipul": Seamănă cu mamă-sa, toată *péliţa* ei !

cf. DLR (înv. şi pop.) s. v. *pieliţă* II, TDRG (lb. v.) s. v. 1°, CADE (arh.), SCRIBAN (vechi) s. v.

PELIVÁN s. m. 839 VIIIb „acrobat, saltimbanc": Ta-su lui fusese *peliván*, dar şi el era voinic [...] era puternic.

v. DLR (înv., reg.), TDRG, CADE (arh.), SCRIBAN, DM, DEX (înv.) s. v. *pehlivan*, GL. DOBR. s. v.

PELTICÁRE s. f. 672 VIII „defecţiune de pronunţie": [Ţiganii] are o ţâră *pelticáre.*

cf. DLR (rar) s. v. *pelticărie.*

PENTICÍTĂ s. f. 761 VII „apendicită".

PENTIŞOÁRĂ s. f. 723 A dim. de la *pantă.*

PEPENOÁICE (4 sil.) s. f. pl. 762 VIII „pepeni mari, de formă lunguiaţă".

v. DLR, DEX s. v. *pepenoaică.*

PERCEPTÓRUL s. m. art. 781 V „persoana care strânge darul la nuntă"; cf. z a r á f .

PERCITÓR s. m. 839 VIIIb „perceptor"; cf. i s p r ă v n i c é r u l .

v. DLR (reg.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, DR, 1929–1930, p. 472 (Vâlcea) s. v.

PERDÁF s. n. 726 Vb „strat subţire (de nisip)": Tutunu după ce-l semăna, puneam un *perdáf* di nesip şi-l bătea bini cu mătura piste mraniţa aia acolo.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PERETÁR s. n. 860 V „ţesătură cu care se împodobesc pereţii caselor ţărăneşti"; cf. f u n d á r e .

pl. *peretáre* 737 VIIIb, 860 VI.

var. **pelitáre** s. n. pl. 737 VIIIb.

v. DLR (reg.) s. v. *păretar*, LEXIC REG., I, p. 84 (Vâlcea) s. v.; cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX s. v. *păretar*, BĂRBUŢ s. v. *peritar*.

PERÉTE s. m. în **fáce un** ~ 728 VII „stă treaz toată noaptea la priveghi": Care putea să stea, sta toată noaptea [la priveghi], zâcea că *fáĉe un peréte*; dacă stai şi nu dormi toată noaptea.

PERGHÉL s. n. 836 V, 853 II **1°** „cerc desenat pe pământ la un joc de copii cu mingea". **2°** „nume al jocului care se joacă în ~".

1° cf. DLR, DM, DEX (înv., reg.) s. v. 2°, TDRG, CADE, SCRIBAN, GL. DOBR. s. v. ; 2° v. DLR (pop.) s. v. 2°, ŞĂINEANU s. v.

PERGHELÚŞ s. 850 A „derdeluş": Deci formatu unei săniuţe, cum...are copiii dă să dau la *pergelúş*; cf. d â r l i ú ş...

PÉRIA s. f. art. 773 V, 776 VII „obiceiul conform căruia fetele şi flăcăii se adună în ajunul Anului Nou şi pun sub oale sau sub străchini diverse obiecte, pentru a-şi ghici ursitul": Atuncea [înainte, la Anul Nou] jucam *périja*, nemeream... punea perii, inel, astea toate 776 VII; cf. c o l ţ á t ă ...

PERIÚŢĂ s. f. 775 VIII „franjuri (cu care se împodobeşte marginea de jos a fustei)": Şi mai avea ş-un... un fel dă *periuúţă* aşa, o punea pă marginea fustii.

PÉRLĂ s. f. 854 IV „soi de viţă de vie".

PERMITÁ vb. ind. impf. 3 sg. 819 VIb „permitea".

ind. pf. c 3 sg. *a permitát* 735 VIIa.

PERNĂRÍE s. f. colect. 771 VII „mulţime de perne".

PERNÍŢA s. f. art. 832 VII numele unui dans popular: „periniţa"; cf. p e r n ú ţ a , z â r n a .

cf. DLR (pop.) s. v. III.

PERNÚŢA s. f. art. 826 VIb numele unui dans popular: „periniţa"; cf. p e r n í ţ a ...

PESCĂRÓS adj. 749 A [despre un om] „dibaci la prins peşte": Nu ştiu dac-a fost altu mai *pescărós* şi la cunoştinţa peştelui.

cf. DLR (înv. şi reg.), GL. DOBR. s. v. *pescări*.

PEŞCHÍR s. n. 671 VII „maramă": Înainte, când m-am căsătorit eu, să punea *peşḱír*, cârpoi din ăla; cf. c â r p ó i ...

pl. *peşchíre* 818 VII, 832 VII.

v. DLR (reg.), CADE (Olt.), ŞĂINEANU (Olt., Argeş), SCRIBAN (rar, Olt., Trans.), BĂRBUŢ s. v., BPh, 1939, p. 233 s. v. *peşchiri*; cf. TDRG (Munt., Olt.) s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PÉŞTELE, ~ **şi pescárul** s. compus 733 II numele unui joc de copii.

PETEÁLĂ v. **beteálă**.

PETECEÁSCĂ, să ~ vb. conj. prez. 3 sg. 801 A [despre zăpadă] „să se topească lăsând goluri de pământ": [Primăvara] începea *să petecâscă* zăpada.

v. BĂRBUŢ s. v. *peteci*.

PÉTICĂ s. f. 727 V, 728 VII, 733 VII, 736 VII, 746 VII, 750 VII „bucată de pânză; cârpă, petic": Vine unu şi azvârle-o *péticâ* piste tine, nu te mai videa nimerea 746 VII. Puneai o *pétică* de cearşaf 733 VII.

v. DLR (reg.), TDRG (Mold.) s. v. *petic*, SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.) s. v.; cf. CADE (Mold.), GL. DOBR. s. v. *petecă*.

PETÍCHILE v. **plătícă 1°**.

PETICÚŢĂ s. f. 740 VII dim. de la p e t i c ă .

PÉTINI s. f. pl. 727 A „loturi, parcele, tarlale": Chiar la băiatu ăsta a meu îi dăduseră *pẹ́tin'* p-acolo... de-a curmezişu, pă Bălanu; cf. f i t a r á ...

cf. DLR (reg.) s. v. *petină*.

PETÍŢE s. f. pl. 780 VIII „grămezi din zece snopi aşezaţi în formă de cruce"; cf. m ă g á r ...

v. DLR (reg.) s. v.², LEXIC REG., I, p. 49 (Turnu Severin), p. 55 (Vânju Mare), II, p. 41 (Sânnicolau) s. v., BĂRBUŢ s. v. *petiţă*.

PETÓCĂ s. f. 829 A „inel din tablă fixat în capătul de sus al leucii, în care se prinde carâmbul loitrei".

pl. *petóci* 829 A.

v. DLR (reg.) s. v. *peteică* 2°; cf. CADE s. v. *peteucă*.

PÉTRE s. 819 V „caloian": Da, făceam *Pétre*... făceam câte-un *Pétrẹ*-aşa, or dă pământ or dă ceară; cf. c a l o i e n í c ă ...

PETRÉCE vb. **1° se** ~ refl. ind. prez. 3 sg. 694 VI, 841 VIII „petrece, se distrează": Omu când bea o ţuică, mă rog, nu ştiu ce, şade dă *să petrece* până dimineaţa 694 VI. **2°** tranz. ind. pf. c. 1 sg. 772 VII, 797 VII, 816 VIIb „am îndurat, am pătimit": Nici nu mai ştiu ce n-*am petrecút!* Câte necazuri, câte neajungeri, câte lipsuri 816 VIIb. **3°** refl. ind. pf. c. 3 sg. 777 VII „s-a terminat, a trecut": Dacă *s-a petrecút* războiu, s-a aia, a ieşit soru-mea fată mare.

1° refl. ind. prez. 3 pl. *se petréc* 780 V, impf. 1 pl. *ne petreceám* 841 A, pf. c. 1 pl. *ne-am petrecút* 849 V; 2° ind. pf. c. 1 sg. *am petrecút* 772 VII, 797 VII, 816 VIIb, 3 sg. *a petrecút* 687 VIIa, 715 Vb, VII, 725 VII, 753 VI, 797 VII, 848 A, 1 pl. *am petrecút* 816 VIIb, m. m. c. pf. 3 sg. *petrecúse* 715 Vb; 3° refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a petrecút* 777 VII.

1° v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *petrece II. 3°*; cf. TDRG, CADE s. v. *petrece*, BL, 1938, p. 73 (Năsăud) s. v. ; 2° v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *petrece II. 4°*; cf. TDRG, CADE (înv.) s. v.; 3° v. DLR (înv., pop.) s. v. *petrece II. 6°*; cf. TDRG s. v. 3°.

PEṬRÉCERI s. f. pl. 797 VII „necazuri, neplăceri": Am petrecut ... *petréĉer'* multe eu, maică, în viaţă; mă mir dă unde mai sânt; cf. p ă ţ á u ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PETRÉNŢIE s. f. 720 VI, 728 VI „pretenţie".
pl. *petrénţii* 728 VI.
PETRENŢIOÁSĂ adj. f. 786 VIII „pretenţioasă".
PETRÍNS, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 766 VII „a pretins": Ăla s-a dus şi *n-a* mai *petríns* nici dă cheltuială, nici dă nimic 766 VII. Să-i fac rochie de mireasă ei mi-*a pretindát* 750 VIIIb.
var. **a pretindát** vb. ind. pf. c. 3 pl. 750 VIIIb.
PHO interj. 821 A cuvânt care redă uimirea, admiraţia.
PIÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 797 VII „prelucra abaua la piuă": [Abaua] o dam la piuă, la abălar, venea abălaru pân sat, o dam la piuă, o dă... o *piá* aşa; cf. b ú b u i e ...
PIÁPTĂN s. m. **1°** 673 III „pieptene". **2°** v. **piéptene 3°**.
PIÁTRĂ s. f. **1°** 821 V „sodă caustică": Topim untura, luăm *pi̯átră*, sodă caustică şi facem săpun. 2° pl. 784 I, VIIb, 823 V, în **cinci ~** 823 V, 832 II, art. **de-a ~** loc. subst. 784 VIIb nume al unui joc de copii: Ne jucam *pi̯étrile*, ascunsea, atinsea, ulii şi porumbeii şi alte mai multe jocuri 784 I. Ne jucam... *d-a pi̯étrili*, nu ca acu ... uite d-a tapozu 784 VIIb; cf. t a p ó z u . **3°** în **~ de bumbác** 809 VII, 859 VIIb „pachet din sculuri de bumbac (de aproximativ 4 kg)": Într-o *pi̯átră dă bumbác* punem o sută dă coţi. Patru kilograme are-n ea, patru kilograme erea-ntr-o *pi̯átră dă bumbác* 859 VIIb.
pl. 2° *piétre* 784 I, VIIb, 823 V, 832 II.
2° v. DLR s. v. I. 1°; 3° cf. DLR (Olt.) s. v. I. 6°, GL. OLT., BĂRBUŢ s. v.
PIC s. n. 744 II **1°** nume al unui joc de copii. **2°** „băţ mic folosit în jocul numit ~".
v. DLR (reg.) s. v. *pichi*.
PICÁM vb. **1°** tranz. ind. impf. 1 pl. 833 VIIa „loveam, atingeam": [Nepoţii] îi ridicam aşa sus şi-i dam dă grindă, îi *picám* cu capu dă grindă 833 VIIa. M-*a picát* cu motocicleta roata dinainte, m-a aruncat în şanţ, iar *m-am picát* aici 835 A; cf. î m p i c á m . **2°** refl. ind. pf. c. 1 sg. 703 VIII „m-am nimerit, am ajuns din întâmplare, am căzut": *M-am picát* şi io în zodia aia. **3°** ind. prez. 3 sg. în **~ clóşcă** 791 VII [despre găină] „se face cloşcă, începe să clocească": Nu prea *pícă* toate găinile *cloşt!* 732 III; cf. a t ấ r n ă 1°. **4°** pf. c. 3 sg. 743 VI „mi-a căşunat": *Mi-a picát* şi mie să mă-nsor. **5°** part. în expr. **~ cu caiáua** 831 V, **~ cu léuca** 834 V „ameţit de băutură; băut"; cf. abţiguiá ... **6°** part. f. în **leşíe ~** 786 V „leşie obţinută prin filtrarea lentă a apei prin cenuşă".
1° ind. pf. c. 1 sg. *am picát* 780 VII, 783 VIII, 3 sg. *a picát* 780 VII, 781 I, 783 VIII, 835 A, 3 pl. *a picát* 780 VII; refl. ind. impf. 1 pl. *ne picám* 832 VIIIb; pf. s. 1 sg. *mă picái* 835 A; pf. c. 1 sg. *m-am picát* 835 A; 2° refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am picát* 703 VIII; 3° ind. prez. 3 sg. *pícă* 791 VII, 3 pl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pícă 732 III, 791 VII; 4° ind. pf. c. 3 sg. *a picát* 743 VI; 5° part. *picát* 831 V, 834 V; 6° part. f. *picátă* 786 V.

1° v. DLR (pop.), BĂRBUŢ s. v. *pica*; 2° cf. DLR (pop. şi fam.) s. v. *pica* IV. 1°; 5° cf. TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX s. v. *leucă*.

PICĂTÚRA s. f. colect. art. 786 VI „fructele care, la coacere, pică de la sine din pom": După ce s-a copt prunili, le luăm, le-adunăm, prima dată spunem luăm *picătúra*, cade ele mai nainte.

v. LEXIC REG., II, p. 81 (Turda) s. v.; cf. DLR (prin Maram., Trans.) s. v. 8°.

PICÉRE s. n. pl. **1°** 687 VIIb, 689 VII, 702 VIII, 717 VII, 719 VII, 757 VIII, 758 VIII, 763 VII, 776 V, 782 V, VIIIa, 784 V, VIII, 785 VIII, 788 A, 799 VII, 801 A, 803 VIII, 804 VII, 815 A, 819 VIII, 820 VII, 823 VII, 826 VIII, 827 VI, VII, 833 VIIa, 834 A, 838 VIIb, 845 VII, 849 VII, 852 VIIb, 858 VII, 865 VII „picioare". **2°** v. **piciór 1°**. **3°** var. v. **piciór 3°**.

1° v. DLR (reg.), CADE (pop.) s. v. *picior*, BĂRBUŢ s. v.

PICÉRI v. **picére** 3°.

PÍCHE s. f. 722 V, VII „bibilică".

pl. *pichi* 722 V, VII.

v. DLR (reg., Mold.), TDRG (Mold.) s. v. *pichere*; cf. CADE (Mold., Bucov.), DM, DEX (reg.) s. v. *pichere*, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.) s. v. *pichire*, GL. DOBR. s. v. *pichi*.

PICIÓR s. **1°** n. 690 VIII, 794 VI, A, 835 A, 840 A, 853 VI, 857 VI, 861 VI, 862 A „grămadă de treisprezece snopi care formează o jumătate de claie": Făceam *picốr* dă treişpe snopi [...] o claie avea doozeşase dă snopi. La doozeşase dă snopi să zâcea două *picére* 835 A. **2°** n. pl. art. 709 VI [la construcţii] „stâlpii de piatră care se bagă în pământ la trei-patru metri adâncime şi peste care se aşază tălpile". **3°** m. în ~ **de nun** 794 V, 816 V [la nuntă] „invitat al nunului": Naşu, c-o săptămână-naintea nunţii, îşi strânge şi el câţiva oameni care se numesc *picốru dă nun* sau ajutor dă nun 794 V; cf. a j u t ó r 2° ... **4°** n. art. în ~ **curcánului** s. compus 716 IIa „numele unei ciuperci albe, comestibile". **5°** n. art. în **feríta** ~ 837 I numele unui joc de copii. **6°** în **ca pe** ~ loc. adj. 710 VIIb, 724 A, 786 VIII „gros cât piciorul".

pl. *picioáre* 1° 690 VIII, 794 VI, A, 820 A, 840 A, 853 VI, 861 VI, 862 A; 2° 709 VI; *picióri* 3° 794 V, 816 V; *picére* 1° 835 A; *picéri* 3° 816 V.

1° v. DLR (pop.) s. v. III, LEXIC REG., I, p. 37 (Gura Jiului), p. 84 (Vâlcea), GL. ARGEŞ s. v.

PÍCIUL s. m. art. 805 I numele unui joc de copii.

PICNÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 827 A [despre o boală] „a cuprins puternic; a lovit".

v. DLR, DEX (fig.) s. v. *picni*; cf. DM s. v. *picni*, BĂRBUŢ s. v. *pigni*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PICURÍU adj. 814 A [despre ouă] „cu pete mici; pestriț".
pl. *picurii* 689 I, 814 A.
v. DLR (Olt.), GL. ARGEŞ s. v., BL, 1933, p. 160 (Năsăud) s. v. *picurie*.
PICÚŞ s. 722 A, 726 VIa, A, 727 VI „țuică foarte tare, care curge la început din cazan": *kicúş*, ăla nu poți să-l bei *kicúşu* 727 VI; cf. d r ó j d i e ...
v. DLR (reg.) s. v. II.1°.
PIDEÁ s. f. 827 A „grămadă mică de nutreț, făcută în câmp": [Trifoiul] îl strângem, îl facem *pidéle* 827 A. Purcoaie sau *pidéle*, noi le spunem *pidéle*, grămadă la un loc, mai multe, douăzeci, treizeci sau ... cincizeci la un pogon dă mei dân ăsta 827 VI; cf. b o g h i n ú ț e.
pl. *pidéle* 827 VI, A.
v. DLR (reg.) s. v.[1], CV, 1951, 6, p. 30 (Vidra) s. v.
PIÉLEA s. f. art. în 1° **cu~** loc. adj. 719 VII, 724 VII, 725 VII, 742 VIIb, 746 V, VII „în pielea goală; dezbrăcat, despuiat": Acu, dacă te laşi *cu pĭélẹa*, vine ălâlant cu-mbrăcămintea gata 719 VII. **2° úna şi ~** loc. subst. 868 I numele unui joc de copii. **3° dóuă şi ~** loc. subst. 868 I „figură la jocul u n a ş i ~".
1° v. DLR (reg.) s. v.; cf. TDRG (înv.) s. v.
PIELIŞOÁICA s. f. art. 716 VIIIc dim. de la *piele*; cf. p i e l ú ț a.
PIELM s. n. 757 V, VII „mălai amestecat cu apă (cu care se hrănesc puii mici de găină)": *Pĭelm*, mălai muiat cu apă.
cf. DLR (înv., reg.), ŞĂINEANU (Olt.), SCRIBAN (Munt., Maram., Olt., Mold.), DM (reg.), DEX (pop.), BĂRBUȚ s. v.
PIELÚȚĂ (3 sil.) s. f. art. 789 VII dim. de la *piele*; cf. p i e l i ş o á i c a.
v. DLR (reg.) s. v.
PIEPTĂNÚŞ s. n. 772 VIIIb, 793 V „obicei conform căruia, la Anul Nou, fetele şi flăcăii îşi ghicesc ursita": Făceam *pĭeptănúşu* [...] puneam săpunu, puneam pieptene, puneam oglindă, puneam mărgele, puneam mămăligă, puneam bani, puneam ... tot acolo-nvelit sub aia şi trebea să vii şi să pui mâna şi pă ce-ai înnemerit: dacă puneam pă pieptene zâce „gata-l iei colțat" 793 V; cf. c o l ț á t ă ...
PIÉPTENE s. m. 1° 684 VI „orificiu (cu diametrul cam de zece centimetri) la putină, prin care curge borhotul". 2° 796 V [la prepararea săpunului] „prima bucată (cu marginile zimțate) scoasă din vas când se sleieşte". 3° 743 VIII, 824 V „obicei conform căruia, la Anul Nou sau la Bobotează, fetele şi flăcăii îşi ghicesc ursita"; cf. c o l ț á t ă ... 4° var. loc. subst. 803 V numele unui joc de societate.
pl. 3° *piépteni* 774 VIIb, 824 V, *piépțeni* 824 V.
var. 3° **piáptăn** s. m. 673 III, 816 III; 4° **de-a piáptănul** loc. subst. 803 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° cf. DLR (nord-vestul Munt.) s. v. 3°.o., GL. ARGEŞ s. v.

PIERÍT, a ~ vb. 1° ind. pf. c. 3 sg. 860 V [despre o plantă] „nu a răsărit". 2° ind. impf. 3 sg. 748 V [la jocurile de copii] „pierdea rândul": Care avea flori mai multe câştiga, care nu, *pereá*. 3° refl. ind. pf. c. 3 pl. 865 VIIIb „au pierit, au dispărut": *S-a kerítu* [spurcacii]. Nu mai e bălării, nu mai e răzoare, nu mai e buruieni; cf. d i s p ă r ú t ...

1° prezumt. pf. 3 sg. *va fi pierít* 860 V; 2° ind. imp. 3 sg. *piereá* 748 V; 3° refl. ind. pf. c. 3 pl. *s-a pierít* 865 VIIIb.

1° cf. DLR s. v. *pieri* 1°.

PIERSICÁT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 827* „a pişcat, a ciupit": Te-*a piersicát* puricili.

cf. DEX (pop.), DLR, CADE s. v. *piersica*, SCRIBAN (Munt. vest, fam.) s. v. *piersic*.

PIERSICÍU adj. 811* „de culoare roz intens".

cf. DLR, SCRIBAN s. v., DM, DEX (rar) s. v.

PIÉRŞE (2 sil.) s. f. pl. 761 VIIIb „lemne groase cioplite; bârne": Am tocmit dulgheri, a tăiat, a cioplit, a tăiat la fierăstrău, a potrivit *piérşili*, le-a-ncheiat; cf. b l ó j d i i ...

PIETRĂRÉNI s. m. pl. 697 VIIIb „locuitori ai comunei Piatra".

PIETRICÍCA s. f. art. 832 II numele unui joc de copii: „şotronul"; cf. c l á s ă 2° ...

v. DLR s. v. I.1°.

PIETRÍTUL s. n. art. 713 VI „numele acţiunii de a zidi cu piatră (pereţii fântânii)"; cf. î m p i e t r í t u l .

PIETROÁIE s. f. 761 II „pietroi".

PIETRÓI s. n. şi m. 753 VI, VIII, 754 VI „tăvălug de piatră, folosit la treierat sau pentru sfărâmarea bulgărilor după arătură": Puneam *ketróiu* la cai, era un *ketrói* ca tăvăluc aşa, cum să zice, şi-l treieram [grâul] 753 VIII.

pl. *pietroaie* 753 VIII; art. *pietróii* 754 VI.

PIETROIÁŞ s. n. 753 V, 842 VIII dim. de la *pietroi*.

PIETRÓS adj. 751 VIIIa [despre vin] „taninos, amărui, greu": Vinu îl laşi să fiarbă în coajă, ăla iese prea ... *pietrós*, greu.

v. DLR (înv., reg.) s. v. III.

PIEŢIŞOÁRĂ s. f. 815 VIII dim. de la *piaţă*.

PIEZ, în ~ loc. adv. 799 VII, 806 VII „cruciş, transversal".

cf. BĂRBUŢ s. v.

PIFTEÁ s. f. 745 V „chiftea".

var. **peftéle** s. f. pl. 848 VII; **pioftéle** (3 sil.) s. f. pl. 850 Vb.

PIGULEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 830 VI „lucram cu migală; migăleam": La secere ne-apucam şi-l seceram [grâul] cu mâna, numai cu mâna-l *piguleám*; cf. b o c é ş t i ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ind. impf. 1 pl. *piguleám* 796 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se pígule* 809 Vb.

v. DLR (înv. şi reg. prin nordul şi nord-vestul Munt.), DEX (pop.) s. v. *piguli*; cf. GL. ARGEŞ s. v. *pigăli*.

PIL s. n. 830 VII „bici cu codirişte groasă, îmbrăcată în piele împletită": [La horă, flăcăii] mai avea câti-un *pĥil* aşa, care era mai fudul [...] Venea ca un fel dă bici.

v. DLR (reg.) s. v. 3°; cf. ŞĂINEANU, CADE (Olt.), SCRIBAN (vest) s. v.

PILÁC s. n. 693 VII „pilaf"; cf. o r é z ...

PILÁGĂR s. 723 VII „pelagră": Ea era bolnavă, am zis că-i de *pilágăr*; cf. p â r l e á l ă .

cf. DLR (reg.) s. v. *pelagră*.

PÍLDĂ s. f. în de-o ~ 699 VII „de pildă".

v. DLR (înv.) s. v.

PILÓS adj. 818 A **1°** [despre om] „nesimţitor". **2°** [despre un animal de muncă] „încet, lent la mers".

pl. 1°, 2° *pilóşi* 818 A.

1°, 2° cf. DLR, DEX (pop.), DM (reg.), TDRG, CADE, SCRIBAN, BĂRBUŢ s. v.

PILOSTRÍI s. f. pl. 811 VII, 816 V, A „pirostrii".

var. **firostréi** s. n., pl. *firostréie*, *firostríe* 748 V; **pirostéi** s. m. 866 V; **pirostréi** s. m. 860 V.

v. DLR s. v. *pirostrie*, GL. ARGEŞ s. v.

PILÓT s. 734 A „pilon": E un *pilót* băgat acolo, c-a făcut ăştia un pod pă margine.

v. DLR s. v.²; cf. SCRIBAN s. v. 2°.

PIMBÍI adj. m. pl. 708 Va „de culoare roşu deschis; rozalii".

v. DLR (înv. şi reg.), SCRIBAN (Mold. nord) s. v. *pembiu*, TDRG (Mold.) s. v. *pembe*; cf. CADE, DM, DEX (înv.) s. v. *pembe*, BĂRBUŢ s. v. *pimpiu*.

PÍMIŢĂ s. f. 695 VIII „pivniţă".

var. **píviţii** s. f. gen. 695 VIII.

v. DLR (pop.) s. v. *pivniţă*.

PINGĂTOÁRE s. f. 741 VI, 751 VI, 753 VI [la treieratul cu cai] „unealtă folosită la strânsul cerealelor de pe arie": Aduna orzu [de pe arie] cu *pingătórili*, cum erau înainti *pingătór'*, o scândură şi c-o coadă acolo 751 VI; cf. î m p i n g ă t ó r .

pl. *pingătóri* 751 VI.

v. GL. DOBR. s.v.

PIOFTÉLE v. **pifteá**.

PIONÁCE (4 sil.) s. n. pl. 780 VII „clopoţei": [Căluşarii erau]

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cu neşte zdrăngănele d-alea pă la picioare p-aicea, cu ... *pi^uonâce* d-alea; cf. c l o p e ţ í c ă ...

v. DLR (reg.) s. v. *pionac*, GL. OLT., BĂRBUŢ s. v.

PIONCĂNEÁLĂ (4 sil.) s. f. 678 VIIa „piuit (al puilor de curcă)": Curcile dă-le la Dumnezău încolo, că nu-mi trebe; da nu mai stau eu dă *pioncănẹála* lor.

v. DLR (nord-vestul, vestul Munt.) s. v.

PÍOTUL s. art. în expr. **ia ~** 815 A „ia puterea, distruge": Locu dacă să sapă, să munceşte, nu mai este, îi *ia píotu* la burian; cf. î m p o f i l á m ...

PÍPĂ s. f. 706 VI „parte mai ridicată la capătul jgheabului pentru buşteni, utilizată ca trambulină": [Buştenilor] le dă drumu pă jgheab şi la capu jgheabului, la cuşcă, e, acolo-şa îi spune o *pípă*, e cam în sus, în formă dă ... dă şchiu aşa.

cf. DLR s. v. II.1°.

PIPIÁM vb. 1° ind. impf. 1 sg. 833 VIIa „consultam palpând": Îmi făceam obiceiu, o *pipiám* acolo ... moaşa pă lăuză, ca femeia, cum să zice; cf. d í b u i . 2° var. ind. impf. 1 sg. 758 VII „frecţionam, masam": Îl *mai kipuiám* păn toate oasele cu unsoare; cf. f ă r â m ă 1°. 3° var. ind. prez. 2 sg. 844 A „pipăi pe bâjbâite; bâjbâi (pe întuneric)": Baba-oarba ... te legi la ochi şi *kípui* dăpă el până-l prinzi; cf. b â r c â i .

var. **pípui** vb. ind. prez. 2 sg. 3° 844 A, impf. 1 sg. *pipuiám* 2° 758 VII; conj. prez. 3 sg. *să pípuie* 1° 728 VII.

1° v. DLR (reg.) s. v. *pipăi*, GL. DOBR. s. v. *chipui*, BĂRBUŢ s. v. *pipii*.

PIPOTOÁSĂ adj. f. 832 A [despre o femeie] „inimoasă, curajoasă".

v. DLR (reg.), LEXIC REG., II, p. 55 (Craiova) s. v. *pipotos*.

PÍPUI v. **pipiám 1°, 2°, 3°**.

PIROÁSĂ adj. f. 801 VI [despre o tarla] „cu pir mult": Destul de greu, în condiţii grele, să putem ara o solă dă pământ mai grea adică, mai *pirọásă*.

pl. *piroáse* 755 VI.

v. DLR (reg.) s. v. *piros*.

PIROSTÉI v. **pilostríi**.

PISĂLEÁ vb. ind. impf. 3 pl. 832 VIIIb „loveau des şi repetat": Şi ăştia *pisălẹá*, bătea [porumbul].

PISĂTÓRUL s. n. art. 845 V „pisălogul".

v. DLR (Trans., Mold., Dobr.) s. v.; cf. CADE s. v. *pisătoare*.

PISC s. n. 811 A „colţ, în unghi ascuţit, la pânza ţesută strâmb".

v. DLR (reg.) s. v. 4°.

PISCÁN s. n. 722 A, 732 A „pisc, vârf (de deal)": Mă postez

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

într-un *ḱiscán* de deal acolo 722 A.
v. DLR (în poezia pop.), TDRG s. v., DM, DEX (reg.) s. v.
PISÍCĂ s. f. 827 A „mâţişor, inflorescenţă de alun, salcie etc.".
PISÓC s. m. 765 I „pisoi".
v. DLR (estul Olt., vestul Munt.), GL. OLT., GL. ARGEŞ, s. v.
PÍSTĂ s. f. 741 VI „platformă amenajată pentru depozitarea cerealelor": [Porumbul] îl duce la porumbare, cum să spune la noi aicea sau avem *píste* la coperativa de producţie.
pl. *píste* 741 VI.
cf. DLR s. v.
PISTÉLCĂ s. f. 740 VI, 846 VII, 858 V, 863 VII, 866 VII, 869 VI [în portul bătrânesc] „şorţ din ţesătură de lână": Şi făceam o *pistélcă* frumoasă aicea dinainte şi-i făceam pă marne în război, făceam pă marne nişte tighele, cum să face fotile-astea 846 VII.
pl. *pistélci* 832 VII.
v. DLR (reg.) s. v. *pestelcă*; cf. CADE (Mold., Bucov.), TDRG s. v. *pestelcă*, ŞĂINEANU (Mold., Olt.), SCRIBAN (estul Munt.), DEX (pop.) s. v. *pestelcă*.
PISTOÁLELE, de-a ~ loc. subst. 815 II numele unui joc de copii.
PISTOCÉŞTE v. **pistosésc 2°**.
PISTONEÁZĂ, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 805 V „se presează": [Tobele de porc] le punem la scurs, aşa, c-o greutate, pune greutate pă ele până când *să pistoneáză* ea bine, s-aşază; cf. a b r e z e á z ă ...
PISTOSEÁLĂ s. f. 757 VI „rezultatul acţiunii de a p i s t o s i 1°": [Grâul, la arie] îl juca caii, boii, până când îl făcea *pistosál*-aşa.
v. DLR (vestul Munt., sudul Olt.), GL. ARGEŞ s. v.
PISTOSEÁZĂ v. **pistosésc 2°**.
PISTOSÉSC vb. **1°** ind. prez. 1 sg. 833 VI „strivesc, zdrobesc": Via o culegi în putină, o *pistosésc*; cf. h ú r u i 1°. **2°** sup. 775 V „la presat": Toba o puneam *la pistosít*, cum vă spusei, ceva greu pă ea, ca să iasă toată apa din ea; cf. a b r e z e á z ă ...
1° conj. prez. 1 sg. *să pistosésc*, 3 sg. *să pistoseáscă* 811 A; 2° sup. *la pistosít* 775 V.
var. 1° **pistoseáză** vb. ind. prez. 3 pl. 801 A; 2° *s-a pistosát* vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 853 VIIb; **se pistocéşte** vb. refl. ind. prez. 3 sg. 798 V, 3 pl. *se pistocéşte* 827 VI; conj. prez. 3 sg. *să se pistoceáscă* 798 V.
1° v. DLR (reg.) s. v. *pistosi* 2°, DM (înv.) s. v. *pistosi*, SCRIBAN (rar) s. v. *pistosesc*, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s. v. *pistosi*.
PISTRÓCI v. **pitróc**.
PIŞÁT s. **în ~ de bou** 812 VIIIa „pastă obţinută din praf de piatră calcaroasă şi smalţ, aplicată pe vasele de ceramică înainte de a fi arse".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR s. v. 4°.

PIŞĂTOÁRE s. f. 674 VI „cascadă mică": [În Valea Mare] e un colţ mare pă *pişătoáre*. O *pişătoáre* d-alea cu zgheab.

v. DLR (reg.) s. v. IV.

PIŞCÁ vb. ind. impf. 3 sg. **1°** 838 VIII „atingea uşor (cu biciul)"; cf. p r ă j e á . **2°** 697 VI, 856 A [despre un om sau un animal de pradă] „ataca (prin surprindere) luând câte ceva": [La stână] *pişcá* când unu, când altu [urs], când unu, când altu 697 VI.

ind. pf. c. 1 sg. *am pişcát* 1° 701 VIII, 3 sg. *a pişcát* 2° 676 VI, 707 VIa, 867 VI, pf. s. 3 pl. *pişcáră* 2° 856 A; conj. prez. 1 sg. *să pişc* 1° 701 VIII, 3 sg. *să píşte* 2° 685 V.

1° v. DLR (fam.) s. v. 7°, DM, DEX (glumeţ) s. v.; 2° cf. DLR s. v. 4°, DM s. v. 3°.

PÍŞCĂ v. **chíşcă 3°**.

PIŞCOTÁM vb. ind. impf. 1 sg. 758 VII „picoteam, moţăiam": *Ḱişcotám* acolo-n şuşleţu căruţei; cf. g ă i n ă m ...

PIŞOÁRCĂ s. f. 840 VI „ţuică slabă care curge ultima la cazan"; cf. á p ă 5° ...

PIŞTEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 790 VIII [despre apă] „ţâşnea".

v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *pişti* 1°; cf. BĂRBUŢ s. v. *pişti*.

PITÁNE s. n. pl. 748 V „pâini mari (coapte în ţest)": Frământa pâine şi făcea nişte *ḱitáne* mari, aşa să zicea-nainte, *ḱitáne*.

v. DLR, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.) s.v. *pitan*; cf. CADE (Mold.), DM (reg.) s. v. *pitan*.

PÍTĂ s. f. **1°** 793 VII, 803 VIIa, 829 A „pâine": Da, aşa făceam *pítă*, în cuptor 793 VII. **2°** ~ **(de pâine)** 790 III, 827 A „exemplar, unitate, bucată de pâine, de formă rotundă": Am copt aşa şase *píte dă pîĭne* 827 A. **3°** 730 A „strat format deasupra prunelor fermentate pentru ţuică"; cf. p l ú t ă 1°, p o d 1°, p o j í ţ ă . **4°** pl. **în (aşternúturi) în** ~ 699 V, 702 V, 703* „(ţesături) în romburi".

pl. *píte* 1° 769 VII, 779 III, 785 V, 797 V, 829 A; 2° 701 III, 728 V, 790 III, 794 VII, 797 V, 827 A, 864 VII; 4° 699 V, 702 V, 703*.

1° v. DLR (înv. şi reg., mai ales Mold. şi Trans.), TDRG (Trans., Mold., înv. şi pop.), CADE (Trans., Mold., Ban.), SCRIBAN (Trans., Mold., pop. fam.), ŞĂINEANU s. v., DM, DEX (reg.) s. v.

PITILÍŞUL s. n. art. 706 II „numele jocului de-a v-aţi ascunselea"; cf. a s c ú n s a ...

cf. DLR (reg.), DEX s. v. *pituliş*.

PITÍŞ, pe ~ loc. adv. 838 V „pe furiş": Şi s-a dus *pă pitíş* ş-a făcut groapă.

cf. DLR (pop.) s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PITIȘOÁRĂ s. f. 1° 751 VII, 773 V, 833 VIIa dim. de la p í t ă 1°. 2° pl. 823 V dim. de la p í t ă 3°; cf. p i t u l í ț e.
pl. *pitișoáre* 1° 751 VII, 773 V, 801 VI, 803 V, 808 V, VIIa; 2° 823 V.
1° v. DLR (înv. și reg.), DM (rar), LEXIC REG., I, p. 114 (Suceava) s. v.

PITÍTA s. f. art. 719 I, 734 I, 748 I, 750 IIb, 787 II, 789 II, 793 II, 794 II, 798 II, 810 II, 815 II, 816 IIa, 820 IIa, 823 I, II, 844 A, 852 I; **de-a** ~ loc. subst. 750 IIa, 755 I, 773 I, 792 I, 844 A „numele jocului de-a v-ați ascunselea"; cf. a s c ú n s a ...
var. **pitítea** s. f. art. 718 II.
v. DLR s. v. *pitit*.

PITÍTEA v. **pitíta**.

PITITOÁREA s. f. art. 795 II, 826 I; **de-a** ~ loc. subst. 797 II „numele jocului de-a v-ați ascunselea"; cf. a s c ú n s a ...

PITÓI s. n. 755 V augm. de la p i t ă 1°.
v. DLR, DM, DEX (reg.) s. v.

PITRÓC s. m. 779 VI, 780 II, V „specie de pește": Prind regine, carași și *pitróc!* 780 II.
pl. *pitróci* 778 VIIb, 780 II.
var. **pistróci** s. m. pl. 778 VIIb.
v. DLR (Olt., Munt.), DM s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 27 (Balș) s.v. *pietroc*.

PITÚCI adj. m. pl. 818 A „pitici".
v. DLR (reg.), LEXIC REG., II, p. 18 (Pitești), p. 71 (Roșiori de Vede) s.v. *pituc*.

PITULÁTA s. f. art. 756 III „numele jocului de-a v-ați ascunselea"; cf. a s c ú n s a ...
v. SCRIBAN s. v. *pitulat*.

PITULÉȘTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 758 VI „se ascunde".
ind. impf. 3 pl. *se pituleá* 785 VIIb.
v. DLR (reg.), CADE (Mold.), DM (pop.) s.v. *pitula*.

PITULÍCI s. f. pl. 769 V „protuberanțe pe frunzele de stejar sau de ulm".

PITULÍȚE s. f. pl. 788 V dim. de la p i t ă 3°: După ce să dospește [pâinea], o facem *pitulíțe*-așa mai micuțe ș-o băgăm la cuptor, la copt; cf. p i t i ș o á r ă 2°.

PITULÚȘUL s. n. art. 678 III, 817 II „numele jocului de-a v-ați ascunselea"; cf. a s c ú n s a ...
v. DLR (reg., Trans.) s.v.; cf. BĂRBUȚ s.v. *pitulușa*, GS, 1933–1934, p. 240 (Jina) s.v. *kitulușu*.

PIȚIGĂIÁZĂ, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 829* [despre firul tors] „se subțiază".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (prin sud-vestul Munt.), LEXIC REG., II, p. 71 (Roşiori de Vede) s.v. *piţigăiat*.

PÍUIE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 672 VII „prelucrează dimia la piuă": E acolo o fabrică, îi vopseşte-i *píuie* [cioarecii]; cf. b ú b u i e ...

v. DLR (reg.) s.n. *piua*, GL. OLT. s.v.

PIUÍTA s. f. art. în luá~ 678 VIIIb „reducea la tăcere"; cf. î m p o f i l á m ...

v. DLR (rar, fam.) s.v. *piuitul*, DEX s.v. *piuită*.

PÍURI s. f. pl. 811 A „troace pentru porci"; cf. t e i c h i r ú ţ ă, t r o c 1°, u l ú c 1°.

PÍVIŢII v. **pímiţă**.

PLÁCHIE v. **plachíe**.

PLACHÍE s. f. 752 VII, 753 V, 754 VII, 855 V „pilaf (cu carne)": Din măruntaie din astea, din rinichi, din inimă, mai opresc şi mai fac *plaḱíe* dă orez cu totu-aşa, tocate ele 855 V; cf. o r é z ...

var. **pláchie** (3 sil.) s. f. 721 VIIa.

v. DLR (pop.) TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.), CADE (Mold., Bucov.), DM, DEX (reg.) s.v.; cf. GL. DOBR. s.v.

PLÁJNIŢĂ s. f. 721 VI „loc mlăştinos"; cf. p á d i n ă.

PLAN s.n. în ~ **de cásă** 793 A, 821 A, 824 VIII, 862 A „loc de casă": Le-a dat zece pogoane şi-un *plan dă cásă* 862 A; cf. c ă m í n 1° ...

pl. *plánuri* 854 VIIIb.

cf. DLR, DM (reg.) s.v.

PLÁNTA s. f. art. 672 VI „jgheabul pe care alunecă buştenii la vale": Să nu ude *plánta*, ca să meargă lemnele; cf. c o ş c ắ i ...

PLANTATÓRUL s. n. art. 726 VIb, 817 A [la plantarea răsadurilor] „ţăruşul pentru făcut gropi"; cf. a r ă c á r u l ...

PLÁPÂNĂ v. **plápume**.

PLÁPUME s. f. pl. 702 V „plăpumi".

var. **plápună** s. f. 715 VII, 720 VII, 869 VIII, pl. *plắpuni* 720 V; **plápână** s.f. 846 VII, 847 VI, 853 VI, 864 VII, pl. *plắpâni* 743 V, *plắpâini* (2 sil.) 839 VII, *plắpini* 720 V, 820 VII, 849 VII; **plópini** s.f. pl. 828 A.

cf. DLR (reg.) s.v. *plapumă*.

PLAS s. n. **1°** 785 II „talpă la sanie": S-a răsucit sania şi mi-a apucat picioru sub *plas*. **2°** 791 A, 794 A, 800 VI „rariţă": Băgam *plásu*-n el [=porumb] sau rariţa, cum să spune 800 VI. **3°** var. art. 768 VI „plazul plugului": Băgam tot aşa *plástu* plugului, cu cormana.

var. 3° **plástul** s. n. art. 768 VI.

1° v. DLR (reg., Olt., Munt.) s. v. *plaz 2°*, LEXIC REG., I, p. 84 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s. v., GL. OLT. s. v. *plasuri*; cf. CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PLÁSĂ s. f. 698 VI, 706 VIIIc, 723 A „plan înclinat (la acoperişul unei clădiri)": Tata meu aicea a făcut întâi o asta, da-nceputǎ micǎ, o colibă aşa cu o *plásă* aşa să stea de ploaie 723 A; cf. á p ă 6°.

pl. *plăşi* 698 VI, 724 VII, 735 VIIb.

v. DLR (reg.) s.v. 4°.

PLÁSTUL v. **plas 3°.**

PLÁŞCĂ s. f. 678 VIIb „plasă de pescuit": Nişte oameni era după peşte, după lemne, după peşte era c-o *pláşcă* d-alea dă dau ei; cf. p l ă v i , v ấ r j ă .

v. DLR, CADE (Trans., Olt.), SCRIBAN (Olt.), DEX (reg.), ŞĂINEANU s. v.

PLAT s. n. 711 VI „scobitură cioplită la capetele lemnelor care urmează să fie îmbinate": Colea unde să plătuieşte lemnu să fie dă zece metri dă lung şi vine din două bucăţi şi vine un *plat* făcut.

PLÁTA s. f. art. 733 II numele unui joc de copii: „leapşa": Jucăm *pláta*, baba oarba; cf. a t í n s a ...

PLAZ s. n. **1°** 788 VI „porţiune de gard detaşabilă, care serveşte la împrejmuirea stânei": Fiecare dă câte-un *plaz* dă gard; cf. g a r d 1°... 2° 811 A „fiecare dintre cele două rânduri de ochiuri care formează cocleţii iţelor".

pl. 2° *plázuri* 811 A.

1° cf. DLR (Mold., Bucov., Maram., nord-estul Trans.), GL. ARGEŞ s.v. *plasă*.

PLĂCÍNTA s. f. art. în ~ **mirései** 735 VIIb „petrecerea de la casa ginerelui, marţi după nuntă": Apoi marţi începe iar din nou, mai face plăcintă, mai face mireasa, o pune să facă plăcinte, să facă masa iar din nou, da aşa, la soacra mare, cică e *plăcínta mirési*, la ginerică acasă să face aia.

pl. *plăcínte* 735 VIIa, 724 VIIb.

v. GL. DOBR s.v. *plăcinte*.

PLĂCINTÁR s. n. 755 V, 846 V „sucitor": Dacă vreau să fac trei foi, pun şase gogonele-aşa şi pun, le întind cu *plăcintáru* 846 V; cf. f o i é r u l .

v. DLR (reg.) s. v. 2°.

PLĂCÍNTURI s. f. pl. 760 VIIb „fel de fel de plăcinte".

PLĂMÁDĂ s. f. 739 III, 819 III, 838 VIIb „tărâţă, maia pentru umplut borşul"; cf. h ú ş c ă 1°.

PLĂMĂDEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 851 VII „amestecam praful de vopsea cu puţină apă, înainte de a-l pune la fiert".

part. f. *plămădítă* 851 VII.

PLĂSUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 800 VIII „muşuroiam porumbul cu p l a s u l 2°; rărițam"; cf. c ă r ă r é s c 1°...

PLĂTÍCĂ s. f. **1°** 718 V „bucată de slănină (groasă) de pe spatele porcului": Luăm *plătícile*, le topim, facem untură 718 V. **2°** pl. 691 VII „bucăţi, fâşii de piele tăbăcită"; cf. p l o t ó g .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *plătici* 1° 699 V, 701 V, 718 V, 786 III, 825 V, 856 V; 2° 691 VII.
var. 1° **pletícile** s. f. pl. art. 692 V; **petíchile** s.f. pl. art. 693 V.
1° v. DLR (Munt.) s. v. 3°, BĂRBUȚ s. v.

PLĂTUIÉȘTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 711 VI [despre un lemn] „i se face p l a t”.
v. DLR (Trans.) s.v. *plătui*.

PLĂVÁNĂ s. f. 722 A „soi de viță de vie”.
v. DLR (Mold.) s.v. *plăvan* 3°; cf. DEX (pop.), DM s.v. *plăvai*.

PLĂVI s. f. pl. 832 VI, VII „plase de pescuit; plave”; cf. p l á ș c ă ...

PLÂNGĂ, să~ vb. conj. prez. 3 sg. 832 VIIIb [fig., despre ramurile viței de vie tăiate] „să mustească, să le curgă seva”: Primăvara începea [vița] să dea, *să plíngă*.
cf. DLR s.v. *plânge 1°*.

PLÂNGERE s. f. 768 „jale”: E o *plíngere*-așa, îți face un rău când te duci de-i vezi [la înmormântare]; cf. c h í o t u l ...
v. DLR s.v. 1°.

PLEÁCĂ vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 786 VI, 799 VI, 801 A, 830 A, 833 VI [despre ființe și plante] „începe să crească, își dă drumul”: Dacă pământu e cald și e ...vița *pleácă*-ntr-o lună de zile, e *plecátă*, îi *pleácă* lăstărașu așa 830 A. După ce el [= grâul] a răsărit, *pleácă* niște buruieni pân el 799 VI; cf. m é r s u l . **2°** ind. pf. c. 3 sg 789 VII, 830 A [despre un preparat culinar sau o băutură] „a început să se facă”: Am văzut c-*a plecát* pâinea [în cuptor], o lăsam să răscoacă 789 VII. Guști [țuica], dacă mai ține, dac-*a plecát* acră, gata 830 A. **3°** imperat. 2 sg. 730 VIII „vino”: *Pleácă*-ncoa, că nu-ți fac nimica. **4°** tranz. ind. prez. 3 sg. 838 Vb „trimite (pe cineva): Gândeam eu că mă *pleácă* acasă, i-e silă de mine; cf. m â n ă . **5°** ind. pf. c. 3 sg. în ~ **drúmul** 824 VIII „a început circulația”: Zice *a plecát drumu*, că s-auzea căruțe când pleca.

ind. impf. 3 sg. *plecá* 1° 803 VIII, pf. c. 3 sg. *a plecát* 1° 833 VI, 2° 789 VI, 830 A, 5° 824 VIII, 3 pl. *a plecát* 1° 833 VI; conj. prez. 3 sg. *să pléce* 1° 835 VI; imperat. 2 sg. *pleácă* 3° 730 VIII; part. f. *plecátă* 1° 830 A.

1° v. DLR (prin Olt.) s.v. *pleca IV. 3°*, GL. OLT. s.v. *pleca*; 4° v. DLR (înv. și reg.) s. v. *pleca IV. 2°*; cf. CADE, TDRG (înv.) s.v. *pleca*.

PLECĂCIÚNE s. f. 746 VIII „plecare”.

PLECĂTÓRI v. **aplecătór 4°**.

PLECĂTÚRA s. f. art. 826 V „rodul (bumbacului)”: În sfârșit, ca lămâia este *plecătúra* ăstuia, a bumbacului.

PLÉHER s. n. 686 VI „rindea mânuită de doi inși”: [Doagele] le luăm și le dăm la *pléher*, pă muchie.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PLEHÚPĂ v. **pleópa 2°**.

PLENCÁCI s. 698 A „bardă mare"; cf. m a l o r í n.

v. DLR (Trans.), LEXIC REG., II, p. 113 (Lăpuş), CV, 1951, 9–10, p. 44 (Beiuş) s.v.

PLEOMONÍE v. **plomâníe**.

PLEÓPA (2 sil.) s. f. art. **1°** 789 VII, 792 VII, 817 VII „capacul (unei lăzi, al unui puţ etc.)": S-a urcat pă *pleópa* puţului şi-a murit 792 VII. **2°** var. 671 VII „capac (la ploscă) de forma unui păhărel": Şi-n *plehúpa* aia, când veneau stolnicarii, punea ţuică şi dădea la copii din ăia, din *plehúpă*.

var. 1° **plópă** s. f. 816 IIa; 2° **plehúpă** s. f. 671 VII.

1° v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *pleoapă II. 1°*, GS, 1923–1924, p. 133 (Prahova) s.v. *plehupă*, DR, 1948, p. 157 (Munt.) s.v.; cf. DEX (înv. şi pop.), TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM s.v. *pleoapă*; 2° v. DLR (înv. şi pop.) s.v. *pleoapă II.1°*.

PLESCĂNÍ, **a~** vb. inf. 729 VI „a plesni, a pocni din bici": Luam biciu-n mână şi-ncepeam *a plescăní* la cai.

v. DLR (rar) s.v.

PLESCĂVIŢI s. f. pl. 812 VIIIa „deşeuri de fier care se ard în scopul obţinerii culorilor pentru ceramică".

PLEŞÍT adj. 739 A [despre acoperiş] „înclinat": De multe ori şi coperişu poceşte casa, dacă nu-i făcut la treaba lui, dacă-i prea *pleşít* n-are nici un ...; cf. a p l e c ă t ó r 1°...

PLEŞTÉVE s. f. pl. 791 VII „puzderii": Cura din ea, de! *pleştéve* aşa, aşa să zicea *pleştéve*, cură du pă cânepă pleav-aşa; cf. c r á ţ a ...

var. **preştévele** s.f. pl. art. 791 VII.

PLÉTE, în~ loc. adj. 824 A [despre casă] „cu pereţii din nuiele împletite şi umplute cu pământ".

cf. SCRIBAN s. v. *pleată*.

PLÉTER s. m. 809 VIII, 828 VIII „împletitură la coama casei acoperite cu stuf": *Pléteru* era snopişori mici, mai groşi aşa ca mâna şi legaţi cu sârmă [...] şi-i împletea sus, pă vârfu la trestia care e bătută 828 VIII.

cf. DLR (Munt., Olt., Ban.), TDRG, CADE, SCRIBAN (Munt.), ŞĂINEANU, DM, DEX, BĂRBUŢ s. v.

PLETÍCILE v. **plătícă 1°**.

PLEU s. n. 769 III „tablă zincată; tinichea": Iau găleata, un prosop, îl bagă prosopu-acolo pe toartele găleţilor de *pleu*; cf. f i e r 1°.

v. DLR (reg., mai ales Trans., Ban.), TDRG (Ban.), CADE (Trans., Ban.), DM, DEX (reg.), GS, 1933–1934, p. 242 (Jina) s.v.

PLEVÁR s. 851 VI „şopron în care se depozitează pleava": Le băgai la *plevár*, aşa să spunea. Aveam *plevár* pentru pleavă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PLEVUIÁSCĂ, să se ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. 855 VII [despre epidermă] „să se descuameze”: Pă el începuse pielea *să se plevuẹáscă* aşa, ştii, s-ardica aşa pieliţă fină di pă corpu lui; cf. d e s p u i á t .

cf. DLR (reg.) s.v. *plevui*.

PLIC s. n. 745 II nume al unui joc de copii.

PLICÓCIUL s. n. art. 780 VIa „numele unui soi de orez”.

PLIMBÁREA s. f. art. 679 VIb [la stână] „scoaterea oilor la păscut seara, după muls; porneala”: [Oile] după ce s-au muls şed un pic până mănâncă ciobanii. Dup-aia pleacă ciobanii cu ele, le face *plimbárẹa*.

cf. DLR s. v.

PLIOCÓN v. **plocón 1°**.

PLIOP s. m. 854 VIIIb „plop”.

v. DLR (reg.) s.v. *plop*.

PLIÓSCA v. **plóşte**.

PLOCÓN s. n. **1°** 720 V, 743 V, 761 III, 765 III, 770 V, 778 V, 784 V, 789 VII, 794 V, 809 V, 813 V, 814 V, 815 VII, 818 V, 833 VIIa, 846 VII, 860 V „dar, constând dintr-o pâine special pregătită, mâncare, băutură, pe care îl duc, de obicei, părinţii mirelui la casa miresei (la logodnă, sâmbătă seara înainte de nuntă, duminică dimineaţa înainte de cununie) sau nuntaşii la masa nunţii”; cf. m e r í n z i . **2°** 691 VII, 698 VII, 778 V, 780 V, 784 V, 809 V, 833 VIIa „dar, constând din pâine, mâncare şi băutură, pe care îl duc părinţii miresei (şi ai mirelui) sau mirii la naşi înainte de nuntă, luni ori la o săptămână după nuntă”. **3°** 834 VII „dar, constând dintr-o pâine special pregătită şi o sticlă cu băutură, cu care o întâmpină soacra mare pe mireasă după cununie”. **4°** 689 VII, 833 VIIa „dar, constând din pâine, mâncare şi băutură, dus moaşei, la Anul Nou, de către părinţii copilului”. **5°** pl. 831 VIIIb „daruri, constând din mâncare şi băutură, duse, de Lăsatul Secului, pe rând, la naşi şi la părinţi”: Dă Lăsata Secului [...] ne duceam la naş cu *plocọáne* cu găină friptă, ne duceam c-o ploscă dă vin [...] ne duceam la naşu, la socru, la tata [...] aşa din toţi într-o seară da roată la toţi. **6°** pl. 796 VIIIa „pâine şi mâncare duse de către participanţi la petrecerea numită i o r d a n ”. **7°** 781 VII „obicei potrivit căruia mireasa este luată la casa mirelui cu două, trei luni înainte de nuntă, cu alai şi cu daruri”.

pl. *plocoáne* 1° 760 V, 761 V, 774 VIIb; 4° 774 VIIb, 815 VII; 5° 831 VIIIb; 6° 796 VIIIa.

var. 1° **pliocón** (2 sil.) s. n. 814 V.

1° cf. DLR s. v. 2°.

PLOCONÁŞ s. m. 761 III, VII „persoană care aduce p l o c o n 1° la nuntă”: Cine face plocon se numeşte *ploconáş* III.

v. DLR (reg.) s. v. 2°.

PLODULÉŢ s. 839 V. dim. de la *plod* („bănuţ la ou”); cf. b ă n í c ...

PLOICÍCĂ s. f. colect. 754 VII „bomboane, în formă de bobiţe

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

divers colorate, folosite la decorarea colivei şi a colacilor": [Trebuia] să facă colaci, să-i dea colacu [pentru mort], şi-l făcea cu floricele, cu *ploiĉică* de-aia, punea pă el acolo, îl mai făcea mai frumos, ştii.

cf. DLR (reg.), GL. ARGEŞ s.v. *ploiţă*.

PLOÍNTE s.f. 757 VII, 766 VIIIa, 803 VIII, 817 A, 835 A „vreme ploioasă": Dacă e *ploįínte* şi dă buruiană, iar o săpăm [via] mai dă multe ori 757 VII.

v. DLR (reg.), CADE (Olt.), SCRIBAN (Olt., Munt. vest), DM (reg.), DR, 1920–1921, p. 297 (Olt., Muscel) s.v.

PLOIŞTOREÁNCA (5 sil.) s. f. art. 704 V numele unui dans popular.

cf. DLR s. v. *ploieşteancă 2°*.

PLOMÂNÍE s.f. 716 VII, 762 A „pneumonie".

var. **pleomoníe** s.f. 742 VII.

v. DLR s. v. *pneumonie*.

PLÓPĂ v. **pleópă 1°**.

PLÓPINI v. **plápună**.

PLÓSCA s. f. art. în **bem** ~ 772 VII „ne învoim în vederea căsătoriei"; cf. c o b z ă r í t ...

PLOSCÁŞI s. m. pl. 706 VII, 707 VII „tineri care invită la nuntă cu plosca": *Ploscáşi* care era nu umbla fără cai, cu ploşcili prin sat 707 VII.

cf. DLR (reg.) s. v. *ploscar 3°*, SCRIBAN, DM s.v. *ploscar*.

PLÓŞTE s. f. pl. 694 VI „ploşti (la nuntă)".

var. **plióscă** (2 sil.) s.f. 814 V.

v. DLR s.v.

PLOTOÁCE s. f. pl. 713 III „potroace": Dimineaţa iarăşi iese cu *plotuáĉe*, aşa să zice la noi: ce rămâne, gheare din astea dă la găini, face ciorbă.

PLOTOÁGĂ v. **plotóg**.

PLOTÓG s. n. 757 VII „bucată de piele groasă (tăbăcită)"; cf. p l ă t í c ă 2°.

var. **plotoágă** s.f. 710 VIIIb.

v. DLR (reg.), SCRIBAN (Olt., Trans.) s.v. *potlog*, BĂRBUŢ s. v.; cf. CADE, TDRG (Trans.) s.v. *plotoagă*, DEX s.v. *potlog*, GL. ARGEŞ, LEXIC REG., II, p. 30 (Argeş) s.v. *plotoagă*.

PLOUÁM vb. tranz. ind. impf. 1 sg. 754 VII [fig.] „trăgeam des şi repetat inul prin darac": Şi trăgeam şi de colo, şi de colo, şi de colo, şi mergea la darac [inul] şi-l *plouám* de-i scoteam numai firu lui.

PLOUÁSĂ adj. f. 703 V „ploioasă": Să vede că e *ploąsă* luna aia, aia-i secetoasă.

cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. *plouros*.

PLUGĂRÍTUL s. n. art. 723 VI „umblatul cu p l u g u l de Anul Nou".

PLÚGNIŢĂ s. f. 835 A „plug primitiv de lemn, având doar cuţitul de fier".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg.) s. v. 1°.

PLÚGUL s. n. art. în ~ **cel máre** 844 II „plugușorul practicat de copiii mai mari, în opoz. cu p l u g u l e ț u l”: Se duce băieți d-ăștia iarna, cu *plúgu-ăl máre*, da eu nu mă duc, mie mi-e frică [cu caii]; eu mă duc ba cu steaua, ba cu pluguleţu.

cf. DLR (Mold., Bucov., Trans.) s. v. *plug I.3°*, DEX (reg.), DM s.v.

PLUGULÉȚUL s. n. art. 753 VIII, 844 II „plugușorul practicat de copiii mai mici, în opoz. cu p l u g u l c e l m a r e”.

cf. DLR (pop.), CADE, TDRG, DM, DEX s. v.

PLUGURÉLUL s. n. art. 726 VII, 727 V, 740 VIIa, 741 VII, 746 VIIIa „plugușorul”: La Anu Nou umblă cu *plugurjélu* 726 VII.

v. DLR (reg.), GL. DOBR. s. v.

PLÚTĂ s. f. 1° 711 VIII „strat format deasupra prunelor puse la fermentat pentru țuică”: [Borhotul de prune] prinde deasupra o pojiț-așa groasă, așa ca de-o palmă, să zice la aia *plútă*; cf. p í t ă 3° ... 2° în expr. **iése** ~ 851 VI, 867 VIIb, **se ridícă** ~ 838 Vb, 867 VIIb „se ridică la suprafață”: P-ormă puneam pământ peste ea [= cânepă] așa *să nu iásă plútă* deasupra 867 VIIb. Când *se ridică* deasupra, *plútă*, urda, imediat o dam jos 838 Vb.

2° cf. DLR (reg.) s. v.

POÁLĂ s. f. 1° colect. 733 A, 740 A, 752 A, 753 III, VIII, 768 VIIIa, 772 VIIIb, 797 V, 799 VI, 803VI, 814 V, 824 V, VI, 852 A [la tutun, în opoz. cu fruntea și m i j l o c u l] „foi din partea de jos a tulpinii care se culeg primele”: Dacă să făcea mare [tutunul], să-ngălbenea, culegeai *poála* care era mai de jos, mai măruntă, mai coaptă 768 VIIIa; cf. c ă ț é l u l 2° ... 2° 810 A „grâu nedezvoltat fiindcă a fost semănat prea adânc”: Că dacă da o mână dădăsupt și una deasupra, ieșea o *poálă*, ieșea grâu mai mărunt și mai mare și noi îi spuneam *poálă* la ăla care era mai mărunt, că nu ieșea tot odată. 3° 849 VI „țuică de calitate inferioară, care curge ultima la cazan”; cf. á p ă 5°...

1° v. DLR (reg.) s. v. II. 3°, GL. OLT. s.v.

POÁMĂ s. f. 721 A, 722 A, 723 A, 727 I, VI, 729 A, 733 VII, 737 VIIb, 738 A, 749 VI, A, 755 VIIIb „struguri”.

v. DLR (înv. și reg., mai ales Mold.) s.v. I.1°, TDRG, ȘĂINEANU (Mold.), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.), GL. DOBR. s.v.

POÁRTĂ[1] s. f. 1° 793 I „figură la jocul de copii numit inc”. 2° art. în **de-a** ~ loc. adv. 725 VII „căutând poarta, cu ochii la poartă, cu gândul la fugă”.

1°cf. DLR s. v. 3°.

POÁRTĂ[2] vb. ind. prez. 3 sg. în expr. ~**cápetele** 728 V, VII, 729 VIIb, 732 VII, 740 VII, ~ **colívele** 738 VII, 754 VIIa, ~ **săptămâna** 754 VIIa, 842 VII, 851 VII, 868 VII, ~ **sâmbetele** 853 VIIa „face pomană timp de o săptămână sau în fiecare sâmbătă (din postul Paștelui)”: Când

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

dă postu mare acuma, de la săptămâna de la Sfântu Toader, *sî puártă cápitile* la biserică, să duce prescuri, cu lecuţică de vin într-o sticluţă, cu colivă, şase sâmbete 728 VII. 2° part. 817 A „îngrijit": Tutunu meu se făcea numa dă calitate, era aşa *purtát*.

ind. prez. 2 sg. *porţi sâmbetele* 785 VIIb; 1 pl. *purtắm săptămắna* 853 VIIa, impf. 1 pl. *purtám sắmbetele* 853 VIIa; refl. ind. prez. 3 pl. *se poártă cápetele* 728 VII; 2° part. *purtát* 817 A.

1° v. DLR (pop.) s. v. *sâmbătă I.1°*, TDRG s.v. *sâmbătă*.

POÁZNE s. f. pl. 701 V „pozne"; cf. d á f i e [2].

POCÁNIE s. f. 816 A „păţanie, belea"; cf. p ă ţ á u ...

pl. *pocắnii* 816 A.

cf. DLR (înv. şi reg.), DEX (înv.), TDRG, CADE s.v. *pocaianie*, DM (înv.), GL. ARGEŞ s.v.

PÓCĂ s. f. 678 VIIIb „arac".

pl. *poci* 675 VII, *póce* 678 VIIIb.

v. DLR (reg.) s.v. *pocie*, GL. ARGEŞ s.v.; cf. TDRG (Munt.), CADE (Olt., Ban.) DM, DEX (reg.), LR, 1954, 2, p. 55 (Argeş) s.v. *pocie*, LEXIC REG., I, p. 84 (Vâlcea) s.v. *poci*.

POCÂNZÉU s. m. 673 V, 786 VI, 832 A, 852 A [la nuntă] „invitat al miresei": Lumea s-aşază la mese, toţi *pocînzéi̯i*, ca să se cinstească, să plece la ginere 673 V.

pl. *pocânzéi* 673 V, 680 III, V, VIIb, 681 A, 682 V, VII, 686 III, Vb, 687 V, 689 IIIa, V, VI, 691 VII, 692 V, 694 VIIa, 695 VII, 696 VII, 697 V, VIIIb, 698 VIIa, 699 VII, 700*, 703 VIIb, 707 VII, 714 VI, 715 Vb, 756 VIII, 763 VII, 766 VII, 786 III, VI, 788 VII, 789 VII, 795 VII, 816 V, 817 VII, 820 VII, 825 VII, 827 V, VII 829 VIII, 830 V, A, 832 V, VII, 833 VIIa, 841 VII, 852 A.

var. **pochinzắri** s. m. pl. 663 III, 683 V, 759 Vb, 762 VII; **pochinzéri** s. m. pl. 683 VII, 757 IV, V, 765 III, V, 784 V, 808 VII, 830 V; **pochinzéi** s. m. pl. 771 Va, 808 V.

v. DLR (reg., mai ales Munt.), TDRG (Olt., pop.), CADE (pop.), SCRIBAN (vest), DEX (reg.) s. v., ŞĂINEANU (Trans.) s. v. *pocânzel*, LEXIC REG, I, p. 84 (Vâlcea) s. v. *pochinzări*, BĂRBUŢ s. v. *pocânzău*, GS, 1929–1930, p. 133 (Prahova) s. v. *pocânzei*, CV, 1950, 4, p. 45 (Teleorman) s. v. *pochinzeri*; cf. GL. ARGEŞ s. v.

POCÉLI s. f. pl. în expr. **(m)-a luát la** ~ 705 VI „(m)-a luat la bătaie"; cf. b ú c i u m ă 2° ...

v. DLR (reg.), DEX (arg.) s. v. *poceală 3°;* cf. DM, GL. OLT. s. v. *poceală*.

POCHINZẮRI v. **pocânzéu**.

POCHINZÉI v. **pocânzéu**.

POCHINZÉRI v. **pocânzéu**.

POCIGĂNOÁSĂ adj. f. 862 V, VII [despre o zi de sărbătoare]

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

„nefastă, primejdioasă”: Când este luni [după Rusalii] atuncea [nu se lucrează], că să dă piatră, şi e *počigănuásă*, şi zice că mai multe s-a-ntâmplat în lunea aia atuncea VII; cf. p o c i t o á r e .

POCÍT, **am** ~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 776 III „am bătut bine”. imper. 2 sg. *pocéşte* 776 III.

POCITOÁRE adj. f. 724 VI, VII [despre o zi de sărbătoare] „nefastă, primejdioasă”: Pă data de cutare eu ţiu sărbătoare şi cică dac-o ţiu, s-o ţiu cât oi trăi. Aia-i mai *počitoáre* ca care-i lăsată în calendar VII; cf. p o c i g ă n o á s ă .

cf. DLR (rar) s.v. *pocitor*.

POD s. n. **1°** 705 VIII „pojghiţă care se formează deasupra prunelor fermentate pentru ţuică”: După ce face *pódu* ce-a depus aşa deasupra lor [=prunelor], dacă se lasă *pódu* pă ele, să ... iese zeama-n sus, iese tăria aia, nu mai are tărie; cf. p í t ă 3°... **2°** 700 V [la oi] „strat de lână înţesată ca pâslă”. **3°** 732 VII „platou, suprafaţă de teren aflată la oarecare înălţime”: Un *pod* deasupra acolo, un şes frumos aşa, un platou de pământ. **4°** **în ~ mort** v. **mort** 3°. **5°** **în de un ~ de mână** 721 VIIb „cât podul palmei”.

1° v. DLR (Olt.) s. v. 18°, GL. OLT., BĂRBUŢ s. v.; cf. LEXIC REG., I, p. 84 (Vâlcea) s.v. *podină*; 2° v. LEXIC REG., II, p. 71 (Roşiori de Vede) s. v.; cf. DLR (reg., Ban.) s.v. *poadă*; 3° v. DLR (Munt., nord-estul Olt.) s. v. 4°, LEXIC REG. I, p. 84 (Vâlcea) s. v.; 5° cf. DLR (reg.) s. v.

PODÁRUL s. m. art. 705 VI „lucrătorul de pe platforma (podul) construită pentru ridicarea unei sonde”: La jumătate e podu *podárului* care este un om când o sapă [sonda], e un om acolo care desface din fieşcare prăjină, că prăjinile sânt filetate una de alta.

cf. DLR (înv., reg.) s. v. 7°.

PODEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 797 VIII „bătea tavanul la casă”: Dă la-nvăliş încolo, începea cu învelitoarea casei, d-aci o *podiá* p-aici aşa; cf. t ă b ă n u i á , t ă v ă n é ş t i 2°.

cf. DLR (înv., reg.) s.v. *podea*.

PODEÁLĂ s. f. 789 A „strat de pământ bătătorit peste p o m o s t e a l ă , în loc de duşumea”: Peste pămosteală-i punem *podeálă*, *podeála* e dă pământ, dă pământ, e fără blană, pământ.

PODEÁŢĂ s. f. 838 Vb [la stână] „pod deasupra comarnicului (în care se ţin găleţile)”.

cf. DLR (estul Olt.) s.v. 1°, BĂRBUŢ s.v. *podişor*.

PODÉTE s. m. 684 VI „specie de peşte de râu”.

v. DLR (reg.) s. v.

PÓDINĂ s. f. 703 V, 704 V, 771 VI, 815 VII „tavan de scândură”: Am bătut *pódina* sus, *pódina*, blana de sus, asta-i *pódina* 771 VI.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Munt., Trans.), SCRIBAN (Olt.), ŞĂINEANU, BĂRBUŢ s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PODLOÁGĂ v. poloáge.
PODLÓG v. poloáge.
PODOÁSĂ adj. f. 835 A [despre oi] „cu mult p o d 2°".
pl. *podoáse* 835 A.
•v. DLR (reg.) s. v. *podos*.
PODOBÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 761 V „împodobeşte".
v. DLR, DEX (înv. şi reg.), TDRG (vechi) s.v. *podobi*, SCRIBAN (vechi) s.v. *podobesc*.
PODZOLÁM v. **porzoleáză**.
POGODEÁM ne ~ vb. refl. ind. impf. 1 pl. 760 VIIIb „ne învoiam, ne înţelegeam, ne împăcam"; cf. c o b z ă r i t ...
v. CADE (Olt., Ban.), TDRG, BĂRBUŢ s.v. *pogodi*, SCRIBAN (Ban., Olt., Munt. vest) s. v. *pogodesc*; cf. DLR (pop.) s. v. *pogodi*.
POGÓN s. n. **1°** 815 III „teren, pământ": Ei avea foarte mult, avea *pogón* mult în curte, dă cartofi, dă astea. **2°** pl. 763 IIIb „straturi de zarzavat": Noi în grădină ne ducem şi săpăm, facem *pogoáne*, ne dă, răzoare să numesc, dă punem ceapă, usturoi. **3°** în ~ **de núme** 755 VIII „obligaţie suplimentară în muncă prestată de către ţăran boierului în contul terenului arendat": Dac-aveam zece pogoane, îi făceam boierului zece plus la fiecare cultură îi mai făceam un *pogón de núme*. Asta pă degeaba, pă deasupra; cf. a v a é t ... **4°** art. **cu** ~ 863 V, pl. **în** ~ loc. adv. 843 VI „mod de a arenda un teren, împărţind produsele pe din două cu cel ce muncea"; cf. d i n 3°.
pl. *pogoáne* 2° 763 IIIb, 4° 843 VI.
1° v. DLR s.v. 2°.
POGONÍCI s. m. 773 V, 792 VI, 843 VIII „persoană care ajută cuiva la arat pentru ca, în schimb, să i se are şi lui terenul": Venea dă la deal, el cu *pogoníĉ*, adică cu un om care-i ara şi lui şi ara pentru el 773 V.
v. DLR (reg.) s. v.; cf. CADE, TDRG (Munt., Olt., Trans.), SCRIBAN, DM, DEX, GL. DOBR. s.v.
POIÁNĂ s. f. **1°** 721 VI „fâneaţă"; cf. g r ă d í n ă. **2°** 788 A „loc neted pe care se face aria de treierat": Când am treierat cu cai, ne duceam unde e locu neted, *pojână* mai mare, ciopleam iarba cu sapa. **3°** 718 V „răspântie largă în sat; piaţă".
POIÁNJEN s. m. 779 VIIc „păianjen".
pl. art. *poiánjenii* 801 VIIa.
var. **spoiánjen** s. m. 772 VII.
cf. DLR (reg.) s. v. *păianjen*, BĂRBUŢ s.v. *poianjin*.
POIEJEÁLĂ s. f. 815 VII, A „înveliş subţire; pojghiţă"; cf. c ă m ă ş u i á l ă 1°...
POIEJENEÁLĂ s. f. 830 V „pânză de păianjen"; cf. m ă t ă ş í c a.
POIEJÍŢĂ s. f. 830 V „înveliş subţire; pojghiţă": [Gogoşile de

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

mătase] are o *poejíț*-așa și-aia care e prima dată aia o cureți; cf. c ă m ă ș u i á - l ă 1°...

POIENÍCE s. f. 730 II dim. de la *poiană*.

v. DLR (reg.), SCL, 1971, 4, p. 705 (Bacău) s. v.

POJÍȚĂ s. f. 711 VIII „strat format deasupra prunelor puse la fermentat pentru țuică": [Borhotul de prune] prinde deasupra o *pojíț*-așa groasă, așa ca d-o palmă; cf. p í t ă 3°...

v. DLR (reg.) s.v. *pojghiță*.

POL, ~ ~ interj. 704 V cuvânt care imită zgomotul unui preparat vâscos la fierbere.

POLÁTĂ s. f. **1°** 685 VI, 695 VIII, 743 V [la stână] „încăpere folosită ca locuință pentru ciobani și ca spațiu pentru depozitarea putinilor cu brânză": Prin *polátă*, c-așa spunea unde avea putinile cu brânză, unde făcea mâncare, unde dormeam 743 V. **2°** 671 VII, 814 V „adăpost din scânduri; șopron": Aveam un butoi cu rachiu, era sub o *poláte* 732 VII; cf. ș ó f r u, ș o p r o n e á ț ă, ș u ș o á p ă. **3°** 822 A „poliță de lemn fixată sus, pe peretele prispei".

pl. 2° *poláți* 734 A, 752 V, 814 V; 3° *poláte* 822 A.

var. 2° **poláte** s.f. 732 VII; **polátră** s.f. 839 V, 846 V.

2° v. DLR DEX (reg.), TDRG, CADE (Munt.), ȘĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (vechi, vest), BĂRBUȚ s.v., DM (reg.) s.v *polatră*.

POLÁTE v. **polátă 2°**.

POLÁTRĂ v. **polátă 2°**.

PÓLCĂIE v. **pâlpâie**.

POLEIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 855 A „acoperea cu polei": Le *poleẹá* [pe dropii], vinea ploaie cu polei așa și-ngheța aripile.

POLÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. 814 A „rup p o a l a unei plante (porumb, tutun)": [Tutunu] îl *polím*. Noi îi spunem polit. Da el să spune cules, cules prima foaie de jos; noi îi spunem *să poléște* tutunu 826 VIa.

ind. prez. 1 pl. *polím* 818 A, 821 V, 824 V, 826 VIa; conj. prez. 1 pl. *să polím* 821 V; refl. ind. prez. 3 sg. *se poléște* 826 VIa.

POLICIOÁRA s. f. art. **1°** 706 VII „pârleazul": Aici dă jos dă noi, pă unde-am trecut *policịuára*. **2°** 714 V [la războiul de țesut] „chinga din spate". **3°** pl. 744 VIIa „scăunele la carusel".

pl. 3° *policiór i* 744 VIIa.

1° v. DLR (reg.) s.v.; 2° cf. DLR s.v.

POLÍT s. n. 826 VIa „nume al acțiunii de a p o l i ".

POLÍTIC, pe ~ loc. adv. 735 VI [despre modul de a vorbi] „pretențios": Nu ziceam „elegant", că-i prea *pă polític*.

cf. DLR s. v.

POLITICÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 753 VII, 754 V „s-a

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

modernizat, s-a emancipat": Înainte străchini să lua, acum *s-a politicît* lumea, ia farfurii 753 VII; cf. m o d e r á t.
ind. pf. c. 1 pl. *ne-am politicít* 869 VII.
v. DLR (fig.) s. v. *politici*.
POLITICÓŞI adj. m. pl. 747 VIIb „cu pretenţii": Care era mai *politicóşⁱ* făcea un pampon de funtă albă în locu florii acelei; cf. p e t r e n ţ i o á s ă.
POLIŢÁR s. m. 767 II „poliţist".
v. DLR (înv. şi reg.) s. v.
POLOÁCRĂ v. **polócru**.
POLOÁGE s. n. pl. 779 VIII, 825 A „grămezi de două-trei mănunchiuri de spice".
var. **podloágă** s. f. 816*; **podlóg** s. n. 815 A; **porloágă** s. f. 816*.
POLÓCRĂ v. **polócru**.
POLOCREÁ vb. ind. impf. 3 sg. 719 VII „poreclea".
v. DLR (reg.), TDRG (înv., Munt.), CADE (prov.) s.v. *porecli*, SCRIBAN (est) s. v. *poreclesc*, BĂRBUŢ s.v *polocri*.
POLÓCRU s. n. 705 VI, 735 A, 747 V, 813*, 816 VI, 819 A, 820 A, 821 VIb, 828 A, 843 VI, 855 V „poreclă"; cf. p o n ó s 1°.
pl. *poloácre* 814 A, 819 A.
var. **poloácră** s. f. 813*, 821 V, A; **polócră** s. f. 745 VIIIb, 821 A, 833 A, 861 VIII; **porócIă** s. f. 825 A.
v. DLR (reg.) s. v. *poreclă*; cf. TDRG (Munt., Trans.), SCRIBAN (vest), DM, DEX s. v. *poreclă*, GS, 1929 – 1930, p. 133 (Prahova) s. v. *polecră*, CV, 1950, 1, p. 32 (Ialomiţa) s. v. *polocre*.
POLOGÁR s. m. 682 VI „ţăran care întoarce şi adună iarba cosită": A doua zi ne ducem cu *pologárⁱ*, îl adună [fânul].
pl. *pologári* 682 VI.
v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v.
POLOGÁRIŢĂ s. f. 807 VI „maşină agricolă pentru secerat; secerătoare".
var. **pologárniţă** s. f. 833 A.
POLOGÁRNIŢĂ v. **pologáriţă**.
POLOMÓJDII s. f. pl. 1° 811 VII „expresii de ocară; calomnii": Adică să fie contra mea, să-şi bată cineva joc, să scrie aşa nescai ...*p^uolomójdii*; cf. b e s é d i e ... 2° 811* „glume"; cf. l á n c o t e ...
1°, 2° cf. DLR (prin nordul Munt.) s.v. *palamojdii*, BĂRBUŢ s.v. *pomojdii*, LEXIC REG., I, p. 27 (Balş) s.v. *polmoti*, p. 84 (Vâlcea) s.v. *polomojdi*.
PÓLPĂIE v. **pâlpâie**.
POMĂRÍE s. f. colect. 734 VIIa „mulţime de pomi".
v. DLR (reg., Trans.) s. v.; cf. SCRIBAN s. v. *pomănrie*.
POMENEÁLĂ, ne-am dat în ~ loc. vb. 770 VI „am adus vorba; am pomenit".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (prin nord-estul Olt.), BĂRBUŢ s. v.

POMESTEÁ v. **pomosteálă** 3°.

POMIŞOÁRE s. f. pl. 824 V dim. de la *poamă*.

POMN s. m. 834 A „pom”.

pl. *pomni* 834 A.

POMOIÓG s. n. 869 VIII „şomoiog (de paie)”.

POMÓST s. n. 760 VIIb, 763 A, 768 VII „loc, teren de casă”:[Casa] am mutat-o aicea p-un alt *pomóst*, să nu stau în curte cu tata 763 A; cf. c ă - n í n 1°...

var. **pómostul** s. n. art. 671 VI; **pomósta** s. f. art. 764 VIII.

v. BĂRBUŢ s. v.; cf. DRL (Munt. şi prin Olt.) s. v. 2°, DM, DEX s. v. *pomoste*, GL. ARGEŞ s. v., GL. DOBR. s.v. *pomostea*.

POMÓSTA v. **pomóst**.

POMOSTEÁLĂ s. f. 1° 690 VI, 724 VII, 735 A, 743 VI, 788 A, 789 A, 791 VI, 828 VIII, 832 A „strat de pământ bătut sub podeaua casei”: Pe jos se bagă *pomosteálă* 690 VI. 2° 791 VI „tencuială”; cf. t e a n c . 3° var. 706 VIII „ridicătură de pământ neinundabilă”: Ne-a scos apa din baltă ş-am ieşit cu oile pă *pomesteá*, unde era mai sus aşa; cf. s e c ă t ú r ă .

var. 1° **pămăsteálă** s. f. 737 VI, 752 VI; **pămâsteáua** s. f. art., pl. *pămâstéle* 754 VIII; 2° **pămosteálă** s. f. 743 VI, 789 A; 3° **pomesteá** s. f. 706 VIII.

1° v. DLR (reg.) s. v. 1°, GS, 1929–1930, p. 133 (Prahova) s. v.; cf. DEX (reg.), CV, 1949, 8, p. 33 (Ialomiţa), GL. ARGEŞ s. v., TDRG, CADE (înv.) s. v *pomosti*; 3° cf. DM, DEX s. v. *pomoste*.

POMOSTÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 864 VI [la casă] „se umple cu pământ partea de jos a încăperilor”.

var. **pămâsteám** vb. ind. impf. 1 pl. 720 VIIIa, 744 VI, 853 VIIIb, 3 pl. *pămâsteá* 853 VIIIb, pf. c. 1 sg. *am pămâstít* 744 VI.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG, CADE (înv.), DEX (reg.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s. v. *pomosti*, SCRIBAN s. v. *pomostesc*.

PÓMOSTUL v. **pomóst**.

PONOÁDĂ v. **ponódă**.

PONÓD v. **ponódă**.

PONÓDĂ s. f. 780 III, 782 V, 784 V, 785 VIIb „petrecere (între femei) în casa lehuzei (odinioară participau doar moaşa şi naşa)”: Da ştii că femeile care vin acuma la *ponuádă* nu vine nici una cu mâna goală 779 VIIc; cf. b l o g o d ó r i ţ ă .

var. **ponoádă** s. f., **ponód** s. n. 779 VIIc.

v. DLR (prin sudul Olt. şi prin Munt.) s. v. *ponudă*; cf. DM (reg.) s. v. *ponod*, BĂRBUŢ s. v. *ponoadă*.

PONÓGUL s. n. art. în expr. **áre ~ găínilor** 825 A „are orbul găinilor”.

v. BĂRBUŢ s. v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PONÓS s. n. 1° 728 A „poreclă": Sânt oameni care le pune *ponós*; cf. p o l ó c r u . 2° 787 VII „pomană": [Mortului] trebuie să-i faci *ponuásili*.
pl. art. 2° *ponoásele* 787 VII.
1° v. DLR (Olt., Munt. şi prin sudul Trans.), ŞĂINEANU, SCRIBAN (fam.), DEX (pop.) s. v.
POPÂNDÁIE s. f. 795 VII „sperietoare, momâie (în culturi)": Luai, uite, câte-o treanţă d-asta de flanelă [...] ş-o făceai *popîndáe*, *popîndáe*-aşa, ca să nu scoată cânepa, ca să fugă ciorile; cf. m o t o t é i e ...
cf. DLR, CADE, ŞĂINEANU s.v. *popândău*, SCRIBAN (Munt.), DM, DEX (pop.) s. v. *popândău*.
POPÂNDÓC s. m. în expr. **s-a pus** ~ 727 A „s-a pus popândău".
v. DLR (Mold., nordul Dobr.) s. v. 1°, GL. ARGEŞ s.v.
POPÂRLÁNUL s. art. 847 III numele unui dans popular: *Popîrlánu* se joacă cu... după muzică şi se face doi paşi la dreapta, doi la stânga şi dup-aceea încă unu la dreapta [...] horă să joacă *popîrlánu*.
v. DLR (Dobr. şi nord-estul Munt.) s. v.
POPÂRŢÁC s. 680 VIII „proptea".
v. DLR (prin nord-estul Munt. şi prin nord-estul Olt.) s.v.; cf. ŞĂINEANU (Mold.), LEXIC REG., I, p. 84 (Vâlcea) s.v.
POPÍC s. n. şi m. 1° 805 VIII „stâlp între grinzi şi căpriori, care susţine greutatea acoperişului". 2° 738 II, 795 II, 810 II nume al unui joc de copii; cf. h o c h í c 1°. 3° 738 II, 851 IIa „bucată de lemn rotunjită, de forma unui ou, cu care se joacă ~": Dintr-un lemn ca un ou îl făceam *popícu* şi când dam cu băţu du pă sapă, îl puneam pe sapă şi când dă cu băţu-n el sare 738 II; cf. h o c h í c 2°.
pl. 1° *popíce* 805 VIII, *popíci* 803 VI, 805 VI, 835 VI.
1° v. DLR (prin Ban. şi prin Trans.) s. v.; cf. BĂRBUŢ s. v.; 3° v. GL. OLT. s. v.
POPONÉTE s. m. 821 A 1° „bulgăre de pământ cu care se umplu pereţii casei (de paiantă)"; cf. g h i o n t 1°... 2° „suport din pământ bătătorit pe care se pune ţestul la încins".
pl. 1°, 2° *poponéţi* 821 A.
2° cf. DLR (reg.) s. v. *poponeţ III.2°*, BĂRBUŢ s. v.
PORBOTÍT, au~ vb. ind. pf. c. 3 pl. 672 VIII „au dat năvală; s-au năpustit"; cf. b u ş n í r ă 1°...
cf. GL. ARGEŞ s.v. *poroboti*, BĂRBUŢ s.v. *porobodi*.
PORCÁR s. m. 844 A „participant la jocul de copii p u r c e a u a ".
var. **purcár** s. m., pl. *purcári* 789 II.
v. DLR (pop.) s. v.[2].
PORCOIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 705 VI „făceam porcoi": Începeam p-urmă şi strângeam [fânul], îl *porcoiám* aşa până-l căram la târşuri.
PORCOIÁŢE v. **porconeáţă**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PORCOIÚȚE s. pl. 848 A dim. de la *porcoi*; cf. p o r c o n e á ț ă, p u r c u l é ț e.
PORCONEÁȚĂ s. f. 713 VI dim. de la *porcoi*; cf. p o r c o i ú ț e ...
pl. art. *porconéțele* 831 VIII.
var. **porcoiáțe** s. f. pl. 848 A.
v. DLR (Olt., Munt.) s.v. *porcoiață*, LEXIC REG., I, p. 84 (Vâlcea), GL. OLT., BĂRBUȚ s.v.
PORLOÁGĂ v. **poloáge**.
PORLÓN v. **corlón 1°**.
PORNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 706 VIIIb [despre oi] „păștea în timpul nopții": [Oaia] *porneá* toată noaptea, când se sătura se culca și când flămânzea se scula iar și pleca.
v. DLR s. v. *porni 2°*; cf. TDRG, CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v. *porneală*, LEXIC REG., II, p. 47 (Făgăraș) s. v. *porneală*.
POROÁMBELE s. f. pl. art. 742 VI „arbuștii numiți porumbari": Când înflorește *poroámbele* alea, mărăcinile, atunci e bine de pus porumbu.
v. DLR (reg.), SCRIBAN (Buzău) s. v. *porumbă*.
PORÓCLA v. **polócru**.
PORT s. n. 714 VI, 716 A, 762 VII, 773 VIa „portaltoi": Avem *puort*, o altoim această viță 714 VI.
pl. *pórturi* 725 A.
PORTATÍV s. n. 707 VIb, 708 Vb, VII, VIII „jgheab din scânduri pe care alunecă buștenii la vale": Să făcea *portatíve*, niște coșcăi dă... dă lungime de trei metri 707 VIb; cf. c o ș c ă i ...
pl. *portatíve* 688 VIII, 707 VIb.
PORUMBÁȘ s. m. 682 VII, 818 A dim. de la *porumb*: Procuram și eu *porumbáș*, veneam acasă cu *porumbáșu* 818 A; cf. p o r u m b é l.
v. DLR (pop.) s.v.
PORUMBĂRÁIE s. f. colect. 788 VI „cantitate mare de porumb".
PORUMBĂRÁȘ s. n. 701 V dim. de la *porumbar* („pătul"): Stam supt un *porumbăráș* așa micuț.
PORUMBÉL s. m. 855 A dim. de la *porumb*; cf. p o r u m b á ș.
PORUMBÍȘTIE (5 sil.) s. f. 788 A, 803 VIII, 820 VI „teren de pe care s-a recoltat porumbul".
pl. art. *porumbíștiile* 791 A.
PORZÓL s. 752 VI, 793 A, 794 VI „substanță chimică folosită la tratarea semințelor (de grâu, de porumb) înainte de a fi semănate": [Boabele] le tratam cu *porzól* sau... cu var 794 VI; cf. m u r á j u l.
v. DLR (reg.), GL. OLT. s.v.
PORZOLEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 769 VIIIb „tratează sămânța (de grâu) cu soluție de piatră vânătă": [Grâul] când era ca să-l băgăm

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

în pământ îl *podzolám*, c-aşa să spunea, l-împietream, noi îi spuneam împietrat 691 VI; cf. împietreáză 5°...
sup. *la porzolát* 752 VI.
var. **podzolám** vb. ind. impf. 1 pl. 691 VI.
v. DLR (Olt.) s. v. *porzola*, GL. OLT. s.v.
POSCÓRNIŢĂ s. f. 804 V „reziduu la prepararea săpunului"; cf. boroghínă 3°...
cf. DLR, DM, DEX s. v. *posconiţă*, BĂRBUŢ s. v. *poscolniţă*.
POSLÉDA v. **poslédiu**.
POSLÉDIU s. n. 747 VIIIb „ţuică slabă care curge ultima la cazan"; cf. ápă 5°...
var. **posléda** s. f. art. 743 VI.
cf. DLR, TDRG, CADE s. v. *poslete*, ŞĂINEANU (Mold.), DM (reg.) s. v. *poslet*, LEXIC REG., I, p. 84 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, GS, 1929–1930, p. 133 (Prahova) s.v. *poşlete*, CV, 1950, 4, p. 36 (Buzău) s. v. *posledie*.
POSOMORÂT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 716 VII „s-a lăsat într-o parte; s-a povârnit": Clapa sicriului niţel uite-aşa s-a povestit niţel, ştii, *s-a posomorít* aşa oleacă; cf. bănuie 1°...
POSTÁLI s. m. pl. 777 VIII „cipici croşetaţi din cânepă": *Postál!* ne făcea mama [...] nişte botoşei d-ăia, *postál!* dă cânipă; cf. călţúni 1°...
cf. DLR (înv. şi reg.), SCRIBAN (Olt.), DM (reg.), CV, 1950, 3, p. 36 (Teleorman) s. v. *postal*.
POSTÁŢĂ s. f. 720 V, 738 VII, 817 A, 824 V, 858 VII „postată": Lăsam acolo-n capu locului o *postáţă*, o prăjină, două, cât vreau eu să pui [cânepă] 720 V.
v. DLR (reg., Trans., Mold.), TDRG, CADE (Mold.), SCRIBAN (Mold. sud şi Munt.), DM, DEX (reg.) s. v. *postată*.
POSTOMÓLUL v. **postromólul 1°**.
POSTROMÓLUL s. n. art., **cu ~** loc. adv. 1° 679 VIII, 696 I „cu grămada, în număr mare": Ăia venea *cu postromólu*, nemţii, ca să îi sperie p-ăştia, să fugă 679 VIII. 2° 799 VII „prin surprindere, pe neaşteptate": I-a luat *cu postromólu*... adică cu repezeal-aşa, ca apa; cf. tótodată.
var. 1° **cu postomólul** loc. adv. 696 I.
1° v. DLR s.v. *podmol*; cf. CADE (Olt.), BĂRBUŢ s.v. *postomol*, SCRIBAN (vest) s.v. *podmol*, COMAN, GL. (Vâlcea) s.v. *prostomol*.
POSTROVÓL s. n. 784 VIIa, 785 VIII, 827 A „prostovol": Fuste largi ca *postrovólu*, aşa se purta 784 VIIa; cf. şaşmá.
v. DLR (reg.) s. v. *prostovol*.
POŞÍRCĂ s. f. 760 VIIb „fiertură din seminţe de dovleac".
cf. DLR (prin estul Olt.), BĂRBUŢ s.v.
POŞTALIOÁNE (5 sil.) s. n. pl. 806 VII „trăsuri, căruţe": La

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

nuntă venea căruțe, câte zece căruțe, *poștaliuáne* zis, c-așa să zicea.

v. DLR s. v. *poștalion 3°*.

POȘTÁR s. m. 731 VI [la pădurărit] „muncitor care păzește canalul, ca să nu se blocheze cu bușteni".

v. DLR (prin nord-vestul Munt.), GL. ARGEȘ s. v.

PÓȘURI s. n. pl. în ~ **de lup** 780 VIII „alice mai mari decât cele pentru iepuri": Știi ce-s alea *póșurʲ dă lup?* Niște alice mai mari ca alea, știi, care le băga pentru iepuri.

v. DLR (reg.) s.v. *poștie*, BĂRBUȚ s.v.

PÓTCA s. f. art. **1°** 798 II, **de-a** ~ loc. subst. 798 VIII „numele jocului de copii țurca"; cf. d r í c h e a 1°... **2°** 798 II „bățul mai scurt cu care se joacă ~"; cf. d r í c h e a 2°...

1° v. DLR (prin sud-vestul Munt.) s.v.

POTÉCI s. f. pl. în expr. **a rămás pe** ~ 786 VII „a rămas pe drumuri".

POTIGÁCI s. 832 VI, 865 II, VI, 866 VIII „fiecare dintre bețele fixate în părțile laterale ale plasei de pescuit, pe toată lățimea ei": [Plasa] avea la capete câte-un lemn, ala-i spuneam *potigáĉ* 832 VI; cf. ș u f á n i .

pl. *potigáci*, *potigáce* 865 VI.

cf. DLR (reg., Dobr.) s. v. 1°, 2°.

POTLOGÁR s. m. 818 A „cizmar cârpaci".

pl. *potlogári* 818 A.

v. DLR (pop. Trans.), TDRG, DM (înv.), CADE, SCRIBAN (Trans.), ȘĂINEANU s. v., DEX (reg.) s. v.; cf. BĂRBUȚ s. v. *plotogar*.

POTLOGEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 685 VIII [la cismărie] „cârpea, punea p l o t o a g ă": Era cizmar, el *potloĝeá* la alea; cf. c â r t o j í t .

part. f. *potlogítă* 824 A.

v. DLR (pop.) s. v. *potlogi*.

POTÓP s. n. 691 V „curs repede de apă; torent": Se duce la o apă curgătoare, la *potóp* zis sau cum... Dâmbovița cum ar fi; cf. v i j ó i .

cf. DLR s. v. 2°.

POTÓRI s. m. pl. 830 VII „pantaloni țărănești din aba lustruită, împodobiți cu găitane": Flăcăii avea d-äia de lână, *potórʲ* [...] nădragi largi așa, juca pe ei [...] *Potóri* era dați la lustru, mai delicați.

cf. DLR, TDRG, CADE s. v., SCRIBAN (Munt.), DM, DEX (înv.) s.v. *poturi*.

POTRIVICIOÁRĂ adj. f. 838 Vb dim. de la *potrivită*.

POVESTÍT, a ~ vb. **1°** ind. pf. c. 3 sg. 778 VIIb „a divulgat": L-*a povestít*, l-a prins p-ala, ș-a făcut șapte ani la-nchisoare. **2°** refl. ind. pf. c. 3 sg. 716 VII „s-a lăsat într-o parte; s-a povârnit"; cf. b ă n u i e 1°...

POVÍDLĂ s. f. 721 A „magiun".

v. DLR (reg., mai ales Mold. și Bucov.), TDRG, CADE, ȘĂINEANU

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

(Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.) s.v.

POZÂNÁR s. n. 772 VIIIa, 829 A „buzunar".

var. **pozenár** s. n. 803 VIIc.

v. DLR, DM, DEX (reg.), CADE (prov.) s. v. *buzunar*, BĂRBUȚ, BPh, 1939, p. 239 (Gorj) s. v.; cf. TDRG s.v. *buzunar*.

POZMOGEÁLA s. f. art. 716 VII „mocirla, noroiul": Era mocerniță [...] *pozmoĝeál*-aia acolo, cum să spui, era rău, era tercălău; cf. m o c é r n i ț ă ...

POZMÓL s. n. 702 VIb, 714 V, 716 VII „mocirlă, noroi"; cf. m o c é r n i ț ă ...

v. DLR s. v. *podmol*, BĂRBUȚ s. v. *posmol*; cf. SCRIBAN (vest), TDRG, CADE s. v. *potmol*.

POZMOLÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 748 VIIIb „a înnămolit": [Apa] a înecat vitele, le-*a pozmolít* pân... într-o pădure.

part. f. pl. *pozmolíte* 862 VII.

POZNĂCIÓS v. **poznicióș**.

POZNICIÓS adj. 717 V „poznaș"; cf. b l e o j .

var. **poznăciós** adj. 717 V.

PRÁȘILĂ s. f. în ~ **oárbă** v. **orb 2°**.

PRÁȘTIE (3 sil.) s. f. 778 VI „lemn lung și subțire folosit în construcții": Peste grinzi prinse-n cuie s-a pus *prắștii* la casă 686 VI; cf. s u l i n á r .

pl. *prắștii* 686 VI, 772 VIIIa.

cf. DLR (reg.) s. v. III.2°.

PRÁVĂȚUL s. n. art. 793 A [la plug] „partea metalică, încovoiată, de deasupra grindeiului, care reglează adâncimea brazdei".

v. DLR (Olt. și prin nord-estul Munt.) s. v.; cf. GL. OLT., BĂRBUȚ s. v. *pravìț*.

PRĂGÚȘ s. 827 A „ridicătură mică de pământ; moviliță": [Oaia] a pus picioarele într-un *prăgúș* așa și n-a mai putut s-o mai târască lupu d-acolea; cf. b o l d á n ...

v. DLR s. v. 2°.

PRĂJÁNIE s. f. 828 II „carne prăjită": Mama bătrâna făcea... făcea *prăjánie*, frigea bucățele [din carne de porc]; cf. p r ă j e á l ă, p r ă j í m e a .

PRĂJEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 784 VIII [fig.] „atingea ușor (cu sabia)"; cf. p i ș c á 1°.

cf. DLR s.v. *prăji 1°*.

PRĂJEÁLĂ s. f. 741 I „carne prăjită"; cf. p r ă j á n i e ...

v. CV, 1949, 5, p. 30 (Ialomița) s.v. *prăjală*.

PRĂJÍMEA s. f. art. 825* „carnea prăjită"; cf. p r ă j á n i e ...

pl. art. *prăjímile* 825*.

PRĂJÍNĂ s. f. 720 V, 760 VIIb „unitate de măsură pentru suprafețe egală cu aproximativ doi ari".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *prăjíni* 674 V, 685 V, *prăjíne* 743 VI.
v. DLR, DM (înv. şi reg.), CADE, DEX (înv.) s.v.; cf. SCRIBAN (vechi) s.v.

PRĂJIOÁRE (4 sil.) s. f. pl. 681 VI dim. de la *prăjină*.

PRĂSĂDEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 688 VIII „răsădeam".
v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *presădi*, DM (înv.) s.v. *prăsădi*, SCRIBAN (Munt.) s. v. *presădesc*; cf. TDRG s. v. *prăsădi*, DEX (pop.), CADE s. v. *presădi*.

PRĂSẮZI s. f. pl. 694 VI „lăstari": [Portaltoiul] să crapă puţin, îi pune două *prăsắz* [...] două lăstări; cf. l ă s t ắ r i .
cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. *prăsad*, SCRIBAN (înv.) s.v. *prasad*.

PRĂSÍA s. f. colect. art. 760 VIIIb „progenitura, urmaşii" cf. o ş í ş t i l e .

PRĂSÍT, m-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 832 VII „m-am născut"; cf. n ă s c ú t 1°.
v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *prăsi 2°*.

PRĂŞCÁI s. 698 A „pospai (de zăpadă)".
v. DLR (Munt. şi Olt.) s.v. *prăşcău*; cf. TDRG, DM, GL. ARGEŞ s.v. *praşcău*, BĂRBUŢ s.v.

PRĂŞEÁLĂ s. f. 772 VI, 863 A „praşilă"; ~ oárbă v. orb 2°.
v. DLR (prin Munt. şi prin Olt.), BĂRBUŢ s.v.

PRÂNZ s. n. 1° 804 V „jumătate de zi"; Luam duminica oile la doi, trei tovarăşi, ca să-mi ia şi mie câte-un *prânz*, cât veneam eu, o după amiază sau o dimineaţă la şcoală. 2° 729 VIIb, 736 VII „pomană la trei, nouă şi douăzeci de zile după înmormântare": [Mortului] îi faci *prínzurli* cum se zice, de trei zile, de nouă zile, de douăzeci de zile 729 VIIb.
pl. art. 2° *prấnzurile* 729 VIIb, 736 VII.
1° cf. DLR s. v. 3°; 2° v. DLR (special) s. v. 1°, GL. DOBR. s. v.

PRẤZNE s. f. 707 V „sarcină de lemne care poate fi cărată cu spinarea": Am fost la o *prízne* de lemne, am adus cu spinarea lemne; cf. c a p 1°...

PREÁJBA s. f. art. 810 VI „locul, zona, ţinutul": Aicea la noi, în *prẹájba* asta nu s-a pus tutun.

PREDUCÍTE adj. f. pl. 833 A „găurite cu preduceaua".
cf. DLR (reg.) s. v. *preduci*, SCRIBAN (vest) s. v. *preducesc*.

PREDÚF s. n. 738 A, 751 VI, 753 VI, 827 VI, 848 A „dop la vrană": După ce a fiert [vinul], să-ncarcă butoiul iar din nou, să bate *predúfu* şi îl lasă până când are nevoie să umble la el 751 VI.
v. DLR (reg.) s. v. *produh 2°*; cf. TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v., DM, DEX (reg.) s. v. *produf*, BĂRBUŢ s.v.

PREFĂCÁNIE s. f. 722 VIII „rachiu distilat de două ori".
cf. DLR (reg.) s. v. 2°.

PREFÉCŢIE, la ~ loc. adv. 742 A „perfect, la perfecţie": Auzea *la prefécţịe*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PREGĂTEÁLĂ s. f. 682 V „pregătire”: La mireasă nu să face atâta *pregătẹálă*.

v. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

PREIÉR s. 721 VII, 724 VII, 732 VII „ajun al zilei de Sfântul Gheorghe”: În sear-asta-i *preéru* şi mâine-i Sfântu Gheorghe 732 VII.

cf. DLR s. v. *proor 3°*, TDRG (Olt.) s.v. *aprilie*, CADE s. v. *împroor 2°*, ŞĂINEANU s. v. *amproor*, SCRIBAN s.v. *proor*, DR, 1936–1938, p. 291 s.v.

PREJÚR adv. 842 VIII „împrejur”.

PREMENÍM vb. 1° ind. prez. 1 pl. 804 V, 809 V, 810 V, 834 V „fierbem a doua oară săpunul nereuşit”; cf. c r o p ... 2° conj. prez. 1 pl. 793 VII [la viermii de mătase] „să schimbăm aşternutul de frunze”: La trei zile trebuia *să*-i *premením* [gândacii].

1° ind. pf. c. 1 sg. *am premenít* 775 V; 2° ind. impf. 1 sg. *premeneám* 823 VII; conj. prez. 1 pl. *să premenim* 793 VII.

var. 2° **primineám** vb. ind. impf. 1 sg. 841 VII.

2° v. DLR (înv. şi reg.), DM (înv.) s.v. *primeni*.

PREMITEÁUA v. **primiteá**.

PREMUTÁT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 710 VIIIa [în armată] „a permutat”: Am făcut armata la Ploieşti; aicea dă prima dată [...] pă urmă m-*a premutát*.

PREOBEÁJE s. f. 849 VII „sărbătoare ce se ţine la 6 august; Schimbarea la faţă”.

cf. DLR, TDRG (înv. şi pop.), SCRIBAN (vechi), DEX (pop.) CADE s. v. *preobrajenie*.

PREPARÁŢIE s. f. 672 III „mâncare, băutură (pregătite pentru nuntă)”: Dacă-i mai rămâne *preparáţie*, mai băga şi luni seara masă.

cf. DLR (azi rar) s. v. 1°.

PREPÁRI, te ~ vb. refl. ind. prez. 2 sg. 779 VIIc „îţi prepari, te pregăteşti (pentru a da o masă)”.

ind. impf. 3 sg. *se prepará* 854 VIIIa.

PRÉPCĂ s. f. 707 III „grătar din şipci folosit la presarea murăturilor în butoi”: Puneam acolo deasupra un fund, apoi o *prépcă* aşa cum să spune la noi.

PREPÍNS, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 782 VIIIa „s-a deplasat luând locul cuiva”: *S-a prepíns* frontu românesc încolo-n locu ruşilor ş-a rămas aicea tot... front.

v. DLR, CADE (Olt.), LEXIC REG., II, p. 16 (Argeş), BĂRBUŢ s.v. *prepinge*, SCRIBAN (Teleorman) s.v. *preping*.

PREPÚI vb. ind. prez. 2 sg. 847 A „semeni a doua oară, înlocuieşti seminţele nerăsărite”: Dacă nu ieşea [porumbul], îl mai *prepunẹám*.

ind. impf. 1 sg./pl. *prepuneám* 847 A, 853 VIIIa, 869 VI; refl. ind. impf. 3 sg. *se prepuneá* 847 A, 866 VI.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. BĂRBUŢ, CV, 1952, 2, p. 38 (Gorj) s.v. *prepune*; cf. DLR (înv., rar) s.v. *prepune*, SCRIBAN s.v. *prepun*.

PREPÚS, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 687 VIIa „a propus": A venit o singură dată băiatu cu nevastă-sa şi ne-*a prepús* că noi să ne facem altă casă.

cf. DLR (înv., rar) s.v. *prepune*.

PRÉSĂR vb. ind. prez. 1 sg. 766 I „presar".

v. TDRG s.v. *presăra*, SCRIBAN s.v. *presar*; cf. DLR (reg.) s.v. *presăra*.

PRESCUÍŢE v. **presculíţe**.

PRESCULÍŢE s. f. pl. 759 Vb dim. de la *prescură*.

var. **prescuíţe** s. f. pl. 739 Vb.

PRESCURÁTUL s. m. art. 695 VIII „numele unei varietăţi de mere".

PREŞCHÍMBĂ vb. ind. prez. 3 sg. 791 VII „mută din loc, schimbă locul": Se da alături şi-nchidea ochii, ca să nu vază cum *preşḱímbă*, că le *preşḱímbă* alea, le mută din căciula aia.

ind. impf. 3 sg. *preşchimbá* 791 VII.

PREŞTÉVELE v. **pleştéve**.

PRETINDÁT v. **petríns**.

PREVELÍŞ s. n. 792 VII „povârniş, pantă, prăvăliş": M-am lăsat disculţă pă... pă *prevelíşu̯*-ăla de deal; cf. r e p e g ú ş .

PREVÉZI, să te ~ vb. refl. conj. prez. 2 sg. 848 VII „să te întrevezi, să te vezi prin ceva".

v. DLR (reg.), DM (rar), DEX (înv. şi reg.), TDRG s.v. *prevedea*, SCRIBAN (vechi, rar) s.v. *prevăd*.

PREVÍNE vb. ind. prez. 3 pl. 817 A „vin din altă parte; provin": Nu mai sânt pureci, numai dacă *prevíne* de undeva 817 A. O femeie nu ştiu de unde e *prevenítă* în sat 824*.

part. f. *prevenítă* 824*.

PRIC adj. 762 VII [despre animale] „bălţat"; cf. f l o r i á n ă ...

f. *prícă* 762 VII.

v. DLR, CADE, SCRIBAN (Olt.), LEXIC REG., II, p. 71 (Roşiori de Vede), BĂRBUŢ s.v.

PRICEPÚT, m-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 765 V „am simţit o ameliorare a bolii; m-am cunoscut".

v. DLR (prin nord-estul Olt.), BĂRBUŢ s.v. *pricepe*.

PRICOLÍCI s. m. 780 VIII „conducător într-o haită de zece lupi": Nouă lupi şi mai e unu mai mare-i zice *pricolíc̆i*, ăla tot al lor, care-i conduce.

cf. DLR, TDRG, DM, DEX s.v., ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *tricolici*.

PRICOPSÉNIE s. f. 732 VI „pricopseală": Vreo *pricopsénie* nu fac.

PRÍE adj. f. 679 VIIa [despre vacă] „bălţată"; cf. f l o r i á n ă ...

v. DLR (reg.), TDRG, CADE (prov.), SCRIBAN (Gorj), GL. ARGEŞ s. v. *priu*, GL. OLT. s. v.; cf. BĂRBUŢ s. v. *prian*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PRIGÓRIE (4 sil.) s. f. 1° 791 VII, 826 VII „căldură mare; zăpuşeală": Să-ncălzeşte apa acolo la câmp, *prigórie* mare 791 VII; cf. z ă z d ú h . 2° 807 V „miraj": Uite, parcă licăie aşa *prigórîle* astea de soare; ca cum e timpu, zic la secere.

pl. 2° *prigórii* 807 V.

var. 2° **prigórile** s. f. pl. art. 807 V.

1° v. DLR (reg.), SCRIBAN s. v. *prigoare*; cf. TDRG (Munt.), DM (reg.), DEX (înv. şi reg.) s. v. *prigorî*, GL. ARGEŞ s. v. *prigor 1°*, BĂRBUŢ s. v. *prigoare*.

PRIGÓRILE v. **prigórie 2°**.

PRIJINEÁM vb. ind. impf. 1° 1 pl. 774 VIIa „adunam (recolta de cereale), puneam grămadă în ceva": Din cânepă făceam cergă mare care *prijineám* grâul când ne duceam la treierat. 2° 3 pl. 764 VIII [despre câini] „ţineau pe loc, ţineau piept (lupului)".

2° ind. impf. 3 pl. *prijineá* 764 VIII.

var. 1° **pentru prijunít** vb. sup. 770 V.

1° v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *prijini*; cf. DM (reg.) s.v. *sprijini*.

PRÍJINILE s. f. pl. art. 684 III „balustradele (la punte)"; cf. s t ă n o á g ă 1°.

cf. DLR (prin nord-vestul Munt.), GL. ARGEŞ s.v. *prijin*.

PRIJUNÍT v. **prijineám 1°**.

PRÍMA adj. f. în **domnişoáră ~, fáta ~** 732 III „domnişoară de onoare cu rolul cel mai important în ceremonialul nunţii".

PRIMĂVĂRÁTIC adv. 698 V „de cu primăvară, în primăvară": Oaia o tunzi acu *primăvărâticu*.

cf. DLR (reg.) s. v. 3°.

PRIMÉLI s. f. pl. 658 VIIb „baliverne, credinţe deşarte": Mie mi-a fost urât de *primjéli* d-alea; cf. b ă n ă n ắ i ...

cf. DLR s.v. *primeală 3°*, BĂRBUŢ s. v. *primeală*.

PRIMÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 701 VIIb [despre mâncare] „prieşte": Nu mănânc, maică, ciorbă acră, că dacă nu-mi *priméşte*, nu-mi *priméşte*.

ind. pf. c. 3 sg. *a primít* 711 I.

v. DLR (reg.) s. v. *primi I.9°*.

PRIMINEÁM v. **premením 2°**.

PRIMITEÁ s. f. 737 VIIa, VIIIb, 738 VII, A, 745 VIIIb, 751 VIIIa, 851 VIII, 858 VI, VIII, 869 VIIIa, b „plasă de sfoară pentru vânturat cerealele la treieratul cu cai": Nu era vânturători atuncea, cu *primiteáua*, cu... plasă, adia vântu şi trăgea cu plasa ce rămânea 745 VIIIb; cf. c â r l i ó n ţ .

var. **premiteáua** s. f. art. 753 VIIIb.

v. DLR (prin Dobr. şi prin sud-estul Munt.) s. v. 2°; cf. TDRG, CADE s. v. *primeti*, GL. OLT. s. v. *primet*, GL. DOBR. s. v. *primetea*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PRIN 1° ~ auzíte 705 VI, 733 V, **~ auzítea** 717 VIIIb loc. adv. „din auzite”. **2° ~ undă în dăm ~ ~** 791 V „dăm în fiert”.

1° v. GL. DOBR. s. v. *auzite*.

PRINÓS s. n. 706 VII „colac (la sărbătorirea hramului unei biserici)”: Mai înainte făcea şi colac aşa mare [pentru hram], să numea *prinu̯ósu̯*.

cf. DLR, TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v.

PRÍNSA s. f. art. **1°** 810 IV „numele jocului de copii de-a prinsul”. **2°** var. 808 IIa „figură la jocul de copii t â r p u l u g u l ”.

var. **prínsea** s. f. art. 1° 784 I, 2° 808 IIa, **de-a ~** loc. subst. 1° 725 I.

PRÍNSEA v. **prínsa 1°, 2°**.

PRINSÉSE, ~ de fíre v. **fíre 2°**.

PRIÓCĂ (3 sil.) s. f. 851 VIII, 865 VIIIb „cireadă de vite”: Era 'i, era multe vite d-astelalte, cai, vaci, era *priu̯óĉ, priu̯óĉ* dă animale ra prin baltă 865 VIIIb.

pl. *prióci* 865 VIIIb.

var **priópcă** (3 sil.) s. f., pl. *priópci* 851 VI.

cf. DLR (Munt., Mold. şi nordul Dobr.), SCRIBAN (Munt.), GL. DOBR. s. v.

PRIÓPCĂ v. **priócă**.

PRIPALÁC s. 733 II „adăpost făcut între crengile unui copac”: Ne-am suit să facem *pripalác* în nuc pentru a păzi via şi nucu.

cf. DLR, SCRIBAN s. v. *prepeleac*.

PRIPĂGÍT adj. 780 II „înstrăinat”.

PRIPEÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 803 I „se încălzea la soare”: Ea mereu *se pripẹá* la soare.

v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *pripi II.1°*.

PRISEÁCĂ s. f. 675 VI „prima fază a prelucrării buşteanului, constând în cojirea lui (fără a i se tăia vârful)”: Asta e *prisẹáca*: nu-i taie vârfu tot la lemn [...] rămâne câteva frunze la vârf. Adică [vârful] necojit şi cu frunză. Prima fază e *prisẹáca*.

cf. DLR (pop.), DM (reg.) s. v. *prisacă*.

PRISTÓS¹, de ~ loc. adv. 715 VII „din belşug”; cf. b i u .

v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *prisos*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *pristosi*.

PRISTÓS² s. n. 718 VII „parastas, fără dată fixă, la peste un an de la înmormântare, după cele nouă c a p e t e ”: Cu *pristósu* e zece capete. Îi face [mortului] până-i face de anu ş-apoi la urmă la trei, patru luni şi la o juma de an îi face şi *pristós*.

PRIŞTINÍM, să ~ vb. tranz. conj. prez. 1 pl. 819* „să tolerăm, să primim, să acceptăm”: N-am vrut *să*-i *prişţiním* pe ţigani în sat.

v. DLR (înv.) s. v. *pristăni 3°*, BĂRBUŢ s. v. *prişţini*; cf. SCRIBAN s. v. *pristănesc*, CADE (Olt.), LEXIC REG., I, p. 50 (Craiova), II, p. 16

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

(Argeş), GL. ARGEŞ s. v. *pristini*.

PRITÓC s. 697 VIIIa „putină pentru brânză”: Atuncea-l taie pe el, caşu-ăla, îl bagă la *pritóc*, la saramură. *Pritóc* este un vas cu saramură [...] un fel de putină aşa; cf. b á l i e 2°.

v. DLR (reg.) s. v.; cf. TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v., DM, DEX (reg.) s. v. *pritoacă*.

PRIVÉCHI s. n. 777 VIII „priveghi”.

v. DLR (reg.) s. v. *priveghi*.

PRIVÉŞTE vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 741 VI „pliveşte”: Şi-l *privéşte* [grâul], intră prin dânsu şi smulge ce găseşte [...] ce fel de buruieni are; cf. b u r u i á m . **2°** *se* ~ refl. ind. prez. 3 sg. 689 VI „se curăţă (porumbul) de foile uscate”: *Să privéşte* de foi şi... porumbu şi se rupe din moţ.

1° ind. prez. 1 pl. *privím* 726 Va, VIb, A, 797 V, 850 VI, impf. 1 sg./pl. *priveám* 733 V, 750 VII, 760 VI, 838 VIIb, 842 VII, VIII, 853 VI, 2 sg. *priveái* 690 VI, 750 VII, 838 VI, 839 VII, 844 A, 870 VIIIb; conj. prez. 3 sg. *să priveáscă* 741 VI, 799 VI; sup. *la privít* 768 VI, 842 VI; refl. ind. impf. 3 sg. *se priveá* 852 VIa.

1° v. DLR (înv. şi reg.) s. v. *plivi*, GL. OLT. s. v. *privim*, GL. DOBR. s.v. *privit*, BĂRBUŢ s. v. *privi*.

PRIVIGĂTOÁRE v. **privighetoáre**.

PRIVIGHETOÁRE s. f. 816 V, 832 V „lumânare în formă de spirală care se pune pe pieptul mortului”: I-am făcut [mortului] *privigătọáre* de ceară curată 690 VII.

var. **privigătoáre** s. f. 690 VII.

v. DLR (prin Trans. şi prin Munt.) s. v. *priveghetor 6°*; cf. TDRG (Trans.), ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v. *privighetor*.

PRIVÍNŢĂ s. f. 710 VIIIb „prevenţie”: A stat în *privínţă*... cinci luni de zile până s-a judecat.

v. DLR (reg.) s.v. *prevenţie*.

PRIVÍTĂ s. f. 683 VIb „nuia subţire şi mlădioasă”; cf. t u i á g ă .

var. **privíţă** s. f. 790 V, pl. *privíţe* 787 V, 790 V, 798 VI, 829 VIa.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Olt., Ban.), CADE (Olt.), DM (reg.), GL. ARGEŞ, GL. OLT. s .v.; cf. SCRIBAN (Ban., Olt., Bacău), BĂRBUŢ, BPh, 1939, p. 235 (Gorj) s. v.

PRIVÍŢĂ v. **privítă**.

PROCÉST s. n. 686 VIIb, 728 VI, 818 A „proces penal”.

v. DLR (pop.) s. v. *proces*.

PROCÓP v. **procóv**.

PROCOPSÍT adj. 762 VIII „arătos, grozav”.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg. şi fam.) s. v. *pricopsit.*

PROCÓV s. n. 702 VIIb, 811 A, 813 A „cergă din câlţi de cânepă".

pl. *procoáve* 702 VIIb, 811 A, 813 A.

var. **procóp** s. n. 691 V.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG, SCRIBAN (înv.) s. v. *pocrov*, CADE, DM (înv.), ŞĂINEANU s. v.; cf. GL. ARGEŞ s.v. *plocov.*

PROCOVÍŢĂ s. f. 677 VII, 812 A „învelitoare groasă ţesută din lână; pătură".

pl. *procovíţe* 812 A.

v. DLR, TDRG (Trans.), CADE (Trans., Ban., Olt.), SCRIBAN (vest), DM (reg.) s.v. *pocroviţă.*

PROCÚRI, te ~ vb. refl. ind. prez. 2 sg. 680 VIIb, 732 VI „îţi procuri, te pregăteşti": Trebuie *să te procúri* întâi de lemne, tălpi [pentru casă] 727 VI.

ind. prez. 3 sg. *se procúră* 660 VI, 680 VI, 733 VII, 773 VI, impf. 3 pl. *se procuráu* 733 VII; conj. prez. 2 sg. *să te procúri* 727 VI.

PRODUCĂTOÁRE s. f. 833 VI „soi de viţă de vie".

v. DLR s.v. 4°.

PROFÍR s. n. în expr. **se lucreáză la ~** 711 VI „se aranjează la suprafaţa solului lemnăria din care se va clădi casa": *La profír*, de exemplu, lucrezi jos... scurţi capacele cât trebuie, stâlpi, pregăteşti tot, numa când o ridici [casa] într-o zi ai şi ridicat-o.

PROFT s. 865 II „figură la unele jocuri de copii constând din poziţia echidistantă faţă de ţintă a nasturilor, bilelor etc. cu care se joacă".

PROMIŢÁM vb. ind. prez. 1 pl. 765 VIIb „promitem".

cf. DLR (reg.) s. v. *promite.*

PROPIETĂRÍA s. f. art. 773 VII „proprietatea": Ăştia avea *propietăríja* dincolo-n Teleormanu.

PROPIETĂRÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 768 VII „a împroprietărit": I-*a propietărít* cu zece pogoane; cf. î m p ă m â n t e n í t .

conj. prez. 3 sg. *să propietăreáscă* 803 VIII.

v. GL. DOBR. s. v.

PRÓPTĂ s. f. în expr. **se púne ~** 750 VII, 798 VI „opune rezistenţă; se împotriveşte": Decât *s-a pus* hoţu-aşa *própta*, da n-a făcut nimica 750 VII; cf. f r o n t .

v. DLR (reg.), CADE (Mold., Bucov., Olt., Trans.), SCRIBAN (vest) s. v.; cf. TDRG s. v. *proptea*, DM, DEX (reg.) s. v.

PROPTEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 850 A „oprea (apa)": Acolo era un zăgaj care *proptẹá* apa.

PROROCEÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 760 V „ura de bine (miresei)"; cf. d ă r u i é ş t e .

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. BĂRBUŢ s. v. *prorocie*.

PROROROVIE s. f. 815 A „vorbă, expresie de ocară"; cf. b e s é d i e...

pl. *prororóvii* 815 A.

var. **proróvie** s. f. 815 A.

PRORÓVIE v. **prororóvie**.

PRÓSIE s. f. 723 V „loc lăsat nearat şi necultivat; ţelină": [Porcului] i-adunăm buruiană du pă *prósie*-aşa, verde-aşa; cf. n e a r ă t ú r ă .

cf. DLR, DEX (pop.), TDRG, CADE (Mold.), DM (reg.), ŞĂINEANU, SCRIBAN s. v.

PROSPĂTEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 846 V „împrospătează": A făcut un dig aşa de la Ialomiţa şi până în bentu-ăsta şi când şi când *prospătéază* apa.

ind. prez. 1 pl. *prospătắm* 800 IV.

PROSPĂTÚRĂ s. f. 842 VIII „loc proaspăt arat": [Ogorul] îl borânam, îl grăpam *în prospătúră*.

PROSTICÚŢĂ adj. f. 702 VIIb dim. de la *proastă*; cf. p r o s t i ş ó r .

PROSTIŞÓR adj. 727 A dim. de la *prost*: Am un băiat mai *prostişór*; cf. p r o s t i c ú ţ ă .

v. DLR s. v.

PROŢÁPUL s. n. art. în ~ **soácrei** 679 III, 684 Vb „petrecere, luni după nuntă, acasă la soacra mică"; cf. d a n ţ 1°...

v. DLR (prin nord-estul Olt. şi prin nord-vestul Munt.) s.v. III., GL. ARGEŞ s.v.; cf. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

PRÚNĂ s. f. în ~ **cioreáscă** v. **cioreáscă**, pl. în ~ **gârlănoáse** v. **gârlănoáse**, ~ **sticloáse** v. **sticloáse**, ~ **tóltuşi** v. **tóltuşi**.

PRUNI s. m. pl., ~ **graşi** 735 VI „numele unui soi de pruni cu prune rotunde, zemoase şi dulci".

PUFUIÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 753 VI „tencuieşte": La noi, după ce le bagă-n şipcă [casele], îi dă ca să netezească pământu, îi dă... le *pufuiéşte* tot cu pământ aşa; cf. î n g h i o n t ă r é ş t e ...

ind. pf. c. 1 pl. *am pufuít*; conj. prez. 1 pl. *să pufuím* 753 VI.

PUFULÉTE s. m. 815 A 1° „lampă primitivă cu gaz (fără cilindru), făcută dintr-o sticluţă prevăzută cu o ţeavă de tablă în care se fixează fitilul"; cf. g ă z o á i c e . 2° [la stupărit] „dispozitiv cu foale cu care se face fum pentru a alunga albinele din stup".

pl. 1° *pufuléţi* 815 A.

PUI s. m. 1° 827 A „stâlp la casa de paiantă"; cf. î n f i g ă t ó r i . 2° 858 VI „fiecare dintre cele patru lemne laterale, care se ataşează la căruţă pentru a-i mări capacitatea la căratul porumbului": La căruţa care-o avem îi mai punem nişte *pui* p-alături ca să ia până la o mie, o mie două sute de kilograme. 3° art. ~ **ţáţei** 850 V numele unui dans popular.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *pui* 1° 827 A, 2° 858 VI.
2° cf. DLR (reg.) s.v. VI.7°.

PUIÁG s. m. 682 V „puiet”: Aduce un brad, un *puiág* de brad.
v. LR, 1963, 2, p. 107 (Orăştie) s.v.

PUIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 842 VIII „rupeam puii, copileam (porumbul)”.
v. DLR (reg.) s.v. *pui*[2] *4°*.

PUIÁNDRU s. m. **1°** 819 A „cocoşel”. **2°** pl. 692 VI, 855 A „pui (de lup)”. **3°** 700 A „roi mare de albine”.
pl. 2° *puiéndri* 692 VI, *puiándri* 855 A.
1° v. DLR s.v. 2°; cf. CADE (Olt., Ban.), DM s.v.

PUÍC s. n. 708 II „coş mic de nuiele”; cf. s i p é t .

PUÍER s. n. 773 III, 834 A „ţarc pentru puii de găină”: Fac aşa un *puiér* din... din lemne ca să stea puii-acolo şi cloşca 773 III.
pl. *puiére* 834 A.
v. DLR (prin sud-vestul Munt.), CV, 1951, 1, p. 36 (Teleorman) s. v.

PUIŞÓR s. **1°** n. 830 VII „vas mic din doage, cu o toartă; donicioară”: Scoboram devale, la fântână, cu bradul, cu fratele de mână, *puiişór* aşa de brad. *Puişóru*-l duceam mireasa-ntr-o parte [...] fratele de mână într-o parte [...] Era *puişór* făcut de blană; înainte se zicea doniţi, nu erau vidroane ca acuş, ş-alea erau *puiişoáre* mai mici. **2°** m. pl. 810 VIII [la prostovol] „sfori scurte (douăzeci şi patru la număr) care se pun două câte două de o parte şi de alta a strejei”.
pl. 1° *puişoáre* 830 VII, 2° *puişóri* 810 VIII.
1° v. DLR (prin Munt.) s.v. VI. 4°.

PULBERÁT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. 704 VIIa „au spulberat”.

PÚNE vb. **1°** ind. prez. 3 sg. **~ óchii** 844 A, **se ~** refl. ind. prez. 3 sg. 794 II, 798 II, 801 I [la jocurile de copii] „mijeşte”; cf. f á c e m 1°... **2° se ~** refl. ind. prez. 3 sg. 824* „îşi face nevoile”: Pisica *să puneá* pă sub paturi. **3° se ~** refl. ind. prez. 3 sg. 821 A [despre lună] „apune, scade”: [Luna] apesteşte şi când răsare şi când *să púne*; cf. a p e s t é ş t e 2°. **4° ~ cápul** loc. vb. 811 VII „nenoroceşte, omoară”: Aia se laudă către lume-aşa, vorbea că-l iau eu, da nu mă lasă cu casă, îmi face ce-mi face mie, îmi *púne cápu*; cf. a c h i t á m 2°. **5°** ind. prez. 2 sg. în **~ de-a mâna** v. **mână 1°**. **6°** ind. pf. c. 3 sg. în **~ tága** v. **tága**. **7°** ind. prez. 3 sg./ pl. **~ núnta** 691 V, 745 VII, 814 V, 836 VII, 838 VIIa, 846 VII „fixează data nunţii”; cf. u r s e á m . **8°** ind. pf. c. 3 sg. în **~ párte** 701 III „a protejat, a susţinut”. **9°** ind. impf. 3 sg. în **~ jos** 840 A „întrecea”; cf. m ă n â n c 2°...
1° ind. impf. 1 sg. *puneám* 823 I, 844 A, 2 sg. *puneái* 844 A; conj. prez. 3 sg. *să púie* 844 A; 2° refl. ind. impf. 3 sg. *se puneá* 823 I, 824*; 5° ind. prez. 2 sg. *pui* 754 V; 6° ind. pf. c. 3 sg. *a pus* 678 VIIb; 7° ind. impf.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1 pl. *puneám* 801 A, 836 VII, 846 VII, pf. c. 1 sg. *am pus* 812 V, 3 pl. *a pus* 698 V; 8° ind. pf. c. 3 sg. *a pus* 701 III; 9° ind. impf. 3 sg. *puneá* 840 A.

1° v. GL. DOBR. s. v. *pui*; cf. GL. OLT. s. v. *pus*, BĂRBUŢ s. v. *pusul ochilor*; 4° cf. DLR (înv. şi reg.) s. v. I.3°.

PÚNGĂ s. f. 841 VIII [la vânătoare] „grup de hăitaşi dispuşi în formă de semicerc".

PÚNTĂ v. **púnte**.

PUNTĂTÚRĂ s. f. 695 VIII „pată mică, punctiformă pe un măr": Apa aia care picură pe măr, care-i pe măr, ea vine şi se scurge şi să... să opreşte într-un loc şi capătă o *puntătúră*. Din apă se face o băşicuţ-aşa, o *puntătúră*; cf. p u n t u l í ţ ă .

PÚNTE s. f. 691 III, 794 V, 804 VIII, 824 V, 826 V, VIb, VIIa „obiect (buchet, coroniţă de busuioc împodobite cu beteală, strachină cu mâncare ori cu diverse podoabe) pe care, conform obiceiului, fetele de măritat îl pun la fântână în noaptea de Anul Nou, în chip de punte, îl ascund spre a nu fi găsit de băieţi sau, dimpotrivă, îl oferă flăcăului iubit; în unele sate există credinţa că fetele care practică acest obicei îşi visează ursitul".

pl. *punţi* 691 III, VII, 784 VII, 794 V, 795 VII, 815 VII, 826 VIb.

var. **púntă** s. f., pl. art. *púntele* 824 V.

v. DLR (Munt.) s. v. III.1°.

PUNTIOÁRE (4 sil.) s. f. pl. 816 V dim. de la p u n t e .

PUNTULÍŢĂ s. f. 769 V „punct, pată punctiformă": Mă uit aşa, le pui [ouăle] colo la fereastră şi mă uit aşa-n soare şi are o *puntuliţă* neagră acolo şi aia zic că e sămânţa; cf. p u n t ă t ú r ă .

cf. DLR (rar) s. v. *punctuliţă*.

PURCÁR v. **porcár**.

PURCĂRÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 825 A „murdăreşte"; cf. m o s c o l í n d .

PURCĂRÍE s. f. 830 VII „crescătorie de porci": Trebuia să-i trecem [porcii] canalu ăla pe apă, să-i ducem la *purcăria* lui.

v. DLR (reg.) s. v. *porcărie*; cf. BĂRBUŢ s. v.

PURCEÁ s. f. 808 Ib **1°** nume al unui joc de copii. **2°** „una dintre pietrele cu care se joacă ~".

pl. 2° *purcéle* 808 Ib.

v. DLR s. v. 2°, BĂRBUŢ s.v.

PURCÉL s. m. 705 VI „ciorchine de strugure".

v. DLR (reg.) s. v. II.

PURCULÉŢE s. n. pl. 831 VIIIb dim. de la *purcoi*; cf. p o r c o n e á ţ ă ...

PURECÁT, a ~ vb. ind. **1°** pf. c. 3 sg. 777 IVb „a distrus, a stârpit"; cf. d i s p ă r ú t ... **2°** var. impf. 3 sg. 815 A „pungăşea, lua banii".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. 2° puricá vb. ind. impf. 3 sg. 815 A.

1° cf. DM (fam.) s. v. *purica 2°*; 2° v. DLR (fig., prin nord-estul Olt.) s. v. *purica 5°*.

PURECÉLUL s. m. 1° art. 672 III numele unui joc de societate (la șezători): [La șezătoare] lucrează, mai face... d-astea de se pupă: *purecêlu*, cureluşa. 2° pl. tantum 801 VII, A, 831 V, 834 A „mâncare tradițională din mămăligă rece sau turtă de mălai fărâmițate și prăjite în grăsime": Puneai untura-n tigaie şi punea mălaiu şi-l dumicai acolo... se zicea *purecêi* 831 V.

pl. 2° *purecéi* 801 VII, A, 831 V, 834 A.

2° v. DLR (pop.), LEXIC REG., I, p. 31 (Târgu Jiu), GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s. v.

PURICÁ v. **purecát 2°**.

PUŞLÁNĂ s. f. 831 VIIb „puştancă, fetişcană": *Puşlánă* aşa era, ă fugeam pe cai; cf. g o d i n á c ă ...

PUŞNIGÁI s. 762 VIII „fum mult; fumăraie"; cf. a f u m ă r í e .

cf. DLR s. v. *buşneag*, SCRIBAN (vest) s.v. *buşneac*, LEXIC REG., I, p. 28 (Craiova), BPh, 1939, p. 211 (Gorj), LEXIC REG., II, p. 12, LR, 1953, 6, p. 55 (Argeş) s.v. *buşnigai*, GL. ARGEŞ s.v. *bujnigai*.

PUŞTĂNÍCĂ s. f. 715 VII „puştancă, fetişcană": Eram şi eu... vorbaia *puştănícă* de fată; cf. g o d i n á c ă ...

PUŞTI s. f. pl. în **se dădeá ~** loc. vb. 675 VIII „se trăgea cu puştile": La Lăsatu Secului *se didęá puşt'* cum dă militarii.

PUTÉREA s. f. art. în expr. **(mă) dă ~** 689 VII, **(ne) duceá ~** 693 VIII „pot, am posibilitatea": *Nu ne ducęá putéręa* ca să cumpărăm.

PUTÉRNIC adj. 692 VIII [despre teren] „fertil": Lăsam numa trei fire, două de porumb, după cum era locu dă *putérnic*.

PUTERNICÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 715 VI „se împuterniceşte, prinde putere": N-avem ce să-i facem [viței de vie] aşa primu an, că până *să puternicêşte* ea.

v. DLR (înv., rar) s. v. *puternici 3°*.

PÚTIE (3 sil.) s. f. 721 A „putină"; cf. b a l é r c ă ...

cf. DA (Munt.), SCRIBAN (vest), DM, DEX (reg.) s. v. *bute*.

PÚTINE s. f. pl. 812 III „putini"; cf. b a l é r c ă ...

v. DLR (rar) s. v. *putină*.

PUTÍNȚĂ, de ~ loc. adv. 870 VIIIc „cu putință; posibil": Văzând că nu mai e *de putínță*, s-a-ntors îndărăt.

PUTREGĂIÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 726 VIb „putrezeşte, se face putregai".

ind. pf. c. 3 sg. *s-a putregăít* 726 VIb.

cf. DLR (rar) s. v. *putregăi*, SCRIBAN (rar) s. v. *putregăiesc*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

PUTREZÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 785 VI [despre carne, fructe] „se macerează": Prăştina o ţiu fo săptămână, doo, dă *putrèzéşte* ea [...] ş-o duc la cazan acolo [...] ş-o fac ţuică.

sup. *la putrezít*; refl. ind. prez. 3 pl. *se putrezéşte* 780 III.

PUŢ s. n., ~ **americán** 685 VI, 787 VI, 832 VI, 843 VI [în mină] „puţ îngust, cu scripete": Acolo [în mină] dădea pă *puţ americán* sus, de trăgeam cu troliu vagoanele pline de cărbuni 685 VI.

pl. *púţuri americáne* 787 VI, 843 VI.

PUŢINÚŢI adj. m. pl. 799 VIIIb dim. de la *puţin*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

GLOSAR DIALECTAL. MUNTENIA

Partea a IV-a: R–Z

Maria Marin şi Iulia Mărgărit

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

RAC s. m. **1°** 821 A „rădăcină aeriană la porumb, ieşită după copilit"; cf. g h e r á n i... **2°** pl. 719 IV, 820 A nume al unui dans popular. **3°** pl. în ~ **(de ardéi)** 781 VIIa, 784 VIIa, 785 VIIb „ardei umpluţi (de post)": Făcea femeia *rac de ardéi*, făcea femeia, nu ştiţi dumneavoastră ce-i aia *rac* umpluţi cu făină 784 VIIa.

pl. *raci* 1° 821 A; 2° 719 IV, 820 A; 3° 781 VIIa, 784 VIIa, 785 VIIb.

1° v. DLR (reg.) s.v. IV. 3°; 2° v. DLR (reg.) s.v. III.6°; 3° v. DLR (prin Olt. şi Munt.) s.v. III.7°, LEXIC REG., I, p. 38 (Gura Jiului), BĂRBUŢ s.v., CV. 1951, 6, p. 30 (Vidra) s.v. *raci*.

RACHIRÍE s. f. 706 VIII „loc amenajat pentru cazanul de rachiu" cf. b a t e r í e 2°...

cf. DLR, DM, DEX (înv.), CADE, SCRIBAN s.v. *rachierie*.

RACHÍU s. **1°** 714 VI, 719 VI, 733 VII, 745 VIIIb, 746 V, 748 VIIb, 753 VI, 779 VII, 780 V, 860 V, 868 IIIa, 870 VIIb „petrecere simultană în casa miresei, a mirelui şi a naşilor înainte ori după nuntă": Vine sâmbăta, s-a făcut *rakíu*, c-aşa se spune, seara *rakíu*; socru cu fata face *rakíu* lui, socru cu ginerica face *rakíu* lui, nunu face *rakíu* lui; îşi cheamă neamurile 746 V. **2°** 846 VII „obicei prin care, luni după nuntă, se serbează cinstea miresei"; cf. v é s t e 1°.

1° v. GL. DOBR., BĂRBUŢ s.v.; 2° v. DLR (reg.), GL. OLT. s.v.; cf. TDRG (Munt.) s.v.

RÁCILĂ s. f. 741 VII „râcă, zâzanie".

v. DLR, CADE (fig.), DM, DEX (reg.) s.v. 2°.

RACÓNTRĂ s. f. 870 VIIIb „obligaţie suplimentară în muncă prestată de ţăran în contul pământului luat în arendă": Era aicea nişte boieri care îţi da cinci pogoane de pământ, dădeai parte şi parte [...] făceai un pogon şi jumătate de avaiet [...] p-ormă venea la tine şi-i făceai ş-un pogon şi jumătate de seceră pentru *racuóntră*, ştii ?; cf. f i n i t í v...

RÁDIE (2 sil.) s. f. 775 III „aşteptare, expectativă": Noi stam şi noi puţin în *rádie*, până pândeam că pleca el; după ce pleca pândaru, dam claie peste grămadă cu toţii-n porumbi.

RÁFIL v. **ráfilă**.

RÁFILĂ s. f. 744 V, VIIb „ragilă, darac": Ş-o dădeam [cânepa] bine, bine-n daracu-ăla, ş-aveam altu tot de mână, ştiţi ? Îi zic lui, ăla-i zicea *ráfilu* [...] Lâna o dădeam tot pân daracu-ăla, tot cu *ráfilu*-ăla o dărăceam frumos 720 V.

var. **ráfil** s. n. 720 V, 743 V; **réher** s. n. 675 VII.

cf. DLR, CADE, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v. *ragilă*, TDRG s.v. *ravilă*, SCRIBAN s.v. *raghilă*.

RAFT s. n. 755 VIII [la pereţii casei în construcţie] „strat de pământ băgat printre nuiele, după b u l g ă r e a l ă": După ce-l îmbulgărea [peretele], îl lăsa trei, patru zile, pe urmă iar făcea alt *raft*, venea şi-l înghiontea bine ş-aşa făcea casa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

RÁICOT (2 sil.) s. n. 784 VIII, 852 VIIb „stofă pentru haine bărbătești; covercot": Nădragi largi [...] d-ăștia de postav, de *ráicot* d-ăsta, de materii d-astea care este acușica 784 VIII.

RAIÉLE s. f. pl. 726 VIb „cosoroabe": Dup-aia am pus furcile-n picioare, i-am pus *raiélli*, *raiélli* vine cosoroabele, cosoroabele care vin de-a lungul casei așa; cf. b i l i m a n é l e...

cf. DLR (reg.) s.v. *raia 1°*. SCRIBAN (Mold. Siret) s.v. *raia 2°*.

RÁMĂ s. f. 745 VI „cadru de lemn la talpa și la acoperișul casei".

RÁNĂ s. f. în expr. **n-a mai fost de ~** 724 VII [despre vite și oameni] „n-a fost bun de muncă": [Boul] s-a lovit de *n-a mai fost de rână*, s-a dus și l-a vândut.

v. GL. ARGEȘ s.v.

RANCIÓG s. n. 811 A „lanț de grosime mijlocie, potrivită": Lanț mai gros, nici lanț așa de... vapor, cum se zicea înainte, gros, da nici așa ca de cățel, un lanț mai potrivit, la ala se zice *rancióg*.

cf. TDRG s.v. *rănciog*.

RAP s. 848 A „boală, parazit al dughiei": Dughia bună să n-aibă *rap*, dughie bună de sămânță.

RÁPĂN s. n. cu val. adj. 687 VI [despre pom] „plin, încărcat (cu fructe)": Acuma așa de frumoasă ce este vița, e *rápăn* de struguri; cf. c i u c i u m é l...

v. DLR, CADE (Olt.), SCRIBAN (vest), LEXIC REG., I, p. 50 (Vânju Mare), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ, DR, 1921-1922, p. 607, BPh, 1939, p. 235 (Gorj) s.v.

RÁPIȚ s. 801 VIIIb, 822 A [la construcții] „rețea de sârmă bătută pe pereți pentru a fixa tencuiala; rabiț": *Rápiț*, adică sârmă din asta care așa se spune *rápiț*, care se tencuiește pe ea; cf. c o t é ț.

var. **rápiță** s. f. 751 VI

RÁPIȚĂ v. **rápiț**.

RAS s. n. **1°** 748 VIIb, 836 VII, 837 III, VI, 843 III, 846 VII „obicei tradițional legat de bărbieritul mirelui sâmbătă înaintea nunții": Sâmbătă seara veneau la ginerică, se numea *rásu*; sâmbătă seara zicea că-i *rásu* atunci, făcea obicei de bărbierea ginericu 748 VIIb. **2° în ~** loc. adv. 697 VIIIa, 702 VIb, 709 VI, 735 VIIa, 752 A „la același nivel": Se băga cu var cu pământ, [...] să vină-*n ras* cu tălpile casei 702 VIb. **3°** art. **în ~** loc. prep. 702 VIb „la același nivel cu": Umplea [cu var sau cu pământ] până-*n rásu* tălpilor [casei]. **4° ~ pe ~** loc. adj. 870 VIIIb „deposedat, spoliat, sărăcit": Te stolea [boierul]... când veneai acasă, veneai aproape *ras pă ras*... îți rămânea foarte puțin porumb.

pl. 1° *rásuri* 837VI.

1° v. GL. ARGEȘ s.v.; cf. DLR (reg.) s.v. 2°; 2° v. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v. 3°, GL. ARGEȘ s.v.

RASÓLUL s. n. art. 788 VI [la construcții] „stratul subțire de lut cu care se netezesc pereții după tencuială; drișcuială"; cf. l u t u i á l a...

cf. DLR (înv. și reg.), TDRG (Munt.), CADE, ȘĂINEANU s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

RÁTINĂ s. f. 814 A „copac rămuros (uscat)".
pl. *rătini* 814 A.
v. DLR, DM, DEX (reg.), SCRIBAN (Olt.) s.v. *radină*; cf. CADE (Olt.) s.v., LEXIC REG., I, p. 93, II, p. 53 (Făgăraş), COMAN, GL. (Muscel) s.v. *ratin*, SCL, 1973, 6, p. 714 s.v.
RÁȚA, să se dea ~ loc. vb. 733 I [la înot] „să se scufunde": Când a vrut *să să dea* şi ea *rața*, c-acolo era un ochi, şi dup-aceea ea, când *s-a dat*, s-a-necat.
v. SCL, 1973, 6, p. 714 (sudul Mold.) s.v.
RAȚÉTĂ s. f. 686 VIIb, 781 VII „rețetă".
v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *rețetă*. GL. ARGEŞ s.v.
RAZ s. n. 823 A „unealtă de plivit"; cf. o t í c...
pl. *rázuri* 823 VI, A.
cf. DLR, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN, DM, DEX, BĂRBUȚ s.v.
RÁZĂ s. f. 826* „floarea soarelui"; cf. f l o á r e 5°...
v. DLR (reg.) s.v. 9°, BĂRBUȚ, CV, 1951, 1, p. 36 (Roşiori de Vede) s.v.
RĂBUFNÉŞTE, se ~ vb. refl. **1°** ind. prez. 3 sg. 772 VII [despre aluat] „se umflă, creşte": [Mălaiul] dacă să dospeşte, *să răbuvnéşte* şi el, atuncea-l spoieşti frumos colo, l-arunci la țest, să coace, păi când l-oi scoate, nu-ți mai trebuie legume 772 VII. Frământ bine [coca] până se dă după mână... ca să nu fie cu apă-n ea, după aia o laşi, să dospeşte, *s-a răbunít* cât căpisterea, să lasă în lături, dup-aia o-ntinzi şi faci pâine 776 V; cf. d e v í n ă... **2°** var. conj. prez. 3 sg. 782 V [despre lutul pentru țest] „să se înmoaie, să se omogenizeze (pentru a putea fi prelucrat)": Pământu îl muiem, îl mai lăsăm, că aşa e mai bun, să-l lăsăm *să să mai răbuneáscă* pământu mai bine.
var. **se răbunéşte** vb. refl. **1°** ind. prez. 3 sg., pf. c. 3 sg. *s-a răbunít* 776 V; 2° *să se răbuneáscă* conj. prez. 3 sg. 782 V.
1° cf. DLR (prin Munt. şi Olt.) s.v. *răbufni 4°*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *răbunesc*, LEXIC REG., II, p. 41 (Craiova) s.v. *răbunit*; 2° cf. DLR (prin Munt. şi Olt.) s.v. *răbufni 4°*.
RĂBUNÉŞTE v. **răbufnéşte 1°, 2°**.
RĂCITÚRĂ s. f. 721 VIIa, b, 726 Va, 727 V „piftie": Capu porcului... facem *răcitúră* şi picioarele 727 V.
pl. *răcitúri* 675 VII, 726 Vb, 729 V, 748 V, 754 V, 768 V, 782 V, 788 V, 796 V, 842 V.
v. DLR (prin Mold. şi Trans), TDRG, CADE (Mold.), DM, DEX (reg.) s.v.; cf. ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.), GL. DOBR. s.v. *răcituri*.
RĂCOÁNȚE s. f. pl. **1°** 709 VI „drugi de fier fixați vertical la vagonetul de cărat buşteni" **2°** 731 VIII „platforme pe care stau însoțitorii vagoanelor de marfă": Atuncea tremuram pe *răcoánțele* vagoanelor acolo-şa cu trăistioara.
1° v. DLR (prin vestul Trans. şi nordul Mold.) s.v.; cf. LEXIC REG., I, 85 (Vâlcea), SCŞt Iaşi, 1957, 1, p. 162 (Valea Bistriței) s.v. *rocoanță*.
RĂCUTÁT adj. 674 VIII „recrutat".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg.) s.v. *recruta*, CADE (pop.) s.v. *răcuta*; cf. SCRIBAN (vulgar) s.v. *recrut*, GL. ARGEŞ s.v. *răcut*.

RĂDĂCINÁT, **s-a ~** vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 778 V, 839 VI „s-a înrădăcinat".

v. DLR (înv.), CADE (arh.) s.v. *rădăcina*, SCRIBAN (vechi) s.v. *înrădăcinez*. •

RĂDĂCINIOÁRE (5 sil.) s. f. pl. 850 A dim. de la *rădăcină*.

RĂFUIE, **să~** vb. tranz. conj. prez. 3 sg. 724 VI „să împrăştie": Prăştinile le pune ca să-l ţie [fânul] pe claia aia s-o ţie aşa... *să* nu o *răfuie* vântu aşa, în timp de iarnă; cf. î m p r ă ş c h i n e.

part. *răfuít* 711 VII.

RĂGÁJĂ s. f. 816 A „gătej"; cf. r e á s c o t.

var. **răgăjii** s. f. pl. 816 A.

RĂGĂDUÍT, **a ~** vb. ind. pf. c. 3 sg. 746 VII „a bolit, a rămas suferind": Dacă nu băgam de seamă, încă unu [=copil] îmi murea la câmp, până să vină acasă şi pe urmă e! *a răgăduít* mult după ce-a venit acasă.

v. DLR (prin Munt.), COMAN, GL. (Prahova, Muscel), GL. ARGEŞ s.v. *răgădui*.

RĂGĂJII v. **răgájă**.

RĂGĂLIÁT (4 sil.), **a ~** vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 678 VI „a scos din rădăcină (copacii)": Unde-i pădure deasă şi mare, atunci *a răgăliát*-o furtuna, de bună seamă. Cum adică? Adică *a răgăliát-o*, a izbit vântu-n ea şi *s-a răgăliát* de la pământ [...] l-a scos din pământ cu rădăcină cu tot.

part. *răgăliát* 678 VIIIb; refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a răgăliát* 678 VI.

cf. DLR, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *răgălie*, DEX (reg.), BPh, 1939, p. 236 (Gorj), SCŞt Iaşi, 1957, 1, p. 163 (Valea Bistriţei) s.v. *răgălie*.

RĂÍNDU-SE vb. refl. ger. 756 VII „drăcuindu-se, afurisindu-se": Auzeam acolo cineva *răíndu-se* 756 VII. Acu mă ţin de *răíta* asta de mână, mă junghie de nu mai pot 785 VIIa; cf. f í r u i e...

part. f. art. *răíta* 785 VIIa.

cf. DLR (înv. şi reg.), GL. ARGEŞ s.v. *răi*, SCRIBAN (vechi) s.v. *în răiesc*.

RĂLIŢĂM vb. ind. prez. 1 pl. 779 VIII, 784 VI „răriţăm": Porumbu când să făcea aşa, să făcea nişte cărări pe... noi îi ziceam că-l *răliţăm* 779 VIII; cf. c ă r ă r é s c 1°...

ind. impf. 1 pl. *răliţám*; part. *răliţát* 792 VI, 804 VI.

v. DLR (prin Olt. şi sudul Munt.) s.v. *rărița*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *răliţez*.

RĂLIŢĂTÚRĂ v. **rărițătúră 3°, 4°**.

RĂMĂŞÁNIE s. f. 817 A „rămăşag, prinsoare": Oltenii joacă la fel cum era pe timpuri, tot îşi ţine obiceiurile şi portu şi toate, joacă pe *rămăşánie*; cf. r ă m ă ş e á l ă.

RĂMĂŞEÁLĂ s. f. 809 VI, 827 VI „rămăşag, prinsoare": Se face *rămăşeálă* între căluşari 809 VI; cf. r ă m ă ş á n i e.

v. DLR, DEX (reg.), DM (rar.), TDRG, BĂRBUŢ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

RĂMÂI vb. ind. prez. 1 sg. 802 V „mă despart": Nu *rămîi* dă Fane odată cu capu.

v. CADE (arh.) s.v. *rămânea*; cf. DLR s.v. *rămâne 1°*.

RĂMPUÍM vb. tranz. ind. prez. 1 pl. 673 VI „stivuim (lemnele) pe rampă"

RĂMÚNE vb. ind. prez. 3 pl. 748 V, 782 V, 832 V, 833 VI „rămân"

ind. impf. 3 pl. *rămuneá* 691 VIII, 711 V, 833 A, 862 A; conj. prez. 1 sg. *să rămún* 832 V.

v. DLR (reg.) s.v. *rămâne*.

RĂNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 868 VI [despre grapă] „trăgea, aduna, disloca pământul (din cauza umezelii)": Duceam grap-aia, dacă era locu prea ud, venea şi mai târa şi pământ, *rănẹá*, aşa zicea [...] *Rănẹá* pământu, târa mai mult grămadă şi trebuia mai mers şi după ea, ca să o salţi, că *rănẹá* pământu ăla şi îl aduna grămadă.

v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *râni*.

RĂNÚCHI s. m. 724 VIII „rinichi": Am fost bolnav de *renúk'* 724 VI.

pl. art. *rănúchii* 760 VIIb, 768 V.

var. **renúchi** s. m. 724 VI; **rânúchi** s. m. pl. 768 V, 771 Vb; **rânighi** s. m. pl. 848 VII; **rănúnchi** s. m. 723 V.

v. CADE s.v. *rărunchi*; cf. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Munt.), SCRIBAN (vechi) s.v. *rinichi*.

RĂNÚNCHI v. **rănúchi**.

RĂPĂIÁ vb. ind. imp. 3 sg. 671 VIII „făcea zgomot mergând; duduia": Într-una din nopţi aşa auz *răpăínd* naintea mea, că era un drum, un jgheab aşa pe-o coastă şi *răpănẹá* ca când era nişte capre aşa, venea în fuga mare; cf. t r o p ă n í n d, z d u p ă n í n d, z ó p ă i e.

ger. *răpăínd* 671 VIII.

var. **răpăneá** vb. ind. impf. 3 pl.; ger. *răpănínd* 671 VIII.

v. DLR (reg.) s.v. *răpăi*, GL. ARGEŞ s.v. *răpăni*.

RĂPĂNEÁ v. **răpăiá**.

RĂPÍND vb. ger. 758 VII „respirând greu; horcăind": Bărbată-meu a murit la iuţeală, a mâncat, a vorbit cu copiii şi s-a culcat şi ne-am pomenit cu el din somn *răpínd* hăăă, hăăă!; cf. ó r c ă n e.

v. BĂRBUŢ s.v. *răpi*; cf. DA (Bucov., Trans. de nord) s.v. *hrăpi*, DR, 1928–1929, p. 223 s.v. *răpit*, GL. ARGEŞ, BPh, 1949, p. 123 s.v. *răpi*.

RĂPÍRE s. f. 682 V „moarte, dispariţie": Dup-aceea, după *răpírẹa* mămichii, apoi s-au mai întâmplat necazuri la tată-meu.

cf. DLR (fig.) s.v. *răpi 1°*, ŞĂINEAU s.v. *răpi 2°*, SCRIBAN (fig.) s.v. *răpesc*.

RĂPIŢÍŞTII s. f. pl. 827 A „terenuri de pe care s-a cules rapiţa": Vara, oile le-mpăiam pe *răpiţíştii*, acolo pe orziştii.

cf. DLR s.v. *răpiţişte*.

RĂRICÚŢĂ adj. f. 842 VIII dim. de la *rară*; cf. r ă r ú i.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

RĂRIȚĂTÚRĂ s. f. **1°** 862 VI „operație de rărițare": Îi tragem o *rărițătúră* printre şioaie. **2°** 706 VIIIa, 794 A, 852 VI, A „muşuroi făcut cu rarița": Spărgeam *rărițătúrile* cu plasu, cu rarița 794 A; cf. ş a r a m b o á i e, ş i ó i 2°. **3°** 760 VI, 869 VIIIa „şanț între rânduri (la porumb)": La şanțuri-le-alea... *rărițătúr'* se cheamă pe româneşte-aşa 760 VI; cf. c ă r á r e... **4°** 861 VI „teren lucrat cu rarița".

pl. *rărițătúri* 2° 794 A, 839 VI, 853 VI; 3° 760 VI, 853 VIIIa.

var. **rălițătúră** s. f. 3° 792 VI, 796 VI; 4° 777 VI, 792 VI, 803 VI.

1° v. DLR s.v. 1°; 2° cf. DLR (reg.) s. v. 2°; 3° v. GL. OLT. s.v. *rălițătură*; 4° v. GL. ARGEŞ s.v.

RĂRÚI adj. m. pl. 690 VII, 718 VI, 739 A dim. de la *rar*: Castraveții îi lăsai mai *rărúi* nițel 690 VII; cf. r ă r i c ú ț ă.

v. DLR (reg.), GL. ARGEŞ s.v.

RĂSÁDA s. f. art. 726 VIb „răsadnița"; cf. f â ş c h e á...

pl. *răsáde*, *răsáduri* 771 VI.

v. DLR (reg.) s.v. *răsad 4°*; cf. GL. OLT. s.v. *răsad*.

RĂSÁLNIȚĂ s. f. **1°** 688 VIII „răsadniță"; cf. f â ş c h e á... **2°** 756 VI „răsad".

pl. 1° *răsálnițe* 688 VIII, 771 VI.

var. 1° **răsárniță** s. f. 847 VI.

1° v. DLR (reg.) s.v. *răsadniță*, LEXIC REG., I, p. 56 (Craiova), GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s.v.

RĂSÁRE[1] vb. ind. prez. 3 sg. 749 V, 848 III [despre aluat] „se umflă, creşte, dospeşte": O lăsăm de *răsáre* maiaua, după ce *răsáre* o luăm la frământat 749 V; cf. d e v í n ă...

conj. prez. 3 sg. *să răsáră* 749 V, 848 III.

v. DLR (reg.) s.v. *răsări III. 3°*, DM, DEX (reg.) s.v. *răsări 5°*.

RĂSÁRE[2] s. f. 807 VII, 809 VIII, 833 V, 834 III, 835 VI „floarea soarelui": Puneam câte-un lemn de *răsáre* acolo la țest 807 VII; cf. f l o á r e 5°...

v. DLR (reg.), CV, 1951, 1, p. 36 (Roşiori de Vede) s.v.; cf. GLOSAR REG. s.v. *răsoare*.

RĂSÁRNIȚĂ v. **răsálniță 1°**.

RĂSCOÁLE, dă pe ~ loc. vb. 809 Va, 825 A, 827 VI [despre un lichid în fierbere] „se revarsă; debordează": Mustu fierbe bine, avem grijă de el *să nu dea pe răscoále*, dacă-i umplut butoiu bine 827 VI.

v. DLR (prin Olt. şi Munt.), GL. OLT. s.v. *răscol*; cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *răscol*.

RĂSCOPITEÁZĂ, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 842 VI [despre fiecare picior din spate al calului] „se scrânteşte, se luxează": Dacă e în partea din față, *nu să răscokiteáză*, da se spetează el [=calul], se spetează, aşa se spune.

cf. DLR (rar) s.v. *răscopiteală*.

RĂSCRUCÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. 820 VII „fac de mai multe ori semnul crucii (asupra cuiva)".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (prin nordul Mold.), LEXIC REG., I, p. 115 (Rădăuți) s.v. *răscruci*.

RĂSFĂȚÁTĂ adj. f. 747 VIIIb [despre putină] „de formă conică, mai largă la gură decât la bază”: La cazan era o cărătoare făcut-așa fel, *răsfățát*-așa la gură.

cf. DLR s.v. *răsfățat² 3°*.

RĂSFÍE, să se ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. 794 VII „să se răsfire”: Luam nuiaua ș-o băteam [lâna] ca *să se răsfíie*, știi, și să cază nisipu din ea.

var. **să refíri** vb. conj. prez. 2 sg. 689 VIII, 3 sg. *să refíre* 699 VIII.

RĂSPÁNDIE v. **răspânte 1°**.

RĂSPÂNDÍT, am ~ vb.tranz. ind. pf. c. 1 pl. 746 VIIIc „am împânzit locul”: Noi am fugit toți, *am răspîndít* orașu Galați; cf. î m p â n z u i á...

cf. DLR s.v. *răspândi 2°*.

RĂSPÁNTE s. f. **1°** 843 VIIb „răspântie”: Zice că s-aducă o găleată de apă de la *răspúnte* 865 V. **2°** var. pl. **pe ~** loc. adv. 794 VII „din când în când, din timp în timp; uneori”: Nu-l lua [pe copil] mereu cuiu, *pă răspínții* așa; cf. d ă s t í m p u r i...

var. 1° **răspándie** s. f. 828 VII; **răspúnte** s. f. 840 VII, 865 V; **respínte** s. f. 724 A, pl. *respíntii* 675 V; 2° *răspántii* s. f. pl., **pe ~** loc. adv. 794 VII.

1° v. DLR (reg.) s.v. *răspântie*; cf. TDRG (Mold. modern) s.v. *răspântie*, GL. DOBR. s.v. *răspintele*.

RĂSPÁNTII v. **răspânte 2°**.

RĂSPÚNTE v. **răspánte 1°**.

RĂSTÁV s. n. 861 VII, 863 A „șanț între rândurile de porumb”: cf. c ă r á r e...

pl. *răstávuri* 746 VIII, 760 VI.

v. DLR (reg.), CADE (Olt.), SCRIBAN (sud) s.v.; cf. TDRG, DM, DEX, GL. DOBR., SCL, 1973, 6, p. 716 s.v.

RĂSUCEÁLĂ s. f. 827 A „ustensilă de răsucit lâna constând dintr-un fus cu cârlig la un capăt și cu rotiță la celălalt; rotița se dă de-a dura pe picior, iar mișcarea astfel imprimată se continuă în aer, răsucind firul prins cu cârligul”

pl. *răsucéli* 827 A.

v. DLR (reg.) s.v. 3°; cf. CADE (Olt.) s.v. *răsucea*, ȘĂINEANU s.v. *răsucitor*, DM, DEX s.v. *răsuc*.

RĂSUFLÁRE s. f. 737 II „a doua ieșire a unei vizuini”: Am dat la una [=vizuină] foc și n-am fost atent, n-am știut unde-i *răsuflárea* și ea [=vulpea] a ieșit pe partea ailaltă și ea a fugit.

v. DLR (rar) s.v. 3°, ȘĂINEANU s.v. 2°.

RĂSÚFLI vb. tranz. **1°** ind. prez. 2 sg. 727 A, 733 A „lași să răsufle, să intre aer; aerisești”: [Tutunul] îl mai *răsúfli*, adică îi mai dai drumu la câte un ochi de geam [la solar] 733 A. **2°** conj. prez. 2 sg. 785 VI „să rărești (porumbul, la prășit)”; cf. r e p í c ă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° ind. prez. 1 pl. *răsuflắm*; part. f. *răsuflátă* 786 V; refl. ind. prez. 3 sg. *se răsúflă* 869 VI; 2° conj. prez. 2 sg. *să răsúfli* 785 VI.

1° v. GL. OLT. s.v. *răsuflă*; cf. DLR s.v. *răsufla 3°*; 2° cf. DLR (prin Olt.) s.v. *răsufla 3°*, GL. OLT. s.v. *răsuflă*.

RĂSÚFLU s. în expr. **să dea~** 858 VI [la prepararea băuturilor prin fermentaţie] „să permită să răsufle un vas închis".

RĂSÚRI s. f. pl. tantum 868 VII „dureri de burtă, colici ale sugarului (despre care se crede că apar dacă mama nu a avut dureri după naştere)": Zicea „o, vai de mine!... pe mine" zice „nu mă doare burta" zice, „că l-am născut, da" zice „toate durerile" zice „la copil" zice „are *răsúr!*"; cf. c u i...

v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *rosură 3°*; cf. TDRG, CADE s.v. *răsură*, SCRIBAN s.v. *rosură*.

RĂTINÓS adj. 842 VIII [despre un arbust] „cu crengi multe, stufos ca o r a t i n ă": Cătina e un pom *rătinós*, cu crăci multe; cf. c r ă c h i n ó s.

v. DLR (reg.), LEXIC REG., II, p. 53 (Făgăraş), COMAN, GL. (Muscel) s.v.

RĂTÚND adj. 673 III „rotund".

m. pl. *rătúnzi* 680 VIIb.

v. DLR, DM, DEX (înv. şi reg.), TDRG (înv. şi pop.), CADE (înv.) s.v. *rotund*, SCRIBAN s.v.

RĂTUNJEÁM vb. ind. impf. 1 pl. 851 VIII „retezam": [Butaşul de viţă de vie] *să rătunjéşte* din... faţa pământului aşa 850 A.

part. f. pl. *rătunjíte* 841 VIIb; refl. ind. prez. 3 sg. *se rătunjéşte* 850 A.

v. DLR, DEX (reg.), CADE (arh.), DM s.v. *rotunji*; cf. SCRIBAN (vest) s.v. *rătunzesc*, GL. OLT. s.v. *rătundim*, BĂRBUŢ s.v. *rătunji*.

RĂTUTEÁLĂ s. f. 682 VIII „stare de confuzie; zăpăceală, ameţeală": Pentru că nu mai aud bine, nu mai înţeleg, zic, *rătutįála* de pă front; cf. o p ă c é l i.

v. DLR (prin Olt.), SCRIBAN (vest), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.; cf. DM (reg.) s.v. *rătuti*, DEX (reg.) s.v. *rătutire*.

RĂTUTÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 723 VII „s-a zăpăcit, a înnebunit": Pesemne că s-a *rătutít*; cf. c o r c o f e l é ş t e...

part. f. *rătutítă* 788 VII.

v. DLR (prin Olt., Munt. şi sudul Trans.), CADE (prov.), DM, DEX (reg.), BĂRBUŢ, SCL, 1973, 6, p. 717 s.v. *rătuti*, SCRIBAN (vest) s.v. *rătutesc*.

RĂŢÉLE s. f. pl. 674 VI, 676 V „pui de raţă"; cf. r ă ţ í c ă.

v. DLR (reg.) s.v. *răţică*.

RĂŢÍCĂ s. f. 681 V „pui de raţă": Aveam zece *răţícur!* şi ea le-a luat şi s-a dus la tăietor cu ele şi le-a tăiat gâtu; cf. r ă ţ é l e.

pl. *răţícuri* 681 V.

RĂŢÓII s. m. pl. art. în **~ náşului** 778 V „invitaţii naşului la nuntă"; cf. a j u t ó r 2°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg.), BĂRBUȚ s.v. *rățoi 2°*, GL. OLT. s.v.

RĂU 1° s. m. pl. gen./ dat. art. 785 VIIb, 787 VIII, 821 A, 853 VIIa „(al) dracului"; cf. d r ă c ó c e a... **2°** adv. în expr. **(mă) ținéa de ~** 690 VII, 754 V, 824 VIII, 843 V „(mă) oprea, (mă) reținea": Mama *mă ținẹá de răụ*, vorbeam cu băieți, însă nu mă lăsa să iau pă care-mi place 843 V.

pl. gen./ dat. art. 1° *rắilor* 785 VIIb, 787 VIII, 821 A, 853 VIIa.

1° v. DLR s.v. I. 1°, BĂRBUȚ s.v.; 2° v. DLR (înv. și reg.) s.v. C.I. 1°, GL. ARGEȘ s.v.

RĂULÍT, ne-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 767 VII „ne-am afurisit, ne-am drăcuit": Noi *nẹ-am răụulít* sau noi să trăim rău în familie?; cf. f í r u i e. .

v. DLR (prin Olt.), LEXIC REG., II, p. 16 (Argeș), BĂRBUȚ, LR, 1959, 1, p. 63 (Craiova) s.v. *răuli*.

RĂULÍȚĂ adj. f. 838 Vb dim. de la *rea*: Eram eu cam *răulíță* de gură

cf. GL. DOBR. s.v. *reuliță*.

RĂUTÁTEA s. f. art. **1°** 672 VI „răul, boala". **2°** 801 VII „reziduul de la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 2°...

1° v. DLR (pop.) s.v.; 2° cf. CADE (înv.), GL. DOBR. s.v.

RĂVÁC s. 725 VI „operație de mutare a vinului dintr-un vas în altul": Fiecare mutare din butoi în butoi, ăla se cheamă *răvác*; cf. r ă v ă c e á l ă.

v. DLR (reg.) s.v. *răvar II.1°*; cf. TDRG, CADE, ȘĂINEANU s.v., SCRIBAN, DM, DEX s.v. *ravac*.

RĂVĂCEÁLĂ s. f. 722 A, 725 VI „operație de mutare a vinului dintr-un vas în altul": Fiecare mutare din butoi în butoi, ăla se cheamă răvac [...] așa se spune, *răvăcálă*, răvăcești vinu 725 VI; cf. r ă v á c.

RĂVĂCÉȘTI vb. **1°** ind. prez. 2 sg. 725 VI „muți vinul dintr-un vas în altul". **2°** ind. prez. 3 sg. 809 VIII „mărunțește, fărâmițează (brânza cu răvacul)". **3°** ind. prez. 3 sg. 809 VIII „scormonește, împrăștie (focul ca să ardă mai bine, fânul ca să se usuce)".

ind. prez. 3 sg. *răvăcéște* 2°, 3° 809 VIII.

var. 1° **arăvăcéști** vb. ind. prez. 2 sg. 722 A.

1° v. DLR (reg.) s.v. *răvăci*, SCRIBAN s.v. *răvăcesc*; 3° v. DLR (reg.) s.v. *răvăși*, BĂRBUȚ s.v. *răvăci*.

RĂVĂȘÍT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 728 VI „am împărțit oile de la stână proprietarilor, toamna"; cf. l á s e.

sup. *la răvășít* 674 VI.

v. DLR (prin Munt., Dobr., sudul Trans.) s.v. *răvăși 1°*, SCRIBAN s.v. *răvășesc*, GL. ARGEȘ, SCL, 1973, 6, p. 717 s.v. *răvăși*.

RĂVĂȘÍT s. n. 674 VI, 682 VIa „acțiune de a r ă v ă ș i".

v. DLR (prin Munt.) s.v.

RĂZÁCUL s. n. art. 749 A „cosorul cu două tăișuri pentru tăiat stuf".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

RĂZBÁT, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 772 VII „se zbat": Am găsit vreo patru tainiţi de sânge, când *s-a răzbătút* el de-a murit [lupul] acolea 692 VI; cf. s n o p í t.

ind. pf. c. 3 sg. *s-a răzbătút* 692 VI; conj. prez. 2 sg. *să te răzbáţi* 741 Va, 837 VII, 3 sg. *să se răzbátă* 837 VII.

v. DLR (rar) s.v. *răzbate* 7°.

RĂZBÉL s. n. 765 VIIb, 769 VII, 772 VII, 782 VII „război": Dacă s-a făcut *răzbélu* pă şaişpe, aolică, aolică! [...] că două *răzbéle* le-am petrecut 772 VII.

pl. *răzbéle* 772 VII.

v. DLR (înv. şi reg.), DM, DEX (înv.), BPh, 1939, p. 236 (Gorj) s.v., TDRG (modern), SCRIBAN s.v. *război*; cf. CADE, ŞĂINEANU s.v. *resbel*.

RĂZBÍT adv. 737 VI „frecvent, adesea": Înainte lupii veneau *răzgít*.

cf. SCRIBAN s.v.

RĂZBÓI s. n. **1°** 720 VI, 733 A, 750 V, 837 VI „cadru, ramă de lemn pe care se înşiră tutunul la uscat": [Tutunul] îl adună, îl aduce acasă, îl păpuşeşte, îl pune la uscat, face, ştiţi, *războ̯iu* ca să poată să-l usuce 720 VI; cf. g h e r g h é f... **2°** 788 VI „suport din bârne, la acoperişul casei, care în partea de sus susţine căpriorii, iar în partea de jos se sprijină pe grinzi": Îi pune [casei] căpriori, face un *răzb^{u}ói̯* acolo unde-i pune căpriorii. **3°** 732 A „dispozitiv pe care stă buşteanul la ferăstrăul de apă". **4°** 797 V „nume al unei scene din dansul căluşarilor": A făcut la un om, se zicea *răzb^{u}ói̯u*: cu lapte bătut stropea mutu lumea, mare tămbălău, cu biciu jucau, c-aşa era după căluş, aşa era obiceiu. **5°** 701 II nume al unui joc de cărţi.

pl. 1° *războáie* 764 VI, 846 A.

1° v. DLR (prin Olt.) s.v.^{2} 7°, GL. OLT. s.v. *războaie*, BĂRBUŢ s.v.; 2° v. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v.^{2} 4°; 3° v. DLR s.v.^{2} II. 1°, SCRIBAN s.v.

RĂZLÓGI s. m. pl. 795 VI, VIIIb „leaţuri, şipci": Se bătea *răzlóĝ* [la casă], adică nişte laţi bătuţi în cuie VIIIb; cf. b a s c h i e...

v. DLR (reg.), TDRG (Mold.), CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (Olt., Mold.), DM, DEX (reg.), LEXIC REG., II, p. 76 (Turda), GL. ARGEŞ s.v. *răzlog*.

RĂZNÉŞTE vb. **1°** tranz. ind. prez. 3 sg. 679 VIII „îndepărtează, desparte, răzleţeşte": Dacă [lupul] îl *răznéşte* [pe mânz] o ţâră dă mă-sa, l-apucă şi îl sparge 679 VIII. A luat băiatu ăsta, el săracu *răzní́t* ca căţelu... 786 VIIa. **2°** var. conj. prez. 1 pl. 762 II „să cotim": Devale nu puteam să luăm cotu, *să rîjním*, s-o luăm încolo; cf. c r â m p o i á t.

part. 1° *răzní́t* 786 VIIa.

var. 1° **se râzneá** vb. refl. ind. impf. 3 pl. 750 VIIIa; 2° **să râjním** vb. conj. prez. 1 pl. 762 II.

1° v. DLR, GL. ARGEŞ s.v. *răzni*, GL. DOBR. s.v. *răznit*; cf. SCRIBAN s.v. *răznesc*.

RĂZOÁRE s. n. pl. 681 VI „părţi înalte ale unui drum transversal pe un loc în pantă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (reg.) s.v. *răzor[1] 1°*.

RÂC v. **râcâiém**.

RÂCÂIÉM vb. ind. prez. 1 pl. 694 V „râcâim": Puii de găină mai *rîc*, mai se duce şi ei 678 VIIa.

var. **râc** vb. ind. prez. 3 pl. 678 VIIa.

RÂCÂITÚRA s. f. art. 766 V „răsătura de pe covată".

v. DLR (reg.) s.v. 2°; cf. LEXIC REG., II, p. 31 (Vâlcea) s.v.

RÂDEÁ, se ~ vb. **1°** refl. ind. impf. 3 sg. 834 III „râdea". **2°** ind. viit. 3 sg. 741 VII „va viola": [Băiatul] *o ríde* di ea şi o trimete-ndărăt. Aoleu! ce fac eu de fată?

2° ind. viit. 3 sg. *va râde* 741 VII.

1° v. DLR (pop.), CADE (Olt., Ban.) s.v. *râde*, SCRIBAN s.v. *râd*; 2° v. DLR (pop.) s.v. *râde 3°*, BĂRBUŢ s.v. *râde*.

RÂG, ~ ~ interj. 821 A cuvânt care imită zgomotul produs la cioplirea unui lemn.

RÂGÂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 707 V [despre huhurez] „scotea sunete aspre; hârâia".

v. DLR (rar) s.v. *râgâi*; cf. BPh, 1939, p. 236 (Gorj) s.v. *râgâială*.

RÂGLE v. **ríglă 1°**.

RÂIÁN v. **rean**.

RÂJNÍM v. **răznéşte 2°**.

RÂLĂ s. f. 829 A „bănuţ de aur".

pl. *râle* 829 A.

v. DA s.v. *liră*; cf. CADE (pop.) s.v. *rilă*.

RÂMNĂ s. f. 765 VIIb „poftă mare; apetit": Merg şi eu, zice, să mănânc şi eu cu voi [...] ştii, avea *rímnă*.

v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *râvnă*, SCRIBAN (vechi şi pop.), BĂRBUŢ s.v.; cf. CADE, GL. ARGEŞ s.v.

RÂNCHEZEÁLĂ s. f. 821 V, 850 A „nechezat": Ne-am sculat într-o răpăitură de cai şi-o *rînkezeálă* de cai; cf. r i n c h é z.

RÂNCI s. f. pl. 840 A [la căruţă] „inele de fier cu care se prind suienii de loitră".

v. DLR s.v. *rancă[1] 3°*; cf. TDRG (Mold.), SCRIBAN (nord), DM, DEX s. v. *rancă*.

RÂND s. n. **1°** pl. 725 VII, A, 734 A „etaje": Pornisem casa ca s-o facă cu două *rîndurį*, zicea că cu două etaje 734 A. **2° de-a ~** loc. adv. 860 VII „la rând". **3° de ~** loc. adv. 733 VII, 737 VII, 743 VI, **pe de ~** loc. adv. 683 VIIIa, 763 VII, 767 VIII, 800 VII, art. **pe de-a ~** loc. adv. 671 VII, 678 VIIb, VIIIa, b, 683 VIII, 693 VII, 761 VII, 763 VII, 767 VIII, 772 VIIIb, 778 VIIb, 779 VIIa, 782 VIIIa, 787 VIII, 788 VII, 791 VII, 794 VII, 800 VII, 801 Vb, 803 VIIc, 808 VII, 823 A „pretutindeni": Aprinsesem felinaru, lămpile, *pă dă rînd*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

767 VIII. Cine este bărbat acasă e bărbat *pă d-a rîndu* 678 VIIIb; cf. p ă t u t í n d e n i. **4°** art. **de ~** loc. prep. 748 VII „(potrivit) pentru": Astea mai mici care nu eram *de rîndu* horii. **5°** art. **de ~ ăsta** loc. adv. 776 VII „acum, de astădată": Am scăpat *de rîndu ăsta*.

pl. 1° *rânduri* 725 VII, A, 734 A.

1° v. DLR, DM, DEX (rar) s.v. 1°, TDRG, CADE, SCRIBAN (Mold.) s.v.; 2° v. DLR (înv.) s.v.; 3° v. DLR (reg.), DM (înv.) s.v.; 4° cf. DLR (înv.) s.v. 2°; 5° cf. DLR (reg.) s.v. 2°.

RÂNDE s. pl. 678 VIIb „rânduri (de porumb)".

v. DLR (reg.) s.v. *rând 1°*, GL. ARGEŞ s.v.

RÂNDÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 741 VII „dă la rindea".

cf. DLR s.v. *rindui*, SCRIBAN (Munt., Mold.) s.v. *rinduiesc*.

RÂNDUIÁM vb. **1° ne ~** refl. ind. impf. 1 pl. 814 V „stabileam, ne înțelegeam să facem (ceva) cu rândul". **2°** conj. prez. 3 sg. 823 A „să înlocuiască": N-are cum *să* te *rînduiáscă* la treburile gospodăriei; cf. l o c u i á m. **3°** ind. pf. c. 3 sg. 792 VII „a ursit, a predestinat": Fir-ar, dar-ar p-aia mititica [= ursitoarea], că numa aia m-*a rînduít* pe mine; cf. u r s é z, u r z é ş t e.

2° conj. prez. 3 sg. *să rânduiáscă* 823 A; 3° ind. pf. c. 3 sg. *a rânduít* 792 VII.

1° v. DLR s.v. *rândui III.4°*, TDRG s.v. *rândui*; 2° v. TDRG, DM (înv.) s.v. *rândui*; 3° v. DLR s.v. *rândui III.1°*.

RÂNDULÉȚE s. n. pl. 674 V dim. de la *rând* (de haine).

RÂNÍGHI v. **rănúchi**.

RÂNÍŞURILE s. n. pl. art. 744 VIIb „viiturile": Pe *rîníşurile* alea acolo, acolo l-a aruncat apa [pe înecat]; cf. l í ş c ă...

v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v. *reniş*.

RÂNÚCHI v. **rănúchi**.

RÂPĂ s. f. cu val. adj. 786 VII [despre mămăligă] „tare, vârtoasă": [Mămăliga] se face trunchi odată, *rîpă*, vârtoasă; cf. t r u n c h i.

RÂPUŞOÁRĂ s. f. 724 VI dim. de la *râpă*.

cf. DLR (prin nord-vestul Munt.), GL. ARGEŞ s.v. *râpşoară*.

RÂSUL 1° ~ pădúrii s. compus 707 V „huhurezul": Mai e unu, *rîsu pădúri* e ăla, ăla toată noaptea râgâia. **2°** s. n. pl. 702 V „glume"; cf. l á n c o t e...

pl. 2° *rấsuri* 702 V.

1° v. DLR (reg.) s.v. *râs² 4°*; cf. DM, DEX (rar) s.v. *râs¹*; 2° v. DLR s.v. *râs² 3°*, TDRG, ŞĂINEANU s.v. *râs*.

RÂZNEÁ v. **răznéşte 1°**.

REAN s. n. 680 V, 740 VII „hrean".

var. **râián** s. n. 763 VII; **rián** s. n. 740 VII.

v. DA s. v. *hrean*.

REÁSCOT s. colect. 814 A „vreascuri"; cf. r ă g á j ă.

cf. DLR (reg.) s. v. *rascotă*, CADE s.v. *rascote*, SCRIBAN (vest) s.v. *vreasc*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

REBELIÓN v. **bilón**.

RECÉNT adv. 813 VI, 860 V „repede, imediat": Mai stătea ş-un an, mai stătea şi doi care nu putea să se cunune atuncea chiar *recént* 860 V; cf. numaiîn decât.

RECHEZÂND v. **rinchezát**.

RECLÁMĂ s. f. 768 VII „reclamaţie": Cine ştie nu mă-nvaţă şi pe mine un'să fac o *reclámă*; cf. pârâciúni.

RECÚTE s. m. 811 A „recrut": Am făcut armata de... *recúte* la şase călăraşi.

v. DLR (reg.) s.v. *recrut*, GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.; cf. SCRIBAN (vulgar), TDRG s.v. *recrut*, CADE (pop.) s.v. *răcut*, DR, 1929–1930, 6, p. 467 (Trans.) s.v. *răcută*, BPh, 1937, p. 68 (Năsăud) s.v. *răgute*, GLOSAR REG. (Fălticeni) s.v. *recut*.

REDEÚŞ s. 677 VIII „pădure deasă şi măruntă; desiş"; cf. buhăci...

v. DLR (reg.) s.v. *rediuş*; cf. CADE (prov.) s.v. *redie*, SCRIBAN (Teleorman) s.v. *rediş*.

REFENEÁ s. f. **1°** 701 VIIb, VIII, 702 VIIb, 849 VIII, 854 VII „petrecere (la cârciumă) cu mâncare şi băutură, plătite în comun de participanţi" Lumea mergea la horă, la urmă dă *refeneá* mai consumam şi noi ca flăcăii, mergeam la *refeneá*, acolo la cârciumă 701 VIII. **2°** 695 VII „parte, contribuţie la petrecerea numită ~": Aşa-i zicea... banii care-i plătea băieţii de juca: *refeneá*.

1° v. DLR (pop.), TDRG (nord pop.), CADE, DM, DEX (înv.), ŞĂINEANU (Munt.), SCRIBAN (Munt., Mold.), BĂRBUŢ, Izv., 1935, 2, p. 157 (Dolj), GS, 1929–1930, p. 133 (Prahova), BPh, 1935, p. 236 (Gorj) s.v.; 2° v. DLR (înv.), SCRIBAN (Munt. fam.) s.v.

REFÍRI v. **răsfíe**.

REGÍNĂ s. f. **1°** 736 A „soi de porumb". **2°** 780 II „specie de peşte": Prind cu undiţa *regíne*, caraşi şi pitroci.

pl. 2° *regíne* 780 II.

REGÍNII s. m. pl. art. 770 IV „regele şi regina balului": Se zice o horă mare, iese *regîni* tot la mijlocul horii şi se dansează fiecare rege cu regina lui.

REGISTRÁ vb. ind. impf. 3 sg. 791 VII „înregistra".

v. DLR (înv.) s.v.

REGULÁT adv. 676 VI „ferm, hotărât".

v. DLR (reg.) s.v. 7°.

RÉHER v. **ráfilă**.

REMATÍZMUL s. n. art. 685 VIIb, 758 VII „reumatismul".

var. **rematízul** s. n. art. 685 VIIb; **rumatízm** s. n. 756 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *rèumatism*; cf. GL. DOBR. s.v. *ramatizm*.

REMATÍZUL v. **rematízmul**.

RÉNIE (3 sil.) s. f. 830 VII, 835 A „pădurice de baltă".

cf. SCRIBAN (Dunăre, rar) s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

RENÚCHI v. **rănúchi**.

REPEÁGĂ s. f. 806 III [depreciativ, despre casă] „de calitate inferioară; proastă": Au făcut o *repẹágă* de casă, nu e bună. Este fără streașină, fără nimic, zice că e casă.

cf. DLR (prin nord-vestul Munt.), LEXIC REG., II, p. 71 (Roșiori de Vede), GL. ARGEȘ s.v. *rebeagă*.

REPEGÚȘ s. n. 686 VI „povârniș, pantă": A luat-o drept devale prin *repegúș*, p-un *repegúș* mare; cf. p r e v e ł í ș.

v. DLR, DM (reg.), CADE (Olt.), BĂRBUȚ s.v.

REPÍCĂ vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 803 VI „rărește (răsadurile)": Atuncea imediat trece la repicat răsadurile, le *repícă*, adică le jumoale, le mai rărește d-acolo dă unde e ele; cf. r ă s ú f l i 2°.

ind. prez. 1 pl. *repicắm* 771 III, 817 A; sup. *la repicát* 744 VI, 751 VI, 803 VI.

RESFÉCT v. **resfét 1°, 2°**.

RESFÉT s. n. **1°** 750 VIIa, 755 VIIa, 844 A, 852 A „obligație suplimentară în muncă prestată de țăran în contul pământului luat în arendă": Dacă-ți dădea șase pogoane de porumb, făceai trei pogoane dă *resfétᵘ*, secerai grâu, alte pogoane, alea din grâu nu-ți dădea nimic dumneata... ăla era al boierului fiindcă te-a ajutat 844 A; cf. f i n i t í v... **2°** 831 A „obicei, rânduială"; cf. m o d é l u l...

pl. 1° *resféturi* 750 VIIIb.

var. **resféct** s. n. 1° 820 A, pl. *resfécturi* 1° 750 VIIIb, 2° 835 A; *reșfét* s. n. 1° 838 VIII.

1° v. DLR, DEX (înv.), DM (turcism înv.) s.v. *rușfet 2°*; cf. SCRIBAN (estul Munt.), TDRG, ȘĂINEANU s.v. *rușfet*.

RESPÍNTE v. **răspânte 1°**.

RESTÍT adv. 760 VI „cu voce tare; răstit": Alții mă lua *restít*... du-te d-aci.

v. DLR (reg.) s.v. *răstit*; cf. SCRIBAN (vest) s.v. *răstesc*.

REȘFÉT v. **resfét 1°**.

RETÓRTURI s. n. pl. 791 V „sculuri de ață (din comerț)".

RETRÁS, am ~ vb. intranz. ind. pf. c. 1 pl. 753 VIII „ne-am retras": Dac-am văzut că... o lungește [tragerea], noi *am retrás*.

REVÁL s. n. 719 V „gălăgie, scandal"; cf. a l á r m ă...

REVENÉL adj. 724 V dim. de la *reavăn*: [Postavul vopsit] l-am uscat așa *revenél* așa.

REVENÉȘTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 831* [despre vreme] „se luminează, se îndreaptă".

cf. DLR (reg.) s.v. *reveni²*, DEX (reg.), DM s.v. *reveni¹*.

RIÁN v. **rean**.

RICULÍȚĂ adj. f. 855 A dim. de la *rece*.

RIDÍCĂ vb. ind. prez. 3 sg./pl. în ~ **panaghía** 725 VII „face parastas".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. **am ardicát** vb. ind. pf. c. 1 sg. în ~~ *parastásul* 734 VIIb.

RÍGHILI v. **ríglă 3°**.

RIGHIMÉNT s. n. 773 VIIb „regiment".

v. DLR (înv. şi pop.) s.v. *regiment*; cf. TDRG (fam. pop.), DM, DEX (înv.), CADE s.v. *regiment*.

RÍGLĂ s. f. **1°** 701 V, VIII „fâşie îngustă de teren": [Cânepa] o sameni în *rígle* or aminteri 788 V; cf. h ú l ă 1°... **2°** 786 V „şanţ făcut cu sapa (pentru răsădit varza)"; cf. b i l ó n. **3°** 697 VI „leaţ, şipcă"; cf. b a s c h í e.

pl. *rígle* 1° 815 A; 3° 697 VI.

var. 1° **râgle** s. f. pl. 788 V; **lígră** s. f., pl. *lígre* 701 VIIb; **ríghili** s. pl. 786 IV.

1° cf. DLR (înv. şi reg.), DM s.v. *raclă*[1] *4°*, COMAN, GL. (Bălţi), GLOSAR REG. (Fălticeni, Iaşi) s.v. *raclă*; 2° cf. DLR s.v. *râlă 2°*; 3° v. DLR (reg.) s.v.[2] 2°, COMAN, GL. (Muscel), LEXIC REG., II, p. 107 (Rădăuţi) s.v.

RIGLULÍŢE s. f. pl. 786 V dim. de la r i g l ă 2°.

RINCHÉZ s. n. 821 V „nechezat"; cf. r â n c h e z e á l ă.

cf. DLR, DM, DEX (rar) s.v. *rânchez*.

RINCHEZÁT, a~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 821 V „a nechezat".

conj. prez. 3 sg. *să rinchéze* 821 V.

var. **rechezând** vb. ger. 741 A.

v. DLR (reg.) s. v. *râncheza*; cf. TDRG (Munt., Trans.), CADE, ŞĂINEANU (Mold.), BPh, 1939, p. 236 (Gorj) s.v. *necheza*, SCRIBAN (vest) s.v. *nechez*, DM, DEX s.v. *râncheza*.

RING s. n. 695 III „război mecanic de ţesut": A lucrat până acum la *ring*, la maşină [de ţesut].

RISCHITÓR s. n. 701 VIIb, 841 VIIa „râşchitor"; cf. i n d i z e a.

var. **lispitór** s. n. 675 VII; **risitór** s. n. 714 Va; **rispitór** s. n. 680 VIIb, 697 III, V, VII, pl. *rispitoáre* 697 III; **rişpitór** s. n. 837 V, 853 VIIb.

v. DLR (reg.), SCRIBAN s.v. *răşchitor*.

RISIPÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. în expr. ~ **vórba** 700 III [fig.] „vorbeşte neclar".

RISITÓR v. **rischitór**.

RISPITÓR v. **rischitór**.

RIŞPITÓR v. **rischitór**.

ROÁDE, se~ vb. **1°** refl. ind. prez. 3 sg. 773 VIIIb, 811 A [despre ţuică, leşie etc.] „se întăreşte prin învechire": [Proprietarul] avea ţuică dă şapte, opt ani, era ca gălbenarea de ou, *rọásâ* 773 VII. Făcem leşie la hârdău, o lăsăm trei zile *să să rọáză* 712 V. **2°** part. 817 A [despre băligar] „fermentat şi uscat".

conj. prez. 3 sg. *să se roádă* 1° 712 V; part. *ros* 2° 817 A, f. *roásă* 1° 773 VII.

1° cf. DLR (prin nord-vestul Munt.), GL. ARGEŞ, LEXIC REG., II, p. 31 (Vâlcea) s.v. *ros*, BĂRBUŢ s.v. *roasă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ROÁITĂ s. f. 692 VI „raită": [Eu] dau *rọáịtă* până vite.
v. DLR s.v. *raită*, SCL, 1973, 6, p. 720 (Tecuci) s.v.
ROÁTĂ s. f. **1°** 690 VII, 763 VII, 832 V, VII, 841 VIIb, 848 VII, 852 VIIb „dispozitiv pentru tras borangicul de pe gogoşi": Era şi *rọáte* d-astea [de tras borangicul] de dam la *rọátă* 832 VII. **2°** 720 V, 793 V „scul (de borangic)": Puneam câte-o strachină de gogoşi la o *rọátă* de borangic 793 V; cf. a r ş í n... **3°** pl. 779 III „căluşei, carusel": Duminică avem bâlci, bâlci aici, bâlci la Rusalii, vine *rọáte*, vine bărci; cf. h â i ţ u r i...
pl. *roáte* 1° 832 VII; 2° 720 V, 815 VII, 823 VII, 841 VIIb; 3° 779 III.
1° v. DLR (înv.) s.v. 2°; 2° cf. DLR s.v. 3°. b, DM, DEX s.v. 4°.
ROBAGÍU s. m. 749 VI „lucrător cu roaba".
cf. DLR (rar), GL. ARGEŞ, SCL, 1973, 6, p. 720 (Brăila) s.v.
ROBOÁTĂ s. f. 772 VIIIb, 791 VII „muncă multă; trudă, robotă": cf. z o l e á l ă.
v. BĂRBUŢ s.v.
RÓCHE s. f. 691 V, 711 VII, 716 VII, 720 V, 724 I, 732 III, 733 VII, 739 III, VII, 749 VII, 750 VIIIb, 816 V, 843 V, 849 V, 854 V, 858 V, 859 VIIb, 860 V, 863 V, 866 VII, 868 VII „rochie".
pl. *rochi* 708 VII, 711 VII, 739 VII, 843 V, 868 VII.
var. **róchie** (2 sil.) s. f. 866 VII; **róiche** (2 sil.) s. f. 814 V; **róghe** s. f. 760 VI.
v. DLR, DEX (reg.), TDRG (Munt. modern), DM s.v. *rochie*, SCRIBAN (vest) s.v.
ROCHICIOÁRĂ s. f. 711 VII dim. de la *rochie*.
RÓCHIE v. **róche**.
RÓGHE v. **róche**.
ROGODÉLE s. f. pl. 811 VII „prăjituri diferite": *Rogodéle*: bunătăţi d-astea d-ale mâncării, prăjituri, cornuleţe-mpletite, fel de fel face.
cf. DLR, DM, DEX (pop.), CADE, LEXIC REG., I, p. 50 (Vânju Mare). BĂRBUŢ, DR, 1924–1926, 2, p. 844 s.v., SCRIBAN (Munt., Mold.), TDRG s.v. *rocodele*, ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *rocodea*.
ROI s. m. pl. 731 VI „roiuri": Câte trei, patru *roị* să făceau toţi grămadă.
v. DLR s.v.
RÓICHE v. **róche**.
ROIÉZE, să~ vb. tranz. conj. prez. 3 sg. 815 VII „să roureze": Făcea nişte punţi de busuioc [...] şi le punea afară la... afară *să* le *roịéze*, zicea că să le facă rouă pe ele.
ROITOMÁN (3 sil.) s. m. 690 VII „voinic, vlăjgan": Acu este un *roịtomán* de băiat; cf. o á g ă r 1°...
v. DLR s.v. *ortoman*, GL. ARGEŞ s.v.; cf. SCRIBAN (vest), GS, 1937, p. 247 (Dolj) s.v. *iortoman*, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v. *ortoman*.
ROL s. n. 721 III „cuptor la maşina de gătit"; cf. t ó b ă 2°.
v. DLR (reg.) s.v. *rolă*[2].

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ROMÁNUL s. n. art. 794 V, 846 VIII, 857 V numele unui dans popular: Jucam hori d-astea de... nume... valsuri, banul mărăcine, *románu*, chindia 846 VIII.

v. DLR s.v. *roman*[3] *2°.a.*

ROMÂNEÁSCĂ s. f. **1°** 778 VIIIb „varietate de viță de vie". **2°** art. 699 VII numele unui dans popular: Acum nu mai e ca să zic aoleu, că mai joacă *romînẹásca*, că mai joacă chindia, mai joacă ciobăneasca.

2° v. DLR s.v. *românesc 2°*.

ROMF s. n. 681 IV, 812 VI „pământ folosit în special la fabricarea plăcilor de teracotă".

RONDÉL s. n. 681 V „rondelă".

pl. *rondéle* 681 V.

RÓPINI s. f. pl. 786 VIII „gropi mari; rovine".

v. DLR (reg.), CADE (prov.), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *ropină*.

ROSTEÁSCĂ, să ~ vb. tranz. conj. prez. 3 sg. 751 V „să rânduiască, să rostuiască": La ursitori se pune o carte, să-nvețe, *să*-l *rostẹască* Dumnezeu să-nvețe.

v. DLR (pop.) s.v. *rosti III.1°*, DM s.v. *rosti 4°*.

RÓȘĂ v. **róșu 2°**.

RÓȘU 1° de ~ loc. adv. și adj. 680 VI, 701 V, 814 VI [despre o clădire] „netencuită": Casa n-a fost tencuită, numa *de róșu* 701 V. **2°** var. adj. f. 678 VIIIb, 679 VIIb, 779 V, 866 VII „de culoare roșie".

var. 2° **róșă** adj. f. 678 VIIIb, 679 VIIb, 779 V, 866 VII.

1° cf. DLR s.v. I.4°; 2° v. DLR (înv. și reg.), DM, DEX (reg.), CADE s.v., SCRIBAN (est) s.v. *roș*.

ROTĂREÁSĂ s. f. 827 VII „femeie care trage borangicul la r o a t ă 1°": *Rotărẹása* care face firu de borangic; cf. d u l ă p ă r e á s ă...

ROTÉȚ s. n. 758 III „rotocol, cerculeț": Strâng ouăle, le aleg [pentru clocit], mă uit în lumină să văd dac-au plod și dac-are un *rotéț*.

RUFEÁSCĂ adj. f. 786 V [despre leșie] „bună pentru spălat rufe".

RUMATÍZM v. **rematízmul**.

RUPT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. în **ne-a ~ sómnul** 741 A „am adormit subit, ne-a doborât somnul".

RÚPTUL s. n. art. în **a ~ zăpézii** 816 VI, **în ~ zăpézii** 855 VI „la început de topire a zăpezii"; Iarna-*n rúptu zăpézi* i se dă [terenului] cu azotaturi, când începe zăpada să... piară du pă pământ.

v. BĂRBUȚ s.v. *rupe*.

RUPTURÓS adj. 842 VI „zdrențăros, cu haine rupte"; cf. j e r p ă n ó s.

v. BĂRBUȚ s.v.

RÚSCĂ s. f. 778 VIIb, 793 A „vâlcea care permite accesul pe culmea unui deal foarte abrupt": O vâlcea așa care poate să mergi, că este din natură aia, nu e făcută de noi, *rúsca* aia și p-acolo pe *rusc*-aia urcăm cu căruțele.

v. DLR (reg.) s.v. *ruscă*[2] *2°*, LEXIC REG., II, p. 31 (Vâlcea), BĂRBUȚ s.v.

RUSEÁSCA s. f. art. 821 VII numele unui dans popular.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR s.v. *rusesc 2°*; cf. LEXIC REG., II, p. 126 (Suceava) s.v. *rusasca*.
RUSTÉMUL s. n. art. 761 VIIIb numele unui dans popular.
var. **Lustémul**
s. n. art. 767 IV.
v. DLR, DEX, GL. ARGEŞ, GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

SACEÁC s. n. 694 V, 816 VIIIa, 827 VI, 864 VI „parte de sub streaşină la podul casei"; cf. a p l e c ă t ó r 3°...
var. **ceaşácuri** s. n. pl. 731 A; **sageác** s. n. 805 VIII, 818 IIIb, 828 A, 835 VIa, 844 VI, 845 VI; **salceá** s. f. 819 VI; **sarceág** s. n. 813 VI.
v. DLR (reg.) s.v. 2°.
SACILÁT v. **salacilát 1°**.
SÁCUL, ~ la moáră s. compus 820 I numele unui joc de copii.
SÁCURI s. n. pl. 720 VIII „saci".
v. DLR (rar), BL, 1942, p. 199 (Năsăud) s.v. *sac*.
SÁDĂ s. f. 813 A „soi, rasă": [Pitic] e un om de o *sádă* care-i mai mărunt niţel; cf. s â r m ă.
v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *sad 6°*.
SAGEÁC v. **saceác**.
SAIÁ s. f. 835 A, 836 VII „clădire anexă, situată în continuarea locuinţei, cu mai multe încăperi: magazie, grajd ş. a.".
pl. *saiéle* 835 A.
v. DLR s.v.[2], SCRIBAN (Munt., Mold.), DM, DEX (reg.), ŞĂINEANU s.v.; cf. CADE s.v., LEXIC REG., II, p. 31 (Vâlcea) s.v.
SAIELÚŢA s. f. art. 809 VII dim. de la s a i a .
v. DLR (reg.) s.v.
SALACILÁT s. n. **1°** 757 V „salicilat, conservant". **2°** colect. 673 II, 780 VII „conserve de roşii cu salicilat": Am fost cu mămica la Căpăţâneni, am luat roşii să facem *saracîlát* 673 II.
var. 1° **sacilát** s. n. 744 VIIa; **salicilátă** s. f. 781 III; **saracilátă** s. f. 780 III; **saricilát** s. n. 773 V, 780 III; **saricilátă** s. f. 780 III, 800 V; 2° **saracilát** s. n. 673 II, 780 III.
1° v. DLR (reg.) s.v. *salicilat*, GL. OLT., BĂRBUŢ s.v., GL. DOBR. s.v. *salicilată*.
SALCÂMĂRÍA s. f. colect. art. 740 A „pădurea de salcâmi".
v. DLR (prin nord-vestul Munt.), GL. ARGEŞ s.v.
SÁLCE s. f. 756 VII, 819 VIb „salcie".
v. DLR (înv. şi pop.), TDRG, CADE (înv.), SCRIBAN (Trans.), ŞĂINEANU, DEX s.v. *salcie*, DM (reg.), BĂRBUŢ s.v.; cf. BPh, 1939, p. 237 (Gorj) s.v. *salcă*.
SALCEÁ v. **saceác**.
SÁLCIE s. f., **~ puturoásă** 863 II „soi de salcie".
SALICILÁTĂ v. **salacilát 1°**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SÁLTA v. **sáltul**.

SÁLTĂ vb. tranz. ind. prez. 3 pl. 756 V, 780 III „ridică, urcă (cu mâinile) ceva greu, la o înălțime mare": După ce-i curățam [știuleții], îi *săltám* fiecare unde-avea, care pătulu, care-n podu casii 683 VIa; cf. s u m é t 1°.

ind. prez. 1 pl. *săltắm* 767 V, 791 VII, 825 V, impf. 3 sg./pl. *săltá* 793 A, 813 A, 1 pl. *săltám* 683 VIa, 751 VI, 789 A, pf. c. 1 sg. *am săltát* 772 VI, 816 VI.

v. DLR s.v. *sălta 5°*.

SÁLTUL s. n. art. 764 A numele unui dans popular.

var. **sálta** s. f. art. 761 V.

v. DLR (înv. și reg.) s.v. *salt 2°*.

SANÁCE s. pl. tantum 834 A „toane, capricii": Așa e ea, are *sanáce*, *sanáce*: cf. p á l e.

v. CV, 1952, 5, p. 41 (Teleorman) s.v. *sanac*.

SANATÓR s. n. 821 V „sanatoriu".

var. **sănătór** s. n. 787 VIII; **senator** s. n. 683 VIIIa, 695 VI, 763 V, 787 VIII, 791 VII, 850 V, 857 VI.

v. DLR (pop.) s.v. *sanatoriu*, GL. DOBR., BL, 1942, p. 43 s.v. *senator*.

SÁNCĂ s. f. 723 III „colici la sugari": cf. c u i...

cf. DLR (reg.), TDRG (Bucov. pop.), DM, DEX s.v. *samcă*, SCRIBAN (nord), GLOSAR REG. (Vatra Dornei) s.v.

SANDÂC s. n. **1°** 831 VI, 847 VI „coș la căruță": *Sandígu*... ca să nu cadă ceva din căruță, se face tronu-ăla, *sandíc* 831 VI; cf. c á s ă 2°... **2°** 783 VI [la pescuit] „cutie, lădiță fixată pe marginea bărcii, în care se pune șirul de cârlige și care, prevăzută cu o gaură, permite căderea rând pe rând a acestora, pe măsură ce pescarul înaintează cu barca".

var. 1° **sandâg** s. n. 831 VI.

1° v. DLR (prin Dobr.) s.v.[1] 2°, SCRIBAN (Dobr.), GL. DOBR. s.v.; 2° cf. DLR (înv. și reg.) s.v. 1°, TDRG s.v. *sânduc*, SCRIBAN (vechi) s.v. *sândâc*.

SANDÂG v. **sandâc 1°**.

SANTÍME s. pl. 701 VIII, 705 VIII, 711 VIII, 721 A, 742 VIIIa, 747 VIIIb „centimetri": [Porumbul] îl puneam cu mărcătoarea la distanț-așa di șaptezeci, optzeci di *santíme* 742 VIIIa.

var. **țentimétri** s. m. pl. 842 VIII.

v. GL. OLT., GL. DOBR. s.v.; cf. COMAN, GL. (Muscel), GLOSAR REG. (Fălticeni, Neamț) s.v. *santim*, SCL, 1974, 4, p. 440 s.v. *santimă*.

SANTINEÁ s. f. 678 VIII „sentinelă".

v. DLR (reg.) s.v. *sentinelă*.

SÁPĂ s. f. **1°** 714 VI **~ máre** [la vița de vie, în opoziție cu ~ m i c ă] „prima prașilă adâncă": Sapa ei de primăvară, *sápă máre*, nu doar prașile; **~mícă** [la vița de vie, în opoziție cu ~ m a r e] „prașilă curentă, care se repetă periodic": Pe urmă, după această sapă mare, se mai dă încă două *sápe miș!*, prașili. **2° ~ oárbă** v. **orb 2°**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 1° *sápe mici* 714 VI.

SAPÍNA s. f. art. 706 VI, 708 VI „ţapina".

v. DLR s.v. *ţapină*, SCRIBAN s.v. *ţapin*; cf. TDRG s.v. *sapin*, DEX (reg.), DM s.v. *ţapină*.

SARACILÁT v. **salacilát 2°**.

SARACILÁTĂ v. **salacilát 1°**.

SARAMÚRĂ s. f. **în vână de ~** 735V „izvor cu apă sărată": Să vedea mal de sare, da acuma l-a' acoperit... pământul şi curge d-acolo zi şi noapte *vínă de saramúră*.

v. DLR (pop.) s.v. 3°.

SARCEÁG v. **saceác**.

SARICILÁT v. **salacilát 1°**.

SARICILÁTĂ v. **salacilát 1°**.

SARLẮU adj. 826 A [despre un copil] „neastâmpărat"; cf. b o ţ o g á ş...

SARSANÁUA s. f. art. 752 V „legătura, bocceaua"; cf. b o l b o t í n a.

v. DLR (reg.), TDRG (Munt. pop.), SCRIBAN (Mold.) s.v. *saxana*, LEXIC REG., I, p. 41 (Târgu Jiu), BĂRBUŢ s.v.; cf. DM, DEX (înv.), CADE (pop.), ŞĂINEANU s.v. *saxana*.

SĂBÁŞE s. n. pl. 672 IV „semne particulare (la animale)": *Săbáşe*, du pă faţă sau du pă...[se cunoaşte oaia], are niscai pistrui aşa.

v. DLR (nordul Munt., sudul Trans.) s.v. *săbaş*; cf. CADE (Olt.), SCRIBAN (est, vest), LEXIC REG., I, p. 94 (Rupea), II, p. 47 (Făgăraş), p. 101 (Orăştie) s.v. *săbaş*, BĂRBUŢ, LR, 1959, 1, p. 63 (Craiova) s.v. *sabaş*.

SĂCOTÉI s. n. 769 V dim. de la *sac*: Arunca şi ea bobiţe, avea un *săcotéi* de pânză aşa; cf. s ă c ú ţ.

v. DLR (prin Olt. şi prin nordul Munt.), SCRIBAN (Trans., Olt.), DM (reg.), CV, 1949, 5, p. 30 (Mehedinţi) s.v., TDRG (Olt.) s.v. *sac*; cf. BĂRBUŢ s.v. *săcăteu*.

SĂCULÉT v. **săculéte**.

SĂCULÉTE s. m. 683 VII, 691 VIII, 692 V, 701 III, 704 V, 715 Va, 724 VII, 758 V, 761 V, 763 V, 814 A, 815 VI, 821 V, 840 Va „sedilă": Îl mulgea [laptele], stricora, îl băga la *săculéte*, avea *săculéte* dă traistă, dă pânză 683 VII; cf. g l u g ó i...

pl. *săculéţi* 814 A.

var. **săculét** s. m. 704 V.

v. CADE (Olt.), BĂRBUŢ s.v.; cf. DLR (prin Munt. şi prin Olt.) s.v., TDRG (Olt.) s.v. *sac*.

SĂCÚŢ s. m. 820 VII, 840 A dim. de la *sac*; cf. s ă c o t é i.

pl. *săcúţi* 820 A.

v. DLR (reg.) s.v., TDRG s.v. *sac*; cf. LEXIC REG., II, p. 21 (Baia Mare) s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SĂDÉLĂ s. f. 855 A „unealtă de fier cu mâner de lemn folosită la răsădit": Primăvara după ce se lua zăpada, pământu se zvânta... începeam să punem vița ș-o puneam cu *sidéla* 806 VIIIb; cf. s ă d é l c ă.

var. **sidélă** s. f. 806 VIIIb; **sidílă** s. f. 680 VII, 807 VIIIa, 808 VIa, VIIIa.

v. DLR (prin Munt. și prin Olt.) s.v. *sădilă*[1], GL. OLT., LEXIC REG., II, p. 18 (Pitești) s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *sedilă*, BĂRBUȚ s.v. *sădilă*.

SĂDÉLCĂ s. f. 771 Va „unealtă de fier cu mâner de lemn folosită la răsădit"; cf. s ă d é l ă.

var. **sidílcă** s. f., pl. *sidílci* 833 VII.

v. DLR, LEXIC REG., II, p. 71 (Roșiori de Vede), GL. OLT., BĂRBUȚ s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *sidelcă*.

SĂGETÁ vb. ind. impf. 3 pl. 677 VIII [despre animale sălbatice] „atacau rapid, prin surprindere": La noi la munte era mai multe animale sălbatice care ne *săĝetá* vitele, lupi, urși...

SĂLÍCĂ s. f. 732 A dim. de la *sală* („antreu").

SĂMÂNȚĂ s. f. 778 III „bănuț (la ou)": Acolo, în mijlocu oului, apare o negreaț-așa, aia-i zice că-i *sămínță*, p-aici; cf. b ă n c ú ț ă...

v. DLR (înv. și pop.) s.v. 2°.

SĂMÂNȚÁM vb. ind. prez. 1 pl. 824 V „însămânțăm": [Grâul de toamnă] toamna îl *sămínțám* 775 VI; cf. î n s é m e n i.

ind. impf. 1 sg. *sămânțám* 849 VI, 1 pl. *sămânțám* 744 A, 775 VI, 849 VI, 857 VIII; part. *sămânțát* 824 V; refl. ind. impf. 3 sg. *se sămânțá* 849 VI.

v. DLR (prin Mold., prin Olt. și prin Ban.), BĂRBUȚ s.v. *sămânța*, GL. OLT. s.v. *sămânțam*.

SĂNĂTÓR v. **sanatór**.

SĂNIOÁRA s. f. art. 732 I dim. de la *sanie*.

v. DLR s.v.

SĂPTĂMÂNA, poártă ~ v. **poártă**[2].

SĂPÚȚĂ s. f. 760 V dim. de la *sapă*.

cf. DLR (reg.) s.v.

SĂRÁR s. m. 732 VI „paznic la salină".

cf. TDRG (înv. și pop.), SCRIBAN, DM, DEX (înv.), DLR, CADE s.v.

SĂRĂSOÁRE s. f. 729 V „floarea soarelui": Nu-mi mai trebuie leșie din floare de *sărăsoáre*, din bețe de *sărăsoáre*; cf. f l o á r e 5°...

SĂRCINÁTĂ adj. f. 760 VIIb „însărcinată, gravidă" [Soțul] a plecat în armată, am rămas *sărĉinátă* cu ăl mare.

v. DLR (prin Munt. și prin sudul Olt.) s.v. *sărcinat* 2°.

SĂRINDÁR, ~ de țărână v. **țărână 2°**.

SĂRÍTA s. f. art. 789 II „numele unei figuri la dansul numit călușˮ.

var. **sărítea** s. f. art. 808 IIa.

cf. DLR s.v. *sărit*[2] *1°*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SĂRÍTEA v. **săríta**.

SĂRMĂNÚȚĂ adj. f. 752 A, 843 VIII dim. de la *sărmană*: S-a îngrijit de câțiva copii mai *sărmănúț!* 695 VI.

pl. m. *sărmănúți* 695 VI, 701 V, 744 A, 752 A, 855 VIIIc, f. *sărmănúțe* 701 VIIb.

v. DLR (pop.) s.v. *sărmănuț*.

SĂTĂCEÁN s. m. 750 VII „om din sat; sătean": A venit un *sătăcẹán* și s-a mirat de fată.

SĂTÍC s. n. 686 VIII, 732 A dim. de la *sat*.

v. DLR (reg.), CV, 1950, 3, p. 36 (Teleorman) s.v.

SĂTÚL, în ~ loc. adv. 778 V „pe săturate": [Porcul] mănâncă-*n sătúl*; cf. d e p l í n...

cf. DLR (înv. și reg.) s.v. 1°, GL. ARGEȘ s.v.

SẤLNIC v. **năsélnic**.

SẤMBETELE, poártă~ v. **poártă**[2].

SẤMBURA s. f. art. 848 VII „sâmburele (de fruct)".

SÂMÉNDRUL s. **1°** m. art. 681 V „Sfântul Dumitru". **2°** var. 854 IV „soi de viță de vie".

var. 1° **Siméndriul** (3 sil.) s. m. art. 786 VIII; 2° **siméndră** s. f. 854 IV.

cf. DLR (pop.), BĂRBUȚ s.v. *Sâmedrul*, TDRG (pop.) s.v. *Dimitrie*, SCRIBAN (pop.) s.v. *sâmt 1°*.

SÂN s. 839 VI, 865 VI „partea a năvodului în care se strâng peștii": Din plasa aia, așa care aia-i mai lungă, *sîn*, rămâne ca *sîn*, cum îi spunem noi 865 VI.

cf. DLR, CADE, ȘĂINEANU s.v.

SÂNGERÍCĂ s. f. 840 A „soi de arbust; sânger".

cf. DLR s.v. 2°, CADE, DM, DEX s.v. *sânger*, SCRIBAN s.v. *sângeric*.

SẤRBA s. f. art. în **~ măldărénilor** 761 VIIIb, **~ lui douăzéci și doi** 688 III, 787 III, 789 III numele unor dansuri populare.

cf. DLR s.v. *sârb 3°*.

SẤRMĂ s. f. 786 A „rasă, soi": O *sírmă* dă câini [avem], nu există să lase să pătrundă șoarece care mănâncă pui de găină sau dihor sau vulpe să vie la mine-n curte; cf. s á d ă.

cf. GL. ARGEȘ s.v.

SẤRMUIE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 783 VI [la casă] „se întinde rețea de sârmă pe pereți pentru fixarea tencuielii": *Să sírmuie*, să bate cuie [...] dup-aceea să face cu sârmă, ca cum ar fi o sârmă-mpletită [...] ca să facă legătura la brișcuit.

v. GL. OLT. s.v. *sârmuim*.

SCALÓI s. m. **1°** 701 VIIb „caloian"; cf. c a l o i e n í c ă... **2°** 782 VII „copil neastâmpărat, zburdalnic"; cf. b a l a m ú c i l o r.

var 1° **zgalói** s. m. 835 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. GL. ARGEŞ s.v. 1°; 2° v. DLR (prin Olt.), ŞĂINEANU s.v. *scaloian*, SCRIBAN (Munt. Buzău), BĂRBUŢ, CV, 1950, 3, p. 35 (Teleorman), 1951, 9–10, p. 37 (Argeş) s.v.

SCALOÍŢĂ v. **coloíţă**.

SCAMATORÍI s. f. pl. 830 VII „giumbuşlucuri, bufonerii": Luni după nuntă i-a pus [pe socri] într-un căruţ. S-a suit în căruţ şi trăgea căruţa pe bătătură; aşa-i *scamatoríi*, făcea lumea ca să râză; cf. o n á n i i l e...

SCÁMĂ s. f. 811 VII [la viermii de mătase] „înveliş subţire pe gogoaşă, care se curăţă pentru a obţine borangicul": Le curăţam din *scáma* aia a lor şi lăsam gogoaşa [de mătase] simplă; cf. c ă m ă ş u i á l ă 1°...

cf. DLR (prin Olt.) s.v. I.1°.

SCANDALAGIÓS (5 sil.) adj. 771 VI „scandalagiu".

SCÁPETELE v. **cap 6°**.

SCÁRA, ~ pisícii s. compus 766 III, 775 III „ghirlandă de hârtie colorată (pentru împodobit bradul miresei)": În brad mai mult d-asta se foloseşte, pă sus, să pune-aşa prin casă *scára pisíci* înăuntru şi-n brad iar să pune 775 III; cf. b ó l t e.

SCARLANTÍNĂ s. f. 747 V, 760 VIIb, 766 V „scarlatină"

v. DLR (reg.) s.v. *scarlatină*, GL. DOBR. s.v.

SCÁRMĂNĂ vb. ind. prez. 3 sg. 837 A „mărunţeşte, fărâmiţează (pământul)": Boroana vine şi *scármănă* pământu-ăla, ştiţi, s-amestică şi îl amestică grâul; cf. f ă r m ă ţ e á...

ind. impf. 3 sg. *scărmăná* 752 VI.

var. **zgărmânái** vb. ind. impf. 2 sg. 864 A.

SCÁUN s. n. **1°** 816 A „lemn scurt care leagă c o n s o l u l de căprior" **2° ~ (la úger)** 755 V, 827 A „inflamare a ugerului înainte de fătare": [Oaia] n-a avut *scáun la úger*, nu nimic. Cine ştia că fată? Ea a fătat fără *scáun*, fără nimica 755 V. **3°** art. **~ pisícii** s. compus 705 VI „suport improvizat prin încrucişarea mâinilor a doi oameni".

1° v. DLR (reg.) s.v. 17°.b.

SCĂMĂŞOÁSĂ adj. f. 755 V „scămoasă".

SCĂPẮRI s. f. pl., **în ~** loc. adv. 806 III, 808 V, **prin ~** loc. adv. 823 VI „pe apucate, printre picături": Mai lucrez, lucrez aşa-*n scăpắri*, la croitorie, mă duc şi la roşii; cf. d ă s t í m p u r i...

v. DLR s.v. *scăpare I.1°*, GL. OLT. s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v.

SCĂPĂTÁT s. n. 834 VII „punct cardinal; apus".

v. DLR (pop.) s.v.[1] 2°.

SCĂRẤND vb. ger. 826 VIa [la zidărie] „aşezând cărămizile din rândul superior peste rosturile celor din rândul inferior": În continuare merge cu ei [=chirpicii] la zidu casei *scărî́ndu*-i în sus.

SCĂUNÚŞ s. n. 744 VI dim. de la *scaun*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg.) s.v. 1°.

SCĂZĂMÂNT s. n., **în~** loc. adv. 817 A, 826 VIII [la plantări sau la răsădiri] „intercalat": Via să pune *în scăzămínt*, ca să nu fie drept în drept fiecare butuc 826 VIII.

cf. DLR (prin nord-estul Olt.) s.v. 3°.

SCĂZÚT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 851 VIII [despre o apă curgătoare] „a purtat, a dus la vale": Ştii cât i-*a scăzút*? Apa, după vreo doi kilometri, i-*a scăzút* la vale de unde a dat ei [băieţii] înot.

SCÂNDURĂRÁIE s. f. colect. 735 A „cantitate mare de scânduri".

SCÂRBÍT, am~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 761 VIIIb „m-am scârbit (de ceva, de cineva)": Am fumat aşa niţel, când eram tânăr, da l-*am scârbít*, l-am... că... nu ştiu dă ce mi-a venit aşa, nu l-am mai fumat.

SCÂRCI[1] s. n. 784 VI, 796 VIIIa „ciorchine de struguri fără boabe, rămas după stors": Am stors strugurii, *scírčurle*-alea ce rămâne, boabele alea le punem la putină 784 VI; cf. c h i o r c h í n i...

pl. art. *scârciurile* 784 VI.

v. DLR (prin nord-estul Olt.) s.v.[1], BĂRBUŢ s.v.

SCÂRCI[2] s. n. 686 I, 704 A „scrânciob, leagăn"; cf. s c â r c i u m ú ş 1°, ţ ú ţ u.

v. DLR (reg.) s.v. *scrânciob*, BĂRBUŢ s.v.

SCÂRCIUMÚŞ s. n. **1°** 808 VII „scrânciob, leagăn"; cf. s c â r c i[2]... **2°** 834 A, 835 A „instalaţie pentru bătătorit băligarul, în vederea obţinerii tizicului".

pl. 1° *scârciumúşuri* 808 VII; 2° *scârciumúşe* 835 A.

1° cf. DLR (prin sud-vestul Munt. şi prin sud-estul Trans.), LEXIC REG., I, p. 96 (Rupea), LR, 1961, 1, p. 24 s.v. *scârcimuş*.

SCÂRCÍT adj. 847 VI „nemulţumit, cârtitor".

SCÁRMĂ vb. ind. **1°** prez. 3 sg. 766 VI, 778 VIIb „sapă superficial": Dacă vedeai că n-a ieşit via, o mai *scîrmăį* niţeluş 766 VIIIa; cf. c i ó c ă n i... **2°** var. pf. c. 3 sg. 862 A „a râcâit, a scurmat": [Lupul] *a zgîrmát* învelişu [colibei], că a fost cu stuf.

1° ind. impf. 2 sg. *scârmái* 766 VIIIa, 3 sg. *scârmá* 758 VIIIb, 801 VII, 1 pl. *scârmám* 691 VIII.

var. 2° **a zgârmát** vb. ind. pf. c. 3 sg. 862 A.

2° v. DLR (reg.), DM (rar), DEX (pop.), TDRG s.v. *scurma*, SCRIBAN (vest) s.v. *scurm*.

SCÂRTÁCĂ s. f. 778 VIIIa „grămadă de zece snopi": *Scîrtácă* d-aia dă câte zece snopi la... la o *scîrtácă* d-aia; şi trei *scîrtáče* d-alea însemna că e o claie; cf. m ă g á r...

pl. *scârtáce* 778 VIIIa.

cf. DA (Olt.) s.v. *cârstă*.

SCHELĂCĂIE v. **chelăcăí 1°**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SCHERLĂÍND v. **chelăcăí 1°**.

SCHÍDĂ s. f. 731 VIII „desiş, tufiş": Văz un locşor mic într-o *skídă* de brazi, aşa era nişte brădăcei micşori; cf. b u h á c i...

SCHIFOROÁGĂ adj. f. 826 V [depreciativ] „oloagă, şchioapă".

SCHILÓD s. m. 724 VI „eufemism pentru lup": Hai să nu iasă vun *skilód* d-ăla la oi [...] dacă zăceam lupi [...] ziceam că iese lupii la oi... şi nu-i mai ziceam lup, îi ziceam *skilód*.

SCÍTURĂ s. f. 794 VII „ciutură".

SCLĂBÚC s. m. 687 VIIa, 818A „clăbuc": Iese *sclăbúc*, adică face băşici apa 818 A.

pl. *sclăbúci* 687 VIIa, 818 A.

v. DLR (prin sudul Dobr., vestul Trans.) s.v.

SCLIMPÚŞ s. n. 768 VI „băţ folosit în jocul de copii ţurca": Băteam *sclimpúşu* cum să spune, *sclimpúş*, puneam un ciumag jos şi puneam *sclimpúş* aşa, cum să spun, de lemn, dă cap dă lemn aşa retezat; cf. d r í c h e a 2°...

cf. DLR, SCRIBAN, BĂRBUŢ s.v., LEXIC REG., I, p. 56 (Vânju Mare) s.v. *sclipuş*.

SCLÍPETE s. m. 777 VI „scripete"; cf. b ó b u l...

var. **scrípte** s. m. 733 VI, 847 VI, 848 VIa, pl. *scripţi* 721 VIIa.

v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *scripete*, GL. DOBR. s.v. *scripte*.

SCLIVISÉSC, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 706 VIIIc [despre fructe macerate, lut, humă etc.] „se fac masă compactă; se omogenizează": Amestecam pământu cu huma aia, nu pământ, că nu ţinea ţestu cu pământ, numai humă d-aia, dă *să cliviséşte* ea şi să-ntăreşte bine 687 VIIa; cf. r ă b u f n é ş t e 2°.

ind. pf. c. 3 pl. *s-au sclivisít* 706 VIIIc.

var. **se cliviséşte** vb. refl. ind. prez. 3 sg. 687 VIIa.

cf. DLR s.v. *sclivisi*, COMAN, GL. (Muscel) s.v. *clivisi*.

SCOB s. n. 691 VIII „scobitură": Lua lemnele cioplite [...] şi le băga pă *scob*; cf. ş t e m u i é l e l e.

pl. *scóburi* 691 VIII, 813 A, 817 A.

v. DLR (reg.) s.v. *scoabă*, GL. ARGEŞ s.v.

SCOC s. n. 706 VIIIc „scobitură, şanţ pe muchia şindrilei".

SCÓDII s. f. pl. 773 VIIb „bucăţi, cheaguri (de sânge)": Când oi muri tu, dă ţi-o ieşi sufletu, să... numai *scódij* dă sânge să verşi.

SCOFÚNDELE, de-a ~ loc. adv. 779 IIa, VI „afund, scufundându-se": S-a dat *d-a scofúndili* ăla cum a putut el acolo şi l-a scos [pe înecat] IIa; cf. f ú n d e l e a.

SCONOŞÍT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 834 A „am incitat pe cineva să facă rău; am stârnit, am născocit".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SCORMONEÁLĂ s. f. 725 VII „rezultat al acțiunii de a scormoni; scormonire": Mergând prin pădure după bureți [...] vedeam *scormoneálă* de prin frunze-aşa.

v. DLR (rar), GL. ARGEŞ s.v.

SCORȚÁR s. 863 VI „coş la căruță"; cf. c á s ă 2°...

cf. LEXIC REG., I, p. 85 (Vâlcea) s.v.

SCORȚÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 722 A [despre zăpadă] „a prins scoarță, a făcut pojghiță de gheață".

v. TDRG s.v. *scorți*, SCRIBAN s.v. *scorțesc*.

SCORȚOÁSE adj. f. pl., **ciréşe~** 704 VI „soi de cireşe".

cf. DLR s.v. *scorțos 2°*.

SCOTOŞÍT, a~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 760 VI „a scotocit".

ind. pf. c. 3 pl. *a scotoşít* 673 VIII, m. m. c. pf. 3 sg. *scotoşíse* 760 VI.

v. DLR (reg.) s.v. *scotoci*, GL. ARGEŞ s.v. *scotoşi*.

SCOVEÁRGĂ s. f. **1°** 733 VII „scovardă"; cf. g h i z d o m é l e. **2°** var. 828 A „plăcintă umplută cu zahăr; învârtită".

pl. 1° *scovérgi* 694 VII.

var. 2° **scovérgă** s. f., pl. *scovérgi* 828 A.

1° v. DLR (reg.) s.v. *scovardă*; cf. TDRG s.v. *scovardă*, SCRIBAN s.v.

SCOVÉRGĂ¹ v. **covérgă 1°**.

SCOVÉRGĂ² v. **scoveárgă 2°**.

SCRÁDĂ s. f. 851 V „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 3°...

v. GL. DOBR. s.v.; cf. DLR (prin nord-estul Olt. şi prin nord-vestul Munt.) s.v. *scroambă 2°*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *scrădesc*, DM, DEX s.v. *scrădiş*, LEXIC REG., I, p. 38 (Gura Jiului) s.v. *scrădi*, GL. ARGEŞ s.v., BĂRBUȚ s.v. *scaradă*.

SCRÂNTÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. 727 A „greşeşte": Când ajung la capăt, [calul] *scrîntiéşti* brazda; cf. s t i n g h e r é ş t i.

cf. DLR (reg.) s.v. *scrinti 2°*.

SCRIÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. 741 VI „se înscria": *Se scriá* omu la ceată [pentru treierat].

cf. DLR s.v. *scrie II.3°*.

SCRÍPTĂ s. f. 778 VIIIa „vioară, scripcă".

v. DLR (înv.) s.v. *scripcă*.

SCRÍPTE v. **sclípete**.

SCRIVÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 765 VIII „s-a strivit, s-a rănit": I *s-a scrivít* nițel picioru.

SCROB s. n. 700 A, 727 VI, 815 VII, 821 A, 832 VI, 836 VI, 844 A, 860 VIIIb „crustă": Era un *scrob* d-am rupt ghetele pân-acasă, dă zăpadă 815 VII; cf. s c r u ț.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. **scrumb** s. n. 725 I, 752 VI.

v. DLR, DM (reg.), CADE (Olt.), SCRIBAN (Argeş), GL. ARGEŞ, GL. DOBR. s.v.

SCRUMB v. **scrob**.

SCRUŢ s. n. 827 A, 843 VI „crustă": Să dădea cu boroana, ştii, ca să rupă *scrúţu* ala dă dasupra, aşa-i spunea atunci, acuşa-i spune crustă 843 VI; cf. s c r o b.

cf. DLR s.v. *scuţ 2°*.

SCUFURDÉZE, să se~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. 718 VI [despre ramele răsadniţei] „să se deformeze (prin curbarea părţilor longitudinale)": Punem boldurile-alea, ca *să nu să scufurdéze* cosciugu, nici înăuntru, nici înspre afară.

cf. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Munt.), CADE, DM s.v. *scovârda*, SCRIBAN (Munt.) s.v. *scovârdez*.

SCÚLE s. f. pl. 703 V, 750 VIIIb „ţesături şi cusături care alcătuiesc zestrea casei".

v. DLR (înv. şi pop.), CADE (fam.) s.v. *sculă 4°*.

SCULICÉL s. n. 754 V „sedilă": Urda tot aşa o luam din *sculicél*, trăistuţa aia, ş-o puneam iar într-un vas; cf. g l u g ó i...

pl. *sculicéle* 754 V.

SCULICÉLE s. n. pl. 754 V dim. de la *scul* (de fire); cf. s c u l u l é ţ e.

SCULULÉŢE s. n. pl. 853 VIIb dim. de la *scul* (de fire); cf. s c u l i c é l e.

SCURI vb. ind. prez. 2 sg. 808 VII „scurgi"

ind. prez. 3 sg. *scúră* 681 VII, 1 pl. *scurắm* 680 V, 758 VII, impf. 3 sg. *scurá* 798 V, 803 VIIb; refl. ind. prez. 3 sg. *se scúră* 682 VI, VIII, 759 Vb, 763 V, 769 A, 782 V, VI, 814 V, 3 pl. *se scúră* 780 III, impf. 3 sg. *se scurá* 785 VI, 797 VIII, 798 V, 823 VIII; conj. prez. 3 sg. *să se scúre* 682 VI, 768 V, 785 VI, 795 V, 798 V, 799 V, 823 V.

v. DLR (înv.), CADE (arh.), TDRG (lb. v.) s.v. *scurge*, SCRIBAN (Olt., Ban.) s.v. *scur*.

SCURS s. n., **în ~** 723 VI, 830 A „în direcţia (s)curgerii apei" [Acoperişul] vine *în scurs* aşa, ştiţi, că vine-n scurgerea apii 723 VI. M-am lăsat puţin *în scúrsul* apei 830 A.

SCURT, în ~ loc. adv. 724 VII, 844 A „repede, la scurt timp": Luase foc, a fost noroc c-a fost lumea aici *în scurt*[u] şi-a sărit dă ...pân-a venit pompierii de le-a salvat 844 A; cf. f ú g a.

SCURTÁM vb. 1° tranz. ind. impf. 1 sg. 721 A „luam din scurt; încolţeam": Când *l-a scurtát* câinii, [ursul] a lăsat juncu 712 VIII. 2° refl. ind. pf. c. 3 sg. 724 VII „s-a apropiat timpul, a devenit iminent": A văzut că... ce mai! *s-a scurtát*, că are s-o mănânce lupii [...] Ce înseamnă *s-a scurtát*? Păi că-n scurt s-o mănânce.

1° ind. pf. c. 3 pl. *a scurtát* 712 VIII; 2° refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a scurtát* 724 VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

2° cf. DLR (înv. şi pop.) s.v. *scurta III*.

SEÁMA s. f. art., **îşi dă cu ~** loc. vb. 810 A „observă".

SEC 1° adj. m. pl. 697 VIII b „ lipsiţi de posibilităţi materiale; săraci": Care-a fost *sec* în cîte-o comună fugeau de timpurile alea, mă duc în cutare loc că e moşii acolo şi mă instalez acolo; cf. n e a j ú n s. **2°** adj. f., **gúră~** în va **aveá ~ ~** 687 VIIb „i se vor îndeplini spusele". **3°** s. n. art. în **~ picióruluì** 813 A „golul de sub pulpă".

pl. 1° *seci* 697 VIIIb; f. 2° *seácă* 687 VIIb.

1° cf. DLR s.v. II. 1°; 2° cf. DLR s. v. II. 1°; 3° cf. DLR (reg.) s. v. II. 3°, GL. DOBR. s.v.

SECĂTÚRĂ s. f. 819 VIb „ridicătură de pământ sau de nisip pe cursul unei ape": Roatele din spate le-am găsit oprite pe-o *secătúră*, tot la o salce mare; cf. p o m e s t e á l ă 3°.

cf. DLR (pop.) s.v.

SECĂŢÍV adj. 812 A [despre bobul de cereale] „sec"; cf. f i ş t á v.

cf. DLR (prin nord-estul Olt.) s.v. *secăţiu*, BĂRBUŢ s.v. *secăciu*.

SECEREÁLĂ s. f. colect. 745 VI „fire (de grâu) secerate; secerătură"

SECETEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 817 A [despre pământ] „crapă de secetă".

SECRÉT adj. 676 VI „afurisit, blestemat": Ursul e *secrét*; cf. î n c h i n á t 1°...

v. DLR (pop.) s.v.[3] 6°, TDGR (Trans., Bucov. pop.), ŞĂINEANU (Mold.) s.v., DM (pop.) s.v. *săcret*; cf. CADE (prov.) s.v. *săcret*.

SECRETÁTE s. f. **1°** 745 VIIIb „secret". **2°** art. 735 A, 747 V „numele de familie": Ion, numele de botez, *secretátea* Constantin 735 A.

2° v. DLR (prin Munt.) s.v. *secretat*; cf. DR, 1924–1926, p. 845 s.v. *sicritate*.

SECTÉMBRE v. **septémbre**.

SECTÉMBRIE v. **septémbre**.

SECTÉMVRIE v. **septémbre**.

SEÍNĂ s. f. 778 VIIIb „soi de viţă de vie".

v. DLR s.v. *sein 2°*.

SEL s. n. 851 VII, 869 VI „şuviţă abundentă de lichid care curge sau se prelinge; şiroi": Stam cu copilu la piept să nu-l plouă şi pă mine mă ploua, curgea *sélu* pe spinare 851 VII; cf. ţ u ţ ú r, ţ u r l u i á l ă.

v. DLR (Dobr. şi prin sud-estul Munt.), SCRIBAN (Dobr.) s.v., GL. DOBR. s.v. 2°.

SEMINŢĂRÍE s. f. colect. **1°** 840 A „cantitate mare de seminţe". **2°** pl. 712 V, 832 A, 862 A „seminţe multe şi felurite", cf. s e m i n ţ é n i i, s e m i n ţ í i.

pl. 2° *seminţării* 712 V, 832 A, 862 A.

1° v. DLR (înv. rar) s.v. *seminţerie*, SCRIBAN (Munt., Trans.) s.v. *sămânţărie*; cf. BĂRBUŢ s.v. *sămânţării*.

SEMINŢÉNII s. f. pl. 694 VIIb, 702 VIIb „seminţe multe şi felurite": [La ursitori] punea pe masă *seminţénii* de recolte 702 VIIb, cf. s e m i n ţ ă r í e 2°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SEMINȚÍI s. f. pl. 782 VIIIb, 800 IV „semințe multe și felurite": Se seamănă diferite *seminții* 800 IV; cf. s e m i n ț ă r í e 2°...

SEMÍNȚURI s. f. pl. 789 VII „semințe".

cf. GL. DOBR. s.v. *sămânțuri*.

SEMNEÁZĂ vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 739 III [la nuntă] „pune cocarde nuntașilor"; cf. î n s e m n e á z ă 1°. **2°** refl. ind. prez. 3 sg. 744 A „se pune semn; se însemnează": Întâi *să semnează* locu, să pune tutor.

1° conj. prez. 3 sg. *să semnéze* 739 III; 2° refl. ind. prez. 3 sg. *se semneáză* 744 A.

2° v. DLR (înv.) s.v. *semna 1°*.

SEMNULÉȚE s. n. pl. 843 VI dim. de la *semn*.

SÉMPLU adj. 813 VIIIb „simplu".

f. *seámplă* 833 VI, pl. *sémple* 813 VIIIb, 850 A.

v. DLR (înv.) s.v. *simplu*.

SENATÓR v. **sanatór**.

SENÍN s. n. în ~ **de ápă** 788 V „întindere mare de apă": Atunci apa a venit mare, să rupsese toate podurile, tot, nu mai era nimic, era *senín dă ápă*; cf. î n s e n i n á r e...

SENINÍȘ s. n. în ~ **de ápă** 717 V, 719 VI „întindere mare de apă": La noi în curte era tot un *seniniș de ápă* 717 V; cf. î n s e n i n á r e...

SEPTÉMBRE s. n. 699 VII „septembrie".

var. **sectémbre** s. m. 697 VI, 752 VII, 768 VI, 801 A, 811 VII, 815 A; **sectémbrie** (3 sil.) s. m. 848 A; **sectémvrie** (3 sil.) s. m. 672 VI, 848 A.

v. DLR (înv. și reg.) s.v. *septembrie*, TDRG (lb. v.), CADE s.v. *septemvrie*, SCRIBAN s.v.

SERÁTĂ s. f. 816 VI „petrecere între bărbați căsătoriți": Să-nsera, făcea... spuneam *serátă*, dă bărbați, numa dă căsătoriți.

SERBEZEÁLĂ s. f. 674 VI „acreală pe care o prinde cașul (din cauza vasului nespălat)".

v. DLR (înv. și reg.), BĂRBUȚ s.v.

SERÍN adj. 818 A „senin".

v. DLR (înv. și reg.), TDRG, SCRIBAN (Trans.) s.v. *senin*, CADE (prov.) s.v.; cf. DM (înv.), DEX (înv. și reg.) s.v. *senin*.

SERVEÁLĂ s. f. 682 V, 694 V „tratație": Face aceeași *serveálă* la nuntă 694 V.

SERVÍCE s. n. pl. 687 VIIa „servicii de masă".

v. DLR (înv. rar) s.v. *serviciu*.

SEVEREÁNCA s. f. art. 803 IV numele unui dans popular.

cf. DLR (reg.) s.v. *severineanca*.

SFIÍT, m-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 835 A „am tresărit, m-am înfiorat": Văd boii că *să fiiéște* 715 VIIIb.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. **se fiéşte** vb. refl. ind. prez. 3 pl. 715 VIIIb, impf. 3 pl. *se fiá* 744 A; **m-am fiát** vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 731 VI.

cf. DLR (Mold.) s.v. *sfii 4°*, GL. ARGEŞ s.v. *fii*.

SFOÁRĂ s. f. **1°** 868 VIII „fâşie îngustă de teren": A fost aicea o *sfoáră* de o sută de metri [...] am avut *sfoáră*, aia numa de treizeci de metri ş-asta d-o sută; cf. h ú l ă 1°... **2°** 719 V „ploaie locală": În noru-ăla negru, pesemne cum o fi venit *sfoára* şi săgeata, că p-acolea a venit şi l-a trăznit; cf. c h í n g ă. **3°** 755 I „limbă de foc".

pl. 1° *sfori* 868 VIII.

1° cf. DLR, SCRIBAN, DM, DEX s.v. 2°; 3° cf. DLR s.v. *sfară*[1], CADE (arh.) s.v. *sfară*, SCRIBAN (vechi), ŞĂINEANU s.v. *sfară 1°*.

SFOIÁG 1° s. n. 785 VI „miros de mucegai pe care îl prind vasele goale": Dacă butoiu îl ţii într-o pimniţă vara, prinde *sfoiág* d-ăla; cf. u s c ă t ú r ă 2°. **2°** var. s. m. pl. 747 V „viermişori care se fac în untură": [Jumările] le netezesc bine, îmi pun bacată de hârtie sau nailon ceva peste ele acolo, să nu prindă *sfoiógî*.

var. 2° **sfoiógi** s. m. pl. 747 V.

1° v. DLR, TDRG (Olt.) s.v. 2°, DM, DEX (reg.) s.v. 1°; cf. BĂRBUŢ s.v.; 2° cf. DLR (reg.) s.v. 2°, TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Olt.), SCRIBAN (vest), DM, DEX (reg.) s.v., LEXIC REG., II, p. 17 (Argeş) s.v. *spoiegeală*.

SFOIÓGI v. **sfoiág 2°**.

SFOR s. n. 729 III „vârtej (de apă)": I-a întins băţu, el a întins mâna şi mai tare-l strângea *sfóru* de apă; cf. a n a f ó r.

v. DLR (reg.) s.v. 1°, CADE (Olt.), SCRIBAN (sud), DM, DEX (reg.) s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v.

SFORÁŞ s. n. 754 VI, 825 VI, 863 VI, 865 VIIIb „sfoară cu diverse întrebuinţări la pescuit: se pune la plasă, la pripon etc. sau se foloseşte pentru înşiratul peştelui": [Priponul] are nişte undiţi cu cârligu-aşa puţin şi are o floare şi de floare altă aţă legată de *sforáşu* ăla care l-aveam lung 856 VIIIb; cf. ş f o r á c.

pl. *sforáşe* 742 VI.

var. **foráş** s. n. 865 VI.

SFOROÁSĂ adj. f. 679 VIIb [despre cânepă] „fibroasă": Noi obişnuim cânipă, nu bumbac, că cânipa e mai *sforoásă* ea, o sucim bine, o răsucim; cf. b e l i g o á s ă...

SFORNĂIÁ vb. inf. impf. 3 sg. 723 A [despre un animal] „fornăia": *Sfornăiá* calu, da după lup nu să ducea.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Mold.) s.v. *sfornăi 2°*; cf. CADE (Mold., Bucov., Maram.) s.v. *forăi 2°*.

SFREÁNŢĂ s. f. 724 VII „*sifilis*".

v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *sfranţ*[2]; cf. TDRG (Munt.), CADE, SCRIBAN s.v. *frenţe*, LEXIC REG., I, p. 102 (Rădăuţi) s.v. *freanţă*, BĂRBUŢ s.v. *sfrinţie*.

SFÚLGER s. n. 706 VI, 854 VIIIb „fulger".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DA (Vâlcea, Dolj, Romanați, Ban.) s.v.

SFULGERÁ vb. ind. impf. 3 sg. 739 VII, 850 A „fulgera".

conj. prez. 3 sg. *să sfúlgere* 864 A, 870 V.

v. DLR (rar), BĂRBUȚ s.v. *sfulgera*, SCRIBAN (Serbia) s.v. *fulger*².

SIDEÁNCĂ s. f. 783 VI, VIII, 810 V, VI, 834 VII, 835 VIII „clacă": La *sideáncă* să strângeau, hai să ne strângem, să curățăm la porumb 783 VIII.

v. DLR (înv. și reg.) s.v. *sedeancă*, GL. DOBR., CV, 1951, 2, p. 35 (Teleorman) s.v.

SIDÉLĂ¹ v. **sădélă**.

SIDÉLĂ² s. f. 694 V „sedilă"; cf. g l u g ó i...

v. DLR (reg.) s.v. *sedilă*².

SIDÍLĂ v. *sădélă*.

SIDÍLCĂ v. **sădélcă**.

SIHÁSTRU adj. 696 VIIIa [despre un loc, un ținut] „izolat, retras": [Ursul] găsește loc mai *sihástru*.

f. pl. *sihástre* 734 A.

SILÍNGĂ s. f. 827 VI „seringă"

v. DLR (reg.) s.v. *seringă*, GL. OLT. s.v.

SÍLIȘTE s. f. 833 A „teren argilos": *Síliște* e un loc tot argilos, care produce mai mult cartofi.

SILOÁSĂ adj. f. 805 VI „care produce silă; neplăcută": Iese un praf tare rău [din grâu, la treierat], muncă *siloásă* grozav.

v. DLR (reg.), SCL, 1974, 6, p. 613 s.v. *silos*.

SILÓD s. n. 767 V „siloz".

SILÓZ s. n. 842 VI, 862 VI „porumb semănat pentru nutreț"; cf. c i o c ă n é i...

cf. DLR s.v.

SIMCEÁ v. **smiceáua 2°**.

SIMÉNDRĂ v. **Sâméndrul 2°**.

SIMÉNDRIUL v. **Sâméndrul 1°**.

SIMIÁNCA (4 sil.) s. f. art. 764 A, 769 III numele unui dans popular.

v. DLR (reg.) s.v.

SIMȚI s. m. pl. tantum 835 A „sărbătoare a celor patruzeci de sfinți"

v. BPh, 1939, p. 238 (Gorj) s.v.; cf. DLR, TDRG s.v. *sânt*, ȘĂINEANU (Trans.) s.v. *sămți*, SCRIBAN (pop.) s.v. *sânt*.

SÍNGUR adv. 671 VI, 699 VII, 716 VII, 743 III, 765 VIIb, 775 VIII, 777 VII, 784 II, V, 827 VI, 835 VI, 843 V, 848 A, 855 V, 869 VIII „doar, numai": Cât puteai să trăiești din *síngur* două palme? 699 VII. *Síngur* noi mai eram acolo 784 II; cf. d e c â t...

cf. DLR s.v. 4°.

SINIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 749 VII „măsuță rotundă foarte joasă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (pop.) s.v. *sinie 2°*, CADE, ŞĂINEANU (Ban.), SCRIBAN (Ban., Bucov.), TDRG, DEX (pop.), DM s.v. *sinie*.

SIPÉT s. n. 832 A, 835 Vb, A, 863 V, VII „coş mic (cu toartă)"; cf. p u í c.

pl. *sipéte* 835 A, *sipéturi* 832 A.

v. SCRIBAN (Munt. vest) s.v.; cf. DLR, TDRG, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v.

SIRIPÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 686 A, 707 VIII „risipesc, împrăştii": [Iarba] după ce-o cosesc, o-ntorc, o *siripésc* cu furca 686 VIII.

ind. prez. 2 sg. *siripéşti* 707 VIII, 3 sg. *siripéşte* 682 VI, 686 VI, 1 pl. *siripím* 686 A, 706 II, 707 VIb, VIII; conj. prez. 3 sg. *să siripeáscă* 707 VIII; part. m. pl. *siripíți* 671 VI.

v. DLR (reg.) s.v. *risipi*, SCRIBAN (vest) s.v., GL. ARGEŞ, CV, 1950, 3, p. 36 (Teleorman) s.v. *siripi*.

SÍRIȚE adj. f. pl. 769 A, 800 V [despre oi] „bune de muls, după înțărcarea mieilor": [Oile] au rămas fără miei, e *sírițe*, aşa să zice 769 A.

v. DLR (prin Olt. şi prin Munt.), COMAN, GL. (Olt.), CV, 1951, 1, p. 36 (Roşiori de Vede) s.v. *siriță*.

SIRIȚÉSC v. **sirițézi**.

SIRIȚÉZI vb. tranz. ind. prez. 2 sg. 800 V „laşi oaia fără miel, ca s-o mulgi": După ce i-ai tăiat mielu, o mulgi; *sirițéz!*, trei, patru oi, ți-ai făcut... faci brânză; cf. î n s i r i ț á u.

var. **sirițésc** vb. ind. prez. 3 pl. 800 V.

SLÁBE adj. f. pl. 704 VI, 825 VI, A „de calitate inferioară".

cf. DLR s.v. 6°.

SLAI[1] s. n. 812 VIIIb „margine, buză (la strachină)": Zicem buzele străchinii, c-aşa se-nțelege, dar noi meşteşugăreşte aşa-i zicem, *slai*.

v. BĂRBUȚ s.v.; cf. DLR (reg.) s.v. b., CADE s.v., LEXIC REG., I, p. 85 (Vâlcea) s.v.

SLAI[2] v. **sloi 2°**.

SLÁNĂ s. f. 841 V a, 844 V, 866 V „slănină"; cf. ş ú n c ă.

v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v.

SLĂBICIÚNE s. f. 767 V, 812 V „carne slabă, macră": Fac tobă, da. Cu ureche, cu şorici, cu ficat, cu grăsime, cu *slăbiciúne* 812 V; cf. p é c i e.

v. DLR (prin Olt.) s.v. I. 1°, GL. OLT. s.v. 2°.

SLĂBUȚÍCĂ adj. f. 715 VII dim. de la *slăbuță*.

pl. *slăbuțéle* 715 VII.

SLĂNÍCUL s. art. 732 III numele unui dans popular.

v. DLR s.v.

SLEÍM vb. tranz. ind. prez. 1 pl. 812 III „zdrobim prin frecare": Punem în putine zarzăre, într-o altă oală mai micuță le *zleím* puțin, strecurăm zeama.

v. DLR (înv. pop.) s.v. *slei* 11°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SLOBÓZI vb. ind. prez. 2 sg. în ~ **ápele** 779 VIIc „îndeplinești un ritual la șase săptămâni după înmormântare; începi să cari a p e l e 2°".

SLOI s. n. 1° 674 V, 675 VII „carne prăjită (de porc sau de oaie) conservată în grăsime și, prin extensie, mâncare pregătită din aceasta": [Carnea] o iei și o fierbi apăi în untură, o faci *sloi* 675 VII. 2° var. 804 V „bucată compactă (de mămăligă)": Să iasă mămăliguța bună, zice, să iasă ca un săpun, *slai*, așa zicem noi.

var. 2° **slai** s. n. 804 V.

1° v. DLR (pop.), CADE, SCRIBAN (Trans.), GL. ARGEȘ, GL. DOBR., BĂRBUȚ s.v.

SLÓII s. m. pl. art. 848 VIII „sloiurile (de gheață)".

v. DLR (înv. și reg.), TDRG (Mold.), CADE, SCRIBAN (vechi) s.v. *sloi*.

SLON s. n. 688 III „pătul, hambar, coșar"; cf. c o v é r g ă 2°...

cf. DLR (pop.), CADE (Olt.), DM (reg.), SCRIBAN, GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v.

SMANȚ s. n. 1° var. 681 IV „smalț". 2° 812 VIIIb „strat care se depune pe pereții butoiului cu vin".

var. 1° **jmalț** s. n. 681 IV.

v. DLR (înv. și reg.), SCRIBAN (vest) s.v. *smalț*, TDRG (mod.) s.v. *zmalț*.

SMĂNȚUÍT vb. part. 758 VII „smălțuit".

var. **jmălțuiéște** vb. ind. prez. 3 pl. 681 IV.

v. DLR (înv. și reg.) s.v. *smălțui*, CADE (prov.) s.v. *smănțui*, SCRIBAN s.v. *smălțuiesc*, GL. DOBR. s.v.

SMĂRDOȘÉNII s. m. pl. art. 808 V „locuitorii comunei Smârdioasa".

SMÂC s. 866 VIII [la pescuit] „bețișor fixat la firul undiței, care, plutind, semnalizează prinderea unui pește; plută": Să vezi, dacă vine peștele, s-agață, smucea dă... dă bățu ăla, ș-ăla-i zicea *zmîc*.

cf. DLR (reg.) s.v. II. 1°, DM s.v. 1°, TDRG s.v. *zmâc*.

SMÂNTÂNI s. f. pl. 692 V pl. de la *smântână*: Avem *smîntîn'* strânse.

v. DLR (rar) s.v. *smântână*.

SMICEÁUA s. f. 1° art. ~ **(fúsului)** 715 VII „capătul ascuțit al fusului": [Niște bețe] mai grosuțe așa ca... ca cum aș spune eu, ca *zmicâua fúsului*. 2° var. 821 VI a „unealtă mică de fier, cu un capăt tăios, folosită pentru a lăsa sânge vitelor bolnave".

var. 2° **simceá** s. f. 821 VIa.

1° v. DLR (prin nordul Mold. și prin nord-vestul Trans.) s.v. 2°.a, TDRG s.v. *simcea*, SCRIBAN (Mold.) s.v. *sămcea*; cf. CADE s.v. *smicea*, ȘĂINEANU s.v. *sămcea*, LEXIC REG., II, p. 124 (Suceava) s.v. *sincea*; 2° cf. DLR (reg.) s.v. 2°.b, TDGR, CADE (Olt., Ban., Trans.), SCRIBAN (vechi) s.v. *simcea*, ȘĂINEANU s.v. *sămcea*, LEXIC REG., II, p. 101 (Orăștie) s.v. *simcică*, BPh, 1939, p. 239 (Gorj) s.v. *sâmcea*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SMOLNIȚOÁSE adj. f. pl. 757 VII [despre terenuri] „argiloase”; cf. z l o t ó s.

cf. DLR (reg.) s.v. *smolniță*[2], ŞĂINEANU (Mold.) s.v. *smolniță*.

SMORCĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 703 VIIb „supura”: Genuchiu *smorcăiá*; cf. s u p u r o i é z e.

cf. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v. *smiorcăi*.

SMÚCHIU s. n. 682 VII „muşchi (la porc)”.

pl. *smúchiuri* 682 VII.

SNOÁVE s. f. pl. 733 V „giumbuşlucuri, bufonerii”: Îi duce în albie [pe socri], în roabă, îi duce-acasă, fel de fel de *znoáve* fac [la nuntă]; cf. o n ă n i i l e...

cf. DLR (înv.) s.v. *snoavă 1°*.

SNOPÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 811 VIII „s-a zbătut, s-a zvârcolit”: *S-a znuopít* pân-a murit. S-a trântit, a căzut şi-n pat, a căzut şi jos, şi-n dreapta, şi-n stânga; cf. r ă z b ă t ú t.

v. DLR (reg.) s.v. *snopi 5°*.

SOÁCRE s. f. pl. 706 VII, 859 VIIa [la nuntă] „rudele (femei) din partea mirelui”: Toți din partea mirelui să spune socri, dacă are trei, patru surori, cică-i *soácre* 859 VIIa.

SOÁRBĂ s. f. 683 V „lături: [Porcul] îl îngrijim bine cu boabe, cu *soárbă* sau cu apă.

v. DLR (reg.) s.v.[2], LEXIC REG., I, p. 85 (Vâlcea) s.v.

SOÁRE s. 753 VIII „punct cardinal: sud”: Bătea un vânt din *soáre*; ştii ce-nseamnă *soáre*? De-aici din austru; cf. a ú s t r u.

cf. DLR (reg.) s.v. 1°.

SOÁRTA, în ~ loc. adv. 731 VI [depre modul de a lucra] „empiric”: S-a luat unchiaşu să-i lucreze el [stupii], *în soárta* lor, nu pă stas... aşa *în soárta* lor.

cf. DLR s.v.

SOÁȚĂ s. f., **~ de mireásă** 743 VII [la nuntă] „însoțitoare a miresei, îndeplinind anumite sarcini în cadrul ceremonialului”: *Soáță de mirjásă*... pune o fată mireasa, care-i place ei, care are părinți întregi, ca să nu fie fără tată, fără mamă [...] însemnează lumea... serveşte la masă, dă dulceață...

v. DLR (înv. şi reg.) s.v.

SÓBUNE adj. f. pl. 846 VII [despre abale, în opoziție cu b u n e, m i s t r e ț e] „țesute rar, de calitatea a doua”: Care n-avea lână de ajuns un dinte d-ăsta punea... punea numa un fir ş-un dinte şi nu ieşea bune [abalele] şi să zicea *s^{u}óbune*.

SOCOTÍT adj. 684 VI „puternic, solid”: Un bărbat voinic, *socotít*, a fost beat şi când... cade jos.

cf. DLR (rar) s.v. 2°.

SOCREÁLĂ s. f. 692 VI „petrecere la socrii mici, în timpul nunții”; cf. d a n ț 1°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (prin vestul Munt.), GL. ARGEŞ s.v.

SÓCRI s. m. pl. **1°** 859 VIIa [la nuntă] „rude (bărbați) din partea mirelui": Toți din partea mirelui să spune *sócri*. **2° ~ de car** 746 V [la nuntă] „tineri căsătoriți, dintre rudele mirelui, care însoțesc mireasa la casa acestuia"

1° cf. DLR (reg.) *socru 2°*, GL. OLT. s.v.

SOCRÍE s. f. **1°** 713 Va „petrecere, luni după nuntă, în familiile mirilor": *Socrija* este luni de dimineață; cf. t â r n ă 3°, t í t o r u l, z i 3°. **2°** colect. 692 V „rude ale tinerilor căsătoriți". **3°** pl. art. 678 III, 693 III [la nuntă] „darurile din partea miresei pentru rudele mirelui": După ce se scoală masa, să joacă *socriile*, daru miresii 693 III.

pl. art. 3° *socriile* 678 III, 693 III.

1° cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. 2°; 2° cf. CADE (Ban., Trans.) s.v.; 3° v. DLR (reg.) s.v. 2°, GL. ARGEŞ s.v.

SODÓS adj. 837 V, 842 V, 845 V, 850 V, 857 VII [despre săpun] „cu prea multă sodă": Dacă-i prea *sodós* [săpunul], mai adaug puțină untură 837 V; cf. î n s u d á t.

v. GL. DOBR. s.v., BĂRBUȚ s.v. *sodoasă*; cf. GL. OLT. s.v. *sodoasă*.

SOFRÁ s. f. 669 VI „garnitură din şuvițe de piele la cojoace"; cf. t a s m á.

pl. *sofrále* 669 VI.

v. GL. ARGEŞ (vechi) s.v.; cf. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v. *sofrea*.

SOLÁRE s. f. 845 VIII „tratare a semințelor cu substanțe chimice"

SÓLĂ s. f. 801 VI „porțiune de teren cultivată cu aceeaşi specie de plante"

v. DLR s.v.[1].

SOLEÁZĂ vb. refl. ind. prez. 3 sg. **1°** 720 VI „se cultivă o s o l ă, în cadrul unui asolament". **2°** 845 VIII „se tratează sămânța cu substanțe chimice": cf. î m p i e t r e á z ă 5°...

2° sup. *pentru solát* 845 VIII.

SOLZÁRUL s. m. art. 843 VIII „meşterul care î n s o l z e ş t e casa"

cf. CADE s.v. *solzi*, SCRIBAN s.v. *solzesc*.

SOLZÉŞTE adv. 828 VIII, 843 VIII „mod de a aşeza, în formă de solzi, trestia, țigla etc., la acoperişul casei": Să forma casa învelită cu trestie, *solzéşte*, aşa-i zicea 843 VIII.

v. DLR (rar) s.v.; cf. CADE s.v. solzi, SCRIBAN s.v. *solzesc*, GL. DOBR. s.v.

SÓMNUL s. n. art. în **~ mătăsii** 695 VII, 779 VIIc, 780 V, 811 VII, 834 VII „starea de letargie a viermilor de mătase înainte de a înveli gogoşile": [Viermii de mătase] mai şi doarme ei două, trei somnuri, da când doarme *sómnu mătăşi* dă să scoală ei, să scoală uite toma atâta de mari 779 VIIc. *Sómnu mătăsi*, cum se spune, că ei [viermii de mătase] doarme când e mici, o dată pe săptămână, da nu doarme... aşa mai mănâncă câte unii, da atunci doarme... şade frunza pe ei, nici nu le dai două zile 811 VII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SONDÁR s. m. 725 A „muncitor la sondă; sondor”: Am lucrat la sondă ca... nu ca *sondár*, ca ziuaș.

v. DLR (reg.) s.v.; cf. ŞĂINEANU s.v.

SONDĂRÍE s. f. 705 VI „meserie de s o n d a r”: Trebuia să-nvăț și eu meseria asta de *sondărie*.

v. DLR s.v.

SORB s. n. 723 VII, A „curcubeu”: Numa la curcubeu să zice *sorb* [...] ai văzut că el să lasă, lasă capetele-alea unu-ntr-o parte, unu-ntr-o parte. Bă! zice, a căzut în pârâu și soarbe apa A.

cf. DLR s.v.[2] 2°.

SOREÁȚĂ[1] s. f. 800 V, 817 VII, 829 VII „floarea soarelui”: Făceam *soreáță* multă, făceam ulei 800 V; cf. f l o á r e 5°...

v. DLR (reg.), GL. ARGEȘ, LR, 1961, 4, p. 318 s.v.

SOREÁȚĂ[2] s. f. 778 VIIb „obleț”; cf. b ă l ă í ț ă...

v. DLR (prin Olt., prin Munt. și prin Mold.) s.v.[1], CADE s.v. *sorean*, CV. 1951, 9–10, p. 57 (Prahova) s.v. *sorețe*; cf. TDRG (Mold.) SCRIBAN (Olt.) s.v. *sorean*.

SORÉȘTI s. pl. 731 II „obleți”: Cu pluta când dădeam, prindeam pești din ăia mai mărunți: lateți, *soréștʲ*; cf. b ă l ă í ț ă...

SORG s. 806 VI, 835 VI, 860 VI „plantă din care se fac mături”; cf. t ă t á r.

cf. DLR, DEX s.v.

SORÍCĂ s. f. 794 VII, 799 VIIb, 801 Va, A, 802 III, V, VI, VIIa „floarea soarelui”; cf. f l o á r e 5°...

v. DLR (prin Mold.), LEXIC REG., I, p. 62 (Vaslui), CV, 1951, 1, p. 36 (Roșiori de Vede) s.v.

SORÍE s. f. 827 V, VI, VII „floarea soarelui”, cf. f l o á r e 5°...

SORÍNĂ s. f. 798 VI „floarea soarelui”: Atunci înainte îi zicea *sorínă*, nu-i spunea ca acuma floarea soarelui, *sorínă*; cf. f l o á r e 5°...

v. DLR (reg.) s.v. *sorin 2°*.

SOROÁICĂ (3 sil.) s. f. 797 V, 803 I, 818 VI, A „floarea soarelui”: *Soroáică* și floarea soarelui mai zice lumea acum 797 V; cf. f l o á r e 5°...

v. CV, 1951, 1, p.36 (Roșiori de Vede) s.v.

SÓRȚUL s. n. **1°** art. 740 V „biletul numerotat prin care se stabilește ordinea la treierat, la stână etc.; sorți”: [La treierat] făceam ceată, trăgeam *sórțurʲ* 846 VIII. Când ne vine rându de luăm cașu, ei încheagă cașu tot și de la toate oile câte sânt, trei, patru sute [...] și-l ia numai oamenii ăia care sunt băgați în *sórțu* ăsta 740 V. **2°** var. 775 VI, 834 A „soartă”.

pl. 1° *sórțuri* 775 VI, 791 A, 846 VIII.

var. **șorț** s. n. 1° 787 VIII, 791 VI, 794 A, 830 VI, 2° 775 VI, 834 A; pl. 1° *șórțuri* 760 VI, 775 VI, 791 A, 794 A; 2° *șorți* 680 VIII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. DLR s.v. *soartă II.1°*; cf. CADE s.v. *soarte* 5°, SCRIBAN s.v. *sorț*, DM s.v.; 2° v. DLR s.v. *soartă*.

SOSEÁ s. f. 673 VIII, 677 VIII, 679 VIIa, 686 VIIb, 687 VIIb, 694 VIIb, 716 A, 742 VIIIb, 769 A, 784 VIII, 785 VIIb, 793 A, 796 VII, 804 VII, 805 VII, 825 III, 826 III „șosea"; cf. l í n i e 1°.

pl. *soséle* 678 VIIb.

var. **suseá** s. f. 691 V, 704 VIIa, 758 VIII, 760 VIIb, 767 V, 815*; **șoșéle** s. f. pl. 813 VIIIc; **șușá** s. f. 719 VII, 727A, 733 VII, 745 II, 772 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *șosea*, BĂRBUȚ s.v. *susea*, *șușea*.

SOSÍT, am~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 671 VII, 677 VIII „am ajuns din urmă": Ș-am mers după dâra lui până unde l-*am sosít* [pe mistreț] de l-am prins 677 VIII.

ind. pf. c. 3 sg. *a sosít* 674 VIIIb; refl. ind. impf. 1. pl. *ne soseám* 686 VIIb.

v. DLR (înv. și pop.), TDRG (Munt. mod.), DM (înv.), CADE s.v. *sosi*.

SOȚ s. m. **1°** 791 VII „soție, nevastă": Sânt *sóțu* lui moșu. Moșu-așa-l cheamă, Pădureanu, Constantin Pădureanu și eu sunt *sóțu*. **2° ~ de gineríc ă** 734 V, 743 III, V „cavaler de onoare al mirelui": *Sóțul de ĝinerică* cu ginerica merg cu plocon prin sat 743 V; cf. f r á t e 1°.

pl. 2° *soți de ginerícă* 743 III.

1° v. DLR (înv. și reg.) s.v. 2°, CADE (arh.) s.v. 4°, DM, DEX (înv.) s.v. 1°; 2° v. DLR (înv. și reg.) s.v. 1°.

SOȚÍA s. f. art. 803 VIIb „soțul, bărbatul": N-a vrut tat-al meu să mă lase să-l iau *soțíea* asta ș-am fugit cu el.

v. DLR (înv. și reg.) s.v. 3°, TDRG, CADE, DM, DEX (înv.), COMAN. GL. (Neamț), GL. OLT., BĂRBUȚ, GS, 1937, p. 247 (Dolj) s.v.

SOȚITÓR s. m. 753 V „însoțitor": Merge cu un *soțitór* a lui ginerică.

SOVÓN s. n. **1°** 842 V „bucată de stofă; cupon". **2°** var. 835 VII membrană cu care se nasc unii copii pe cap: căiță".

var. 2° **țovón** s. n. 835 VII.

1°, 2° cf DLR (înv. și reg.), TDRG (Munt., Trans.), ȘĂINEANU (Ban.), SCRIBAN (Munt. est), DM, DEX, GL. DOBR., An. Dobr., 1923, 4, p. 102, BPh, 1939, p. 238 (Gorj) s.v.

SPAHÍE s. f. 747 VIIa „stafie, strigoi": Păsările iar să nu treacă când pornește la biserică [cu mortul], cică să face *spahíe*; cf. s t i r i g ó i, u c i g á ș.

pl. *spăhíi* 739 V.

v. DLR (înv.), SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *stafie*.

SPANÁTEC adj. 673 VI [despre un teren, un stup etc.] „neroditor": Dacă locurile rentează, cosim de trei ori, iar dacă nu, de două ori, ori poate numai o dată dacă-i locu *spanátec*, adică sărac; cf. s t e r p ó s.

cf. DLR (prin nord-estul Munt.) s.v. *spânatic 2°*.

SPÁNGĂ s. f. 719 VIIIb „drug de fier ascuțit la un capăt; rangă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (înv. şi reg.), TDRG, SCRIBAN (înv. fam.), DM, DEX (înv.), CADE s.v.

SPÁNGHIE s. f. 782 V „stinghie".

SPARMANȚÉT s. n. 715 VII „spermanțet, stearină".

var. **sparmațét** s. n. 820 VII.

cf. DLR (înv. rar) s.v. *spermanțet*.

SPARMAȚÉT v. **sparmanțét**.

SPÁRTELEA, pe ~ oála v. **oála 2°**.

SPÁTELE, de-a ~ 1° loc. adv. 747 VIIb „pe spate, în spate": A sosit şase militari cu uneltile *d-a spátili*. **2°** loc. prep. 725 VII „în spatele, în urma": La vreo două, trei zile m-am dus tot cam *de-a spátele* omului. **3° în dau ~** loc. vb. 716 VIIIa „alerg, fug"; cf. b â j a...

3° cf. DLR (înv. rar) s.v. *spate I.1°*.

SPĂIMÁM, să~ vb. tranz. conj. prez. 1 pl. 849 VII „să înspăimântăm, să speriem".

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (lb. v.), CADE (înv., Ban.) s.v. *spăima*, SCRIBAN (vechi) s.v. *spămez*; cf. SCL, 1974, 6, p. 614 s.v. *spăimit*.

SPĂLĂCÁNIE s. f. 733 A, 740 VII, 748 VIIb, 751 VIIIb „petrecere (între rude) marți după nuntă": Marți s-aduna pă urmă neamurile toate şi făcea *spălăcánia*. Cu borş de potroace, de cutare 751 VIIIb.

v. GL. DOBR. s.v.; cf. DLR (înv.), TDRG, CADE, ŞĂINEANU, DM (pop.), DEX, DR, 1920, 1, p. 267, SCL, 1974, 6, p. 614 s.v. *spolocanie*.

SPĂLĂCÍT, s-a~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 697 VIIIb [despre un teren] „a fost spălat de ploi; s-a degradat": Punea porumb p-aicea pretutindeni. *S-a spălăcit* pământu acu, nu mai e bun de nimic.

SPĂLĂCITÚRI s. f. pl. 842 VI „locuri adânci, săpate de apă în albia unui râu, în care se adună peştii; cotloane": [Peştele] are şi el diferite locuri ale lor care s-adună şi el [...] nu-n orice loc s-adună peştele, ştiți, s-adună şi el, cum să spune la noi, *spălăcitúr'*.

SPĂNGHIE (3 sil.), **se~** vb. refl. ind. prez. 3 sg. 675 VI [despre lemn] „crapă, se despică": Dacă-l tăia numai dintr-o parte cu fieru, *să spăngijá* fagu şi te prindea şi te omora.

ind. impf. 3 sg. *se spănghiá* 675 VI.

SPĂRGĂTOÁRE s. f. 758 VI „unealtă cu care se sparg lemnele pentru şiță".

SPĂRGEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 792 VI, 794 A, 803 VIII, 825 A „desțeleneam": Primu an îl *spărgâm* [terenul] şi nu puneam nimica 825 A.

ind. impf. 2 sg. *spărgeái* 825 A, 3 sg. *spărgeá* 793 A, 1 pl. *spărgeám* 773 VIII, 868 VI, pf. c. 3 sg. *a spart* 793 A, 1 pl. *am spart* 825 A.

v. DLR (înv. şi pop.) s.v. *sparge II. 7°*, DM (rar) s.v. *sparge 6°*, GL. ARGEŞ s.v. *sparge*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SPÂLDĂRI s. f. pl. 675 VII, 693 III „puzderii"; cf. c r á ț a...
var. **spuldării** s. f. pl. 694 V; **spuldări** s. f. pl. 697 VI, VII.
v. DLR (Munt.), LR, 1959, 2, p. 54 (Pitești) s.v. *spâldării*, CV, 1950, 4, p. 39 (Muscel) s.v. *spuldărie*.

SPÂNICÍCĂ adj. f. 694 Va „nedezvoltată, înapoiată mintal": Vorbește tot, știe tot, da numa că nu a crescut ea normal, cum trebe, și a rămas așa mai *spînicícă*, nu prea e așa chiar... sănătoas-așa.

SPÂNZURĂ, se~ vb. 1° refl. ind. prez. 3 sg. 724 VI [despre o vână de apă] „rămâne mai sus față de fundul fântânii": Vâna să spune că dacă... *să spînzură*, adică de rămâne-n mal sus, să nu te duci cu fântâna în jos, că nu mai vine apă. **2°** part. 687 VIII „abrupt": Unde-i locu mai *spînzurát* cosim numai o singură dată.
part. 2° *spânzurát* 687 VIII.

SPÂRÂNGHEÁTĂ adj. f. 672 V „cățărată, agățată: Stai *spîrîngátă* prin duzi să culegi la frunză.

SPÂRNÉL s. n. 834 A „bătătură infectată".
var. **zbârnéle** s. n. pl. 834 A.

SPÉCME v. **spégmă**.

SPÉGMĂ s. f. 774 VIIb, 799 V, 821 A, 834 A, 835 A „cantitate de fire (de grâu, de busuioc, de cânepă toarsă sau dărăcită etc.) cât cuprinde o mână"
pl. *spégme* 774 VIIb, 777 VII, 799 V.
var. **spécme** s. f. pl. 799 VII.
v. DLR (pop.) s.v. 2°; cf. CADE (Mold.), GLOSAR REG. (Vatra Dornei) s.v. *specmă*, GL. ARGEȘ, LR, 1959, 6, p. 53 (Iași), 1961, 1, p. 24 (Crișana) s.v., LEXIC REG., I, p. 38 (Gura Jiului), BĂRBUȚ s.v. *spemnă*.

SPÉLBĂ[1] adj. f. 781 VI „blondă".
v. DLR (pop.), GL. ARGEȘ s.v. *spelb*; cf. DEX (pop.), DM s.v. *spelb*.

SPÉLBĂ[2] v. **spérlă 1°**.

SPÉNSER s. n. 781 VII „haină lungă de stofă": Era balton și-i zicea *spénser* de cangăr.
cf. DLR, DEX (înv. și reg.), TDRG (Trans.), ȘĂINEANU, DM s.v. *spențer*, CADE (Trans., Ban., Mold., Olt.) s.v. *spenț*, SCRIBAN s.v. *spencer*.

SPÉRIE vb. ind. prez. 3 sg. 769 VII [fig.] „dă la o parte, împrăștie": [Terciul de mămăligă] fierbe până-i *spérie* spuma, că face spumă dân mălai, și dacă-i piere spuma, băgăm mălai.
cf. DLR s.v. *speria 1°*.

SPÉRLĂ s. f. **1°** 727 V „cenușă încă fierbinte, care acoperă cărbunii; șperlă". **2°** 744 VI „pleavă": Cum bătea vântu, lua *spérla* toată de pe grâu; cf. c ă m ă ș u i á l ă 2°...
var. 1° **spélbă** s. f. 864 A; **spírlă** s. f. 725 V, 727 V, 842 VIII.
1° v. DLR (reg., mai ales Mold.), SCRIBAN (sud), ȘĂINEANU (Mold.), DEX (reg.), CADE, DM s.v. *șperlă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SPETEÁZĂ, **se~** vb. refl. ind. prez. 3 sg. 842 VI [despre fiecare picior din față al calului] „se scrântește": Dacă e în partea din față, nu se răscopitează, da *se spetęáză* el, *se spetęáză* [piciorul calului], așa se spune. Din oprire, din goană oprit în loc.

SPETEZÁTE adj. f. pl. 769 VII [despre țesături] „(țesute) în dungi": [Nunului] îi da cârpă, prosoapele cusute, *spetezáte*.

SPETÍILE s. f. pl. art. 762 V „spetele (la porc)": Îi scoate șoldurile alea, *spetíile*, cum să spun, șirul [porcului]; cf. b u t ú c...

v. DLR (înv. și reg.) s.v. *spetie 1°*, CV, 1949, 5, p. 25 (Mehedinți) s.v. *spetie*.

SPÍCUL s. n. art., **~ uréchii** 700 VIIb „lobul, sfârcul urechii".

SPÍCURILE s. n. pl. art. 705 VIII „spicele".

v. DLR (înv. și reg.), TDRG (mod.), CADE (rar), DM, DEX s.v. *spic*.

SPILÚȚE s. f. pl. 733 V „cantități (de făină, tărâțe etc.) cât încap în pumn": [La borș pun] trei *spilúțe* așa de tărâțe și două de mălai.

SPÍRLĂ v. **spérlă 1°**.

SPIROÁNCĂ s. f. 827 A „ac de păr"; cf. c r á n g ă.

SPIRT s. n. 692 VIIIa, 707 VIII, 710 VI, 712 VI, 714 VI, 721 VI, 732 A, 739 VI, 743 VI, 788 A „țuică tare, care curge întâi la cazan": [Țuica] aceea prima să numește *spirtᵘ̦* 714 VI; cf. d r ó j d i e 1°...

v. DLR (impropriu) s.v. 1°.

SPIRTÓS 1° adv. 804 V [despre mirosul unor plante] „pătrunzător, aseptic": Adun pelin ... care miroase *spirtós*. **2°** adj. m. pl. 830 VI [fig.] „isteți": Eram aici în comună câțiva băieți mai *spirtᵘ̦óș !*; cf. z v â r l á v 1°.

2° adj. m. pl. *spirtóși* 830 VI.

1° v. DLR (înv. și reg.) s.v. 4°; 2° v. DLR (fig.) s.v. 1°.

SPLÍNA s. f. art. 832 A „bucata de lemn fixată sub inima căruței pentru mobilitatea acesteia la cârmire".

v. DLR (pop.) s.v. 2°.

SPOIÁNJEN v. **poiánjen**.

SPOITOREÁSA s. f. art. 821 VII numele unui dans popular.

v. DLR (reg.) s.v. 3°.

SPOJÁR s. n. 686 V, VIIb, 787 VII „pojar"; cf. c ó r u l.

v. DLR (reg.) s.v. *pojar*.

SPONGI, **pe ~** loc. adv. 701 VIII „puțin, cu economie": Mâncam ca *pă spongî!*.

cf. DLR (pop. și fam.), CADE (fam.), ȘĂINEANU (Mold.), DM, DEX (reg.), TDRG, SCRIBAN, BĂRBUȚ s.v. *sponcă*.

SPRÍȚURILE s. n. pl. art. 783 VI „lemnele încrucișate care susțin cofrajul la fântână": Adică *sprițurile*-nseamnă niște lemne rotunde, care puneam așa-ncrucișate de ținea cofragu-ăla de stacheți [la fântână], de-l ținea forțat în pământ; cf. ș p l i n t.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (reg.) s.v. *șpriț*.

SPULDẮRI v. **spâldări**.

SPULDẮRII v. **spâldări**.

SPUMÁR s. 706 Vb, 708 Vb „spumieră".

SPURC s. n. 690 VII „murdărie"; cf. b l e a s c...

v. DLR s.v. 3°.

SPURCÁT adj. 865 II [la unele jocuri de copii] „penalizat, pedepsit pentru o greșeală comisă": Dacă m-a atins, sânt *spurcát* eu.

cf. DLR (reg.) s.v. *spurca 6°*, TDRG s.v. *spurca 4°*.

SPURCĂCIÚNI s. f. pl. 818 V „boli de copii (în special bube dulci)"

v. DLR (pop.) s.v. *spurcăciune 1°*.

SPUZÉȘTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 830 VII „arde, preface în spuză": Pentru leșie care mai vrea mai *spuzéște* coceni d-ăștia de porumb, arzi coceni d-ăia.

ind. pf. c. 1 sg. *am spuzít* 830 VII.

STACHÉȚI s. m. pl. 687 VI, 756 VI, 783 VI „șipci, leațuri": Se cercuia casa acia, adică să bătea un rând de *stakéț!* mici p-o parte și pe alta, ca să prindă pământu, lutu 756 VI; cf. b a s c h í e...

v. DLR (mai ales în Olt. și Munt.) s.v. *ștachetă 2°*.

STÁIȘTE s. f. în expr. **stăteám de ~** 671 II „ne odihneam, la amiază, împreună cu vitele duse la păscut".

v. DLR (reg.) s.v. *staniște 1°*; cf. LEXIC REG., I, p. 86 (Vâlcea) s.v.

STÁMBĂ s. f. în expr. **să fiți în ~** 852 A „să fiți prezenți (cu toții): Băieți, mâine de dimineață, la ora opt *să fiț! în stámbă*, vă prezentați la datorie fiecare [...] veniți toți la mine.

STAT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 825 A [despre un tânăr, o tânără] „am (fost) curtat(ă), am fost în dragoste"; cf. d i s c ú t ă...

conj. prez. 3 sg. *să stea*; imper. 2 sg. *stai* 825 A.

cf. DLR (pop.) s.v. *sta I.2°*.

STÁTUL s. n. art. 785 VIIb, 809 V „lumânarea de înălțimea mortului care i se pune acestuia pe piept": O lumânare mare, îi zici *státu*, i-o pui [mortului] în piept 785 VIIb.

v. DLR (reg.) s.v. *stat² IV.6°*, LEXIC REG., I, p. 36 (Băilești), BĂRBUȚ s.v.

STÁVIȚĂ s. f. 833 A „grămadă de patru snopi (care se face dacă grâul a fost secerat înainte de coacere)".

pl. *stáviți*, *stắviți* 833 A.

v. DLR (prin sudul Munt.) s.v.

STĂGNÍT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 772 VIIIa „am stagnat (lucrul)": După aceea *am stăgnít* ceva cu lucru la casă, am mai întârziat. Nu aveam gata materialu.

STĂNOÁGĂ s. f. **1°** 726 VIb „par fixat paralel cu pământul, la extremitățile laterale ale unui podeț; balustradă"; cf. p r i j í n i l e; **2°** 760 VI

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

„steajer": Bătea un ţăruş bun în pământ, o *stănoágă*, şi la urmă lega caii şi bătea toată ziua aşa arie în locul ăsta; cf. s t r e á j e r.

pl. 1° *stănoáge* 726 VIb.

1° v. DLR (prin Munt.) s.v. *stănog 3°*; cf. SCRIBAN (Dorohoi) s.v. *stănog*.

STĂRLUCEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 703 VIIb „strălucea"; cf. l i c u r e á...

v. DLR (reg.) s.v. *străluci*.

STĂRLUCÓS adj. 732 VII „strălucitor, lucios".

cf. DLR (înv. rar) s.v. *strălucos 1* .

STĂRNÚTĂ adj. f. 835 A [despre o oaie] „cu pată albă pe bot"; cf. v á c l ă.

pl. *stărnúte* 835 A.

cf. DLR (înv. şi pop.) s.v. *strănut 2°*, TDRG, CADE s.v. *strănut*.

STĂUÍNĂ (4 sil.) s. f. 674 VI, 697 VI „iarbă grasă crescută pe locul unde a fost stâna": Unde doarme oile şi mieii de dorm iese iarbă grasă şi frumoasă, asta-i *stăᵘuínă*, aşa-i spune, din aia dă ele lapte foarte mult 697 VI.

v. DLR (prin nord-vestul Munt., sudul Trans.) s.v., COMAN GL. (Muscel) s.v. *stăoină*, GL. ARGEŞ, DR, 1921–1922, p. 624 (Rucăr-Muscel), LR, 1959, 2, p. 54 (Piteşti) s.v.

STĂUINOÁSĂ (5 sil.) adj. f. 676 VI [despre iarbă] „grasă, crescută pe s t ă u i n ă ": Ursul care ştiu că mănâncă zmeură, afine, iarbă d-aia *stăuịinọásă* dă pădure, adică dă stână, cea mai grasă iarbă.

STÂLPÉTE s. m. 757 VII „stâlp"; cf. t e r é c i.

v. BĂRBUŢ s.v.

STÁNGA s. f. art. 847 VIII numele unui dans popular: *Stínga* vine [...] ia domnişoara la braţe şi se-nvârteşte cu ea.

STÂNGÁCI adj., **stup ~** 815 A „stup cu albine mari, vinete, rele, care dau miere puţină".

STÂNGĂCÉŞTE vb. ind. prez 3 sg. 710 VIIIb „calcă strâmb; şchiopătează": [Era] femeie bătrână, n-a mai... n-am mai vrut nici noi să facă operaţie [la picior] şi nici ea, ş-a rămas... *stîngăcéşte*.

v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *stângăci*, GL. DOBR. s.v. *stângăcesc*.

STÂRPĂREÁŢĂ adj. f. 675 VI [despre iarbă] „slabă, nehrănitoare".

STEÁGĂR v. **streájer**.

STEÁJEN v. **streájer**.

STENCĂNEÁ v. **tencăneá 2°**.

STEREGHEÁŢĂ s. f. 682 V, VII, 694 VIIb „reziduu la prepararea săpunului": Sub săpun rămâne un fel de *steregáţă* îi spune la noi, leşie numită *steregáţă* 682 V; cf. b o r o g h í n ă 3°...

cf. DLR (reg.) s.v. 5°, GL. ARGEŞ s.v.

STEREGÍU v. **sterejíe 2°**.

STEREJÍE s. **1°** f. 858 V, 866 V, 869 Va, b „reziduu la prepararea săpunului": Mai rămâne, ştiţi, ceva mizerie şi rămâne pe fund [...] şi aia-i

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

spunem *sterejiłe* 866 V; cf. b o r o g h í n ă 3°... **2°** var. 676 VII „țurțur de funingine format pe coșul casei": Când intrăm în iarnă, măturăm, și pe iarnă măturăm [coșul], că vine de se-ngroașe, se face *stereĝiu* ăla de funingine.

var. 1° **sterijíe** s. f. 751 V; **stirijíe** s. f. 850 V; **stirigíe** s. f. 849 VII; 2° **steregíu** s. n. 676 VII.

1° v. GL. DOBR. s.v.; cf. DLR (reg.) s.v. *tirighie 1°*; 2° cf. DLR (înv. și reg.) s.v. *steregie*, TDRG, CADE s.v. *steregie*, DM (înv.), LEXIC REG., II, p. 54 (Făgăraș) s.v. *steregie*, SCRIBAN s.v. *tirighie*, ȘĂINEANU (Mold.), BĂRBUȚ s.v. *stirigie*, Șez., 1894, 3, p. 88 s.v. *stirigii*, LR, 1959, 3, p. 67 (Pitești) s.v. *steregiu*.

STERIJÍE v. **sterejíe 1°**.

STERP adj. 728 A [despre un teren] „fără case; viran": În fața școlii acolea era *sterp* acolea, nu era case.

v. DLR (înv.) s.v. I. 1°.

STERPÓS adj. 697 VI [despre un teren] „sterp, sărac, neroditor": Mai era într-o margine de munte, unde era locu mai *sterpós*, un cârd de sterpe, c-alea nu se bagă la iarbă bună, se bagă așa la iarbă mai sălbatică; cf. s p a n á t e c.

v. DLR (înv.) s.v.

STÍCĂLĂ s. f. 750 VIIIb, 812 V, 857 VII, 866 VII „sticlă (recipient)".

STICI s. n. **1°** 778 V „presă, teasc": [Tobele] musai să le pui la *stic*; cf. t e á s c ă. **2°** 830 A „prăjină cu care se împinge luntrea pe baltă".

pl. 2° *stíce* 830 A.

1° v. GL. OLT. s.v.; cf. DLR (reg.) s.v. *știc 2°*, CV, 1950, 4, p. 38 (Munt.) s.v.; 2° v. DLR (reg.) s.v. *știc 3°*, TDGR (Olt.), SCRIBAN (sud) s.v.

STICIUÍM (3 sil.) vb. ind. prez. 1 pl. 778 V „punem sub s t i c i 1°": Punem un capac pe ele și o greutate și le *sticujím* [tobele]; cf. a b r e z e á z ă...

sup. *la sticiuít*; refl. ind. prez. 3 pl. *se stíciuie*; conj. prez. 3 pl. *să se stíciuie* 778 V.

v. GL. OLT. s.v.; cf DLR (reg.) s.v. *sticiui*.

STICLOÁSĂ adj. f., **prúnă ~** 685 VIII „soi de prune timpurii".

STINGHERÉȘTI vb. refl. ind. prez. 2 sg. 729 V „greșești, strici": Dacă ești doctoru lui, îl înnemerești [săpunul], da de multe ori îl mai *stingeréșt'*; cf. s c r â n t é ș t e.

cf. DLR (înv. și pop.) s.v. *stingheri 1°*.

STIRIGÍE v. **sterejíe 1°**.

STIRIGÓI s. m. 739 V, 813 V „strigoi"; cf. s p a h í e...

v. DLR (reg.) s.v. *strigoi*, GL. DOBR. s.v.

STIRIJÍE v. **sterejíe 1°**.

STOFLOCÁ, se~ vb. refl. ind. prez. impf. 3 sg. 793 A [despre o țesătură] „se scămoșa": [Dimia] scărmănându-se de nuielele-astea care erea-ngrădite venea și *se stoflocá* așa nițel, se mai îngroșa; cf. d e s c â l ț e á z ă...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. **stofolcát** vb. part. 821 A.
cf. DLR (prin vestul Munt.) s.v. *ştofloci*, BĂRBUŢ s.v. *stofolca*, LR, 1961, 1, p. 24 (Crişana) s.v.
STOFOLCÁT v. **stoflocá**.
STOG s. n. 686 VIII, 788 A „grămadă, glugă cu coceni"; cf. p ă t i é c i...
pl. *stóguri* 686 VIII.
v. DLR s.v.
STOLĂRÍA s. f. art. 721 A „meseria de s t o l e r; tâmplăria".
v. DLR (pop.) s.v. *stolerie*; cf. TDRG (Mold.), CADE (Maram., Bucov.) SCRIBAN (est), DM (reg.) s.v. *stolerie*.
STOLÉR s. m. 721 A „tâmplar".
v. DLR (înv. şi pop.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), CADE (Maram., Bucov.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.) s.v.
STOLÉŞTE vb. **1° se ~** refl. ind. prez. 3 pl. 735 VIIa „se adună în grupuri; se grupează": A văzut că fuge oile, *se stoléşte* dincolo, fuge cârlanii dincolo. **2°** tranz. ind. impf. 3 sg 870 VIIIb „lua tot; deposeda": Şi aşa că te *stoleá* [boierul], când veneai acasă, veneai aproape ras pe ras [...] te *stoleá* de porumb, ţi-l lua.
1° ind. pf. c. 3 pl. *s-a stolít* 735 VIIa; 2° ind. impf. 3 sg. *stoleá* 870 VIIIb.
1° v. DLR (înv.) s.v. *stoli*[1]; cf TDRG (lit. v), CADE (arh.) s.v. *stoli*, SCRIBAN s.v. *stolesc*.
STOLNICÁRI s. m. pl. 671 VII „nuntaşi care poartă plosca şi bradul": Înainte, când m-am căsătorit eu, veneau la fedeleş numai *stolnicár!*.
STOLNICÉI s. m. pl. 837 III „persoane care servesc la masa de nuntă"; cf. a j u t ó r 3°...
STOLOCĂÍT, ne-am ~ vb. **1°** refl. ind. pf. c. 1 pl. 765 V, VIIb „ne-am jelit, ne-am strigat durerea": După ce-a dus unu la cimitir, copiii, de! *ne-am stolocăit* şi noi pe ... pe frate-acolo; cf. c h i l o m ă n é ş t e 2°. **2°** var. ind. pf. c. 1 sg 811 VIII „am sporovăit"; cf. t á i n ă 2°, t ă i n e á m.
var. 2° **am ştolocăit** vb. ind. pf. c. 1 sg. 811 VIII.
STORCĂTÓR s. 819 VIb „dispozitiv manual de stors mustul din struguri".
v. DLR (înv. şi reg.) s.v 1°, GL. OLT. s.v.
STORCOŞÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 803 V, 829 V „a strivit": Ş-acolo s-a dat tractoru de trei ori peste cap şi pe el l-a omorât, l-*a storcoşít* complect 803 V.
var. **a strocoşít** vb. ind. pf. c. 3 sg. 777 Va; **a stroşít** vb. ind. pf. c. 3 sg. 803 IV, VIII.
cf. DLR (prin Olt. şi prin Munt.), CADE (Olt.), DM (reg.), BĂRBUŢ s.v. *storcoşi*, LEXIC REG., I, p. 43 (Gura Jiului), p. 56 (Vânju Mare) s.v. *stroşi*.
STÓRIŞTE v. **tórişte 3°**.
STORONÍT, ne-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. 726 Vb „ne-am căznit, ne-am zbătut": Noi *ne-am storonít*, ne-am mai făcut... să facem avere; cf. a b ă t e á...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (Mold.) s.v. *stolohăni*, CADE (Mold.) s.v. *storoni*, SCRIBAN (est, rar.) s.v. *storonesc*.

STORSÚRĂ s. f. 673 V „nume al acțiunii de a stoarce; stors": Ce rămâne din *storsúra* asta, al doilea *storsúră* [...] se numeşte janța.

v. DLR (rar) s.v. 1°, BĂRBUȚ s.v.

STRÁŞNICĂ adj. f. 724 VII [despre materiale, obiecte] „rezistentă, solidă": N-a fost *strájnică*, da, uşa cocinii, *strájnică*, că mama era vădană, cine era s-o facă?

STRAT s. n. **1°** 791 VII, 792 VII, 865 VII „aşternut din paie sau din buruieni pe care stă lehuza": După ce năştea femeia, înnăştea, o culcam acolo-n-tr-un pătuț, pe paie, pe *strat* acolo 791 VII. **2°** 793 VII, 825 V, 834 VII, 835 VII, 840 VII, 861 V „aşternut de frunze pe care stau viermii de mătase".

var. 1° **streat** s. n. 717 V, 727 V.

1°, 2° cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. I.1°, TDRG, CADE, ŞĂINEANU, GL. ARGEŞ, DR, 1921–1922, p. 72 (vechi), DM, BĂRBUȚ s.v.

STRÁTE s. n. pl. 675 VII „straturi (de legume)".

v. DLR (rar), DEX, s.v. *strat*.

STRAVÉLE s. f. pl. 675 VIIIa „traverse (de cale ferată)".

v. DLR (Olt.) s.v. *stravete*, GN, 1906–1907, p. 432 (Bacău) s.v. *stravelă*; cf. GL. OLT. s.v. *straveți*.

STRAVERSÁ v. **tranverseázã**.

STRĂDUÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 702 VIIa „a chinuit, a torturat": Ne-*a străduít* rău, ne-a bătut; cf. a m a r n i c í t...

cf. DLR (înv.), TDRG, CADE (lit. v.) s.v. *strădui*.

STRĂGĂNÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 pl. 816 VIIIa „au produs supărări; au necăjit": Mai rău i-*a străgănít* surorile alelalte pe părinți decât eu. Mai multe harțuri a tras cu alilalte.

STRĂTULÉȚ s. n. 694 VIII dim. de la *strat* (de humă).

cf. DLR s.v.

STRĂVĂLEÁCUL, de-a ~ loc. adv. 738 A „de-a berbeleacul": Îl vede că se dă [peştele] *de-a străvăleácu*-n ciolpac; cf. b e s t e g á l u l...

cf. DLR (reg.) s.v. *străvăloc*, LEXIC REG., I, p. 56 (Vânju Mare) s.v. *străvăloacă*, BĂRBUȚ s.v. *străvoalce*.

STRÂNGĂTÚRĂ s. f. 848 VIII, 863 A „grămadă (strânsă)": Arioi să numea *o strîngătúră* de toate boabele, la steajeru ăla, la paru ăla. Le strângeam, le făceam grămadă 848 VIII.

STRÂNSÚRĂ s. f. **1°** 795 VII „produse menajere reziduale adunate în gospodărie, din spirit economic": Faci cinşpe, şaişpe kilograme de săpun din *strînsúr!*. **2°** 728 A „adunătură de oi": Vara le dam oilor la... la stână, la *strînsúră*. **3°** 825 A „durere de şale".

pl. 1° *strânsúri* 795 VII, 814 V, 823 V.

1° cf. DLR s.v. II; 2° v. GL. DOBR. s.v.; 3° cf. DLR (pop.) s.v. I.3°, SCRIBAN s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

STREÁJER s. m. 689 VIII, 763 VIII „steajer"; cf. s t ă n o á g ă 2°.
pl. *streájeri* 689 VIII.
var. **steágăr** s. m. 758 VI; **steájen** s. m. 741 VI; **ştreájer** s. m. 689 VIII.
v. DLR (reg.) s.v. *steajăr*, GL. OLT. s.v.; cf. TDRG s.v. *strejer*, CADE, DM, An. Dobr., 1923, 4, p. 131 s.v. *steajer*.
STREAT v. **strat 1°**.
STRECORẮM v. **stricóri**.
STRÉDIA (3 sil.) s. f. art. 799 V „untura topită, de bună calitate"
cf. DLR (înv.) s.v. *strede*, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (lit. v.) s.v., LEXIC REG., I, p. 86 (Vâlcea) s.v. *stridie*.
STREÍN adj. 810 V, 812 V „străin".
f. *streínă* 740 A, 786 VIII, m. pl. *streíni* 820 A.
var. **striín** adj. 782 VII, 831 VIIc, pl. *striíni* 838 Vb.
v. DLR (înv. şi pop.), CADE (înv.), SCRIBAN (vest) s.v. *străin*; cf. LEXIC REG., I, p. 58 (Gura Jiului), BĂRBUŢ s.v. *strinaş*.
STRELÍCE s. f. 783 V „strat subţire de lapte închegat".
cf. DLR (reg.) s.v. *strelici 3°*, SCRIBAN (sud), DM (reg.), LEXIC REG., I, p. 58 (Gura Jiului), BĂRBUŢ, BPh, 1939, p. 239 (Gorj), CV, 1951, 2, p. 36 (Drăgăşani) s.v., LR, 1960, 5, p. 36 (Craiova) s.v. *strelici*.
STREMELÉGI s. m. pl. 702 VIb „cotoare de porumb rămase pe câmp după tăierea tulpinilor": [Oile] mănâncă şi din acei *stremeléĝi* de... coceni; cf. ş t e a p 2°, t e c i.
cf. DLR (prin Munt. şi Olt.), GL. ARGEŞ, CV, 1951, 1, p. 36 (Roşiori de Vede) s.v. *ştremeleag*.
STRICÁT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 734 VII [despre urs] „a atacat, a răpus animale".
v. SCRIBAN s.v. *stric*; cf. CADE s.v. *strica 2°*.
STRICĂRĂTOÁRE v. **stricurătoáre**.
STRICĂTOÁRE s. f. 724 VII „flotă": Atuncea umbla lumea cu catrenţe, cu *stricătóri*, adică, cum se chema, nu cu rochii ca acuşi; cf. v â l n i c.
pl. *stricătóri* 724 VII.
STRICÓRI vb. ind. prez. 2 sg. 776 VIII, 778 VI „strecori".
ind. prez. 3 sg. *stricoáră* 824 VI, 1 pl. *stricorắm* 704 V, 767 V, 789 V, 799 V, impf. 1 sg./pl. *stricorám* 676 VIII, 704 V, 789 V, 791 VII, pf. c. 1 sg. *am stricorát* 689 V; part. *stricorát* 821 VII, f. *stricorátă* 778 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se stricoáră* 778 VI, 785 VI, impf. 3 sg. *se stricorá* 766 VI.
var. **strecorắm** vb. ind. prez. 1 pl. 704 V, 854 V; **stricurắm** vb. ind. prez. 1 pl. 763 V, pf. c. 2 sg. *ai stricurát* 785 VI; part. *stricurát* 769 A; refl. ind. impf. 3 sg. *se stricurá* 766 VI.
v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *strecura*.
STRICURẮM v. **stricóri**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

STRICURĂTOÁRE s. f. 776 VIII, 785 VI „strecurătoare".
var. **stricărătoáre** s. f. 771 Vb; **stricurătór** s. n. 782 VI.
v. DLR (reg.) s.v. *strecurătoare*.
STRICURĂTÓR v. **stricurătoáre**.
STRIÍN v. **streín**.
STRÍMPTĂ v. **strímtă**.
STRÍMTĂ adj. f. 712 VIII, 862 A „strâmtă".
var. **strímptă** adj. f. 832 VI.
v. DLR (înv. și pop.), SCRIBAN (vest), CADE (arh.), DM (reg.), DEX s.v. *strâmt*.
STROCOȘÍT v. **storcoșít**.
STROPEÁLĂ s. f. 789 A, 846 A, 848 A, 855 VIII „rod la vița de vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare"; cf. s t r o p i t ú r ă.
STROPITÚRĂ s. f. 780 VIII, 803 VIII, 826 VIII, 827 VI, 833 VI, 860 VIIIb, 862 A, 865 VIIIa „rod la vița de vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare"; cf. s t r o p e á l ă.
pl. *stropitúri* 833 VI.
v. DLR (fig. reg.) s.v. 2°.
STROPOLEÁLA s. f. art. 754 V „numele acțiunii de a s t r o p o l i"
v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v.
STROPOLÍM vb. ind. prez. 1 pl. 754 V „pregătim mâncarea pentru nuntă"
v. DLR (înv. și reg.) s.v. *stropoli 1°*; cf. CADE, ȘĂINEANU s.v. *stropoli*, SCRIBAN (sud) s.v. *stropolesc*, DM, DEX (reg.) s.v. *stropoli*.
STROPOLITOÁRE s. f. pl. 725 VII „femei care ajută și servesc la masa de nuntă"; cf. a l e r g ă t ó r i l e...
cf. DLR (prin estul Munt.), GL. DOBR. s.v. *stropolitor*.
STROPOLITÓRII s. m. pl. art. 703 VIIb, 713 III, Va „persoanele care ajută și servesc la masa de nuntă"; cf. a j u t ó r 3°...
v. DLR (prin estul Munt.), GL. DOBR. s.v. *stropolitor*; cf. CADE, ȘĂINEANU s.v. *stropoli*, SCRIBAN (sud) s.v. *stropolesc*, DM, DEX (reg.) s.v. *stropoli*, CV, 1949, 8, p. 34 (Ialomița) s.v.
STRÓPUL s. m. art. 835 VI „ploaia ușoară; stropeala".
STROȘÍT v. **storcoșít**.
STRUDÁNIE s. f. 719 VIIIb „strădanie": Cu mare *strudánie* i-a scos.
STRUJÉLE s. f. pl. 677 VIII „strujituri de lemn".
v. DLR (reg.) s.v. *strujea*; cf. DM (reg.) s.v. *strujea*.
STRUMÂNÁREA s. f. art. 835 A „nuiaua lungă cu un ac la vârf, cu care se mânau boii".
cf. DLR (înv.), CADE (prov.) s.v. *strumănare*, SCRIBAN s.v. *strămânare*.
STUCĂTORÉȘTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 671 VI [la casă] „se bat leațuri pe pereți"; cf. b á g ă 1°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (reg.) s.v. *stucatură 2°*.

STUFĂRÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 712 VI [despre plante] „îşi dezvoltă ramurile, se fac stufoase".

STUPÍNĂ s. f. 821 A „stup (sălbatic)": Mi-a fost teamă să nu fie vreo *stupină* de viespe, de muscă d-astea rea.

STURICHÍŞ s. n. 682 VIII „pădure tânără şi deasă; desiş"; cf. b u h á c i...
v. DLR (reg.), CADE (prov.) s.v.

STURNĂTÚRĂ s. f. 759 IIIa „vaccin": Am fost aicea la dispensar şi i-a făcut *sturnătúră* la mână; cf. a l t o á i e.

SUÁTURI (3 sil.) s. n. pl. 836 VII „păşuni, izlazuri"; cf. f ă g ă d ắ u...
cf. DLR (înv.) s.v. *suhat*.

SUBTRÁS, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 812 VIIIa „a retras".
refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am subtrás* 807 VI.
v. DLR (înv.) s.v. *sustrage*.

SUBŢIÁT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 pl. 748 VIIIb [fig.] „s-au rărit, s-au împuţinat": Oamenii *s-a supţiját*, s-a cărat.

SUBŢIRICÚŢĂ adj. f. 752 A, 754 VII dim. de la *subţirică*.

SUCITÓR s. n. 709 V, 749 VII „făcăleţ (de mestecat mămăliga)"; cf. m e s t e c á r.
v. DLR s.v.

SUCÍTUL s. art. 816 III numele unui dans popular în perechi.
cf. DLR s.v. *sucit*.

SÚCUL s. n. art. 720 V, 846 V „usucul": Ieşea tot *súcu̯*-ăla din lână 846 V.
v. DLR (pop.) s.v. *suc 3°*.

SÚDĂ s. f. 691 VII, 759 VII, 817 VII, 818 V, 821 V „sodă (caustică)"; cf. c a ú s t a...
var. **zótă** s. f. 860 VII.
v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *sodă*.

SUDEÁZĂ vb. ind. prez. 3 pl. 834 A [despre obiecte impermeabile] „asudă".

SUFICIÉNT, în ~ loc. adv. 778 V „suficient, îndeajuns, pe săturate": Mânca el *în suficijént*; cf. d e p l í n...

SUFLÍE s. f. 830 A „fluier de metal"; cf. ş u i e r í c i.
pl. *suflii* 830 A.

SUIÁN s. 827 VI, A, 864 VI „fiecare dintre cele patru lemne fixate de podul osiei pe care se sprijină pereţii laterali ai căruţei; carâmb": Tronu [căruţei] nu poate să stea numa pe lemnu-ăsta drept, are braţele-astea-n sus, două-n spate la ştel şi două... la ăştia le spune *sujén !*, *sujéni* din faţă, *sujéni* din spate 864 VI.
pl. *suiéni* 840 A, 864 VI, *suiéne* 777 IV.
var. **ţuiéni** s. m. pl. 813 VIIIa.

SÚIE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 802 VI „se dezvoltă, avansează": Acuma ştiinţa *s-a sujit*, de ce merge *să súje*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ind. pf. c. 3 sg. *s-a suít* 802 VI.
v. DLR (înv.) s.v. *sui 5°*.
SÚLE s. n. pl. 769 VII, 776 VII „suluri".
v. DLR (pop.) s.v. *sul*.
SULÍGE, să ~ vb. tranz. conj. prez. 3 sg. 863 V „să suie, să urce": Începe pă ginerică să-l ia, să-l lege, *să*-l *sulíge* pân pomi 863 V. Adunai frunză până nu mai puteai, *te suligái* în vârfu pomului 869 VII.
refl. ind. impf. 2 sg. *te suligái* 869 VII.
v. DLR (prin Olt.), BĂRBUȚ s.v. *suliga*.
SULINÁR s. m. 719 VIIIb, 838 VI „lemn lung şi subţire folosit la construcţii": Mi-am cumpărat scândură, *sulinár!*, ne-am tocmit tâmplăria şi dup-aia ne-am tocmit meşteri şi-a început construcţia casei 852 VIa; cf. p r á ş t i e.
pl. *sulinári* 753 VI, 838 VI, 841 VI, 852 VIa.
cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. I.3°, TDRG (Munt., Trans.), ŞĂINEANU (Trans.), CADE s.v., GS, 1929–1930, p. 133 (Prahova) s.v.
SULIŞOÁRE s. n. pl. 835 VII dim. de la *sul* (la război); cf. s u l u l é ţ e.
SULÍT adj. 693 VII „făcut sul".
cf. GL. ARGEŞ s.v.
SÚLIŢĂ s. f. 832 VI „ac de fier cam de cincisprezece centimetri cu care se înşiră, pe o aţă, peştele prins".
SULULÉŢE s. n. pl. 714 V, 838 Va dim de la *sul* (la război); cf. s u l i ş o á r e.
SUMÉT vb. **1°** ind. prez, 1 sg. 684 VI „ridic (o greutate): Venea un sac pe Argeş. Imediat pui mâna şi-l *sumét*; cf. s á l t ă. **2°** refl. ind. impf. 1 sg. 805 VIII „mă încumetam": Uite, costă atât, se hotăra, *mă sumeţeám*, îmi convenea, plăteam şi făceam, nu, mă retrăgeam, că n-am, nu poci.
1° ind. pf. c. 3 sg. *a sumés* 684 III; 2° refl. ind. impf. 1 sg. *mă sumeteám* 805 VIII, 1 pl. *ne sumeteám* 785 VI.
2° v. DLR (reg.) s.v. *sumete 3°*.
SUMETÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 746 V „sumeţi (mânecile)".
v. DLR (înv. rar) s.v. *sumete*.
SUNÁC s. 741 A „căruţă a cărei fierărie sună la mers".
SUPÁTUL s. n. art. 736 VII „spaţiul dintre pat şi podea": Şi-l arunca [pe nou-născutul] sub pat, zice să tacă ca *supátul*.
v. DLR (pop.), CADE s.v. 2°, SCRIBAN (fam.), DM, DEX (reg.) s.v.
SÚPĂR s. n. 754 VII „necaz, supărare"; cf. h a r ţ...
v. DLR (înv. şi pop.), TDRG (lit. v.), CADE (înv.), SCRIBAN (vechi), LR, 1959, 2, p. 40, s.v.
SUPUROIÉZE, să ~ vb. conj. prez. 3 sg. 692 III „să supureze"; cf. s m o r c ă i á.
SUPÚS s. n. 773 VI, 780 VI „şopron mic": Un *supús*, un şopron mic aşa 773 VI.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

SURĂȚÍE s. f. 681 V „obicei de a se face fetele surate, la Rusalii".

v. DLR (pop.) s.v.

SURCÉLELE s. f. pl. art. 783 VII „puzderiile": [Inul] îl băteam, cădea *surcélele*; cf. c r á ț a...

SÚRLĂ s. f. 840 A „glugă de cânepă sau de coceni": Cânepa o întindeam tot aşa, făceam *súrlẹ*-aşa prin curte, ca să se usuce 720 V; cf. c ă p í ț ă 2°...

pl. *súrle* 720 V.

v. DLR (reg.) s.v. 4°, LEXIC REG., II, p. 32 (Vâlcea) s.v.

SURUTEÁ vb. tranz ind. impf. 3 sg 678 VIIIb [despre o durere] „răzbea": Dacă *mă surutẹá* [durerea], *mă surutẹá*, nu mai puteam; da tot am putut.

SUSEÁ v. *soseá*.

SÚSELEA, de-a ~ loc. adv. 687 VIIa „în sus" [Moaşa] ia copilu aşa şi-l dă *d-a súselẹa*-n tavan; cf. g r í n d a.

SUVEICÁTĂ adj. f. 808 VII [despre pânză] „țesută la război cu două suveici cu fire diferite".

v. DLR (prin Trans. şi prin nord-estul Olt.) s.v. *suveicat*.

SVÍLȚE v. **zbílță**.

ŞABĂCÉL s. 817 VII dim. de la *şabac* („broderie").

cf. DLR (prin Munt. şi prin nordul Olt.) s.v. *şăbăcel*, CADE (Mold.), DEX (reg.) s.v. *şabacă*, SCRIBAN (sud şi est) s.v. *şabac*.

ŞÁDE vb. ind. prez. 3 sg. în expr. ~ **ruşine** 684 VI, 844 VII „e ruşine": *Şáde ruşíne* dă oamenii ăia 684 VI.

v. DLR (reg.) s.v. *ruşine I.4°*.

ŞAI s. 691 VII, 694 V, 768 VII, 792 VII „un fel de stofă, albă, subțire".

v. DLR (înv. şi reg.), CADE, DEX, BĂRBUȚ s.v.; cf. SCRIBAN (Munt., Olt.) s.v. *şaliu*, ŞĂINEANU, DM (înv.) s.v.

ŞÁICĂ (2 sil.) s. f. 754 VIa „şalupă".

pl. *şeici* 754 VIa.

v. DLR, DM, DEX (înv. şi reg.) s.v. 1°, TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN (înv.), CADE (Mold.), LEXIC REG., II, p. 32 (Vâlcea) s.v.

ŞAITẮU (2 sil.) s. n. 843 VIII „cric": *Şaitắụ* din ăla care ridică maşina.

pl. *şaitắuri* 702 VIb.

v. DLR (Trans., Ban.) s.v.[1] II.c.

ŞALUPÍST s. m. 866 VII „conducător de şalupă".

v. DLR, DM, DEX (rar) s.v.

ŞAMÁC s. n. 742 A „un fel de papură": Este un fel de rogoz aşa, rogoz, *şamác*, lat aşa ca cum ar fi prazu.

ŞÁPTE s. 805 III nume al unui dans popular.

ŞARAMBOÁIE s. n. pl. 797 VIII „muşuroaie (făcute cu rarița)": Băga rarița şi da pământu la o parte, pă porumb, pă firu dă porumb [...] şi să făcea *şarambọáẹ*-aşa pă firu dă porumb, muşuroaie aşa; cf. r ă r i ț ă t ú r ă...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. **şirimbói** s. n. 821 A.
cf. DLR (reg.) s.v. *şarampoi*[1] *3°*, SCRIBAN (nord), DM, DEX (reg.) s.v. *şarampoi*.

ŞÁSE s. 805 III nume al unui dans popular.

ŞAŞMÁ s. f. 851 VIII, 866 A, 868 VIII „prostovol"; Vedeam peştele că să zbate, gata, zvârleam cu *şaşmáua*, prindeam crapi 866 A; cf. p o s t r o v ó l.
v. DLR (prin Dobr., Mold., estul Munt.) s.v. 2°, TDRG (Mold.), SCRIBAN (Munt. est), An. Dobr., 1925–1926, p. 70 (Ialomiţa) s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *şajma*.

ŞÁTRĂ s. f. 687 V, 760 VIIb „construcţie pe unul din pereţii casei, în continuarea acoperişului"; cf. a p l e c ă t ó r 2°...
cf. DLR (pop.) s.v. II.2°, BĂRBUŢ s.v.

ŞAVÉICI (2 sil.) adj. f. pl. 703 V „viclene, şirete": La fete [se zice] *şavéici*, e şirete.

ŞCHÍDER s. n. 672 VIII „funicular forestier": [Buşteanul] să duce [la vale] el sângur, dacă e coastă, repede, dacă nu, îl ia cu *şkideru*; cf. f u r n i c u l á r.
v. DLR (reg.) s.v. *schider*; cf. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v. *şchidăr*.

ŞCOÁLĂ s. f. 716 A, 746 VI „pepinieră, răsadniţă": [Viţa] să bagă la... la *şcuálă*, dacă vrei s-o bagi la *şcoálă* pentru butac, un an dă zile, s-o pui butac 746 VI; cf. f â ş c h e á...
v. DLR (înv. şi reg.) s.v. III, B, GL. DOBR. s.v.

ŞEDÉRE s. f. 745 VIIa „şezătoare"; cf. f u r c ă r í e 1°...

ŞFÁRĂ v. **şfoáră**.

ŞFÓARĂ s. f. 725 A, 727 VI, 848 A, 850 VI, 851 VIII „sfoară"; cf. f r â n g h e.
var. **şfáră** s. f. 733 VIII.
v. DLR, DM, DEX (reg.), TDRG (Mold.), SCRIBAN (Mold. sud) s.v. *sfoară*, CADE (Mold., Bucov.) s.v. *şfară*.

ŞFOR v. **sfor**.

ŞFORÁC s. n. 742 VI „sfoară (la plasa de pescuit"; cf. s f o r á ş.

ŞICOÁLĂ s. f. 770 VI „şcoală".
v. DLR (reg.) s.v. *şcoală*, CADE (Trans.) s.v.

ŞÍCU s. n. 737 I „nume pentru semnul aritmetic «plus»": Cătăm o cruce de lemn, o facem ca un fel de *şícu*.

ŞIÉŢ adj. 835 A „înalt şi îngust".
f. *şiáţă* 835 A.
cf. DLR (Trans., Munt. şi prin Olt.), DEX (reg.) s.v. *şuieţ*.

ŞINDÍLĂ s. f. 686 VIIIb, c, 697 VI, 706 VIIIc, 711 VI, VIII, 712 VIII, 714 VI, 723 A, 724 VI, VIII, 725 A, 735 V, 742 VII, 743 V, VII, VIII „şindrilă"; cf. z d r á n i ţ ă.
pl. art. *şindílele* 742 VII.
v. DLR, DM, DEX (reg.), TDRG (Mold., Trans.), SCRIBAN (est) s.v. *şindrilă*, CADE (Mold., Bucov., Trans.), BĂRBUŢ, BPh, 1939, p. 231 (Gorj), LR, 1959, 5, p. 84 (Ţara Bârsei) s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ŞINDILÉŞTE vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 724 VIII „înveleşte casa cu ş i n d i l ă": [Casa] am lănţuit-o ş-*am şindilít*-o, că *să şîndileá* cu şindilă 724 VI. **2°** refl. ind. prez. 3 sg. 714 VI „se ciopleşte (lemnul) pentru a face ş i n d i l ă": [Lemnul] vine şi să crapă frumos, pe urmă *să şindiléşte* cu o cuţitoaie.

1° ind. prez. 1 pl. *şindilím* 721 A, pf. c. 1 sg. *am şindilít* 724 VI; conj. prez. 3 sg. *să şindileáscă* 734 VIII; refl. ind. impf. 3 sg. *se şindileá* 724 VI; 2° refl. ind. prez. 3 sg. *se şindiléşte* 714 VI.

1° v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v. *şindrili*, CADE (Mold., Bucov., Trans.). BĂRBUŢ, BPh, 1942, p. 42 (pop. şi fam.) s.v. *şindili*, SCRIBAN (est) s.v. *şindilesc*.

ŞINÉCURI s. n. pl. 757 VI „benzi rulante": Îi dam drumul [zahărului] pă alte... *şinécur!*, pă nişte maşinării care mergea la o moară.

cf. DLR, DEX s.v. *şnec*.

ŞINI s. f. pl. 694 VIIb „şine".

v. DLR (pop.) s.v. *şină*.

ŞIÓI s. n. **1°** 724 VIII „şuvoi de apă; pârâiaş"; cf. j e r l á i e l e. **2°** pl. 862 VI, 864 A „muşuroaie (la porumb)": Cum răsărea porumbu, începea să-i dăm cu rariţa [...] începea şi zgărmânai cu sapa până te durea la inimă, că să făcea *şiuáile* alea înalte 864 A; cf. r ă r i ţ ă t ú r ă 2°...

pl. 2° *şioáie* 862 VI, 864 A.

1° v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *şuvoi*, TDRG (Mold.) CADE, SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v. *şivoi*, ŞĂINEANU (Mold.) s.v.; 2° cf. BPh, 1938, p. 173, CV, 1950, 1, p. 32 (Ialomiţa) s.v.

ŞIP s. n. 681 VIII „şipcă, leaţ"; cf. b a s c h í e...

cf. DLR (reg.), BĂRBUŢ s.v. *şipc*.

ŞIPCÁNI s. m. pl. 721 VI augm. de la *şipcă*.

ŞIPCEÁI vb. ind. impf. 2 sg. 690 VI „băteai şipci pe pereţi; şipcuiai"; cf. b á g ă 1°...

v. DLR (prin nordul Munt.) s.v. *şipci*.

ŞIPCUIÁLĂ s. f. colect. 695 VI, 842 VIII „totalitate a şipcilor bătute la casă": După grinzi să bate *şipcuiálă* 695 VI; cf. l ă s t ă r e á l a...

ŞIPI s. m. pl. 691 VIII „rădăcini principale (la porumb)": [După a doua praşilă] făcea nişte vine mari porumbu şi-atunci, cum îi ziceam noi, că noi ăstea le ziceam *şiṕi*; cf. v â n ă 2°.

v. DLR (reg.) s.v. *şip*[3] *1°*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *şip*.

ŞIR s. n. 744 V, 762 V, 765 V, 772 VII, 774 V, 778 V, 782 V, 799 V, 827 A, 867 V, art. ~ **spinării** loc. subst. 704 V, 741 VII, 742 VIIb, 754 VIa, 761 V, 762 V, 792 VII, 836 V, 839 VII, 867 V „coloană vertebrală, şiră a spinării": Pă urmă [porcul] îl spintec aşa cu cuţâtu drept pă *şîr* şi-l dăsface-n două aşa 782 V. A căzut şi şi-a rupt *şíru spinări* 742 VIIb.

v. DLR (reg.) s.v. B.1°, GL. OLT. s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *şinul*.

ŞÍRE[1] s. n. pl. 779 VIIb, 798 VI, 799 VI, 803 VI, 821 V, 824 V, 826 VIa „şiruri (din frunze de tutun înşirate pe sfoară)".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ŞÍRE[2] s. f. 751 VIIIb „şiră, grămadă": Masa [nunţii] nu să punea la salon ca acuma... să punea în grajd, scaune să făcea cu o *şíre* de tezec.

pl. *şiri* 702 VIb, 740 A.

ŞIREÁGUL s. n. art. în ~ **óilor** 830 A „doina cântată din fluier când sunt oile împânzuite".

v. DLR (înv., prin sud-vestul Mold. şi nord-estul Munt.) s.v. *şirag 5°*.

ŞIRIMBÓI v. **şaramboáie**.

ŞÍŞCĂ s. f. 767 IV „nutreţ tocat": M-am dus să iau *şíşcă* [pentru vite], coceni tocaţi, lucernă, iarbă dă sudan, mai multe feluri; merge pân maşinării, o toacă.

v. DLR (Mold., Bucov., Trans.), DM, DEX (reg.) s.v. *şişcă*[1]; cf. ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.) s.v.

ŞIŢĂRÍE s. f. 761 VIIIb „meserie constând în executarea şiţei".

ŞLEÁTCĂ s. f. 702 VIII „şleahtă"; cf. b á n t ă...

var. **jleápcă** s. f. 692 VII.

cf. DLR (înv.) s.v. *şleahtă*.

ŞLEAU s. n. 722 A „drum bătătorit (prin pădure) pe care merg animalele sălbatice".

v. DLR (înv. şi reg.) s.v.[2]; cf. CADE (Mold., Bucov.), SCRIBAN (est.), TDRG, ŞĂINEANU, DM, DEX, DR, 1922–1923, p. 745 s.v.

ŞLIŢ s. n. 694 VIII [la minerit] „şanţ săpat de jur împrejurul blocului de cărbune care urmează să fie dislocat din peretele minei".

pl. *şliţuri* 694 VIII.

cf. DLR s.v.[1] 1°.

ŞMOL s. n. 824 A „capăt îngust la ciocan".

pl. *şmoále* 824 A.

ŞNEÁPUL s. n. art. 791 VII „bucata, codrul (de mămăligă, pâine etc.)": Luam *şneápu* dă mămăligă; cf. c r o d...

v. DLR (prin Trans. şi prin nordul Olt.) s.v.[3] 2°, CADE (Olt.), BĂRBUŢ s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 86 (Vâlcea) s.v., II, p. 17 (Argeş) s.v. *şnap*.

ŞOÁLĂ s. f. 675 III „soră de cruce; surată"; art. în expr. **m-am dat de-a** ~ 675 III „m-am făcut surată".

v. COMAN, GL. (Muscel), LR, 1959, 3, p. 66 (Argeş) s.v.; cf. DLR (prin Munt.) s.v.[1] 1°.

ŞODOLÁN s. n. 860 VIIIb „os mare, ciolan (de animal)".

v. DLR (prin Munt., Olt., Trans.), LEXIC REG., II, p. 57 (Vânju Mare), BĂRBUŢ, DR, 1927–1928, p. 318 s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 32 (Vâlcea) s.v. *şodălău*.

ŞÓFRU s. n. 778 VI „şopron, şopru"; cf. p o l á t ă 2°...

v. DLR (reg.) s.v. şopron, CADE (Ban., Olt.), GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

ŞOITÁŞE (3 sil.) s. n. pl. 716 VII „găitane".

cf. DLR (reg.) s.v. *suitaş*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ŞOMOIÓG s. n. 858 VI „bulgăre de pământ cu care se umplu pereții casei de paiantă"; cf. g h i o n t 1°...

ŞOMOIOGÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 859 VI „umpli cu ş o m o i o a g e pereții casei"; cf. i z b é ş t i...

ind. prez. 1 pl. *şomoiogím* 859 VI.

ŞÓNCĂ v. **şúncă**.

ŞOPRÓN s. n. 755 VII „verandă deschisă".

v. DLR (prin Bucov.) s.v. I.2°.

ŞOPRONEÁȚĂ s. f. 728 A, 814 VII „şopron"; cf. p o l á t ă 2°...

v. DLR (reg.), DM, DEX (rar) s.v.

ŞORÍCI s. 829 A „scândură convexă pe o parte, tăiată din marginea buşteanului; lătunoi"; cf. b r á c u r i...

v. DLR (Munt., Olt., mai ales pl.) s.v. 3°, SCRIBAN (Munt.) s.v.

ŞORȚ v. **sórțul 1°, 2°**.

ŞORȚÁRI s. m. pl. 798 VIII „tineri care trag la sorți (pentru stabilirea ordinii de plecare în armată)": La ăştia care tragea, cum să spui, alegea, adică să-l ia militar, le zicea *şorțár !*.

v. DLR (reg.), LEXIC REG., I, p. 57 (Vânju Mare), GL. ARGEŞ (înv.), BĂRBUȚ s.v. *şorțar*; cf. CADE (înv.), SCRIBAN (rar) s.v *sorțar*.

ŞÓRȚURI s. n. pl. 772 VIIIa „bucăți de tablă, îndoite la margine, care se pun la acoperiş, înspre streaşină": Fieru se bate-aşa, numite *şórțur !*, la poală [la acoperiş]. Sunt nişte bucăți de fier îndoite, mai înguste-aşa.

ŞOŞÉLE v. **soseá**.

ŞOVÁRCĂ s. f. 785 VIIb „coş din papură împletită"; cf. ş o v á r n i ț ă.

v. DLR (prin sud-vestul Munt.) s.v. 3°.

ŞOVÁRNIȚĂ s. f. 835 A „coş din papură împletită"; cf. ş o v á r c ă.

ŞOVÉICĂ (3 sil.) s. f. 690 VIII „fâşie de teren"; cf. h ú l ă 1°...

cf. DLR (reg.) s.v. *şuveică*.

ŞPALIÉRI (3 sil.) s. m. pl. 742 VI, 750 VIIIa, 762 VI, 865 VIIIa „stâlpi pe care se întind sârmele pentru legatul viței de vie; spalieri".

var. **şpaniéri** (3 sil.) s. m. pl. 848 VIa; **şpanliére** s. pl. 848 VIb.

cf. DLR (înv. rar) s.v. *spalier*.

ŞPÁLNIC s. n. 830 A „drug de fier care consolidează carâmbii la căruță".

pl. *şpálnice* 830 A.

ŞPANIÉRI v. **şpaliéri**.

ŞPANLIÉRE v. **şpaliéri**.

ŞPIRÚNGUL s. art. 705 VI [la sonde] „amestecul de pământ cu apă cu care se curăță sapa de sondă".

ŞPLINT s. n. 783 VI „furcă de lemn care susține cofrajul la fântână"; cf. s p r í ț u r i l e.

ŞPRAT s. 698 VIII, 718 VIII „pesmet (pentru pui)".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ŞPRONŢUÍM vb. ind. prez. 1 sg. 708 VI „rotunjim buşteanul la un capăt": Teşim sau *şpronţuĭím* buşteanu, ca să vie olărit aşa la cap, ca să nu s-agaţe pân rădăcini, pân tulpini [...] Şi pentru asta să teşeşte, *să şpronţuĭéşte*.

part. *şpronţuít*; refl. ind. prez 3 sg. *se şpronţuiéşte* 708 VI.

v. DLR (prin Bucov. şi Maram.) s.v. *şpronţui*.

ŞTÁGHERI s. m. pl. 807 VI [la minele de cărbuni] „şefi de echipă": Noi aşa ziceam, *ştáger!*, un om care ne... avea grijă dă noi acolo [la mină].

ŞTEAP s. m. 1° pl. 707 VIII „cioturi (la prepeleac)"; cf. b ú t u l 2°... 2° 835 A „cotor de porumb rămas pe câmp după tăierea tulpinilor"; cf. s t r e m e l é g i...

pl. *ştepi* 1° 707 VIII; 2° 702 VIb, 835 A.

1° cf. DLR, DM, DEX (reg.) s.v. 1°; 2° v. DLR, DM, DEX (reg.) s.v. 2°, BĂRBUŢ s.v.

ŞTEL s. n. 741 VI, 745 IV, 813 A, 839 VI, 864 VI „dric (la căruţă)": O căruţă nouă să compune din două *ştélur!*: *ştélu* dinainte şi *ştélu* dinapoi 745 IV.

pl. *ştéluri* 745 IV, 813 A.

ŞTELEÁP, ~ ~ interj. 750 VIIIa „teleap, teleap".

var. **şteleleáp** interj. 750 VIIIa.

ŞTELELEÁP v. **şteleáp**.

ŞTEMUIÉLELE s.f pl. art. 706 VIIIc [la construcţii] „găurile în care se fixează stâlpii în tălpi şi în grinzi"; cf. s c o b.

cf. DLR (reg.) s.v. *ştemui 2°*, GLOSAR REG. (Neamţ) s.v. *ştemui*.

ŞTEVIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 803 VIIc dim. de la *ştevie*.

ŞTIM s. n. 691 V, 775 VII, 777 VII, 788 VII, 794 VII „cânepă de calitate inferioară rămasă în darac; câlţi; cf. b u r d ú f i...

v. DLR (pop.) s.v. 1°; cf. CADE, DM, DEX s.v., BĂRBUŢ s.v. *ştimă*.

ŞTIOLMOÁSĂ (3 sil.) adj. f. 743 IIb [despre o apă] „cu ş t o l m e": Ne uitam în gârlă, că era mare şi *ştĭolmoásă*.

ŞTÍRĂ adj. f. 835 A [despre o plantă] „fără sămânţă; stearpă".

v. DLR (reg.) s.v. *ştir*[6]; cf. TDRG (Mold.), SCRIBAN (vest), DM (înv. şi reg.), CADE s.v.

ŞTÍREA s. f. art. în expr. **(lăsăm) în ~ lui Dumnezeu** 801 A „(lăsăm) în seama, în plata Domnului".

v. DLR (înv. şi pop.) s.v. *ştire*[3].

ŞTIRIŞÓR s. 803 VIIc dim. de la *ştir* (plantă).

ŞTIUCÁNI (2 sil.) s. m. pl. 742 A augm. de la *ştiucă*: Când colo, nişte *ştĭucán!* uite-aşa, aşa de mari, *ştĭucán!*.

cf. DLR s.v. *ştiucană*.

ŞTOFĂRÍE s. f. colect. 691 VII „fel de fel de stofe".

ŞTOFLÉCI s. pl. 811 A „tulpini de grâu rămase pe mirişte, după secerat": Făcea arie, de exemplu în mijlocu câmpului, acolo. Cioplea locu dă *stoflé ĉ* dă miri̇şte.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (Olt. şi prin Munt.) s.v. *ştopleag*; cf. COMAN, GL. (Muscel) s.v., GL. ARGEŞ s.v. *ştofleac*, BĂRBUŢ s.v. *ştopleag*.

ŞTÓLME s. f. pl. 743 IIb „bucăţi de zăpadă îngheţată care plutesc pe apă": Gârla era mare şi cu *ştólme* multe pă ea; [ştolme] înseamnă zăpadă multă şi strânsă-ntr-un loc, cu apă şi cu gheaţă.

cf. CADE, (Mold., Bucov., Trans.), SCRIBAN (Trans., Mold. nord), DLR s.v. *ştioalnă*.

ŞTOLOCĂÍT v. **stolocăít 2°**.

ŞTOROBÉTE s. m. 731 II „insectă care trăieşte sub pietrele de pe malul apelor".

pl. *ştorobéţi* 731 II.

ŞTRAM s. în expr. **bátem ~** 694 VIII [la minerit] „scoatem, bătând cu ciocanul, fâşia de humă dintre straturile de cărbuni".

cf. DLR (reg.) s.v. *stramă²*.

ŞTREÁJER v. **streájer**.

ŞTRULÉTELE s. m. art. 785 VI „ştiuletele"; cf. c o t ă l ắ u.

ŞTUBÉURI s. n. **1°** pl. 867 VIII [la puţ] „tuburi de beton": Aveam fântân-acolo la zece-cinşpe metri dăparte dă casă, făcută dă *ştubéur!* d-astea dă... dă beton; cf. b u d u r ó i... **2°** var. 784 VIIIb „cişmea".

var. 2° **uştubéu** s. n. 784 VIIIb.

1° cf. DLR (Munt.) s.v. *ştubeu 2°*, CADE (Olt., Ban., Trans.), ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (vest), BĂRBUŢ s.v. *ştiubei*; 2° v. GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.; *uştubeu*.

ŞTUCĂTOÁRE s. f. 671 VI „şipcă, leaţ", cf. b a s c h í e...

cf. DLR (reg.) s.v. *stucatură 2°*.

ŞTUCI s. m. pl. 710 VII, 712 V „bucăţi, codri (de săpun)"; cf. c r o d...

v. DLR (reg., mai ales în Trans.) s.v. *ştuc 1°*; cf. TDRG, CADE (Olt., Trans.), SCRIBAN (vest), LEXIC REG., I, p. 93 (Făgăraş) s.v. *ştuc*.

ŞUBREJOÁRĂ adj. f. 710 VII dim. de la *şubredă*: Era mai *şubrej̯oáră* ea dă mică, mai debilă.

ŞUCĂRÍSE, se ~ vb. refl. ind. m.m.c.pf. 3 pl. 760 VI „se certaseră": Cum a dat copiii declaraţie, zice că *se şucărise* ei seara amândoi [...] toată noaptea s-au certat; cf. b ă l ắ c ă r.

v. DLR (argotic), GL. ARGEŞ s.v. *şucări*; cf. BĂRBUŢ s.v. *şucărit*, BL, 1934, p. 188 (Ţara Moţilor), BPh, 1937, p. 136, 148 (Iaşi) s.v. *şucări*.

ŞUCHIÁŞE (3 sil.) s. n. pl. 812 VIIIb „unelte pentru decorat vasele din ceramică".

ŞUFÁNI s. m. pl. 839 VI „ţăruşi pentru fixat năvodul"; cf. p o t i g á c i.

v. DLR (reg.) s.v. *şufan 1°*, SCRIBAN s.v. *şifan*; cf. DM s.v. *şufană*.

ŞÚFĂ s. f. 685 VI, 711 VI, 733 VI, 739 VI, 745 VI „sârmă groasă; cablu": *Şúfa* este sârm-aia care leagă buştenii cu ea 711 VI; cf. a l á t.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. art. *șúfele* 747 VIIb.
v. DLR (reg.) s.v.

ȘUIERÍCI s. m. 672 II „fluier de metal": Avem unu care șuieră c-un *suieric*; cf. s u f l i e.
v. DLR (prin nordul Olt. și nord-vestul Munt.) s.v.

ȘUIETÚRĂ s. f. 750 VI „semn de recunoaștere la oi, constând dintr-o tăietură piezișă în vârful urechii".
pl. *șuietúri* 867 VI.
v. DLR (reg.), SCRIBAN (vest), ȘĂINEANU, BĂRBUȚ s.v.

ȘÚNCĂ s. f. 674 V, 676 V, VII, 681 VII, 692 VIIIb, 697 V, VII, 699 V, VII, 703 V, 706 Vb, 710 VII, 720 VII, 722 V, 723 V, 726 Vb, 727 V, 742 VIII, 743 V, 745 V, 747 V, 752 V, 768 V, 775 V, 779 V, 797 V, 799 V, 801 V, 814 V, 821 V, 825 V, 827 V, 830 V, 834 V, 842 VIIIa, 855 V, 860 VII, 866 V, 867 V, 868 V, 870 V „slănină": La noi să face porcii grași, să face *șúnca* mare și o mai crapă, și aia o mai topește 676 VII; cf. s l á n ă.
pl. *șunci* 676 V, 703 V, 706 Vb, 738 VII, 752 V, 766 V, 771 Vb, 774 VIIa, 779 V, 816 V, 825 V, 849 V, 850 Vb, 867 V.
var. **șóncă** s. f. 690 V.
v. DLR, GL. OLT. s.v.

ȘÚRĂ s. f. 675 VIIIa „stivă (de lemne)": [Lemnele le] făceau metri, *șúra* dă șapte, opt metri; cf. t á r u l, t a s ó n 2°.
cf. DLR (reg.) s.v. *șiră*.

ȘUȘÁ v. **soseá**.

ȘUȘOÁPĂ s. f. 671 VI „șopron"; cf. p o l á t ă 2°...

ȘUVÍȚĂ s. f. 828 A, 870 VIIIc „drum îngust, în pantă".
cf. DLR (reg.) s.v. I.3°.

ȘUVÍȚI s. f. pl. 722 V „șuvițe".
v. DLR (reg.) s.v. *șuviță*.

ȘVEU s. n. 789 A „grup, ceată": Era un *șveu* dă țigani, cum s-ar spune; cf. b á n t ă...

TABÁNUL s. n. art. 723 VI, A, 858 VI „tavanul"; cf. b a g d a d í e...
v. DLR (reg.) s.v. *tavan*[1]; cf. DM, DEX (reg.) s.v.[2] 2°.

TABÁNURI s. n. pl. 755 VIIa „șiraguri de smochine".
v. SCRIBAN (Mold.) s.v. *taban 1°*; cf. DLR (prin Mold.) s.v. *taban*[1] *II*.

TÁBĂRĂ s. f. **1°** 722 A „turmă (de porci mistreți)": O *tábără* de porci au fost plecați din niște rupturi de-acolo. **2°** 719 VIIIb, 831 VIIIb, 835 A „loc în care se adună cerealele după cules (în curte sau pe arie)": [Porumbul] îl culegeam frumos și-l duceam la *tábără* și-acolo l-împărțeam în două cu ciocoiu 831 VIIIb. Grâul l-adunai iar la... *tábere* și acolo să treiera 719 VIIIb. **3°** 818 VI „loc amenajat unde se adăposteau vitele la câmp". **4°** art. 744 VI „numele unui colind".
pl. 2° *tábere* 719 VIIIb, 835 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

2° v. DLR (prin sudul Munt.) s.v. I.1°.

TÁBJĂ v. **támjă**.

TÁBLE s. f. pl. 738 VII „tablii (la pat)".

v. DLR s.v. *tablă III.2°*.

TABLÍE s. f. **1°** 713 VII „plită"; cf. t a s 2°. **2°** 823 VII „parte, piesă a unui obiect tricotat manual": Începeam să scoatem *tablía* dă pă dos.

TABÓN v. **tabún**.

TABÚN s. n. 674 VI „loc, la câmp, unde se odihnesc vitele la amiază"; cf. a t â r n ă t ó r i 2°...

var. **tabón** s. n., pl. *taboáne* 823 A.

cf. DLR (Munt., Olt.), DM, DEX (reg.) s.v., CADE (prov.), SCRIBAN (est), TDRG s.v. *tabon*, GL. ARGEŞ, LEXIC REG., I, p. 143 (Gura Jiului) s.v.

TACSEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 736 VI „pune sub teasc; presează, tasează"; cf. a b r e z e á z ă...

ind. prez. 1 pl. *tacsăm*; part. tacsát 736 VI; refl. conj. prez. 3 sg. *să se tacseze* 691 VI, 714 VI.

TÁGA s. f. art. în **şi-a pus ~** loc. vb. 678 VIIb „s-au ambiţionat, s-au opus": *Şi-a pus* oamenii *tága* şi nu s-a mai dus [la atelier].

v. DLR (prin estul Olt., nord-vestul Munt.), LEXIC REG., II, p. 54 (Făgăraş), GL. ARGEŞ s.v.; cf. TDRG (înv.), SCRIBAN (Munt., Mold.), CADE, ŞĂINEANU s.v., LEXIC REG., II, p. 64 (Sibiu), BĂRBUŢ s.v.

TÁIER s. n. 766 VII, 781 V, 789 VII, 793 VII „farfurie, taler": Facem colivă, punem în *táier*, mergem la biserică 793 VII.

v. DLR (reg.), TDRG (Olt.), SCRIBAN (Ban., Olt.) s.v. *taler 2°*, CADE (Olt.), DM, DEX (reg.), BĂRBUŢ, BPh. 1939, p. 241 (Gorj) s.v.; cf. LR, 1957, 6, p. 52 (Timiş) s.v. *tănier*

TÁINĂ s. f. **1°** 692 VIIIa „adâncitură, urmă lăsată de cineva pe locul unde a stat": Am găsit acolo-n fânu meu, mă, o *táină*; cine o fi stătut acolo-n tainiţa aia; cf. t á i n i ţ ă 1°. **2°** var. în **stăm de ~** 674 VII „stăm la taifas; conversăm"; cf. s t o l o c ă i t 2°... **3° în ~** loc. adv. 752 VI „încet, pe îndelete": [Grâul] avea umezeală şi el creştea în *táină* 752 VI. [Caşul] îl pune într-o pânză rară, l-agaţă dă ceva şi se scurge el *în taină* 710 VII.

var. **taínă** s. f. 2° 674 VII; 3° **în taínă** loc. adv. 705 VIII, 710 VII, 713 VI.

1° cf. DLR (prin Trans.) s.v. 6°; 2° v. DLR (prin Munt., Ban., Olt.), TDRG (vest pop.) s.v. 4°, DM (rar), DEX s.v.; cf CADE (Olt.), SCRIBAN s.v.; 3° v. DLR (reg.) s.v. 3°.

TAÍNĂ v. **táină 2°, 3°**.

TÁINIŢĂ s. f. **1°** 692 VIIIa „adâncitură, urmă lăsată de cineva pe locul unde a stat"; cf. t á i n ă 1°. **2°** 692 VI, VIIIa „conţinutul unei t a i n i ţ e 1°": Am găsit vo patru *táiniţ'* dă... dă sânge, cum s-a răzbătut el, dă a murit acolea [lupul] VI. **3°** 731 VIII „loc de păşunat îngrădit": [Vaca] o dădusem aici în *táiniţă*, acolo era iarbă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 2° *tăiniți* 692 VI.

TALABÁNȚUL s. n. art. 723 VII „alaiul, tămbălăul”: A venit lupu din *talabánțu* de câni, a intrat cu totu pă bătătură; cf. a l á r m ă...

cf. DLR (reg.) s.v. *tălabă*.

TÁLE pron. pers. invar. 671 VII, 675 VII, 765 V, VIIb, 767 VI „dumneata”: [Obrazul] ziceai că e haina lu *tále* 765 VIIb.

v. DLR s.v., SCRIBAN (Olt., Munt. vest, Trans.) s.v. *mata*, GL. ARGEȘ (fam., afectiv) s.v.; cf. TDRG s.v. *domnie*.

TALEÁN (2 sil.) s. n. 742 VI „un fel de vârșă din plasă întinsă pe cercuri de nuiele”.

pl. art. *taleánele* 742 VI.

cf. DLR (reg.) s.v. *talian*[1] 2°, SCRIBAN (Dobr.), CADE s.v. *talian*[2], DM, DEX (reg.) s.v. *talian*[1], ȘĂINEANU s.v.

TÁLER s. n. 812 VIIIb „disc de piatră la roata olarului”.

TÁLPĂ[1] s. f. **1°** 702 V „coajă de dedesubt la turta de mălai”: Ne băteam mai mult după *talp*-aia dă jos [a mălaiului], că era unsă cu ulei. **2°** în expr. **o țineá ~** 765 VIIb „o ținea una și bună, repeta întruna”: El *o țineá tálpă* că o taie, pă un's-o-ntâlni o taie pă fie-sa.

2° v. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v. I.2°, GL. ARGEȘ s.v.

TÁLPĂ[2] s. f. 721 VI „tăietură în trunchiul unui copac; tapă”: Drujbaru doboară, îi face o *tálpă* cu... cu drujba, doboară fagu; cf. c a f t á l u l.

TÁLPE s. f. pl. 729 V „tălpi”.

v. TDRG, CADE (înv.), DLR, SCRIBAN s.v.

TÁMAI v. **tómnai**.

TAMBURÁȘI s. m. pl. 781 V „cosași”: [Soțul] e la echip-aia dă *tamburáș* !, așa-i zicem noi; e cosaș.

TÁMJĂ s. f. 677 VIII, 844 A, 848 A „întâmplare cu peripeții, poveste lungă”: D-ăstea am petrecut în timpurli mele de când... am... și sânt multe, dar ca să le spui toate, să începem, e! e *támje* 677 VIII.

var. **tábjă** s. f. 709 VII; **tánjă** s. f. 680 VIIb.

v. DLR, DM (reg.), GS, 1925, p. 119 (Râmnicu Sărat) s.v.; cf. CADE (prov.), SCRIBAN (Munt. rar) s.v., BPh, 1938, p. 174 (Ialomița) s.v. *tabjă*, GL. ARGEȘ s.v. *tangă*, BĂRBUȚ s.v. *tanjă*.

TÁMUȘ s. 721 VI „lemn pe care se sprijină țapina la ridicatul buștenilor”.

cf. DLR (reg.) s.v. *tamos*, DM, DEX s.v. *tamâș*.

TÁNCA, ~ ~ interj. **1°** 846 VII cuvânt care imită sunetul clopotului. **2°** var. 866 VII cuvânt care imită zgomotul produs la melițat; cf. ț á c a[1].

var. 1° **tránca** interj 830VII. 2° **tánga ~** interj. 866 VII, 867 VIIb.

TÁNDĂL s. n. 751 VII „grămadă, teanc din fire toarse”: [Borangicul] îl punem pă o hârtie-l trăgeam și-l puneam pă o hârtie [...] să făcea *tándălu* mare. Și presăram mălai pă *tándălu*-ăla acolo; cf. c l e á t ă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *tándăle* 751 VII.
var. **tandâr** s. n. 740 A.
cf. DLR (reg.) s.v. *tandâr 2°*.
TANDẤR v. **tándăl**.
TÁNGA v. **tánca 2°**.
TÁNJĂ v. **támjă**.
TAPÉZ vb. ind. prez. 1 sg. 678 VIIIb „fac o tapă în trunchiul unui copac".
ind. prez. 2 sg. **tapézi** 678 VIIIb.
var. **tăpá** vb. ind. impf. 3 sg.; part. m. pl. *tăpați* 678 VIIIb.
v. DLR s.v. *tapa²*.
TAPÓZUL, de-a ~ loc. subst. 784 VIIb „numele unui joc de copii (cu pietre)": Ne jucam de-a pietrile, nu ca acu [...] uite *d-a tapózu*, *d-a tapózu*-aşa, ne jucam cu pietre; cf. p i á t r ă 2°.
cf. DLR s.v. *topuz 3°*, CADE (arh.), SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *topuz*.
TARÁBĂ s. f. 1° 773 III, 782 III, 794 V, 823 VII „bucată de tablă": Pune pâinea du pă fund p-o *tarábă*, nu d-exemplu direct pă vatră, p-o... fund aşa de *tarábă* [...] făcută din fier 773 III. **2°** pl. art. 810 IV numele unui joc de copii.
pl. 1° *tărắbi* 800 Ib; 2° art. *tarábele* 810 IV.
1° cf. DLR (Munt.) s.v. 4°, GL. ARGEŞ s.v.
TARABÚȚ v. **tărăbúță**.
TARAPANÁUA s. f. art. 777 IV „melodia după care se joacă v e s t e a"
cf. SCRIBAN (sud) s.v. *darabana*.
TARBACÁUA v. **tărbăcáua**.
TÁROSTEA, ~ mórții loc. subst. 782 VII „comă".
cf. DLR (reg.) s.v. *staroste 3°*.
TARTABÓŞ v. **cartabóş 2°, 3°**.
TÁRUL s. n. art. 732 VI „stiva mare de lemne": Era *táru* de butuci, îi duceai mulți în şir aşa; cf. ş ú r ă...
cf. DLR (înv. şi reg.), TDRG (lb. v.), CADE (înv. Trans.), ŞĂINEANU, SCRIBAN (înv.) s.v. *tar*.
TAS s. n. **1°** 853 VI „vas larg din tablă în care curge uleiul la presă". **2°** var. 857 VII „plită"; cf. t a b l i e 1°.
var. 2° **taz** s. n. 857 VII.
1° cf. TDRG s.v. *teas*, DLR (înv. şi reg.), DM, DEX (înv.), CADE s.v.
TASC v. **teáscă**.
TASMÁ s. f. 689 VI „garnitură din piele, la cojoace"; cf. s o f r á.
pl. *tasmále* 689 VI.
v. DLR (înv. şi reg.), GL. DOBR. s.v.; cf. CADE (Mold., Bucov.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.), GL. ARGEŞ s.v., GL. OLT s.v. *tazmale*, BĂRBUȚ s.v. *tazma*.
TASÓN s. n. 732 VII „stivă mare de buşteni"; cf. ş ú r ă...
v. DLR (prin Mold. şi nord-vestul Munt.), GL. ARGEŞ s.v.; cf. DEX s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TĂMÂIE, ~ neágră loc. subst. 785 VIIb „drac, diavol": Când era câte-un bărbat, fugeam ca dă *tămîie neágră*, ne-ascundeam; cf. d r ă c ó c e a ...

TĂMÂÍȚĂ s. f. 675 VII „femeie care tămâiază la cimitir": E *tămîiță* care tămâie șase săptămâni. E *tămîiță* care tămâie toți morții.

cf. DLR (reg.) s.v. I.2°.

TĂMUIÁTUL s. n. art. 784 V, 785 VIIb „acțiunea de a t ă m u i a".

TĂMÚIE s. f. 782 V, 832 V, 862 VII „tămâie".

v. DLR (reg.) s.v. *tămâie*.

TĂMÚI vb. ind. prez. 1 sg. 785 VIIb, 832 V „tămâiez"; cf. î n t ă m ú i e.

ind. prez 3 sg./pl. *tămúie* 785 VIIb, 832 V, 1 pl. *tămuiém* 782 V, impf. 2 sg. *tămuiái* 860 VII, 3 sg. *tămuiá* 862 VII; sup. *la tămuiát* 785 VIIb, 832 V.

v. DLR (reg.) s.v. *tămâia*.

TĂPÁ v. **tapéz**.

TĂRĂBOÁNȚĂ s. f. 724 VI „vagonet rudimentar la funicularul pentru lemne": Am încărcat o *tărăboántă* de metri, cum să spune, *tărăboántă*, c-așa i să spune la aia de se încarcă metri [la funicular].

cf. DLR (reg.), CADE, ȘĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (nord), DEX (pop.), DM s.v.

TĂRĂBÚȚĂ s. f. 771 VIII, 775 VIII „vânturătoare manuală": Dacă nu găseam *tărăbúță*, vânturătoare, să-l dăm [grâul] la vânt, îl dau la... la vânt cu coșu 771 VIII; cf. m á c h i n ă...

pl. *tărăbúțe* 775 VIII.

var. **tarabúță** s. f., pl. *tarabúțe*, *tarabúți* 773 VIII.

TĂRĂGĂIÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. **1°** 676 VII „zace"; cf. t â r o n i t. **2°** var. 727 A [despre vreme] „se schimbă subit": Apoi după logodnă... *tărăngăiéște* un nomol la nuntă...!

var. 2° **tărăngăiéște** vb. ind. prez. 3 sg. 727 A.

cf. DLR (înv. și reg.) s.v. *tărăgăna*.

TĂRĂIVENÍTE v. **trambuleáscă 2°**.

TĂRĂMBĂNÍ v. **trambuleáscă 1°**.

TĂRĂNGĂIÉȘTE v. **tărăgăiéște 2°**.

TĂRĂȘÉLUL s. art. 809 VI numele unui dans popular.

v. DLR (reg.), SCRIBAN (Olt.) s.v.

TĂRĂVLÁGĂ s. f. 719 VII „terci cu care se unge mălaiul înainte de coacere": Făceam altă *tărăvlágă* dă făină și-i dădeam [mălaiului] [...] pă deasupra; cf. m a i e l ú ț ă...

cf. DLR (prin Munt.), SCRIBAN (Munt. rar) s.v. *terfeleagă*.

TĂRÂMBÓI s. n. 839 VIIIb „tărăboi, tămbălău"; cf. a l á r m ă...

TĂRÂȚÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. 841 VIII [despre paie] „se sfărâmau, se făceau ca tărâța": [La treieratul cu cai] sucea caii în partea aia și să dăsucea, pornea iar, până când *să tărîța* paile alea, ziceai că-i pleavă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR s.v. 2°, SCL, 1976, 4, p. 102 s.v.

TĂRBĂCÁUA s. f. art. 681 A „petrecerea, ospățul, cheful": Marți dimineața [după nuntă] să spărgea toată *tărbăcáua* şi-şi vedeau fiecare dă treburile lor; cf. b ă r ă b á i e...

var. **tarbacáua** s. f. art. 788 VII.

v. BĂRBUȚ s.v.; cf. DLR (reg.) s.v. *tărbăci 3°*.

TĂRÍA s. f. art. 715 VI „rachiul de calitate superioară care curge la început la cazan"; cf. d r ó j d i e...

TĂRICÚȚI adj. m. pl. 795 VII dim. de la *tare*.

TĂRÍME s. f. 1° 701 VIII, 785 VI, 797 VIII, 805 VI, 833 VI „tărie (la băuturi)": Nu e bine să umbli atuncea imediat în el, că zice să liniştească el [vinul] acolo, că-i iese toată *tărímę*-aia 785 VI. **2°** 785 V, 808 VII „soluție de sodă caustică, adăugată la săpun în timpul preparării": [Săpunului] fiertu-i este [important] şi dacă nu este... îi mai pui nițică *tărime* 808 VII.

1° v. DLR (înv.), GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s.v.; 2° v. GL. OLT. s.v.; cf. DLR (înv.) s.v.

TĂRLÁC s. n. 807 III „mosorel, papiotă de ață": La țeava de ață îi spun *tărlác*.

TĂRPÁNI s. m. pl. 742 A „unelte de tăiat papura, stuful etc.": Ne-a dus să tăiem papură, noi cu *tărpán'*, că la noi e *tărpán'* de coasă aşa.

v. DLR s.v. *târpan*; cf. TDRG, CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v. *târpan*.

TĂTÁR s. 806 VI, 835 VI „plantă din care se fac mături"; cf. s o r g.

v. DLR (reg.) s.v. I.6°, BĂRBUȚ s.v.; cf. CADE (Ban.) s.v.

TĂTĂRÁT adj. 793 VII „supărat, nervos"; cf. f u r t u n á t.

v. DLR (reg.), CV, 1951, 6, p. 30 (Ilfov) s.v.

TĂTĂRÓŞI adj. m. pl. 816 A „îndrăzneți, curajoşi"; cf. b o á c ă...

TĂTÉL s. m. 724 A dim. de la *tată*; cf. t ă t í c ă.

TĂTÍCĂ s. m. 726 VIb, 728 V, 736 VII, 749 A, 865 VII, 868 VII dim. de la *tată*; cf. t ă t é l.

var. **tícul** s. m. art. 674 V.

v. DLR (pop.) s.v. *tătic*.

TĂURÍCI s. m. 820 A dim de la *taur*.

v. DLR (prin nord-vestul Munt.), GL. ARGEŞ s.v.

TĂVĂLITÚRI s. f. pl. 728 A „tăvăliri, rostogoliri": L-am spălat butoiu, a băgat puțină apă în el [...] îi dă câteva *tăvălitúr'* şi l-am spălat.

v. DLR (rar) s.v. *tăvălitură 2°*.

TĂVĂLÚȚĂ s. f. 842 VII dim. de la t a v a; cf. t ă v ú ț ă.

TĂVĂNEÁLA s. f. art. 834 A „tavanul"; cf. b a g d a d í e...

cf. DLR s.v., GL. ARGEŞ s.v. *tăvănit*.

TĂVĂNÉŞTI, să ~ vb. conj. prez. 1° 2 sg. 794 A „să pui pardoseală de scânduri, să bați t a v a n la casă"; cf. d u ş u m e á u. **2°** var. 3 sg. 863 VI „să facă tavan la casă"; cf. p o d e á...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

part. 1° *tăvănit* 794 A.
var. 2° **să tăbăneáscă** vb. conj. prez. 3 sg. 863 VI.
1°, 2° cf. DLR s.v. *tăvăni*.

TĂVI s. f. pl., **în ~** 698 VIIa [despre țesături] „în carouri": Țoalele le făceam și-n *tăv!* și-nvărgate. *În tăv!* e-n patru ițe.

TĂVÚȚĂ s. f. 852 VIIb dim. de la *tavă*; cf. t ă v ă l ú ț ă.
pl. *tăvúțe* 849 V.

TÂLCUL s. n. art. 839 VII „rostul, rânduiala, dichisul": Viermii de mătase are și ei *tîlcu* lor, că ei să crește anevoie.

TÂLHĂRÍE s. f. colect. 856 A „mulțime de tâlhari": Cum vă spuserăm, că era *tîlhărie* și fura caii.

TÎLMOCÍTĂ adj. f. 833 V „murdară"; cf. g ă g i o á s ă...
cf. DLR (prin nordul Munt.) s.v. *târmoci*.

TÂLV s. n. 800 VI „pâlnie (fixată la plug) pentru semănat porumbul (în lipsă de semănătoare)": [Porumbul îl puneam] și cu urloiu și cu paru [...] ori *tălv* ori urloi, tot una [...] pâlnia care puneam unu cu mâna-n ea [...] era fixată la plug; cf. t u l é r c ă, u r l ó i.

TÂLVÁN s. 827 VI „tigvă, tâlv"; cf. t i ú g ă 1°.
cf. DLR (prin nord-vestul Munt.), GL. ARGEȘ s.v.

TÂLVÁC interj. 858 VII „bâldâbâc"
v. DLR (reg.) s.v. *tâlbâc*, GL. ARGEȘ s.v.

TÂMPINÁT, **au ~** vb. ind. pf. c. 3 pl. 703 VI „au întâmpinat".
v. DLR, CADE (înv.) s.v. *tâmpina*, TDRG (înv.) s.v. *întâmpina*, SCRIBAN (înv.) s.v. *întâmpin*.

TÂNJÁLĂ s. f. 732 A [la ferăstrăul de apă] „piesă de care sunt prinse vatalele": De roat-aia o *tînjálă* și de *tînjál*-aia s-atârna vatalele care punea pânza [ferăstrăului].
v. DLR (reg.) s.v. 2°.

TÂNJELOÁIE s. f. 721 V „tânjală".
cf. DLR (reg.) s.v. *tânjăloi*.

TÂRBOSEÁLĂ s. f. 780 VIa „noroi, mocirlă"; cf. m o c é r n i ț ă...
var. **torboseálă** s. f. 780 VIa.
cf. DLR (reg.), GL. OLT., BĂRBUȚ s.v., GL. ARGEȘ s.v. *turbuseală 2°*.

TÂRCÓL s. n. cu val adv. 764 VIII „jur împrejur": Îl mai împăiam grâul, *tîrcól* l-împăiam; cf. o c ó l.
cf. DLR (reg.) s.v. 1°, GL. OLT. s.v.

TÂRÂÍTA s. f. art. 789 II „numele unei figuri la dansul numit c ă l u ș".
v. DLR (reg.) s.v. *târât*.

TÂRLÁȘ s. m. **1°** pl. 751 VIIIa „gospodari"; cf. g o s p o d í n... **2°** pl. 851 VI „paznici la turma de porci; porcari". **3°** 750 VIIIb „constructor de case": [Tata] a intrat *tîrláș!* la boier, făcea case acolo.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *târláşi* 1° 751 VIIIa; 2° 851 VI.

2° cf. DLR (prin nordul Mold.) s.v. 2°; 3° cf. DLR (reg.) s.v. 3°.

TÂRLĂ[1] s. f. 727 A, 730 A, 732 VII, 839 VII „casă, gospodărie": Eu avândă numa mamă, eu conduceam *tîrla* care mai rămăsese, băieţii mai mici, de-i întreţineam, că eram oleacă de croitoreas-atuncea 732 VII.

pl. *târle* 736 VII, 750 VIIIb, 838 VIII.

v. DLR (reg.) s.v.[1] 5°.

TÂRLĂ[2] v. **târnă 1°**.

TÂRLÉŞTE vb. ind. **1°** impf. 1 sg. 731 VIII „poposeam la o târlă (de oi)"; cf. t â r l u i á m. **2°** prez. 3 pl. 697 VI „îngraşă locul aşezând târla"· [Ciobanii] în fiecare an *tîrléşte* şi-l mută dă colea colea, ş-apăi locu s-amenajează, şi cel mai bun, bălegaru dă oaie. [Oile împrăştie băligarul] şi locul *să tîrléşte*.

1° ind. impf. 1 sg. *târleám* 731 VIII; 2° refl. ind. prez. 3 sg. *se târléşte* 697 VI.

1° cf. CADE s.v. *târli*, DLR (reg.) s.v. *târli 1°*; 2° v. DLR (reg.) s.v. *târli 2°*.

TÂRLUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. 775 VIII „poposeam la o târlă de oi"; cf. t â r l é ş t e 1°.

TÂRMĂCEÁLĂ s. f. 716 VII „mocirlă, noroi"; cf. m o c é r n i ţ ă...

v. GL. ARGEŞ s.v.; cf. DLR (reg.) s.v. *târmoceală*.

TÂRMOÁCĂ s. f. 820 A „mocirlă, noroi"; cf. m o c é r n i ţ ă...

v. DLR (prin nordul Munt.), GL. ARGEŞ s.v.

TÂRNĂ s. f. **1°** 675 VII, 690 VI, 703 VIIb, 705 VIII, 707 V, 708 VI, 713 VI, 720 V, VIIIa, 721 III, 722 III, 727 V, 732 VII, 736 III, 755 VIIb, 762 V, 765 V, 766 V, VIIIa, 818 IIIb, 837 VI, VII, 844 VII, A, 845 III, 852 III, VIa, VIIb, 862 A „coş din nuiele împletite"; cf. c h e l t é u. **2°** art. 784 V „petrecerea de duminică dimineaţă, înaintea cununiei, la casa mirelui": [Duminică dimineaţa] joac-afară *tîrna*, c-aşa-i spune, *tîrna*; face-o horă mare, joacă, taie pasăre-aia. **3°** art. 774 VIIb, 794 V „petrecerea dintre rudele mirilor, luni după nuntă"; cf. s o c r i e 1°... **4°** în expr. **să dăm pe ~** 690 VI „să lăsăm în pace, să nu ne ocupăm".

pl. 1° *târne* 699 VIII, 704 A, 726 Vb, 738 VI, 759 VI, 770 V, 813 VI, 844 VII, A, *târni* 844 A.

var. 1° **târlă** s. f. 714 II, VI.

1° v. DLR (pop.) s.v. 1°, TDRG, CADE (Olt., Trans.), ŞĂINEANU, SCRIBAN (Olt., Trans., Munt., Mold.), DM, DEX (reg.), COMAN, GL. (Vlaşca) s.v.; 2° v. GL. OLT. s.v. 2°; 3° cf. DLR (prin Munt. şi Olt.) s.v. 6°.

TÂRNĂTOÁRE v. **atârnătóri 2°**.

TÂRNÍCHE s. f. 708 II dim. de la t â r n ă 1°.

TÂRONÍT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 678 VIIIb „am zăcut": Am *tîronit* eu până la cinci săptămâni. Dă la cinci săptămâni în sus am pus mâna pă secure; cf. t ă r ă g ă i é ş t e 1°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. **am toromít** vb. ind. pf. c. 1 sg. 685 VIIb.
cf. DLR (Munt., Olt.), CADE (prov.) s.v. *târomi*.

TÂRPULÚGUL s. art. 808 IIa **1°** numele unui joc de copii (cu cinci pietre). **2°** „numele fiecăreia dintre pietrele cu care se joacă ~”.

TẤRSĂ s. f. 697 VI „iarbă scurtă și aspră care crește în pășunile de munte; părul porcului”.
v. DLR (reg.) s.v.² 1°.

TÂRȘ s. n. **1°** 672 VI „băț cu crăci”. **2°** pl. 705 VI „crengi de arbuști folosite la căratul fânului pe un teren în pantă”: [Fânul] îl porcoiam așa până-l căram la *tî́rșur!* **3°** 848 A, 865 VIIIa, „grămadă de fân sau de alt nutreț cărată cu ~”: La [căpițele] alea de le facem micuțe *tî́rșur!* le spuneam. Le târam cu boii 712 VI.
pl. *tấrșuri* 2° 705 VI; 3° 712 VI.
1° v. BPh, 1939, p. 241 (Gorj) s.v.; 2° v. GL. OLT. s.v.

TẤRȘĂ s. f. 864 A „bucată, cub de zahăr”: Eu nu mă băteam așa la sorcovă. Toată lumea-ți dădea câte-o nucă sau câte-o *tî́rșă* dă zacăr; cf. c ú t ă...
cf. DLR (reg.) s.v. 2°, SCRIBAN (Munt., Olt.) s.v. *târșe*.

TÂRȘUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 870 VIIIb „grăpa, nivela terenul (cu grapa de mărăcini)”.
cf. DLR (Olt.), TDRG, CADE s.v. *târși*¹ *2°*, SCRIBAN (est) s.v. *târșesc*.

TEÁMĂ s. f. în **mi-e ~** 796 VIIIa „mă tem, cred, am impresia”: *Mi̯-e tẹámă* că i-a făcut și casă.
v. SCL, 1976, 4, p. 403 s.v.

TEANC s. n. 682 VI „tencuială”: [La casă] bate șipci pă ea, după aceea îi dă *tẹáncu*; cf. p o m o s t e á l ă 2°.
v. DLR (reg.) s.v.².

TEÁSCĂ s. f. 789 V, 802 VIIa, 803 V „presă, teasc”; cf. s t i c i.
var. **tasc** s. n. 835 Vb.

TEÁȘĂ (2 sil.) s. f. 784 VI „strat (de nisip, pământ, piatră)”: [Iese] izvor de sub *tẹáșă* dă piatră, izbucnește în sus [...] strat dă piatră, dă nisip, e... apa e-n nisip.

TEBLÍȚ s. n. 694 VIIa „sedilă”: [Laptele prins] îl pui un pic pă... așa pă foc, așa nițel să se-ncălzească și pă urmă-l torn în *teblíț*; cf. g l u g ó i...
cf. DLR (reg.) s.v. *teblet*.

TECI s. m. 855 VII „cotor de porumb rămas pe câmp după tăierea tulpinii”: Un cocean dă porumb, un *tec̑* dă porumb, un cotor d-alea d-al... d-al porumbului i-a luat în talpă puțin pielea așa; cf. s t r e m e l é g i...
pl. *teci* 839 VI.

TÉCLELE s. f. pl. art. 675 V „numele unei sărbători religioase înainte de Rusalii”.
cf. DLR, CADE (Munt.) s.v.

TECȘÍLĂ s. f. 678 VIIIa, 819 A „traistă mică; tașcă”.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *taşculă*, TDRG (Munt., pop.) s.v. *taşcă*, CADE (Olt., Ban.), DM, DEX (reg.) s.v.; cf. SCRIBAN (vest şi Munt. vest) s.v. *teşilă*.

TEICHIRÚŢĂ (4 sil.) s. f. 747 „vas pentru hrana porcilor": [Porcului] îi mai pun apă acolo într-o... *teįkirúță* aşa acolo lui; cf. p í u r i...

cf. CADE (Mold.), DLR s.v. *teicuţă*.

TEIŞÓR (3 sil.) s. n. 718 V „fibră de tei": Ce ne rămâne, carne, oase, orice, le leagă cu *teįişóru* bine şi le punem agăţate la fum.

TEL s. n. 691 III, 752 VII, 778 V, 842 VII, 858 III, 868 V „beteală": Gătea mireasa, fără voală, numa cu *télu* 842 VII; cf. g h e r l á n t ă 2°.

v. DLR (pop.) s.v. 2°, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Dobr.), TDRG (Macedonia), GL. OLT. s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *til*.

TELEÁNCĂ s. f. 723 VI „clopot mare; talancă"; cf. a c i ó i...

pl. *telénci* 723 II.

v. DLR (reg.) s.v. *tilincă*, SCRIBAN (Mold. sud) s.v. *talangă*.

TELEGÚŢUL s. art. 696 VII „teleguţa".

TELEMEÁ s. f. 834 V, 862 A „vas din lemn, de formă paralelipipedică, în care se pune caşul la scurs": [Caşul] îl turna în *telemẹá*... o cutie mare, lungă 862 A; cf. c u t í e...

TELÓS adj. 838 VIIb „fibros"; cf. b e l i g o á s ă...

cf. DLR (reg.), CADE, SCRIBAN, DM, DEX s.v. *teios*.

TEMÉI s. n. 710 VIIb „cosoroabă"; cf. b i l i m a n é l e...

pl. *teméie* 680 VIII, 691 VIII, 772 VIIIb.

cf. DLR (prin sudul Trans., nordul Munt. şi al Olt.), TDRG, CADE (înv.), SCRIBAN (vechi, azi vest), DM, DEX s.v.

TENCĂNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. **1°** 730 VII [despre cocoş] „scotea sunete specifice": Eu adormisem şi m-am pomenit tocmai când s-auzea numa cocoşu cum mai făcea, *tencănẹá* el aşa. **2°** var. 711 VIII, 731 VIII [despre lupi] „scheuna, chelălăia": Când l-am văzut aşa, lupu nu mai *stencănẹá*, nu mai făcea nimica 711 VIII; cf. c h e l ă c ă í...

var. 2° **stencăneá** vb. ind. impf. 3 sg. 711 VIII, 731 VIII.

1° cf. GL. ARGEŞ s.v. *chioncăni*; 2° cf. DA s.v. *chencăni*.

TENCULÉŢUL s. n. art. 793 A dim. de la *teanc*.

TERÁZĂ s. f. 726 VI, 727 VI „soi de viţă de vie nealtoită; teraz".

var. **tirás** s. n. 770 V; **tirázul** s. n. art. 772 VI.

cf. DLR s.v. *teras*, DM, DEX s.v. *teraz*.

TERCĂLẮU s. n. 716 VII „noroi, mocirlă": Murdăria aia, pozmogeala aia acolo, cum să spui, era rău, era *tercălắu̯*; cf. m o c é r n i ţ ă...

v. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v. 2°, GL. ARGEŞ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TERCI s. n. 735 VI, A, 744 A „borhot de prune": Pe urmă descărcam [cazanul], scoatem *tércu* fiert 744 A.

v. DLR (reg.) s.v. 1°; cf. GL. ARGEŞ s.v. *terciuit*.

TERÉCI s. m. pl. 738 VII „stâlpi"; cf. s t â l p é t e.

cf. DLR (prin Olt.), LEXIC REG., I, p. 32 (Gura Jiului), BĂRBUŢ s.v. *terej*, SCRIBAN (sud), CADE, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v. *tarac*.

TERLÉC v. **terteleác 2°**.

TERTELEÁC s. n. **1°** 777, 784 VI „tambur la scripete": Pământul [din puţ] l-au scos cu *terteleác*, a avut *terteleác* făcut sus şi l-au tras cu scripete aşa cu cablu 777 VI. **2°** var. 708 VI „lemn rotund pe care se pune buşteanul să alunece la vale": Ce este acesta *terléc*? o bucată de... cracă, mai groasă, cam în jurul la... între cinci-zece centimetri, o punem sub capu buşteanului şi pă urmă tragem cu sapina buşteanu dă vine pă cracă, alunecă pă cracă înainte, până când scapă dă să duce dă coastă.

var. 2° **terléc** s. m. 708 VI.

1°, 2° cf. DLR s.v.

TERVENÍT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 812 VIIa „am intervenit".

TESÁC s. n. 728 A „cec (la porc)"; cf. b á b ă 5°...

cf. DLR (reg.) s.v. *taşcă 1°*.

TESCĂTÚRA s. f. art. 845 VI „boştina, tescovina"; cf. b o á s c ă.

cf. DLR s.v. *tescuitură*.

TEŞEÁM, mă ~ vb. refl. ind. impf. 1 sg. 678 VIIIb „mă sinchiseam". ind. impf. 3 sg. *se teşeá* 696 VIIIb, 735 VIIa, pf. c. 3 sg. *s-a teşít* 723 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *teşi III*, TDRG (Olt., Trans.), CADE (fig. fam.), BĂRBUŢ s.v. *teşi*, SCRIBAN (vest) s.v. *teşesc*.

TÉTEA s. m. art. 782 VII „tata-socrul": cf. t á t e 2°.

cf. DLR (prin Mold. şi Dobr.) s.v. 2°.

TETÍCUL s. m. art. 782 V dim. de la t e t e a.

TEZÉC s. n. 751 VIIIb „tizic"; cf. t o r 1°.

v. DLR (reg.), SCRIBAN (vechi, sud) s.v. *tizic*.

TIBÉTUL s. n. art. 858 V [în trecut] „numele ţesăturii din lână de Tibet".

v. DLR (ieşit din uz, Munt.) s.v. 1°, SCRIBAN (Munt. rar), DM, DEX (înv.), CADE s.v.

TIBGULÍŢĂ s. f. 793 V „tigvă mică".

var. **tiugulíţă** (4 sil.) s. f. 784 V, pl. *tiugulíţe* 777 VII.

cf. DLR (reg.), CADE s.v. *tigvuliţă*, TDRG s.v. *tigvă*.

TICÁLĂ s. f. 680 VIIb „migală": O fi puind ei pă undeva gândaci d-ăia, da aia-i tot aşa, cu *ticálă*, că le punea frunză, crăci de stejari...

v. DLR (prin vestul Munt.), BĂRBUŢ s.v.; cf. SCRIBAN (est) s.v. *ticăiesc*.

TICHIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 748 V, 753 V, 823 VII, 860 V dim. de la *tichie*.

v. DLR (reg.) s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TICTÁC s. 1° 743 IIa, 760 I nume al unui joc de copii: „de-a v-aţi ascunselea"; cf. a s c ú n s a... 2° 726 II „loc de mijit la jocul numit~": Alegem un lemn care... să fie *tictácu* şi acolo el [= copilul] stă cu mâinile la ochi şi noi ne ascundem; cf. p â n d á r...

TÍCTĂ s. f. 733 II 1° nume al unui joc de copii: „de-a v-aţi ascunselea": Jucăm baba-oarba, *tícta* [...] Unu care rămâne la urmă se pune a *tíctă*; se pune cu ochii-n perete sau... să nu se uite, şi ceilalţi se ascund toţi [...] Dacă găseşte unu, se duce... vine fuga-napoi şi atinge peretele cu palma şi pune *tícta* pentru... cel care l-a găsit; cf. a s c ú n s a... 2° „figură la jocul numit ~". 3° „loc unde se mijeşte la jocul numit ~"; cf. p â n d á r...

TICTÉZE, să ~ vb. conj. prez. 3 sg. 738 I [în jocul de-a v-aţi ascunselea] „să lovească, să atingă un loc anumit pentru a nu trece la mijit".

part. *tictát* 738 I.

TÍCUL v. **tătícă**.

TIJGHEÁ s. f. 682 VI, 798 V, 800 V, VII, VIII, 830 A „vas de lemn de formă paralelipipedică în care se pune caşul la scurs": Aveam *tijgá* făcută şi puneam tifon aşa pă *tijgá* şi pă urmă [brânza] o turnam în *tijgá* acolo, şi dasupra-i puneam altă blană, şi să scura aicea zeru dădădsubt 798 V; cf. c u t i e...

v. DLR (reg.) s.v. *tejghea 3°*; cf. GL. OLT. s.v. *tejghea*.

TIMIDÁT, m-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 695 VI „m-am intimidat".

TIMP 1° pe ~ loc. adv. 697 VI, 721 VIIa, 732 A, 804 VI, 843 V, 848 V pl. **în ~** loc. adv. 820 A „odinioară, cândva": Păi *pă timp* atuncea să făcea şi cămăşi din in 848 V. *În timpur!* da, da acuma n-am mai auzit [de strigoi] 820 A; cf. a i n t e... 2° pl. **príntre ~** loc. adv. 755 VIIb „între timp". 3° **într-un ~** loc. adv. 775 V „după un timp". 4° art. **fără ~ (meu)** 772 VIIIb „înainte de vreme, înainte de a-(mi) veni timpul potrivit".

pl. *timpuri* 1° 820 A; 2° 755 VIIb.

TÍNA s. f. art. 780 V, VIII „noroiul, mocirla"; cf. m o c é r n i ţ ă...

v. DLR (mai ales Trans. şi Mold.), TDRG, CADE (înv., Trans.), SCRIBAN (rar), DM, DEX (reg.), ŞĂINEANU, BĂRBUŢ s.v.

TINCI s. n. 694 VI, 844 VI „strat subţire de var aplicat peste tencuială pentru finisat; glet": După tencuială au dat un fel dă *tinĉ*, dă le-am scos [pereţilor] făţuială 694 VI; cf. l u t u i á l ă...

cf. DLR (reg.) s.v. *teanc*[2], GL. OLT., BĂRBUŢ, CV, 1951, 5, p. 26 (Romanaţi) s.v.

TÍNDE vb. ind. prez. 3 sg. 734 VI „întinde, pune (masa)": *Tínde* masă mare acolo; cf. î m p u n e á.

v. DLR (înv. şi pop.), CADE (înv.) s.v., TDRG (lb. v.) s.v. *întinde*, SCRIBAN (înv.) s.v. *tind*.

TINDÉCHE s. f. 775 VI „drug de fier pe care sunt fixate cele trei f o f e z e la grapă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (înv. şi reg.) s.v. II.1°, BĂRBUȚ s.v.

TINERÉȚURILE s. f. pl. art. 699 VII „tinerețile": Mie nu mi-a folosit nici *tinerețúrle*, d-apăi bătrânețurile.

TIPIGÉI s. m. pl. 780 V „cipici"; cf. c ă l ț ú n i 1°...

TIPUIÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 682 VII „tranşează, împarte (porcul tăiat)"; cf. c i o b ă n é s c...

var. **chipuiéşte** vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 682 V, VII; **țipuiéşti** vb. tranz. ind. prez. 2 sg. 682 VII.

cf. DLR (reg.) s.v. *țipui*².

TIRÁS v. **teráză**.

TIRÁZUL v. **teráză**.

TIRIBÓMBĂ s. f. 680 VIII, 724 Ia, 737 II „carusel, căluşei": [La bâlci] te dai în *tiribómbă*; eu nu m-am dat niciodată, c-amețesc 724 Ia; cf. h â i ț u r i...

pl. *tiribómbe* 723 II, 737 II, 801 A.

v. DLR s.v., LEXIC REG., I, p. 57 (Vânju Mare) s.v.

TITIRÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 742 VIIb „aduni grămadă netezind (săpunul, mămăliga după fiert)": [Săpunul] îl strângi aşa-l *titiréşt!* aşa, de... cât vrei să-l laşi de gros; cf. d r e g 1°.

conj. prez. 2 sg. *să titiréşti* 742 VIIb.

cf. DLR (reg.) s.v. *titiri*¹ *1°*, SCRIBAN (sud) s.v. *titiresc*.

TITIRÉZ s. 724 A, „roată cu palete, aşezate orizontal în apă, care acționează o moară sau un ferăstrău".

v. DLR (reg.) s.v. I.4°

TITORÍE s. f. 734 VIIa „hram"; cf. h r e a m...

v. DA s.v. *ctitorie*.

TÍTORUL s. m. art. 809 V, 831 VIIc „petrecerea dintre rudele mirilor, luni după nuntă": Luni era *títoru* nuntaşilor. Juca, chefuia, petrecea... ca la nuntă [...] După nunta toată, face şi ei a lor, damblaua lor, neamurile 831 VIIc; cf. s o c r í e 1°...

cf. DA (Gorj) s.v. *ctitor*, GL. ARGEŞ s.v.

TIUCI s. n. 767 V „tuci, ceaun"; cf. o l.

v. DLR (reg.) s.v. *tuci*.

TIÚGĂ (2 sil.) s. f. **1°** 678 VIIb, 779 VIIc, 782 V, 784 V, 785 V, 808 V „tigvă": Cânta pluguşoru, horă cânta, zbierau [colindătorii], le dai câte-o *tiúgă* dă vin, le dai, şi bea 785 V; cf. t â l v á n. **2°** var. 839 VI „un fel de plută folosită de pescari la orientarea poziției corecte a năvodului".

pl. 1° *tiugi* 782 V, 808 VII.

var. 1° **túgă** s. f. 781 I, 808 III, 863 II; 2° **túbgă** s. f. 839 VI.

1° v. DLR, CADE (Olt.), TDRG (Munt.) s.v. *tigvă*, SCRIBAN (Olt.) s.v. *tivdă*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *tigă*.

TIUGULÍȚĂ v. **tibgulíță**.

TIVGÉŞTE adv. 727 A [despre modul de a lega caii la arie] „înfăşurând cureaua de la gât cu paie": [Caii] îi lega cu... aşa o legătură *tivgéşte*, cu nişte

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

şomoioage de paie, ca-n caz dacă el a căzut jos sau s-a-mpiedicat, nu ca să să strângă să moară, îi lua şomoiogu de paie-i da drumu.

TIVÍC s. n. 817 A „cursă cu laț pentru prins păsări".
pl. *tivíce* 817 A.
v. DLR (prin Olt. şi Munt.), LEXIC REG., I, p. 39 (Gura Jiului), BĂRBUȚ s.v.; cf. SCRIBAN (Munt.), DM (reg.) s.v.

TIVIÉL (3 sil.), **în ~** loc. adv. 815 A „mod de a coase, înaintea acului"
cf. DLR (reg.) s.v. *tighel*, SCRIBAN (Mold. de sud) s.v. *tivel*.

TOÁNĂ s. f. **1°** 783 VI, 854 VIIIb „loc bogat în peşte unde se aruncă năvodul". **2°** 839 VI „suprafață de formă circulară cuprinsă de năvod". **3°** 738 A, 825 VI, 831 VI, 865 VI „cantitate de peşte care se scoate o dată cu plasa năvodului": Aşa-i spune la... *tọánă*... la năvod, la o trăgătură dân alea-i spune *tọánă*. Zice tragem o *tọánă* 825 VI. **4°** 738 A [la pescuit] „nadă": Băgam plasa [...] de unde dădeam nadă, *tọánă*.
pl. *toáne* 3° 865 VI; 4° 738 A.
var. 3° **tónă** s. f. 831 VI, 854 VIIIa.
1°, 2° v. DLR s.v.[2] 1°, 2°; cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU s.v.

TOÁRNĂ vb. ind. 1° prez. 3 sg. 732 III, 739 III „dă în dar; dăruieşte": Ş-acolo spune că *se tọárnă* la nuntă şi... le *t ọ a r n ă* de multe ori se-ntâmplă *să* le *tọárne* şervete lucrate cu cusături naționale 732 III. La ginerică [mireasa] *turná* şervete la prispă nunului, socrului, apăi *turná* la nună, soacrii 739 V. **2°** pf. c. 3 sg. 727 A [despre o boală] „a întors, a revenit": Ea dacă să seziza de-atunci, nu căpăta [apă la plămâni], ea n-a băgat de seamă până n-*a turnát*-o [boala]; cf. t o r c i.
1° ind. impf. 3 sg. *turná* 739 V; conj. prez. 3 sg. *să toárne* 732 III; refl. ind. prez. 3 sg. *se toárnă* 732 III, 739 III; 2° ind. pf. c. 3 sg. *a turnát* 727 A.
2° v. DLR (înv.), CADE (arh.) s.v. *turna*, SCRIBAN (vechi) s.v. *torn*.

TÓBĂ s. f. 1° 788 VI, 835 A, 862 A „parte a batozei unde sunt introduse spicele": Coşaru-l lua [grâul] foarte frumos şi-l răsfira, şi-l băga-n *tóbă* 788 VI; cf. t r ó m b ă. **2°** 824 A „cuptor la maşina de gătit"; cf. r o l.
1° v. DLR s.v. 3°.b; 2° v. DLR (reg.) s.v. 2°.g, GL. OLT. s.v. 2°; cf. DM, DEX s.v. 2°.

TOBÍȚĂ s. f. 717 V dim. de la *tobă* (de porc).

TOBOŞÁT adj. 689 V [despre cojoc] „umflat, cu t o l b o a ş ă": Face cojoc *toboşát* aşa în spate.

TOC s. n. **1°** 823 A, 825 VII „pachet de zece kilograme de bumbac": Un pachet d-alea avea zece kilograme de bumbac şi să zâcea *toc* 823 A; cf. p i á t r ă 1°. **2°** 812 V „stivă, grămadă": Bucățile de lut le dăm la soare, să usucă, le strângem *tụoc*, aşa dă zece...; cf. g u l m u ş ó i... **3°** pl. 832 III, 857 VIII „răsadnițe": Roşiile acum nu mai să pune prin *tụócur!*, la sere, nu mai avem din alea la seră; cf. f â ş c h e á... **4°** 825 A „coş (din scânduri) la căruță": Căruța era cu *toc*, că aşa dă căram boabili dă grâu dă la arie; cf. c á s ă... 2°...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. 3° *tócuri* 832 III, 857 VIII.

3° cf. DLR (prin Olt.) s.v. *troacă* 3°, GL. OLT. s.v. *troc 2°*.

TOCÁTE s. pl. 866 VIII „porțiuni de gard demontabile": Să ducea părinții, și vinea cu căruța cu scânduri dă la ferestea, și făceam *tuocáte* [...] și l-închideam; cf. g a r d 1°...

cf. DLR (înv., prin Olt. și Dobr.) s.v. *tocat*[3], COMAN, GL. (Constanța), GL. DOBR., BĂRBUȚ s.v. *tocat*.

TOCĂRÍE s. f. colect. 818 V, VI, 835 VI „totalitate a tocurilor de la ușile și ferestrele unei case"; cf. t o c ă r í m e.

v. BĂRBUȚ s.v.

TOCĂRÍME s. f. colect. 814 A „totalitate a tocurilor de la ușile și ferestrele unei case"; cf. t o c ă r i e.

TOCĂTÓR s. n. 806 VII „instrument cu care se t o a c ă cânepa": [Cânepa] poți s-o toci cu *tocătóru* sau cu... săcurea, care ce-avea.

TOCI[1] s. 701 III „numele unui joc de cărți".

v. DLR s.v.[1], COMAN, GL. (Muscel), GL. ARGEȘ, LR, 1960, 2, p. 20 (Craiova), SCL, 1977, p. 187, 195 s.v.

TOCI[2] vb. ind. prez. 2 sg. 806 VII „prelucrezi cânepa cu t o c ă t o r u l, înainte de a o melița"; cf. f r â n g u i á m.

ind. impf. 1 sg. *tocám* 806 VII.

TOCITORÍCĂ s. f. 739 VIII „vas mic din doage".

cf. DLR (înv. și pop.) s.v. *tocitoare 1°*, GS, 1929–1930, p. 135 (Prahova) s.v. *tocitoare*.

TOCMEÁLĂ s. f. 733 V, VIII „petrecere înainte de nuntă (după ce se înțeleg părinții mirilor); logodnă": Părinții pă urmă să-mpăca di zestre-acolo, ce îi da și ăla și ăla, ș-apoi făcea *tońálâ*; s-aduna lume-acolo, bea, mânca-ntr-o seară, juca... 748 VIIb; cf. a ș e z á t ...

var. **tomeálă** s. f. 748 VIIb, 846 VII.

v. DLR (pop.) s.v. I.1°; cf. LEXIC REG., I, p. 115 (Rădăuți) s.v. *tocmală*.

TOCMÉSC vb. **1°** ind. prez. 1 sg. 830 VI „cad la învoială, arvunesc, stabilesc condițiile unei acțiuni": După asta *am tocmít* meșteri la casă 830 VI; cf. n ă m i é ș t i 2°. **2°** refl. ind. prez. 3 pl. 750 VII „fac t o c m e a l ă; se logodesc"; cf. l o g o d é ș t e 1°. **3°** var. refl. ind. prez. 3 sg. în **se ~ núntă** 736 VII „se stabilesc data și condițiile nunții".

1° ind. prez. 3 sg. *tocméște* 672 III, 760 V, 781 V, 1 pl. *tocmím* 782 VI, 3 pl. *tocmésc* 765 III, impf. 3 sg. *tocmeá* 825 A, pf. c. 1 sg. *am tocmít* 830 VI, 1 pl. *am tocmít* 782 VI, 812 V, 849 V; conj. prez. 1 pl. *să tocmím* 781 V, 782 VI; part. *tocmít* 828 VIII, m. pl. *tocmíți* 841 VIII; refl. ind. impf. 2 sg *te tocmeái* 857 VIII, 3 pl. *se tocmeá* 825 A; 2° refl. ind. prez. 3 pl. *se tocméște* 750 VII.

var. 1° **tomnéște** vb. ind. prez. 3 sg. 672 III, 814 V, impf. 1 sg. *tomneám* 793 A, 798 VI, 3 sg. *tomneá* 799 VII; conj. prez. 1 pl. *să tomním* 798 VI; refl.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ind. impf. 3 sg. *se tomneá* 769 A, 782 VI; **tomím** vb. ind. prez. 1 pl. 852 A, impf. 2 sg. *tomeái* 837 VII, 3 sg. *tomeá* 694 VI, 750 VII, 752 VII, 851 VII, pf. c. 1 sg. *am tomít* 694 VI, 858 VIII, 3 sg. *a tomít* 844 V, m.m.c.pf. 3 sg. *tomíse* 697 VI; conj. prez. 3 sg. *să tomeáscă* 838 VIIa; ger. *tomínd* 782 VI; part. *tomít* 750 VIIIb; refl. ind. prez. 3 pl. *se toméşte* 750 VII, impf. 3 sg. *se tomeá* 769 A, 3 pl. *se tomeáu* 838 VIIa; 2° *tomeá* vb. ind. impf. 3 pl. 750 VII; refl. ind. prez. 3 pl. *se toméşte* 750 VII; 3° *se toméşte* vb. refl. ind. prez. 3 sg. 736 VII.

1° v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *tocmi I.1°*, *2°*, DM (înv.) s.v. *tocmi*, LEXIC REG., II, p. 42 (Sânnicolau) s.v. *tomni*.

TOCSÚN adj. 835 A [despre un om] „supărăcios, ursuz, urâcios": Inima [îi] e *tocsúnă*, e *tocsún* la inimă, supărăcios, neprimitor, posomorât; cf. césnicule...

f. *tocsúnă* 835 A.

v. DLR (prin Munt.) s.v., LEXIC REG., II, p. 32 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v. *toxun*.

TOFOLÓG s. n. 765 VI „tăvălug".

pl. *tofoloáge* 765 VI.

cf. DLR(reg.), CADE (prov.), TDRG s.v. *tăvălug*.

TOHOÁRCĂ s. f. 737 A „cojoc ciobănesc lung, fără mâneci, din piei de oaie cu lâna în afară".

v. DM, DEX (reg.), DLR, TDRG s.v., CADE (Mold., Trans.) s.v. *toharcă*, SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v. *tâhoarcă*.

TOITÁN (2 sil.) s. m. 771 VII „băieţandru"; cf. băiecán...

v. DLR (Munt. şi Olt.) s.v.; cf. COMAN, GL. (Muscel), GL. ARGEŞ s.v., LEXIC REG., I, p. 87 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v.

TOITÁNĂ (3 sil.) s. f. 805 VIII, 806 VII, 816 VIIIa, 829 VII „fetişcană": Îi câte-o fată d-astea micile, *toitánă*, nu fată mare, îi cară apile [mortului] 805 VIII; cf. godinácă...

pl. *toitáne* 816 VIIIa.

v.DLR (Munt. şi Olt.) s.v. *toitan*; cf. COMAN, GL. (Muscel), GL. ARGEŞ, LEXIC REG., I, p. 87 (Vâlcea); BĂRBUŢ s.v. *toitan*.

TOITĂNÁŞI (3 sil.) adj. m. pl. 776 VI [despre copii] „măricei"; cf. toităněl 1°.

TOITĂNÉL (3 sil.) **1°** adj. 816 A, 819 A, 821 A, 824 V [despre fiinţe şi plante] „măricel"; cf. toitănáşi. **2°** s. m. pl. 819 A, 824 A „pui de găină, când încep să aibă pene".

f. 1° *toităníčă* (4 sil.) 821 V; pl. 2° *toităněi* 819 A, 824 A.

1° v. DLR (reg.), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.; 2° cf. LEXIC REG., II, p. 32 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v. *toitan*.

TÓLBĂ s. f. **1°** 760 VI, VIIIb, 859 VIIIb **„un fel de ladă purtată în spate de negustorii ambulanţi". 2°** var. 725 A **„pompă de stropit; vermorel": Nu ziceam pompă de stropit, să spunea** *tórbă*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

var. 2° **tórbă** s. f. 725 A.

1° v. DLR (înv. şi reg.) s.v. 3°; cf. SCRIBAN (vest), ŞĂINEANU s.v.; 2° v. DLR (reg.) s.v. 6°, GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

TOLBĂRÍA s. f. art. 760 VIIb „negustoria cu t o l b a 1°": La noi s-a făcut avere numai cu... *tolbărịa*.

v. DLR (reg.) s.v.

TOLBOÁŞĂ s. f. 689 V „umflătură din croială (la cojoc în spate)": [Acum] nu face cojoc cum să lucra odată, bătrân, cu *tulbụáş*-aşa. Face cojoc, îl trage pă talie frumos.

cf. DLR, BĂRBUŢ s.v. *toltoaşă*, SCRIBAN (sud) s.v. *colcotoaşă*.

TOLTÚŞI adj. f. pl., **prúne ~** 685 VI „soi de prune".

cf. DLR (prin Munt.), SCRIBAN (Munt. de vest) s.v. *toltuşă*.

TÓMA v. **tómnai**.

TÓMAI v. **tómnai**.

TOMÁN v. **tămán**.

TOMEÁLA v. **tocmeálă**.

TOMÍM v. **tocmésc 1°, 2°, 3°**.

TÓMNA v. **tómnai**.

TÓMNAI adv. 673 VIII, 762 II, 765 VIIb, 767 V, 797 VII „tocmai"; cf. t ă m á n.

var. **támai** adv. 763 VI; **tóma** adv. 699 VII, 701 VIII, 704 V, 706 VI, 712 VIII, 718 VIII, 719 VII, 728 A, 745 VIIIb, 750 VII, 765 V, 777 VII, 779 VIIb, 787 VIII, 792 VII, 796 VIIIa, 803 V, 806 VI, 815 VII, 820 VIII, 855 A, 864 VII, 868 VI; **tómai** adv. 698 VIIb, 726 V, 735 V, 747 VIIb, 791 V, 800 II, IV, 802 V, 803 V, 867 II, V, 868 IIIb; **tómna** adv. 672 VIII, 674 VI, 677 V, 680 VIIb, 731 VIII, 762 II, VII, 782 VII, 788 VII, 827 VI, 866 VI; **túma** adv. 707 V, 720 V, 721 III, 723 III, 726 A, 728 VI, 731 VII, A, 734 A, 738 VI, 745 A, 752 VII, 755 VIIa, 831 VIIc, VIIIb, 833 VIIa, 839 VI, VII, 841 VIIb, 846 VII, 847 VII, 852 VIIb, 853 VIIb, 860 VIIIb, 862 VII; **túmai** adv. 714 VI, 723 VII, 745 II, 753 VI, 833 VI, 837 VII; **túcmai** adv. 715 VII; **túcma** adv. 834 VII; **túmna** adv. 716 VIIIc, 734 VIIa, 742 VII.

v. DLR (înv., pop., reg.), TDRG (Trans., Olt.), CADE (prov.), SCRIBAN (vest, est. pop.) s.v. *tocmai*, BĂRBUŢ s.v. *tomai*.

TOMNÉŞTE v. **tocmésc 1°**.

TOMOLÓG v. **motológi**.

TÓNĂ v. **toánă 3°**.

TONÉŞTE adv. 832 VI [la pescuit] „lăsând şi ridicând alternativ năvodul pentru a scoate tot peştele dintr-o t o a n ă 3°": Cu plasa dădeam aşa *tonéşte*, mergeam cu... pân apă [...] mergeam şapte-opt-zece metri, o săltam în sus.

TOPEÁLĂ s. f. 733 VII, 861 V „acţiune de a topi; topire".

v. DLR (înv.) s.v.; cf. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TOPÍT adj. 789 VI [despre băligar] „fermentat şi fărâmiţat".
cf. DLR (rar) s.v. 5°.

TÓPLIŢĂ[1] s. f. 725 A „groapă umplută cu pământ mocirlos în care se plantează butaşii de viţă de vie": Puneam... ciocârlanii să spunea, ciocârlanii: tăiam din viţă d-aia şi... o puneam direct cu sapa la gropi; se spunea *tópliţă*.
cf. DLR (reg.) s.v. 2°.

TÓPLIŢĂ[2] s. f. 740 V, A „maşină cu ajutorul căreia se curăţă boabele de porumb de pe ştiuleţi": *Tópliţe* le zice la astea care batem noi cu... porumb cu ele. E ca un tub rotund aşa, într-o parte curge grăunţele, într-o parte curge ciocanele şi-aicea-n faţă are coşu unde turnăm porumb A.
pl. *tópliţe* 740 A.

TOPORÁŞUL, de-a ~ loc. subst. 803 I numele unui joc de copii.
v. DLR (reg.) s.v. 2°.

TOR s. **1°** 804 VII, 808 VII, 827 V, 834 A, 835 A „băligar presat şi uscat"; cf. t e z é c. **2°** 775 V. 778 V, 780 V, 792 VII, 803 VIIc „gunoi (de la viermii de mătase)": [Viermii] i-am ales dă... dă *toru̯*-ăla, le-am dat să mănânce 778 V.
pl. 1° *tori* 835 A.
1° v. DLR (prin Munt., Olt., Ban.), CADE (Olt., Ban.), SCRIBAN (vest). GL. OLT., BĂRBUŢ, I. Cr, 1911, p. 251 (Romanaţi), CV, 1950, 5, p. 32 (Teleorman) s.v.

TÓRBĂ v. **tólbă 2°**.

TORBOSEÁLĂ v. **târboseálă**.

TORCĂTÚRILE s. f. pl. art. 711 VII „torsăturile": Eu zâc că nu-ncape-ntr-un tren toate *torcătúrile* [mamei].
v. DLR (rar) s.v. *torcătură*.

TÓRCEA s. m . 817 A „poreclă pentru un bărbat care toarce".

TORCI vb. ind. prez. 2 sg. 705 VIII „întorci": Mânam caii până când să-nvârtea, iar îi *torcâm* 741 A; cf. t o á r n ă 2°.
ind. prez. 3 sg. *toárce* 781 VIII, impf. 1 pl. *torceám* 705 VIII, 741 A, 781 VIII, 788 A, 3 pl. *torceá* 781 VIII.
v. DLR (înv.) s.v. *toarce 1°*, TDRG s.v. *întoarce*, SCRIBAN (vechi) s.v. *torc*, GL. DOBR. s.v.

TÓRIŞTE s. f. **1°** 718 VII „resturi (de alimente)": Am vărsat laptele la baltă [...] a rămas *tórişte* dă lapte acolo-nchegat. **2°** 796 VIIIa „loc de treierat; arie"; cf. a r i o i 1°... **3°** var. 708 Vb „loc unde se dă nutreţ oilor".
var. 3° **stórişte** s. f. 708 Vb.
1° cf. DLR, DM (reg.), CADE (Olt., Trans.), SCRIBAN (Olt., Munt.), I. Cr., 1911, p. 251 (Romanaţi) s. v., GS, 1929–1930, p. 133 (Prahova) s.v. *storişte*; 2° cf. DLR (reg.), BPh, 1939, p. 241 (Gorj), s.v., CV, 1951, 6, p. 30 (Zimnicea) s.v. *storişte*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TOROCÁLĂ s. f. 733 V, 736 VII, 740 V, VII „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 2°...
cf. DLR, DM (reg.) s.v.

TOROCĂLÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg., 726 Va [despre grăsime] „se topeşte": [Osânza] să topeşte întâi ş-o fierbem vreo jumăta de oră, mai bine, până *să torocăljéşte*.

TOROFÍNĂ s. f. 720 VII, 836 V, 857 V, VII „reziduu la prepararea săpunului": Rămânea un fel de trânci, apă roşie aşa cu un fel dă *torofhín*-aşa 720 VII; cf. b o r o g h í n ă 3°...
var. **toroşínă** s. f. 850 VII.
cf. DLR (reg.), SCRIBAN (Buzău) s.v.

TOROMÍT v. **târonít**.

TOROŞÍNĂ v. **torofínă**.

TÓTODATĂ adv. 671 VIII, 838 VIII „deodată, prin surprindere": Şi eu l-am văzut [lupul] *tótodată* [şi m-am speriat]; cf. p o s t r o m ó l u l 2°

TOTOLÁNI adj. m. pl. 678 VIIIa „dolofani": [Puii de urs] era frumoşi aşa, *totolán'*; cf. d u d u m á n ă...

TOTOLOLOÁŢELE s. pl. art. 726 Vb „resturile din inflorescenţa cânepei, care cad la bătut": Pă măsură ce băteam [cânepa], mai dam cu munuş-aia pă deasupra, că pica şi flori d-alea cu *totololuáţile* alea.
cf. DLR (prin Mold. şi Trans.), TDRG (Mold., pop.), CADE (Mold.), SCRIBAN, DM s.v. *totoloţ*.

TOTÓR v. **tutór**.

TOTOROGHEÁLĂ s. f. 817 A „vorbă multă; vorbărie".

TÓTUNICA adv. 704 V dim. de la *totuna* („peste tot; uniform"): Te faci la gură *tótunica* dă alviţă.

TOVĂRĂŞÍT, am ~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 678 VIIb „am întovărăşit": Să făcea cete, care *să tovărăşeá* mai mulţi oameni la un loc 849 VI.
refl. ind. impf. 3 pl. *se tovărăşeá* 678 VIIb, 849 VI.
v. DLR (prin sudul Trans. şi nord-vestul Ban.) s.v. *tovărăşi*.

TOVOROŞÍE s. f. 760 VIIb „tovărăşie".
cf. DLR (reg.) s.v. *tovărăşie*.

TRABUZÁN s. n. 799 V „parmaclâc"; cf. d u v á r 3°.

TRÁCĂ s. f. 809 VI „clopot din tablă": [Avea] o *trácă* dintr-alea marili, o acioaie dintr-alea marili la spate legată; cf. a c i ó i ...
pl. *trăci* 809 VI.

TRACTORÍA s. f. art. 848 III „meseria de tractorist".

TRAFÁG s. n. 802 VI, VIII „joagăr": *Trafág* [zicem] la ăsta care scoate blănărie multă VI; cf. f i e r 3°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TRÁGĂ s. f. **1°** 788 VI, A „grămadă de paie, la arie, trasă cu boii de la treierătoare": Trei erau cu boii la *trágă*, care târa paili dă la maşină mai dăparte dă maşină VI. **2°** 837 VII „darac pentru lână"; cf. t r ă g ă t ó r 3°

1° cf. DLR (prin Olt. şi Dobr.), DM s.v.; 2° cf. DLR (reg.) s.v. *tragăn* 4°.

TRÁISTĂ s. f. **1°** 692 V, 693 III, 701 V, 702 V, 715 Va, 718 V, 723 V, 812 V, 814 V, 816 V, VIIa, 819 VII, 820 V, 824 VI, 825 V, 827 V, 828 III, 831V, 837 V, 840 Va, VII, 841 Va, 843 VIIa, 844 V, 849 V, 852 V, VIIb, 854 V, VII, 856 VII, 860 VII, 862 VII, 863 V, 864 V, 865 V, 867 V „cec (la porc)": Porcu are o burtă mai mare şi... o altă burtă mai mică, dă-i spunem *trá̦istă* 827 V; cf. b á b ă 5°... **2°** 824 VI „tobă mică, umplută în cecul porcului"; cf. b a b í c... **3°** 834 V „stomac (la porc)"; cf. b á b ă 3°... **4°** 683 VIII „ţesătură rară pentru sedilă": Avea săculete de *trá̦istă*, dă pânză. **5°** 707 VIII „sedilă": [Urda] o scoate ş-o pune la *trá̦istă* [...] dă să scurge zeru dân ea; cf. g l u g ó i...

1° cf. GL. DOBR. s.v.; 2° v. DLR (reg.) s.v. 2°, BĂRBUŢ s.v.; cf. GL. OLT. s.v. *traista lui Crăciun*.

TRÁISTE s. f. 863 A „traistă".

TRAMBULEÁSCĂ, să se ~ vb. **1°** refl. conj. prez. 3 pl. 855 VII „să se mute dintr-un loc într-altul; să se trambaleze"; cf. t ă g ấ r ţ. **2°** var. part. f. pl. 800 V [despre lucruri, obiecte] „nearanjate, dezordonate": Am casa nespoită, toate alea *tără̦iveníte*.

var. 1° **nu tărămbăní** vb. imperat. negativ 2 sg. 842 VII; 2° **tărăiveníte** (5 sil.) vb. part. f. pl. 800 V.

2° cf. COMAN, GL. (Vlaşca) s.v. *tărăivănit*.

TRÁNCA v. **tánca 1°**.

TRANCAFÚSE s. pl. tantum 816 A „catrafuse"; cf. c i o r c i o b ú t e...

v. DLR s.v., SCRIBAN (Olt., Munt.) s.v. *catrafuse*.

TRANCANÁIE s. f. pl. 783 VI, 834 VIII „catrafuse"; cf. c i o r c i o b ú t e...

v. BĂRBUŢ s.v.

TRANDAFÍRE s. n. pl. 682 VII „(cârnaţi) trandafiri".

TRANSPOÁRTE s. n. pl. 723 A, 837 VI „transporturi".

TRANŞÉU s. n. 672 VIII, 772 VIIIb „tranşee".

v. DLR (pop.) s.v. *tranşee*.

TRANVERSEÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. 692 VI „traversează".

ind. impf. 3 pl. *tranversáu* 681 V, pf. c. 3 sg. *a tranversát* 870 V; conj. prez. 1 pl. *să tranversắm* 834 III.

var. **straversá** vb. ind. impf. 3 sg. 827 VII.

cf. DLR (corupt) s.v. *traversa*.

TRAS adj. 839 VI „umed, jilav": Făceai legătură din grâu şi îl legai dimineaţa pă rouă, când era *tras* el, să nu se scuture; cf. c ă l ấ u 1°...

f. pl. *tráse* 752 VI.

v. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v.[3] II, GL. ARGEŞ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TRĂCĂLÍE s. f. 780 VII „clopot mare”: După *trăcălịia* aia care i-o puneam [vacii], clopotu-ăla, ascultam până nu să mai auzea; cf. a c i ó i...

TRĂGÁCI s. n. 827 A „vergea metalică care leagă osia dinapoi cu inima căruței (întărind lișițele)”.

pl. *trăgáce* 827 A.

v. DLR (reg.) s.v. II.10°.

TRĂGĂTOÁRE v. **trăgătór 2°, 3°, 4°**.

TRĂGĂTÓR s. **1°** m. 833 A „vergea de fier care leagă crucea căruței de osie”. **2°** f. 711 VII „meliță mică prin care se trage cânepa înainte de pieptănat”. **3°** f. 746 V „darac pentru lână”; cf. t r á g ă 2°. **4°** f. 741 Vb, 751 VII „cantitate de fire de borangic trase deodată dintr-un număr de gogoși”: D-exemplu înnumăram câte o sută de gogoși, băgam de făceam o *trăgătọáre* și le trăgeam cu mâna 741 Vb; cf. t r ă s ă t ú r ă 2°, t r ă s ú r ă 1°.

pl. *trăgătóri* 1° 812 A, 833 A.

var. **trăgătoáre** s. f. 2° 711 V; 3° 746 V; 4° 741 Vb, 751 VII; pl. *trăgători* 4° 738 V.

1° v. DLR (reg.) s.v. B.II.12°.

TRĂGĂTÚRĂ s. f. **1°** art. 719 VII „respirația”: Așa a fost *trăgătúra* lui dă când l-a lovit, ziceai că-i venit [soțul] dă la muncă și-i un om obosit așa. **2°** 785 VIII, 825 VI „acțiune de a trage o dată cu năvodul”: Prindea două-trei mii dă kilograme o dată, la o *trăgătúră* 785 VIII.

TRĂGEÁM vb. **1°** ind. impf. 1 pl. 746 V „scărmănam (lâna)”: [Lâna] o spălam, o duceam la trăgătoare, o *trăğẹám*, puneam furca, torceam. **2°** refl. ind. impf. 1 pl. în expr. **ne ~ neam** 852 VIIb „eram neam, ne țineam neam”. **3°** refl. ind. impf. 1 pl. în expr. **ne ~ de gâlci** 761 III „lipseam nemotivat, chiuleam” **4°** ind. pf. c. 1 sg. în expr. **am tras aténția** 776 VI „am atras atenția”.

1° v. DLR s.v. *trage IV.1°.a*; 2° cf. DLR s.v. *trage VI*.

TRĂÍ, ~ -te-ar (Dumnezeu) vb. tranz. imperat. 3 sg. 787 VIII, 789 VII „să te țină în viață, să te apere de moarte”.

v. DLR, TDRG (înv. și pop.), CADE, DM s.v., SCRIBAN (rar) s.v. *trăiesc*.

TRĂISTIȘOÁRA (4 sil.) s. f. art. 804 V dim. de la *traistă*.

var. **trăiștioáră** (3 sil.) s. f., pl. *trăiștioáre* 814 A.

v. DLR (rar) s.v., (reg.) s.v. *trăistioară*.

TRĂISTÓIUL (3 sil.) s. m. art. 815 VII, 823 V „cecul (la porc)”; cf. b á b ă 5°...

TRĂISTÓR (2 sil.) s. n. 830 V „cec (la porc)”; cf. b á b ă 5°...

TRĂISTÚȚA s. f. art. 805 V **1°** „cecul (la porc)”; cf. b á b ă 5°... **2°** „toba mică, umplută în cecul porcului”; cf. b a b í c...

TRĂIȘTIOÁRĂ v. **trăistișoára**.

TRĂSĂTÚRĂ s. f. **1°** 687 VIIb „cânepă de calitate superioară trasă prin meliță și prin piepteni”: Care făcea urzală, urzală [...] dân *trăsătúră* și ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

era zgrebeni, dă bătătură. **2°** pl. 750 VII „cantităţi din fire de borangic trase deodată dintr-un număr de gogoşi"; cf. t r ă g ă t ó r 4°...

pl. 2° *trăsătúri* 750 VII.

2° v. GL. DOBR. s.v.

TRĂSÚRĂ s. f. **1°** 720 V, 832 VII „cantitate din fire de borangic trasă deodată dintr-un număr de gogoşi"; cf. t r ă g ă t ó r 4°... **2°** 720 V „scul (de borangic)": *Trăsúr!* [se zice] la roatele-alea, la sculurile, la sculuri; *trăsúră* dă borangic sau roată dă borangic; cf. a r ş í n ... **3°** pl. 793 VII „cărucioare pentru copii": Acu [copiii] e-n *trăsúr!* pă şosea. În *trăsúr!*, în cărucioare d-alea, de! trăsurică, cu aşa le zâc, trăsurică; cf. c ă r u ţ á ş.

pl. *trăsúri* 1° 844 VII; 2° 720 V; 3° 793 VII.

1° v. DLR (prin Olt. şi nord-vestul Munt.) s.v. A.IV.1°, GL. DOBR. s.v.; cf. GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.; 3° v. DLR (rar) s.v. B.I.1°.

TRĂSURÍCĂ s. f. 793 VII dim. de la t r ă s ú r ă 3°.

TRÂMBEÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 817 A „făcea (pânza) trâmbă".

v. DLR (reg.), DM (rar) s.v. *trâmbi*; cf. CADE (Olt.) s.v. *trâmbi*.

TRÂMBIŞOÁRELE s. f. pl. art. 711 VII dim. de la *trâmbă* (de pânză); cf. v ă l i ş ó r.

TRÂNCI s. m. pl. tantum **1°** 719 V, 720 VII, 726 Va, 727 V, 728 V, 738 VII, 741 VII, 742 V, 745 VIIb, 748 V, 749 V, 753 V, 754 V, 839 VII, 842 V, VII, 845 V, 847 V „reziduuri la prepararea săpunului": [La săpun] rămâne nişte *trînč* negri aşa; ăia-i dădeam încolo la gunoi 748 V; cf. b o r o g h í n ă 3°... **2°** 742 VIIb „reziduuri la fabricarea uleiului": Când făceam olivia din floarea soarelui, rămânea *trînč*; cf. t u r t é l e 2°.

var. 1° **trânj** s. m. 722 V, pl. *trânji* 862 VII, 868 V; **trânjă** s. f. 722 V; **tregi** s. m. pl. 846 V.

1° v. DLR (reg.) s.v. *trând*[2] *4°*, GL. DOBR. s.v.; cf. SCRIBAN (Munt. de est) s.v. *trânji*, COMAN, GL. (Brăila) s.v.

TRÂNDÁV adj. 806 VI „umed, jilav": [Bumbacul] l-adunam şi mai *trândáv*, mai ud, şi l-adunam, îl puneam la soare de-l uscam niţel; cf. c ă l â u 1°...

v. DLR (reg.) s.v.[2] II.2°, LEXIC REG., II, p. 71 (Roşiori de Vede) s.v.

TRÂNJ v. **trânci 1°**.

TRÂNJĂ v. **trânci 1°**.

TRÂNTEÁLĂ s. f. **1°** 689 VI „acţiune de umplere a pereţilor casei de paiantă cu pământ": [La casă se dă] prima *trântẹálă* adică, cum să spuni la noi aicea, dă să prinde pământu; cf. b u l g ă r e á l ă... **2°** 784 VIIa nume al unei boli de copii: Îl doare [pe copil] oasele, şi zace aşa... *trîntẹálă*, şi ne duceam şi-l trăgeam.

TRÂNTITÚRA s. f. art. 724 VII „partea, zona corpului tumefiată după o căzătură".

TRÂNTORI s. m. pl. 815 VII, 840 Vb, 861 VII „viermi de mătase supraalimentaţi care nu fac gogoşi".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TRÂNTORIȚĂ s. f. 825 A „matcă falsă, care depune mai multe ouă într-o celulă".

TREÁBĂ vb. ind. prez. 3 sg. 722 V „întreabă": D-aci iar mă *trebá* ăla 785 VIII.

ind. impf. 3 sg. *trebá* 785 VIII.

TREANC s. n. 758 VII „așternut".

v. DLR (prin nordul Munt.), COMAN, GL. (Vâlcea), GL. ARGEȘ s.v.; cf. LEXIC REG., II, p. 17 (Argeș) s.v.

TREAP s. 789 VII „teanc (de bani)": Și așa să strângea un *trẹap* dă bani; cf. c h í t ă[1].

TREBUINȚÁM vb. ind. prez. 1 pl. 789 V „întrebuințăm".

ind. impf. 2 sg. *trebuințái* 714 V, 806 VI, pf. c. 1 sg. *am trebuințát* 725 V.

var. **trebuințeá** vb. ind. impf. 3 sg. 866 VII.

TREBUINȚEÁ v. **trebuințăm**.

TRECÚT, s-a ~ vb. 1° refl. ind. pf. c. 3 sg. 727 V, 753 I [despre o rană sau o boală] „a trecut, s-a vindecat": Am fost eu și la băi, da nu *s-a trecút* [reumatismul] 727 V. **2°** sup. în expr. **dă în ~** 708 Vb „lasă (cașul) să se dospească peste măsură": Și-l lasă [cașul] să dospească, să să-năcrească un pic, și-l *dă-n trecút*, și, după ce-l *dă-n trecút*, îl bagă la mașină.

2° sup. *în trecút* 708 Vb.

1° cf. DLR s.v. *trece IV.2°*; 2° cf. DLR s.v. 3

TREGI v. **trânci 1°**.

TRÉIERI vb. ind. prez. 2 sg. 775 VII „frământi, calci (pământul)": Aduci pământ d-ăsta roșu șâ-l *tréer!*, și-l calci [pentru țest]; cf. d r í g u i...

v. DLR (prin nord-vestul Munt.) s.v. *treiera I.1°*, GL. ARGEȘ s.v. *treiera*.

TRÉISTE (2 sil.) s. f. 695 VI „trestie": Tencuiala vine-n *tréịstịe*.

v. DLR (reg.) s.v. *trestie*.

TREMURÚȘ s. 753 V „aspic": [Piftia] o punem în străchini, că-s mai mari, ca să facă *tremurúș* de-ăla mai mult; cf. d â r d i ț é i.

cf. DLR (reg.), CADE, DM (Olt., Ban.), SCRIBAN (pop.), TDRG s.v. *tremurici*, GL. OLT. s.v. *tremuriște*.

TRESĂRÁT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 684 VI „a tresărit".

cf. DLR (reg.) s.v. *tresărit*.

TREȚÍI vb. ind. prez. 2 sg. 772 VII „întreții".

TRIFOÍȘTE s. f. 843 VI „teren de pe care s-a cosit trifoiul".

cf. DLR, TDRG, DEX s.v.

TRIMÉT vb. ind. prez. 1 sg. 772 VI, 842 VI „trimit".

ind. prez. 2 sg. *triméți* 704 VIII, 776 VIII, 3 sg. *triméte* 686 VIIb, 704 VIII, 782 VIIIb, 813 V, 843 V, 847 VI, 855 A, 864 VII, 866 VI, 870 V, impf. 2 sg. *trimeteái* 837 VII, 3 sg. *trimeteá* 699 VII, 727 A, 833 VIIa, 838 Vb, VIIa, 851 VI, 861 V, *trimețeá* 678 VIIIb, 756 V, 765 VI, 781 V, 3 pl. *trimeteá*

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

843 III, 846 VII, pf. c. 1 sg. *am trimés* 672 VIII, 704 VIII, 824 VII, 825 A, 867 VI, 2 sg. *ai trimés* 704 VIII, 858 VII, 3 sg. *a trimés* 701 V, 773 VIIb, 776 VIII, 779 VIIa, 782 VIIIb, 822 A, 823 VII, 827 VI, 833 VII, 839 VIIIb, 850 Vb, 851 VII, 858 VII, 866 VI; conj. prez. 1 sg. *să triméț* 678 VIIIb, 3 sg. *să trimeátă* 780 VIIIc, 781 VII, 843 V, 870 VIIIc, 1 pl. *să trimétem* 782 V; imper. negativ 2 sg. *nu triméte* 843 V; ger. *trimețánd* 869 V; refl. ind. prez. 3 sg. *se triméte* 784 V, 813 V.

v. DLR (înv. şi reg.), TDRG (Munt., Mold.), CADE (înv.), DEX s.v. *trimite*.

TRIÓN s. n. 720 VI, 746 VIII, 769 VIII, 791 A, 792 A, 793 A, 811 VIII, 814 A, 827 VI, 830 A, 852 VIII, 863 VIIIa, 868 VI „trior": [Grâul] să dă la *trión*, ca să fie ales, curat 769 VIII; cf. ț i l í n d r u 1°.

pl. *trioáne* 791 A, 827 VI, 830 A, 853 VI, 865 VIIIa.

v. DLR(reg.) s.v. *trior*.

TRIONÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 746 VIII „dădea (semințele) la t r i o n": Pentru sămânță te duceai la trion şi-l *triuoná* [grâul], şi ieşea numai bobu lui.

refl. ind. impf. 3 sg. *se trioná* 868 VI.

v. DLR (reg.) s.v. *triora*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *triola*, GL. OLT. s.v. *triolăm*.

TROÁŞĂ (2 sil.) s. f. 828 VII „zdreanță": Am pus şi eu [pe mine] ce-am avut în căruță, o *troáşă*; cf. d r é n ț e...

cf. DLR, SCRIBAN (Munt.) s.v. *troş*.

TROC s. n. **1°** 778 V, 781 VIII, 801 A „jgheab pentru vite; troacă"; cf. p í u r i... **2°** 802 VIII „căruță mică, cu patru roți": Am înjugat vaca la un *troc* acolo,la un ghioci mic. **3°** 680 VIII „vas de lemn în care se pune caşul la scurs"; cf. c r í t ă...

1° v. DLR s.v. *troacă 2°*, TDRG, CADE (Trans., Olt.) s.v. *troacă*, SCRIBAN (Trans., Munt., Mold.) s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 47 (Târgu Jiu), BĂRBUȚ s.v.; 2° v. DLR (prin Olt.) s.v. *troacă 2°*.

TROCÁN s. n. 765 V augm. de la t r o c 1°.

v. DLR (reg.) s.v.; cf. SCRIBAN s.v. *troc*.

TROCĂRÍE s. f. colect. 833 A „mulțime de vase din lemn (putini, butoaie etc.)".

TROL s. 837 VIII „troliu".

TRÓMBĂ s. f. 733 V, 839 VI, 855 VIII, 858 VIII, 865 VIIIa, 869 VI, VIIIa „parte a batozei unde sunt introduse spicele"; [Grâul] îl puneai în căruță şi dân căruță vineai cu el la maşină [...] îl trânteai în *trómbă* şi treierai 855 VIII; cf. t ó b ă 1°.

TRON s. n. **1°** 760 VIIIa, 761 VII, 763 V, 769 V, 777 VIII, 782 VII, 784 V, 785 VIIa, 792 VII, 794 VII, 799 VII, 801 VII, A, 803 VIIc, VIII, 806 VII, 809 V, 821 VII, 825 VII, 827 III, VII, 830 III „sicriu": Făcea rost dă blăni, cumpăra blăni, îi făcea [mortului] *truonu* şi-l băga acolo-n pământ 803

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

VIII; cf. c á s ă 1°... **2°** 735 VIIa, A, 737 VI, VIIb, VIIIa, b, 838 VI, 847 VI „ghizduri de lemn": Luam patru căpriori şi făceam un fel de *tron* şi băgam *trónu* în fântână 737 VI; cf. b u t ó i... **3°** 838 VIII „cadru de lemn în care este fixată piatra morii". **4°** 863 VI, 864 VI, A „coş la căruţă": Cutia care stă omu-n ea să spune *trónu* căruţii 864 VI; cf. c á s ă 2°...

pl. *trónuri* 1° 760 VIIb; 2° 848 VIa.

1° v. DLR (pop.) s.v.[2] 2°, TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Olt., Trans.), SCRIBAN (Ban., Olt., Trans.), DM, DEX (reg.), Izv., 1929, 5–6, p. 18 (Brăila), GL. DOBR. s.v.; 2° v. DLR (reg.) s.v.[2] 4°; 3° cf. DLR s.v.[2] 1°.g.

TRONCÁN s. în ~ **de feméie** 741 VII, 765 V „femeie corpolentă, robustă": Când a adus-o Marin [pe nevastă-sa] era mititică, mai mărunţic-aşa; acum s-a făcut un *truoncán de feméie*! 741 VII.

v. DLR (reg.) s.v. *truncan*; cf. SCRIBAN (fam.) s.v.

TRONIŞÓR s. n. 752 A „ghizduri de lemn"; cf. b u t ó i...

cf. DLR (pop.) s.v., TDRG s.v. tron.

TROPĂNÍND vb. ger. 817 VII „tropăind"; cf. r ă p ă n e á...

v. DLR (reg.) s.v. *tropăi*.

TROŞĂNÍT, la ~ vb. sup. 776 VIII „la prăşit (cu o prăşitoare primitivă)"

cf. DLR (reg.) s.v. *troşeni*.

TROŞÍE s. f. 821 V „reziduu la prepararea săpunului": Pă fundu cazanului rămâne *troşíe* d-aia [la săpun]; cf. b o r o g h í n ă 3°...

cf. DLR (prin Olt.), CV, 1951, 9–10, p. 47 (Severin) s.v. *truşie*, GL. OLT. s.v.

TRUNCHI s. n. cu val. adj. 786 VII [despre mămăligă] „tare, vârtoasă": Mămăliga să face *trunk´* odată, râpă, vârtoasă; cf. r â p ă.

cf. DLR s.v.[2] 2°.

TRUP s. n. 763 V „fustă largă din pânză albă, purtată sub oprege".

v. DLR (prin Munt.) s.v. I.1°.

TRUPÍNĂ s. f. 678 VIIIb, 772 III, 778 VI, VIIIb, 801 A „buturugă, ciot".

var. **turpína** s. f. art. 801 A.

v. DLR (înv. şi pop.), SCRIBAN (nord) s.v. *tulpină*, CV, 1951, 9–10, p. 47 (Vâlcea) s.v.; cf. TDRG (Mold., Trans.), CADE, ŞĂINEANU, DM s.v. *tulpină*, GL. ARGEŞ s.v. *turpină*, DR, 1941–1943, p. 449 s.v.

TUBERCULÓSUL s. n. art. 764 VIII „tuberculoza": La Bucureşti a răcit ş-a dat în *tuberculósu* ăla.

cf. DLR (reg.) s.v. *tuberculoză*.

TÚBGĂ v. **tiúgă 2°**.

TUCIULÁRI s. m. pl. 815 A „ţigani care fac tuciuri; căldărari".

TUCIULÉŢUL s. n. art. 735 VI, 743 V dim. de la *tuci* („ceaun"): [Pentru mămăligă] punem *tuĉuléţu* la foc 743 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

TÚCMA v. **tómnai**.
TÚCMAI v. **tómnai**.
TÚFĂ s. f. **1°** 763 VII, 823 VII „stejar". **2°** 855 A, 864 A „tulpină de porumb (cu ştiuleţi cu tot, în opoz. cu *ciocan*)".
pl. 1° *túfe* 766 VI.
1° v. DLR (Munt., Olt., Dobr.), DM (reg.) s.v. 3°.
TUFIRÍŞ s. n. 678 VIIIb „pădure mică şi deasă; desiş" Rediş, adicătele unde e pădure deasă; *tufiríş* e mai mărunt; cf. b u h á c i...
v. DLR s.v. *tufăriş*; cf. SCRIBAN s.v. *tuferiş*.
TUFLEÁSCĂ, să ~ vb. tranz. conj. prez. 3 sg. 777 IVb „să bată": I s-a suit la cap băutura ş-a-nceput *s*-o *tufleáscă* [pe nevastă-sa], şi dă-i, şi omoar-o; cf. b ú c i u m ă 2°...
TÚGĂ v. **tiúgă 1°**.
TUIÁGĂ s. f. 777 V „nuia subţire (de salcâm)": [Lâna] o batem c-o *tuiágă* [...] o cracă d-astea dă salcâm, ca să umfle lâna când o speli; cf. p r i v í ţ ă.
cf. DLR s.v. *toiag*.
TÚIERĂ adj. f. 776 VII „cu mintea rătăcită; zăpăcită": Juca căluşu [persoana sancţionată, care, conform credinţei, a lucrat de Rusalii]. Făcea ca căluşarii [...] Se scula ea, da *túieră*; cf. a m e g í t...
cf. DLR (reg.) s.v. *tuieş*.
TÚLĂ s. f. **1°** 835 VI, 839 VI, 858 VI „cărămidă nearsă; chirpici"; cf. c h i r p í c ă. **2°** pl. 847 VI „bucăţi de pământ moale cu care se umplu pereţii casei": Cu paie facem *túle*-aşa mărişoare, cât intră-n grădea aşa; cf. g h i o n t 1°...
pl. *túle* 1° 839 VI, 857 VIII; 2° 847 VI.
1° v. DLR (reg.), LR, 1959, 6, p. 54 (Constanţa) s.v.; cf. SCRIBAN (Munt. rar) s.v.
TULBURÉŞTE vb. ind. prez. 3 pl. 719 IV „tulbură (apa)".
refl. ind. prez. 3 sg. *se tulburéşte* 719 IV.
TULÉRCĂ s. f. 777 VI, 802 VIII, 804 VI „pâlnie (fixată la plug, cu care se semăna porumbul în lipsă de semănătoare)": *Tulércă*, dă să punea-n urma plugului, dă să ducea boabili-n pământ 804 VI; cf. t â l v...
cf. DLR (reg.), DM (reg. şi peior.) s.v. *tulearcă*.
TULÉSC vb. ind. prez. 3 pl. 674 VI „coboară (o pantă)".
ind. impf. 3 sg./pl. *tuleá* 693 VII, pf. c. 3 sg. *a tulít* 676 VI, 693 V, VII, 1 pl. *am tulít* 696 I, m. m. c. pf. 3 sg. *am fost tulít* 693 VII.
v. DLR (reg.) s.v. *tuli*[1] *2°*.
TULÉUL s. n. art., **~ gras** 695 VIII „soi de prune mari, turtite la capete".
v. DLR s.v.[1] 3°; cf. GL. OLT. s.v.
TULPÁNUL s. n. art. 728 V „pulpana": Când să să ducă omu-ăla să-l apuce de *tulpánu* hăinii, gata, l-a furat apa.
TULÚMBĂ s. f. **1°** 817 VIII, 821 V, VIII, 824 V, 827 V „stropitoare": [Tutunul] l-udăm cu *tulúmba* 827 V; cf. g a m é l ă 1°. **2°** 676 V, 677 V, VII,

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

682 V, 692 V, 706 Vb, 707 VII, 709 V, 747 V, 766 V, 788 V, 837 V „pâlnie de tablă (fixată la maşina de tocat carne) pentru umplut cârnaţii": Maţile alea să umple cu *tulúmba*, cu maşina de tocat, şi punem *tulúmbă*, şi umplem toate maţile alea 692 V.

TÚMA v. **tómnai**.

TÚMAI v. **tómnai**.

TUMBÁT, **a ~** vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 697 VI „a dat peste cap; a răsturnat": Tot ursu ăsta [...] mi-a luat o junice [...] Mi-a luat-o şi mi-*a tumbát*-o aşa de-o coastă, dă o cheie.

refl. ind. impf. 3 pl. *se tumbá* 694 VI.

TÚMNA v. **tómnai**.

TUMURLÚGI s. m. pl. 745 II „pari"; cf. p ă r u g e á n.

cf. DLR, DEX (reg.), TDRG, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (Munt.), DM (înv.) s.v. *tumurug*, CADE s.v. *tumurluc*.

TÚNCEA adv. 764 VI „atunci"; cf. a t ú n c i l e a...

TUNÉRIC s. n. 702 VIII „întuneric."

v. DA, TDRG (înv.), SCRIBAN s.v. *întuneric*.

TUNS s. n. 827 A „petrecere la tăiatul moţului unui copil": Are ţaţa Tudora *tuns*, ia moţu băiatului.

TUP interj. **1°** 764 VII cuvânt care redă zgomotul produs de aruncarea bruscă a unui lichid dintr-un vas: Ia vadra din casă cu apă şi *tup*! cu ea după mine. **2°** 780 VII cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură intempestivă (cu bâta).

cf. DLR s.v.

TURBUCÁLĂ s. f. 699 V „reziduu la prepararea săpunului": Pă fundu cazanului [la săpun], dă prima dată rămâne numai *turbucálă* aşa groasă. Aia nu poţi s-o mai foloseşti la nimic, aia o dăm pă gârlă; cf. b o r o g h í n ă 3°...

cf. DLR (reg.) s.v.

TURCALÉŢI s. m. pl. 790 I „ghiocei": Eu i-am spus că am fost în pădure după *turcaléţ*!.

v. DLR (reg.) s.v. *turculeţ III.1°*.

TURCHÉZ adj. 701 VIIb, 758 VIII „albastru intens spre verde".

f. *turchéză* 701 VIIb, *turcheáză* 758 VIII.

v. DLR, DM (pop.), CADE (Olt.), SCRIBAN (sud) s.v.; cf. COMAN, GL. (Muscel) s.v. *turcheaz*.

TURNĂTORÍE s. f. colect. 739 III „daruri, cadouri t u r n a t e de mireasă rudelor apropiate".

TURPÍNA v. **trupínă**.

TÚRTĂ s. f. **1°** 773 V, 778 VIIb, 836 V, 848 V „aluat pentru dospit": Să plămădeşte aluatu cu *túrtă* sau drojdie 836 V; cf. g o g o á ş ă 1°... **2° ~ de mămăligă** 774 V „un fel de pâine preparată preponderent din mămăligă cu făină". **3°** pl. 687 V, 689 VII „alimente care se dau de pomană": Păi aşa să

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

zice, *túrtile*; îi dă de pomană, știți, câte-o bucată de pâine sau dă... în zâ dă post îi dă alva, îi dă câte-o bucată dă pâine-n zâli d-ălelante, unt sau brânză 687 V. **4°** art. 870 VI „pălăria, discul florii soarelui"; cf. p a l á ș c a. **5°** art. în ~ **furnícilor** 831 VII, 832 VIIIb, 834 VII, 835 VIII „turta umplută cu brânză, care conform obiceiului, se mănâncă pe grămada de băligar, joi, în săptămâna premergătoare Lăsatului de Sec pentru Paști, pentru a alunga furnicile de lângă casă". **6°** 778 VIIb „bucată de lut turtită (folosită la lipitul țestului)". **7°** art. ~ **ursitórilor** 794 V „pâinea pregătită pentru seara în care sunt așteptate ursitorile, la trei zile după nașterea copilului, care, apoi, împodobită cu zahăr, bani etc. este oferită moașei".

pl. *turte* 1° 773 V, 778 VIIb, 848 V; 3° 687 V, 689 VII.

1° v. GL. DOBR. s.v.; 3° cf. DLR s.v. I.1°; 4° v. DLR (prin Olt.) s.v. I.5°.a, GL. OLT. s.v.; 5° v. DLR s.v. I.1°.

TURTĂRÍE s. f. colect. 789 VII „mulțime de turte".

TURTÉLE s. f. pl. **1°** 842 VII, 848 III, V, 858 V dim. de la t u r t ă 1°: Disearâ plămădesc *turtélili*, fac aluatu [pentru pâine] 842 VII; cf. g o g o á ș ă 1°... **2°** 852 VIII „reziduuri la fabricarea uleiului din floarea soarelui"; cf. t r â n c i 2°.

1° v. DLR s.v. I.1°.

TURTÍCĂ s. f. 732 V, 791 VII dim. de la *turtă* („aluat pentru foaia de plăcintă"); cf. t u r t i ș o á r ă 1°.

v. DLR (reg.) s.v. *turtea*, TDRG s.v. *turtă*; cf. GL. DOBR. s.v.

TURTIȘOÁRĂ s. f. **1°** 733 VII dim. de la *turtă* („aluat pentru foaia de plăcintă"); cf. t u r t í c ă. **2°** pl. 863 III, V „aluat pentru dospit"; cf. g o g o á ș ă 1°... **3°** pl. 846 VII „turte de mălai"; cf. t u r t ó i 1°.

pl. *turtișoáre* 1° 733 VII; 2° 863 III, V; 3° 846 VII.

1° cf. DLR s.v., TDRG s.v. *turtă*; 2° v. GL. DOBR. s.v.

TURTOÁIE v. **turtói 2°**.

TURTÓI s. **1°** n. 720 V, VII, 741 VII, 742 VIIb, 746 V, 747 V, 751 V, VII, 753 VII, 755 V, 837 VII, 838 Va, VIIa, VIII, 840 VII, 845 V, 846 V, 848 V, 850 VII, 857 VII, 864 V, 869 Vb „turtă din mălai": De sărăcie mai făceam *turtói̯* așa, mai... cu mălai, mai cu făină 747 V; cf. t u r t i ș o á r ă 3°. **2°** var. 760 VII augm. de la *turtă* („pâine din aluat nedospit").

pl. **turtoáie** 741 VII, 748 V, VIIb, 751 VII, 755 V, 867 V.

var. 2° **turtoáie** s. f. 760 VII.

1° v. DLR (reg.), SCRIBAN (Munt.) s.v.; cf. TDRG, CADE s.v. *turtă*; 2° v. DLR (reg.) s.v.

TURTUCÁNCĂ s. f. 810 V „locuitoare, femeie din Turtucaia".

cf. DLR s.v. *turtucan*.

TURTULÍȚE s. f. pl. 773 V dim. de la *turtă* („pâine din aluat nedospit").

TURUIÉCI s. m. pl. 846 VII „carâmbi largi din dimie": Peste ciorapi trecea și niște *turui̯éč*, pân-aici așa, tot dă lână.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. DLR (reg.) s.v. *tureatcă*; cf. TDRG (Olt., Trans.), CADE s.v. *tureac 2°*, DM, DEX (înv.) s.v. *tureatcă*.

TUŞCHÍE s. f. 870 VIIIc „băţ scurt şi gros; retevei": Văd că pune mâna pă o *tuşḱie* şi când mă croieşte...

v. DLR s.v. *tuschie*, LEXIC REG., I, p. 32 (Băileşti – Craiova) s.v.

TUTÓR s. m. 744 VIII „par, ţăruş cu care se susţine viţa sau pomul tânăr": Să pune d-exemplu... *tutór* să zice la noi, câte-un ţăruş [...] şi, când s-a-mplantat pomu, să fixează lângă ţăruşu-ăla şi să leagă sus c-o aţă.

pl. *tutóri* 747 VI.

var. **totór** s. m. 734 VI; **tútore** s. m . 708 VI.

v. DLR s. v. *tutore 2°*.

TÚTORE v. **tutór**.

TUTUDUNÁTE adj. f. pl. 679 VIIb „ridicate, ţuguiate": [Când facem ţest] tăiem glii dă pământ şi le punem aşa *tutudunáte*; cf. m o ţ o i á t.

TUTUNÁRI s. m. pl. 812 A „fumători".

v. DLR s.v. 1°, GL. ARGEŞ, GL. DOBR. s.v.

TUTUNÉI s. m. pl. 734 I, V, VIIb „pui de curcă": Puii de curcă se cheamă *tutunǐéį* I; cf. c u r c ă n é i.

TUTUNÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 829 A „fumez".

TUTUNÍŞTE s. f. 844 A „teren de pe care s-a cules tutunul".

cf. DLR s.v.

TUZLÚG s. m. 814 A „un fel de încălţăminte din lână croşetată"; cf. c ă l ţ ú n i 1°...

pl. *tuzlúgi* 780 V, 827 V.

v. DLR (prin Olt. şi prin nord-estul Munt.) s.v. *tuzluc*[1] *1°, 2°*; cf. CADE (înv.), SCRIBAN (rar), DM (înv. şi arh., azi reg.), TDRG, ŞĂINEANU s.v. *tuzluc*, LEXIC REG., II, p. 33 (Vâlcea) s.v. *turluc*.

TUZLUGÉI s. m. pl. 780 V dim. de la t u z l u g.

ŢÁCA[1] interj. 867 VIIb cuvânt care imită zgomotul produs la meliţat; cf. t á n c a 2°.

ŢÁCA[2] v. **ţic. 1°**.

ŢÁGLĂ s. f. 744 A „ţiglă".

v. DLR (reg.) s.v. *ţiglă*, LR, 1959, 5, p. 84 (Ţara Bârsei) s.v.

ŢAIC s. n. 694 V, 698 V, 699 V, 701 III, V, 702 V, 703 V, 712 V, VII, 715 Va, 716 III, 717 VII, 720 III, V, VII, 722 V, 725 III, V, 726 Va, 727 V, 728 V, 732 V, 733 VII, 735 VIIa, 736 V, 739 III, 740 VII, 745 V, 746 V, 747 V, 748 V, VIIb, 750 V, 755 V, 837 VII, 840 VII, 845 III, V „drojdie de bere": *Ţáįcu* ăsta acuşa a ieşit, atuncea nu era *ţaįc*, decât aveam aluat 748 VIIb; cf. b i ţ á i c.

v. DLR (reg.) s.v. *ţaică*[1], SCRIBAN (Munt. est), LEXIC REG., II, p. 75 (Năsăud) s.v.; cf. TDRG (Mold. pop.), DM (reg.) s.v. *ţaică*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ȚÁICĂ s. f. 809 V „termen de adresare pentru o femeie mai în vârstă; țață"; cf. g â g a 2°.

v. DLR (prin Munt. şi Olt.) s.v.², CADE (Olt.), DM, DEX (reg.), BĂRBUȚ s.v., TDRG s.v. *țață*.

ȚÁMBRĂ s. f. 700 VI, 709 V, 724 III, 732 V, 743 III, VII „scândură întrebuințată la facerea gardului; ulucă": [La gard] băgam bulumacii ş-apoi punem *țámbre* dă lemn 717 VI; cf. d u v á r 2°.

pl. *țámbre* 717 VI, 743 III.

var. **țámpre** s. f. pl. 732 A.

v. DLR (reg.), SCRIBAN (nord) s.v.; cf. ŞĂINEANU (Mold.), TDRG, CADE, DM, DEX s.v.

ȚÁMPRE v. **țámbră**.

ȚANC s. n. **1°** 827 A „băț crestat folosit la măsurarea lungimilor": Când lemnu îl băgăm în pânză [la ferăstrău], să taie pă nişte *țáncur¹* pă care să iasă dă diferite dimensiuni 693 VI. **2°** 746 VI „lot, parcelă, tarla": Plecai cu semănătoarea pă... brazdă; dădeai roată *țáncului*, până când îl încheiai; cf. f i t a r á... **3°** 811 I, II, 841 I, II nume al unui joc de copii: „şotron"; cf. c l á s ă 2°...

pl. 1° *țáncuri* 693 VI.

1° cf. CADE (Ban., Trans.) s.v. 2°, (Olt.) s.v. 3°, TDRG s.v. 2°, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. 1°, DM (reg.), BĂRBUȚ s.v.; 2° v. DLR (reg.) s.v. 6°; cf. SCRIBAN (Mold. vechi) s.v. 1°.

ȚARC s. n. **1°** 793 A „construcție din nuiele împletite, lipită cu lut şi văruită, pentru depozitat cereale; pătul": Noi avem un *țarc* dă nuiele-aşa făcut, dă țânem în el, în loc dă magazie, era *țárcur¹* atuncea pă timpu, acuma s-a făcut magazii azi; împletit, dă nuiele tot aşa, lipit cu pământ, spoit, şi țâneam în el grâu, ovăz; cf. c o v é r g ă 2°... **2°** 850 A „cadru din drugi de lemn fixat peste coşul căruței pentru a-i mări capacitatea (la căratul fânului, al paielor etc.)"; cf. p ă t ú l 1°. **3°** 734 A „îngrăditură, gard protector la piciorul unui pod de lemn": Tuma pă dă la vale de *țárcu* podului am ieşit.

pl 1° *țárcuri* 793 A.

1° cf. DLR (prin nord Munt.) s.v. 5°; 2° v. DLR (reg.) s.v. 10°.

ȚĂCĂLÍE s. f. **1°** pl. 708 Va, b „bucăți de lemn, leaturi pentru fixat ceaunul, la mestecatul mămăligii": Puneam ceaunu-acolo şi aveam *țăcălii*, dă țineam ceaunu, ca să nu vină roată, ca să putem mesteca mămăliguța Va. **2°** 807 V „clopot mic; clopoțel"; cf. c l o p e ț í c ă...

pl. *țăcălii* 1° 708 Va, b; 2° 777 Ia, 793 VII, 807 V.

1° v. DLR (prin nord-estul Olt., nord-vestul Munt.), GL. ARGEŞ, GL. OLT. s.v.; cf. LEXIC REG., 1, p. 87 (Vâlcea) s.v.; 2° v. LR, 1961, 4, p. 318 (Argeş) s.v.

ȚĂCĂNEÁLĂ s. f. 714 V, 839 A „acțiune de a ț ă c ă n i": Când ieşea [porumbul] ca urechea şoarecelui, îl luam în... la *țăcăneálă* 839 A.

v. DLR (reg.) s.v. 2°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ȚĂCĂNÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. 714 V „sapi ușor, mărunțind pământul": Să semăna grâu ș-apăi *țăcănea* p-acolo cu sapa, s-astupa 717 VIIIa; cf. c i ó c ă n i...
ind. impf. 2 sg. *țăcăneái* 714 V, 3 sg. *țăcăneá* 714 V, 717 VIII, 1 pl. *țăcăneám* 709 V, VII; sup. *la țăcănít* 850 V.
var. **țăncănéști** vb. ind. prez. 2 sg., 1 pl. *țăncăním* 743 V, impf. 2 sg. *țăncăneái* 735 VIIb, 1 pl. *țăncăneám* 711 VII, 732 V, 736 VII, 743 VII; part. *țăncănít* 735 VIIb; refl. ind. prez. 3 sg. *se țăncănéște* 743 V.
v. DLR (prin nord-estul Munt.) s.v. *țăcăni 2°*.

ȚĂCĂRÍȘ s. n. 772 VIIIb „pădurice cu copaci mici și deși; desiș, hățiș": E aicea la Izvoranca [...] un fel dă *țăcăriș*, nu e pădure ca cum trebuie; cf. b u h á c i...
cf. DLR (prin vestul Munt. și estul Olt.), BĂRBUȚ s.v. **țăcăliș**.

ȚĂNCĂNÉȘTI v. **țăcănéști**.

ȚĂNCLÚȘUL s. n. art. 828 II **1°** „limba de la broasca ușii". **2°** „piedica de la frâna unei mașini": Pân-la urmă am apăsat pă cele două frâne, care era *țănclúșu* pus și nu lăsa tractoru să plece.

ȚĂNCUÍT, ai ~ vb. ind. pf. c. 2 sg. 689 VIII „ai delimitat terenul cu țăruși; ai marcat": A fost o bucată dă loc, l-ai măsurat frumos, l-*ai țăncuit* așa cu pari, te-ai apucat și-ai săpat.
v. DLR (reg.) s.v. *țăncui*; cf. GL. OLT. s.v. *țăncuim*, BĂRBUȚ s.v. *țăncui*.

ȚĂNDĂREÁ vb. ind. impf. 3 sg. 804 VIIIb „bătea nuiele sau leațuri pe pereții casei": După ce-a terminat-o [casa], începe omu *să țăndărească* cu scânduri așa mici, cu bețe, cu cuie dă fier 777 VI; cf. b á g ă 1°...
conj. prez. 3 sg. *să țăndăreáscă* 777 VI; part. f. *țăndărită* 804 VIIIb.
v. DLR (reg.) s.v. *țăndări 2°*.

ȚĂNDĂRÉȚI adj. m. pl. 738 V [fig.] „arțăgoși, capricioși, țăndăroși"; cf. d u d u m á n ă...

ȚĂPURE adj. f. pl. 823 VI [despre urechile unui animal] „ridicate, îndreptate în sus": [Lupul] era roșcat așa, urechile *țăpure* [...] *țăpure*-așa, scurte și mici, în față.
v. GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v. *țăpur*; cf. DLR (reg.) s.v. *țepur*, COMAN, GL. (Vlașca) s.v. *țăpură*.

ȚĂRĂNÍCĂ s. f. 748 V „țărăncuță".

ȚĂRÂNĂ s. f. **1°** 693 VII, 838 Vb, **la ~** 693 VII, **pomána țărânii** 813 V „pomană la înmormântare": Îi face-acolo o *țărînă* și lui [mortului], îi zice *la țărînă*, o masă acolo cu lume 693 VII; cf. c a p 5°. **2° în sărindár de ~** 759 VII, 779 VIIc „slujbă la înmormântare".
1° v. DLR s.v.

ȚĂRÂNÍCĂ s. f. 743 VIII dim. de la *țărână*: *Țărînic*-aia s-agață de rădăcioarele-alea, de să prinde pomu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ŢĂRCĂDẮU s. n. 734 A „ţarc (pentru vite)"; cf. b a d ó c...
v. DLR (reg.) s.v.; cf. SCRIBAN (Munt. est), LEXIC REG., I, p. 87 (Vâlcea) s.v.
ŢĂRUŞÉI s. m. pl. 814 A dim. de la *ţăruş*.
v. DLR s.v. *ţăruşel 1°*, GL. OLT. s.v. *ţăruşel*.
ŢĂVÉR v. **ţeviér**.
ŢÂC[1] v. **ţic 3°**.
ŢÂC[2], ~ ~ interj. 855A cuvânt care imită săritura în mers.
ŢÂCA v. **ţic 1°**.
ŢÂMBÓC v. **zâmbóc 2°**.
ŢÂNC v. **ţic 1°**.
ŢÂNGĂIÁŞI s. m. pl. 748 VI dim. de la *ţângău*.
v. DLR (pop., peior.) s.v. *ţângăuaş*.
ŢÂNŢÓS adj. 752 A „ţanţoş, semeţ, încrezut": Eu eram cam *ţînţós*, mai mă duceam şi pân satele vecine; cf. f ă l n i c o á s ă...
ŢẤPĂ s. f. 777 VIII „piele subţire (găurită) din care se făceau geamurile la bordei": În loc dă geam, *ţîpe*, *ţîpă* dă piei dă animal.
pl. *ţâpe* 777 VIII.
v. DLR (înv. şi reg.) s.v. *ţiplă 1°*; cf. DM, DEX (rar), CADE, SCRIBAN (vechi) s.v. *ţiplă*, COMAN, GL. (Muscel) s.v. *ţâpe*, GL. DOBR. s.v. *ţipă*.
ŢÂR[1] s. m. 789 V „ardei iute": Asta care ustură, zis ardeiu ăsta care ustură... *ţîr*, al naibii dă *ţîr*.
pl. *ţâri* 826 V.
v. DLR (prin sud-estul Olt.) s.v.[3] 2°, GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.
ŢÂR[2], **o ~** 673 VIII „puţin, un pic"; cf. f ă r â m ă.
v. DLR s.v. *ţâră*; cf. TDRG (pop. fam.), CADE (fam.), SCRIBAN (Olt. fam.), DM, DEX s.v. *ţâră*.
ŢÂRÍCĂ, **o ~** 762 VII, 765 VII dim. de la *ţâră*; cf. f i r i m í ţ ă...
v. CADE (fam.), DLR, DM, DEX (reg.) s.v.
ŢÂŞTEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 678 VIIIb [despre un lichid] „ţâşnea, năvălea": Când am luat pălăria, aşa-n cap, ţârâia sângele d-aici, *ţîştea* aşa-ncolo; cf. b u f n é ş t e 1°...
v. DLR (prin Munt., Olt.), LEXIC REG., II, p. 31 (Vâlcea), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v. *ţâşti*.
ŢÂŢẤNĂ s. f. 700 A, 735 A „gură îngustă la un recipient; vrană": [Băutura venea] pă ulcioraşu ăla, venea pă *ţîţîna* aia, ne didea cu paharu 700 A.
v. DLR (prin Munt., Olt., Dobr.) s.v. 4°.
ŢẤVNĂ s. f. 758 III „târtiţă".
v. DLR (prin nord-estul Olt. şi vestul Munt.) s.v. *ţâfnă 1°*, COMAN, GL. (Vâlcea), GL. OLT., BĂRBUŢ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ȚEFT s. n. 830 A „semn constând dintr-un băț înfipt în pământ, pentru a recunoaște locul unde a fost plantat firul de viță de vie": [Viței] îi face moșoroiu și-i pune *țéftu*, adică semn [...] un bețișor așa, un băț, chiar dă lemn, chiar dă trestie.
pl. *țéfturi* 830 A.
v. DLR (înv. și reg.) s.v. *țeh 1°*; cf. TDRG (Munt., înv. și pop.), CADE (înv.), SCRIBAN (Munt. vest), ȘĂINEANU s.v.
ȚENTIMÉTRI v. **santíme**.
ȚEP, míngea la ~ v. **míngea**.
ȚEPELÍGĂ s. f. 759 VI, 821 A „unealtă folosită la plivit"; cf. o t i c...
var. **țipiríga** s. f. art. 701 VIII.
v. DLR (prin Olt. și vestul Munt.) s.v.[2], GL. OLT. s.v. *țipirigă*; cf. LEXIC REG., I, p. 87 (Vâlcea) s.v. *țipiligă*, BĂRBUȚ s.v. *țăpeligă*.
ȚÉSE vb. **1°** ind. prez. 3 sg. 732 A [fig., despre lup] „atacă repetat revenind": Și merge băiatu și iar îl *țési* [lupul], iar să repede. **2° se ~** refl. ind. prez. 3 pl. 829 A [fig., despre persoane] „umblă (repede) de colo colo, ca suveica": *Să țeseá* oamenii pe la tribunale.
1° ind. pf. c. 3 sg. *a țesút* 732 A; 2° ind. impf. 3 pl. *se țeseá* 829 A.
1° v. GL. DOBR. s.v. *țeasă*; 2° v. DLR s.v. 4°; cf. DM (fig.) s.v. 4°.
ȚESTĂRÍA s. f. colect. art. 809 VII, 839 VII „mulțimea de țesturi".
ȚÉSTE s. n. pl. 692 VII, 789 VII, 799 V, 804 V, 809 VII „țesturi".
v. DLR, CADE s.v. *țest*; cf. GL. ARGEȘ s.v. *țăst*.
ȚÉVE s. f. pl. 704 VI, 705 VI, 711 VIII, 715 VII, 728 VII, 747 VIIIb, 753 VI „țevi".
v. DLR (înv. și reg.), CADE (rar), TDRG s.v. *țeavă*.
ȚEVIÉR (2 sil.) s. n. 732 VI, 735 VI, A, 739 VI, 744 VI „vas cu apă rece prin care trec țevile la cazanul de țuică": E tocitoare care-i zicem *țevjér* și prin aia trece țevile-alea 735 A.
var. **țăvér** s. n. 708 VI; **țeviér** (3 sil.) s. n. 709 VIII; **țiviér** (2 sil.) s. n. 711 VIII, 712 VI, 730 A, 734 A, 755 VIIIb; **țiviér** (3 sil.) s. n. 736 VI.
v. DLR (reg.) s.v. *țevar*, LR, 1959, 3, p. 67 (Argeș) s.v.; cf. SCRIBAN (Buzău) s.v *țigher*, DM, DEX s.v. *țevar*.
ȚEVÚȚE s. f. pl. 760 VI dim. de la *țeavă*.
ȚIC s. n. **1°** 823 V nume al unui joc de copii: „țurcă"; cf. d r í c h e a 1°... **2°** 823 V „băț mic la jocul numit ~"; cf. d r íc h e a 2°... **3°** var. 798 II, 812 II „figură la jocul numit ~".
var. 1° **țáca** s. f. art. 832 V, **de-a ~** loc. subst. 729 II; **țâca** s. f. art., **~ în cásă** 797 II; **țânc** s. n. 815 II; 3° **țâc** s. n. 798 II, 812 II.
1° v. DLR (reg.) s.v. 2°; 1°, 2° cf. TDRG, CADE, ȘĂINEANU (Mold.) s.v., LEXIC REG., II, p. 180 (Argeș) s.v. *țâc*, COMAN, GL. (Neamț) s.v. *țaca*, GL. DOBR. s.v. *țâca*, GL. OLT. s.v. *țâncușul*.
ȚIGÁNCĂ s. f. 782 VI „soi de viță de vie nealtoită".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. DLR (reg.) s.v.; *țigan III.2°*.

ȚIGÁNCE s. f. pl. 755 V „țigănci".

v. TDRG s.v. *țigan*, DLR, CADE s.v. *țigancă*.

ȚIGĂNEÁSCĂ, bárză ~ 825 A „barză neagră (care nu face cuib în sat)".

ȚIGNÁL s. n. 851 VII „sunet de claxon".

cf. DLR (pop.) s.v. *semnal*, SCRIBAN, DEX (pop.), DM (rar) s.v.

ȚIGNÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 738 VII, 867 II „a mișcat brusc, a zvâcnit": Când am băgat undița în gârlă și pluta s-a mișcat, noi atuncea am spus că *a țignit* 867 II.

v. DLR (reg.) s.v. *țicni 4°*.

ȚILÍNDRU s. n. **1°** 801 A, 829 A „trior": Dam grâul la *țilíndru*, pentru semănat 801 A; cf. t r i ó n. **2°** 860 VI „serpentină de răcire la cazanul de țuică"; cf. f í l t r u.

pl. 1° *țilíndre* 829 A.

1° v. DA (Trans.) s.v. *cilindru*, TDRG s.v.; cf. GL. OLT. s.v. *țulindru*.

ȚIMÉNT s. n. 695 VI, 765 VIII, 801 A, 814 A, 815 A, 835 A „ciment".

v. DA (prin Trans.) s.v. *ciment*, CADE s.v.

ȚIMENTUÍTE v. **cimentuítă**.

ȚINEÁ vb. ind. impf. 3 sg. în expr. **1° o ~ tálpă** v. **tálpă 2°**. **2° ~ ochii** v. **ochi 2°**. **3° ~ de rău** v. **rău 2°**.

ȚÍNTĂ s. f. 868 VI „lot, parcelă": O *țíntă* dă cinci pogoane, așa să zâcea, *țíntă*; cf. f i t a r á...

ȚIPIRÍGĂ v. **țepelígă**.

ȚIPUIÉȘTI v. **tipuiéște**.

ȚISTEÁLĂ s. f. 755 VIIIb „strat de nisip cu apă pe fundul fântânii": Și sapi, sapi, până dai de *țisteálă*; stai nițel, o pauză, faci ce-ți trebuie pentru scos *țisteála* de-acolo.

cf. GL. ARGEȘ s.v.

ȚIVIÉR v. **țeviér**.

ȚIVILIZÁT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 801 VI „s-a civilizat".

v. DA (înv.) s.v. *civiliza*.

ȚIVRÍE adj. f. 825 VI „deosebită, aleasă, de calitate": Barca cu năvod aia e o barcă mai specială...o barcă mai *țivríe*, mai aleasă, ceva mai fin.

ȚOÁLĂ s. f. 675 V, 711 VIII, 846 V „țesătură de lână (sau de bumbac) pentru învelit".

ȚÓBARO adv. 683 V „plin de viață, vivace": [Bătrâna] trăiește și umblă cu vitele, *țóbaro*!

ȚÓCLU s. n. 695 VI, 744 VI, 780 VIb, 835 VI, 837 VI, 865 VI „temelie (de piatră); soclu": [La casă] i-am făcut *țóclu* din piatră 744 VI; cf. h a r c á u a.

v. DLR (rar) s.v. *soclu*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ȚOCNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. 699 VII „atingea, lovea ușor”: Atuncea nu să-mbrăca fata cu rochia, cu fusta neapretată. Stitea, era rochii dă pluș, și stitea rochia atât... când te *țocneá* băiatu peste picior, simțea că-i cu ceva fata, așa sta rochiile pă ele.

v. GL. ARGEȘ s.v. *țocni*; cf. DLR (prin nordul Munt.) s.v. *țocni*.

ȚÓGHIE (3 sil.) s. f. 777 VIII, 833 A „țeapă lungă și ascuțită; săgeată”: Când dai cu ea, *țógița* aia să-nfigea în dumneata, în perete 777 VIII.

pl. art. *țóghiile* 794 VII.

v. DLR (prin Olt. și Munt.) s.v. *țeh* I.11°; cf. BĂRBUȚ s.v. *țodie*.

ȚOI, ~ ~ interj. 789 A cuvânt care imită săritura iepurelui; „țup”: Un iepure... când venea înaintea boilor făcea *țuoi, țuoi, țuoi*.

ȚOLÍCĂ s. f. 711 VIII, 743 VII dim. de la țoală.

v. DLR (pop.), DM (reg.) s.v.; cf. SCRIBAN (est) s.v.

ȚÓPĂ s. f. 827 A, 833 A „unealtă de pescuit constând dintr-un coș de nuiele fără fund”.

pl. *țópe* 833 A.

v. DLR (prin sudul Munt. și Ban.) s.v.

ȚOROMPÓC interj. 678 VIII „hop, hait!”: Azi așa, mâine așa. Într-o noapte, *țorompóc*! peste ei.

cf. DLR (prin Munt.), SCRIBAN (Munt. fam.), ȘĂINEANU s.v. *țoropoc*.

ȚÓRȚORI s. m. p. 719 VIIIc „plesne, șfichiuri cu noduri”: [Ispravnicul] venea c-un gârbaci d-alea ca bățu-ăsta dă gros, cu *țórțori*!.

cf. DLR (prin nordul Munt.) s.v. *țurțur 3°*, SCRIBAN (Buzău), DM s.v. *țurțur*, COMAN, GL. (Vâlcea) s.v. *țorțol*.

ȚOVÓNUL v. **sovón 2°**.

ȚUBÓI s. m. pl. 834 A „puștani, băiețandri”; cf. băiecán...

ȚUI s. 823 II nume al unui joc de copii: „țurcă”; cf. dríchea 1°...

var. **țúia** s. f. art. 738 II.

ȚÚIA v. **țui**.

ȚUIÉNI v. **suián**.

ȚÚRA s. f. art. 842 II „numele unei figuri la jocul de copii dríchea”

ȚURLÓI s. n. 1° 684 VI „glugă de coceni”; cf. pătiéci... 2° 811 VI, 841 VI „pătul (pentru depozitarea cerealelor)”; cf. covérgă 2°... 3° pl. 829 A „țurțuri de gheață”.

pl. *țurloáie* 1° 684 VI; 3° 829 A.

3° v. DLR (pop.) s.v. II. 1°, DM s.v. 4°.

ȚURLUIÁLĂ s. f. 752 VII „șuviță abundentă de lichid care curge sau se prelinge; șiroi”: [Curgea] nu câte-o picătură așa, ca să zic că o fi o glumă, o *țurluiálă* de sânge; cf. sel...

ȚÚȚU s. n. 735 I „leagăn, scrânciob”; cf. scârci[2]...

v. DLR (prin vestul Munt.) s.v. 2°, DM (reg.), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ s.v.; cf. LEXIC REG., I, p. 10 (Baia Mare) s.v. *uțuț*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ŢUŢUIENÉŞTE adv. 677 VIII „ţărăneşte": [Înainte] nu era aşa cu şcoli şi cu carte, să-nveţe, decât aşa *ţuţuienéşte*.

v. DLR (reg.) s.v.; cf. DEX (reg.), CADE, SCRIBAN, DM s.v. *ţuţuian*.

ŢUŢÚR s. m. 762 VII „ şuviţă abundentă de lichid care curge sau se prelinge; şiroi": Cura sângele *ţuţúr*; cf. s e l...

v. DLR (reg.) s.v. *ţurţur 6°*; cf. SCRIBAN (Olt.), COMAN, GL. (Vâlcea), LEXIC REG., I, p. 57 (Craiova), GL. ARGEŞ s.v.

ŢUŢÚRCĂ s. f. 784 VI „ţurţur pe care curge apa": Avem şi izvoare care este fântâni cu *ţuţúrcă*, făcute de ciment, frumos.

cf. DLR s.v.

ŢUVLÓI s. 777 VIII „un fel de fluier din papură".

cf. DLR (reg.), SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *ţuvloaie*.

UCIGÁŞ s. m. 832 VII, 870 VIIb „strigoi": Cică să nu intre pisica la mort că să face *ucigáş* 832 VII; cf. s p a h í e...

cf. CADE, GL. ARGEŞ s.v.

UDÁT s. n. 756 III, VIII, 769 III, VII „obicei la nuntă, conform căruia mireasa umblă prin sat cu o găleată cu apă şi stropeşte pe cei întâlniţi"; cf. á p ă 1°.

v. GL. OLT. s.v.

UDVÁNUL s. m. art. 780 VIII „uliul": Lupu mi-a luat mielu-n gură cum ia *udváni* ăia mari, dă ia puiu de la găină; cf. h ú l i u.

pl. art. *udvánii* 780 VIII.

UEI interj. 846 VII „vai".

UGERÁTĂ adj. f. 731 VIII [despre vacă] „cu ugerul mare şi plin".

ÚIE (2 sil.) s. f. 761 VI nume al unui joc de copii: „ţurcă"; cf. d r í c h e a 1°...

UIÉM v. **uiúm**.

UÍM v. **uiúm**.

UÍT v. **hoiéşte 2°**.

UITÁT, mi-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 767 VII, 834 V, 848 A, 862 VII, 867 V „am uitat": Cât să plătea dă sac nu mai ţâu minte, am... *mi-am uitát* 848 A.

v. TDRG (Munt., Trans.) s.v. *uita II*.

UIUDÚMĂ s. f. 704 VI „boală la viţa de vie; oidium".

UIÚM s. n. 751 VI, 800 VI, 844 A, 851 VI „cantitate de cereale sau de ţuică reţinute, odinioară, drept plată de către proprietarul batozei sau al cazanului".

var. **oím** s. n. 695 VI, 701 VIII, 785 VI, 801 VI, 815 A, 819 VIb, 820 VI; **oiém** s. n. 693 VI, 774 VIIa, 785 VI, 801 VI, 835 A; **uiém** s. n. 760 VI; **uím** s. n. 825 VI.

v. GL. OLT., LR, 1971, 2, p. 172 (Suceava) s.v.; cf. CADE, DM, DEX s.v., TDRG s.v. *oem*, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *oiem*.

ULCÍCA s. f. art. 757 II numele unui joc de copii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. SCRIBAN s.v. *ulceluşă*.
ULEÁM (2 sil.). **ne ~** vb. refl. ind. impf. 1 pl. 775 VIII „ne aoleam, ne văicăream"; cf. c h i l o m ă n é ş t e 2°...
ULÉI s. n. 693 VII, 715 VII, 817 VII „hârdău"; cf. î r d ắ u.
cf. CADE, SCRIBAN s.v., DM (reg.) s.v.
ULÉU s. n. 671 VII, 678 VIIIb „ulei (comestibil)"; cf. o l i v í e...
v. TDRG s.v. *ulei*.
ULICIÓRI s. f. pl. 677 VIII „ulicioare".
ÚLII s. m. pl. art., **~ şi porumbéii** 784 I numele unui joc de copii; cf. i e r é i i.
ULÍŢĂ s. f. 725 A, 753 I „uliţă"; cf. l í n i e 2°.
pl. *ulíţi* 725 A.
ULÓI v. **olói**.
ULÚC s. n. **1°** 723 V, 750 VIIIb, 861 VI „jgheab pentru hrana animalelor": [Porcul] îl îngrijim noi, îl băgăm la coteţ, avem *ulúc* acolo, îi punem mâncare acolo 723 V; cf. p í u r i... **2°** 706 VI, 720 VIIIb, 737 VI, 751 VIIIb „jgheab pe care alunecă buştenii la vale"; cf. c o ş c ắ i... **3°** 706 VI, 712 VIII, 750 VIIIb, 751 VIIIa, 866 V „vas de lemn în care se pune caşul la scurs; crintă"; cf. c r í t ă... **4°** 855 A, 858 VIII, 866 VI „şanţ făcut cu rariţa printre rândurile de porumb": Rariţa era de mergea pe rându printre porumb [...] şi făcea un *ulúc* aşa, dădea pământu-n lături 858 VIII; cf. c ă r á r e...
var. 3° **ulúcă** s. f. 750 VIIIb.
1° cf. TDRG, CADE (Mold.), SCRIBAN (est) s.v.; 2° v. GL. OLT. s.v.; 3° v. GL. DOBR. s.v.; cf. ŞĂINEANU s.v. 1°.
ULÚCĂ v. **ulúc 3°**.
UMBLẮRI s. f. pl. 712 VII „apucături, purtări": Avea *umblắri* proaste; cf. c ă l c ắ r i l e...
v. BĂRBUŢ s.v. *umblare*.
UMBLĂTÓR adj. **1°** 724 A [despre un drum] „umblat, bătut": Erau două drumuri, mă uitam şi eu acolo să vedem care-i mai *umblătór*. **2°** 835 A „care se mişcă; mobil".
f. 2° *umblătoáre* 835 A.
UMBREÁJĂ s. f. 865 VI „unealtă de pescuit formată dintr-o plasă fixată în apă cu câte un p o t i g a c i în părţile laterale".
pl. *umbréji* 865 VI.
v. GL. OLT. s. v.
UMBREÁNĂ s. f. 818 III „peşte de apă dulce; mreană".
var. **îmbreánă** s. f. 684 VI.
v. DLR (reg.), SCRIBAN (Năsăud) s.v. *mreană*; cf. TDRG s. v. *mreană*.
UMBRULÍŢA s. f. art. 701 VIIb dim. de la *umbră*.
UMEDEÁZĂ vb. intranz. ind. prez. 3 sg. 695 VI „se umezeşte".
ÚMERE s. m. 714 VII, 718 VII „umăr".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. BL, 1933, p. 43 (Olt.), 1935, p. 128 (Ţara Haţegului) s.v.

UMPLÁT v. **umplém**.

UMPLÉM vb. ind. prez. 1 pl., în expr. ~ **borş** 726 Va, b „preparăm borş punând apă cu tărâţe la fermentat".

var. **am umplát** vb. ind. pf. c. 1 sg. 706 VII.

v. DM s.v. *umple*.

ÚNA 1° art. nehot. 853 III „o". **2°** ~ ... ~ loc. adv. corelativă 714 V „pe de o parte... pe de altă parte": Îi dai huruială mai călduţă aşa, că dacă îl fierbi şi-i dai mâncare fiartă, adică terciu fiert, *úna* face limbrici porcu, *úna* face şi jeg. **3°** ~ **-ntrúna** loc. adv. 678 VIIIb „întruna, mereu": Am venit acasă, munceşte *úna-ntrúna*; cf. c o n t í n... **4°** în ~ **şi piélea** v. **piélea 2°**.

1° v. TDRG s.v. *unu 4°*; 3° v. GL. OLT. s.v. 2°.

ÚNCHE s. f. 675 V, 680 VIIb, 756 V, 786 II, III „mătuşă".

v. LEXIC REG., II, p. 33 (Vâlcea) s.v. *unchie*, BĂRBUŢ s.v.

UNCHIÁŞUL s. m. art. 675 VII, 698 VIIa, 706 Vb, 707 VII, 711 V, 733 VII, 736 VII, 743 V „cecul (la porc)"; cf. b á b ă 5°...

UNDRÓC s. n. 701 VIIb, 718 VII, 837 VII „fustă groasă de postav": Făceam şi noi ba şi *undroáče* pă noi 701 VIIb

pl. *undroáce* 701 VIIb, 718 VII.

var. *hundroc* s. n. 701 VIIb.

cf. DA, TDRG, CADE, ŞĂINEANU s.v. *androc*, DM (reg.), GS, 1928, p. 68 (Râmnicu Sărat), I. Cr., 1914, p. 368 (Prahova) s.v. *androc*, SCRIBAN s.v. *hondroc*.

ÚNE adv. 681 VI, 682 VIII, 685 V, 686 VIIb, 687 VIII, 697 VI, 718 VII, 729 V, 740 A, 741 A, 743 VII, 757 V, VIII, 759 VI, 764 V, VII, 766 VIIIa, 767 V, VII, 768 VI, VII, 771 Vb, 772 VIIIb, 773 VIIb, 779 IIa, V, 780 VII, 782 VI, VIIIb, 794 A, 796 VII, 799 V, 800 VII, 804 V, 817 III, VII, A, 823 VIIb, 827 A, 841 Va, 851 VII, 852 VIa, 856 A, 863 V, 866 V, VII „unde"

v. TDRG (pop. frecvent) s.v. *unde*, CADE (prov.) s.v.

UNEOÁRĂ adv. 854 VIIIb „bunăoară": Am găsit-o [o fată] d-asta ca cum eşti dumneatale *uneoáră*.

cf. ŞĂINEANU s.v. *uneori*.

UNEVÁ adv. 790 VIII „undeva".

UNGHERELE s. n. pl. art. 766 VIII „capetele bârnelor cioplite pentru a fi îmbinate": Am băgat *ungérele* la cioplit, am învelit-o [casa] şi d-aci am început ş-a lipit-o.

cf. TDRG (Mold.), CADE (Mold., Bucov., Trans.), SCRIBAN s.v. *ungher*, ŞĂINEANU s.v. *unghier*.

UNGHILÍŢA s. f. art. 749 A dim. de la *unghie*: N-aveai furculiţă ca acum să mănânci cu furculiţa, mâncai cu... mâna, cu *ungíliţa*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

UNGURÍCA s. f. art. 764 A, 788 V numele unui dans popular.
cf. CADE s.v. *ungureancă*, DM, DEX s.v. *ungurean 2°*.

UNS s. n. 785 VIIb „unsoare, grăsime": Nu exista unsoare cum este acuma, acum nu mai mănânci fără *uns*; cf. u n s e á l ă.

UNSEÁLĂ s. f. 671 VII „unsoare, grăsime": Curăț cartofi şi-i fierb, şi-i prăjesc acolo, bag *unsịálă*-n ei, uleu; cf. u n s.
v. GL. ARGEŞ s. v.

UNSOÁRE s. f. 858 V, 869 Va „grăsime de calitate inferioară (pentru săpun)"; cf. u r i c í m e a 2°, u r â c i ú n e a 2°.

UNSURÁT adj. 848 V [despre săpun] „cu prea multă untură; unsuros" [Săpunul] nu iese bine, iese *unsurát*, nu e bun dacă nu are sodă; cf. u n t u r ó s.

UNTÁR s. m. 829* „pițigoi": Primăvara *untáru* spune „cinci opinci într-un picior şi călcâiu tot e gol".

UNTÚRĂ s. f. 694 V „slănină care se topeşte pentru untură": Topim *untúră* noi femeile, scoatem *untúrile* şi le topim.
pl. art. *untúrile* 694 V.

ÚNTURI s. n. pl. 678 VIII „cantități mari de unt": [Turcii] aduna dă pân sate vite, aduna *úntur᷉*, aduna miere.

UNTURÓS adj. 837 V, 857 VII [despre săpun] „cu prea multă untură; unsuros"; cf. u n s u r á t.
v. DM, DEX (înv.) s.v.; cf. TDRG, SCRIBAN (vechi), CADE s.v.

UNZEÁLĂ s. f. 847 V „amestec de făină cu apă cu care se unge turta de mălai": Opăream mălaiu, făceam dă făină *unzálă* şi puneam pă turtoi; cf. m a i e l ú ț ă...

URALÍI v. **urlăríe 1°**.

URĂRÍE v. **urlăríe 1°**.

URÂCÍNE v. **urâciúne 3°**.

URÂCIÚNE s. f. **1°** 712 V, 743 V, 839 VII „reziduu la prepararea săpunului" [La săpun] rămâne *urîcúnẹa* la fund [la cazan] 712 V; cf. b o r o g h í n ă 3°... **2°** 732 V „grăsimea de calitate inferioară (folosită la săpun)"; cf. u n s o á r e... **3°** var. în expr. **am dus ~** 746 VIII „am suferit, am fost chinuit": *Am dus urîcíne* rău şi p-acolo [prin război]; cf. a m a r n i c í t...
var. 3° *urâcíne* s. f. 746 VIII.

URDÉŞTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 741 VII, 750 V, 755 V, 838 VIIb [despre săpun, la preparare] „se îngroaşă ca urda"; cf. î m b r â n z é ş t e.
ind. impf. 3 sg. *urdeá*; part. f. *urdítă* 855 VII.
v. GL. DOBR. s.v.

URÉCHE s. f. **1°** în expr. **stăteám în ~** 749 V „ascultam cu atenție, ciuleam urechile": Aşteptând aşa *stătẹám în urék'e* ca să vie [fata]. **2°** 782 VIIIb „fiecare dintre cei doi saci ai desagilor": Punea desagii pe cal, c-o *urék'e*-n partea asta ş-o *urék'e*-n partea asta. **3°** art. **~ pódului** 775 VIII „capul podului

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

sprijinit de mal". 4° pl. art. 868 VIII „cormenele rariței": Da cu rarița, da-i scotea *urékile*-alea, dădea numai cu fieru.

pl. art. 4° *uréchile* 868 VIII.

2° v. GL. OLT. s.v.

URECHÉLNIȚĂ s. f. 698 A „bețişor crestat la un capăt, cu care se încheie brăcinarul la cioareci".

URICEÁ adj. f. 807 VIIIa „urâțică".

URICÍMEA s. f. art. 719 V 1° „reziduul de la prepararea săpunului": cf. b o r o g h í n ă 3°... 2° „grăsimea de calitate inferioară (pentru săpun)": cf. u n s o á r e...

URICINÁT, **am ~** vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. 747 VIII „am tratat urât; am chinuit, am oropsit": Am pățit destule şi eu cu războiu, cu rănitu, cu părinți bătrâni, m-am chinuit eu, nu i-*am uricinát*; cf. a m a r n i c í t...

cf. LEXIC REG., II, p. 79 (Turda) s.v. *urijinat*.

URJÚME s. f. pl. 676 V „jumări rămase după topirea grăsimii".

cf. SCRIBAN (Munt., Trans.) s.v. *hurjumă*.

URLALÍE v. **urlăríe 1°**.

ÚRLĂ vb. tranz. ind. prez. 3 pl. 821 V [despre flăcăi] „strigă versuri satirice la adresa fetelor rămase nemăritate, în cadrul obiceiului numit u r l ă r i e; satirizează".

conj. prez. 3 pl. *să úrle* 821 VIa.

URLĂRÍE s. f. 1° 832 V, 860 VI, VII, 870 VI „obicei, în seara de Lăsata Secului de Paşti, potrivit căruia copiii şi flăcăii aprind focuri şi strigă prin sat versuri satirice, însoțite de cuvântul «urlăria»": De Lăsata Secului atunci seara se aprindea *urlării*, aşa se spune; aia s-aprinde ş-acuma. Leagă un băț, pune-acolo cauciuc, gaz, motorină şi le suie-n sus aşa şi strigă „urlăria la baba Maria!" 860 VI; cf. d i h ó r n i ț ă 2°. 2° 846 VI, 860 VI, VII „vas sau băț în care se pun materii inflamabile în cadrul obiceiului numit ~ "; cf. d i h ó r n i ț ă 1°...

pl. 2° *urlării* 855 VI, 860 VI, VII.

var. 1° **uralíi** s. f. pl. 855 VI; **urăríe** s. f. 864 V, A; **urlalíe** s. f. 846 VI, pl. *urlalíi* 855 VI; **urlălíe** s. f. 861 V, VII.

URLÓI s. n. 800 VI „pâlnie fixată la roata plugului, folosită pentru semănat porumbul": Puneam porumbu şi cu *urlóiu* şi cu paru... ori tâlv, ori *urlói* [...] pâlnie care puneam unu cu mâna-n ea... era fixată la plug; cf. t â l v...

cf. TDRG, CADE s.v., DM (reg.), DEX (pop.), GL. ARGEŞ, DR, 1927–1928, p. 404 s.v.

URLUIÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. 749 II [în jocurile de copii] „îndreaptă mingea către o anumită țintă": O *urluiéşte* mereu, ei ia mingea ş-o aruncă ca să-i dea celălalt cu bățu.

URMÁTIC adj. 855 A „cel din urmă": [Porumbul] a fost *urmátic*, crud.

f. *urmátică* 839 VI, 865 VI; m. pl. *urmátici* 831 VI.

cf. BĂRBUȚ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

URMĂRI s. f. pl. tantum 818 VIII „apucături, purtări": Să vedem şi eu... copilu cum merge, ce *urmăr'* are şi el; cf. c ă l c ă r i l e...
ÚRNĂ s. f. 811 VI, 841 VI „coş înalt (la fabrici); furnal".
URS s. m. 1° 697 VI [la casa de lemn] „bârnă lungă cât peretele, aşezată peste temelia de piatră": Peste arca începe garnitura aia, centură dă ciment, p-ormă-i *úrşi*, temeili, da, asta să numeşte pă bătrâneşte *urs* sau temei; cf. l u n g 2°... 2° 688 A „cosoroabă"; cf. b i l i m a n é l e...
pl. *urşi* 1° 697 VI; 2° 688 A.
2° cf. CADE (Olt.) s.v. 5°, DM s.v. 4°, DEX s.v. 3°.
URSĂREÁSCĂ adj. f. 752 VIIb, 773 V, VIIb [despre mămăligă] „pripită": Mămăligă *ursărẹáscă* o fierbe-n colcote şi pune treptat, treptat mălai până să încheagă 752 VIIb.
URSĂRÍE s. f. colect. 734 VIIa „mulţime de urşi".
URSĂTOÁREA s. f. art. 788 VII „ursitoarea".
pl. *ursătóri* 781 VII, 788 VII.
v. CADE (Olt., Oaş) s.v.
URSEÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. în ~ **núnta** 711 VII „stabileam, fixam data nunţii": După logodnă *ursẹám núnta*; cf. p ú n e 7°.
URSÉZ vb. ind. prez. 1 sg. 823 VII „ursesc": Alţii îi *ursẹáză* la rău... aşa i-*a ursát* ursitoarele atuncea-n noaptea aia 793 VII; cf. r â n d u í t...
ind. prez. 3 sg./pl. *urseáză* 793 VII, 796 VII, 803 VIIb, 823 VII, 828 VII, 864 VII, pf. c. 3 sg. *a ursát* 701 VIIa, 792 VII, 823 VII, 825 VII, 864 VII, 3 pl. *a ursát* 712 VII, 793 VII; conj. prez. 3 pl. *să urséze* 792 VII, 823 VII; part. *ursát* 791 VII, 812 VII, 823 VII, 825 VII, m. pl. *ursáţi* 791 VII.
var. **orsát** vb. part. 801 A.
v. SCRIBAN (vechi, azi Olt., Oaş) s.v. *ursesc*, GL. ARGEŞ s.v. *ursat*, DR, 1929–1930, p. 473 (Vâlcea) s.v. *ursa*; cf. TDRG (Olt., Trans.), CADE (Olt., Oaş) s.v. *ursi*.
URSOICÚŢĂ (4 sil.) s. f. 677 VIII dim. de la *ursoaică*.
URUIÁ v. **húrui 1°, 3°**.
URUITÓR v. **huruitór 1°**.
URZĂLÓS adj. 756 V [despre firul de lână] „bun de urzeală": Alegem ce este mai *urzălós*, ce e mai ghebos dăm iar deoparte.
URZĂREÁSĂ s. f. 831 VIIb, 852 VIIb „femeie care urzeşte pânza; urzitoare"; cf. p â n z ă r e á s ă...
URZĂTOÁREA s. f. art. 812 VII „femeia care urzeşte pânza; urzitoarea"; cf. p â n z ă r e á s ă...
URZĂTOREÁSA v. **urzitoreásă 2°**.
URZEÁLĂ s. f. 765 VIII, 773 VIb, 828 VIII „schelet de lemn la casa de paiantă".
URZẸ́LURI s. f. pl. 845 V „urzeli"

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

URZÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. **1°** 773 VIb „pune lemnăria verticală la pereții casei de paiantă": Formează tălpile, temelia casei, după care *urzéşte* stâlpii-n sus cât este casa. **2°** 794 VII „urseşte"; cf. r â n d u í t... **3°** 791 V, 840 VII, 841 V [despre viermele de mătase] „înveleşte gogoaşa cu mătase".

1° ind. pf. c. 1 sg. *am urzít* 830 VI; refl. ind. prez. 3 sg. *se urzéşte* 773 VIb; 3° ind. impf. 3 pl. *urzeá* 749 VII, 750 VII, 801 VII, 825 V, 841 V, 849 V; conj. prez. 3 pl. *să urzeáscă* 825 V, 841 V; sup. *la urzít* 802 VIIa.

1° v. GL. OLT. s.v. *urzesc* 2°; cf. TDRG (lb. v.) s.v. *urzi*, SCRIBAN (vechi) s.v. *urzesc*; 2° cf. ŞĂINEANU s.v. *urzi*.

URZITOREÁSĂ s. f. **1°** 818 A „femeie care urzeşte pânza; urzitoare"; cf. p â n z ă r e á s ă... **2°** var. 779 VIIc „femeie care trage borangicul din gogoşi": După ce face gogoşi şi nu-l dai la stat, te duci la *urzătoreásă* zis şi tragi borangic; cf. d u l ă p ă r e á s ă...

pl. 1° *urzitorése* 818 A.

var. 2° **urzătoreásă** s. f. 779 VIIc.

USCÁTE adj. f. pl. 855 VII [despre sumele de bani] „în numerar; lichide": Avea bani tata, da. Când m-am măritat mi-a dat zece mii *uscáte*.

v. SCRIBAN s.v. *uscat*; cf. GL. ARGEŞ s.v. *ban*.

USCĂTOÁRE v. **uscătór 2°**.

USCĂTÓR s. **1°** 836 VI „ramă de lemn pentru uscat tutunul"; cf. g h e r g h é f... **2°** var. 744 VIII „groapă peste care se pune leasa de afumat prune"; cf. l ó j n i ț ă.

var. 2° **uscătoáre** s. f. 744 VIII.

2° cf. DM, DEX s.v.

USCĂTÚRĂ s. f. **1°** 778 VI, 844 VI „arşiță, caniculă"; cf. p r i g ó r i e... **2°** 868 VI „uscăciune, secetă". **3°** 785 VI „iz de mucegai pe care îl prind vasele goale": Butoiu să fie toată vara la soare, să fie uscat, să iasă toată *uscătúra* din butoi; cf. s f o i á g 1 °.

USTURÁT adj. 706 V, 720 VIIIb, 748 V „iute (la gust), înțepător": Era o miere amestecată cu păstură, cam *usturátă* 720 VIIIb. Copiii mei nu prea mănâncă chiar aşa *usturát* 706 V.

f. *usturátă* 720 VIIIb.

USTUROÁIE s. f. 833 A „usturoi": Aşa cum toacă *usturoája* şi pelinu-n gură, aşa va asculta şi el de cuvântu mutului [la c ă l u ş].

USTUROÍM vb. ind. prez. 1 pl. 775 V „usturoiem (carnea)".

UŞCHÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 725 VII „a plecat pe furiş".

v. GL. ARGEŞ s.v. *uşchi*.

UŞTUBÉU v. **ştubéuri 2°**.

UŞÚRE adj. 691 V, VIII, 693 VIIIb, 815 A, 818 A, 824 A, 830 A, 834 A, 864 A „uşor": Praşila a doua [este] o muncă mai *uşúre* 691 VIII.

v. DM (înv. şi arh.), CADE s.v., SCRIBAN (Munt. vest) s.v. *uşor*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

UŞURÉL s. m. 741 VII „plămân (la porc)"; cf. f i c á t 2°...

UTRUBÚȚELE s. f. pl. art. 808 VIa „lucrurile, obiectele din casă": Pâinea la câmp e necesară, pentru că la câmp nu te duci cu căldarea şi cu toate... *utrubúțili* ca să le mănânci acolo.

cf. CV, 1951, 12, p. 37 (Balş) s.v. *utrube*.

UȚIUPÍT (3 sil.), **s-a ~** vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 827 A „s-a opintit": *S-a uțiupit* cu ea [=oaia] ca s-o ducă şi n-a putut.

cf. DA (Muscel), CADE (prov.) s.v. *huțupi*, COMAN, GL. (Vâlcea), LEXIC REG., I, p. 43 (Gura Jiului), GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s.v. *uțupi*.

VAC s. n. 1° 764 VIII „vreme, stare meteorologică": Când era *vácu* rău. **2° în alt ~** loc. adv. 851 VII „mai demult, odinioară"; cf. a í n t e...

1° v. CADE (prov.), DM (reg.), SCRIBAN s.v. *veac*; cf. DEX s.v. *veac*.

VÁCĂ s. f. **1°** 835 VIII „loc fix (copac, stâlp) unde se joacă de-a ~". **2°** art. **de-a ~** loc. subst. 798 VIII numele unui joc de copii. **3°** pl. **~ sălbátice** 721 VI „cerboaice".

pl. 3° *vaci* 721 VI.

VÁCLĂ adj. f. 835 A [despre o oaie] „cu pată albă pe bot"; cf. s t ă r n ú t ă.

pl. *václe* 835 A.

VAD s. n. 743 IIa, b „lac mic făcut de copii pe cursul unui râu, cu ajutorul unui baraj rudimentar": Facem un *vad* mare, ne dezbrăcăm, facem un *vad* mare şi ne scăldăm acolo IIa.

VÁDĂ s. f. 780 III „terasament din pământ cu baza mai mare decât partea de sus, la culturile de orez".

pl. art. *vézile* 780 III.

VADAGÍU s. m. 780 VIa „lucrător care dă drumul la apă pe vadurile (şanțurile), de irigație".

VÁDRĂ s. f. **1°** art. **~ lui Cúza**, **~ lui Fălcoiánu** 725 A „numele unor unități de măsură pentru capacitate": Cum era pă timpuri... era *vádra lui Cúza*, da era şi *vádra lui Fălcoiánu*, a lui Cuza era mai mare. **2°** pl. 690 VI, 709 VII, 711 VI, VII, 712 V, VIII, 713 Va, 714 VI, VII, 721 III, 724 VIII, 735 V, 743 VII, 847 VII, 852 III „petrecere sâmbătă seara înaintea nunții": Sâmbătă seara era *védre* cât şi la mireasă, cât şi la ginerică 712 V; cf. b e t e á l ă... **3°** art. **~ núnului** 618 VII, 815 VII „petrecere luni după nuntă, în cinstea nunului": Luni zicea că este *vádra núnului*, pă urmă s-aşeza luni pă băutură şi pă mâncare iar 815 VII.

pl. 2° *védre* 690 VI, 709 VII, 711 VI, VII, 712 V, VIII, 713 Va, 714 VI, VII, 721 III, 724 VIII, 735 V, 743 VII, 847 VII, 852 III.

2° v. LEXIC REG., II, p. 96 (Galați) s.v. *vedre*; cf. TDRG (Ialomița, Dobr.), CADE s.v., GS, 1929–1930, p. 135 (Prahova) s.v. *vedrile*.

VAL s. n. **1°** 815 A „circumferință": Capățână de roată de douăzeci în *val*. **2° se dă în ~** loc. vb. 727 V [despre apă] „clocoteşte": Când dă apa-n fiert de *să dă în valŭ*, punem mălaiu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

VALÍNIE s. f. 763 IIIb, 765 V „vanilie".

VALS s. n. 760 VIIb „valț la moară".

VÁNGĂL v. **vángărul**.

VÁNGĂRUL s. n. art. 776 VIII „teancul, maldărul (de lână cardată, de pânzeturi)": [Darurile primite în hora miresei] le strânge una pă mână, soacra or sora miresii la face *vángăru* atât pă mână. Da rochii, da batic...

var. **vángăl** s. n., pl. *vángăle* 777 V.

v. COMAN, GL. (Vâlcea), LEXIC REG., I, p. 39 (Gura Jiului), GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ, LR, 1959, 1, p. 64 (Craiova) s.v.; cf. GL. DOBR. s.v. *vangăl*.

VÁNTROŞE s. pl. 706 VIIIc „cosoroabe": Aicea sus este *vántroşă* mai subţiri care stau grinzile, stau... popii ăştia; cf. b i l i m a n é l e...

VAPÓR s. n. 747 VIIIa, 748 VI, VIIIa, 752 VI, 764 VIII, 781 VIII, 782 VIIIb, 785 VI, 788 A, 811 VIII, 818 VIII, 827 VI, 829 VIII, 830 VI, 837 VIII, 838 VIII, 842 VIII, 843 VI, 844 A, 848 A, 849 VI, 853 VI, VIIIa, 855 VIII, 858 VIII, 861 VIII, 863 A, 869 VIIIa „locomobilă": Nu erea maşâni d-astea cu motoară înainte. Erea *vapór* [...] băgam paie-n el până când să-ncindea bine 764 VIII.

pl. *vapoáre* 752 VI, 782 VIIIa, 788 VI, 792 A, 793 A, 796 VIIIa, 801 A, 802 VI, 811 VIII, 819 VIII, 827 VI, 828 VI, 832 VI.

v. GL. OLT., SCŞt (Iaşi), 1963, 2, p. 275 (Iaşi, Galaţi) s.v.

VÁRGA s. f. art., ~ **lui Călin** 831 VIIb „model de ţesătură populară".

VASILCÚŢĂ s. f. 781 V „obicei de Anul Nou": [La Anul Nou] anumiţi ţigani împodobeau o păpuşă dintr-astea, zicea că e *vasîlcúţă*.

VAŞ interj. 784 VIII cuvânt care imită lovitura scurtă cu sabia.

VÁTRĂ s. f. **1°** 801 A „partea de jos, fundul puţului": Băgam neşte tuburi dă ţiment sau îi facem şi i le băgam dă la *vátră*, dă unde s-a început apa şi până la un metru-n sus. **2°** 852 VIII „loc de treierat; arie": Făceam *vatr*-aşa frumoasă, curăţam de pământ, băteam un lemn aicea în mijloc, aşa un par, şi legam doi cai; cf. a r i ó i 1°... **3°** 858 III „bază regeneratoare a unei tufe": Un şarpe... într-o *vátră* aşa de leuştean am văzut, ca o funioar-aşa. **4°** 825 VI „rest de ţuică lăsat în curătoare pentru cel care urmează la cazan": În hârdău-ăla mai lăsa ca o jumătate, un kil *vátră*, că... mai vine cineva după el şi ăla nu mai are până iarăşi curge ş-a lui, să bea d-acolo din *vátra* aia. **5° de ~** loc. adv. în expr. **am fost ~ ~** 860 V „am avut grija casei şi a gospodăriei": Eu *am fost dă vátră*... la ei, la fraţii mai mici.

VĂCÁRUL s. m. art. 820 A [la jocul b o b i c] „jucătorul care prinde bila în căciulă".

VĂCĂLUIÁLĂ s. f. 671 III „strat subţire de lut cu care se netezesc pereţii după tencuială; drişcuială": Casa din prima dată o izbeşti cu pământ, ştii, cum e la noi, acolo n-avem de unde să scoatem nisip la munte; am făcut pământ mai subţire şi am văcăluit-o, i-am dat *văcăluiálă*; cf. l u t u i á l a...

VĂCĂLUÍT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. 671 III „am drişcuit"; cf. g h e r u i é ş t e...

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

part. f. *văcăluită* 671 III.

cf. LEXIC REG., I, p. 95 (Rupea), II, p. 55 (Făgăraş) s.v. *văcălui*.

VĂCĂRÍE s. f. colect. 765 VIIb, 784 V, 834 A „vite multe".

VĂDÁNĂ s. f. 724 VII, 732 A, 748 VIIb, 837 VI „văduvă".

v. TDRG (Mold.) s.v. *văduv*, CADE (Mold., Trans., Bucov.), SCRIBAN (est fam.), DM, DEX (pop.) s.v. *vădan*.

VĂGÚŞ s. 706 Vb „şănţuleţ (prin care curge zerul din crintă)": Avem o crintă şi... are puţin *văgúş* aşa, de iese zăru.

cf. DEX (reg.), DM s.v. *făgaş*.

VĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 801 VII [despre foc] „izbucnea": *Văeá* câte-o bălbătaie de foc.

VĂICĂRÍM vb. tranz. ind. prez. 1 pl. 803 V „jelim, bocim mortul": Îl plângem [mortul], îl *văicărím*; cf. c â n t ă.

VĂLĂRÍTUL s. n. art. 736 V „numele unui obicei practicat de flăcăi la Sfântul Vasile".

cf. SCRIBAN (Munt., Mold.) s.v. *vălăresc*.

VĂLĂTÚC s. m. 863 A „ciulin": Ba şi *vălătúĉ* du pă câmp adunam, că viermii de mătase mai repede să urca pă *vălătúĉ* 866 VII; cf. c i u l á n i.

pl. *vălătúci* 859 VIIIb, 866 VII.

var. **vătălúg** s. 868 V.

v. SCRIBAN (Brăila) s.v.

VĂLENÁRII s. m. pl. art. 853 VI „locuitorii cătunului La Vale".

VĂLIŞÓR s. n. 839 V dim. de la *val* (de pânză); cf. t r â m b i ş o á r e l e.

v. TDRG s.v. *val*.

VĂLMĂTĂCÍTĂ adj. f. 761 V „buimăcită, ameţită": Eu... *vălmătăĉítă* din somnu-ăla şi mi-era frică dă mama că mă bate; cf. a m e g í t...

v. GL. ARGEŞ s.v.

VĂLÚG s. 1° 765 VI „sul pe care se înfăşoară lanţul la fântână"; cf. b e d r e á g. **2°** 802 VIIa „vălătuc de bumbac, de lână": Bumbacu să da la maşină, să face *vălúĝ*, aşa mari le făcea... ca lâna.

pl. 2° *vălúge*, *vălúgi* 802 VIIa.

1° v. DM s.v.; cf. TDRG, ŞĂINEANU (Olt.), SCRIBAN (vest) s.v. *vălog*; 2° cf. LEXIC REG., I, p. 27 (Balş) s.v. *vălog*.

VĂLUIÁM vb. ind. impf. 1 sg. 728 VII „înfăşuram firele de urzeală pe sulul dinapoi al războiului; înveleam".

v. TDRG s.v. *vălui*, SCRIBAN (vechi) s.v. *învăluiesc*.

VĂMÁŞ s. m. 709 VI „poreclă dată oamenilor de la şes de către cei de la munte; cojan".

VĂPÁIA s. f. art. 828 VII „flacăra obţinută din arderea unor substanţe inflamabile în cadrul obiceiurilor din seara de Lăsatul Secului de Paşti": Leagă cauciucuri d-alea-ntr-o prăjină mare, şi le dă foc, şi umblă copiii cu ele pă stradă [...] *văpáį*, aşa auzeam şi eu că zice copiii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

pl. *văpăi* 828 VII.

VĂRÉZI vb. tranz. ind. prez. 2 sg. 841 VIIb „culegi cânepa de vară": Ne duceam ş-o *văràm* [cânepa], intram frumos pân ea [...] şi o alegeam numa p-aia de vară 720 V; cf. î n v ă r á m 1°.

ind. impf. 1 sg./pl. *văràm* 719 V, VII, 720 V, 726 Va, b, 733 V, 736 VII, 745 VIIa, 748 VIIa, b, 750 VII, 755 VIIb, 836 VII, 848 Va, 852 VIIb, 861 V, 867 V, 870 VIIb, 2 sg. *vărài* 726 Vb, 3 sg. *vărá* 838 Va, 861 V; conj. prez. 1 pl. *să vărắm* 837 VII, 841VIIb; sup. *de vărát* 837 VII, 852 VIIb; part. f. *vărátă* 755 VIIb, 867 V; refl. ind. impf. 3 sg. *se vărá* 726 Vb.

VĂRGÉL s. n. 684 Va „vergea": Brânza o punem în cârpă dă tifon şi le punem p-un... băţ aşa, un *vărgél* îi spunem noi şi să scurge.

cf. DM, DEX s.v. *vergel*.

VĂRSÁ vb. **1°** ind. impf. 3 sg. 772 VIIb „dădea la o parte (pământul); revărsa": Băga [rariţa] în porumb, *vărsá*-n lături aşa, p-ormă plecam şi-i îngropam. **2°** intranz. conj. prez. 3 pl. 826 VIa [despre pereţi] „să se dărâme, să se desfacă, să se dea într-o parte": La colţuri trebuie să fii atent să... să pună peste al doilea tălpici, trebuie să pună neapărat şi p-al treilea să vie între încheieturi ca *să nu vérse* colţurile casei. **3°** part. 759 Vb „bolnav de hernie; boşorogit": Da e bolnav acuma, este... nu mai spuneţi dumneavoastră, e *vărsát*... aicea jos.

2° conj. prez. 3 pl. *să vérse* 826 VIa; 3° part. *vărsát* 759 Vb.

VĂRUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 746 VIII „trata sămânţa (de grâu) cu zeamă de var": *Văruiám* grâul cu var [...] îl *văruiám*, din cauză să nu fie mălură 794 A.

ind. impf. 1 pl. *văruiám* 791 A, 794 A.

VĂSĂRÍME s. f. colect. 782 VI „vase multe şi felurite".

VĂSC s. n. 786 VI „ramură de prun degenerată": Acest *văsc* creşte cu frunză mai măruntă, da are ramuri dese.

pl. *văscuri* 786 VI.

VĂTĂLÚG v. **vălătúc**.

VĂTRÁI s. n. 775 VI „bucată de fier fixată la leucă, pentru a pune piciorul la urcarea în căruţă": Este la roata căruţii d-exemplu, la leuca care vine la roată dă ţine roata, este un *vătrái*, un fel dă fier aşa... pus acolo la leucă, care pune omu picioru pă el dă să suie în car.

cf. CADE, DM, DEX s.v. 2°.

VĂZOÁSE adj. f. pl. 816 A „care se văd bine; vizibile".

VÂJDĂU s. n. 750 VIIIa „turmă mică"; cf. c l ă n ţ ă u...

VÂJDÓC s. n. **1°** 748 V „turmă mică": Era *vîjdócur!* multe, nu doar ai noştri [mieii]; cf. c l ă n ţ ă u... **2°** cu val. adv. 716 A „grămadă, buluc": Oile s-a speriat şi s-a adunat odată *vîjdóc* pă lângă mine, s-a făcut buluc; cf. b u r l ú c...

pl. 1° *vâjdócuri* 748 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° v. SCRIBAN (Munt. est) s.v.

VÂJMÁC s. 734 VIIa „vânt puternic; vârtej": Vine un *vîjmíc* mare și-ți ia [fânul] cu furcă cu tot; cf. v â r t o l o m é i.

VÂL, ~ ~ interj. 726 V cuvânt care imită zgomotul produs de valuri.

var. **vâr, ~ ~** interj. 726 V.

VÂLCÂIE vb. ind. prez. 3 sg. 821 A [despre o flacără] „pâlpâie": *Vîlcîie* lampa.

v. GL. ARGEȘ s.v. *vâlcâi*.

VÂLCÉLELE s. f. pl. art. 708 II „băltoacele (de la ploaie)"; cf. b ă l t o á r e...

VÂLGÁRE v. **vurvoáre**.

VÂLNIC s. n. 678 VIIb „fotă": Ș-avea *vîlnice* dă... licurea pământu când le luam pă noi; *vîlnice*-alese, alese cu fluturi pă ele și erea lungi până-n pământ 778 VIIb; cf. s t r i c ă t o á r e.

pl. *vâlnice* 778 VIIb, 812 VII.

v. TDRG, CADE (Olt.), SCRIBAN (Olt., Trans.), DM (reg.), DEX s.v.

VÂLT s. n. 699 VIII „aripă la o roată; paletă": Machina învârteai de ea, era așa o cutie ca cum e masa aia, ș-avea p-acolo *vîltur* așa, blăni, și-nvârteai.

pl. *vâlturi* 699 VIII.

VÂLTORÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 674 VI „a învârtit în loc, amețind": Cum i-a împins vântu dă i-*a vîltorít* [pe miei], ei s-a sucit, s-a sucit și cum să sucea, să ducea dă colț [...] și s-a surpat vo două sute dă miei; cf. î n v â l t o r o i é ș t e.

cf. CADE (Oaș) s.v. *vâltura*.

VÂLVOREÁLĂ s. f. 846 VII „nume al acțiunii de tratare a țesăturilor din lână într-o vâltoare amenajată în acest scop": [Boiangiul] le vopsea [țoalele] și le da și la bubuială nițel, la piuă să zicea, și noi ziceam ni le dai și la *vîlvuoreálă*, dacă vream mai ușoare.

VÂLVORÉȘTI vb. tranz. ind. prez. 2 sg. 777 V „încingi la foc, la vâlvoare": Iar ridicăm țestu pe vergea și iar îl *vîlvorím* cu gunoaie și băgăm iar pâine.

ind. prez. 1 pl. *vâlvorím* 777 V.

v. TDRG, LEXIC REG., II, p. 17 (Argeș), BĂRBUȚ s.v. *vâlvori*; cf. SCRIBAN (Munt., rar) s.v. *vâlvorez*.

VÂNĂ s. f. **1°** pl. 702 V „părți ale picioarelor (de porc) de la genunchi în jos": [La piftie] pui șorici să fiarbă și pui și din *vine* d-ălea dă la porc, dân picioare. **2°** 815 A, 825 A, 848 A, 867 II „rădăcină principală (la plante sau copaci)": [Pălămida] o jumuleam, că dac-o jumoli, dă-i scoteai *vîna* aia, piere, nu mai iese 815 A; cf. ș i p². **3°** 763 VI, 785 VI, 797 VIII „rădăcină aeriană (la vița de vie)": Via se pune cu *vine* cum să numește. Când crește, să cârnește, adică să taie *vínili* 763 VI; cf. g h e r á n i...

pl. *vine* 1° 702 V; 2° 691 VIII, 814 A, 825 A, 848 A; 3° 726 VI, 763 VI, 785 VI, 832 VIIIb, 833 VI, 851 VIII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

VÁNĂT adj. 822 A [despre un cal] „sur".
v. SCRIBAN (Mold. pop.), CADE s.v.; cf. DM, DEX s.v.
VÂNTUÍRE s. f. 745 VI „acţiune a vântului, suflare": După ce-a terminat cu grinzile [la casă], a paientat furcile; le-a paientat contra *vîntuíri*.
cf. ŞĂINEANU s.v. *vântuit*, DM, DEX s.v. *vântui*.
VÁNTURI s. n. pl. **1°** 682 VI „lemne lungi folosite la acoperişul casei; vanturi": Lemnăria ce trebuie pentru *víntur!*, pentru grinzi, pentru temeie. **2°** 775 VIII „vânturători"; cf. m á c h i n ă...
VÂR v. *vâl*.
VÁRGHII s. f. **1°** pl. 686 IV, VIb, VIII, 697 VIIIa, 698 VI „bârne la casă": Casa mea este de lemn, ardicată-n paiantă şi băgat *vírgii* 698 VI; cf. b l ó j d i i... **2°** var. pl. 820 VII „prăjini lungi şi subţiri; beldii"; cf. p á l i ţ ă. **3°** var. 826 VIa „instalaţie din patru pari pe care sunt aşezaţi drugi orizontali pentru sprijinit g h e r g h e f u l de tutun": [Tutunului] îi facem pentru uscat, la noi să spune aicea *vórgină* dă uscat tutunu.
var. 1° **vârghile** s. f. pl. art. 742 VII; **vârghină** s. f. 692 VI; **bârghină** s. f. 811 A; 2° **bárghii** s. f. pl. 820 VII; 3° **vórghină** s. f. 826 VIa.
1° cf. TDRG (vest), ŞĂINEANU (Mold.), CADE s.v. *vârghie*, SCRIBAN s.v. *vârghe*, LEXIC REG., II, p. 64 (Sibiu) s.v. *vârghină*.
VÁRGHILE v. **vârghii 1°**.
VÁRGHINĂ v. **vârghii 1°**.
VÁRJĂ s. f. 689 VI „plasă de vescuit; vârşă"; cf. p l á ş c ă...
VÂRLÁR s. m. 862 A „soi de peşte asemănător cu ţiparul"; cf. z v â r l á v 2°.
cf. TDRG, CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *vârlan*, DM, DEX (reg.) s.v., LEXIC REG., I, p. 32, 39 (Craiova) s.v. *vârlan*.
VÂRŞEÁLĂ s. f. 841 VIIb „acoperiş la gard": Gardurile erau cu *vîrşálă* aşa, să nu putrezească, cu coperiş.
VÂRŞÍT adj. 841 VIIb [despre gard] „cu acoperiş": Gardurile *vîrşíte* n-a putut să le dea lumea jos şi d-aia a ars tare.
f. pl. *vârşíte* 841 VIIb.
VÂRTEÁI vb. ind. impf. 2 sg. 773 VIII „învârteai, suceai".
VÂRTÉNIŢĂ s. f. 755 VIIb, 835 VII „vârtelniţă".
v. SCRIBAN (Mold. sud) s.v. *vârtelniţă*, GLOSAR REG. (Rădăuţi) s.v.
VÂRTOLOMÉI s. n. 816 A „vânt puternic; vârtej"; cf. v â j m â c.
pl. *vârtoloméie* 816 A.
VÂRZÓB s. n. 732 VII „încreţitură la opincă"; cf. d e d i ţ é i.
pl. *vârzoábe* 732 VII.
v. TDRG (Olt.) s.v., CADE (Olt.) s.v. *hârzob*; cf. GL. ARGEŞ s.v., BĂRBUŢ s.v. *vârzoabă*.
VÁSTRĂ s. f. 843 V, 850 A „vârstă, etate".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. CADE (prov.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.) s.v. *vârstă*.

VÂŞTI interj. 1° 820 VII „ţâşti": Şi *vîşt!* cu căruţa peste porc. 2° 678 VIIIb cuvânt care imită căderea bruscă a unui copac tăiat.

1° v. SCRIBAN (Olt.) s.v. *ţuşti*; cf. TDRG (Mold. pop.), CADE (Mold., Trans.), LEXIC REG., I, p. 10 (Baia Mare) s.v. *vâşca*.

VECHI, pe ~ loc. adv. 725 A „pe vremuri, demult": Facem la fel cum era aţunci *pă vek*, pă bătrâneşte; cf. a i n t e...

v. GL. DOBR. s.v.; cf. TDRG, CADE s.v.

VECHÍME 1° s. f. colect. 860 V „(mulţime de) lucruri vechi, utilizabile": Care-a mai avut *vekíme* [a făcut casă], care nu a mai avut a cumpărat bârne. **2° drept ~** loc. adv. 808 VII „odinioară, demult": *Drept vekíme* aşa să făcea, părinţii mei aşa făcea; cf. a i n t e...

VECHÍT, m-am ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. 784 VIIb „m-am învechit, am îmbătrânit"; cf. b ă t r â n í.

v. TDRG, CADE (arh.) s.v. *învechi*, SCRIBAN (vechi) s.v. *învechesc*.

VELÍGE v. **veríge**.

VELINCIOÁRE s. f. pl. 701 VIIb, 702 VIIb dim. de la *velinţă*.

VELÍNŢĂ s. f. 733 VII, A, 748 VIIb, 750 VII „petrecere, joi sau vineri seara, înaintea nunţii, la casa miresei, când, conform vechiului obicei, fetele se adunau şi coseau o velinţă": I se zicea că la *velínţă* ne ducem; dup-aia a dispărut *velniţ*-aia s-o mai coasem, da jocu tot se făcea; diseară ne ducem la *velínţă* 733 VII; cf. b e t e á l a...

VELÍTĂ adj. f. 728 V „învelită, acoperită".

VELITOÁRE s. f. 751 VIIIa „pânză rară pentru învelit caşul pus la scurs în crintă": [Caşul] îl jănţuieşti, iar îl strângi în *velitọáre*, şi-l strângi, întorci *velitọárẹa* cu gura-n jos pă masă... pă crintă şi pui un fund şi d-acolea pui un pietroi pă el; cf. î n v e l i t o á r e 2°.

v. GL. DOBR. s.v.

VÉLNIŢĂ s. f. 722 A, 734 A, 744 VI „loc unde se instalează cazanul de rachiu"; cf. b a t e r í e 2°...

v. TDRG, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Mold.), CADE (Mold., Bucov.), DM, DEX (reg.) s.v.

VENÍN s. n. 678 VIIIb „parte lichidă din sânge; ser".

VENITÚRĂ s. f. **1°** 694 V „nisip cu mâl adus de apă la inundaţie": E un nisip aşa, alunic-aşa... nisip mort, o *venitúr*-aşa, o aducea apa; cf. l í ş c a... **2°** var. 870 VIII „inundaţie": Erea apa la şoldu calului pă şosea, atuncea *vinătúră* de apă!; cf. v i i t o á r e.

var. 2° **vinătúră** s. f. 870 VIII.

1° v. SCRIBAN s.v. *viitură*; cf. CADE (Olt.), DM, DEX s.v. *viitură*.

VÉRDE adj. 721 VIIa [despre săpun] „proaspăt preparat, încă umed".

cf. GL. ARGEŞ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

VERDÚIE adj. f. 771 VIII [despre tencuială] „uscată insuficient; umedă".
cf. LEXIC REG., II, p. 71 (Roşiori de Vede) s.v. *verdun*.

VERÍGE s. f. **1°** pl. 771 Vb „verigi"; cf. d u r i 2°. **2°** pl. tantum 829 A „lanţ (de care se atârnă căldarea deasupra vetrei)".
var. 2° **velíge** s. f. pl. tantum 774 V.
2° v. TDRG (lit. v.), CADE (arh.) s.v. *verigă*.

VERMÚZ s. n. 715 VII „bentiţă pusă ca garnitură pe marginea laibărului": Aveam o läibărică grena lucrată cu *vermúz*, c-o bantă aşa pă jos.

VERZĂTÚRI v. **verzitúră 1°**.

VERZICIÚNI s. f. pl. 678 VII „ierburi, buruieni": Toc *verziĉún^{i}* pentru curci.
v. GL. ARGEŞ s.v.

VERZITÚRĂ s. f. **1°** colect. 774 V, 864 III „verdeţuri pentru mâncare": Tăiem *verzitúră* din grădină [...] ceapă, salată, orice să taie la ţară la ciorbă 864 III. **2°** pl. 805 V „legume verzi, necoapte, puse la murat".
pl. *verzitúri* 1° 778 III, 797 V, 2° 805 V.
var. 1° **verzătúri** s. f. colect. pl. 840 Va.
1° v. GL. ARGEŞ, GL. DOBR. s.v.; cf. DM s.v. *verzătură*.

VESELEÁU vb. intranz. ind. impf. 3 pl. 733 VII „se veseleau": *Veseleáu* acolo.
v. TDRG s.v. *veseli II*, SCRIBAN s.v. *veselesc*.

VÉSTE s. f. **1°** 780 V, 781 V, 784 V, VIIb, 833 III „obicei prin care, luni după nuntă, câţiva nuntaşi din partea mirelui merg la casa miresei să vestească fecioria acesteia": Pă urmă-i ducea *véstea*, o... sticlă roşie cu o panglică, aşezată acolo, nu ştiu ce, chiuiau... branişţele şi cu alţi băieţi 781 V; cf. r a c h í u 2°. **2°** art. 777 IV „cămaşa miresei care se arată nuntaşilor a doua zi după nuntă, dacă mireasa a fost fecioară"; cf. f o c 4°.

VESTITÓRI adj. f. pl. 846 VII „vestite": Era câte unele *vestit^{u}ór^{i}* de făcea opinci de ziceai că să bei apă din ele.

VÉŞTILE s. f. pl. art. 857 V „formele (din lemn) în care se pune pâinea la crescut înainte de a fi băgată la cuptor"; cf. c ú p ă.

VEVERÓI s. m. 734 I „mascul al veveriţei": Pe un *veve^{u}rói* îl chema Costinel.
cf. GL. ARGEŞ s.v. *veveriţoi*.

VEVERIŢÓŞI adj. m. pl. 781 V [fig., despre ochi] „vioi, ca de veveriţă".

VIÁRBĂ (2 sil.) s. f. 757 VII, 804 A, 811 A, 812 A, 814 A, 815 A, 818 A, 821 A, 824 A, 830 A, 831 A, 834 A, 841 A, 843 A „număr de trei fire dintr-un scul": Număram câte treizeci de *viérbe* numărătura, trei fire într-o *viárbă* d-alea devenea 757 VII.
pl. *viérbe* 757 VII, 804 A, 811 A, 812 A, 814 A, 815 A, 818 A, 821 A, 824 A, 830 A, 831 A, 834 A, 841 A, 843 A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. CADE (Ban.) s.v. *vearbă*, SCRIBAN (vest), GL. ARGEŞ, An. Dobr., 1923, 4, p. 101 s.v.; cf. DM (reg.) s.v. *vierbă*, LEXIC REG., I, p. 91 (Făgăraş) s.v. *ghiarbă*.

VIÁSPĂ s. f. 816* „viespe".

VIDROÁNĂ s. f. 830 VII „găleată (de metal)"; cf. c á n t ă 2°...

pl. *vidroáne* 830 VII.

VIERMÚŞI s. m. pl. 701 VIII, 734 A, 803 VI, 828 VIII, 843 VIIa dim. de la *vierme*.

v. DM, DEX (rar) s.v. *viermuş*.

VIERÚŞ (2 sil.) s. m. 846 VI dim. de la *vier* („porc necastrat").

VIÉSPEA, ~ ferăstrăului s. compus 714 VI „insecta care distruge florile de măr".

VIEZUÍNA v. **vizuníe**.

VIFORÁIE s. f. 711 VII „viforniţă": Eram taman la Bobotează, într-un frig ş-o *ģiforáie*.

VIFOREÁZĂ, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. 685 V [fig.] „se înverşunează": E răi porcii [mistreţi], că, dacă *se viforeáză* ei, până la urmă şi sare la om.

cf. TDRG, SCRIBAN s.v. *înviforat*, CADE s.v. *învifora*, DM, DEX (fig.) s.v. *viforos*.

VIITOÁRE s. f. 730 A, 858 VIII „inundaţie": A mai fost aşa o *viitoáre* în douăzeci şi şase 730 A; cf. v e n i t ú r ă 2°.

VIJÓI s. n. 692 VI, 695 II „apă mare şi repede; torent": Era apă mare şi *vijói* [...] *Vijóiu* este o apă mare care te ia, vine repede şi dacă stai acolo te ia, te duce dăvale şi te bagă la fund 695 II; cf. p o t ó p.

v. TDRG, GL. ARGEŞ, BĂRBUŢ s.v.; cf. DM (reg.), ŞĂINEANU, SCRIBAN s.v. *vâjoi*.

VÍLŢĂ v. **zbílţă**.

VINÁRI s. m. pl. 765 III „persoane care duc vinul pentru nuntă de la mire la mireasă": Să obişnuieşte ca de la băiat să vină *vinári* la fată.

v. GL. OLT. s.v.

VINĂTÚRĂ v. **venitúră 2°**.

VINIŞOÁRE s. f. pl. 848 A dim. de la v â n ă 2°.

VÍNTRĂ s. f. 756 V „şuviţă de lână": Când o pieptănam [lâna], îi trăgeam *víntră* dinainte din pieptene; cf. v i ţ i ó n, z b í l ţ ă.

VIOÁRĂ s. f. în **~ de leşíe** 675 VII „leşie tare, de calitate foarte bună": Cură numa *viuáră dă leşíe* [...] să ridică oul dasupra.

cf. TDRG (pop.), SCRIBAN (Munt.), CADE s.v.

VIRĂGÚŢĂ v. **virogúţă**.

VIROGÚŢĂ s. f. 826 V dim. de la *viroagă* („vale mică").

var. **virăgúţă** s. f. 827 VIII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

VISTERÍE s. f. 687 VI „cadru din bârne încheiate în care se captează apa unui izvor; ghizd": Să sapă la un metru, d-acilea vine cu *vistărija*; cf. b u t ó i...
v. CADE (Olt.) s.v.; cf. GL. ARGEŞ s.v.
VITIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 754 II „patină rudimentară (făcută de copii)": *Vitiórile* aceştea sânt nişte fiare îndoite la capăt şi noi le agăţăm de picioare cu sârme sau aţe şi ne dăm cu ele.
pl. *vitióri* 754 II.
VÍŢĂ s. f. 863 VII „şuviţă de aluat pentru colaci".
VIŢÍCĂ s. f. 748 VIIb dim. de la *viţă* („şuviţă"): Tulpanu era cusut, tras bine la maşină, pus o *viţícă* d-aia mică pă la frunte şi lega mireasa.
VIŢIÓN s. n. 696 VI „şuviţă (de păr)": Mai luam un *viţión* de păr de cal aşa; cf. v í n t r ă...
v. TDRG s.v., DM (rar) s.v. *viţioane*; cf. CADE (pop.) s.v. *viţioan*.
VIU[1] adj. **1°** 832* [despre un om] „vioi, ager": L-a văzut pă băiat că e *vi̍iu* şi l-a luat ucenic; cf. s p i r t ó s 2°... **2°** 803 VI [despre băligar] „nefermentat": Se face un strat dă optzăci dă centimetri dă băligar *vi̍iu*, cum să spune, cum să scoate el dă la vite. **3°** f. 747 V [despre carne] „crudă, nepreparată". **4°** m. pl. 809 V [despre combustibili] „care ard; aprinşi": Arunc [în săpun] un făraş, două de coceni bătuţi... aşa *vij*, arşi *vij*, i-arunc în căldare să se stingă acolo.
f. 3° *vie* 747 V, m. pl. 4° *vii* 809 V.
1° cf. CADE s. v.
VIU[2] vb. ind. prez. **1°** 1 sg. 760 VIIIb „cresc, mă maturizez": Bărbatămeu, în vârstă mai mare ca mine cu vreo şapte ani, sigur era *venít la mínte* 804 V; cf. m a t o r í t. **2°** 3 sg. 778 VIIb [despre aluat] „creşte, se ridică": Facem aluat, punem sare, turte, un pumn de făină, îl dospim până *víne* el; cf. d e v í n ă... **3°** 3 sg. 807 V [despre săpun la preparare] „se umflă": Mestecăm în săpun şi *víne*, *víne*, *víne* până se zdrobânţează deasupra.
ind. prez. 3 sg. *vine* 2° 778 VIIb; 3° 807 V, pf. c. 3 pl. *au venít* 2° 824 III; conj. prez. 3 pl. *să vínă* 2° 824 III; part. *venít* în ~ *la mínte* 1° 804 V.
1° v. TDRG s.v. *veni 1°*.
VIU[3] interj. 673 VIII cuvânt care imită vâjâitul ghiulelei în zbor.
VÍZDURI s. n. pl. 795 A, 821 A „ghizduri": *Vízdur*[i] dă puţ, pă patru părţi mergea, înclinate-aşa în crestuşuri 821 A; cf. b u t ó i...
VIZÍBIL adj. 829 VIII „cu vază, stimat, văzut": Eram mai *vizíbil*, cu vază pă lângă ofiţeri.
VIZIÚNEA v. **vizunie**.
VIZUNÍE s. f. 722 A „vizuină": Era numai urme de vulpe pe la *ǵizunij*, borte d-astea să numeşte *ǵizunij*.
pl. *vizunii* 722 A.
var. **viezuína** (4 sil.) s. f. art. 705 VI, 759 II; **viziúnea** s. f. art. 850 V.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

v. TDRG, SCRIBAN (Mold.), CADE (Mold., Bucov.) s.v. *vizuină*, ŞĂINEANU (Mold.) s.v.

VLĂGUÍT adj. 811 A [despre un obiect] „uşor de mânuit, devenit astfel prin întrebuinţare repetată (în opoziţie cu ţeapăn); flexibil": Briceagu nou nu e *vlăguit*, e prea fix.

cf. COMAN, GL. (Muscel), GL. ARGEŞ s.v.

VLĂJÁR s. m. **1°** 844 VI „lemn gros aşezat pe pereţii casei cu furci" **2°** art. 847 VI „vlăjganul"; cf. o á g ă r 1°...

pl. 1° *vlăjari* 844 VI.

2° v. CADE s.v. *vlăjgan*; cf. GL. OLT. s.v. *vâjlan*.

VOÁLĂ v. **vol**.

VOCSEÁM vb. ind. impf. 1 sg. 703 VIIb „vopseam"; cf. î n v o p s e á m.

VÓDCĂ s. f. 788 A „ţuică slabă, de calitate inferioară": Parcă e nişte *vuódcă* asta, zice „nu mai e bună, asta e *vuódcă*, nu mai e bună"; cf. á p ă 5°

var. **ótcă** s. f. 692 VIIIa.

VOINÍCI s. m. pl. 863 VII „bărbaţi tineri": M-am dus şi cu *voiníci* şi cu femei, pe unde-am putut, nu m-am dat bătută.

v. TDRG (înv. şi pop.), CADE (înv.) s.v. *voinic 3°*.

VOIOÁSĂ adj. f. 687 V, 775 VII „dornică": Mama era *voioásă* să scape de ei [=nemţi] 775 VII.

VOL s. n. 679 VIIb, 691 V, 700 VII, 725 VII, 739 III, 777 VIII, 780 V, 807 VII, 829 V, 835 Vb, A, 841 VIIb, 842 V, 845 III, 852 VIIb „voal de mireasă": [Miresei] nu-i pune *vólu* până nu vine lăutarii 691 V. Mă gătea, îmi punea *vuála* şi mă ducea la mire 726 VII.

var. **voálă** (2 sil.) s. f. 721 III, 723 III, 726 VII, 732 III, 733 VII, 748 VIIb, 765 III, 770 V, 773 V, 788 V, 793 VII, 823 III, 842 VII; **ovól** s. n. 739 III.

v. SCRIBAN (Suceava) s.v. *văl*, GL. OLT., GL. DOBR., BĂRBUŢ s.v. *voală*.

VOLÉ v. **haoléu**.

VÓLNICĂ adj. f. 749 A „vrednică, capabilă": Miercuri nu ştiu ce mai punea pe mireasă p-acolo să mai facă, dacă-i capabilă, s-o vadă toţi stolnicii dacă-i capabilă să facă, dacă e *vólnică* de casă; cf. v r é n i c.

v. TDRG, CADE (înv.) s.v.; cf. COMAN, GL. (Neamţ) s.v., GL. ARGEŞ s.v.

VÓLTA[1] s. f. art. 804 VIII „bolta".

VÓLTĂ[2] s. f., **dăm ~** loc. vb. 753 I „dăm vânt, împingem (spre a se da în leagăn)": Toată ziua îmi spunea ca *să*-i *dau vóltă* ca să... să se dea în leagăn [...] A spus ca *să*-i *dea* mai multă *vóltă*, da nu l-a ascultat, că i-era frică să nu să dea peste cap; cf. v o l t ă m.

VOLTĂM vb. ind. prez. 1 pl. 708 VI, 709 VI „împingem, facem vânt (buştenilor) ca să se mişte din loc": Butucii îi *voltează* cu ţapine [...] Chiar dacă butucii merge, să mai dă peste cap unu, cine ştie cum *să voltează* singuri ei aşa din mers 732 VI; cf. v ó l t ă[2].

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ind. prez. 3 sg./pl. *voltează* 732 VI; conj. prez. 2 sg. *să voltézi* 708 VI, 732 VI; refl. ind. prez. 3 pl. *se voltează* 732 VI.

v. GL. OLT. s.v. *voltam*, SC Şt. Iaşi, 1957, p. 174 (Bicaz, Maram.), CL. 1961, 1, p. 83 (Valea Sebeşului) s. v. *volta*; cf. LEXIC REG., I, p. 111 (Rădăuţi) s.v. *voltui*.

VOLUMÓS adj. 794 VI „voluminos": Fânu este *volumós* şi uşor.

v. GL. DOBR. s.v.

VÓRBĂ s. f. în expr. **1° aţi dat ~** 782 VII „aţi trimis vorbă; aţi anunţat". **2°** pl. **a dat ~** 748 VIIb, 782 V „a răspândit vestea, a dat sfoară în ţară": *A dat vórbe*, zice „eu nu vreau să-l iau p-ăsta" 748 VIIb. Începură *să dea vórbe* că i-ar place dă fata noastră 782 V.

pl. 2° *vórbe* 748 VIIb, 782 V.

VORBÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 811 III [despre un tânăr, o tânără] „curtez, sunt curtată, sunt în dragoste": *Am vorbít* cu el trei ani şi patru luni 737 III; cf. d i s c ú t ă...

ind. prez. 3 sg. *vorbéşte* 702 VIIb, 727 V, 743 III, 752 V, 811 III, impf. 1 sg. *vorbeám* 716 V, 811 III, 858 V, 3 sg. *vorbeá* 785 V, 3 pl. *vorbeá* 717 VII, pf. c. 1 sg. *am vorbít* 716 V, 737 III, 811 III, 817 III, 832 V, 867 VI, 3 sg. *a vorbít* 833 A; conj. prez. 3 sg. *să vorbeáscă* 737 III, 742 V, 792 VI, 811 III; sup. *pentru vorbít* 792 VI.

VORBITÓR, **~ de gúră** loc. adj. 731 VIII „vorbăreţ, palavragiu": Să nu-i spui lu tata că tata e *vorbitór dă gúră* şi pârăşte.

VORBITÚRĂ s. f. 867 VI „numele şi rezultatul acţiunii de a v o r b i": Am ieşit în sat în Mânăstire ş-am vorbit cu ea şi... din prima *vorbitúră* gata! am trimes în casă ş-am luat-o.

VÓRGHINĂ v. **vârghii 3°**.

VRÁCILĂ s. f. 715 Va, VII, 800 V, 821 V, 848 V, 864 VII, 870 VIIb „leşie rămasă după prepararea săpunului"; cf. v r é c i e 2°.

VRAJ v. **vraşti**.

VRAŞTI interj. 772 VIIIb cuvânt care imită o zvâcnire, o mişcare bruscă: A ieşit d-acolo din grâu, era jos şi *vraj*! s-a aruncat înaintea trenului 800 IV.

var. **vraj** interj. 800 IV.

cf. GL. ARGEŞ s.v. *vraşc*.

VRÉCE v. **vrecie 1°, 2°**.

VRÉCIE (3 sil.) s. f. **1°** 744 V, 750 V, 807 V, 809 V, VII, 814 V, 816 V, 818 V, 820 A, 825 V, VII, 827 V, 830 VII, 832 VII, 844 V, 852 VIIb „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 3°... **2°** 687 VIIa, 713 Vb, VII, 729 V, 736 V, VII, 744 V, 750 V, 807 V, 816 V, 818 V, 821 V, 824 V, VIII, 825 V, VII, 827 V, 830 VII, 840 Va, VII, 852 VIIb „leşie rămasă după prepararea săpunului": Iese *vréce* deasupra şi când dă *vréca* deasupra dăm săpunu jos 821 V; cf. v r á c i l ă . **3°** în expr. **dai pe ~** 830 VII „fierbi a doua oară săpunul

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

nereuşit": Dacă n-are loc [săpunul] dă e des în căldare, iese cu totu aşa... el nu-şi alege murdăria şi iese gros până jos, şi-l *daį pă vrécie*. Vrecia lui, care o scurgi în căldare, o-ncălzeşti şi-l frimitureşti şi l-ai încălzit, îi mai pui sare, niţică sodă şi l-ai făcut; cf. c r o p...

var. **vréce** s. f. 1° 687 VIIa, 692 V, 710 VII, 716 V, 717 V, 800 V, 810 V, 818 V, 820 VII, 841 V, 850 VII, 851 V, 853 V, 856 VII, 864 V; 2° 687 VIIa, 713 VII, 715 V, VII, 736 V, 744 V, 800 V, 810 V, 818 V, 821 V, 848 V, 870 VIIb; **vrej** s. 1° 797 V, 848 VII.

1° v. DM (reg.), GL. OLT., GL. DOBR., BĂRBUŢ s.v.; 2° v. DM (reg.) s.v.

VREJ[1] v. **vrécie 1°**.

VRÉJUL[2] s. m. **1°** art. 675 VII „tulpina cânepei"; cf. b e ţ e á c. **2°** pl. art. 836 VI, 846 A „cotoarele de struguri"; cf. c h i o r c h í n i...

pl. art. 2° *vréjii* 836 VI, 846 A.

VRÉME s. f. **1° pe ~** loc. adv. 852 A „pe vremuri, odinioară"; cf. a í n t e... **2°** pl. 750 VIIIb „vreme rea": Când era *vrémurį*, de era zăpadă, işea şi înainte la lume, işea lupii.

pl. 2° *vrémuri* 750 VIIIb.

2° v. GL. ARGEŞ s.v.; cf. BĂRBUŢ s.v.

VRÉNIC adj. 823 VII, 847 VII, 852 A, 857 VIII „vrednic, capabil"; cf. v ó l n i c ă.

f. *vrénică* 785 VIIb, 823 VII, 850 VII.

VÚLPE s. f. 810 A „ferestruică la pod; lucarnă": [Casa] să aibă *vúlpe* colo, să ai lumină-n pod [...] *vulpe*-aia sus are o coamă sus, o aia... o cutiuţă uite-aşa ş-are o răsuflătoare; cf. l o c á r d e.

cf. GLOSAR REG. (Vişeu) s.v.

VURT s. 721 VI „ţuică slabă, care curge ultima la cazan"; cf. á p ă 5°...

v. SCRIBAN (Mold. sud, Râmnicu Sărat), DM, DEX (reg.) s.v.

VURVOÁRE s. f. 789 VII „vâlvoare": Mai facem puţină *vurvoáre* la gura sobei; cf. b ă l b ă t á i e.

var. **vâlgáre** s. f. 714 VI, 743 VII.

ZÁBĂRUL s. n. art. 823 VII „durerea, chinul (la naştere)": Când le găsea *zábăru* [...] zis dă naştere, crizele-alea, îi... să văita; cf. m ú n c ă 2°.

cf. SCRIBAN (Munt., Mold.), COMAN, GL. (Vâlcea) s.v. *zăbăr*, LEXIC REG., I, p. 32 (Gura Jiului), 47 (Târgu Jiu), BĂRBUŢ s.v.

ZÁCĂR s. n. 675 VII, 697 VII, 699 VII, 703 V, 704 V, 718 VII, 732 VI, 733 VII, 763 IIIb, 789 VII, 819 VIb, 838 Vb, 849 VII, 863 VII, 864 A „zahăr".

var. **zahár** s. n. 729 VIIb.

v. TDRG, CADE, ŞĂINEANU (Mold.), SCRIBAN (est), DM, DEX (reg.) s.v. *zahăr*, BĂRBUŢ s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZAFÉTURI s. n. pl. 678 VIII „petreceri gălăgioase; zaiafeturi": Nunta o făcea cu lăutari, cu *zafétur'*, cu alea; cf. b ă r ă b á i e...
v. TDRG (înv. și fam. pop.) s.v. *ziafet*; cf. ŞĂINEANU (pop.), SCRIBAN (fam.), CADE s.v. *ziafet*, DM, DEX s.v. *zaiafet*.
ZAHÁR v. **zácăr**.
ZÁIBĂR s. n. 727 VI, 739 VI, 778 VIIb, 782 VI, 808 VI, 819 VIb, 833 VI, 839 VI, 851 VI, VIII, ~ *bălán* 808 VIa „soi de viță de vie nealtoită": Vița ți-arată... rodu de care are: că-i *záibăr*, că-i terază 727 VI.
var. **záiber** s. n. 801 VI; **záibură** s. f. 725 VI.
v. GL. OLT., GL. DOBR., BĂRBUȚ, LR, 1960, 2, p. 20 (Craiova) s.v.
ZÁIBER v. **záibăr**.
ZÁIBURĂ v. **záibăr**.
ZANGARÁLE s. f. pl. 799 VII „zdrăngănele": Îşi face opinci cu *zangarále*... să sune; cf. z d r ă n c ă n é l e 1°.
cf. COMAN, GL. (Neamț), GL. ARGEŞ s.v. *zangara*.
ZARÁF s. m. 721 III, 733 VII „persoană care încasează banii la nuntă sau la colindat"; cf. p e r c e p t ó r u l.
cf. CADE (arh.), DM, DEX (înv.) s.v.
ZÁRVURĂ s. f. 708 VIII „revoltă, răscoală".
ZÁRZĂR s. m. 677 VIII, 684 VI „corcoduş": *Zárzăr*, tot aşa ca prunu, ştii, un arbor ca prunu, să coace mai devreme, sânt galbene, roşii 677 VIII; cf. c o r c o d á r i.
pl. *zárzări* 817 VII, 848 A.
v. CADE, ŞĂINEANU, SCRIBAN (Trans.), DM, DEX (reg.) s.v.; cf. GS, 1933–1934, p. 246 (Jina) s.v. *zarzăn*.
ZAVÍSTII s. f. pl. 823 A „glume, vorbe cu haz"; cf. l á n c o t e...
v. GL. ARGEŞ s.v.; cf. TDRG, CADE, DEX (înv.), SCRIBAN (azi rar), DM (înv. şi reg.) s.v. *zavistie*.
ZAVISTIÓS (4 sil.) adj. 827 A „glumeț, şugubăț"; cf. g e a m b á ş...
m. pl. *zavistióşi* 830 VII.
var. **zavistoáse** (4 sil.) adj. f. pl. 765 III.
v. LEXIC REG., II, p. 18 (Argeş), GL. ARGEŞ, BĂRBUȚ s.v.; cf. TDRG (aproape înv.), SCRIBAN s.v. *zavistnic*, DM (înv. şi arh.), DEX (înv.), CADE, ŞĂINEANU s.v.
ZAVISTOÁSE v. **zavistiós**.
ZĂBĂLÚȚE s. f. pl. 816 VIIIb „cheutori la opinci prin care trece nojița": Nişte opinci [...] cu doi ciucuri, unu roşu şi unu albastru şi cu nişte *zăbălúțe* galbene, care le avea unde le lega dă picior [...] E un oichi mic aşa, bre.
ZĂBLOÁIE s. n. pl. 701 VIIb „preşuri"; cf. p a r ț o á l ă.
cf. TDRG (Munt.), CADE s.v. *zăblău²*, DM, DEX s.v. *zăblău¹*, SCRIBAN (Munt.) s.v. *zablău* 2°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZĂCĂRĂJEÁSCĂ, să ~ vb. conj. prez. 3 sg. 824 VIII „să boscorodească".

ZĂCĂŞÉŞTE vb. tranz. ind. prez. 3 pl. 674 V „chinuie, pricinuiesc dureri": Mă gândesc că-l *zăcăşéşte* pe bărbatu-meu nişte crize de ulcer sau mai ştiu eu.

cf. TDRG (Munt., fam.), SCRIBAN (Munt. vest), DM, DEX (reg.), CADE, ŞĂINEANU, BĂRBUŢ s.v. *zăcaş*.

ZĂCĂTUÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 722 V [fig., despre săpunul preparat] „a stat fără să fie mişcat": Pă fund rămâne nişte... zama aia murdar-aşa, care-*a zăcătuit* săpunu-acolo unde-a fost el.

ZĂGÁJ s. n. 850 A „zăgaz".

ZĂLOGEÁ vb. ind. impf. 3 pl. 718 VII „rechiziţionau": Nemţii nu ne *zăloğá* [...] nu ne lua nimicuţ.

cf. CADE (arh.), DM, DEX (înv.) s.v. *zălogi*, SCRIBAN (vechi) s.v. *zălogesc*.

ZẮNCĂNE vb. ind. prez. 3 pl. 823 VII „zdrăngănesc, zăngănesc": [Ielele] joacă la răspântie şi ţipă, *zăncăne* din... cică din nişte clopoţei; cf. h ú r u i 2°...

cf. TDRG, CADE s.v. *zângăni*, ŞĂINEANU, DM, DEX s.v. *zăngăni*, SCRIBAN s.v. *zăngănesc*.

ZĂPĂZÚIE s. f. 677 VIII dim. de la *zăpadă*.

v. COMAN, GL. (Muscel) s.v.

ZĂPÉZURILE s. f. pl. art. 752 VI „zăpezile".

ZĂPÓDIE s. f. 686 VI „vale largă adăpostită de înălţimi": Din coastă se face pe urmă un şes, acolo-i zicem *zăpódija*; cf. j á p c ă.

v. TDRG, SCRIBAN (înv.), CADE (arh.), DM, DEX (reg.), ŞĂINEANU s.v.

ZĂPÓR s. n. 851 V „nenorocire, calamitate".

ZẮRVĂIE, să ~ vb. conj. prez. 3 pl. 856 A [despre obiecte de metal] „să zornăie"; cf. h ú r u i 2°...

cf. DM, DEX (reg.) s.v. *zărvăi*.

ZĂTINÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. 843 V „a deranjat, a mişcat din loc": L-*a zătinit* de la locu lui [războiul], l-a mişcat, el era drept când am ţesut prima dată, el foarte bine făcea ş-acuma l-*a zătinit*, l-a dat de la locu lui.

cf. DEX (pop.), CADE, ŞĂINEANU, DM s.v. *zăticni*, SCRIBAN (rar) s.v. *zăticnesc*, LEXIC REG., I, p. 32 (Craiova) s.v. *zăticneală*, II, p. 33 (Vâlcea), BĂRBUŢ s.v. *zătigni*.

ZĂTONÍTE adj. f. pl. 738 A „îngrămădite una peste alta, căzute grămadă la pământ": O mie şi nu ştiu cât de oi a-necat [...] în pădure, stătea *zătonite*, s-a-mpuţit p-acolo.

cf. SCRIBAN (Dunăre, Prut) s.v. *zătonesc*, DM, DEX (reg.) COMAN, GL. (Sibiu), GLOSAR REG. (Rădăuţi), LEXIC REG., II, p. 43 (Sânnicolau) s.v. *zătoni*, ŞĂINEANU s.v. *zaton*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZĂZDÚH s. n. 711* „căldură mare; zăduf": Muncește mult prin apă, muncește prin *zăzdúh* [...] *zăzdúh*, zăduf, căldură, căldura de sus; cf. p r i g ó r i e 1°...

ZÂMBEÁ vb. ind. impf. 3 sg. în **~ de râs** 823 VII „surâdea".

cf. TDRG (înv.), CADE (prov.), DR, 1934–1935, p. 118 s.v. *zâmbi*, SCRIBAN (vechi, nord) s.v. *zâmbesc*.

ZÂMBÓC s. n. 821 A „cui mobil care, intrând într-o gaură, fixează o cataramă, o tindeche etc.". **2°** var. 830 A „vârf ascuțit; țâmburuș".

var. 2° **țâmbóc** s. n., pl. *țâmboáce* 830 A.

1° v. CADE (Olt.), DM (reg.), SCRIBAN (rar), BĂRBUȚ s.v.; cf. GL. ARGEȘ s.v.

ZÁRNA s. f. art. 869 VII, VIIIa „numele dansului popular perinița"; cf. p e r n í ț a...

ZÂȘT interj. 839 VII cuvânt cu care se alungă pisica.

ZBAȚI vb. tranz. ind. **1°** prez. 2 sg. 758 III „frămânți aluatul insistent": Pâinea o iei *la zbătút* ca s-o frământe; ea, cum devine, după ce-o *zbaț!* bine, o lași să dospească; cf. b o s o l é ș t i... **2°** prez. 1 pl. 772 VII „cernem (cu sita)" **3°** impf. 3 sg. 727 A „bătea (spicele)": *Zbăteá* cu furca [orzul].

1° sup. *la zbătút* 758 III; 2° ind. prez. 1 pl. *zbátem* 772 VII; 3° ind. impf. 3 sg. *zbăteá* 727 A, 3 pl. *zbăteáu* 745 VIIIb.

ZBĂTĂTÚRĂ s. f. 748 VIIb „cantitate mică (de tărâțe, făină) cât se cerne (z b a t e) o dată": Zicea că se face mai dulce [pâinea] dacă pune *zbătătúră* d-aia de tărâțe în ea acolo; cf. c e r n ă t ú r ă.

ZBÂCÂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. 846 VII [despre inimă] „bătea tare, se zbătea; zvâcnea": *Zbîcîiá* inima-n el, săracu, când a auzit ciocănind.

ZBÂNDOÁCE s. pl. 734 A „resturi din pielea sau din blana unui animal": I-am găsit [cățelului] numai niște *zbînduáce* din piele.

ZBÂRCÂIÁM vb. ind. impf. 1 sg. 826 VIIb „munceam prost, de mântuială": *Zbîrcîiám* și eu acolea la secere, de bine de rău, nu le era nădejdea-n mine; cf. o r n ă n ă i é ș t i.

ZBÁRLĂ v. **zbârna**.

ZBÁRNA s. f. art. 797 VII „unealta folosită la scărmănatul bumbacului": Făceam o *zbírlă*, o nuia-ndoită, cu o aț-așa... coardă, cum se zicea, și-l dam noi bumbacul; cf. a r c ú ș...

var. **zbârlă** s. f. 797 VII.

ZBÂRNÂIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 797 VII „scărmănam bumbacul cu z b â r n a": Bumbacu îl torceam, îl *zbîrnîiám* cu zbârna.

ZBÂRNÉLE v. **spârnél**.

ZBEGUIÁ, se ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. 836 VII „se zbenguiau"; cf. z b e r e g é ș t e.

v. BĂRBUȚ s.v. *zbegui*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZBEREGÉȘTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 835* „se zbenguie"; cf. z b e g u i á.

cf. DM (reg.) s.v. *zbereguială*, GL. ARGEȘ s.v. *zbereng*.

ZBICIURÁM vb. ind. impf. 1 sg. 729 VIIb „băteam cânepa de un par pentru a îndepărta părțile lemnoase": [Cânepa] o topeam, o scoteam, să usca, o fărmam, de acolo o *zgĭčurám* d-un par așa; cf. z g r e b u i á m.

cf. TDRG s.v. *zbiciula 2°*, CADE (prov.) s.v. *sbiciula*, SCRIBAN (rar) s.v. *zbiciulez*.

ZBÍLȚĂ s. f. 789 A „smoc, șuviță (de păr)": Pui păru dă porc, îl iau și-l desfac așa câte... *zbilță* mai mică, ca să-ncapă pe gaur-aia cf. v í n t r ă...

var. **svílțe** s. f. pl. 818 VIII; **vílță** s. f. 761 V.

v. GL. ARGEȘ s.v. *svilță*, LEXIC REG., II, p. 33 (Vâlcea), BĂRBUȚ s.v.; cf. DA s.v. *ghilț*, TDRG, SCRIBAN s.v. *bilț*, GL. OLT. s.v. *zbilțe*.

ZBOR s. n. **1°** 705 III, 718 V „bâlci": Era *zbor*: venea lanțuri, veneau bărci, veneau călușei dintr-ăia mici pentru copii 718 V; cf. i a r m a l ó c. **2°** art. 856 VIII „târla (oilor)".

1° v. TDRG (Munt., Olt.), SCRIBAN (înv. vest), DM, DEX (înv. și reg.), ȘĂINEANU (Munt., Prahova), GS, 1929–1930, p. 136 (Prahova) s.v., CADE (înv.) s.v. *sbor*[2]; cf. GL. DOBR. s.v.

ZBORI vb. tranz. ind. prez. 2 sg. 711 VII „crești, ajuți să crească, dai independență, zburătăcești": Vezi dă el, mamă, că copilu-așa e, cât îl *zbor!* dă mic, atâta scapi dă el curând 711 VII. Puii de găină *s-a zburát*, le-a dat codițe, aripi, ș-acuma nu mai intră nici unu dacă s-a mai încălzit vremea 755 V.

refl. ind. prez. 3 pl. *se zboáră* 748 V, pf. c. 3 pl. *s-a zburát* 755 V.

v. GL. DOBR. s.v. *zburat*.

ZBRÂNCÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 812 VII „îmbrâncește"

v. DA s.v. *îmbrânci*; cf. SCRIBAN (Mold.), DM, DEX (reg.) s.v. *zbranca*.

ZBURĂTUREÁ vb. ind. impf. 3 sg. 697 VI „alunga, împrăștia": Câinii îi zburăturea [ursul].

cf. SCRIBAN s.v. *zburătăcesc*, DM (rar), DEX (pop.) s.v. *zburătură*.

ZBUCIUMÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. 791 VII [despre cămașa de cânepă] „producea mâncărimi; irita": [Cămașa de cânepă] ne mai freca, ne mai *zbučumá*; cf. b ú c i u m ă 1°.

ZDRÁNIȚĂ s. f. 710 VII, VIIIb „draniță, șindrilă": [Casa] o șindrilea cu *zdrániță* VIIIb; cf. ș i n d í l ă.

v. SCRIBAN (nord) s.v. *draniță*, ȘĂINEANU s.v. *sdraniță*.

ZDRĂNCĂNÉLE s. f. pl. **1°** 785 VIIa „podoabe zornăitoare": Cu mărgele, cu fel de fel de... *zdrăncănéle* atârnate de ei, erau gătiți [călușarii] cu toate *zdrăncănélele*; cf. z a n g a r á l e. **2°** var. 737 VIIIb „anexele coasei (ciocan, nicovală)": Adu coasa cu *drăgănélele*.

var. 2° **drăgănélele** s. f. pl. art. 737 VIIIb.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

1° cf. DEX (reg.), DM s.v. *zdrăngănel*, LEXIC REG., I, p. 58 (Vânju Mare), BĂRBUȚ s.v. *zdrăncană*.

ZDRĂNCINÁM vb. ind. impf. 1 sg. 715 VII „zdrobeam cânepa prin meliță".

ZDRĂNCINEÁLĂ s. f. 695 VI „zdruncinătură": La un fel de... *zdrăncinẹálă* să nu se deplaseze [răsadnița]; cf. z d r â n c i n ă t ú r ă.

cf. GL. ARGEȘ s.v. *zdruncineală*.

ZDRẤMBIȚĂ s. f. 821* „unealtă, constând dintr-o nuia arcuită, cu care se scarmănă bumbacul"; cf. a r c ú ș...

pl. *zdrấmbițe* 821*.

ZDRÂNCINĂTÚRĂ s. f. 705 VI „zdruncinătură"; cf. z d r ă n c i n e á l ă.

ZDRÂNG s. n. 827 A „darac mare".

pl. *zdrấnguri* 827 A.

ZDRÉCHE v. **dríchea 1°, 2°**.

ZDRÉCHIE v. **dríchea 1°, 2°**.

ZDRÉNIȚE s. f. pl. 847 VII „puzderii": Pe urmă îl mai băteam, îl mai suceam, până cădea toate... *zdrénițilẹ*-alea din el și rămânea fuioru curat; cf. c r á ț a...

ZDRÍCHE v. **dríchea 1°, 2°**.

ZDRÍCHIE v. **dríchea 1°**

ZDRIVEÁLĂ s. f. 844 V „striveală": Și-a mai revenit, da a avut *zdriịála*, bușala a fost mare. Spun că dă *zdrivịálă* nu se dă nimic; cf. z d r o b e á l ă.

ZDROB interj. 671 VIII „zdup".

var. **zdrop** interj. 671 VIII.

ZDROBÂNȚEÁZĂ, **se ~** vb. refl. ind. prez. 3 sg. 807 V [despre săpun la preparare] „face bășici, bule la suprafață, când e gata": Mestecăm în săpun și vine, vine, vine, până *se zdrobînțẹázǎ* deasupra. E! ăsta-i săpunu adevărat; cf. b u b u l e á z ă.

var. **zdrobințát** vb. part. 765 V.

ZDROBEÁLĂ s. f. 736 V „striveală"; cf. z d r i v e á l ă.

ZDROBINȚÁT v. **zdrobânțeáză**.

ZDROBITOÁRE v. **zdrobitór**.

ZDROBITÓR s. n. 689 VIII, 702 VIb, 715 VIIIa, 717 VIIb, 718 VIII, 719 VIIIb, 725 VI, A, 766 VIIIa, 789 A, 792 A, 794 A, 815 VI, 819 VIb, 820 VIII, 843 VI, 848 VIb „unealtă rudimentară de zdrobit strugurii pentru must": Să bate c-un *zdrobitór*, să zdrobește strugurii 848 VIb; cf. b ă t ă t ó r.

pl. *zdrobitoáre* 705 VI.

var. **zdrobitoáre** s. f. 757 VII, 851 VIII, 863 VI.

v. GL. DOBR. s.v., LEXIC REG., I, p. 64 (Vaslui), GL. OLT. s.v. *zdrobitoare*; cf. DEX s.v.

ZDROBÍȚELE s. f. pl. art. 723 A „bobițele de strugure".

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZDROBONÉȚE s. pl. 777 V, 829 V „cocoloașe mici; grunzuri": Cheagu mielului prinde niște *zdrobonéț* el [...] bobițe de cheag 777 V; cf. b o b o r o á ț e...

var. **zdrobonéți** s. m. pl. 777 V, 804 V.

v. SCRIBAN (Munt.), LEXIC REG., I, p. 39 (Gura Jiului) s.v. *zdrobonet*, GL. ARGEȘ s.v. *zdroboneață*; cf. BĂRBUȚ s.v. *zdrobonete*.

ZDROBONÉȚI v. **zdrobonéțe**.

ZDROBONÍȚE s. f. pl. 828 A „cocoloașe mici; grunzuri"; cf. b o b o r o á ț e...

ZDROBONȚÉI s. m. pl. 777 V dim. de la z d r o b o n e ț e: *Zdrobonțéi* așa știi, cum să vă spun, ca pâsatu-ăla când fierbe la mămăligă.

ZDROBONȚÓS adj. 799 V [despre săpun] „cu z d r o b o n e ț e; grunzuros": Dacă ea vede că iese [săpunul] chiar *zdrobonțos*... zice „l-am tăiat"; cf. c o j á t...

ZDRÓBURI s. n. pl. 814 V „resturi zdrobite (la jumări)".

ZDROBUROÁNȚE s. f. pl. 771 Vb „cocoloașe mici; grunzuri": Când începe să vie *zdroburọánțe*, *zdroburọánțe* deasupra, atunci înseamnă că e fiert [săpunul]; cf. b o b o r o á ț e...

ZDRÓNCĂNE vb. ind. 1° prez. 3 sg. 808 VII „troncănește, hodorogește": [Zice] că să face strigoi și că vine, *zdróncăne* prin casă; cf. c o t o r o g é ș t e. **2°** var. 866 VI [despre clopote] „sunau"; cf. h ú r u i 2°...

var. 1° **zdróngăne** vb. ind. prez. 3 sg. 835 VII; **a zdruncănít** vb. ind. pf. c. 3 sg. 734 VIIa; 2° **droncăneáu** vb. ind. impf. 3 pl. 866 VI.

ZDRÓNGĂNE v. **zdróncăne 1°**.

ZDROP v. **zdrob**.

ZDRUNGĂNÍT v. **zdróncăne 1°**.

ZDUPĂNÍND vb. ger. 671 VIII „tropăind"; cf. r ă p ă n e...

cf. DM, DEX (reg.) s.v. *zdupăi*.

ZEA s. f. în **a dóua ~** 727 A, 729 VIIb, 740 VII, 742 V, VIIb „a doua zi".

ZEORDÍT (3 sil.), **s-a ~** vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 805 V [despre o mâncare cu sos] „s-a tăiat"; cf. h o t ă r â t.

cf. LEXIC REG., II, p. 72 (Roșiori de Vede), GL. ARGEȘ, BĂRBUȚ, LR, 1960, 5, p. 36 (Craiova) s.v. *zăurdi*, GLOSAR REG. (Rădăuți) s.v. *zăurdit*.

ZEREÁȚĂ s. f. 827 VII „zeamă, suc": Boasca, care-i rămasă acolo, se mai pune și apă-n ea, nu se lasă uscat-așa [...] Își mai lasă ea *zerẹáță*,vin, drojdie din aia-n ea acolo; cf. g e á i u l.

ZGALÓI v. **scalói 1°**.

ZGÂNDĂRĂ s. f. 870 VIIIc „ceartă, scandal": El caută *zgándără* ca să încep să înjur eu; cf. h â r a.

ZGÂNȚĂ v. **gánță**.

ZGĂMOȘÍM v. **zgămușéști**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZGĂMUŞÉŞTI vb. ind. prez. 2 sg. 775 VIII „sapi superficial pentru a afâna pământul": *Zgămuşắşt!* numai când nu vezi că răsare bine porumbu, pleci pe loc şi-l cauţi acolo; cf. c i ó c ă n i...
conj. prez. 2 sg. *să zgămuşéşti* 772 VIIIb; part. *zgămuşít* 751 VIIIb.
var. **zgămoşím** vb. ind. prez. 1 pl. 789 VII; **la zgârmuşít** vb. sup. 776 VIII.
v. GL. ARGEŞ s.v. *zgămui 3°*, BĂREUŢ s.v. *zgămui*.
ZGĂMUŞÍT s. n. 772 VIIIb „nume al acţiunii de a z g ă m u ş i".
ZGĂRMĂNĂI v. **scărmănă**.
ZGĂVLEÁJĂ v. **glăveájă**.
ZGÂIA, de-a ~ loc. subst. 739 V „numele unui joc de societate la priveghi".
ZGÂIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 sg. 738 VII „desfăceam, deschideam larg": Înainte *zgîịám* maţu ăla şi îndesam acolo [carnea], când nu era maşină de tocat [pentru făcut cârnaţi].
ZGÂRBOVÍTĂ adj. f. 716 IIb „gârbovită"; cf. î n c o m á t 2°.
ZGÂRCEROÁSE adj. f. pl. 750 V [despre carne] „cu zgârciuri": Părţile *zgîrčeroáse* ale porcului le băgam la tobă.
cf. DEX (rar), DM s.v. *zgârciuros*.
ZGÂRCI s. n. 1° 833 A „cârcel (în muşchi, la picior)": Să pune *zgîrč* la picior. 2° 705 II „elastic": Praiştia se face cu un *zgîrč*.
pl. 1° *zgắrciuri* 833 A.
ZGÂRCÍTĂ adj. f. 680 VIIb [despre o rufă] „zbârcită, şifonată"
pl. *zgârcíte* 680 VIIb.
ZGÂRIÁT (3 sil.) s. n. 727 VI „drişcuire": După ce se usca şi ghiontu, în fine, acuma dădeai cu... baligă de cal, cu pământ galben, subţire, tot ca un fel de *zgîriát*, aşa să numea, cică acuma-i dau [peretelui] *zgîriątu*; cf. b r i ş c u i á l ă...
ZGÂRIETÚRĂ s. f. 839 VI „arătură superficială".
cf. DM, DEX s.v. *zgâria*.
ZGÂRIÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 828 II „a zgâriat".
ZGÂRMÁT v. **scărmă 2°**.
ZGÂRMUŞEÁLĂ s. f. 776 VIII „mărunţire, afânare a pământului (la rădăcina porumbului)".
ZGÂRMUŞÍT v. **zgămuşéşti**.
ZGLĂVEÁJĂ v. **glăveájă**.
ZGLEVEÁJĂ v. **glăveájă**.
ZGLEVÉJ v. **glăveájă**.
ZGLOMŢORÓS adj. 825 A „grunzuros"; cf. c o j á t...
ZGONÉŞTE vb. ind. prez. 3 pl. 834 V „alungă, izgonesc": [Ciobanii] îi *zgonéşte* de la stână [pe câini, după urs]; cf. n ă p u s t í t.
var. **zgorneá** vb. ind. impf. 3 sg. 696 VIIIb, pf. c. 3 sg. *a zgornit* 672 VIII; conj. prez. 2 sg. *să zgornéşti* 702 V; imper. 2 sg. *zgornéşte* 702 V.
v. DA s.v. *izgoni*, CADE (prov.) s.v. *sgoni*, DM (reg.) s.v. *zgorni*, DEX (reg.) s.v. *scorni*, BĂRBUŢ s.v. *zgoni*, *zgorni*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZGORNEÁ v. **zgonéşte**.

ZGREÁBĂN s. m. **1°** 698 VIIa „rest de lână sau de cânepă de la dărăcit": Ieşeau şi *zgrében*ʲ şi fuior [...] la *zgrében*ʲ câlţi le zicea 703 V; cf. b u r d ú f i... **2°** pl. 735 V, 801 VII, 823 VII „puzderii": Cânepa o zgrebuiam aşa de un băţ ca să curgă *zgréberi* ăia 726 Va; cf. c r á ţ a...

pl. *zgrébeni* 1° 685 VIIa, 687 VIIb, 689 V, 699 V, 703 V, VIIb, 711 VII, 714 V, 715 VII, 743 VII, 744 V, VII, 795 VII, 797 VII, 801 VII, 817 A, 847 VII, 867 VIIb; 2° 735 V, 801 VII, 823 VII.

var. 2° **zgrébena** s. f. art. 866 VIIb; **zgréberi** s. m. pl. 726 Va; **zgrénderii** s. m. pl. art. 833 V.

1° v. TDRG, CADE (Olt.), SCRIBAN (Olt., Ban.), DM (reg.), BĂRBUŢ s.v. *zgrebeni 1°*, BPh, 1939, p. 245 (Gorj) s.v. *zgrebeni*.

ZGRÉBENA v. **zgreábăn 2°**.

ZGREBENÓŞI adj. m. pl. 725 V [despre câlţi] „cu puzderii, cu z g r e b e n i 2°"; cf. z g r e m ţ u r o á s ă.

ZGRÉBERI v. **zgrébeni 2°**.

ZGREBUIÁM vb. tranz. ind. impf. 1 sg. 726 Va „băteam cânepa de un par pentru a îndepărta z g r e b e n i i 2°"; cf. z b i c i u r á m.

ZGREMŢUROÁSĂ adj. f. 721 VIIa [despre cânepă] „cu puzderii"; cf. z g r e b e n ó ş i.

ZGRÉNDERII v. **zgrébeni 2°**.

ZGRÍNŢĂ s. f. **1°** 701 VIIb nume al unui joc de copii: „ţurcă"; cf. d r í c h e a 1°... **2°** 688 I „băţ subţire şi scurt cu care se joacă ~": Unu şedea colo, doi acolo-şa şi unu aicea [...] ş-aruncă *zgrínţa* d-acolo şi o prindeam cu ciomagu ş-o dam îndărăt iară la ăla; cf. d r í c h e a 2°...

ZGURI s. f. pl. 701 VIII „zgură": Puneam nişte *zgur*ʲ peste piatră.

ZGUROÁSĂ adj. f. 676 VIII [despre urdă] „grunzuroasă, aspră"

ZI s. f. **1°** în **~ álbă** v. **álbă 2°**. **2°** art. în expr. **áşte ~** 794 V „formulă de salut adresată unei femei care naşte": Când se intră în casă la o naştere, se spune *áşte ziua*. **3°** art. **~ sócrilor** s. compus 816 VIIb „petrecerea de luni după nuntă, între rudele mirilor"; cf. s o c r í e 1°... **4°** art. **~ ciórilor** s. compus 832 VIIIb „prima zi după Lăsatul Secului de Paşti, când, după obicei, membrii familiei nu mănâncă împreună": După iertăciune, a doua zi, luni, se făcea şi *ziua córilor*, c-atuncea ziua aia nu mâncam toţi la masă, că zice „cum ne grămădim la masă, aşa grămădeşte ciorile pe porumb şi scobeşte porumbu".

ZICĂTOÁRE s. f. 689 I „numărătoare (la jocurile de copii)"; cf. g h i d u ş í e.

ZÍMBRELE s. f. pl. art. 796 VIIIb „femelele zimbrilor": Venea zimbrii şi cu *zímbrele*, bea apă.

cf. TDRG s.v. *zimbru*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

ZIUÁŞ s. m. 725 A „muncitor ziler": Am lucrat la sonde, nu ca sondar, ca *ziuáş*.

v. LR, 1972, 4, p. 292 s.v; cf. LEXIC REG., I, p. 25 (Baia Mare) s.v. *zuaş*.

ZLÁȚA s. f. art. 805 IIIb numele unui dans popular.

ZLOTÓS adj. 728 A, 754 VIII „argilos, lutos": *Zlotós* însemnează un loc clisos 728 A; cf. s m o l n i ț o á s e.

cf. SCRIBAN s.v. *slotos*, DM, DEX s.v.

ZMEI s. m. pl. 827 A „fire lungi din pânză de păianjen care plutesc în aer, mai ales toamna".

ZNÁMĂ s. f. 812 V „apelativ ironic: răutate, pacoste": *Známa* naibii de om! *známa* năbădăilor; cf. n ó i m a.

cf. CADE (Olt.) s.v. *snamă*, DM, DEX (reg.) s.v. *znamie*, LEXIC REG., I, p. 88 (Vâlcea), CV, 1950, 4, p. 34 (Argeş) s.v. *snamenie*, GS, 1929–1930, p. 136 (Prahova) s.v.

ZOÁNĂ s. f. 829 VIb „porțiune de drum între partea carosabilă şi gard".

v. LEXIC REG., I, p. 88 (Vâlcea), GLOSAR REG. (Fălticeni), GL. ARGEŞ, GL. OLT., LR, 1961, 1, p. 23 (Târgu Jiu) s.v.; cf. GL. DOBR. s.v.

ZOB v. **zol 1°**.

ZOBEÁLĂ s. f. 820 VII „muncă multă, trudă"; cf. r o b o á t ă...

ZOBÍ vb. inf. 789 V „(a) sfărâma, (a) fărâma": Dacă nu e pământu bun [pentru țest] se poate *zobí*; cf. f ă r m ă ț e á...

ind. impf. 1 sg. *zobeám* 687 VII, 3 pl. *zobeá* 764 VIII, pf. s. 1 sg. *zobíi* 690 VII, pf. c. 3 sg. *a zobít* 693 VII, m. m. c. pf. 3 sg. *zobíse* 801 A; conj. prez. 1 pl. *să zobím* 690 VII; part. *zobít* 770 VIII, f. *zobítă*, pl. *zobíte* 689 VII; refl. ind. impf. 3 sg. *se zobeá* 702 VI, m. m. c. pf. 1 sg. *mă zobísem* 756 VIII.

v. TDRG (Munt., Trans. pop.), DM, DEX (reg.), CADE s.v. *zobi*, SCRIBAN (Munt.) s.v. *zobesc*.

ZOL s. n. **1° ~ de pămấnt** 689 V, 766 VII, 787 V „amestec de pământ cu apă, pleavă etc., folosit la tencuieli sau pentru țest": Facem câte-un *zol de pămấnt* şi-l jucăm cu picioarele bine, bine, până se ține el 787 V; cf. g h i o n t 1°... **2° ~ de árie** 788 A „strat de snopi aşezați pe arie pentru a fi treierați cu caii".

var. 1° **zob** s. 754 V.

1° v. LEXIC REG., I, p. 40 (Gura Jiului), LR, 1961, 4, p. 320 (Argeş) s.v.; 2° v. GL. ARGEŞ s.v.

ZOLEÁLĂ s. f. 820 VII „muncă multă; trudă"; cf. r o b o á t ă...

cf. TDRG, CADE, SCRIBAN (Mold., Trans.) s.v. *zoală*, GS, 1929–1930, p. 135 (Prahova) s.v. *zolit*.

ZÓPĂIE vb. ind. prez. 3 sg. 722 VIa „tropăie, aleargă de ici colo": [Femeia] o ții numai la sapă... parcă-i cal *zopăít*, când vine seara de la câmp, la opt, *zópăie* ca calu; cf. r ấ p ă n e...

part. *zopăít* 722 VIa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

cf. ŞĂINEANU s.v. *zopăi*, DM, DEX s.v. *zupăi*, GL. ARGEŞ s.v. *zăpăi*.

ZOPOTEÁLĂ s. f. 835 A „faptul de a z o p o t i, cădere, prăbuşire zgomotoasă".

cf. GL. ARGEŞ s.v.

ZOPOTÉSC vb. ind. prez. 1 sg. 835 A „cad, mă prăbuşesc zgomotos": Când am căzut nu ştiu, că am căzut în cur lângă ea, şi ea a auzit *zopotínd*, da n-a ştiut ce, a-ntins mâna să mă scoale pe mine, că ce *zopotésc*, şi n-a dat de mine.

ind. prez. 2 sg. *zopotéşti* 835 VII, 3 sg. *zópote*; ger. *zopotínd* 835 A.

cf. DM, DEX (reg.), LEXIC REG., I, p. 10 (Carei), BĂRBUŢ s.v. *zopoti*.

ZOR s. 1° m. 672 VI, 850 Vb „zori": A venit femeia aia pân *zor*, d-a avut tren şi-a venit la Bucureşti; **vărsátul zórului** 775 VII „revărsatul zorilor, zori de zi": Spăla copilul în *vărsátu zórului*; cf. l u m i n á t u l. 2° pl. art. 773 V „numele unui colind": La Crăciun ne scoală copiii la fereastră, când cântă *zórile* astea, ce ştie ei.

pl. art. *zórile* 2° 773 V.

2° cf. TDRG s.v. *zori*.

ZORGĂNEÁM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. 696 VI „zornăiam (clopotele); sunam": Clopotele le *zorgănẹám* toată noaptea; cf. h ú r u i 2°...

ZÓTĂ v. **súdă**.

ZOTOÁRE s. f. pl. 793 A [la animale] „mamele"

v. BĂRBUŢ s.v.; cf. CADE (Olt.) s.v. *zătoane*, GL. ARGEŞ s.v. *zotoane*.

ZURVALÁC s. n. 776 VIII „petrecere gălăgioasă, cu zarvă": *Zurvalácu* ăla care-l fac ei acolo, gălăgia aia; cf. b ă r ă b á i e...

cf. TDRG, CADE (înv.), SCRIBAN (fam.), DM, DEX (pop.) s.v. *zurbalâc*, BĂRBUŢ s.v. *zorbalâc*.

ZVĂPĂIÓŞI adj. m. pl. 787 V „zvăpăiaţi"; cf. b o ţ o g á ş...

ZVÂRLÁNI v. **zvârláv 2°**.

ZVÂRLÁTICĂ adj. f. 820* [despre o femeie] „iute, repezită".

ZVÂRLÁV 1° adj. 824 A „iute la minte; ager"; cf. s p i r t ó s 2°... **2°** var. s. m. pl. 852 VIb „soi de peşte asemănător cu ţiparul"; cf. v â r l á r.

1° f. pl. *zvârláve* 814 V.

var. 2° **zvârláni** s. m. pl. 852 VIb.

1° cf. DM (neobişnuit) s.v.

ZVÂRLÍTA, a dat de-a ~ loc. vb. 800 VII „a azvârlit, a aruncat": Ala, când a ajuns la tat-al fetii, *a dat* cu ele *d-a zvîrlita*, a spart oale, *a dat* cu tăvile *d-a zvîrlita*.

cf. DM (reg.), DEX (pop.), DA, CADE s.v. *azvârlită*.

ZVONÁT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. 672 VII „s-a zvonit": În fine *s-a zvonát* c-a murit Măria, mama la fetiţ-asta.

v. GL. OLT. s.v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://lingv.ro